

श्रेष्ठ-देवचन्द्र-लालभाई-जैनपुस्तकोद्धारे ग्रन्थाङ्कः १२१

श्रीमत्तपागच्छीयाचार्य-श्रीज्ञानसागरसुखरिवरेण्यविहितांचूरिसमलंकृता

श्रीमती ओषनिर्मुक्तिः ।

संपादकः-पूज्यपादागमोद्धारकाणां श्रीवर्धमानजैनागममन्दिरप्रस्थापकानां आचार्यदेवेश-श्रीमदानन्दसागरसूरीश्वराणां
लघुशिष्यः स्वर्गोदयसागरः ।

प्रकाशिकाः-श्रेष्ठ देवचन्द्र लालभाई जैन पुस्तकोद्धारफण्डार्या संस्था-सूरत ।

वीर संवत् : २५०० वि. संवत् : २०३० क्राइस्ट : १९७४ पण्यम् : रूप्यकसप्तकम्

P-2.712

इदं पुस्तकं श्रेष्ठ-देवचन्द्र-लालभाई-जैन-पुस्तकोद्धारसंस्थायाः कार्यवाहकेन स तीचन्द्र मगनभाई चोळसी इत्यनेन
राजनगरे नसवंत छद्रणालये मुद्रापितम् ।

अस्य पुनर्मुद्रणायाः सर्वेधिकारा एतद्भाण्डागारकार्यवाहकैरायचीकृताः सन्ति ।

Printed by Jasvant Printing Press, Ahmedabad. and Published by the Hon. Managing Trustee,
Motichand Maganbhai Chokshi, For Sheth Devchand Lalbhai Jain Pustakodhar Fund, at Sheth
Devchand Lalbhai Boarding House, for Shree Ratna Sagar Jain Boarding, Badekhan Chakla,
Gopipura, Surat.

Sheth Devchand Lalbhai Jain Pustakodhar Fund, Series No. 121.

SHREEMATEE UGHANIRYUKTI

Commentray (A vachuri) by

Pujya Gyansagar Suri

Vikram Samvat 2030

Christain 1974

PRICE Rs. 7-00

The Board Of Trustees :

- 1 Nemchand Gulabchad Devchand Javeri
- 2 Talakchand Motichand Javeri
- 3 Babubhai Premchand Javeri
- 4 Amichand Zaverchand Javeri
- 5 Keshrichand Hirachand Javeri
- 6 Motichand Maganbhai Choksi

संस्थानुं ट्रस्टी मंडळ :-

- १ श्री. नेमचंद गुलाबचंद देवचंद जवैरी
- २ " तलकचंद मोतीचंद "
- ३ " बाबुभाई प्रेमचंद "
- ४ " अमीचंद झवेरचंद "
- ५ " केशरीचंद हीराचंद "
- ६ " मोतीचंद मगनभाई चौकशी

Hon. Managing Trustee.

ऑन. मेनेजिंग ट्रस्टी

॥ श्री-ओषनिर्युक्तचवचूरेरुपक्रमः ॥

॥ श्रीवर्धमानस्वामिने नमः ॥

अयि भोः ! श्रीमड्जिनशासनसमाराभनसुदक्षसमायुक्तकरणपटिष्ठता-फलेग्रहित्वाऽधिगतिमत्ताविभ्राजिताः ! सुदृढसकलजावजीवातुयतनाप्रधानसुसंयमपरिपालनानिबद्धलक्षाः ! विशदाऽतिरुचिर-सदनुबन्धि-प्रकर्षशालि-विशिष्ट-क्षयोपशमसहकृतभावदयामिन्धुमजिनवरेन्द्रोपदिष्टाऽऽगमतरुपर्यालोचनविमलतमानसाः ! सुसुक्षुता-विनीतता-समुपसम्पन्नताऽऽदि-नैकगुणगणराजिताः ! सुभगतरुभौमाग्याऽऽश्रिताः ! श्रीमन्तः सुमाधुनापरिपूतविद्वत्तासनाथाः ! आगमिका-ऽतिगहनपदार्थव्यालोडनक्षमधीषणानिकराऽधरीकृतसुगुणवः ! श्रमणसङ्घाऽऽगण्याः ! महानुभावोः !

सादरं सप्रश्रयं विनम्र-वन्दनापुगे निवेद्यते यत्-श्रीमद्भिः करुणावहगालयैः सूक्ष्माऽतिसूक्ष्मनिगोद-स्थजीवानामपि कल्याणकपश्चत्रेषु सोताप्रदैः निरतिशयकरुणाप्राग्भारचलेन विशिष्टतपस्संयमबलेन निरक्षेपप्रायःकृतोऽपि संसारः भवत्रयमितो यैः तीर्थकरनामाऽर्जनद्वारा स्वीकृत इत्युपेयमाणविशिष्टमहत्त्वपरममर्मस्पृशि-गभीरतरविचारणायां श्रामितप्रबलसुर-नरैः तीर्थकृद्भिर्हृद्भिः शासनस्थापनादभ्यर्षपीठबन्ध एव आश्रवेभ्यः पापतरेभ्यः विरतेः सर्वथाऽकरणरूपाया अनन्यत्रासिद्धं सर्वाधिकं महत्त्वं सङ्घस्थापनया गगस्थापनया च प्रदर्शितम् ।

श्रीमती
ओषनरुधुवतः ।

॥२॥

प्रतीतमेव तीर्थप्रवृत्तौ श्रुतस्य द्वादशरूपस्याऽपि विशिष्टतरं महत्त्वं, परं श्रुतं हि ज्ञानस्वरूपम्, ज्ञानञ्च गुणः, गुणस्य गुणिनो विनाऽनन्यथाभावित्वात् ज्ञानस्य पठनपाठनस्वाध्यायादिविषयत्वेन संरक्ष्यमाणत्वाच्च पठनपाठनादिकारकाणामावश्यकता सुतरां प्रतीतैव ।

‘ज्ञानं हि परोपजीव्यो हि गुणः’ न हि ज्ञानेन लब्धमात्रेण गुणो वा दोषो वाऽऽभूयते परं ! मोहस्य क्षयेण क्षयोपशमेन बोदयेन सह ज्ञानस्य साराऽसारत्वं निर्णीयते ।

अतः तीर्थप्रवर्त्तकश्रुतज्ञानस्याऽपि सारमयता मोहक्षयोपशमेन नियमिता ज्ञानभिरावश्यकादिषु ग्रन्थेषु निर्दिष्टाऽस्ति ।

एवञ्च “यात्रान् मोहस्य क्षयोपशमः विशिष्टरीत्या भवेत्, तदानुगुणेन श्रुतज्ञानमपि तावदेव सम्यक् ज्ञानतया परिणमेत् अभ्यर्हितं च भवेत्” इति निश्चीयते ।

एषा च चित्तनप्रथिता मर्यादा ज्ञानस्य विशिष्टतरमहत्त्वनियामका धीधनैः समुपासितगुरुचरणैः सम्यक् परिभाव्यमाणा सती जिनशासने पञ्चाऽऽचारमध्ये ज्ञानस्य ज्ञानाचाररूपेण गीयमानं महत्त्वं कीदृशं विशिष्टतरमिति च अदर्शयेत् । तथा ज्ञानाचारेऽपि कालाद्यष्टप्रकारेषु शब्दज्ञानस्य तु षष्ठे सप्तमे च प्रकारे समावेशः, परं आद्यप्रकारे पञ्चमे अष्टमे च प्रकारे मोहक्षयोपशमत्राध्वननाय ज्ञानस्य विशिष्टमर्यादा सुनिहिता समभिलक्ष्येत ।

उपक्रमः ।

॥२॥

“प्रत्रगऽन्तिप्रवरे हि जैनेन्द्रशामने शब्दार्थज्ञानस्वरूपज्ञानस्य क्राणकपर्दिकातुल्याऽपि अर्घणा नाऽभिमतः”
 अत एवाऽऽगमग्रन्थानां परिगणनायां मूलसूत्रचतुष्कत्वेन निर्दिष्टविशिष्टशास्त्राणां निर्देशः सहेतुकः सयुक्तिकश्च
 प्रतीयते ।

मूलं हि यथा बटादिवृक्षाणां प्रासादादिहर्म्याणां पीठबन्धवत् समुत्पत्ति-स्थित्यादौ परमावश्यकं तथा
 शासनवृक्षस्य शासनहृदयस्य वा समुत्पत्तौ स्थिरतया स्थितौ वा मोहक्षयोपशमकारिविविधमाधुचर्यापालनादिसनाथ
 साधुजीवनं परमावश्यकम् ।

नतं विना श्रुतज्ञानरूपं शासनरूपं वा हर्ग्यादि स्थिरताभ्राजि भवेत् ।

एतादृशातिमहच्चविशिष्टं हि साधुजीवनमामाचारीदर्शकं विशिष्टवर्णनं पूर्वगतश्रुते नवमपूर्वान्तर्वर्तितृतीय-
 वस्तुगतविशतिसमामृतं व्यवस्थितं विशदतरं च समुपलभ्यते. परं पूर्वगतश्रुताऽध्ययन द्वि दृष्टिवादाऽध्ययन-
 योग्यतानियमितं, सा च विशतिवर्षमितदीक्षापर्यायमन्तरा नाऽधिगम्येत ।

अथ च समस्ततीर्थसुरक्षाप्रत्यलश्रुतज्ञानाऽधिगतिप्रचलाऽन्यहेतुकमाहक्षयोपशमलभार्थं सुसंयमिजीवन-
 सामाचारीज्ञानफलस्वरूपसुसंयतक्रियाकलापविधिव्यावर्णनं ओत्र-दशविध-पदविभागस्वरूपसामाचारीत्रये यथोत्तरं
 यतनाप्रधानजीवनपरिकर्मणाऽऽधारेण प्राधान्येन हेतुना सर्वप्राथम्येनाऽविरतिज्ज्वालपरिकृष्टत्रिविधयोगप्रवृत्तिसूत्र-
 जालव्यस्तताणावाणासमूहं जिनाज्ञावेचना यथास्थितं प्रचिकीर्षणैः चतुर्दशपूर्वधारिभिः-निर्द्युक्तिकारैः श्रीमद्भिः

भद्रत्राहुस्वामिश्रः पूर्वगतश्रुतादुद्धरणोपक्रमं चिदधानैः श्रीओघनिर्घुवित्तसंज्ञप्रवग्रन्थरत्नं दीक्षायाः प्रथमदिन एव
देयत्वेन निर्णीतं सङ्कलय्य चिहितमवर्ण्योपकारविधानं कालचलेनाऽतिशियिलवृत्तिरूपदुर्वर्षीप्रभवप्रमादरूपाऽतिचि-
कबलबहुलताव्याप्तिपरिच्छुताऽऽराधनापथः सुगमत्वादितिरूपेण फलेग्रहिभूरिभूरिविषमदुषमकालतनाऽऽराधकाना-
मिति सम्यक् निष्टङ्क्यते ।

एतस्मिंश्चौघनिर्घुवित्तसंज्ञप्रवराऽऽगमद्वन्द्वे साधूनां दैनिकाऽऽवश्यकसामाचारीविशदवर्णनं नैकविधाऽऽ-
पत्तिकालीनाऽऽचरणाविशेषोहापोहपूर्वं बालजीवोपयोगि नाऽतिविस्तृत-संक्षिप्तशैल्याऽऽल्पाक्षरबह्वर्थरूपेण निरूपितमास्ते ।
वर्त्तमाने ह्यनेहसि चित्रविचित्रनानाविधप्रलोभनाऽऽकृष्टिमति मुमुक्षुभावशालिनां हि वैराग्यसुदृढभूमिकाऽ-
धिरुदत्वेऽपि निमित्ताऽऽधारेण विपरिणामित्वनियमेन जीवपुद्गलयोऽस्तुसाधूनामपि तादृशविशिष्टपरिक्रमणाऽभाव-
सहकृतनानाविधजनरञ्जनाऽऽंभाववर्द्धकपरिणोमाननुबन्धिलौकिकप्रवृत्तिषु सुतरां साहजिका प्रवृत्तिः बोसूयमाना
दरीदृश्यते ।

तदर्थञ्च वर्त्तमानगीतार्थोत्तसैः साधुजीवनहर्म्यस्य स्थिरतायै गुरुनिश्रया सर्वप्राथम्येनाऽध्येतव्याऽऽ-
गमेषु सर्वाधिकं महत्त्वमस्यौघनिर्घुक्तिसंज्ञद्वयस्य जेगीयते ।

अनेकसाधुजीवनस्पृशि मुख्यतमनानाप्रकारोपदर्शनेनाऽस्य ग्रन्थस्य साधुजीवनमुख्याऽऽधारत्वात् एदूत-
ग्रन्थाऽध्ययनाऽध्यापनं सुतरां शैक्षकाणां संयमभावस्थिरतायै समुपयोगि भवतीति निश्चप्रचं जोघुष्यतेऽनुभूतिनिकषो-
पलपरीक्षितसाराऽसारवस्तुविवेकैः सज्ज्ञानिभिः ।

एतस्याऽऽगमस्य हि सुष्ठु बृहस्पदायाद्यनुसृत्य श्रीमद्भिर्द्रो^१गाचायपादैः सप्तसहस्रश्लोकरिमिता वृत्ति-
विरचिताऽस्ति, या च साधुजीवनसामाचारीयान्तस्तत्त्वजिज्ञासूनां यथार्थमेव विशालाऽऽगमाऽम्भोधौ द्रोणीयते हि
सुसूक्ष्णाम् ।

अस्य परमोपयोगिनोऽप्यागमरत्नस्याऽन्या काऽपि वृत्तिर्नोपलभ्यते ।

एतस्य हि भाष्यं विद्यमानमासीत्, तदपि विषमकालाऽऽघाताऽसह^२ विप्रकीर्णं सत् इदानीं मूलगाथाभिः
सह मिश्रमेव व्याख्यायते, सम्यक् सूक्ष्मधीषणोपयोगं विना ओघनिर्युक्तिगाथाकदम्बकात् भाष्यगाथापृथग्भावो-
ऽशक्यप्रायः प्रतीयते ।

मसुपलभ्यते हि विशिष्टोपयोगिन अस्य ग्रन्थरत्नस्यऽत्रचूगिसंज्ञिता श्रीज्ञानसागसूत्रिवर्यप्रथिता लघुवृत्तिः,
या चाऽत्यन्तप्राथमिकबोधजिज्ञासूनामवान्तरविषयाऽपोहेन मूलगाथास्थपदानां मङ्गलार्थं ज्ञानप्राप्तेरन्यन्तं हितावहा ।

सुगमतरशैल्याऽऽगमपरिभाषाऽधिरूढकतिपयपदार्थानां सुरम्यार्थविवेचनादिरूपेण बालजीवानां विशिषत
उपकारिणीयमवचूरिः ।

अत एव प्रवरपाण्डित्यपरिपूरितश्रीद्रोणाचार्यवृत्तिपाठेऽक्षमानां तथाविधबोधविकलानां मन्दमतीनां
विशिष्टलाभहेतुकेयमवचूरिरिति सम्प्रधानैर्व^३ विषमतरकलिकालकरालप्रभावव्यालोडनक्षमसकलजिनाऽऽगममहो-
दधिमथनदण्डायमानप्रवरमतिप्राग्भाराऽच्चित्तसमस्ताऽऽगमतत्त्वग्राहिसूक्ष्मधीषणासम्पन्ना—ऽऽगमवाचनाकारक—आ-

श्रीमती

धनियुक्तिः ।

॥६॥

गमोद्धारकाऽऽचार्यसत्प्रेरणयाऽऽगमादिप्रवसाहित्यप्रकाशक—श्रीमद् देवचन्द्र लालभाई जैनपुस्तकोद्धारकोशव्यवस्थापकः
श्रीमदागमोद्धारकध्यानस्थस्वर्गताऽऽचार्यदेवश्रीलघुशिष्यवर्य—पूज्य-पंन्यास श्रीछयेर्दयसागरजिन्महाराजद्वारा प्रवसरीत्या
सुसम्पाद्य प्रकाशमानीता ।

सम्युचितं चाऽस्याः सम्पादनं पूज्यवर्यैः पंन्यासप्रवरैः सम्यक् प्रयस्य विविधहस्तलिखितप्रतीः समा-
नाय्य विविधपाठभेदान् सङ्कलय्य विविधपरिशिष्टांश्च प्रगुणीकृत्य विहितमस्ति, तदर्थं च ते च नितरां सुधन्य-
वादार्याः समभिवन्दनीयाश्च ।

समस्तश्रमणसङ्घसेवायां सादरं समभ्यर्थनगर्भं निवेदनं यत् विशुद्धसंयमिजीवनपद्धतिसमुज्जीवक-
विविधपदार्थगर्भितौघनियुक्तित्प्रथस्यास्य परमार्थीस्वधारणायाऽतिसुगमशैल्या बालजीवोपयोगिन्या शैल्या ग्रन्थस्थपदार्थ-
व्यावर्णिकां ह्येषास्वचूरिः सुतरां पठनीयाऽध्येतव्या मननीया च सम्यक् समग्रधार्या च श्रीगुरुचरणानां निश्रयेति ।

प्रस्तुते ह्यस्मिन्नुपक्रमे मतिमन्दता—छान्दस्थप्रयुक्तदोषादिना यत् किञ्चित् क्षुतं भवेत् तत् सर्वं
मिथ्यादुष्कृतद्वारा परिमृज्य प्रस्तुतग्रन्थपरमार्थं ज्ञानिगुरुचरणयोः समर्पणभावेनाऽवबुध्य जीवन्विषयीकृत्य चाऽऽत्म-
तत्त्वविशदप्रकाशाऽधिगतिं समे सुसुक्ष्मवः प्रकुर्युरिति शुभाऽऽर्शासापूर्वकं विरमे ।

उपक्रमः ।

॥६॥

वीर नि. सं. २५००
वि. स. २०३०
पौष शुक्ला १२ रविवासरः
श्री कल्याणनगर, शाह कोलोनी,
पांच पोल जैन उपाश्रय, शाहपुर,
अमदावाद.

निवेदकः

परमपूज्य तपस्विमूर्धन्यगुरुदेव—

श्री उपाध्यायधर्मसागरजिद्विनेयः
अभयसागरः

पत्रसंख्या	संगल' उपक्रमश्च	
१-२	संगलाचरणम् [गा. १]	१४ तः २२१
३-४	सम्बन्धाभिधेय-	[गा. १८-५२३]
५-६	प्रयोजननिर्देशः [गा. २]	२२२ तः ३८६
६-७	ओषधब्दपर्यायाः [गा. ३]	[गा. ५२४ तः ९८९ १/२]
७-८	चरणकरणसप्तती [गा. ४-५]	३८६ तः ४२४
९-१०	अनुयोगविचारः [गा. ८-१२]	[गा. ९८९ १/२ तः १०९९]
११-१२	चरणानुयोगमहत्त्वम् [गा. ८-१२]	४२४ तः ४३०
१३	सूत्रस्वरूपचतुर्भङ्ग्य [गा. १३-१४]	आयतनद्वारवर्णनम्
१३	ओषनिर्युक्तिप्रयोजनं	[गा. ११०० तः ११२२]
	[गा. १४-१५-१६]	[गा. ११२३ तः ११२६]
	प्रतिलेखनादिद्वार-	आलोचनाद्वारवर्णनम्
	सप्तहनिर्देशः [गा. १७]	[गा. ११२७ तः ११२९]
१३		[गा. ११३० तः ११४६]
		उपसंहारः [गा. ११४७ तः ११४९]

श्री ओषनिर्युक्ति-अवचूरि-संक्षिप्त-विषयानुक्रमः ॥

पत्रसंख्या	प्रतिलेखनाद्वारवर्णनम्	
१४ तः २२१	[गा. १८-५२३]	
२२२ तः ३८६	पण्डद्वारवर्णनम्	
३८६ तः ४२४	[गा. ५२४ तः ९८९ १/२]	
४२४ तः ४३०	उपधिद्वारवर्णनम्	
४३० तः ४३१	[गा. ९८९ १/२ तः १०९९]	
४३१-४३२	आयतनद्वारवर्णनम्	
४३३ तः ४३७	[गा. ११०० तः ११२२]	
४३७ तः ४३८	प्रतिसेवनाद्वारवर्णनम्	
	[गा. ११२३ तः ११२६]	
	आलोचनाद्वारवर्णनम्	
	[गा. ११२७ तः ११२९]	
	त्रिशुद्धिद्वारवर्णनम्	
	[गा. ११३० तः ११४६]	
	उपसंहारः [गा. ११४७ तः ११४९]	

—: संपादकीय :—

सूत्र, निर्युक्ति, भाष्य अने टीका स्वरूप आगमनां पांच अंगो तत्त्वना सत्य स्वरूपने प्रगट करे छे, अने तेथी निर्णीत वस्तु यथार्थ अवबोधतुं कारण बने छे। आ अवबोध सुलभ बने ए हेतुथी श्रेष्ठि देवचंद्र लालभाई जैन पुस्तकोद्धार फंडना कार्यवाहकगणे अद्यावधि असुद्रित आगम पंचांगी ग्रन्थोने प्रगट करवानी योजना वर्षो पहेलां घडी हती। तदनुसार अनेक मुनिभगवंतोने ते ते ग्रंथोतुं संपादन करी आपवा विज्ञप्ति करेल तेना फलस्वरूप अनेक ग्रंथो प्रकाशनमां आव्या। प्रस्तुत ग्रंथ पण तेमांनो एक ग्रंथ छे। जेतुं नाम ओघनिर्युक्ति अवचूरी छे।

श्री ओघनिर्युक्ति उपर आगमरहस्यार्थवेदी पूज्य द्रोणाचार्य भगवंते टीका रची हती, पण ते विशाल तेमज प्राथमिक भूमिकावाला साधुओने कठीन पडे तेम होवाथी पू. आचार्य भगवंत देवसुंदरसुखिरपट्टा-लंकार पू. आचार्यभगवंत श्री ज्ञानसागरसूरीश्वरजीए वि. सं. १४३९ मां ओघनिर्युक्ति उपर सुगमबोधवाली अवचूरी रची। घणे स्थाने तो मूळना कठीन शब्दोनो अर्थ करी सरल संस्कृतमां गाथानो पूर्ण भाव समजाववा सुन्दर प्रयत्न कर्यो छे। घणां स्थले केवल कठीन शब्दोनो अर्थो ज कर्या छे। जे जे गाथाओ सरल छे त्यां 'स्पष्टा' एवो निर्देश करीने अवचूरी करी ज नथी। दुकमां लखवातुं के जे जे गाथा वाचननी साथे

अर्थसुलभ होय ते ते गाथाओ पर अवचूरी न बनावतां जे दुर्वोध छे ते पर ज अवचूरी तथा भावार्थ जेहुं लखाण लखी प्राथमिक साधुजीवनवाला माटे पू. आचार्यदेवश्रीए महान उपकार कर्यो छे।

प्रतिओनो परिचयः—आ अवचूरीनुं संपादन करवा फंडना कार्यवाहक श्रीयुत् केशरीचंदभाईए एक हस्त-लिखित प्रतनी प्रसक्तोपी मने आपी, पण मारुं मन न संतोषातां मे' अनेक ग्रंथभंडारोमांथी बीजी बीजी अवचूरीओ मंगावी तेमांथी बे प्रतने मुख्यता आपी छे।

(१) कानपुरना हस्तलिखित भंडारनी प्रत जेनी K संज्ञा आपी छे।

(२) श्रीसीमंघरस्वामि जैन हस्तलिखित ज्ञानभंडार—सूत जेनी S संज्ञा आपी छे।

कानपुरनी प्रत महद् अंशे शुद्ध पण प्रारंभना ४ पाना वगरनी छे, ज्यारे सूतनी प्रत सम्पूर्ण तथा -मरोडदार अक्षर तेमज शुद्धप्रायः अने सुवाच्य छे अने आज बे प्रतिओना पाठांतरो लीधा छे। बीजी बे प्रतनी पण प्रसंगे प्रसंगे मदद लीधी हती, पण अल्प लीधी होवाने कारणे उल्लेख कर्यो नथी।

विशेषता ए छे के एक ज नामवाला अवचूरीकारनी आ बे प्रतिओमां केटलेक स्थले घणुं ज शब्दत्रैपम्य आवे छे। भावार्थमां एक रहे छे पण शब्दकृत भेद घणी जग्याए देखाय छे तेनुं हुं कारण ? ते शोधवा विज्ञप्ति छे।

आ ग्रंथना संशोधनमां आ प्रतो उपरांत मोटी टीकानी मदद लीधी छे । मोटी टीकामां भाष्य तथा निर्युक्ति गाथाना अलग नंबरो आप्या छे । शरुआतमां अलग नंबरो राख्या पण आ अवचरीमां विशिष्ट प्रयोजन नथी तेबुं समजमां आवतां ते गाथाओना नंबरो अलग नथी कर्या पण सळंग नंबरो कर्या छे । तेथी भाष्यगाथा कथी छे ते जोवा माटे मोटी टीका जोवा सूचना छे ।

आ ग्रंथनी चरम गाथामां ११४९ संख्यानो उल्लेख छे ते मुजब आ ग्रंथमां मूल गाथानो ११४९ आंक मळे छे । वळी आ अवचरीमां केटलीक एवी गाथाओ छे के जे द्रोणीयवृत्तिवाली ओघनिर्युक्तिमां नथी । तेमज मुख्य टीकाओमां असुक गाथाओ ओछी छे तेबुं लागे छे । आ ग्रंथनी केटलीक गाथाओ बृहत्कल्प पंचवस्तु आदिने मळती छे ते जाणवा सारु लखाय छे ।

४४० पत्र सुधी मूलग्रंथ छे । श्लोक संख्या ३३०० प्रमाणनी छे । बाद परिशिष्ट १ मां ओघनिर्युक्ति अवचरी उद्धार गाथाओ १२७ मुद्रित करी छे । तेमां प्रथम आंक क्रमांकनो छे अने ब्रकेट[] मां आपेलो आंक छे ते गाथाओनो आ ग्रंथमां कयो आंक छे ते बतावे छे । ४५३ थी ४५८ सुधी शुद्धिपत्रक छे ।

४५९ थी ४७० पत्र सुधीना परिशिष्ट नं. २ मां अवचरीकारे जे मूल शब्दनो अर्थ संस्कृत भाषामां लख्यो छे तेनी नोंध मूकी छे । केइक ठेकाणे में गुजराती भाषामां तेनो अर्थ लख्यो छे ।

परिशिष्ट ३ मां अकारादिक्रमे गाथाओनी क्रमसर नोंध करी छे जे अभ्यासीओने तेमज संशोधकाने

महान उपयोगी थाय तेवी धारणा छे । पत्र ४७१ थी ५१४ सुधी आ परिशिष्ट छे । परिशिष्ट ४ मां विशेषनामस्त्रची पत्र अने पंक्तिवार नोंधी छे ।

भारंभमां अवचूरीनो उपक्रम पूज्यपाद् शासनसेवापरायण सुगृहीतनामधेय आराध्यपाद पू. उपाध्याय भगवंत श्री धर्मसागरजी महाराजना परमविनेय शास्त्रेदम्पर्यविज्ञाता भूगोल खगोल अंगे विज्ञानवादनी परिशोधने आमूलचूल भूल भरेली साबित करवा अनेक कुलपतिओ वाइस चान्सेलर प्राध्यापकेओ प्रोफेसरोनी परि संवाद-गोष्ठिना पुरस्कर्ता महामनीषी अध्यात्मसाधनमग्न पूज्य पन्यासप्रवर श्रीअभयसागरजी महाराजश्रीए लखी आपी महान उपकार कर्यो छे । साथे साथे आ ग्रंथनी महत्ता अने आदर्शनीयता बतावी छे । तयार-बाद सिंक्षित विपयानुक्रम आप्यो छे ।

परमपूज्य गुरुदेव आगमोद्धारकश्रीनी उपसंपदाप्राप्त शिष्यशास्त्रविशारद कडकपणे सचोट मार्गदर्शक परमपूज्य पन्यासप्रवर श्रीकंचनसागरजी गणिवर महाराजश्री के जेओए आ कार्यमां आदिथी अंत सुधी अनेक-विध मार्गदर्शन तेमज मारां प्रमादने दूर करवा मंदद करी छे तेओने केम भूळुं ? । कळी जेओए आ संपा-दनमां अनेकविध मौलिक सहायता करी छे ते पूज्य पन्यासप्रवरश्री अभयसागरजी म. के जेओ लघुवयमां (६ वर्ष ३ मासमां) दीक्षित थया ते शासनना महान प्रभावकेानी कोटीमां छे । तेमने पण अनृण थवा संभारुं तो तेमां कशुं अजुगंतुं नथी ।

वली आ फंडना कार्यमां ओतप्रोत सुश्रावक केशरीषंद हीराचंद श्वेरी के जेओए मने वारंवार आ कार्य माटे प्रेरणा करी छे तेमने पण याद करी मारुं निवेदन पूर्ण करतां पूर्वे लखवानुं के आ प्रत वांचता पूर्वे शुद्धिपत्रकमांथी भूलो जोह शुद्ध करी पछी वांचवाना उपयोगमां लेशो । आ भूलो रहेवानां मुख्य कारणो छे अमारो विहार, तथा प्रसवाळाना कंपोझाटरनी त्रीजा मुफमां पण सुधारवानी वेदरकारी, आथी मारे अत्यारे तो दिलगीरी व्यक्त कारवी ए ज मार्ग छे । छतां पण जेओ ते भूलो मने बतावशे ते भूलोने सन्मान साथे स्वीकारी बीजी आडुत्ति वखते ते उपर परतुं ध्यान आपीश...।

पर्युषणा प्रथम दिन

वी. सं. २५०० वि. सं. २०३०

जैन उपाश्रय,

सुरेन्द्रनगर. [सौराष्ट]

इति भद्रं भवतु श्रमणसङ्घस्य

पं. सूर्योदयसागर

श्रीमती
ओधनिर्युक्तिः ।

॥१४॥

—: प्रकाशकीय निवेदन :-

श्री जैनागम पंचांगीसां अद्यावधि अप्रकाशित ग्रंथोने प्रकाशित करवानी अमारी योजनासां श्री ओधनिर्युक्ति अवचूरी ग्रंथ प्रकाशन करतां अनेरो आनंद अनुभवाय छे ।

आ ग्रंथनो कर्मांक नंबर १२१ छे, ५०० वर्ष पूर्वे आ अवचूरीनुं निर्माण पूज्य आचार्य भगवंत श्री ज्ञानसागर सूरीश्वरजीए क्युं हतुं, जे अद्यावधि अमुद्रित छे । आ ग्रंथ साधु भगवंतोने जे दिवस दीक्षा ले ते ज दिवसे आपी शक्याय तेवो छे । तेमां साधुनी चर्यानुं वर्णन सरस रीते आप्युं छे । अल्प बाधवाळा पण गाथानो भावार्थ अवचूरीथी मेळवी शके तेवी सरळ आ अवचूरी छे । आ ज विशेषताना कारणे आ ग्रंथनुं मुद्रण करावोय छे । आमां गाथा, क्रमांक, विषय तथा कठीन शब्दोना अर्थ आदि परिशिष्टो संपादकश्रीए बनानी आ ग्रंथने वध्र सुगम बनाव्यो छे ।

आ ग्रंथ संपादननी अमारी आग्रहपूर्ण विनंतिनो स्वीकार पूज्य आगमोद्धारक आगममंदिरसंस्थापक आचार्यदेवेश श्री आनंदसागरसूरीश्वरजी महाराज माहेवना शिष्यरत्न विद्वद्यं पूज्य पंन्यासप्रवर श्री सूर्योदयसागरजी महाराजे कर्यो जेना फलस्वरूप आ ग्रंथ प्रकाशित थह रह्यो छे ।

प्रस्तुत ग्रंथ संपादन करवामां पू. पंन्यासजी महाराजश्रीए जे परिश्रम उठाव्यो छे ते बदल अमो सहु संस्थावती आभार व्यक्त करीए छीए ।

मोतीचंद मगनलाल चौकसी
मेनेजींग ट्रस्टी

मुचाई

अचूनश्रुतकेवलि-श्रीमद्भद्रबाहुस्वामिमिश्रैरुद्धृता

श्रीज्ञानसागरस्ररिक्तावचूरियुता

॥ श्रीमती ओघनिर्युक्तिः ॥

॥ णमो अरिहंताणं ॥ ॥ णमो सिद्धाणं ॥

॥ णमो आयरियाणं ॥ ॥ णमो उवज्झायाणं ॥ ॥ णमो लोए सव्वसाहूणं ॥

॥ एसो पंचणमुक्कारो, सव्वपावप्पणासणो । मंगलाणं च सव्वेसिं, पढमं हवइ मंगलं ॥

॥ श्रीगौतमाय नमः ॥

प्रक्रान्तौऽयमावश्यकानुयोगस्तत्र सामायिकमध्ययनमनुवर्तते, तस्य चत्वार्यनुयोगद्वाराणि-उपक्रमो निक्षेपोऽनु-
गमो नयः, आद्यौ द्वाबुक्तौ, अनुगमो द्विधा-निर्युत्तयनुगमः स्रत्रानुगमश्च, आद्यस्त्रिधा-निक्षेपो-पोद्घात-स्रत्रस्पशिक-

निर्युक्त्यनुगमभेदात्, तत्राद्योऽनुगतो वक्ष्यमाणश्च, उपोद्घातनिर्युक्त्यनुगमस्त्वाभ्यां द्वारगाथाभ्यामनुगन्तव्यः “१ उद्देशे णिद्देशे ” इत्यादि०

अस्य गाथाद्वयस्य समुदायार्थोऽभिहितोऽधुनाऽवयवार्थोऽनुवर्तते, तत्रापि कालद्वारावयवार्थस्तत्प्रतिपादनार्थमिदं प्रतिद्वारगाथासूत्रमुपन्यस्तं “२ दन्वे अद्द अहाउय ” इत्यादि, अस्यापि समुदायार्थो व्याख्यातोऽधुनाऽवयवार्थः ।

तत्राप्युपक्रमकालाभिधानार्थमिदं सूत्रमाह—

तत्रोपक्रम इति, उपेति—सामीप्येन क्रमणमुपक्रमः, दूरस्थस्य समीपानयनमित्यर्थः, तत्रोपक्रमकालो द्विधा—सामाचार्युपक्रमकालो यथायुक्तोपक्रमकालश्च, तत्राऽऽद्यस्त्रिधा—ओघसामाचार्युपक्रमकालः, दशधासामाचार्युपक्रमकालः, पदविभागसामाचार्युपक्रमकालश्च, तत्र ओघसामाचारी ओघनिर्युक्तिः, दशधासमाचारी ‘इच्छामिच्छे’ त्यादि, (पदविभागसामाचारी कल्पव्यवहारः,)

“दुविहोक्कमकालो, सामाचारी अहाउयं चैव । सामाचारी तिविहा, ओहे दसहा पयविभागे ”

तत्रौघसामाचारी पदविभागसामाचारी च नवमपूर्वान्तवर्त्ति तृतीयसामाचारीवस्त्वस्ति, तत्रापि विशतितमात्

१ उद्देशे णिद्देशे य, णिगमे खेत्तकालपुरिसे य । कारण—पञ्चय-लक्षलक्षण-णए समोयारणाऽनुमए ॥१॥

किं कद्दविहं कस्स कहिं, केसु क्हं केच्चिरं हवइ कालं । क्हं संतरमविरहिअं, भवागरिस-फ़ासण-निरुत्ती ॥२॥ (आव. १०४ पत्रे, गाथे १४०-४१)

२ आव नि. गाथा ६६० (२५७ पत्रे)

प्राप्ततात् साध्वनुग्रहार्थं भद्रबाहुस्वामिना निर्यूढा । दशधासामाचारी पुनरुत्तराध्ययनेभ्यो निर्यूढा “इच्छामिच्छे”
त्यादिका । तत्र तदुपक्रमणं विंशतिवर्षपर्यायस्य दृष्टिवादो दीयते, प्रभृतदिवसलभ्या सती स्वल्पदिवसलभ्या
कृतेत्यर्थः । एवं पदविभागसामाचारी दशधासामाचार्यपीति ।

तत्रौघसामाचारी तावदभिधीयतेऽस्याश्च महार्थत्वात् कथञ्चिच्छास्त्रान्तरत्वाच्चाचार्यो मङ्गलमाह, तत्पुनर्नामादि-
भेदेन चतुर्था, नामस्थापने सुगमे, द्रव्यमङ्गलं दध्यादि, तच्चानैकान्तिकमनात्यन्तिकञ्च । भावमङ्गलमर्हदादिनमस्कारः,
तच्चैकान्तिकमात्यन्तिकञ्च । तदनेन सम्बन्धेन समायातस्यास्य ग्रन्थस्य पूर्वं नमस्कारमाह—

अरहंते वंदित्ता, चउदसपुर्वी तहेव दसपुर्वी ।
एकारसंगसुत्तत्थ-धारए सव्वसाहू य ॥१॥ (मू० १)

अरहन्तेति व्याख्या, सा च संहितादिभेदेन षोढा, यदुक्तं ‘संहितेत्यादि’ तत्रास्वलितपदोच्चारणं संहिता,
पदविभागः—पदानि, पदानामर्थः पदार्थः, पदविग्रहस्तु समासभाजि(जां) पदानि(नां), संहितादीनि स्वयमभ्यूहानि,
चालना प्रतिपाद्यते—एवं व्याख्याते सत्याह परः, सर्वेयं गाथा न घटते, यदुत नमस्कारोऽपि संक्षेपेणैवाभिधातव्यः ।
न चासौ संक्षेपेण, अपि त्वर्हन्नामस्कार एव केवलः संक्षेपेण भवति, स एव कत्त्वो न चतुर्दशपूर्वधरादिनमस्कारः,
अथ क्रियते एवं तर्हि त्रयोदशपूर्व्यादीनामेकैकपूर्वहान्या तावद्यावत् दशपूर्वधराणामेकादशशङ्गधराणामिति ।

१ संहिता च पदं चैव, पदार्थः पदविग्रहः । चालना प्रत्यवस्थान, व्याख्या तन्त्रस्य पदत्रिधा ॥१॥

श्रीमती
ओष-
निर्युक्तिः
॥४॥

अत्रोच्यते, नैवं येनैव संक्षेपग्रन्थोऽयं तेनैव लक्षणेनेत्थं सामान्येनार्हतां नमस्कारोऽभिहितो न विशेषणैकिकस्य तीर्थकृतः, तथा भगवतासुपकारकारित्वान्नमस्कारः क्रियते । ये च चतुर्दशपूर्विणस्तेस्युपकारका, यतोऽर्थतस्तीर्थकराः [उपकारकाः] सूत्रतश्चतुर्दशपूर्विगणधराः [उपकारकाः] । अथवा व्यवहितोपकारकत्वेनार्हन्तोऽव्यवहितोपकारकत्वेन [चतुर्दशपूर्वधराः] अस्याचार्यस्य [उपकारका अतः] चतुर्दशपूर्विणां नमस्कारः कृतः ।

यच्चोक्तं चतुर्दशपूर्व्यादिनमस्कारेणैव शेषाणां भविष्यति किं दशपूर्व्यादिनमस्कारेण ?, अथ भेदेन तर्हि त्रयो-दशपूर्व्यादीनामपि, तदसाधु । यतो दशपूर्वधरा अस्युपकारका, उपाङ्गादीनां संग्रहण्युपरचनेन हेतुना । अथाऽस्यामव-सर्पिण्यां चतुर्दशपूर्व्यनन्तरं दशपूर्विण एव जाता न त्रयोदशपूर्विणः, अथवाऽन्यत् त्रयोजनं चतुर्दशपूर्विणो दशपूर्विणश्च नियमेनैव सम्यग्दृष्टय इति ज्ञापनार्थं तन्नमस्कारः ।

पुनरप्याह गुणाधिकस्य वन्दनं नत्वधमस्य, भद्रबाहुस्वामिनश्चतुर्दशपूर्वित्वाद्दशपूर्व्यादयो न्यूनाः, तत्किं तेषां नमस्कारं करोतीति ? नैवं, गुणाधिका एव तेऽव्यवच्छित्तिगुणकारकत्वाददोषः । किमर्थमेकादशाङ्गसूत्रार्थधारकाणामिति ? तदुच्यते, इह चरणकरणात्मिका ओषनिर्युक्तिरेकादशाङ्गसूत्रार्थधारिणश्च चरणकरणवन्तोऽतो न दोषः । किमर्थं साधूना-मिति चेत्, ते तु चरणकरणनिष्पादकास्तदर्थं चायं सर्व एव प्रयास इति ।

चशब्दात् सिद्धनमस्कारः, किमर्थं सिद्धनमस्कारः पश्चादभिधीयते ? । अपित्वर्हन्नमस्कारानन्तरं वाच्यः ? उच्यते, यान्यर्हदादीनि पदानि तेषां सर्वेषां सिद्धाः फलभूता इति प्रदर्शनार्थमित्यलं प्रसङ्गेन ॥१॥

श्रीचतुर्दश
पूर्वधरादीनां
नते-
श्र्वर्वादि० ।

कृतमङ्गलः सन् सम्बन्धा-ऽभिधेय-प्रयोजनत्रयप्रदर्शनार्थं द्वितीयगाथासूत्रमाह—
ओहेण उ णिज्जुत्तिं, बुच्छं चरणकरणणुओगाओ ।
अप्पक्खरं महत्थं, अणुगगहत्थं सुविहियाण ॥२॥

ओघेन-समासेन 'तु'शब्दोत् किञ्चिद् विस्तरेण च निर्युक्तिं वक्ष्ये, इत्यनेन सम्बन्धः, तथाहि-व्यासक्रियायाः समासक्रिया अनन्तरभूता वर्तते, अतः क्रियानन्तर्यलक्षणः सम्बन्धः, एवं कार्यकारणलक्षणोऽपि । कार्यमोघनिर्युक्त्यर्थ-परिज्ञानं, अनुष्ठानं च कारणं वचनरूपाऽऽपन्ना ओघनिर्युक्तिरेव । 'निर्युक्तिं वक्ष्ये' इति, निः-आधिक्ये, योजनं-युक्तिः, सूत्रार्थयोर्योगो नित्यव्यवस्थित एवास्ते वाच्यवाचकतयेत्यर्थः, अधिका योजना निर्युक्तिः, नियता निश्चिता वा योज-नेति, ततश्च निर्युक्तेर्युक्तिर्निर्युक्तियुक्तिरित्येवं वक्तव्ये एकस्य युक्तिशब्दस्य लोपो यथोऽट्टुखी कथ्येति । कुतो वक्ष्ये ? इत्याह चरणकरणानुयोगात् । चरणं व्रतादि, करणं पिण्डविशुद्ध्यादि, तयोरनुयोगश्चरणकरणानुयोगः, अनुयोजनमनु-योगः, अनुरूपोऽनुकूलो वा योगः, अणु-सूत्रं महानर्थस्ततो महतोऽर्थस्याणुना सूत्रेण वा योगोऽनुयोगस्तस्माच्चरणक-रणानुयोगात् निर्युक्तिं वक्ष्ये चरणकरणात्मिकामेवेति गम्यते । यथा मृदो घटं करोति, तद्वदत्रापीति, 'निर्युक्तिं वक्ष्ये' इत्यनेनाभिधेयमुक्तम् । ?अनुग्रहार्थं सुविहितानामित्यनेन प्रयोजनम् । अनया गाथया निःसम्बन्धत्वादयो हेतवो निरस्ताः ।

१ " किं निमित्तं ? अनुग्रह-उपकारस्तदर्थं, केषां ? शोभनं विहितं येषां ते सुविहिताः साधवस्तेषामित्युक्तं प्रयोजनम् । "

श्रीमती
ओषनिर्मुक्तिः

॥६॥

यथायं क्त्वाप्रत्ययस्तेन (नित्या)नित्यैकान्तपक्षयोरसाराता प्रतिपादिता । स तावन्नित्यवादे न घटते, एकं कृत्वा ह्यपरकरणं क्रमः, स नित्ये न घटते । नित्यं वस्त्वग्रच्युताडुत्पन्नस्थिरैकस्वभावं तच्च क्रियाद्वयं न करोति । नाप्यनित्यवादे, उत्पत्त्यनन्तरं ध्वंसाद् कथमेक एव कर्त्ता क्रियाद्वयं करोति । येन हि प्रावतनी क्रिया निष्पादिता सोऽन्यः, एवं योऽपि चेतसां क्रियां करोति सोऽपि चान्य एव, तत् एकान्ताऽनित्यवादेऽपि क्त्वाप्रत्ययो न घटते । नित्यानित्यवादे एव संघटते ।

ओषशब्दस्य पर्यायानाह—

ओहे षिंड समासे, संखेवे चैव हौति एगद्धा ।

णिञ्जुत्तत्ति य अत्था, जं बद्धा तेण णिञ्जुत्ती ॥३॥ (भा. १)

ओषः षिण्डो भवति, षिण्डनं षिण्डः संघातरूप ओषः. समसनं समासो, भवतीति सर्वत्र योगः । चशब्द-
उक्तसमुच्चये क्त्वाप्यनुक्तसमुच्चये, एवशब्दः प्रकारार्थस्तेनैषां पर्याया अप्यौषस्यैकार्थिकानि, निश्चयेनाधिक्येन वा युक्ता इति चार्था यद् बद्धास्तेन निर्युक्तिः । एकार्थिकप्रतिपादनेनैकान्तभेदाभेदनिरासः, एकान्तभेदपक्षे एकार्थिकानि न युज्यन्ते, यस्य ह्येकान्तेनैव सर्वे भावाः सर्वथा भिन्नास्तस्य यथा घटशब्दात् पटशब्दो भिन्न एवं कुटशब्दोऽपि, तत्

२ अथ तत्त्वभेदपर्यायैव्यख्येति भाष्यकृदेकैकमवयवं पर्यायतो व्याख्यानयति ।

क्त्वाप्रत्ययद्व
नित्यानित्य
पक्षविमर्शः ।

एकार्थिक-
प्रतिपादने-
नैकान्तभेदा
भेदनिरासः
॥६॥

कथं घटशब्दस्य कुटशब्द एकार्थिको युज्यते ? एकार्थिकत्वं हि कथञ्चिद्भेदे भवति, एवं एकान्ताभेदवादेऽपि न युज्यन्ते एकार्थिकानि, कथं ?, यस्य ह्यभेदेन सर्वे भावा व्यवस्थितास्तस्य यथा घटशब्दस्य घटशब्दोऽभिन्न एकार्थिको न भवति, एवं कुटादयोपि न युज्यन्ते, अभिन्नत्वादित्यलं चक्षुर्या-चक्षुरीशब्दः ईर्ष्यामूलेन चर्चा धनम् ॥३॥
“चरणव्याख्यामाह” —

(५) (१०) (१७) (१०) (९)
वय-समणधम्म-संजम-वेयावच्चं च बंभगुत्तीओ ।

(३) (१२) (४)
पाणाइतियं तव कोह-णिग्गहाई चरणमेयं ॥४॥ (भा. २)

व्रतादिचरणं भवतीति योगः, व्रतानि ५, श्रमणधर्मः क्षान्त्यादिः १०, संयमः १७, वैयावृत्यं १०, ब्रह्मणु० ९, ज्ञानादित्रयं ३, तपः १२, क्रोधादिनिग्रहः ४, ॥४॥

‘अथ चरणव्याख्यामाह’—

(४) (५) (१२) (१२) (१२)
पिंडविसोही समिई, भावण पडिमा य इंदियणिरोहो ।
(१५) (३) (४)

पडिलेहण गुत्तीओ, अभिग्गहा चव करणं तु ॥५॥ (भा० ३) ।

श्रीमती
ओषनि क्तितः

॥८॥

विशोधिराधाकर्मादिदोषपरित्यागात्, 'पिंडं सिज्जं च वत्थं च, चउत्थं पायमेव य' त्यादि । पिण्डविशोधिः ४,
समितयः ५, अनित्याद्याः १२, मासादिसाधुद्वादशप्रतिमाः ॥

मासाई सत्ता ७ पढमा ८ विअ ९ तईअ १० सत्तराइदिणा । अहराइ ११ एगाराई १२ भिक्खुपडिमाण बारसगं ॥

इंद्रियनिरोधः ५, प्रतिलेखनाः २५, गुप्तयः ३, अभिग्रहाश्च ४, करणं भवतीत्यर्थः । नित्यानुष्ठानं चरणं, व्रता-
दि हि सर्वकालमेव चर्यते न पुनर्व्रतशून्यः कश्चित्कालः, यत्तु कार्यं आपन्ने क्रियते पिण्डविशुद्ध्यादि तत् करणं ॥५॥

चोदगवयणं छट्टी, सम्बन्धे कीस न हवइ विभत्ती ? ।

तो पंचमी उ भणिया, किमत्थि अण्णेऽवि अणुआगा ॥६॥ (भा० ४)

चोदगेत्यादि०, सम्बन्धे षष्ठी किं न भवति विभक्तिः ? एतदुक्तं भवति, चरणकरणानुयोगसम्बन्धिनीमोघनियुक्ति
वक्ष्य इति वाच्यं, षष्ठ्यभणने किं प्रयोजनं ? अथ न प्रयोजनं किञ्चित्ततः पञ्चमी भणिता किं-केन कारणेन, एवं
नोदिते सत्याहाचार्योऽस्त्यत्र प्रयोजनं यत् पञ्चम्युपन्यस्ता, किम्-इत्यत आह ? सन्त्यन्ये अनुयोगा इति, पुनरप्याह
यथान्येऽप्यनुयोगाः सन्ति [इति] पञ्चम्याः किमायातम् ? अत्रोच्यते, अस्याचार्यस्यैयं शैली यदुत यत्र क्वचित् सम्बन्धस्तत्र
षष्ठ्या सप्तम्या वा निर्देशं करोति । तथा चाह-

षष्ठ्याः पञ्च
विभक्तिकरण
विचारणा ।

॥८॥

‘आवस्सगस्स’ दसकालियस्स, तह उत्तरज्झ-मायारे’ इत्येवमादि । अत्र शैलीं त्यक्त्वा पञ्चम्या निर्देशं कुर्वन्नाचार्य एतज्ज्ञापयति- सन्त्यन्येऽयनुयोगा इति, तदत्राह चरणकरणानुयोगाद्वक्ष्ये नान्यानुयोगेभ्य इति, षष्ठी भेदाभेदाद् द्विधा यथा देवदत्तस्य गृहं; तैलस्य धारेति, तद्यदि षष्ठ्या उपन्यासः क्रियते ततो न ज्ञायते चरणकरणानुयोगस्य भिन्नामभिन्नामोषनिर्घुक्तिं वक्ष्ये, इति व्यामोहनिवृत्त्यर्थं पञ्चम्युपन्यासः, अस्तीत्यव्ययं त्रिषु लिङ्गेषु सर्वासु च विभक्तिषु समम् ॥६॥

अनुयोगसङ्ख्यामाह—

चत्तारि उ अणुओगा, चरणे धम्म-गणियाणुओगे य ।

दवियणुजोगे य तथा, अहक्कमं ते महिइड्डिया ॥७॥ (भा० ५)

चत्तारोऽनुयोगाः, तुशब्दात् द्वौ च पृथक्त्वापृथक्त्वभेदात्, ‘चरणे’ उत्तरपदलोपादित्यमुपन्यासश्चरणकरणानुयोग इत्येवं वाच्यं, स चैकादशाङ्गरूपः, धर्मानुयोग उत्तराध्ययनप्रकीर्णकरूपः, (गणितानुयोगः सूर्यप्रज्ञप्त्यादिरूपः) चशब्दः प्रत्येकमनुयोग(पद)समुच्चायकः, द्रव्यानुयोगः सदसद्व्यर्थालोचनारूपः स च दृष्टिवादः, चशब्दादनार्पः सम्मत्यादिरूपश्च, यथाक्रमं ते महद्द्विकाः—प्रधानाः । एवं व्याख्याते सत्याह परः, चरणपदं भिन्नया विभक्त्या किमर्थमुपन्यस्तं ? धर्मगणितानुयोगौ तु एकत्रैव विभक्त्या, पुनर्द्रव्यानुयोगो भिन्नया, तथानुयोगशब्द एक एवोपन्यसनीयः, किमर्थं

१ आब० नि० पत्र ६१, गाथा ८४-८५.

द्रव्यानुयोग इति भेदेनोपन्यासः ? उच्यते, चरणपदस्य भेदोपन्यासे एतत् प्रयोजनं, चरणकरणानुयोग एवाऽऽधिकृतः, प्राधान्यख्यापनार्थं भिन्नया विभक्त्योपन्यासः, धर्म-गणितानुयोगावभिन्नानुपन्यस्तौ, तावत्र प्रक्रमेऽप्रधानाविति प्रदर्शनार्थं, द्रव्यानुयोगस्य भिन्नत्वे इदं कार्यं (प्रयोजनं), यद्यं हि एकैकानुयोगे मीलनीयः, न पुनलौकिकशास्त्रवन्न युक्तिभिर्विचारणीयः, अनुयोगशब्दद्वयोपन्यासे इदं प्रयोजनं, यत् त्रयाणां पदानां अन्तेऽनुयोगपदं तदपृथक्त्वाऽनुयोगार्थं, यच्च द्रव्यानुयोग इति तत् पृथक्त्वाऽनुयोगार्थं ॥७॥

आह परो 'यथाक्रमं [ते] महर्द्धिका' इति चरणस्य लघुत्वं तत् किमर्थं तस्य नियुक्तिः क्रियते ? अपि तु द्रव्यानुयोगस्यैव क्रियतां गुरुराह-

सविसय-बलवत्तं पुण, जुज्जइ तहवि अ महिइद्धिअं चरणं ।

चारित्तरक्खणट्ठा, जेणिअरे तिणिण अणुओगा ॥८॥ (भा० ६)

[सविसय] बलवत्तंति, स्वविषये सर्वेषामात्मीयात्मीयविषये बलवत्त्वात्, जुज्यते घटते बलं, तथापि महर्द्धिकं चरणं, शेषानुयोगानां चरणकरणार्थमेवोपादानादपरे वृत्तिभूताः ॥८॥

कथं चारित्ररक्षणार्थमिति चेत् तदाह-

चरणपड्वित्तिहेउं, धम्मकहा कालदिवखमाईआ ।

दविए दंसणसुद्धी, दंसणसुद्धस्स चरणं तु ॥९॥ [भा० ७]
चरणप्रतिपत्तेर्हेतुः कारणं किं ? तदाह धर्मकर्था, काले दीक्षादयः शोभनक्षत्र-तिथ्यादौ प्रब्रज्याप्रदानं कर्त्तव्यं,
द्रव्यानुयोगे दर्शनशुद्धिः, दर्शनशुद्धस्य चारित्रं, तुर्विशेषणे, चारित्रशुद्धस्य दर्शनम् ॥९॥

दृष्टान्तमाह—

जह रण्णो विसएसुं, वयरे कणगे अ रयय लोहे अं ।

चत्तारि आगरा खलु, चउहं पुत्ताण ते दिण्णा ॥१०॥ [भा० ८]

यथा राज्ञो विषयेषु जनपदेषु वज्र १ कनक २ रजत ३ लोहाऽऽकराः ४ पुत्राणां दत्ताः ॥१०॥

चिंता लोहागरिण, पडिसेहं सो उ कुणइ लोहस्स ।

वयरार्इहि अ गहणं, करिंति लोहस्स तिण्णियरे ॥११॥ [भा० ८ अ]

लोहाकरोऽस्यास्तीति लोहाकरिकः तस्मिन्, राज्ञा परिभूतोऽहमिति चिन्तायाममात्यदत्तबुद्धिः प्रतिषेधं करोति
लोहस्य, ततस्ते श्रुटितलोहोपकरणा वज्रादिभिर्ग्रहणं कुर्वन्ति लोहस्य, चशब्दात् हस्त्यादिभिः इतरे वज्राकरिकादयः ॥११॥

एवं चरणंमि ठिओ, करेइ गहणं विहीइ इयरेसिं ।

एणः कारणेणं, हवइ उ चरणं महइठीअं ॥१२॥ (भा. ९)

एवं करोति ग्रहणं चरणस्थितौ विधिना इतरेषां—द्रव्यानुयोगादीनां, च [तु] शब्दादन्येषां गुणानां च ग्रहणे समर्थो भवति नान्यथास्तः ग्राह—तदनेन कारणेन चरणं महद्विक्रमम् ॥१२॥

चतुर्धा सूत्रस्वरूपमाह—

अप्यखरं महत्थं, महखरऽप्यथ दोसुऽवि महत्थं ।
दोसुऽवि अप्यं च तथा, भणियं सत्थं चउविगप्यं ॥१३॥ (भा. १०)

अत्र चतुर्भङ्गीका ज्ञेया? । चतुर्भङ्ग्या उदाहरणान्याह ॥१३॥

सामायारी ओहे, णायज्झणा य दिट्ठिवाओ य ।
लोइय कप्पासाई, अणुकमा कारगा चउरो ॥१४॥ (भा. ११)

ओघसामाचारी प्रथमे भङ्गे, द्वितीये ज्ञाताध्ययनानि, तृतीये दृष्टिवादः, चतुर्थे लौकिकं कार्पासादि, आदि-शब्दाच्छिवचन्द्रादि [भद्रादि] परिग्रहः, अनुक्रमेण कारकाणि—उदाहरणानि ॥१४॥

१ अल्पाक्षरं महार्थं च प्रथमो भङ्गः ।१। महाक्षरं स्वल्पार्थं च द्वितीयो भङ्गः ।२।

प्रभूताक्षरं प्रभूतार्थं च तृतीयो भङ्गः ।३। अल्पाक्षरं अल्पार्थं च चतुर्थो भङ्गः ।४।

१ यदुक्तमनुग्रहार्थं सुविहितानां' तदाह—

बालार्हणऽणुकंपा, संखडिकरणमि होअगारीणं ।

ओमे य बीयभत्तं, रणा दिण्णं जणवयस्स ॥१५॥ (भा. १३)

'एवं' २मित्युपन्यासाद्यथेति गम्यते । यथा ह्यगारिणां अनुकम्पा भवति, बालादीनामुपरि संखडिकरणे, अकालेऽपि भोजयन्ति बालादीन् । तथाऽवमे—दुर्मिक्षे बीजानि शाल्यादीनि भक्तं च जनपदस्य राज्ञा दत्तं ॥१५॥

एवं शेरहि इमा, अपावमाणेण पयविभागं तु ।

साहूणेऽणुकंपद्दा, उवइहा ओहणिज्जुत्ती ॥१६॥ (भा. १४)

एवमप्राप्तवतां पदविभागं वर्तमानकालतया कल्परूपां, चिरंतन—कालापेक्षया तु दृष्टिवादिस्थितां पदविभाग-समाचारीं, तुशब्दाद्दशधासामाचारीञ्च ।

अथ केयमोघनिर्युक्तिः या स्थविरैः प्रतिपादिता ? , तदाह—

पडिलेहणं च पिंडं, उवहिपमाणं अणाययणव्वज्जं ।

१ 'अणुगहर्थं सुविहियाण'मिति द्वितीयगाथोऽथपदव्याख्या क्रियते ।

२ एवमित्याद्यग्रतेनी गाथा ज्ञेया ।

पडिसेवणमालोअण, जहय विसोही सुविहियाणं ॥१७॥ (मू. गा. २)

‘लिख अक्षरविन्यासे’ प्रतिलेखनं प्रतिलेखना तां क्षेत्रादेरागमानुसारेण निरूपणां, चशब्दात् प्रतिलेखकं प्रतिलेखनी-
यश्च वक्ष्ये । पिण्डं—भिक्षाशोधि, संयममुपदधातीत्युपधिः । अनायतनं—स्त्री-पशु-पण्डक-संसक्तं वर्ज्यं—त्याज्यं । संयमा-
नुष्ठानात्प्रतीप्रसंसयमानुष्ठानं, तदासेवनांतां, अपराधमर्यादयाऽऽलौचनं । येन प्रकारेण प्रायश्चित्तप्रदानं, सा विशोधिः ।

अर्थेषां द्वाराणां क्रमोपन्यासः किमर्थमिति चेत् ? उच्यते, सर्वेव क्रिया प्रतिलेखनार्पूर्विका कर्तव्येति ज्ञापनार्थं
प्रतिलेखनायाः पूर्वमुपन्यासः, प्रतिलेखनोत्तरकालं ग्रहणं पिण्डस्यातः पिण्डः, स हि न पात्रपात्रकबन्धादिमन्तरेण
ग्रहीतुं शक्यतेस्त उपधिप्रमाणं, स च पिण्ड उपधिश्च न वसतिमन्तरेणोपभोक्तुं शक्यतेस्तोज्ञायतनवर्जं, प्रति-
लेखन-पिण्डग्रहणादि कुर्वतोऽज्ञायतनवर्जनं चेच्छतः कश्चित्तिचारो भवतीत्यतिचारद्वारं, स चालोचनीयोस्त आलो-
चना, तदनन्तरं प्रायश्चित्तं ॥१७॥

अधुनैकैकं द्वारमाचष्टे-

आभोग-मगण गवेसणा य ईहा अपोह पडिलेहा ।
पेक्खण णिरिक्खणा वि अ, आलोय पलोयणेगट्ठा ॥१८॥ (मू. गा. ३)

श्रीमती
ओघनिर्युक्तिः

॥१५॥

‘शुभं पालनाभ्यवहारयोः, मर्यादयाभिविधिना वाऽभोगं-पालनं’ आभोगः प्रतिलेखना भवति, अपोहनमपोहः पृथग्भाव उच्यते, चक्षुषा निरूप्य यदि तत्र सत्त्वसंभवो भवति तत उद्धारं करोति सत्त्वानां, एकार्थिकान्यभूनि प्रतिलेखनायाः गवेषणा-मार्गणा-प्रेक्षणा-निरीक्षणा-लोकना-प्रलोकनाऽऽदीनि ॥१८॥

आह प्रतिलेखनाग्रहणेन सैव ? किमन्यदपि ? किं तत् ? ‘पडिलेहओ’ इत्यादि, तदर्थं ब्रवीति—

पडिलेहओ य पडिलेहणा य, पडिलेहियव्वयं चैव ।

कुंभाईसु जह तियं, परूवणा एवमिहयं पि ॥१९॥ (मू. गा. ४)

कुम्भादिषु यथा त्रिकं वर्तते कर्ता^१, कुलालः^२, कर्णं दण्डादि^३, कार्यं कुटः, परस्परपेक्षया नैकमेकेनापि विना, तथा प्रतिलेखनाक्रिया कर्तारं प्रतिलेखकमपेक्षते, प्रतिलेखितव्याभावे उभयोरभावस्तस्मात् श्रियैतानि ॥१९॥

पूर्वं प्रतिलेखकः कर्तृत्वात् प्रधान इत्याह—

एगो व अणेगो वा, दुविहा पडिलेहगा समासेणं ।

ते दुविहा णायवा, णिक्कारणिआ य कारणिआ ॥२०॥ (मू. गा. ५)

चशब्दाद् गच्छन्-तिष्ठन् विशेषणे चात्र द्रष्टव्ये ॥२०॥

^१ क्रिया दण्डचक्रचीवरादिभिः पा. म.

श्रीमती
ओषनिर्धुवितः
॥१६॥

सकारणाकारणनिर्णयार्थमाह—

असिवाई कारणिआ, णिक्कारणिआ य चक्क-थूमाई ।

तत्थेगं कारणियं, वोच्छं ठप्पा उ त्तिणियरे ॥२१॥ (मू. गा. ६)

तेष्वेकानेक—सकारणनिःकारणगच्छन्त्तिष्ठन्—प्रतिलेखकेषु य एकः सकारणो गच्छन् तं वक्ष्ये, तिष्ठन्तु त्रयः
[सकारणानेक—निष्कारणैकानेकभेदाः], तुशब्दात् स्थिता इतरेऽन्य इति ॥२१॥

कियन्ति पुनस्तान्यशिवादीनि, येष्वेकाकी भवतीत्याह—

असिवे ओमोयरिए, रायभए खुहिअ उत्तमंडे अ ।

फिडिअ-गिलाणा-इसए, देवया चेव आयरिए ॥२२॥ (मू. गा. ७)

देवतादिकृतोपद्रवोऽशिवं^१, अवमौदरिकं—दुर्मिक्षं, राजभयं, क्षुभितः—संत्रासः^२, उत्तमार्थोऽनशनं, फिडिता—अष्टो
मार्गात्, ग्लानो—मन्दः, अतिशयोऽतिशययुक्तः, देवताऽऽचार्यौ^३ प्रतीतौ ॥२२॥

अत्राद्यद्वारमाश्रित्याभिधीयते—

अशिवमेकाकित्वस्य हेतुत्वे वर्तते, तथा कर्त्तव्यं यथा तन्न भवति, केन पुनः प्रकारेणेति चेत् ? स उच्यते—

१. ०कृतो ज्वराद्युप० पु । २ क्षोभः संशयः पा. भं.।

संवच्छरवारसएण होही, असिंवति ते (तह) तओ णिति ।
सुत्तथं कुव्वंता, अइसयमार्इहि णाऊणं ॥२३॥ (भा. १५)

संवत्सरद्वादशकेन भविष्यत्यशिवं ज्ञात्वाऽतिशयादिभिः क्षेत्रान्निर्गमिन्ति ह्यत्रपौरुषीमर्थपौरुषीं च कुर्वन्तोऽभविष्य-
दशिवं देशं संक्रामन्ति ॥२३॥

१ अतिशयाद्याह—

अइसेस देवया वा, णिमित्तगहणं सयं व सीसो वा ।

परिहाणि जाव पत्तं, णिग्गमणि गिलणपड्डिबंधो ॥२४॥ (भा. १६)

अतिशयोऽवध्यादिः, तदभावे भक्ता देवता कथयति, आचार्यो निमित्तमनागतार्थपरिज्ञाने हेतुग्रन्थस्तं स्वयं
गृह्णाति, शिष्यं ग्राहयति वा, द्वादशकेन यदा न ज्ञातं तदैकैकपरिहाण्या तावधावत् प्राप्तमशिवं तदा निर्गमनं
कार्यं । ग्लानेन प्रतिबन्धः—न निर्गमः [सर्वेषां] ॥२४॥

तस्या अशिवकारिण्याः स्वरूपमाह—

संजय-गिहि-तदुभय भदिआ य, तह तदुभयस्स वि अ पंता ।

चउवज्जणवीसु उवस्सए य ति-परंपरा भत्तं ॥२५॥ (भा. १७)

संयतानां भद्रिका न गृहिणामित्यादिचतुर्भङ्गीः ज्ञेया, प्रान्ताऽभद्रिका-दुष्टा, तत्कृतग्लानः, स्वयं [वा] जातः, ग्लानप्रतिबन्धावस्थाने चतुर्वर्जना विकृत्यादीनां, चतुर्षु वा वर्जना क्षेत्रस्य संयतभद्रिका गृहिप्रान्ता इत्यादिषु भङ्गकेषु, विष्वग्-भेदेनोपाश्रयः कार्यः, त्रिपरम्परया भक्तं देयं, एको विहरति द्वितीयश्चानयति, तृतीयोऽवज्ञया भक्तं दत्ते तस्य ॥२५॥

चतुर्वर्जनामाह—

असिवे सदसं वत्थं, लोहं लोणं च तह य विगईओ ।

एयाई वज्जिज्जा, चउवज्जणयंति जं भणिअं ॥२६॥ (भा. १८)

विकृतिः १ सदसं वत्थं २ लोहं ३ लवणं ४ च न ग्राह्यं । असिवगृहीतेषु कुलेष्वाहारादि न गृह्णन्ति ॥२६॥

ग्लानोद्धर्तनादिविधिमाह—

उवत्तणणिस्सेवण, बीहंते अणभिओगऽभीरू य ।

अगहिअकुलेसु भत्तं, गहिए दिड्ढि परिहरिज्जा ॥२७॥ (भा. १९)

१ संयतानां भद्रिका न गृहिणामिति १ । गृहिणां भद्रिका न संयतानामिति २ । उभयभद्रिका ३ । उभयप्रान्ता ४ सं. ।

उद्धर्त्तनं यदसाबुद्धर्यते, निर्लेपनं यदसौ निर्लेपः क्रियते वस्त्रान्तरित-करणे, उपलक्षणात्तत्सकाशे न स्थातव्यं, विभ्यति साधौ वैयावृत्त्यकरणेऽनभियोगः, अभीरूस्तत्र नियोज्यः, अशिवागृहीतकुलेषु भक्तं ग्राह्यं, तदभावे रोगि-
दृष्टिसंपातपरिहारः कार्यः ॥२७॥

^१पुष्वाभिगगहबुद्धी, विवेग संभोइएसु णिविखवणं ।

तेऽविअ पडिबंधिआ, इयरेसु बला सगारदुगं ॥२८॥ (भा. २०)

अशिवोपद्रुतसाधुप्रतिबन्धात् तिष्ठन्ति, तपःप्रभृतिप्राप्तनाभिग्रहवृद्धिं कुर्वन्ति, चतुर्थाभिग्राही षष्ठं करोतीत्यर्थः; तन्मृतौ विवेकः तदुपकरणपरित्यागः । अमृते तस्मिन् गमनावसरे च प्राप्ते सांभोगिकेषु-सामाचारीसमेषु निक्षेपणा मोचना, तेऽपि च ग्लानादिप्रतिबन्धस्थिताः; तदभावे इतरेष्वसांभोगिकेषु, तदभावे देवकुलिकेषु अनिच्छत्सु बलात्कारेण, तदभावेऽगारिद्वयं ब्रत्यव्रती वा सम्यग्दृष्टी [तत्र] तदभावे शय्यातरः यथाभद्रकमिथ्यादृष्टिः [ते]षु ॥२८॥

यद्यसौ शुच्यमान आक्रोशति ततः किमित्याह—

क्रूरंते अब्भत्थण, समत्थभिव्खुस्स णिच्छ तद्विस्सं ।

जइ विंदघाइ भेओ, ति-दुवे-गो जाव लाउवमा ॥२९॥ (भा. २१)

श्रीमती
ओषनिर्युक्तिः

॥२०॥

तस्मिन् ग्लाने कूजयति अव्यक्तं शब्दं कुर्वाणि समर्थः साधुरभ्यर्थ्यते 'त्वं तिष्ठ यावद्वयं निर्गच्छामः, निर्गतैषु तेन वक्तव्यं, इच्छतु भवानहमपि यामि, तस्मिन्नेच्छति तद्दिनं' स्थित्वा सोऽपि छिद्रं लब्ध्वा नश्यति ।
ततः १संहितैर्गन्तव्यमन्यथेत्याह—याऽसौ देवता वृन्दघातिनी तदा भेदः क्रियते, त्रयः २ द्वौ २ एकैको वा यावत् अलातोपमाश्च, यथोल्बुककाष्ठसंघातो ज्वलति नैकैक दारु, तथा संमिलिता हन्यन्ते नैकैकनष्टाः सन्तः, एवमशिवादेकाकां स्याद् ॥२९॥ कथमेकत्र भवन्तीत्याह—

संगारो रायणिण, आलोयण पुव्वपत्तपच्छ वा ।

सोममुहिकालरत्तच्छ-ऽणंतरे एक दो विसए ॥३०॥ (भा. २२)

भेदकाले संगारः—संकेतः क्रियते यथाऽमुकत्र मिलनीयं, तत्र पूर्वं पश्चाद्वा प्राप्तस्य रत्नाधिकस्यालोचना दीयते, कियत् पुनः क्षेत्रमतिक्रमणीयं—['सोममुही'-त्यादीनि] देवताया विशेषणानि, सोममुख्यां तद्देशंपरित्यागः, काल-मुख्यां द्वौ देशौ, रक्ताक्ष्यां त्रयो देशास्त्याज्याः ॥३०॥

अशिने यथैकाकी स्यात्तथा ख्यातं, दुर्भिक्षे यथा स्यात्तथाह—

१. संहते (सुप्रित प्र०)

अशिने
एकाकित्वं
क्षेत्रातिक्रमण-
मर्यादा च ।

॥२०॥

श्रीमती
ओषनिर्द्युक्तिः
॥२१॥

एमेव उ ओमम्मि, भेओ उ अलंभि गोणि दिडंतो ।

रायभयं [च] चउद्धा, चरिमदुगे होइ गणभेओ ॥३१॥ (भा. २३)

एवमेव यो विधिराशिवद्वारे सोऽत्रापीति, तुशब्दो बहुसादृश्यप्रतिपादनार्थः,

‘संवच्छरवारसएण होहिति ओमंपि ते तओ निति’ इत्यादि । अलाभे आहारस्य, भेदो भवति, दृष्टान्तो यथा संहतानां गवां

स्वल्पतृणोदकेन न तृप्तिः, पृथग्भूतानां तु स्यात्तथैवेहापि ।

तृतीयद्वारमाह—राजेति, राजभयं चतुर्द्धी, चशब्द एवमेव ‘संवच्छरवारसए’ इत्यस्यार्थस्यानुकर्षणार्थः । चरमे—
पश्चिमे १ भेदद्वये भवति गणभेदः ॥३१॥

भेदचतुष्टयमाह—

णिव्विसउत्ति य पढमो, विइओ मा देह भत्तपाणं तु । (प्र. से.)

तइओ उवगरणहरो, जीव (य) चरित्तस्स वा भेओ ॥३२॥ (भा. २४)

‘जीय’ चि जीवितभेदकारी चतुर्थः, उपकरणहारिजीवितचारित्रहारिणोर्गणभेदः कार्यः ॥३२॥

१ द्वये गण० पा. भ. ।
२ या पूर्व संवच्छरेत्यादिः गार्थोक्ता सैवात्रावमद्वारे ‘होहिति ओमंपि ते तओ निति’ इति द्वितीयपादप्रवर्तिता बोधेति भावः सं. ।

दुर्भिक्षे राजभये
एकाकिभवन-
विधिः ।

राजभये गण-
भेद-विचारणा

॥२१॥

आह—कथं साधूनां त्यक्तापराधानां राजभयं तदाह—

अहिमर अणिट्टदरिसण, वुग्गाहणया तहा अणायारे ।
अवहरणदिक्खणावे, आणालोए व कुप्पिज्जा ॥३३॥ (भा. २५)

अंतेउरण्वेसो, वायनिमित्तं च सो पउसेज्जा ।

अभिमरः—कश्चित्साधुवेषेण घातको भवति, ततो निर्विवेकित्वात् स राजा कुप्येत् साधुभ्यः, अभव्यत्वादनिष्टान्
मुनीन् मन्यमानो दर्शनं नेच्छति, केनापि प्रत्यनीकेन 'विरुद्धा एते' इति व्युद्ग्राहितो—ज्ञापितः कुप्येत्, लोकं प्रत्यना-
चारं समुद्देशादीन् दृष्ट्वा कुप्येत्, अपहरणं कृत्वा तत्प्रतिबद्धो दीक्षितः, आज्ञालोपः कश्चित् कृतो वेति कुप्येत् ॥३३॥
अन्तःपुरे प्रविश्य केनापि लिङ्गधारिणा विकर्म कृतं, वादिना वा केनचिद्भिक्षूणा परामृतस्तन्निमितात् स राजा प्रद्विष्यात् ।

चतुर्थं क्षुमितद्वारमाह—

खुमिए मालुज्जेणी, पलायणं जो जओ तुरिअं ॥३४॥ (भा. २५)

क्षोभे एकाकी भवति, क्षोभ आकस्मिकः संत्रासस्तत्र मालाऽऽघट्टस्य पतिता, उज्जयिन्यां बहुशो मालवा आगत्य
मालुषादीन् हरन्ति, अन्यदा तत्र केनचिदुक्तं माला पतिताऽन्येन सहसा प्रतिपन्नं मालवाः पतितास्ततः संक्षोभे प्रनाशनं

यः कश्चिद्यत्र स्थितः श्रुतवान् स ततो नष्टस्त्वरितम् ॥३४॥
अधुना यदुक्तं राजभयद्वारे 'वायनिमित्तं चे'ति राज्ञः कोपस्तदाह-

तस्स पंडियमाणिस्स, बुद्धिस्सस्स दुरप्पणो ।
मुद्धं पाएण अक्कम्म, वाई वाउरिवागओ ॥३५॥ (भा. २६)

आहास्युक्तमत्र व्याख्यानं, क्षुभितद्वारान्तरितत्वादुच्यते-निर्युक्तिग्रन्थवशाददोषः । तस्य राज्ञः पण्डितंमन्यस्य परेषां बुद्धिं लातीति बुद्धिलस्तस्य दुरात्मनः मूर्ध्नीनं पादेनाक्रम्य विद्यादिबलेनादर्शनीभूतः साधुर्वायुरिव ततो राजा परिभवं मन्यमानो द्वेषं यायादिति ॥३५॥

पञ्चममुत्तमार्थद्वारमाह-

णिज्जवग्गस्स सगासं, असई एगाणिओ व गच्छिज्जा ।
सुत्तत्थपुच्छगो वा, गच्छे अहवाऽवि पडिअरिउं ॥३६॥ (भा. २७)

निर्यामकपाथैज्जनशनार्थी द्वितीयाभावे एकावयपि याति, सन्नार्थपृच्छको वा गच्छेत्, अथवा प्रतिचरितु-
मनशनिनम् ॥३६॥

फिडितद्वारमाह—

फिडिओ व परिरएणं, मंदगई वा वि जाव मिलेज्जा ।

फिडितः—मार्गभ्रष्टः, पथद्वयदर्शनात् संजातमोहोऽन्येनैव पथा प्रयातः, परिरयो गिर्यदिः परिहरणं, तेन वा एकाकी कश्चिदसहिष्णुर्मन्दगतिर्वा यावन्न मिलति, तावदेकाकी भवति ।

ग्लानद्वारमाह—

सोऊणं व गिलाणं, ओसहकज्जे असई एगो ॥३७॥ (भा. २८)

‘सोऊणे’ति—श्रुत्वा ग्लानं संघाटकाभावे औषधादिकार्ये वा एकाक्यपि व्रजति ॥३७॥

अतिशयिद्वारमाह—

अईसेसिओ व सेहं, असई एगाणिअं पठावेज्जा । (प्र. पयट्टेज्जा)

अतिशयी वा कश्चिदभिनवप्रजितं द्वितीयाभावे एकाकिनमपि तत्स्वजनोत्प्राजनभयादन्यत्र प्रस्थापयति ।

देवताद्वारमाह—

देवय कलिंग रुवणा, पारणए खीररुहिरं च ॥३८॥ (भा. २९)

श्रीमती
ओघनिर्मुक्तिः

॥२५॥

‘देवय’ इति कलिङ्गदेशेषु काञ्चनपुरे तनुगमनिकां [संज्ञाभूमिं] गच्छद्भिराचार्यैर्वृक्षाधः स्त्रीरूपेण रुदती देवता-
दिनत्रयान्ते [द्वितीयदिवसे] पृष्ठा, तयोचे पारणे [क्षुल्लकानीतं] क्षीरं रुधिरं भविष्यतीति चिह्नात् पुरे जलप्रवाहः
[प्रसेतव्यः], तत् क्षीरं पात्रे निक्षिप्य स्तोकं स्तोकं सर्वैः साधुभिर्नष्टव्यं दिशोदिशं, यत्र स्वस्वभावं तद् भवति तत्र न
जलप्रवाहः, पुनस्तत्र मिलन्ति, एवमेकाकी भवति ॥३८॥

आचार्यद्वारमाह—

चरिमाए संदिहो, ओगाहेऊण मत्तए गंठी ।

इहरा कयउस्सगो, परिच्छ आमंतिआ सगणं ॥३९॥ (भा. ३१)

चतुर्थपौरुष्यां संदिष्टस्त्वयाऽमुकत्र गन्तव्यं, स चाभिग्रही साधुः सर्वमुपकरणमुद्ग्राहति मात्रके ग्रन्थि ददाति २ मा
भूद् भूयः प्रत्युपेक्षणीयं स्यात्, एवमसावाभिग्रहिकः संयन्य तिष्ठतीति, ‘इहर’ चि आभिग्राहिकाऽभावे उत्पन्ने कार्ये
गुरुः कृतकार्योत्सर्गः—कृतावश्यकः, परीक्षार्थं कोऽत्र मद्बचनानन्तरं प्रवर्तते इति स्वगणमामन्त्रयति ॥३९॥

१. रुदती पृष्ठा. पा. भं । २. दत्त्वा मा भूत्पुन. प्रत्युपेक्षणीयमिति तिष्ठति । पु ।

एकाकिविहारे
आचार्यद्वारम् ।

॥२५॥

गच्छेज्ज को णु सव्वे, वऽणुगहो कारणाणि दीर्विता ।
अमुओ एत्थ समत्थो, अणुगहो उभयकिइक्कम्मं ॥४०॥ (भा. ३२)

कतमः साधुस्तत्र गमनक्षमः १, तदनन्तरं सर्वे ब्रुवतेऽहं गच्छामि २ अनुग्रहोऽयमस्माकं, तत्राचार्यो १वैयावृत्य-
करयोगवाहि-दुर्बलादीनि कारणानि दीपयित्वाऽधुकोऽत्र समर्थः, स भणत्यनुग्रहो मेऽयं, स पियासुः साधुर्ज्येष्ठ-कनि-
ष्ठयोश्चैत्यसाधुवन्दनां करोति, कारयति च२, यदि पर्यायिण लघुस्तदा३ तां करोति, यदि च रत्नाधिकस्तदा तस्या-
ऽन्ये साधवश्चैत्यसाधुवन्दनां विदधतीत्यर्थः ॥४०॥

पोरिसिकरणं अहवा वि, अकरणं दोच्चऽपुच्छणे दोसा ।

सरण सुय साहु सन्ती[ण्णी], अंतो बहि अण्णभावेणं ॥४१॥

यद्यसौ क्षर्योद्गमे यास्यति ततः प्रादोषिकीं कुर्वते पौरुषीं, अथ रात्रिशेषे यास्यति, ततः सूत्रपौरुषीमकृत्वैव
स्वपिति, तेन गच्छताऽऽचार्यः प्रच्छनीयः, द्वितीयवारामपृच्छतो दोषा इमे-स्मरणमाचार्यस्य जातं, यमे[दे]वं न

१ वैयावृत्यकर-दुर्बलादीनि, पु. । २. स च गुरोश्चैत्यसाधुवन्दना करोति पु. । ३. ततः शेषाणामपि पु. ।

श्रीमती
ओधनिर्युक्तिः
॥२७॥

भविष्यति, 'तुं' वा तैः किञ्चित्, यदर्थं प्रेष्यमाणोऽस्ति स तत्र नास्ति, साधुः संज्ञी वा श्रावकस्ततः स्थाना-
दायातस्तेनाख्यातं, अभ्यन्तरतः—कस्य ? प्रतिश्रयस्य, केनचिदुक्तं ? यथाऽस्माकमप्येवंविधाः साधवस्ततो गता मृता
वा, बाह्यतोऽन्यस्मै कथ्यमानं केनचिद् 'श्रुतं' अन्यभावः उन्निष्कामितुकामो योऽसौ गन्ता, एतच्चाचार्याय तत्संघाटिके-
नाख्यातं, ततश्च त्रियते केनापि व्यजेन ॥४१॥

बोहण अप्पडिबुद्धे, गुरुवंदण घट्टणा अ पडिबुद्धे ।
णिच्चलणिसण्णझाई, दट्ठुं चिंहे चलं पुच्छे ॥४२॥

तस्मिन्नचेतयति गन्तरि गीतार्थो बोधनं करोति, ततो गुरुन् वन्दते, गुरावप्रतिबुद्धे शिरसा पादौ घट्टयति,
प्रतिबुद्धं निश्चलं ध्यायिनं दृष्ट्वा तिष्ठेत् क्षणं ध्यानमङ्गभयात्, अथ चलोऽसौ ततः प्रष्टव्यो भगवन् ! गच्छन्नस्मि ॥४२॥
स गन्तुं प्रवृत्त इत्याह—

अप्पाहिअणुन्नाओ, ससहाओ णीइ जा पहायं ति ।
उवओगं आसण्णे, करेइ गामस्स सो उभाए ॥४३॥

संदिष्टः प्राक् पश्चादनुज्ञातः ससहायो यावत्प्रभातं तावद्घाति, ग्रामसमीपं गत उभयविषयसुपयोगं—मूत्रपुरीषपरि-
त्यागं करोति, गवादिसंस्थानात् स्थण्डिलसद्भावात् ॥४३॥

विहृत्पुराचार्य-
वन्दनविधिः ।

विहारविधिः

॥२७॥

१. तस्मादुक्ताइला वा ते साधवः पा. मं. ।

श्रीमती
ओषनरुधुक्तः
॥२ॢ॥

एतैरुपायैः अरुतं यावत्तृषुठत तानाह--

हृडड-तेण-सलवयडुडल, दलरल डलहलडल डुहं अडलणुंतुल ।

अऑऑऑ ऑलव डडलणुं, वलसलडडडतुं ऑ से वसडल ॥ॡॡ॥

शीत-ऑूर-सलहलदलडुडल, दुरलरणल अुरलसुड डलहलतलनल, [डललहकं] डुथुनं न वेतुतल स, तसुड दुषडल गीतलरुथल वलसलडडतुं-दुलषलनुडडलनडनुतल ॥ॡॡ॥

केडुडसुतदलनीडते के ऑ अनडनुतीतुडलह--

ठवणकुल संखडीए, (डुर. इव) अणहलदुंते सलणेह-डुडवऑऑं ।

डडतुदुडलसुस गडणुं, अडडरलणए गलडुडं वहइ ॥ॡॡ॥

ऑे डलशुणल न डुडुतनुतल तेषलं ऑनल गुरलखेण ददतल, सुनेह-डुडुडवऑऑं, न तैलडडडऑऑलनुडलनुड दुषुतं डुरलतलडुहेतुलुवलत, न दुगुधं डेदकऑलतु कलऑऑकडलरुलधलतुवलऑऑ^१, संखडुडडुुऑऑनकुरणं, अुरशुऑऑवतसुततुल गडनं डडतल, अडडरलणते [डडते] वहतल गवुडुतलडलनुतुरं, कुरलशुगुं [दुडुडं] गवुडुतलः ॥ॡॡ॥

१. कलऑऑकडुरलडडलडडलतुवलऑऑ संडतलनलडु डु. डुर. ।

श्रीमती
ओषनिर्द्युक्तिः

॥२९॥

तस्य गच्छतोऽयं विधिः-

अर्थद्विलसंकमणे, चल-वस्वित्तणुवउत्तसागरिण ।

पडिपक्खेसु उ भयणा, इयरेण विलंबणा लोणं ॥४६॥

स्थण्डिलादस्थण्डिलं संक्रामता साधुना पादौ रजोहरणेन प्रमार्जनीयौ, यदा सागारिकश्चलः - पथि ब्रजन, व्याक्षिप्तो-
व्यापारव्यग्रः, अनुपयुक्तो-निरवधानो, यद्येवंविधस्ततो रजोहरणेन प्रमार्जयति, प्रतिपक्षेषु भजना-विकल्पना केषुचित्
क्रियते केषुचिन्नैव । यदा सागारिकः स्थिरो व्याक्षिप्त उपयुक्तः साधुं प्रति भवति, तदा 'इयरेण'-इतरशब्देन
रजोहरणनिषद्योच्यते, कार्पासिकेनौर्णिकेन वा पादौ प्रमार्ष्टि तां हस्तेन विलम्बमानां नयति, न तु देहं स्पर्शयति,
क्रियती' भुवं ? यावत्तद्दृष्टिप्रसरः, अथवेतरेण चीवरादिना पश्चात्तां (तं) गोपयति । इतरेण वा सार्थेन सह ब्रजता
विलम्बना कार्या, मन्दगतिना गन्तव्यम्, अदर्शनीभूते सार्थे वृक्षान्तरितोऽयं प्रमार्जयति । अत्र चल-व्याक्षिप्ता-नुप-
युक्तैस्त्रिभिः पैदैरष्टौ भङ्गकाः, सर्वत्रानुपयुक्ते भङ्गेऽस्ति प्रमार्जनं, तस्यानुपयुक्तत्वात्, शेषेषु नास्ति, चतुर्षु अस्ति,
चतुर्षु नास्ति ॥४६॥

साधुर्मार्गमजानानः पृच्छति, तत्राऽयं विधिः-

पुच्छाए तिणि तिआ, छ्के पढम जयणा ति-पंचविहा ।

आउम्मिं दुविह-तिविहा, तिविहा सेसेसु काएसु ॥४७॥

पृच्छायां त्रयस्त्रिका भवन्ति, पुरुषः स्त्री नपुंसकं च, एकैकस्त्रिप्रकारः, बाल-तरुण-वृद्ध-भेदात्, एवमेते त्रयस्त्रिका भवन्ति । तथा तेनैव गच्छता, षट्के-पृथिव्यादिलक्षणे प्रथमा पृथिवीकायस्य त्रिपञ्चविधा यतना, तत्र त्रिविधा सचित्तादिभेदात्, पञ्चविधा कृष्ण-नील-रक्त-पीत-शुक्लभेदात्, अथवा त्रयः पञ्चकाः पञ्चदशभेदाः, तथाहि-सचित्तः पृथिवीकायः कृष्णादिभेदात्पञ्चधा, एवं मिश्रोऽचित्तोऽपि, एवं पञ्चदशप्रकाराः स्युः । तथा चाष्काये द्विविधा त्रिविधा च, भौमा-न्तरिक्ष-भेदाद् द्विधा, सचित्तादिभेदात् त्रिधा । शेषेषु तेजो-वनस्पति-त्रसाख्येषु सचित्तादिभिस्त्रिधा ॥४७॥

आद्यद्वारमाह-

पुरिसो इत्थि-णपुंसग, एकैको थेर मज्झिमो तरुणो ।
साहम्मि अणधम्मिअ-गिहत्थदुग अण्णा तइओ ॥४८॥

स चैकैको नवविधोऽपि सार्धमिकोऽन्यधार्मिकश्च स्यात् । कियन्तस्तेन षष्टव्या इत्याह-'गिहत्थ'-सार्धमिकान्य-धार्मिकगृहस्थद्वयं आत्मना तृतीयो युक्त्यान्वेषणं करोति, सार्धमिकस्य प्रत्ययिकत्वात् ॥४८॥
तदभावे किमित्याह-

साहम्मिअपुरिसासइ, मज्झिमपुरिसं अणुणविअ पुच्छे ।
सेसेसु होंति दोसा, सविसेसा संजईवग्गे ॥४९॥

सार्धमिकाऽभावेऽन्यधार्मिकश्च स्यात्, मध्यमपुरुषद्वयमनुज्ञाप्य धर्मलाभपुरःस्सरं श्रष्टव्यं, अन्यधार्मिक[मध्यम]-
ग्रहणं सार्धमिकविपश्चत्वादेवसीयते, अत्र शेषेषु सार्धमिकाऽन्यधार्मिकमध्यमपुरुषद्वयव्यतिरिक्तेषु दोषा भवन्ति
विशेषतः संयतीवर्गे ॥४९॥

के ते दोषा इत्याह-

थेरो पंहं ण याणइ, बालो पवंचे ण याणई वा वि ।

पंडि-त्थि-मज्झसंका, इयरे ण याणंति संका य ॥५०॥

भ्रष्टस्मृतित्वान्न स्थविरः, बालस्तु प्रपञ्चयति केलिकिलत्वात्, न वा जानाति, अष्टवर्षादारम्य यावत्पञ्चविंश-
तिकः [बालः] । पण्डकस्त्रियोर्मध्यमायाः शङ्का, इतरे वृद्ध-बाल-स्त्री-नपुंसकभेदा मार्गं न जानन्तीति शङ्का च स्यात् ॥५०॥
क्व स्थितेन पृच्छा कार्येत्याह-

पासट्ठिओ य पुच्छेज्ज, वंदमाणं अवंदमाणं वा ।

अणुवइऊण व पुच्छे, तुण्हिक्कं मा य पुच्छिज्जा ॥५१॥

पार्श्वस्थितः पृच्छेद् वन्दमानमवन्दमानं वा, यद्यसावग्रतो गतस्ततोऽनुव्रज्य कतिचित् पदानि श्रष्टव्यः, तूष्णीं
व्रजति पृच्छ्यमानोऽपि, तदा नैव पृच्छथः ॥५१॥

श्रीमती
ओषनिर्युक्तिः
॥३२॥

पंथभासे य ठिओ, गोवाई मा य दूरि पुच्छिजा ।
संकाईया दोसा, विराहणा होइ दुविहा उ ॥५२॥

पन्थाभ्याशे समीपस्थो गोपालादिः प्रच्छनीयो, दूरस्थपृच्छायां द्रविण-बलीवर्दशृङ्गिणादिदोषाः, दूरे च गच्छतो द्विविधा विराधना-कण्टकादिभिरात्मविराधना, पृथिव्याद्याक्रमणेन संयमविराधना [च] ॥५२॥

मध्यमाऽन्यधार्मिकाऽभावे कः पृच्छय इत्याह-

असइ मज्झिम थेरो, दढस्सुई भइओ य जो तरुणो ।
एमेव इत्थिवग्गे, णंपुंसवग्गे य संजोगा ॥५३॥

असति मध्यमपुरुषे, वृद्धो दृढस्मृतिः, स्थविराभावे तरुणः, स्वभावेनैव भद्रकः पृच्छयः, एवं स्त्रीनपुंसकवर्गेऽपि संयोगाः स्युः ॥५३॥

न केवलमेतावन्त एव किन्त्वन्येऽपीत्याह-

एत्थं पुण संजोगा, होति अणेगा विहाणसंगुणिआ ।
पुरिसित्थिणपुंसेसुं, मज्झिम तह थेर-तरुणेषु ॥५४॥

१ 'प्रथमं मध्यमवयाः स्त्री प्रष्टव्यां, तदभावे स्थविरा, तदभावे भद्रिका तरुणी, एवं नपुंसकेऽपि' पु. ।

अत्र पृच्छाप्रक्रमे संयोगा भवन्त्यनेके, विधानेन-भेदप्रकारेण संगुणिताश्रारणिकया अनेकशो भिन्ना इत्यर्थः, यथा पु.सा.म.वृ.बा. एवंविधौ द्वौ द्वौ प्रष्टव्यौ एवं ६ भङ्गाः ।

२ द्विकसंयोगे पु.सा.म.वृ.१, पु.सा.म.बा.२, इत्यादि १५ भङ्गाः, सर्वे २१, एवं स्त्री-नपुंसकवर्गेऽपि, एवं सर्वे संमिलिताः ६३ स्युः । पुनरपि पुरुषषड्भेदाः, स्त्रीषड्भेदगुणे ३६, यथा-पु.सा.म.स्त्री.सा.म.१, पु.सा.म.स्त्री.सा.वृ.२, पु.सा.म.स्त्री.सा.बा.३ इत्यादि । एवं पुरुषषड्भेदा नपुंसकषड्भेदगुणे ३६ एवं सर्वे संमिलिता १७१ भेदाः पृच्छायां भवन्ति । उक्तं पृच्छाद्वारम् ॥५४॥

‘छके षडमजयण’त्ति विवृणोति—

तिविहो पुढविकाओ, सच्चित्तो मीसओ अ अच्चित्तो ।
एक्केको पंचविहो, अच्चित्तेणं तु गंतव्वं ॥५५॥

अचित्तेन गन्तव्यमुत्संगं ॥५५॥ पृथिवीकायस्य भेदानाह—

- १ (1) पुरुषो साधर्मिको मध्यमवयस्को (2) पुरुषो साधर्मिको वृद्धो, (3) पुरुषो साधर्मिको बालो (तरुणो), (4) पुरुषो अन्यधर्मिको मध्यमवयस्को (5) पुरुषो अन्यधर्मिको वृद्धो, (6) पुरुषो अन्यधर्मिको बालो (तरुणो) ।
२ (1) पुरुषः साधर्मिको मध्यमो वृद्धश्च । (2) पुरुषो साधर्मिको मध्यमो बालश्च एवं द्विकसंयोगे षड्दशभेदाः ।

सुक्कोष्ठ-उक्ष-गमणे, विराहणा दुविह सिग्ग-खुण्पंते ।
सुक्कोवि अ (प्र. सुक्केणवि) धूलीए, ते दोसा भट्टिए गमणं ॥५६॥
द्वयोः शुष्कार्द्रयोः शुष्केन गन्तव्यम्, आर्द्रगमने द्विधाऽऽत्म-संयमविराधना, कण्टकवेध-त्रसादिपीडनात् ।
'सिग्ग'त्ति श्रमो भवति, 'खुण्पंते'त्ति कर्दमे निमज्जति, शुष्केऽपि धूलीबहुले (पथि) त एव दोषा आत्म-संयम-
विराधनादयः, अक्ष्णोर्धूलिः प्रविशति, तत्कृतमलिनवस्त्रक्षालनेऽसामाचारी, अन्यथा हीलना, भ्राष्ट्र्या रजोरहितया शुवा
गन्तव्यम् ॥५६॥ अधुनाऽऽर्द्रस्य पृथ्वीकायस्य भेदानाह—

तिविहो उ होइ उक्षो, महुसिस्थो पिंडओ य चिक्खल्लो ।

लत्तपहलित्त उंअ, खुपिज्जइ जत्थ चिक्खल्लो ॥५७॥

आर्द्रद्विविधः— '१ महुसिस्थो २ पिंडओ अ ३ चिक्खल्लो, एतेषां स्वरूपमाह—'लत्त'-अलत्तो—अलत्तकः, 'पथः'
येन प्रदेशेनाऽलत्तकः कामिन्या पात्यते तावन्मात्रं यो लिम्पति कर्दमः, स मधुसिक्खकोऽभिधीयते, उण्डकाः— पिण्डकाः
तद्रूपो यो भवति—पादयोः पिण्डरूपतया यो लाति स पिण्डकः, यत्र निमज्जनं स्यात् स चिक्खल्लः ॥५७॥

अथ स मार्गः सप्रत्यपायो निःप्रत्यपायश्च स्यात्, प्रत्यपायानाह—

पच्चवाया वालाइ-सावया तेण-कंटगा मेच्छा ।

अकंतमणकंते, सपद्दवाएये चेव ॥५८॥

श्रीमती
ओघनिर्युक्तिः
॥३५॥

प्रत्यपाया—व्यालादिश्चापदाः स्तेनकष्टकम्लेच्छाः । एवं पूर्वं शुष्केनाक्रान्तनिःप्रत्यपायेन [आष्टया] गन्तव्यम् ॥५८॥
तदभावे किमित्याह—

तस्साऽसह धूलीए, अढ्कंत—निपच्चएण गंतव्वं ।

मीसग—सच्चित्तसुऽवि, एस गमो सुक्क—उल्लाई ॥५९॥

आष्टयभावे धूलीपथेन गन्तव्यम्, आक्रान्तनिःप्रत्यपायेन, एषोऽचित्तपृथिवीकायविधिरुः । तदभावे मिश्रण, तदभावे सचित्तेन, तत्राप्येष एव विधिः शुष्काद्रादिः । एतदुक्तं भवति—पूर्वं मिश्रशुष्केन, तदभावे मिश्राद्र्रेण, तदभावे सचित्ताद्र्रेण ॥५९॥

इदानीं साधुः स्थण्डिलादस्थण्डिलं क्रामन् कस्मिन् काले केन प्रमार्जनं करोतीत्याह—

उडुबद्धे रयहरणं, वासावासासु पायलेहणिआ ।

वड—उंबरे पिलंसू, तस्स अलंभमि चिचिणिआ ॥६०॥

ऋतुबद्धे—शीतोष्णकाले रजोहरणेन पादौ प्रमार्जयति, वर्षासु यावद्वर्षा वर्षाकाले वर्षति सति पादलेखनिकया पादप्रमार्जनं कर्तव्यम् । वटमयी उडुम्बरमयी प्लक्ष्ममयी तदभावे चिच्चिणिकामयी—अम्बलिकामयीति ॥६०॥

१ अथवा 'एस गमो' ति " अकं ताणकं तसपच्चवायमेयभित्तो जोएयव्वो, सव्वत्थ सपच्चवायो परिहरणीओ ति " एष विधिः सु. प्र. ।

सा च कियत्प्रमाणेत्याह-----

बारसअंगुलदीहा, अंगुलमेगं तु होइ विच्छिन्ना ।

घणमसिणनिव्वणा वि अ, पुरिसे पुरिसे य पत्तयं ॥६१॥

सा च घना-निबिडा कार्या, मसृणा-निर्वाणा भवति [प्रति]पुरुषमेकैका ॥६१॥

उभओ नहसंठाणा, सच्चित्ताचित्तकारणा मसिणा ।

उभयोः- पार्श्वयोर्नखवचीक्षणा, तस्या एकेन पार्श्वेन सच्चित्तपृथिवीकायोज्येनाचित्तपृथिवीकायः संलिख्यते ।
संलिखत आत्मविराघनाभयान्मसृणा । अष्कायद्वारमाह--

आउक्काओ दुविहो, भोमो तह अंतलिव्वो य ॥६२॥

द्विधाऽष्कायो भौमोऽन्तरिक्षश्च ॥६२॥ प्रत्यासत्तिन्यायादन्तरिक्षज उच्यते--

महिआ-वासं तह (प्र. पुण) अन्तरिक्खअं दद्दु तं ण णिगच्छे ।

आसण्णाओ णियत्तइ, दूरगओ घरं च रुखं वा ६३॥

सोऽन्तरिक्षजो द्विविधो-धूमिकारूपो वर्षारूपश्चाष्कायः, तं दृष्ट्वा न निर्गच्छेत् । निर्गतस्य जातं महिकावर्षं तत आसन्ने भूभागे निवर्तते, अथ दूरं गतस्ततः शून्यं गृहं बृक्षं वाऽऽश्रित्य तिष्ठति ॥६३॥

सभए वासत्ताणं, अच्युदए सुखवरुख तरणं वा ।
गइ-कोपर-वरणेणं, भोमे पडिपुच्छि आगमणं ॥६४॥

सभए-स्तेनादिभयोपेते वर्षात्राणं प्रावृत्य व्रजति, अत्युदके शुष्कक्षारोहणं कर्तव्यं, स नास्ति, ततस्तरण्डं गृहीत्वा तरति, उक्तोऽन्तरिक्षजः । इतरमाह-यद्यत्रे नदी स्यात् वक्ररूपा, तदा नदीकूर्परेण व्रजति, [नदीं परिहृत्य इत्यर्थः] अथ वरणेन सेतुबन्धेन याति । एवं भौमे प्रतिपृच्छय कश्चित्सुखं गमनं कर्तव्यं ॥६४॥

वरणेन कीदृशेनेत्याह—

णेगंगि-परं-परपारिसाडि-सालंबवज्जिए सभए ।
पडिवस्खेण उ गमणं, तज्जाइयरे व संडेवा ॥६५॥

न एकाङ्गी-अनेकाङ्गी-अनेकेष्टिकादिनिर्मितः, 'परंपर' इति परम्परप्रतिष्ठः—व्यवधानप्रतिष्ठः, 'परिसाडी' 'त्ति गच्छती यत्र धूल्यादि पतति, 'सालंबवज्जिए'ति सावष्टम्भलग्नरहितः, सभयः (यत्र व्यालादयः शुषिरेषु सन्ति) । यद्येभिर्गुणैर्युक्तः स्यात् तदा न गन्तव्यं, संक्रमे तस्मिन् प्रतिपक्षेन-एकाङ्ग्यपरम्परादिना गन्तव्यम् । भङ्गाश्चात्र

श्रीमती
ओघनिर्युक्तिः

॥३७॥

पदपञ्चकनिष्पन्नत्वात् द्वात्रिंशद्यथा १ स्थापना—

S S S S S	S S S S	S S S S	S S S
S S S S	S S S	S S S	S S
S S S S	S S S	S S S	S S
S S S	S S	S S	S
S S S S	S S S	S S S	S S
S S S	S S	S S	S
S S S	S S	S S	S
S S	S	S	

अथ संक्रमो नास्ति ततः 'संडेव'त्ति सण्डेवको—ग्रावा, स द्विविधः— तज्जात इतरश्च, तस्यामेव शुवि
जातः स तज्जातः, इतरोऽन्यत आनीय तत्र निहितः ॥६५॥ स चैकैकस्त्रिविधः तदाह—

१ अणेगंगिओ परपरो परिसाडी सालंबणवज्जिओ सभउ' त्ति प्रथमो भङ्गः, 'एंगंगि परंपरो' इत्यादि द्वितीयो भङ्गः, एवमन्ये सर्वे भङ्गा-
योजनीयाः । अत्र 'परंपर' स्थाने 'चलऽथिर'त्ति पाठान्तरं विद्यते, तेन षड्विभः पदैः चतुःषष्टिभङ्गाः, गेगंगि चलो अथिरो पारिसाडी
सालंबणवज्जिए सभए' एष प्रथमो भङ्गः एवमन्ये (सं०) ।

श्रीमती
ओघनिर्मुक्तिः

॥३९॥

चलमाणमणकंते (प्र. मईकंते), सभए परिहरिअ गच्छ इयरेणं ।
दगसंघट्टणलेवो, पमज्ज पाए अदूरंमि ॥६६॥

चलमानाऽनाक्रान्तसभयभेदास्त्रिधा [०भयभेदात् त्रिधा] स खण्डेवकः—पाषाणः, तं परिहृत्येतरणाऽचलाऽऽक्रान्ताऽभयेन गन्तव्यम्, अत्र पदत्रयेणाऽष्टौ^१ भङ्गाः । संक्रमाभावे उदकेन गन्तव्यं, तत्राऽयं विधिः— उदकसंघट्टे, लेपेऽदूरे तीरे पादौ प्रमृज्योत्तरति ॥६६॥ चतुर्द्धी जलं तदाह—

पाहाणे महुसित्थे, वालुअ तह कहमे य संजोगा ।
अकंत्तमणकंते, सपच्चवाएयरे चेव ॥६७॥

पाषाणजलं यत्—पाषाणानामुपरि वहति, मधुसिक्थकजलम् अलक्तकमार्गावगाहि कर्दमस्योपरि वहति, वालुकाजलं—वालुकाया उपरि वहति, अत्र पाषाणजलादेराक्रान्ताऽनाक्रान्तसप्रत्यपायनिःप्रत्यपायैः संयोगाः कर्त्तव्याः । चतुर्विधे जले चतुर्भङ्गी ज्ञेयाऽऽक्रान्तादिभेदेन ॥६७॥ जलसंघट्टादिलक्षणमाह—

जंघद्धा संघट्टो, णामी लेवो परेण लेवुवरि ।
एगो जले थलेगो, णिप्पगले (प्र. लण) तीरमुस्सगो ॥६८॥

श्रीमती
ओषनिर्युक्तिः

॥४०॥

जंबार्द्धमात्रप्रमाणं जल-संघट्टः, नाभिप्रमाणं-लेपः, नाभिपरिण लेपोपरि जलमुच्यते । संघट्टेऽयं विधिः- एकः पादो जलेऽन्यः स्थले-आकाशे [वा] कर्तव्यः, अथ तीरप्राप्तविधिः- तीरे एको जलेऽन्य आकाशे निःप्रगलनास्ते, पादः पुन आश्वानः स्थले, द्वितीयं निष्प्रगलं कृत्वा तीरे कायोत्सर्गं करोति ॥६८॥ नाभिप्रमाणेऽयं विधिः-

णिभए-ऽगारिथीणं तु, मग्गओ चोलपट्टमुस्सारे ।

सभए अत्यग्घे वा, ओइण्णेसुं घणं पट्टं ॥६९॥

निर्भये जले सत्यहरणशीलत्वाद्द्वयलादिरहितत्वाच्चागाराणां स्त्रीणां च मार्गतः-पृष्ठतो गच्छता चोलपट्ट- उपर्युत्सारणीयः, समयेऽस्ताघे(अगाधे)जलेऽवतीर्णेषु कियत्तु मध्ये स्थितो याति, चोलपट्टं घनं निबिडं करोति, यथा जलेन नापद्ध्यते ॥६९॥

दगतीरे ता चिट्ठे, णिप्पगलो जाव चोलपट्टो उ ।

सभए पलंबमाणं, गच्छइ काएण अफुसंतो ॥७०॥

समये प्रलम्बमानं नयति चोलपट्टं शरीरेणास्पृशन् विराधनाभयात् ॥७०॥ नद्यामवतरतो गृहस्थाभावेऽयं विधिः-

असइ गिहि णालियाए, आणक्खेउं पुणोऽवि पडियरणं ।

एगाभोग पडिगह, केई सब्वाणि णय . पुरओ ॥७१॥

श्रीमती
ओषनिर्युक्तिः

॥४१॥

गृहस्थाभावे नालिकया आत्मप्रमाणाधिकचतुरङ्गुलया यष्टिकया “आणक्खेउ”-परीक्ष्य पुनः प्रतिचरणा-
आगमनं करोति, आगत्य [च] आभोगः- उपकरणं ‘एक’ति एकत्र बध्नाति, पतद्ग्रहं पृथगधोमुखं पात्रक बन्धे
बध्नाति तरणार्थः, केचिदेवमाहुः- सर्वाण्येव पात्रकाण्यधोमुखानि चीरेण बध्यन्ते तरणार्थम् । एष एव विधिर्नीवं
चटतोऽपि, न च पुरतः-प्रथमं चटति प्रवर्त्तनाधिकरणदोषात्, चशब्दान्न पृष्ठतः, अर्द्धचटतो वहति तस्मादारूढेषु
स्तोकेऽप्यारोहति ॥७१॥

सागारं संवरणं, ठाणतिअं परिहरित्तुऽणावाहे (प्र. ते) ।

ठाइ णमोक्कारपरो, तीरे जयणा इमा होइ ॥७१॥

सागारं संवरणं-प्रत्याख्यानं करोति चटन्, स्थानत्रयं त्यक्त्वा तिष्ठति-नावादेवताधिवासत्वान्न पुरतः, अवल्लग-
[क]वाहण[न]-भयान्न मार्गतः- पृष्ठतः, उदकोल्लिचनमयान्न मध्ये, अपि तु पार्श्वेन नमस्कारपरस्तिष्ठति ॥७२॥
तीरे इयं यतना-

णवि पुरओ णवि मगओ, मज्झे उस्सग्ग पण्णवीसाउ ।

दइउदयं तुंबेसु अ, एस विही होइ संतरणे ॥७३॥

न पुरतो, न मार्गतः, गृहस्थमध्यस्थितेनोत्तरणीयं, तीरे कायोत्सर्गः पञ्चविंशत्युच्छ्वासाप्रमाणः कर्त्तव्यः, नाव-

भावे दृति-उडुप-तुम्बकादिभिस्तरणे कायोत्सर्गः कर्तव्यः । अत्राक्काये मिश्राचित्तयतना नोक्ता छद्मस्थेन तयोस्त-
त्त्वतो ज्ञातुमशक्यत्वात्, यो ज्ञास्यति स करिष्यत्येव, उक्तमक्कायद्वारम् ॥७३॥ अथ तेजस्कायस्तत्राह-

वोलीणे अणुलोमे, पांडलोमऽद्देशु ठाइ तणरहिण् ।

असई य ग(क)त्तिणंतग उह्वण (प्र.ग) तलि(डि)गाइ डेवणया ॥७४॥

यदि तस्य सार्धोर्गच्छतो वनदवोऽनुकूलो भवति-यदभिमुखं साधुर्गच्छति तदभिमुखमग्निरभ्येतीत्यर्थः । तत-
स्तस्मिन् व्युत्क्रान्ते सति गन्तव्यं, यदा स प्रतिलोमोऽभिमुखमायाति, तदाद्रेशु प्रदेशेषु तृणरहितेषु च तिष्ठति,
तद्भावे 'कच्चिणं' ति कृच्चिश्चर्म तेनात्मानमावृणोति, तद्भावेऽनन्तकं-कम्बलादिवह्वं तदाद्रीकृत्याऽऽवृणोति,
ततस्तिष्ठति । अथ गच्छतो बहुगुणं ततः 'तडिलिगा' इति उपानहौ परिधाय डेवनं-लघङ्गनं वहेः करोति, यदा
विध्याते याति तदाऽचित्तेजस्काययतना, यद्युपानहौ परिधाय याति तदा सचित्तो मिश्रो वा, एषा त्रिप्रकारा
यतना । उक्तं तेजः ॥७४॥ अधुना वायुः--

जह अंतरिखमुदण्, णवरि णिअंबे अ वणणिगुंजे य ।

ठाणं सभण् पाउरण-घणकप्पमलंबमाणं तु ॥७५॥

यथान्तरिक्षोदकयतनोक्ता, 'आसन्ना उ' इत्यादि० [६३ गा. तृतीयचरणे] सा इहापि दृश्यया, 'नवरि'त्ति अयं विशेषः 'नितम्बे'-पर्वतैकदेशे 'वननिकुञ्जे वा स्थेयं, यदि प्रदेशः समयः 'पाउरण'-प्रावृत्य घनं कल्पं-कम्बलादिरूपकं गच्छति, 'अलंबमाणं तु' यथा कोणो न प्रलम्बते, तत्र वायौ कल्पप्रावृतशरीरस्य सचिचयतना, अप्रलम्बं कल्पं कुर्वतोऽचिचयतना, प्रावृतस्यैव मिश्रापि, एषा त्रिप्रकारा यतना ॥७५॥ वनस्पतिद्वारमाह-

तिविहो वणस्सई खलु, परित्तऽणंतो थिराथिरेक्कको ।
संजोगा जह हेहा, अक्कंताई तहेव इहि ॥७६॥

त्रिविधो वनस्पतिः । सचिचाचित्तमिश्ररूपः । एकैको द्विधा-परित्तोऽनन्तश्च, स्थिरो-दृढसंहननः । इतरोऽस्थिरः । संयोगा, यथा 'हिडा' पश्चादाक्रान्तानाक्रान्तसप्रत्यपायादयस्तथैवात्रापि, अचिच-परित्त-थिर-अक्कंत-निप-च्चरणं गम्भइ एसो सुद्धो पढमभंगो, सेसा एगतीसं भंगा जहासमयं भइयव्वा ॥७६॥ त्रसद्वारमाह---

तिविहा बेइदिया खलु, थिरसंघयेयरा पुणो दुविहा ।
अक्कंताई य गमो, जाव उ पंचिदिआ णेआ ॥७७॥

त्रिधा द्वीन्द्रियाः सचिचादिभेदात्, सचिचाः सकलजीवप्रदेशवन्तः, अचिचा विपर्ययात्, मिश्राः करम्बीभृताः, पुनरेकैको द्विधा-स्थिरसंहननोऽस्थिरसंहननश्च, आक्रान्तादिर्गमो-भङ्ग इत्यनेन चतुर्भङ्गी । अयं क्रमस्त्रीन्द्रिय-चतुरिन्द्रिय-पञ्चेन्द्रियाणां सचिचादिर्योजनीयः ॥७७॥ एवं सजातीययतनोक्ता, विजातीयेन सहाऽऽह---

पुढविदए य पुढवीए, उदए पुढवितसवालकंटा य ।
पुढविवणस्सइकाए, ते चेव णु पुढविए कमणं ॥७८॥

पृथिव्युदकयोर्युगपद्गमने प्राप्ते पृथ्व्यां गम्यम्, उदके पृथिवीत्रसादिसद्भावात्, चशब्दाद्भनस्पतेश्च । पृथिवी-
वनस्पत्योः पृथिव्यैव गन्तव्यं, वनस्पतौ तद्दोषसंभवात् ॥७८॥

पुढवितसे तसरहिए, णिरंतरतसे सुपुढविए चेव (प्र. गमणं) ।

आउवणस्सइकाए, वणेण णियमा वणं उदए ॥७९॥

पृथिवीत्रसयोरुत्तरहिते-विरलत्रसेषु गम्यं, निस्तरेषु तु पृथिव्याम् । अक्कायवनस्पत्यो-र्वनस्पतिना गम्यम्
उदके नियमाद्भनस्पतिसद्भावात् ॥७९॥

तेऊ-वाउ-विहूणा, एवं सेसावि सव्वसंजोगा ।

णच्चा विराहण-दुगं, वज्जंतो जयसु उवउत्तो ॥८०॥

तेजस्कायवायुकायाभ्यां रहिताः शेषा अपि सर्वसंयोगा अन्येष्यनुक्ता भङ्गा ज्ञेयाः । सर्वथात्म-संयम-विराधना-
द्वयं ज्ञात्वा द्वयं वर्जयेत् । उपयुक्तो यतस्व यतनां कुर्विति । यदुक्तं 'एवं सेसावि सव्व संजोगा' ते चामी-पृथिव्यन्वनस्पति-
त्रसेषु द्विकसंयोगाः ६, त्रिक सं. ४, चतुष्क सं. १ एवं ११ अचित्ते लब्धाः । एवं मिश्रैः ११, सचित्तैश्च ११,

सर्वे ३३, उक्ता षट्कायतना ॥८०॥ प्राहाऽन्यतरविराधनामन्तरेण प्रवृत्तिरेव न स्यात् तदा किं स्यात् इत्याह—
सव्वत्थ संजमं संजमाउ अप्पाणमेव रक्खिज्जा (प्र. वंवंतो) ।

मुच्चइ अइवायाओ, पुणो विसोही ण याविरई ॥८१॥

सर्वत्र संयमरक्षा कार्या तदभावेऽभिप्रेतार्थसिद्धयसिद्धेः, संयमादप्यात्मानमेव रक्षेत्, आत्माभावे तत्रवृत्त्यसिद्धे-
रात्मानमेव रक्षन्मुच्यतेऽतिपाताद्—हिंसादिदोषाद्, पुनस्तपसादिना विशुद्धिर्भवेत् । अथ मन्यसे पृथिव्याद्यतिपातोत्तर-
कालं विशुद्धिर्भवतु, किन्तु हिंसायां वर्तमानोऽविरतो लभ्यत इत्येकत्रतभङ्गे सर्वत्रतभङ्गः ? तदेतन्नास्ति,
नचाविरतिः तस्याशयविशुद्धतया विशुद्धपरिणामत्वात् । ॥८१॥ संयमादप्यात्मा रक्षितव्यः, किमर्थमित्याह—

संजमहेउं देहो, धारिज्जइ सो कओ उ तदभावे ? ।

संजमफाइणिमित्तं, च देहपरिपालणा इट्ठा ॥८१॥

स च [संयमः] कुतस्तदभावे—देहाभावे, ततः संयमस्फातिनिमित्तं देहपरिपालनमिष्टम् ॥८१॥ पर आह—

चिक्खल्ल-वाल-सावय-सरेणु-कंटय तणे बहुजले अ ।

लोगोऽवि णेच्छइ पहे, को णु विसेसो भयंतस्स ॥८२॥

चिक्खल्ल-व्याल-श्वापद-सरेणु-कण्टक-तृणान् बहुजलान् सोपद्रवणथो लोकोऽपि नेच्छति, को नु विशेषो ? लोकात्

सकाशाद् भदन्तस्य येनैवमुक्तम् ? उच्यते--

जयणमजयणं च गिही, सचित्तमीसे परित्तऽणंते अ ।

णवि जाणंति ण यासिं, अवहपइण्णा अ (प्र.इ.)ह विसेसो ॥८३॥

यतनामयतनां सचित्तादौ शुद्धिणो न जानन्ति, नवैतेषामवधग्रतिज्ञा, अत एव विशेषः ॥८३॥ किं च--

अविअ जणो मरणभया, परिस्समभया व ते विवज्जेइ ।

ते पुण दयापरिणया, मोक्खत्थमिसी परिहरंति ॥८४॥

'ते' त्ति साऽपायान् पथः ॥८४॥ प्राणातिपाताऽऽपचावपि साधोर्गृहिणा सह वैद्युर्यमाह--

अविसिद्धंमिवि जोगंमि, बाहिरे हो विहुरयाइ इहरा ।

सुद्धस्स उ संपत्ती, अफला जं देसिआ समए ॥८५॥

अविशिष्टेऽपि-तुल्येऽपि योगे प्राणातिपातादौ बाह्ये-बहिर्वर्तिनि, भवति विधुरता-विसदृशता, इतरथा शुद्धस्य साधोः संग्राप्तिः--प्राणातिपातापत्तिरफला यत्प्रदर्शिता समये तद्विरुध्यते ॥८५॥

एकंमिवि पाणिवहंमि, देसिअं सुमहदंतरं समए ।

एमेव णिज्जरफला, परिणामवसा बहुविहीआ ॥८६॥

एकास्मिन्नपि-तुल्ये[ऽपि] प्राणिवधे दर्शितं सुमहदन्तरं समये, यथा द्वौ पुरुषौ प्राणिवधे प्रवृत्तौ, मृत्वैकोऽति-
संक्लिष्टपरिणामतया सप्तमे नरके, अन्यो नातिसंक्लिष्टतया द्वितीये उत्पन्नः, एवमेव निर्जराफलविशेषाः परिणाम-
विशेषाद्बहुविधा भवन्ति, विशिष्ट-विशिष्टर-[विशिष्ट]तमाः । एकां प्राणिजातिमङ्गीकृत्योक्तम् ॥८६॥ सकलव्यक्त्या-

श्रयन्तरमाह—

जे जत्तिआ अ हेऊ, भवस्स ते चेव तत्तिआ मुक्खे ।
गणणाईया लोगा, दुण्हवि पुणा भवे तुल्ला ॥८७॥

ये यावन्तो भवस्य हेतवो भवन्ति त एव नान्ये (तावन्मात्रा एव) मोक्षस्य, गणनातीता द्वयोर्भवमोक्षयोः
सम्बन्धिनां हेतूनामसंख्येया लोकाः पूर्णाः, तत्र पूर्णाः भृताः, एकहेतुन्यूना अपि स्युतः पूर्णास्तुल्याः— सदृशाः
क्रियाविशेषणम् ॥८७॥ येषाममी त्रैलोक्यप्रदार्थी भवाय मोक्षाय भवन्ति तदाह—

एरिआवहमाईआ, जे चेव हवंति कम्मबंधाय ।

अजयाणं ते चेव उ, जयाण णिव्वाणगमणाय ॥८८॥

इर्यापथाद्या व्यापारा य एव कर्मबंधायाऽयतनापराणां भवन्ति, त एव यत्त्वतां मोक्षाय, एवं सार्धोर्गृहस्थेन सह
विसदृशतोक्ता ॥८८॥ सजातीयमेव साधुमाश्रित्य तामाह—

एगंतेण णिसेहो, जोगेसु ण देसिओ विही वावि ।

दलिअं पप णिसेहो, होज्ज विही वा जहा रोगे ॥८९॥

योगेषु-गमनागमनादिव्यापारेषु निषेधः स्वाध्यायादौ विधिर्वा न दर्शितः, किन्तु दलिकं-वस्तु प्राप्य विज्ञाय निषेधो विधिर्वा भवेत्, कस्यचित् साधोराचार्यादिप्रयोजने सचित्तेऽपि पथि व्रजतो गमनमनुज्ञायते कारणिकत्वात् नान्यस्य, यथा रोगे-ज्वरादौ परिपाचने भोजनादेर्निषेधः, जीर्णेज्वरे तस्यैव विधिः क्रियते ॥८९॥ अथैकमेव वस्त्वासेव्यमानं बन्धाय मोक्षाय[वा] कथं भवतीत्याह--

जंमि णिसेविज्जंते, अइआरो होज्ज कस्सइ कयाए ।

तेणेव य तस्स पुणो, कयाए सोही हवेज्जाहि ॥९०॥

यस्मिन् वस्तुनि क्रोधादौ निषेव्यमानेऽतिचारः कस्यचित्साधोः, कस्याञ्चिदवस्थायां तेनैव तस्य शुद्धिरिति, चण्डरुद्रसाधोरिव, तेन हि स्वशिष्यो दण्डेन ताडितः, तं रुधिरार्द्रं दृष्ट्वा पश्चात्तापवान् संवृतः केवली जात इति ॥९०॥ अथ बाह्यो व्यापारो यथा बन्धहेतुर्न स्यात् तथाऽऽह--

अणुमित्तोऽवि ण कस्सई, बंधो परवत्थुपच्चओ भणिओ ।

तहवि अ जयंति जइणो, परिणामविसोहीमिच्छंता ॥९१॥

श्रीमती
ओषनिर्मुक्तिः

॥४९॥

अणुमात्रोऽपि—स्वल्पोऽपि बन्धो न बाह्यवस्तुनिमित्ताद् भणितः, किन्त्वात्मपरिणामादेव, आह—यद्येवं न पृथिव्यादि यतना कार्या ? उच्यते—यद्यपि बन्धो न भवति तथाऽपि यत्नं विदधति मुनयः । पृथिव्यादौ विशुद्धपरिणाम-मभिलषन्तः ॥९१॥ यस्तु हिंसायां वर्त्तते तस्य परिणाम एव न शुद्ध इत्याह—

जो पुण हिंसायणेषु, वट्टई तस्स णणु परीणामो ।

दुड्ढो ण य तं लिंगं, होइ विमुद्धस्स जोगस्स ॥९२॥

यः पुनर्हिंसायतनेषु—हिंसास्थानेषु वर्त्तते, ननु तस्य परिणामो दुष्टः, न च तद्धिंसास्थानवर्तित्वं लिङ्गं विशुद्ध-परिणामस्य ॥९२॥

तम्हा सया विमुद्धं परिणामं इच्छया सुविहिणं ।

हिंसाययणा सब्बे, परिहरियच्चा (प्र. वज्जेयव्वा) पयत्तेणं ॥९३॥

स्पष्टा ॥९३॥ तथा च—

वज्जेमिस्ति परिणओ, संपत्तीए विमुच्चई वेरा ।

अविहितोऽवि न मुच्चइ, किलिट्ठभावो तिवातस्स ॥९४॥

वर्जयाम्यहं प्राणिवधादीत्येवं परिणतः सन् प्राणातिपातसंप्राप्तावपि विमुच्यते बैरात्-कर्मबन्धात्, यस्तु क्लिष्ट-

परिणामः सोऽव्यापादयन्नपि न मुच्यते वैराट्, उक्ता षट्काययतना ॥९४॥ इदानीं गच्छन् ग्रामादौ प्रविशति तत्र का सामाचारीत्याह --

पढमबिइया गिलाणे, तइए सणी चउत्थ साहम्मी ।

पंचमियंमि अ वसही, छट्ठे ठाणट्ठिओ होइ ॥९५॥ दारं

प्रथमद्वारे द्वितीयद्वारे च ग्लानविषया यतना, तृतीये श्रावकः, चतुर्थे सार्धर्मिकः साधुः, पञ्चमे वसतिः षष्ठे-
द्वारे वर्षाप्रतिघातात् स्थानस्थितो भवति । आह-तृतीये षडर्थीधिकारा भविष्यन्ति, ततः किं केवलः संज्ञी संगृहीतः ?
उच्यते-तुलामध्यः ग्रहणन्यायेन शेषाण्यपि गृहीतानि ॥९५॥ नन्वस्यातित्वरितार्थकार्यप्रवृत्तत्वात् कोऽवसरो ग्राम-
प्रवेशने ? उच्यते--

एहिअपारत्तगुणा, दुन्नि य पुच्छा दुवे य साहम्मी ।

तत्येक्केका दुविहा, चउहा जयणा दुहेक्केको (पडिदारगाहा) ॥९६॥

तस्य ग्रामे प्रविशत ऐहिका भक्तपानादयः, परत्रगुणा ग्लानादिप्रतिजागणादयः, प्रविशतस्तस्य पृच्छा द्विधा
विध्यविधिभेदेन भवति, सार्धर्मिकाश्च सांभोगिकान्यसांभोगिकभेदेन द्विधा, (तत्रपुनरेकैको द्विविधः) एकानेकभेदेन,

१ वइएत्यादि० पदस्थचशब्दा न्महानिनादनामकं द्वास्माक्षिण्यते, तेन संज्ञीद्वारस्य मध्यता स्पष्टा । अथवा संज्ञीतरेषा वर्णनमग्रे भविष्यतीति ज्ञेयम् ॥(सं०)

श्रीमती
ओषनिर्मुक्तिः

॥५१॥

चतुर्विधा यतना—१ सांभोगिकं २ संयतं ३ सांभोगिकं ४ संयतीभेदात्, (पुनरपि) एकैको द्विधा संयतसंयती १ भेदात्, चतुर्विधा यतना—द्रव्यादिः, एकैका द्विधा,—तत्र द्रव्यतः प्रागुकेन तद्भावेऽप्रागुकेन, क्षेत्रतोऽकृतादिगृहे स्थातव्यं तद्भावे उद्घाटनं गृहस्य कपाटादेरपि क्रियते, कालतः प्रथमपौरुष्यां प्रागुकं दीयतेऽलाभे कृत्वापि दीयते, भावतः प्रागुकद्रव्येण, तद्भावेऽप्रागुकेनापि समाधिर्धिधीयते ग्लानस्य ॥९६॥ इयं द्वारागथा प्रथमद्वारासाह—

इहलोहआ पविती, पासगथा तेसि संखडी सडूढो ।

परलोहआ गिलणे, चेइय वाई य पडिणीए ॥९७॥ (पडिदारगाहा)

‘इहलोहअ’चि द्वारं, प्रविष्टस्यायं गुणः—यानभिप्रवृत्तस्तदीयां-कदाचिद्वार्ता लभते यथा ततो निर्गत्याऽमुकुत्र तिष्ठन्ति, अत्रैव वा समागताः स्युः, ततस्तेषां पश्यता—दर्शनं स्यात्तत्रैव कार्यं समाप्तिः, संखडीत श्राद्धगृहाद्वा भक्तं गृहीत्वा व्रजतः कालक्षेपो न भवति । द्वितीयद्वारं ‘परलोहअ’चि ग्लानप्रतिचरणचैः यवन्दनवादिजयप्रत्यनीकोपखमनानि पश्यन्तः पृच्छाद्वारं, ॥९७॥ अविधिपृच्छामाह—

अविही पुच्छा अस्थिथ, संजया णत्थि तत्थ समणीओ ।

समणीसु अ ता नत्थी, संका य किसोरवडवाए ॥९८॥

संयताः सन्ती’ति विशेषप्रश्ने आह—न ‘सन्ति’ सत्येऽपि श्रमण्यो नोक्ताः, अथ श्रमणीः पृच्छति आह—न ‘सन्ति’ताः,

१ ०भेदात्, एकैका द्विधा कारणिक निष्कारणिकेभ्योऽपि, अथवा तस्थिमिमा कुणित्तिं १५ दोगैको ॥९८॥

श्रीमती
ओषधनिर्मुक्तिः

॥५२॥

श्रमणाः सन्तोऽपि नोक्ताः, शङ्का श्रमणीपृच्छायां 'किशोरवडवान्यायात्' ॥९८॥

सङ्गठेसु चरिअकामो संकाचारी य होइ सङ्गठीसुं ।

चेइयघरं व णत्थिह, तम्हा उ विहीइ पुच्छेजा ॥९९॥

चरितुकामो-भक्षयितुकामः, श्राविकायां शङ्का, नूनमयं तदर्थी चरितुकामश्च, अथ चैत्यगृहमेव केवलं पृच्छति, ततस्तदभावे ऽवर्गचतुष्टयाभावे च तत्प्रभवगुणहानिः स्यात्, तस्माद्विधिना पृच्छेत् ॥९९॥ विधिपृच्छामाह—

गामदुवारऽभ्रासे, अगडसंमीवे महाणमज्जे वा ।

पुच्छेज्ज सयं पक्खा, विआलणे तस्स परिकहणा ॥१००॥

ग्रामद्वाराभ्यर्णे कूपसमीपे वा महाजनसमुदाये वा स्वकं पक्षं पृच्छत्, किमस्मत्पक्षोऽस्ति नेति ? यदि परः पृच्छति को भवतां स्वपक्षः ?, इत्येवं विचारणे तस्याग्रे परिकथना, पञ्चविधोऽस्मत्पक्षः चैत्यगृहादिः ॥१००॥ उक्तं पृच्छा-द्वारं । यदि चैत्यगृहमस्ति ततस्तत्रैव गन्तव्यं कथमित्याह—

णिस्संकिअ थूमाइसु, काउं गच्छेज्ज चेइअघरं तु ।

पच्छा साहुसमीवं, तेऽवी अ संभोइया तस्स ॥१०१॥

१ साधु-साध्वी-श्रावक श्राविकारूपो वर्गचतुष्टयः ।

श्रीमती
ओघनिर्युक्तिः

॥५३॥

अर्द्धं कण्ठयम्, सार्धमिकद्धारमाह-पृच्छति चैत्यगृहान्निर्गत्य पश्चात् साधुसमीपं याति, ते साम्भोगिकाः साधवः
स्युरसाम्भोगिका वा, यदि साम्भोगिकास्तदा का सामाचारीत्याह---

णिन्निखविउं किङ्कम्मं, दीवणऽणावाहपुच्छणसहाओ ।
गेलण विमज्जणया, अविस्ज्जुवएस दावणया ॥१०२॥

निक्षिप्योपकरणं साधुहस्ते विमुच्य, कृतिकर्म-वन्दनं करोति, ततो दीपना-गमनकार्याऽऽविर्भावनं करोति,
अनावाधा यूयं ? , तेऽप्याहुरेवमेव, ततः साधुराह-भवद्दर्शनार्थमागतोऽधुना गच्छन्नस्मि, तेऽपि यद्यस्ति ततः सहायं
ददति, अथ कश्चिद् ग्लानः, ततस्तिष्ठति, तत्प्रतिचारकसम्भ्रावे विसर्जयन्ति तं, अथ न विसर्जयन्ति, एवं ब्रुवते,
औपधाद्यस्ति सर्वं, किन्तु तत्संयोजनां न जानीमस्तत उपदेशं ददाति, अथं ब्रुवते वयं न लभामहे, ततो दापय-
त्यौषधादि, ततो याति ॥१०२॥ अथ ब्रजन्तमेवमाह-

पुणरवि अर्यं खुभिज्जा, अयाणगा मो स वा भणिज्ज संचिक्खे ।
उमओऽवि अयाणंता, वेज्जं पुच्छंति जयणाए ॥१०३॥

पुनः शोभं यायाद् वयं न जानीम उपशमयितुं, ग्लानो वा स्थापयति, ततः 'संचि०' संतिष्ठति, अथोभाव
प्यागन्तुकवास्तव्यौ न जानीतस्ततो वैध्वं पृच्छतो यतनया ॥१०३॥ तामाह---

मार्गे साम्भो
ग्लानसे
विधिः

॥५३॥

गमणे पमाण उवगरण, सउण वावार ठाण उवएसो ।
आणण गंधुदगाई, उट्टमणुट्ठे अ जे दोसा ॥१०४॥

यदि ग्लानो गन्तुं पारयति तदा स एव नीयते, तदभावेऽन्यैस्त्रिपञ्चसप्तभिः साधुभिर्गम्यं, न एकद्विचतुर्भिर्यम-दण्ड-यमपुरुष-चाही-[हि]क-परिकल्पनात्, शुक्लवासोभिर्गन्तव्यं न कृष्णमलिनादिभिः । शक्नुनेषु गम्यं नाशक्नुनेषु, 'वावार'त्ति यदि वैद्यो शुद्धवते, किञ्चित् छिन्दन् भिन्दन्वाऽस्ते तदा न प्रष्टव्यः, अथ पिटकगण्डा-दिग्लानस्य ह्येत्तव्यं स्यात्तदा वैद्यो नोत्कुरुटिकादौ प्रष्टव्यः, किन्तु शुचिप्रदेशस्थः । ततो वैद्यो यतनया पृष्टः सन् उपदेशं ददाति, द्रव्यक्षेत्रकालभौवरयमवधारणीयः । अथ वैद्यो ब्रूयात् पश्यामि तं ततः स वैद्यो ग्लानसमीपमानीयते, न च ग्लानो वैद्य-समीपं नीयते, उत्क्षिप्ते लोको ब्रवीति नूनमयं मृत इत्यपशक्नुनः, मूर्छा वा स्यात् विपत्तिर्वा वैद्यगृहे स्यादिति, आगच्छति च वैद्ये गन्धावासाः सन्निहिताः क्रियन्ते, तद्दानार्थम् उदक-मृत्तिकया विलेपनादि क्रियते, आचार्यो वैद्य आगते उत्चिच्छति तदा प्रवचनहीलना, अनुत्थाने स्तब्ध इति प्रतिकूलः स्यात्तस्मादेतदोषभयात् पूर्वमुत्थाय स्थेयं स्वरिणा, उक्तमुत्थितानुत्थितद्वारम् ॥१०४॥ ग्लानस्य कियन्तं कालं साधुना प्रतिचरणा कर्तव्येत्याह—

पढमावियारजोगं, गाउ' गच्छे बिइज्जए दिण्णे ।
एमेव अण्णसंभोइयाण अण्णाइ वसहीए ॥१०५॥

श्रीमती
ओघनिर्युक्तिः
॥५५॥

प्रथमालिकाऽऽनयनं करोति ग्लानः, स्वयमेव बहिर्भूमिगमनक्षमो जात इत्येवं ज्ञात्वा सहाये दत्ते [सहायासत्त्वे]-
ऽदत्ते? वा सति याति, एष साम्भोगिकविधिरुक्तः । एवमन्यसाम्भोगिकेऽपि दृश्यः, किन्त्वन्यस्यां वसतौ स्थितो
ग्लानप्रतिचरणां करोति, अयमपरो विशेषः, असाम्भोगिकसकाशं प्रविशता तदनाक्रान्तभूभागे चोपकरणादि विमुच्य
कृतिकर्मादि करोति सा भूत्तच्छिक्षकाणां तत्सामाचारीदर्शनेऽन्यथाभावः स्यादिति ॥१०५॥ बहुमध्यगतसाम्भोगि-
कान्यसाम्भोगिकग्लानविधिरुक्तोऽधुनैकाकिलानविधिमाह—

एगागिगिलाणंमि उ, सिट्ठे किं कीरई ? ण कीरई वावि ।

छा-मुत्त-कहण-पाणग-धुवणत्थर तस्स णियगं वा ॥१०६॥

स ग्रामपार्थे गच्छन् कस्मादपि पुरुषादिदं शृणुयात्—एकाकिलाने शिष्टे कथिते यद्भवता प्रतिचरणा क्रियते
न वा ?, इत्युक्ते सुष्ठु क्रियत इति ब्रवीति, पर आह-यद्येवं छां-पुरीषं मूत्रं ताभ्यां विलिप्तोऽस्ति, एवं कथिते
पानकेन ग्लानथावनं करोति, तदीयैरोपकरणैरास्तरणं करोति तदभावे स्वकीयैः ॥१०६॥ तथा चाह—

सारवणं साहल्लय, पागडधुवणे सुई (य सुइ)समायारा ।

अइभिभले समाही, सहस्स आसास पडिअरणं ॥१०७॥

१ अभावादत्ते वा० पु० ।

श्रीमती
ओघनिर्युक्तिः
॥५६॥

सार्वणं निष्क्रियकरणं तस्मिन्निष्क्रिये ग्लाने कृते सति, 'सार'० प्रतिश्रयप्रमार्जनं वा, जनैः सम्बन्धं पृष्टो धर्म-
बान्धवोऽयं मे, लोकः प्रशंसति-अहो 'साहस्रय' सफलता धर्मस्य, प्रकटधावनं ग्लानोपध्योः, लोको ब्रूते-शुचि-
समाचाराः श्रमणाः, अथाऽसौ अतिविह्वलः-दुःखेन करालितः [स्यात्ततः] 'समाहि'त्ति प्रार्थितभोजनादि दातव्यम्,
स्वस्थः सन्नभिधीयते यथा कालं कुरु, अथ समर्थस्तत आश्वास्यते-न भेतव्यम्, अहं प्रतिचारकोऽस्मि ॥१०७॥ ततश्च—

सयमेव दिद्रुपाढी, करेइ पुच्छइ अयाणओ वेज्जं ।

दीवण दव्वाइमि अ, उवाएसो जाव लंभो उ (प्र.अ) ॥१०८॥

दृष्टपाठी-दृष्ट उपलब्धः पाठश्चरकसुश्रुतादियेन स, स्वयमेव क्रियां करोति वैद्यवत्, अजानन् वैद्यं पृच्छति ।
'दीवण'त्ति एकाक्यागमनकार्यकथनं, अतो न निमित्तं ग्राह्यं, ^१द्रव्यादिचतुष्टयोपदेशः, यदा प्रासुकं न लभ्यते तदाऽ-
प्रासुकेनाऽपि क्रियते ॥१०८॥

कारणिअ हद्रुपेसे, गमणुलोमेण तेण सह गच्छे ।

णिक्कारणिअ खरंण, विइज्ज संघाडए गमणं ॥१०९॥

यद्यसौ ग्लानः कारणिकस्ततो 'हिड्ड'त्ति-दृढीभूतः प्रेषणीयः, अथ तस्याप्यनुकूलमेव गन्तव्यं स्यात्ततस्तेन-ग्लानेन

१ आदिशब्दात् क्षेत्रकालभावा ज्ञेयाः ।

ग्लानचिन्त
समाधिक
विधिः

॥५६॥

सह याति, एवमसाम्भोगिकोऽपि दृश्यः, कारणिकैकसाम्भोगिकाऽसाम्भोगिकग्लान उवतः । अथ निःकारणिकैक-
ग्लानस्ततः 'खरंटण'त्ति प्रवचनोपदेशपूर्वकं कर्कशभगनमिति, खरण्टितं द्वितीयं—सहायं कृत्वा संघाटकेन व्रजति ॥१०९॥
साम्भोगिकासाम्भोगिकसंयत—एकानेक—कारणिकयतनोवता ॥ अधुना साम्भोगिकाऽसाम्भोगिकसंयतीना—मेकानेक-
कारणिकी—निष्कारणिकयादीनां यतना प्रतिपाद्यते—विधिपृच्छया पृष्टे संयत्यस्तत्र स्युः, को विधिरित्याह—

समणिपवेसि णिसीहिअ, दुवारवज्जण अदिट्टपरिकहणं ।

थेरीतरुणि विभासा, णिमंतणाऽबाहपुच्छा य ॥११०॥

श्रमणीप्रतिश्रयप्रवेशे बहिःस्थेनैव नैषेधिकी कर्तव्या, वारत्रयं—द्वारे मध्ये प्रवेशे च, द्वारं प्रतिहत्यैकत्र प्रदेशे
तिष्ठति, अदृष्टे परिकथनं साधुरागत इति, 'थेरी तरुणी विभासे'ति । यदि प्रवर्तिनी स्थविरी तदात्मद्वितीयात्म-
तृतीया वा निर्गच्छति, अथ तरुणी ततस्त्रीचतुःस्थविरीभिः [सह निर्गच्छतीति विभाषा], ततस्तमासनेन निमन्त्र-
यन्ति ताः, 'अबाधा भवन्त्य' इति स पृच्छति ॥११०॥

सिट्ठमि सह पडिणीयणिगहं अहव अण्हि पेसे ।

उवणसो दावणया, गेलण्णे वेज्जपुच्छा अ ॥१११॥

'अस्त्याबाधे'ति शिष्टे यद्यसौ समर्थस्ततो दुष्टं निग्रहयति, असमर्थोऽन्यत्र प्रेषयति, औषधाद्युपदेशं दत्तेऽलाभे

दापयति ग्लानत्वेऽयं विधिः । अथाऽसौ दातुं न जानाति ततो वैधं पृच्छति ॥१११॥
तह चैव दीवण चउक्कएण अणत्थवसहि जा पढमा ।
तह चैवेगाणीए, आगाढे चिलिमिली णवरं ॥११२॥

तथैव प्राग्वत् । 'दीवण'त्ति एकाक्यागमनकारणकथनं, वैधेन द्रव्यादिचतुष्के उक्ते यतना प्राग्वत्, अन्यत्र वसती स्थिता यावत्प्रथमालिकादिक्षमा स्यात्तावत्प्रतिचरति, ततो याति, बहुमध्यगतग्लानविधिरुक्तः । 'तह चैव'त्ति- तथैवैकाकिन्याः । अयं विशेष आगाढे-अतीवाऽपदुतायां एकाश्रय एव यवनिकान्तरितः प्रतिचरति ॥११२॥

णिक्कारणिअं चमढण, कारणिअं णेइ अहव अप्पाहे ।
गमणित्थिमीस-संबंधि-वज्जिए असइ एगागी ॥११३॥

निष्कारणिकां 'चमढण'त्ति प्रवचनोक्तैर्वचोभिः खिसति, अथाऽसौ कारणिका ततस्तां स्वयमेव नयति । 'अह व [अ]प्पाहे'त्ति अथवा तद्गुरोस्तत्प्रवर्त्तिन्या वा संदिशति । स्वयं च नयतः को विधिरित्याह-'गमणित्थि'त्ति स्त्रीभिः सम्बन्धिनीभिः सह, तदभावे मिश्रैः स्त्रीपुरुषैः सम्बन्धिभिः, तदभावेऽसम्बन्धिनीभिः, तदभावेऽसम्बन्धिभिः, तदभावे असम्बन्धिवर्जिते अन्योपायेऽसति एकाकिनी' नयति ॥११३॥ चतु[वि]र्धासुक्तयतनामुपसंहरन्नाह—

एग-बहू समणुण्णण, वसहीए जा अ एग अमणुण्णो ।
अमणुण्ण-संजईण य, अण्णहि एकं चिलिमिलीए ॥११४॥

एकानेकसाम्भोगिकैरेकासाम्भोगिकग्लानप्रतिचरणैकस्यामेव वसतौ कर्त्तव्या, अनेकासाम्भोगिकसंयताऽनेक-
साम्भोगिकाऽसाम्भोगिकसंयतीनामन्यस्यां वसतौ, एकां तु ग्लानीमाश्रित्य जवनिकान्तरित एकस्यामेव वसतौ प्रतिचरति ।
'एहिअ-पारत्तगुणा दोण्णि य पुच्छा दुवे अ साहम्मी'इत्यादि द्वारागथा व्याख्याता, तद्व्याख्यानाच्च व्याख्यातं
प्रथमं ग्लानद्वारम् ॥११४॥ अथ द्वितीयग्लानद्वारमाह—

विहिपुच्छाए पवेसो, सण्णिकुले चेइ पुच्छ साहम्मी ।
अण्णत्थ अत्थि इह ते, गिलाणकज्जे अहिवडंति ॥११५॥

तस्य व्रजतः पूर्ववद्विधिपृच्छायां पर आह—अस्ति श्रावकः, ततः सञ्चिक्खुले चैत्यानि वन्दते श्राद्धान् पृच्छति
शोभना यूयं शीलव्रतैः?, सार्धमिकान् पृच्छति । सार्धमिकाः सन्ति नेति ?, तेष्याहुरन्यत्रासन्नग्रामे विद्यन्ते ।
ते च ग्लानप्रायोग्यभक्तार्थमिहाऽधिपतन्ति ॥११५॥ ततो व्रजन्तं साधुं भोजनादिना निमन्त्रयति श्रावकः, साधुः
किं करोतीत्याह—

सवंपि ण धेत्तव्वं, णिमंतणे जं तहिं गिलाणस्स ।
कारणि तस्स य तुज्झ य, विउलं दव्वं तु पाउण्णं ॥११६॥

सर्वं प्रायोग्य[मप्रायोग्यं वा] न ग्राह्यं, यतस्तत्र ग्लानस्य गृह्यते श्राद्ध आह-कारणे तस्य [ग्लानस्य] तव च विपुलं द्रव्यं वर्त्तते गृह्यतामिति, ततश्च तस्योपरोधेन गृहीत्वा व्रजति ॥११६॥ क्वेत्याह—

जाँ दिसाँ गिलाणो, ताँ दिसाँ उ होइ पडियरणा ।

पुव्वभणिअं गिलाणो, पंचहवि होइ जयणाए ॥११७॥

यया दिशा ग्लानस्तथा दिशा प्रतीक्षणं-प्रतिपालनां करोति साधूनां, पूर्वभणितो ग्लानविषयो विधिर्दृष्टव्यः । किं साम्भोगिकासाम्भोगिकस्यैव प्रतिचरणा कर्त्तव्या?, नेत्याह-‘पंचह वि’ पञ्चानामपि पासत्थोसन्नकुशीलादीनाम्, अपिशब्दान्निह्नद्वेवकुलिकाश्च, [देवकुलप्रतिपालकाश्च] गृह्यन्ते ॥११६॥ इमां गाथां भाष्यकृद् व्याख्यानयन्नाह—

तेसिं पडिच्छण पुच्छण, सुट्ठु कयं अत्थि गत्थि वा लंभो ।

खगूडे विलओलण, दाणमणिच्छे तहि णयणं ॥११८ ॥ (३५ भा०)

तेषां ग्लानप्रतिजागरकसाधूनां प्रतिपालनं करोति, दृष्ट्वा पृच्छस्यमुक्तेनेदं मे दत्तं यदि ग्लानप्रायोग्यं ततो गृह्यतां, तेऽप्याहुः- सुष्ठु कृतं, अस्ति ग्लानप्रायोग्यं तत्रान्यदपि, त्वमेवेदं गृह्याणेति, यद्वा नास्ति तत्रेदं, किन्त्वन्यत्र लाभो भविष्यति, त्वं गृहाण, अथ ते ‘ख०’ निर्द्धर्मप्राया एवमाहुः- ‘विलउच्छण’त्ति धाटिरेव निपतिता, ततः सर्वं ददाति, अथ [तेऽपि] पुरुषा नेच्छन्ति, ततो ग्लानसमीपे द्रव्यानयनं करोति ॥११८॥ यद्यसौ समर्थस्ततो—

श्रीमती
ओषनिर्झ्वितः
॥६१॥

पंतं असहू करित्ता, णिवेयणं गहण अहव समणुण्णा ।
खग्गूड देहि तं चिअ, कमढग तस्सप्पणो पाए ॥११९॥

१ प्रान्तं-नीरसं, असमर्थो भुक्त्वा याति, तत्र प्राप्तः सन्निवेदनं करोत्याचार्याय, सोऽप्याचार्यो गृह्णाति तद्
ग्लानार्थम्, अथ 'समणुण'चि तस्यैवानुज्ञां करोति, भक्षयेदं, ग्लानार्थमन्यदपि भविष्यति । अथाऽऽचार्यः खग्गूडः -
शठ इदं वक्ति-त्वमेव ग्लानाय प्रयच्छ किं ममानेन ? एवमुक्ते स तत्र गत्वा तस्य कमढके पात्रे, तदभावे स्वस्य
वा पात्रे कृत्वा ददाति ॥११९॥ पुनरप्याचार्यं प्रतीदं वक्ति

किं कोरउ ? जं जाणसि, अतरंति सढे ति वच्च तं भंते ! ।
णिद्धम्मा ण करंती, करणमणालोइयसहावो ॥१२०॥

हे आचार्य! ग्लानस्यान्यत् किं क्रियते ? स आह-यज्जानासि तत् कुरु, पुनरसौ तत्समीपं गच्छति । 'अत०'
ग्लानोऽपि वक्ति, शठा एते त्वां खलीकुर्वन्ति, ब्रज, सन्ति मे परिचारकाः, एवमुक्ते याति, अथैवं वक्ति
निर्धर्मा एते न कुर्वन्ति मे परिचेष्टां, ततोऽसौ 'करण'चि वैयावृत्त्यं करोति, ग्लानं च ब्रवीति- 'अणा०' अमीषां
निर्धर्माणां मध्येऽनालोचिताऽप्रतिक्रान्तः कथंचिदेव त्वं न मृत इति, अत एवमभिधाय तमात्मसहायं कृत्वा प्रयाति ॥१२०॥

१ प्रान्तं नीरसं भुक्त्वा समर्थो यतिः तत्र प्राप्तः का० । ॥६१॥

ग्लानं प्रति
कर्तव्यता ।

॥६१॥

श्रीमती
ओषनिर्युक्तिः

॥६२॥

उभओ णिद्धम्मेषुं, फासुपडोआर इयरपडिसेहो ।

परिमिअदाण विसज्जण, सच्छंदोद्धंसणागमणं ॥१२१॥

ग्लानः शेषसाधवश्च यदि निर्धर्मास्तदा प्रासुकेन प्रतीकारः कार्यः, इतरनिषेधः— अप्रासुकनिषेधः, परिमित-भक्तादिदानं, यथाऽसौ निर्विणो विसर्जयति, गच्छंश्च स्वच्छन्दस्त्वमित्यैवमुद्धंसनम्—आक्रोशं करोति ततो गच्छति ॥१२१॥ पडियरणा वक्खाणिया 'पुव्वभणियं गिलाणे'त्ति एतदपि व्याख्यातं, १ 'पंचहवि होइ'[ति] जयणे'त्याह—

एस गमो पंचहवि, होइ णियाइण (प्र.णिहयादीणं) गिलाणपडियरणे ।

फासुअकरण णिकायण, कहण पडिक्कामणा गमणं ॥१२२॥

एष गम—एषः प्रतिचरणविधिः पञ्चानामपि नित्यादीनामादिशब्दात् पासत्योसन्नकुशीलंससक्तानां, यदुत प्रासुकभवतादिना प्रतिचरणा कर्त्तव्या, निकाचनं-दृढीभूतेन त्वया यदहं वच्मि तत्कार्यं, 'कहं' धर्मकथायाः, यद्वा लोकानां कथयति किमस्य प्रव्रजितस्य शक्यतेऽशुद्धेन कर्त्तुम्?, यद्यसौ प्रतिक्रामति—तस्मात् स्थानान्निवर्त्तते इति यावत् । ततस्तं ग्लानं लात्वा गमनं करोति ॥१२२॥ 'पंचहवि' अत्राऽपिशब्दोऽस्त्यतस्तदर्थमाह—

संभावणेऽविसहो, देउलिअ खरंटय-जयण उवएसो ।

अविसेस णिण्हगाण वि, ण एस अम्हं तओ गमणं ॥१२३॥

पासत्यादी
प्रतिचरे
मर्यादा

॥६२॥

श्रीमती
ओषनिर्युक्तिः
॥६३॥

संभावेनेऽपिशब्दः, किं संभावयति ? देवकुलिका-वेषमात्रधारिणो ग्लानाः प्रतिचर्याः, 'खरंण'चि खिसनां' करोति, यदुत धर्मे यत्नं कुरु, यतनया कर्त्तव्यं, उपदेशं क्रियाविषयं ददाति, यत्र साधुनिह्वविशेषो न ज्ञायते, तत्र निह्ववानामपि यतनया करोति, अथ निह्ववसाधुरेवं ब्रूते नायं प्राघूर्णकोऽस्मज्जातीयः, ततो याति ॥१२३॥
अथाऽसौ (निह्ववकादिः, एवं ब्रूते--

तारेहि जयण करणे, अमुगं आणेहऽकप्प जणपुरओ ।

ण वि एरिसया समणा, जण णाए तओ अवक्कमणं ॥१२४॥

तारय मां मान्द्यात्ततो यतनया करोति, अथैवं ब्रूयात्-अमुकं बीजपूराद्यानय, 'अकल्पमि'ति जनस्याग्रे वक्ति, 'न चेदशाः श्रमणाः' इत्युक्ते जनेन भेदे ज्ञाते गच्छति तस्मात् स्थानात् ॥१२४॥ नोदक आह--

चोअगवयणं आणा, आयरिआणं तु फे(प्र.खं)डिआ तेणं ।

साहम्मिअ-कज्ज-बहुत्तया य सुचिरेण वि ण गच्छे ॥१२५॥

खण्डिता साधर्मिककार्यग्रभूततया सुचिरेणापि न यायाद् ? [न गच्छेत् विवक्षितं स्थानं प्र. पु.] आचार्य आह--

१ यतनया कर्त्तव्यं यथा संगमलाच्छना न स्यात् ० ॥ सु० प्र० ॥ यदुत धर्मे यत्नं कुरु यतनया ॥६३॥

श्रीमती
ओधनिर्धुक्तिः
॥६४॥

तित्थगाराणा चोयग ?, दिङ्ढंतो ? भोइएण २(प्र. गाम भोइ) णरवइणा ।
जत्तुगय भोइअ दंडिए अ घरदार पुव्वकए ॥१२६॥

तीर्थकृतामाज्ञा, यतो ग्लानः प्रतिचरणीयः, अत्र भोगिक(ग्रामभोगिक पु०) नरपतिदृष्टान्तः—यात्रोद्गतभोगिक-
दण्डिनोरसुकग्रामे आवासः क्रियतामित्याज्ञाप्रदाने ग्रामेच्छकाश्चिन्तयन्ति—राजैकदिवसमागमिष्यति भोगिकः सदा स्थायी,
राज्ञो गृहं तृणमयं सामान्यं कृतं, गृहदारुणा पूर्वसञ्चितेन भोगिकस्य रम्यं, राजा दृष्ट्वा कुपितः ॥१२६॥ भोगिका
आचार्या, राजा तीर्थकरः, कुडुम्बी साधुः, असुमेवार्थमाह—

रणो तणघरकरणं, सचित्तकम्मं तु गामसामिस्स ।

दोण्हंपि दंडकरणं, विवरीयऽण्णेणुवणआ उ ॥१२७॥

राज्ञस्तृणगृहं कृतं सचित्रकर्म च ग्रामस्वामिनः, द्वयोरपि दण्डकरणम्, एवं द्वयोरप्याचार्यसाध्वोस्तीर्थकराज्ञाऽति-
क्रमे संसारदण्डः, उभताद्विपरीतेनान्येनाख्यानकेनोपनयः कार्यः— अन्यैर्ग्रामेच्छकैश्चिन्तितं, भोगिकस्य रम्यं गृहमेतदेव-
राज्ञो भवतु, गते राज्ञि पुनर्भोगिकस्यैव भविष्यति, राजा दृष्ट्वा हृष्टः सन् ग्राममकरं चकार । एवं तीर्थकृदाज्ञां
कुर्वता कृताचार्याणामपि ॥१२७॥ अथ प्रथमोपनयमाह—

१ यात्रोद्घतेन राजा तद्ग्रामभोगिकेन चामुकग्रामे आवासः क्रियतामिति द्वाभ्यामादिष्टं तत्र० पु० ।

श्रीमती
ओषधनिर्घन्तिः
॥६५॥

जह णरवइणे आणं, अइक्कमंता पमायदोसेणं ।

पावंति बंध-वह-रोह-छिज्ज-मरणावसाणाइं ॥१२८॥

‘रोह’चि रोधो-गमनव्याघातः, छेदो हस्तादेः, मरणावसानानि दुःखानि प्राप्नुवन्ति यथा ॥१२८॥

तह जिणवराण आणं, अइक्कमंता पमायदोसेणं ।

पावंति दुग्गइपहे, विणिवायसहस्सकोडीओ ॥१२९॥

विनिपातानां-दुःखानां सहस्रकोटीः ॥१२९॥ द्वितीयेपनयमाह—

तित्थगरवयणकरणे, आयरिआणं कयं पए होइ ।

कुज्जा गिलाणगर उ, पढमालिअ जाव वहिगमणं ॥ १३०॥

तीर्थकरचचकरणे आचार्याणां (कयं) कृतं ‘पए’चि-प्रागेव कृतं स्यात्, तस्माद् ग्लानस्य प्रतिजागरणा कर्तव्या ।
प्रथमालिका बहिर्गमनक्षमो [मन्त्र] जातो यावत् ॥१३०॥

जइ ता पासत्थोसण्ण-कुसीलिणिण्हवगाणंपि देसिअं करणं ।

चरणकरणालसाणं, सब्भावपरंमुहाणं च ॥१३१॥

श्रीमती
ओघनिर्युक्तिः
॥६६॥

यदि तावत्पार्श्वस्थादीनां, सद्भावः - सम्यग्दर्शनं तत्पराङ्मुखानां, चरणकरणात्सादीनां, देशितं करणं वैयाहृत्यस्य
॥१३१॥ (इतरेषां नितरामेवेत्याह-पु०)

किं पुन जयणाकरणुज्जयाण दंतिदिआण गुत्ताणं ? ।
संविगविहारीणं, सव्वपयत्तेण कायव्वं ॥१३२॥

किंपुनः - किमुत यतनाकरणोघतानां 'संवि०' उघतविहारिणां सर्वप्रयत्नेन कर्त्तव्यम् ॥१३२॥ उक्तं ग्लानद्वारम्
अथ सञ्चिद्वारमाह—

एवं गेलुण्णट्ठा, वाघाओ अह इयाणि भिक्खट्ठा ।

वइयगामे संखडि, सण्णी दाणे अ भेइ अ ॥१३३॥

एवं ग्लानार्थं व्याघातो न कार्य इत्यध्याहारः, अथवा ग्लानार्थमुक्तः प्रतिबन्धः । भिक्षार्थं यथाऽसौ स्यात्-
थाऽऽह—'त्रज' इति गोकुलं, ग्रामः प्रसिद्धः, संखडी—प्रकरणं, सञ्जी—श्रावकः, 'दाणे'ति दानश्राद्धकः १ भद्रकः,
चशब्दान्महानिनादकुलानि ॥१३३॥ एतेषु प्रतिबन्धमानस्य यथा गमनविघातः स्यात्तथाऽऽह—

उव्वत्तणमप्पत्तं च, पडिच्छे खीरगहण पहगमणे ।

वोसिरणे छक्काया, धरणे मरणं दवविरोहो ॥१३४॥

१ साधूनां, चान्महा० पु० ।

श्रीमती
ओषनिर्मुक्तिः
॥६७॥

स हि अनुकूलपथानमृत्युल्य उद्वर्त्तते, यतो ब्रजस्ततो याति, ब्रजे च प्राप्तः सन्नप्राप्तां वेलं प्रतीक्षते, ततश्च क्षीरं गृह्णाति, पीते क्षीरे पथि गच्छति, तेन भिनो, मुहुर्मुहुः पुरीषोत्सर्गं करोति, तत्र षट्कायविराधना, तद्वेगधरणे मरणं, द्रवविरोधः, द्रवेषण-काञ्जिकेन विरोधः, अथवा द्रवम्-उदकं तेन निर्लेपनं करोति सागारिक-पुरतः, अथ न करोत्युद्धाहः - प्रवचनहीला भवति । अथवा द्रवविरोधो विनाशो, यतस्तृषितः सैस्तदेव पिबति । एवं ब्रजे यात आत्मविराधना गमनविधातश्च स्यात् ॥१३४॥ उक्तं ब्रजद्वारम् । अथ ग्रामद्वारम्—

खद्वादाणिअगामे, संखडि आइण्ण खद्धगेलण्णे ।
सण्णी दाणे भद्दे, अप्पत्तमहाणिणादेसु ॥१३५॥

खद्वादानिकग्रामः— समृद्ग्रामस्तस्मिन्नु^१द्वर्त्तनं कुर्वतस्त एव दोषाः, गतं ग्रामद्वारम् । संखडिद्वारमाह - संख-
ड्यामुद्वर्त्ततेऽप्राप्तां वेलं प्रतिपालयति, तत्र च 'आइण्णे'त्ति आकीर्णं सम्बाधनं खीस्पर्शादिदोषाः, 'खद्धे'-अमृत-
मुच्यते, भूरिभक्षणे मान्द्यं स्यात्, त एव दोषा वोसिरणादिकाः, उक्तं संखडिद्वारम् । अथ संखिद्वारं-'सन्नि'त्ति
सञ्ज्ञनं श्रुत्वोद्वर्त्तते, तत्र त एव दोषाः, उक्तं सञ्ज्ञिद्वारम् । अथ दानश्राद्धकद्वारम्-स कदाचित्प्रभृतं ददाति, तत्रापि
त एव दोषाः, अथ भद्रकद्वारम् । कश्चित् स्वभावेन साधुर्भद्रकः स्यात्तत्रापि त एव दोषाः । महानिनादकुलेषु प्रख्या-
तेषुद्वर्याऽप्राप्तां वेलं प्रतिपालयति, तत्रापि त एव दोषाः ॥१३५॥

१ उद्वर्त्तन-गमनमिति भाव. सं० ।

श्रीमती
ओघनिर्मुक्तिः
॥६८॥

तथा स्वमार्गादिनुकूलेषु व्यवस्थितेषु ब्रजादिष्वप्राप्तां वेलं प्रतिपालयतो गमनविघातदोष उक्तः, अधुनाऽनुकूल-
मार्गव्यवस्थितब्रजादिषु प्रविष्टस्य तद्व्याघातः स्यात्तथाऽऽह ॥

पङ्कच्छीरं सतरं, घयाइ तक्कस्स गिण्हणे दीहं ।
गेहि विगिंचणिअ-भया, निसट्ठ-सुवणे अ परिहाणी ॥१३६॥

पङ्कच्छीरं—पारिहृष्टीरं अन्विष्यन् शेषं चाऽगृहणन्, सतरं दधिघृतादि, आदिशब्दान्मोदकादि गृहणन्,
तक्राः ग्रहणादीर्घां भिक्षाचर्यां करोति, क्षीरादि लब्धं सद् गृह्यः प्रचुरं भक्षयति, यद्वा परित्यागभयान्निसट्ठं—प्रचुरं
भक्षयति, प्रचुरभक्षणे प्रदोषे स्वाध्यायमऽकृत्वैव स्वपिति, 'परि०'—सूत्रार्थविस्मरणा, चशब्दाद्'अह जगद्'गेलन्न'मित्ये-
तद्वक्ष्यति तृतीयगाथायाम् ॥१३६॥ उक्तं ब्रजद्वारम् । ग्रामद्वारमाह—

गामे परित्तिअगमाइ[माइ]-मगणे संखडी छणे विरूवा ।
सणी दाणे भदे, जेमणविगई गहण दीहं ॥१३७॥

ग्रामे प्रविष्टः सन् परित्तलितादि मार्गयति, परित्तलितं—सुकुमालिकादि तदन्विष्यन् दीर्घां भिक्षाचर्यां करोति ।
संखडिद्वारमाह ॥ 'सं०'क्षणे—उत्सवे विविधरूपः[पा स्यात्] तत्र गृहे—गृहे घृतपूरादि लभ्यते, सञ्ख्यादिषु 'जेमण'त्ति
मृष्टभोजनविकृत्यर्थः दीर्घां भिक्षाचर्यां करोति ॥१३७॥ अथ न स्वपिति को दोषोऽत आह—

१ तक्कस्य वा ग्रहणे सु पु. ।

अह जगह गेलणं, असंसजयकरणजीववाघाओ ।

इच्छमणिच्छे मरणं, गुरुआणा छडुणे काया ॥१३८॥

स्निग्धाहारभक्षणे जागरणं करोति, सूत्रार्थपौरुषीं करोतीत्यर्थः, ततश्च ग्लानत्वं भवति, तस्य यद्यऽसंयतः प्रतिजागर्ति इच्छति च तदा जीवव्याघातः, अथ नेच्छति मरणं, ततो गुर्वाञ्जालोपश्च कृतः स्यात् मृतस्य च 'छडुणे'—परित्यागे गृहस्थाः पट्कायव्यापादनं प्रकुर्वन्ति ॥१३८॥ दोषत्यागमाह—

तक्कोयणाण गहणे, गिलाण आणाइया जढा होंति ।

अप्पत्तं च पडिच्छे, सोच्चा अहवा सयं णाउं ॥१३९॥

तक्रौदनादिग्रहणे ग्लानत्वदोषाऽऽज्ञामङ्गदोषादिका, आदिशब्दात्पलिमन्थदोषः, एते जढाः—त्यक्ताः स्युः । कारणान्तरेण प्रतिषिद्धस्यानुज्ञामाह—'अप्पत्ते'ति अप्राप्तामपि वेलां प्रतिपालयति, वक्ष्यमाणान् दोषान् श्रुत्वा पथिकादेः सकाशात्, अथ [वा] स्वयं ज्ञात्वा ॥१३९॥ दोषानाह—

दूरुट्टिअ खुड्डलए, नव भड अगणी अ पंत पडिणीए ।

अप्पत्तपडिच्छण पुच्छ, बाहिं अंतो पविसिअब्बं ॥१४०॥

कदाचिद् ग्रामो दूरे स्यात्, उद्वसितो, लघुर्वा, नवो वा, तत्र च सचिचपृथ्वीकायसद्भावात्, भटाऽऽक्रान्तो

वाऽग्निदग्धो वा, ग्रान्तः—दरिद्रप्रायो वा, प्रत्यनीकाऽऽक्रान्तो वा स्याद्, एभिः कारणैरग्राप्तामपि वेलां प्रतीक्षते । सञ्ज्ञिकुलं प्रविशता विधिपृच्छा पूर्वपत् । नोदक एवमाह — बहिरेव तिष्ठतु साधुर्यावत् शिक्षावेला स्यात् । आचार्य आह—‘अन्तः प्रविशितव्यं’ इत्यग्रतो व्याख्यानयिष्यति ॥१४०॥ कारणमाश्रित्य दीर्घमपि शिक्षाचर्यां करोतीत्याह—

कमखडखेत्तचुओ वा, दुब्बल अद्दाण पविसमाणो वा ।

खीराइगहण दीहं, बहुं च उवमा अयकडिल्ले ॥१४१॥

रूक्षक्षेत्रात् च्युतः - आयातः सत्, रोगाक्रान्तत्वाद् दुर्बलो वा, अथ दीर्घमध्वानं वा प्रवेक्ष्यत्येभिः कारणैर्दीर्घां शिक्षाचर्यां करोति, बहु च क्षीरं गृह्णाति येनासौ कार्यस्य समर्थो भवति । आह-इत्थं विस्त्रचिकादिर्भविष्यति बहु-भक्षणो ? । उच्यते अयो-लोहं तन्मयं-यत्कडिल्लं तेनोपमा, तप्तलोहकडिल्ले यथा तोयादि क्षिप्तं क्षयमुपयाति एवं साधौ रूक्षस्वभावे बहूपि घृतादि क्षयं यातीति ॥१४१॥ य एव ग्रागुक्ता दोषास्तानेव कारणान्तरमुद्दिश्य गुणवत्तया स्थापयन्नाह—

जे चेव पडिच्छण-दीह-खद्ध-सुवणेसु वण्णिआ दोसा ।

ते चेव सपडिवक्खा, होंति इहं कारणज्जाए ॥१४२॥दारं॥

प्रतीक्षण-दीर्घभिक्षाचर्यां-बहुभक्षण-स्वापेषु वर्णिता दोषास्त एव सप्रतिपक्षा गुणा इत्यर्थः कारणे जाते ॥१४२॥ अधुना यदुक्तं—‘पुच्छ वाहि’ अंतो पविसियव्व’मेतद् व्याख्यानयति—

विहिपुच्छाए सण्णी, सोउं पविसे ण बाहि संचिक्खे ।
उग्गमदोसभएणं, चोयगवयणं बहिं ठाउ ॥१४३॥

विधिपृच्छया सञ्ज्ञानं श्रुत्वा तद्गृहे प्रविशेत्, न बहिः सन्तिष्ठेत् उद्गमदोषभयात्, मा भूत् साधुमुद्दिश्य किञ्चिद्
आहारं सञ्जी कुर्याद्. एवमुक्ते सत्याचार्येण नोदकपक्षः तत् किम्? इत्याह—‘बहिं०’ बहिरेव तिष्ठतु भिक्षावेलां यावत्,
मा भूत्—प्राघूर्णक इति कृत्वा आहारं कुर्यात् श्रावकः ॥१४३॥ एवमुक्ते आचार्य आह—

सोच्चा दद्वूणं वा, बाहिठिअं उग्गमेगयर कुज्जा ।

अप्पत्तपविट्ठो पुण, चोयग ! दद्वुं णिवारेज्जा ॥१४४॥

श्रुत्वा अन्यस्मात्, स्वयं वा दृष्ट्वा बहिः स्थितम्, उद्गमादीनामेकतरं कुर्यात्, अग्रासवेलायाम् एष बहिस्तिष्ठतो
दोषः । प्रविष्टः पुनरसौ साधुरुद्गमादि निवारयेद् दृष्ट्वा ॥१४४॥ किञ्च—

उग्गमदोसाईणं, कहणा उप्पायणेसणाणं च ।

तत्थ उ णत्थि सुण्णे, बाहिं सागार कालदुवे ॥१४५॥

उद्गमोत्पादनैषणादोषान् कथयति, यदि शुद्धं भक्तं ततस्तत्रैव सञ्ज्ञिगृहे भोक्तव्यम्, तदभावे शून्यगृहे याति,
अथ तत्राऽपि सागारिकास्ततो बहिर्याति, अथ तत्राऽपि तथैव, ततः कालद्वयं ज्ञातव्यम्,—दिनः स्वल्पो महान् वा,

यदि महांस्ततः स्थण्डिले याति, अथ स्वल्पस्ततोऽस्थण्डिल एव यतनया भुङ्क्ते ॥१४५॥ इमां प्रतिपदं व्याख्यानयति, तत्र च प्रवेशविधिरुक्तः, बहिःस्थितस्य विशेषदोषानाह—

फेडेज्ज व सइ कालं, संखडि धेत्तूण वा पए गच्छे ।

सुण्णघराइपलोयण, चेइअ आलोयणाऽबाहं ॥१४६॥

स बहिःस्थितः 'फे०' अपनयेत्, 'स०' विद्यमानं भिक्षाकालं ग्रामे प्रहरमात्र एव भिक्षावेला स्यात्, ताम-
पनयति, संखड्युद्धरितं पर्युषितं भक्तं गृहस्थैः प्रातरेव भुक्तं तस्य भ्रष्टः, अथ प्रगे राद्धं लात्वा ग्रामान्तरं गतः
श्रावकः, ततश्च साधुस्तस्य भ्रष्ट इति, अत एतद्दोषभयात् प्रवेष्टव्यम् । प्रविशन् शून्यगृहादिप्रलोकनं करोति, कदा-
चित्तत्र भुङ्क्ते, प्रविष्टश्च श्राद्धगृहे चैत्यानि वन्दते, आलोचनां श्राद्धाय ददाति, यदुताऽहमाचार्येण कारणवशादेकाकी
प्रहित इति, अवाधा भवतां व्रतादिषु ? ॥१४६॥ तत्र प्रविष्टो भिक्षायै दोषान् कथयन्नाह—

उग्गम एसणकहणं, ण किंचि करणिज्ज अमह विहिदाणं ।

कस्सट्ठा आरम्भो, तुज्जेसो ? पाहुणा डिंभा ॥१४७॥

आधाकर्मादिदोषकथनम्, आरम्भं दृष्ट्वा नाऽस्मदर्थं किञ्चिर्कर्तव्यम्, अस्माकं विधिदानं क्रियते । अथ
श्राद्धो न ब्रूते, तदा डिम्भरूपाणि पृच्छति, 'कस्सट्ठ'त्ति ? इति पृष्टे तान्याहुः — त्वदर्थमयमारम्भो यतः प्राघूर्णका
यूयम् अथवा प्राघूर्णकार्थं न तव ॥१४७॥ अथाऽर्भकाणि न सन्ति ततः किम् ? इत्याह—

रसवद् पविसण पासणमिअममिअमुवख्खडे तहा गहणं ।
पज्जत्ते तत्थेव उ, उभएगयरे य ओयविए ॥१४८॥

केनचिद् व्याजेन रसवतीशालायां प्रविशति साधुः, प्रविष्टश्च मितममितं चोपस्कृतम् इति पश्यतां—दर्शनं करोति । यदि स्वल्पं तदा मितं गृह्णाति । अथ बहु ततस्तदनु रूपं गृह्णाति । 'उगमदोसाइणमि'ति (१४५)गाथापूर्वाद्धि' व्याख्यातम् । तस्यामेव यदुपन्यस्तं 'तत्थ उ'त्ति तदाह—'पज्जत्ते'त्ति यदि पर्याप्तं भक्तं लब्धं ततस्तत्रैव भुङ्क्ते । 'उभये'त्ति उभयं श्रावकः श्राविका च 'ओयवियं'—साधुखेदज्ञं यदि स्यात्, । 'एगतं च ओयवियं' अल्पसागारिकः - श्रावक इत्यर्थः अल्पसागारिका श्राविकेत्यर्थः ततो भुङ्क्ते ॥१४८॥ इदानीं 'णत्थि'त्ति व्याख्यायते—

असइ अपज्जत्ते वा, सुणघराईण वाहि संसदे ।
लद्धीइ दारघट्टण, पविसण उस्सग्ग आसत्थे ॥१४९॥

असति तस्मिन्नुभये अल्पसागारिकश्चाद्विश्राविकयोस्भावे, यदा श्राद्धगृहे भक्तं न पर्याप्तं—न सृतं तदाव्यत्र भिक्षाटनं कृत्वा, शून्यगृहादिषु याति, बहिरेव व्यवस्थितः संशब्दं—काशितादिरूपं करोति, पश्चाद्ण्डेन द्वारघट्टनं, प्रविष्टश्च यदि किञ्चिन्न पश्यति तत ईर्यापथनिमित्तं कायोत्सर्गं करोति मनागाश्चसितः सन् ॥१४९॥ ततश्च—

आलोअणमालावो, अदिट्टमिचि तेहव आलावो ।

किं उल्लावं ण देसि ?, अदिट्ट णिस्संकिअं भुंजे ॥१५०॥

आलोकनं—निरूपणं करोति, दृष्टे आलापः क्रियते किमिह ? भवानागत इति, अदृष्टे तथैवालापः, अथैव-
मप्युक्तो न कश्चिदुत्तरं ददाति, तदेदमुच्यते किमुल्लापं न ददासि ?, अथ न कश्चिद् दृष्टस्ततो निःशङ्किते भुङ्क्ते
॥१५०॥ अथ शुभानस्य प्रकटीभूतस्ततः—

दिट्ट असंभम पिंडो, तुज्झवि य इमोत्ति साह वेउब्बी ।

सोवि अगारो दोच्चा, णीइ पिसाउत्ति काऊणं ॥१५१॥

दृष्टेऽसम्प्रमः—भयं न कार्यम् । असम्प्रान्तेन च तेन साधुना 'पिंडो तुज्झ वि अ इमोत्ति स्वाहा' भिक्षापिण्डं
गृहीत्वैवं करोति—अयं यमाय पिण्डः, अयं वस्त्राय पिण्डः, अयं धनदाय पिण्डः, अयमिन्द्राय पिण्डः, तवाप्ययं
पिण्डः स्वाहा । 'वेउब्बि'चि विकृतं शरीरं करोति, पिशाचगृहीत इव भूत्वा तिष्ठति । एवंविधं साधुं दृष्ट्वा सोप्य-
गारी 'दोच्चा' इति भयेन णीइ-निर्गच्छति, 'पिसाउ'चि काऊणं—पिशाचोऽयमिति कृत्वा ॥१५१॥ यदा बहिःस्थ
एव विलोकयति तदाऽयं विधिः—

तिव्वेण व मालेण व, वाउपवेसेण अहव सढयाए ।

गमणं च कहण आगमं, दूरुभासे विही इणमो ॥१५२॥

बहिःस्थितस्तीव्रेण—छिद्रेण पश्यति, मालेन उपरितलस्थितः शठतया पश्यति, वायुप्रवेशेन—गवाक्षेण, अथवाऽज्येन प्रदेशेन शठत्वेन पश्यति, दृष्ट्वा गमनं करोति सागारिकः, अन्येभ्यः कथयति—यदुताऽऽगच्छत पश्यत पात्रके भुञ्जानः साधुर्दृष्ट इति, तेऽध्यागच्छन्ति, पश्यामः किमेतत् सत्यं न वेति । दूरादागच्छतां समीपाद्वा विधिरयं ॥१५२॥

शेवं भुंजइ बहुअं, विणिचइ पउमपत्तपरिगुणणं ।

पत्तसु कहिं भिक्खं, दिट्टमदिट्टे विभासा उ ॥१५३॥

यदि दूरेण सागारिकास्ततः स्तोकं भुङ्क्ते, बहु भक्तं त्यजति गर्त्तादौ, अल्पसागारिकं करोति, धूल्या वा आच्छादयति, अथाऽभ्यासे एव सागारिकास्ततः 'शेवं'ति अन्यथा व्याख्या, स्तोकं भुङ्क्ते यावन्मात्रं मुखे क्षिप्तमस्ति तावन्मात्रमेव भुङ्क्ते शेषं त्यजति ग्रावत्, पात्रं पद्मपात्रसदृशं करोति, 'परिगु०' स्वाध्यायं करोति, प्राप्तस्ते पृच्छन्ति क्व भिक्षा कृता ?, दृष्टेऽदृष्टे च विभाषा विकल्पना । यदि भिक्षामटन् दृष्टस्तद्वैवं वक्ति तत्रैव श्राद्धादिगृहे भिक्षां भुक्त्वेहाऽऽगतः ॥१५३॥ अथ न दृष्टस्ततः—

अदिट्टे किं वेला, तेसि णिवंधमि दायणे खिसा ।

ओहामिओ उ बहुओ, वणो अ पहाविओ तहिअं ॥१५४॥

श्रीमती
ओद्यनिर्युक्तिः
॥७६॥

अदृष्टे वाच्यं किं वेला वर्तते भिक्षाटनस्याथैवमप्युक्तानां तेषां पात्रकदर्शने निर्बन्धस्ततो दर्शयति दृष्टे च पात्रके तं बटुं खिसन्ति धिक् त्वामसमीक्षितभाषिणं । 'ओहामिओ'त्ति पराजितो बहुभिस्तिरस्कृत इत्यर्थः । वर्णश्च यशः प्रख्यापितस्तत्रेति तस्मिन् भोजनविधौ 'सुण्ण' इत्ययमवयवो व्याख्यातः । इदानीं 'बाहिं' सागार'त्ति व्याचष्टे ॥१५५॥

सुण्णघरासइ बाहिं, देवकुलाईसु होइ जयणा उ ।
तेगिच्छिधाउखोभो, मरणं अणुकंपपडिअरणं ॥१५५॥

शून्यगृहाभावे देवकुलादौ याति वनादौ वा, तत्रापीयमेव यतना । 'बाहिं संसइ लडीइ दार घट्टणे'त्ति" पूर्व-
वत्त्रापि । अथ कथं बहिः सागारिकसंभवोऽत आह । 'तेगिच्छि'त्ति चिकित्सको वैद्यः स कदाचित्तस्य साधोर्भिक्षा-
मदतः २'धातुखोभ'त्ति धातुवैषम्यं दृष्ट्वा इदं चिन्तयति । यद्यस्यामवस्थायामयं साधुर्भक्षणं करोति ततोऽवश्यं
त्रियते । इत्यनुकम्पया 'पडियरणं' साधोरनुमार्गेण गत्वा निरूपणं करोति, यद्ययमिदानीमेव भोक्ष्यति, ततो निवार-
यिष्यामि वैद्यकशास्त्रपरीक्षणं वा कृतं भवति । एवमसौ वैद्यस्तस्यानुमार्गेण गत्वा लीनस्तिष्ठति साधुरपि ॥१५५॥

इरियाइ पडिक्कंतो, परिगुणणं संधिआ भि का गुणिआ ? ।
अमहं एसुवएसो, धम्मकहा दुविह पडिवती ॥१५६॥

(१) असइ अपञ्जत्ते वेति १४९ गाथास्थोऽयमंशः । (२) इदं नास्ति ॥K॥

श्रीमती
शोधनिर्युक्तिः
॥७७॥

ईर्यापथिकीं प्रतिक्रान्तः सन् कियन्मात्रं परिगुणयति । गुणनात्समधातुं दृष्ट्वेदं वक्ति वैद्यः । संहिता-
चरकसुश्रुतरूपा का भवताधीता ? येन गतमात्रणैव न युक्तं । साधुराहास्माकमयं सर्वज्ञोपदेशो यदुत-स्वाध्यायं
कृत्वा भुज्यते । ततश्च धर्मकथां कथयति । पश्चात्तस्य द्विविधा प्रतिपत्तिः । कदाचित्संयतो भवेत् कदाचित् श्रावक
इति । देवकुलादी भुञ्जानस्यायं विधिः । तदभावेऽनुकूलमार्गव्यवस्थितं स्थण्डिलं प्रति प्रयाति ॥१५६॥

थंडिल्लासह चीरं, णिवायसंरक्खणाइ पंचेव ।

सेसं जा थंडिल्लं, असईए अण्णगामंमि ॥१५७॥

स्थण्डिले गत्वा भुङ्क्ते, स्थण्डिलेऽसति यदि क्षुधा पीड्यते तदाऽस्थण्डिलेऽपि चीरं विस्तार्य पादयोः परितः
रक्षणार्थं त्रीन् पञ्च वा कवलान् भुङ्क्ते । शेषं स्थण्डिले नयति । तदस्त्राभेऽन्यग्रामे प्रयाति तत्र च स्थण्डिले
भुङ्क्ते । ॥१५७॥ यदुक्तं 'कालदुवे'ति तदाह—

अपहुंपंते काले, तं चेव दुगाउयं णऽइक्कामे ।

गोसुत्तिअदड्ढाइसु, भुंजइ अहवा पएसेसु ॥१५८॥

अथ तस्य गच्छतो योऽभिप्रेतग्रामः स क्रोशत्रये संजातः । ततः पर्याप्यमाणे प्रभूते काले सति पूर्वगृहीतं
भवतं त्यक्त्वाऽन्यद् गृह्णाति । अथाऽस्तमनकालस्ततस्तदेव क्षेत्रातिक्रान्तमपि भुङ्क्ते, यदि कालः पर्याप्यते

श्रीमती
ओषनिर्युक्तिः

॥७८॥

तदा द्विगव्यूतात्परतो नातिक्रामति । यदि गच्छतः क्रोशद्वयस्थितग्रामस्याऽऽसतः सूर्योऽस्तमुपयाति तदा गोमूत्र-
दग्धप्रदेशेषु सुङ्क्ते, आदिशब्दात्कूकरोत्कीर्णप्रदेशादौ, 'अहवे'चि तद्भावे धर्माधर्माकाशास्तिकायकल्पनां तत्र
स्थाने कृत्वा सुङ्क्ते, अयमर्थः— धर्माधर्माकाशास्तिकायैस्तिरोहितायां सुव्यङ्गं व्यवस्थितश्चानया यतनया सशकृता
सशकृता दर्शिता भवति । उक्तं सञ्ज्ञिद्वारम् ॥१५८॥ साधर्मिकद्वारमाह—

दिट्टमदिट्टा दुविहा, गायगुणा चैव हुंति अण्णाया ।

अदिट्टावि अ दुविहा, सुअमसुअ पसत्थमपसत्था ॥१५९॥

साधर्मिका द्विधा दृष्टा अदृष्टाश्च, ये दृष्टास्ते द्विधा ज्ञातगुणा अज्ञातगुणाश्च । अदृष्टा अपि द्विधा श्रुतगुणा
अश्रुतगुणाश्च । ज्ञातगुणा द्विधा—प्रशस्तज्ञातगुणा अप्रशस्तज्ञातगुणाः । अज्ञातगुणा अपि द्विधा— प्रशस्ताऽज्ञातगुणा
अप्रशस्ताऽज्ञातगुणाः । श्रुतगुणा अपि द्विधा प्रशस्तश्रुतगुणा अप्रशस्तश्रुतगुणा, एवमश्रुतगुणा अपि दृष्टाः ॥१५९॥

कथमज्ञातगुणा भवन्त्यत आह—

दिट्टा व समोसरणे, ण य गायगुणा हवेज्ज ते समणा ।

सुअगुण पसत्थ इयरे, समणुण्णिअरे य सव्वेवि ॥१६०॥

१ नास्त्ययमंशः ॥K॥

स्नात्रादौ श्रुतिरिति दृष्ट्या न ज्ञातगुणाः स्युः । 'सुअ०' इतरेऽदृष्ट्याः । प्रशस्तश्रुतगुणा गृह्यन्ते तदनेनाऽप्रशस्त-
श्रुतगुणा इति भङ्गकोऽनन्तरगाथोपन्यस्तः स्मृचित इति । 'सम०' सर्वेऽपि चैते श्रुतादिगुणभेदभिन्नाः साधवः, स०
साम्भोगिकाः । इ० असाम्भोगिका इति । एतेषां मध्ये ये शुद्धास्तेष्वेव संवसनं करोति नेतरेषु ॥१६०॥ अमुमेवार्थमाह—

जइ सुद्धा संवासो, होइ असुद्धाण दुविह पडिलेहा ।

अब्भितर—बाहिरिआ, दुविहा दब्बे अ भावे अ ॥१६१॥

यदि शुद्धास्तदा संवासः प्रशस्तश्रुतगुणाः प्रशस्तज्ञातगुणाश्च तेष्वेवंविधेषु साधुषु संवसति । अशुद्धाः - अप्रशस्तश्रुत-
गुणा अप्रशस्तज्ञातगुणाः । अशुद्धानां द्विविधा प्रत्युपेक्षणा, अभ्यन्तरबाह्यभेदात् । एकैका द्विविधा द्रव्यविषया भावविषया
च ॥१६१॥ बाह्यां द्रव्यतः प्रतिपादयन्नाह—

घट्टाहतलिअदंडगं—पाउय संलग्गिरी अणुवओगो ।

दिसि पवणगामसूरिअ—वितहं उच्छेलणा दब्बे ॥१६२॥

घृष्टा जङ्घासु दत्तफेनका आदिशब्दात् मट्ट—तुपट्टादयः । 'तलि०' सोपानत्का—उपानङ्गूढपादाः । 'दंडग'सि
वेत्रलतादण्डकैर्गृहीतैः, 'पाउय'मिति २प्रावृताः यथा संयत्यः प्रावृण्वन्ति कल्पं तथा तैः प्रावृतं । 'संलग्गिरि'सि

१ कथुक्ताः ॥१६॥ । २ प्रावृताः संयतीव ॥१६॥ ।

श्रीमती
ओषधिनिर्युक्तिः
॥८०॥

परस्परहस्तलग्ना - युगलिता वा व्रजन्ति ईर्यायामनुपयुक्ताः । एवं बहिर्भुवं गच्छन्तः प्रत्युपेक्षिताः । इदानीं सञ्ज्ञा भूमिगतान् परीक्षते 'दिसि'त्ति-पवनग्रामह्यर्याणामागमोक्तविधिविपर्यसिनोपविशन्ति । 'उच्छो' पुरीषमुत्सृज्य बहुपयसा क्षालनं करोति । आह पूर्वमाभ्यन्तरोपन्यासः कृतोऽनन्तरगाथायाम्, अत्र कस्मात्पूर्वं बाह्यप्रत्युपेक्षणोपन्यासः ? उच्यते पूर्वं बाह्यैव प्रत्युपेक्षणा पश्चादाभ्यन्तरा स्यात्, परमत्र प्राधान्यख्यापनार्थं आदावाभ्यन्तराया उपन्यासः कृतः ॥१६२॥ अधुना बाह्यां भावत आह—

विकहा हसिसगगाइय-भिणकहा - चक्कवाल-छलिअकहा ।
माणुसतिरिआवाए, दायण आयरण्या भावे ॥१६३॥ [द्वारं]

स्थ्यादिकथाः कुर्वन्तः, ह० हसन्त उद्गायन्तश्च व्रजन्ति, 'भिन्न०' मैथुनसंबद्धाः कथाः कथयन्तः 'चक्कवाल'त्ति मण्डलबन्धेन स्थिता व्रजन्ति । 'छलि०' षट्प्रज्ञकगाथाः पठन्तो व्रजन्ति, मानुषतिर्यगापाते सञ्ज्ञां व्युत्सृजन्ति । 'दा०' अङ्गुल्या परस्परं किमपि दर्शयन्ति । इयमेवाचरणता दर्शिता । 'भावे'त्ति द्वारपरामर्शः । अशुद्धानपि साधून् दृष्ट्वा प्रविशति कदाचित्ते गुर्वनादेशेनापि कुर्वन्ति ॥१६३॥ एतदेवाह—

बाहिं जहवि असुद्धा, तथा वि गंतूण गुरुपरिक्खा उ ।
अहव विसुद्धा तहवि उ, अंतो दुविहा उ पडिलेहा ॥१६४॥

१० मिस्थान् ॥४॥

आभ्यन्तर-
बाह्यभेदेनाऽ
शुद्धानां-
परीक्षणम् ।

॥८०॥

बाह्या विशुद्धा एव स्युस्तथाप्यन्तः- [अभ्यन्तराः] अभ्यन्तरा प्रत्युपेक्षणा द्विधा, द्रव्यभावभेदेन ॥१६४॥ अधुना द्रव्याभ्यन्तरमाह—

पविसंत णिमित्तमणेसणं व, साहइ ण एरिसा समणा ।
अम्हंपि ते कहंती, कुक्कुडखरियाइ ठाणं च ॥१६५॥

प्रविशन् निमित्तं पृच्छयते गृहस्थैर्न कथयति, अनेषणां क्रियमाणां निवारयति । 'सा०' गृही कथयति नास्मदीयश्रमणा एवंविधाः, ते निमित्तादि कथयन्ति । अनेषणीयमपि लान्ति । एवमभिधीयते गृहस्थेन । 'कुक्कुड'त्ति कुर्कुटप्रायोऽयमिति । एवं भिक्षामदता प्रत्युपेक्षणा कृता । इदानीं दूरस्थ एवोपाश्रयसक्तां करोति । 'ख०' द्रव्यक्षरिका वेक्ष्या तत्समीपे उपाश्रयः । वसतिबाह्या प्रत्युपेक्षणीक्ता ॥१६५॥ उपाश्रयाभ्यन्तरे द्रव्यत आह—

दव्वंमि ठाणपुलए, सेज्जा-संथार-काय-उच्चारे ।
कंदप्पगिह-विकहा, वुगह-किड्डु य भावंमि ॥१६६॥

द्रव्यमिति द्वारपरामर्शः । वर्षाकालं विनाऽपि फलेऽस्त्वस्थितिः, शय्याऽऽस्त्वतैवास्ते । संस्तरकास्तृणमयाः, प्रकीर्यन्तेऽथस्तृणानि स्वपद्भिः, तं संस्तरकं पश्यति । 'काय'त्ति कायिकाभूमिं गृहस्थसम्बद्धां पश्यति । उच्चारयन्ति गृहस्थैः सह व्युत्सर्गं कुर्वन्ति, अथवा उच्चारं-श्लेषमपरिष्ठापनमङ्गणे करोति, इयमाभ्यन्तरा द्रव्यतः । भावत आह-

‘कं० बुग्ग०’ विश्रहं-कलहं कुर्वन्ति, क्रीडा पाशकैः, इयं भावविषया ॥१६६॥ एतदोषवर्जितेषु संयतेषु प्रवेशमाह—

संविगोसु पवेसो, संविगऽमणुण बाहि किङ्कर्मं ।

ठवणकुला पुच्छणया, एतो च्चिअ गेच्छ गविसणया ॥१६७॥ [दारं]

संविग्ना मोक्षाभिलाषिणस्तेषु प्रवेशस्तदभावे संविग्नेष्वसनोज्ञेषु, उपकरणं बहिर्मुक्त्वा एकस्मिन् प्रदेशे, १ कृत्तिकर्म करोति । स्थापनाकुलानि भिक्षार्थं पृच्छति ततस्ते कथयन्त्यमुक्त्वाशुक्रानि । ‘इतो०’ अस्या एव भिक्षा-टनभूमेर्गम्ब्यामीति ब्रवीति । ‘गवि०’ तं तस्मात् ग्रामादेर्निर्गतं २ गवेषयन्ति । ॥१६७॥ उक्तं साधर्मिकद्वारम् । वसतिद्वारमाह - स साधुर्गेच्छन्नस्तमनसमये वसतिं निरूपयति । ३ सा चैषु निरूपणीया—

संविग-सणि-भद्दंग-सुण्णे णिइयाइ मोत्तुऽहाच्छंदे ।

वच्चंतस्सेत्तंसुं, वसहीए मगणा होइ ॥१६८॥ [दारं]

संविग्नेषु वसतिमार्गणा कर्तव्या, तदभावे सञ्जी श्राद्धः संविग्नभावितस्तस्मिन्, भद्रकः साधूनां तस्मिन् वा, तदभावे नित्यवास्यादिषु, आदिशब्दात्पार्श्वस्थादयत्नयो गृह्यन्ते मुक्त्वा यथाच्छन्दान् स्वच्छन्दानित्यर्थः । तत्र वसतिर्न मृग्यते, ब्रजतः साधोरेतेष्वनन्तरोदितेषु वसतेरन्वेषणं कर्तव्यम् ॥१६८॥ इमां द्वारगाथां प्रतिपदं व्याख्यानयति—

१ ‘कृत्ति’ इति पदं नास्ति ॥६॥ २ निर्गमं गवेषयन्ति ते ॥६॥ ३ ‘चैषु स्थानेषु’ ॥६॥

वसही समणुणेसुं, गिहयादमणुण अणहि णिवेए ।
सण्णिगिहिइत्थिरहिए, सहिए वीसुं घरकुडीए ॥१६९॥

संविग्नसमनोद्देशु १ प्रथमं वसतिरन्वेष्या, नित्यवास्यादयोऽमनोज्ञा-अन्यसामाचारीप्रतिबद्धा वैतेषु न वसनीयं । किन्त्वन्यत्र वसति' कृत्वा निवेदयत्यहमत्र स्थितोऽस्मि, प्रतिजागणीया भवन्निरिति, क्वेत्याह ? स्त्रीरहिते सञ्ज्ञि-गृहे चाऽऽस्ते । 'गिहि'त्ति गृही भद्रकोऽत्र सूचितः, स च स्त्रीरहितस्तदा तत्पार्श्वे वसति । अथ भद्रकोऽपि स्त्रीरहितो नास्ति किन्तु सभार्यः, ततः सहिते स्त्रीयुक्ते सति 'वीसु'त्ति पृथग् निवसति क्व ? घरकुडीए, तस्यैव बहिः स्थितर-न्धनकोष्ठे वा निवसति, अथवा तत्फलहिकान्तर्गतकुड्यां वा ॥१६९॥ तदभावे शून्यगृहे, किंविशिष्टे इत्याह—

अहुणुवासिसिअ सकवाड, णिव्विले णिच्चले वसइ सुण्णे ।
अणिवेइएयरेसिं, गेलण्णे ण एस अग्गंति ॥१७०॥

अधुनोद्घासिते [१] सकपाटे [२] निर्बिले [३] निश्चले [४] शून्यगृहे निवसति । एतैः चतुर्भिः पदैर्भङ्गाः षोडश । यदा इतरेषां नित्यवास्यादीनामनिवेद्य र्वसति तदा कदाचित् ग्लानत्वे प्राप्ते नैषोऽस्माकमिति ते श्राद्धानां पुरः कथयन्ति । यदा तु पूर्वोक्तानां सर्वेषामेवाभावः, किन्तु तत्र क्षेत्रे नित्यवास्यादयः सन्ति ततस्तेष्वेव वसित-व्यम् ॥१७०॥ ३ एतावदाह—

णीयाइ-अपरिभुक्ते, सहिण्यरपक्खिण्ण व सज्झाए ।
कालो सेसमकालो, वासो पुण कालचारीसु ॥१७१॥

नित्यवास्यादौ वासः कथमित्याह-‘अपरिभुक्ते’त्ति नित्यवास्याद्यनाक्रान्तप्रदेशे व्रसति । ते च नित्यवास्यादयः
‘सहि०’ संयतीसहिता इतरे च, तेषु संयतीरहितेषु निवसति । ये संयतीयुक्तास्ते द्विविधाः कालकालचारिणीभिः
संयतीभिर्युक्ताः । कः कालः ? ‘पक्खि०’ पाक्षिकक्षामणार्थं स्वाध्यायार्थं वा ? गच्छन्ति अयं कालः, शेषस्त्व-
कालः । वासः पुनः कालचारिसंयतीयुक्तसाधुषु ॥१७१॥ तदभावे---

तेण परं पासत्थाइएसु ण य वसइऽकालचारीसु ।
गहिआ-वासगकरणं, ठाणं २ गहिण्णऽगहिण्णं ॥१७२॥

ततः परं पार्श्वस्थादिषु वसतः को विधिरित्याह । ‘गहि०’ गृहीतोपधिस्तत्रावश्यकं करोति, ‘ठाणं’ति-
कायोत्सर्गं करोति गृहीतेनोपधिना यदि शक्नोति, शक्यसभावस्यगृहीतेनापि ॥१७२॥ श्रान्तः सन् कायोत्सर्गं
कर्तुं न शक्नोति ततः---

१ ‘आयान्ति’ ॥५॥ २ ‘अगहिण्णं’ अस्यांशस्य व्याख्यानं नास्ति ‘k’ संज्ञकप्रती ।

णिसिअ तुयट्टण जगण, विराहणभएण पासि णिखिववइ ।
पासथाईणेवं, णिइए णवरं अपरिमुत्ते ॥१७३॥

गृहीतोपकरणो निषण उपविष्ट आस्ते । 'तुयट्टुं' त्वत्त्वनं शयनं करोति △ 'गृहीतेनोपकरणेन यदि शक्नोति' △ जाग्रदास्ते न स्वपिति, अथ जागरणमपि कर्तुं न शक्नोति ततो विराधनाभयेन पात्रकभङ्गभयेनोपकरणं पाश्वे निक्षिप्य स्वपिति, पार्श्वस्थादिषु निवसतोऽयं विधिः । नित्यवासिनां वसतो नवरमयं विशेषः - तदनाक्रान्तप्रदेशे उपकरणं स्थापयित्वा स्वपिति, शेषं तथैव गहिया-वास[ग]करणादि ॥१७३॥

एमेव अहाच्छंदे, पडिहणणा ज्ञाण अज्झयण कण्णा ।

ठाणट्टिओ णिसामे, सुवणाहरणा य गहिणं ॥१७४॥ [दारं]

यः पार्श्वस्थादौ विधिरुक्तः । एवमेव यथाच्छन्देऽपि, नवरमयं विशेषः - 'पडिं' तस्य यथाच्छन्दस्याऽसन्मार्ग-प्ररूपिकां कथां कुर्वतस्तेन साधुना प्रतिहननं व्याघातः कर्त्तव्यो यथैतदेवं न भवति, 'ज्ञाण'ति प्रतिघातकरणसामर्थ्या-ऽभावे ध्यानं करोति ध्यायन्नास्ते, अथ २ तथापि कथां करोति, ततस्तद्द्व्याघातार्थं स्वाध्यायं विधत्ते, तथापि न तिष्ठति चेत्तदा कर्णौ स्थगयति । अथवा 'सुं' सुप्तः सन्नाहरणा-धोरयति घोरणं करोति महता ३ शब्देन, सोऽपि निर्विण्णः

१ △ △ एतच्चिद्द्वान्तर्गतो भागः k संज्ञकप्रतौ विद्यते । २ ० तथापि न तिष्ठति ॥k॥ ३ ० शब्देनाऽगृहीतोपधिः, ॥k॥

श्रीमती
ओषनिर्मुक्तिः
॥८६॥

सन्दुपसंहरति कथाम् । उक्तं वसतिद्वारम् ॥१७४॥ षष्ठे द्वारे स्थानस्थितो भवति एभिः कारणैः—

असिवे ओमोयरिए, रायदुडे भए णदुदुणे ।

फिडिअ—गिलाण कालग—वासे ठाणट्टिओ होइ ॥१७५॥ (दारगाहा)

‘असिवे’—देवताजनितोपद्रवे जाते सति तस्मिन् यथा[त्रा]भिप्रेतं गमनं कदाचिदपान्तराले वा भवति तद् । ततश्चानेन कारणेन स्थानस्थितो भवति । ‘उ[ओ]मो’० दुर्भिक्षं, राजद्विष्टं, भयं—स्लेच्छादिजनितम् । ‘नह’त्ति नदी कदाचिद्विवक्षिते देशेऽपान्तराले वा भवति तेन च कारणेन स्थानस्थितो भवति । ‘उट्टि’त्ति उद्धसितः स विवक्षितो देशः, ‘फिडिए’त्ति कदाचिदाचार्यः स तस्मात् क्षेत्रात् च्युतोऽपगतः, ग्लानः स्वयं जातः, कश्चिदन्यो वा, कदाचिदसावाचार्यः कालगतो मृतः स्यात्तान्श्रयं, ‘वासं’ति वर्षाकालः संजातस्ततस्तत्प्रतिबन्धात् स्थानस्थितो भवति ॥१७५॥ इमां द्वारगाथां व्याख्यानयन्नाह—

तथैव अंतरा वा, असिवादी सोऽ परिणयस्सऽसइ ।

संचिक्खे जाव सिं, अहवावी ते तओ फिडिआ ॥१७६॥

तत्रैव विवक्षिते देशेऽन्तरा वाऽशिवादयो जाता आदिशब्दादवमौदरिकाराजद्विष्ट^२भयानि । ‘परिणयस्स०’ भमा-

१ ‘असिवे’ इत्यत आरभ्य ‘भवति’ पर्यन्तो भागः ‘K’ संज्ञकप्रती नास्ति । २ ० भयानि तानि श्रुत्वा ॥K॥

श्रीमती
ओषनिर्युक्तिः

॥८७॥

डयस्स असत्यभावे तिष्ठति, एतदुक्तं भवति - यदि गन्तुं शक्नोति भ्रमिणा ततोऽपान्तरालं परिहृत्याभिलषितं स्थानं गच्छति । अथ न शक्यते गन्तुं ततः 'संचि०' संतिष्ठेत् कियन्तं कालं 'जाव०' यावच्छिवं निरुपद्रवं जातमिति । 'अह०' अथवाऽऽचार्यास्ते तस्मात् क्षेत्रादपगता भ्रष्टाः, ततश्च वार्त्तोपलम्भं यावत्तिष्ठति ॥१७६॥ शेषः द्वाराणि व्याख्यायति---

पुण्णा व णई चउमास-चाहिणी णवि अ कोइ उत्तारे ।

तत्थंतरा व दोसो व, उट्टिओ ण य लब्भइ पवत्ती ॥१७७॥

पूर्णा भृता नदी चतुर्मासवाहिनी न कश्चिदुचारयति ततोऽपान्तराल एव तिष्ठति । तत्रान्तराले [अन्तरा] वा देश उद्वसितः । न च ऋत्तिर्वार्त्ता लभ्यतेऽस्तिति तावत् ॥१७७॥

फिडिएसु जा पवित्ती, सयं गिलाणो परं व पडियरइ ।

कालगया व पवत्ती, ससंकिए जाव णिस्सकं ॥१७८॥

'फिडितेषु' तस्मात् क्षेत्रादपगतेषु सत्सु यावद्वात्ता भवति (स्यात्) तावत्तिष्ठति । अत्र भाष्यकृद्गान् पुनरुक्तदोषः ॥ तथा 'सयं' स्वयमेव ग्लानो जातोऽथाऽन्यं वा ग्लानं ऋत्तिचरति ततस्तिष्ठति । अथवा कालगतास्ते आचार्या इति ऋत्तिः श्रुतास्तः सशङ्कितायां वार्त्तायां तावदास्ते यावन्निःशङ्कितं जातमिति । ॥१७८॥

१ ० द्वाराणि भाष्यकारः स्तोत्रं स्वीकृतम् ॥१८॥ २ निःशङ्कितः ॥१८॥

वासासुं उन्मिषणा, बीयाई तेण अंतरा चिट्ठे ।
तेगिच्छि भोइ सारक्खणहट्ठे ठाणमिच्छन्ति ॥१७९॥

वर्षास्त्रिन्ना बीजादयः ततोऽपान्तराले एव तिष्ठति । वर्षाकालप्रतिबन्धात्तिष्ठन् वैद्यं भोगिकं ग्रामस्थामिनं च पृच्छति, किमर्थम् ? इत्याह—‘सार’० वैद्यं १ मान्द्ये हृदीकरणार्थं, भोगिकं परिभवादेः संरक्षणार्थं, पृच्छति । ततः स्थानं वसनमिच्छति ॥१७९॥ केष्वित्याह—

संविग्ग-सण्णि-भद्दग—अहण्णहाणेसु भोइयधरे वा ।
ठवणा आयरियस्सा, सामायारी पउंजणया ॥१८०॥

संविग्नेषु—मोक्षाभिलाषिषु, सञ्जिगृहे, भद्रकगृहे, यथाप्रधानेषु, यो यत्र ग्रामादौ प्रधानस्तेषु तिष्ठति । एतद्भावे भोगिकगृहे तिष्ठति । तत्र तिष्ठन्, ठवणा० दण्डकादिकमाचार्यं परिकल्पयति, निराबाधे प्रदेशे अयं ममाचार्य इति, तस्य चाग्रतः सकलां चक्रवालसमाचारीं प्रयुङ्क्ते निवेद्य करोतीत्यर्थः । एष एकः कारणिकः । इतश्च कारणिकद्वारम् ॥१८०॥ एवं तावत्कारणिकः—

श्रीमती
ओषनिर्घृन्तिः
॥८९॥

एवं ता कारणिओ, दुइज्जइ जुत्त अप्पमाणं ।
णिक्कारणिअं एत्तो, चइओ आहिण्डिओ चेव ॥१८१॥

‘दुइ०’ विहरति युक्तोऽप्रमादेन प्रयत्नपर इत्यर्थः । निष्कारणिक उच्यते, स द्विविधः, ‘चइओ’ (प्र०) त्याजितः
सारणावाराणादिभिः । आहिण्डिकोऽङ्गीतार्थः चक्रस्तूपादिदर्शनप्रवृत्तः ॥१८१॥ तत्र त्याजितमाह—

जह सागरंमि मीणा, संखोहं सागरस्स असहंता ।

णित्ति तओ सुहकामी, णिग्गयमिता विणस्संति ॥१८२॥

यथा समुद्रे मीना मत्स्याः संक्षोभं सागरस्याऽसहमाना निर्गच्छन्ति ततः समुद्रात्सुखामिलाषिणो, निर्गतमात्रा
चिनश्यन्ति ॥१८२॥

एवं गच्छसमुद्रे, सारणवीईहिं चोइया संता ।

णित्ति तओ सुहकामी, मीणा व जहा विणस्संति ॥१८३॥ [दारं]

गच्छसमुद्रात् सारणवारणधीचिभित्त्याजिता निर्गच्छन्ति, सुखकामिनो, मीना इव २ विनश्यन्ति ॥१८३॥
आहिण्डिकमाह—

१ ‘आहिण्डिक’श्चाङ्गीतार्थः ॥४॥ २ ‘तथा विनश्यन्ति’ ॥५॥

उवएस-अणुएवसा, दुविहा आहिंडआ समासेणं ।
उवएस देसदंसण, अणुवएसा इमे होति ॥१८४॥

आहिण्डिको द्विविधः । 'उ०' उपदेशाहिण्डिको यो देशदर्शनार्थं सूत्रार्थोभयनिष्पन्नो हिण्डते विहरति ॥१८४॥ अनुपदेशाहिण्डिकमाह—

चक्के थूमे पडिमा, जम्मण णिक्खमण णाण णिव्वाणे ।
संखडि विहार आहार, उवहि तह दंसणट्ठाए ॥१८५॥

चक्रं—धर्मचक्रं, स्तूपो मथुरायां, प्रतिमा—जीवितस्वामिसम्बन्धिनी, जन्म—यत्रार्हतां सौरिकपुरादौ तत्र याति, निष्क्रमणशुभं—उज्जयन्तादि द्रष्टुं याति, ज्ञानं यत्रवोत्पन्नं तत्प्रदेशदर्शनार्थं व्रजति, यत्र स्वभावेनैव शोभनाहारस्तत्र, शोभनोपध्यर्थं 'देशदर्शनार्थं [वा] याति, एतेषां कृते आहिण्डिकः सन् व्रजति ॥१८५॥

ए (ते) अकारणा संजयस्स असमत्त-तदुभयस्स भवे ।
ते चैव कारणा पुण, गीयथविहारिणो भणिआ ॥१८६॥

एतानि(न्य)कारणान्यसमाप्तसूत्रार्थोभयसंयतस्य भवन्ति, तान्येव धर्मचक्रादीनि गीतार्थविहारिणो दर्शनादिस्थिरी-

करणार्थं कारणानि विहरतः ॥१८६॥ तथा च आह—

१ गीयत्थो य विहारो, विइओ गीयत्थमीसिओ भणिओ ।

एत्तो तइअविहारो, गाणुण्णाओ जिणवरेहिं ॥१८७॥

द्वितीयं विहरणं गीतार्थमिश्रं गीतार्थेन सह, इतस्तृतीयो विहारो नानुज्ञातः ॥१८७॥ किमर्थमित्यत आह—

संजमआयविराहण, णणे तह दंसणे चरिंत्ति अ ।

आणालोव (प्र. आणाकोवो) जिणाणं, कुव्वइ दीहं तु संसारं ॥१८८॥

संयमाऽऽत्सम्ज्ञान-दर्शन-चारित्र्यविराधना जिनाज्ञालोपश्च कृतः स्यात्तथाऽगीतार्थं एकाकी हिण्डन् दीर्घं च संसारं करोति ॥१८८॥ इमां गाथां २ व्याख्यायति—

संजमओ छक्काया, आया कंटऽट्टिऽजीर-गेलण्णे ।

णणे णाणायारो, दंसण चरगाइ वुग्गाहे ॥१८९॥

संयमतः षट्कायविराधना संभवति, आत्मविराधना कंटकाऽस्थज्जीरणग्लानत्वैः, ज्ञानाऽऽचारमकुर्वतो ज्ञान-विराधना, दर्शनविराधना चरकादिभिर्व्युद्ग्राहते, ततश्चापैति दर्शनं । किंपुनश्चाशित्रं न व्याख्यातम् ? उच्यते, ज्ञान-

१ 'गीयत्थो' इत्यादिगाथा 'K' प्रती न व्याख्याता सुगमत्वात् (सं) । २ ०यति भाष्यकारः ॥K॥

श्रीमती
ओषनिर्मुक्तिः
॥९२॥

दर्शनाभावे चारित्रस्याप्यभाव एव । एवं तावदेकः कारणिको निःकारणिकः स्थाने स्थितो विहरन् भणितः ॥१८९॥
अधुनाऽनेकान् प्रत्युपेक्षकान् प्रतिपादयन्नाह—

नेगापि ह्येति दुविहा, कारणणिकारणे दुविहभेओ ।

जं एत्थं णाणत्तं, तमहं वोच्छं समासेण ॥१९०॥

अनेकेऽपि द्विधा कारणिक-निःकारणिकभेदेनैकैकोऽपि द्विधा स्थानस्थो विहरंश्च । ये कारणिका निःकारणिकाश्च स्थानस्था विहरन्तश्चाऽशिवादिभिः स्तूपादिभिरेकभ्रमणविधिवत् ज्ञातव्या, योजत्र विशेषस्तमहं वक्ष्ये सामान्येन ॥१९०॥ सामान्येन चतुर्द्धी साधवस्तानाह—

जयमाणा विहरंता, ओहाणाहिङ्गा चउद्धा य ।

जयमाणा तत्थ तिहा, णाणट्टा दंसण-चरित्ते ॥१९१॥

यतमानाः संयमे, विहरन्तो मासकल्पेन, 'उहा०' अवधावमानाः (प्र.) (अवधावन्तः) प्रव्रज्यातोऽवसर्पन्तः, आहिण्डिका भ्रमणशीला एते चतुर्विधाः, 'जय०' यतमानास्त्रिधा ज्ञानदर्शनचारित्र्यार्थम् ॥१९१॥

जयमाणा खलु एवं, तिविहा उ समासओ समक्खाया ।
विहरंता विअ दुविहा, गच्छगया णिगया चेव ॥१९२॥

यतमाना
साधुभेदाः

॥९२॥

अधुना विहरमाणाय द्विधा, गच्छगता गच्छनिर्गताश्च ॥१९२॥ एतदेवाह—

पतेयबुद्ध-जिणकप्पिया य, पडिमासु चैव विहरन्ता ।

आयरिअ-थेर-वसमां, भिकखु खुड्ढा य गच्छंमि ॥१९३॥

प्रत्येकबुद्धा जिनकल्पिकाश्च प्रतिमाप्रतिपन्नाश्च एते गच्छनिर्गता विहरमाणकाः । इदानीं गच्छप्रविष्टाः, आचार्यः प्रसिद्धः, स्थविरो - यः सीदन्तं ज्ञानादौ स्थिरीकरोति, दृषमः - वैयादृश्यधमः, भिक्षव एतद्भव्यतिरिक्ताः, झुल्लकाः प्रसिद्धाः । आह—किमर्थं जिनकल्पिकादीनां गच्छनिर्गतानां पूर्वसुपन्यासः कृतः ? उच्यते, एतेषां प्राधान्यख्यापनार्थम् । प्रथममेवेत्यं कस्मान्नोपन्यासः कृतः ? इति चेद्, उच्यते, तेऽपि गच्छपूर्वा एवेति ज्ञापनार्थम् । प्रत्येकबुद्धा न गच्छनिर्गता इति चेद्, न, तेषामपि जन्मान्तरे गच्छपूर्वकत्वेन गच्छनिर्गतत्वसद्भावात् । यतस्तेषां नवपूर्वाणि पूर्वाधीतानि विद्यन्ते ॥१९३॥ अथार्थावतः प्रतिपादयति—

ओहावंता दुविहा, लिंगविहारे य होति णायव्वा ।

लिंगेणऽगारवासं, णियया ओहावण विहारे ॥१९४॥

अवधावन्तः— प्रव्रज्यादेशपरिषन्तः द्विविधाः, लिङ्गादवधावन्ति गृहस्थतां प्रतिपद्यन्त इत्यर्थः, उद्यतविद्यारा-
दवधावन्ति पार्थस्थादयो भवन्ति, नित्यादिषु वसन्तीत्यर्थः ॥१९४॥ आहिञ्चिकानाह—

उत्रएस-अणुवएस, दुविहा आहिडआ मुणेयव्वा ।

उवएस-देसदंसण, थूभाई हुंति णुवएस । १९५॥

उपदेशऽऽहिण्डका अनुपदेशऽऽहिण्डकाः । देशदर्शनार्थं द्वादश वर्षाणि पर्यटन्ति सत्रार्थी गृहीत्वैते उप-
देशऽऽहिण्डकाः । स्तूपादिगमनशीला अनुपदेशऽऽहिण्डकाः ॥१९५॥ विहरमाणानां गच्छतानां विधिमाह—

पुण्णंमि मासकप्पे, वासावासासु जयणसंकमणा ।

आमंतणा य भावे, सुत्तथ ण हायइ जत्थ ॥१९६॥

पूर्णे मासकल्पे वर्षावासे वा यतनया क्षेत्रान्तरे संक्रमणं कार्यम्, आचार्यः शिष्यानामन्त्रयति—पृच्छति क्षेत्र-
प्रत्युपेक्षकप्रेक्षणकाले, चशब्दादागतेषु क्षेत्रप्रत्युपेक्षकेषु, क्षेत्रगमने [वा] भावं प्रतीक्षते कस्य किं क्षेत्रं रोचते?
तत्र सर्वेषां मतं लत्वा यत्र सत्रार्थहानिर्न भविष्यति तत्र गमिष्यत्याचार्यः ॥१९६॥ एतामेव व्याख्यानयति, अत्र
यदुपन्यस्तं 'जयणसंकमणं'ति तदाह—

अण्डिलेहिअदोसा, वसही भिकखं च दुल्लहं होज्जा ।

बालाहगिलाणाण व, पाउगं अहव सज्जाओ ॥१९७॥

अप्रत्युपेक्षणे इमे दोषाः । वसतिर्भिक्षा वा दुर्लभा स्यात् । बालादिगलानानां प्रायोग्यं दुर्लभं भवेत् । स्वा-

भ्यायो वा मांसाद्याकीर्णत्वात् दुर्लभः ॥१९७॥

तम्हा पुष्पं पडिलेहिक्रण पच्छा विहीए संकमणं ।

पेसेइ जइ अणापुच्छिउं गणं तत्थिमे दोसा ॥१९८॥

तस्मात् पूर्वमेव प्रत्युपेक्ष्य पश्चाद्धिधिना संक्रमणं कर्त्तव्यम् । यदुक्तं 'आमंतण'त्ति, तदाह — 'पे०' प्रेषयति यदि क्षेत्रप्रत्युपेक्षकान् गणमनापृच्छय तदेमे दोषाः ॥१९८॥

अइरेगोवहि-पडिलेहणाए कथवि गयत्ति तो पुच्छे ।

खेत्ते पडिलेहेउं, अमुगत्य गयत्ति तं दुट्टं ॥१९९॥

अतिरिक्तोपधि-प्रत्युपेक्षणायां सत्यां ते कुत्र गता इति पृच्छन्ति शेषसाधवः । आचार्योप्याह—प्रत्युपेक्षितुममुकत्र क्षेत्रे गताः, तेषाहुः तत् क्षेत्रं न शोभनं ॥१९९॥ यतस्तत्र गच्छताम्—

तेणा सावय-मसगा, ओम-ऽसिवे सेह-इत्थि-पडिणीए ।

थंडिल्ल-अगणि उट्टाण, एवमाइ भवे दोसा ॥२००॥

स्तेना अर्द्धपथे, श्रापदानि मशका वाऽतिदुष्टाः । दुर्भिक्षमशिवं, यदि वा 'सेह'त्ति अभिनवप्रवजितस्य स्वजनाः सन्ति ते चोत्प्रवाजयन्ति, स्त्रियो वा मोहप्रचुराः, प्रत्यनीकोपद्रवः, स्थण्डिलानि न विद्यन्ते, अग्निना दग्धः स

देशः, उत्थित-उद्धसितः स देशो योऽपान्तराले, इत्येवमादयो दोषाः ॥२००॥ तत्राऽपि प्राप्तस्यैते दोषाः—
पञ्चत तावसीओ, सावय-दुम्भिक्लव-तेण-पउराइं ।

णियग-पदुट्टुट्टाणे, फेडण-हरियाइ (हरिहरिय) पणीए ॥२०१॥

स हि देशः प्रत्यन्तो म्लेच्छाद्युपद्रवोपेतः, तापस्यः—तापसप्रजिताः प्रचुरस्रोहाः संयमाद् अंशयन्ति । श्वापद-
दुर्भिक्षयोर्भयं, 'ते०' स्तेनप्रचुराणि वा क्षेत्राणि, निजकः स्वजनादिरुत्प्रव्राजयति, प्रद्विष्यो वा तत्र कोपि, उद्धसितो
देशः, 'फे०' प्राक् तत्र वसतिरासीदधुनाऽपनीता कदाचित् स्यात्, हरितपर्णी-हरितं तत्र शाकादिबाहुल्येन भक्ष्यते
तच्च साधूनां न कल्पते, दुर्भिक्षप्रायं वा, अथवा हरितपर्णीं तत्र देशे केषुचिद् १ गृहेषु राज्ञो दण्डं दत्त्वा देवता-
बल्यर्थं पुरुषो मार्यते, स च पुरुषः प्रव्रजितादि-भिक्षार्थं प्रविष्टः सन् । तत्र २ गृहस्योपरि आद्रीं वृक्षशाखा चिह्नं
क्रियते तच्च गृहीतसंकेतो दूरत एव परिहरति, अगृहीतसंकेतश्च विनश्यति, ३ तस्माद्गणं पृष्ट्वा गन्तव्यमिति ।
आचार्यः प्रत्युपेक्षकान् श्रेष्यन् सर्वं गणमालोचयति ॥२०१॥ एकैकालोचने इमे दोषा—

सीसे जइ आमंतइ, पडिच्छगा तेण बाहिरं भावं ।

जइ इयरा तो सीसा, ते वि समत्तंमि गच्छंति ॥२०२॥

१ 'गृहेषु देवताबल्यर्थं' राज्ञा दण्डं दत्त्वा पुरुषो मार्यते, ' इति क्रमः (का प्र०) ।' २ बल्यर्थं लब्धनृपाज्ञः स्वगृहे आर्द्रवृक्षशाखात्काङ्कनं
करोतीति भावः । सं० । ३ गृहम् इति (का० प्र०)

शिष्यान् केवलानामन्वयतः प्रतीच्छका बहिर्भावं चिन्तयन्ति, बाह्या वयमत्र । अथ प्रतीच्छकानालोचयतः शिष्या बहिर्भावं मन्यन्ते, प्रतीच्छकाः स्वार्थग्रहणसमाप्तौ गच्छन्ति, तत आचार्य एकाकी संजात [संजायते] इत्येवं दोषः ॥२०२॥ अथ वृद्धपृच्छायां—

तरुणा बाहिरभावं, ण य पडिलेहोवही ण किइकम्मं ।
मूलयपत्तसरिसया, परिभूया वच्चिमो थेरा ॥२०३॥

वृद्धानालोचयतस्तरुणास्तथैवोपधिग्रत्युपेक्षणा—कृत्तिकर्म—पादशालनादि न कुर्वन्ति । तरुणान् पृच्छतो वृद्धा एवं चिन्तयन्ति—‘मूलम्’ मौलम्—आद्यं यत्पर्णं निस्सारं परिपक्वप्रायं तजुल्या वयम्, अत एव परिभूता व्रजाम इति स्थविराः चिन्तयन्ति ॥२०३॥ अथ मतं वृद्धा न प्रष्टव्याः ? तन्न, यतः—

जुण्णमएहिं विट्ठुणं, जं जूहं होइ सुट्ठुवि महल्लं ।
तं तरुणरहस-पोइय-मय-युम्मइअं सुहं हंतुं ॥२०४॥

जीर्णमृगैर्विहीनं यद्युथं, सुष्ठुवपि महत्तदुथं तरुणरभसे रोगे पोतितं निमग्नं, मदेन गुल्मयितं-मूढं सुखं हन्तुं [शक्यम्] ॥२०४॥ तस्मात्सर्वे मिलिताः प्रष्टव्याः, कथं—

शुद्धमंगलमन्तण, गागच्छइ जो य पुच्छिओ ण कहे ।
तस्सुवारिं ते दोसा, तम्हा मिलिएसु पुच्छेज्जा ॥२०५॥

स्तुतिमङ्गलं कृत्वा-प्रतिक्रमणस्यान्ते स्तुतित्रयं पठित्वा गुरुः सर्वानामन्त्रयति । आकारिते च दूरस्थो यो नाऽऽ-
याति, यो वा पृष्टः सन्न कथयति, तस्योपरि ते दोषाः ॥२०५॥ तत एकत्रीभूतेषु—

केइ भणंति पुब्बं, पडिलेहिअ एवमेव गंतव्वं ।

तं च (प्र.तु) ण जुज्जइ वसही, फेडण आगंतु पडिणीए ॥२०६॥

केचनाचार्या भणन्ति यत्र क्षेत्रे प्रागपि स्थिता आसंस्तत्राऽप्रत्युपेक्ष्य गम्यते, तत्र-यस्मात्तत्र प्राक्तनी वसतिः
कदाचिदपनीता, आगन्तुकः प्रत्यनीकः संजातः । एतद्दोषभयात् पूर्वदृष्टाऽपि सा प्रत्युपेक्षणीया ॥२०६॥ इदं च ते

प्रष्टव्याः—

कयरी दिसा पसंथा ?, अमुई सव्वेसि अणुमई गमणं ।

चउदिसि- ति दु एगं वा, सत्तण पणगं तिग जहणं ॥२०७॥

कतरा दिक् प्रशस्ता सुक्षेपथेत्यर्थः, तेऽप्याहुः - अमुका दिक् सुक्षेमेति, सर्वेषामनुमतायां गन्तव्यं, चतसृष्वपि
दिक्षु प्रत्युपेक्षका यान्ति । उपद्रवादिसंभवे तिसृषु, द्वयोरेकस्यां वा दिशि, कति यान्तीत्याह-स एकैकस्यां उत्कृ-

दृष्टः सप्तकं पञ्चकं, जघन्येन त्रिकं यान्ति साधूनाम् ॥२०७॥ पूर्वमाऽऽभिग्रहिकस्तदभावे—

अणभिगृहिए वावारणा उ तत्थ उ इमे ण वावारे ।

बालं बुद्धमगीअं, जोगिं वसहं तथा खमगं ॥२०८॥

अनभिग्रहिकान् व्यापारयेद् गमनाय नोदयेदित्यर्थः । न बाल—बुद्धाऽजीतार्थ—योगिवृषभक्षपकान् ॥२०८॥ एतां गाथां व्याख्यानयन्नाह—

हीलेज्ज व खे (प्र.की) लेज्ज व, कज्जाकज्जं ण याणइ बालो ।

सो वाऽणुकंपणिज्जो, ण दिति वा किंचि बालस्स ॥२०९॥

द्वियते म्लेच्छादिना । क्रीडेद्वा बालस्वभावत्वात् । कार्यकार्यं वा न जानाति । स च बालो लोकानुक्रम्यातः सर्वं लभते । रगच्छं पुनर्गतो न किंचिल्लभते, अथवा ददति न लोका बालावज्ञया ॥२०९॥ बुद्धो न भ्रषणीयो यतस्तत्रैते दोषाः—

बुद्धोऽणुकंपणिज्जो, चिरेण ण य मगगथंडिले पेहे ।

अहवा वि बालबुद्धा, असमत्था गोयरतिअस्स ॥२१०॥

१ ०ह भाष्यकारः ॥१॥ २ 'गच्छं ०' इत्यत आरभ्य 'न' पर्यन्तोऽज्ञो नास्ति ॥१॥

श्रीमती
ओषनिर्धुक्तिः

॥१००॥

अनुकम्पनीयत्वाद्सावेव लभते नान्यः, चिरेण प्रभूतेन कालेन गमनागमनं करोति, न च मार्गे स्थण्डिलं प्रत्युपेक्षितुं समर्थः, अथाऽसमर्था बाला वृद्धाश्च गोचरत्रिकस्य ॥२१०॥ अगीतार्थे एते दोषाः—

पंथं च मासवासं, उवस्सयं एच्चिरेण कालेणं ।

एहामो त्ति ण याणइ, चउव्विहमणुण ठाणं च ॥२११॥ [दारं]

पन्थानं मार्गः न जानाति, तथा मास-वर्षाकल्पसुषणश्रयं च परीक्षितुं न जानाति, कदाऽऽगमिष्यथ ? शय्यातरेण पृष्टा इयता कालेनाऽर्द्धमासादिनैष्याम इति वदन्ति, नैवं वक्तव्यम्—यतः कदाचिदन्या दिक् शोभनतरा स्यात्तत्र गम्यते, उपाश्रये चतुर्विधं द्रव्यादि शय्यातरोऽनुज्ञाप्यते । द्रव्यतस्तृणडगलादि, क्षेत्रतः पात्रकप्रलाक्षनभूमिरनुज्ञाप्यते, कालतो दिवा रात्रौ वा निःसरणं, भावतो ग्लानस्य कस्यचिद्भावप्रणिधानार्थं कायिकीसञ्ज्ञादि निरूप्यते इत चतुर्धामानुज्ञामत्र ज्ञापयितुं न जानाति । 'ठाणं च'त्ति वसतिः कीदृशे प्रशस्ते स्थाने शब्देति न जानाति ॥२११॥ योगिनमपि न प्रेषयेत् । १कस्मात्—

तूरंतो अ ण पेहे, पंथं पाढट्टिओ ण चिर हिंडे ।

विगई पडिसेहेइ, तम्हो जोगिं ण पेसेज्जा ॥२१२॥

त्वरमाणः पशानं न प्रत्युपेक्षते, पाठार्थी सन्न चिरं भिक्षां हिण्डते, लभ्यमाना विकृतीर्दध्यादिकाः प्रतिषेधयति, तस्माद्योगिनं न प्रेषयेत् ॥२१२॥ वृषभोऽपि न प्रेष्य इत्याह—

१ 'यतः' ॥५॥

अगीत
योगिनं
प्रेषणेऽयोग
निरूपणम्

॥१००

ठवणकुलाणि ण साहे, सिट्ठाणि (प्र.वि) ण देति जा विराहणया ।
परितावण अणुकंपण, तिण्हऽसमत्थो भवे खमगो ॥२१३॥

दृषभो हि प्रेष्यमाणो रुषा कदाचित् स्थापनाकुलानि न कथयति, 'सि०' कथितान्यपि तानि नान्यस्मै ददति तत्परिचितत्वात्, 'जा वि०' ततश्च स्थापनाकुलेष्वलभ्यमाने या विराधना ग्लादीनां सा सर्वाऽऽचार्यस्य दोषेण कृता भवति । न क्षपकोऽपि प्रेष्यते यतः परितापनाऽऽतपादिभिः अनुकम्पया तस्यैव लोको ददाति नान्यस्य, गोचर-त्रिकस्याऽऽसमर्थः क्षपकः ॥२१३॥ यदा तु प्रेषणाहं अन्ये न स्युः—

एए चेव हवेज्जा, पडिलोमेणं तु पेसए विहिणा ।
अविही पेसिज्जंते, ते चेव तहि तु पडिलोमं ॥२१४॥

यदि त एव बालादयो भवेद्युस्तदा 'प०' अनुलोम उत्सर्गः, तद्विपरीतः प्रतिलोमोऽपवादस्तमङ्गीकृत्य एतानेव बालादीन् प्रेषयति, १विधिना-यतनया वक्ष्यमाणया, अविधिना प्रेष्यमाणेषु त एव दोषाः । 'तहिं' तस्मिन् क्षेत्रे 'प०' प्रतिलोमपवादमङ्गीकृत्य, अथवा 'प०' अविधिप्रतिलोमो विधिस्तेन तत्प्रतिलोमविधिना प्रेषयेत् ॥२१४॥ बालादीनां प्रेषणाहंत्वे प्राप्ते विधिः प्रतिपाद्यते, पूर्वं गणावच्छेदकः प्रेष्यः, तदभावे गीतार्थः, तत्र को विधिः ?—

१ ० विधिना वक्ष्यमाणेन ॥५॥

श्रीमती
ओचनिर्युक्तिः

॥१०२॥

सामायारिस्मिणीए, जोगमणागाढ खवग पारवे ।
वेयावच्चे दायण-जुयलसमर्थं व सहिअं व ॥२१५॥

अगीतार्थस्य सामाचारी कथ्यते, तदभावेऽनागाढयोगी 'योगं निश्चिप्य पारयित्वा-भोजयित्वा प्रेष्यते, तदभावे क्षपकः पारयित्वा प्रेष्यते, तदभावे वैयावृत्यकरः प्रेष्यते, 'दाय०' स च वैयावृत्यकरः कुलानि दर्शयति । तदभावे शुगलं वृद्धबालौ तरुणसहितौ, वृद्धस्तरुणसहितः बालस्तरुणसहितो वेत्यर्थः । समर्थो वृषभः प्रेष्यते तरुणेन बालेन वृद्धेन वा सहितः, वः पादपूर्णे । आह-पूर्वं बालादय उपन्यस्तास्ततः कस्मात्तेषामेव न विधिरुक्तः पूर्वम् ? उच्यते, अयमेव प्रेषणविधिर्यत्रथममगीतार्थस्तदनु योगिप्रभृतयः । अप्रेषणाहत्वं सर्वेषां तुल्यं वर्तते ततो योऽस्तु सोऽस्तु ग्रथमं न कोऽपि दोषः ॥२१५॥ तेषां गमनविधिमाह--

पंथुच्चारे उदए, ठाणे भिक्खंतरा य वसहीओ ।

तेणा सावयवाला, पच्चावाया य जाणविही ॥२१६॥

पन्थानं ? चतुर्विधया प्रत्युपेक्षणा निरूपयन्तो यान्ति, उच्चार-प्रश्रवणभूमिं निरूपयन्तो व्रजन्ति, पानकस्थानानि निरूपयन्ति येन बालादीनां पानीयमानीय दीयते, विश्रामस्थानं गच्छस्य निरूपयन्ति, भिक्षा येषु प्रदेशेषु लभ्यते न लभ्यते वेति, अन्तराले वसतीं निरूपयन्तो गच्छन्ति यत्र गच्छ; सुखेन वसन् याति, स्तेन-श्चापद-व्यालादयश्च

१ द्रव्यक्षेत्रकालभावभेदमिन्नयेति । सं० ।

गमनवि
पथ्युच्चार
भूम्यादि
दर्शनम् ।

॥१०२॥

श्रीमती
ओषनिर्घुक्तिः
॥१०३॥

न स्युः, 'पच्चा०' एकस्मिन् पथि गच्छतां दिवा प्रत्यपायोऽन्यत्र च रात्रौ प्रत्यपायस्तत्र निरूप्य गन्तव्यम्, 'जा०'
अयं गमनविधिः ॥२१६॥ एतां गाथां व्याख्यातयन्नाह^१—

सो चैव उ (प्र.य) णिगमणे, विही उ जो वणिओ उ एगस्स ।
द्वे खेत्ते काले, भावे पंथं तु पडिलेहे ॥२१७॥

स एव विधिः य एकस्य निर्गमने 'चरिमाए संदिडे'त्याद्युक्तः । पथि व्रजतामयं विधिः । 'द्वे' द्रव्यादिभि-
र्माणि' प्रत्युपेक्षते ॥२१७॥ द्रव्यादिव्याख्यामाह—

कंटग-तेणा वाला, पडिणीया सावया य दवंमि ।
सम-विसम-उदय-थंडिल, भिक्खायरि अंतरा खेत्ते ॥२१८॥

कण्टकस्तेनश्चापद्व्यालप्रत्यनीकानां पथि यत् प्रत्युपेक्षणा सा द्रव्यविषया । समविषमोदकस्थण्डिलभिक्षाचर्या-
दीनामन्तराले या या प्रत्युपेक्षणा सा क्षेत्रतः ॥२१८॥ कालत आह—

दिअ राउऽपच्चवाए य, जाणइ सुगमदुग्गमे काले ।
भावे सपक्ख परपक्ख-पेल्लणा णिण्हगाईया ॥२१९॥

१ ०न्नाह भाष्यकारः ॥५॥

श्रीमती
ओषनिर्धुक्तिः
॥१०४॥

दिवा प्रत्यपायो वा, रात्रौ वा प्रत्यपायः, न वा प्रत्यपाय इत्येतज्जानाति । तथा दिवाऽयं पन्थाः सुगमो दुर्गमो वा रात्रौ वेति यत्परिज्ञानं सा कालतः । भावतो यदुत स विषयो देशः स्वपक्षेण परपक्षेण वा 'पे०' आक्रान्तो व्याप्तः, निह्वादिः स्वपक्षः, आदिग्रहणाच्चरकपरित्राजकादिः परपक्षः, एभिरनवरतं प्रार्थ्यमानो लोको न किञ्चिद्दालुमिच्छति इत्येवं या निरूपणा सा भावतः ॥२१९॥ कथं पुनस्ते व्रजन्तीत्याह—

सुत्तथं अकरिता, भिक्खं काउं अइंति अवरण्हे ।

विहयदिणे सज्जाओ, पोरिसिअद्धाह संघाडो ॥२२०॥

सुत्रार्थपौरुष्यौ चाकुर्वन्तो व्रजन्ति तावद्यावदभिमतं क्षेत्रं प्राप्ताः, भिक्षां कृत्वा तदाऽऽसन्नग्रामे ऽतद्धिर्वा भक्षयित्वाऽपराहूणे प्रविशन्ति, वसतिमन्वेषयन्ति, लब्धायां वसतौ कालं गृहीत्वा द्वितीयदिने किञ्चिन्न्यूनपौरुषीं स्वाध्यायं कृत्वा, 'पो०' पौरुषीकाले संघाटको भिक्षार्थं प्रविशति, अथवा स्वाध्यायं कियन्तमपि कालं कृत्वाऽद्ध-पौरुष्यां भिक्षार्थं प्रविशन्ति ॥२२०॥ प्रविष्टाः सन्तः—

खेतं तिहा करेत्ता, दोसीणे णीणिअंमि अ वयंति ।

अण्णो लद्धो बहुओ, थोवं दे मा य रसेज्जा ॥२२१॥

तद्धिर्वेत्य शो न 'k' संज्ञकप्रती ।

भिक्षार्थं
गच्छता त्रि-
क्षेत्रविभाग
कार्यः ।

श्रीमती
ओषनिर्युक्तिः

॥१०५॥

क्षेत्रं त्रिधा कृत्वा त्रिभिर्भागैर्विभज्य प्रातर्मध्याह्नापराह्णेषु हिण्डन्ते, पर्युषिताहारे निःसारिते सति वदन्ति, अन्य आहारः प्रचुरो लब्धः, ततः स्तोकं देहि-स्वल्पं प्रयच्छ, मा रोषं ग्रहीष्यस्यनादरजनितं, एतच्चासौ परीक्षार्थं करोति, किमयं लोको दानशीलो न वेति ॥२२१॥

अहव ण दोसीणं चिअ, जायामो देहि दहि घयं खीरं ।
खीरे घय गुल पेज्जा, थोवं थोवं च सब्वत्थ ॥२२२॥

अथैवं वदन्ति न वयं दोसीणं [पर्युषितान्न] चिअ—एव याचयामः, किन्तु दधि घृतं तथा क्षीरं याचयामः, क्षीरे लब्धे गुडं घृतं पेयां दत्स्व, सर्वत्र-सर्वेषु कुलेषु स्तोकं गृह्णन्ति, प्रत्यूषविधिरुक्तः ॥२२२॥ मध्याह्नविधिमाह—

मज्झण्हि पउरभिकखं, परिताविअ—पिज्जजूस—पयकडिअं ।
ओभट्टमणोभट्टं, लब्भह जं जत्थ पाउगं ॥२२३॥

मध्याह्ने प्रचुरा भिक्षा लभ्यते, 'प०' परितलितं सुकुमारिकादि, तथा पेया शूषः पाटलादेः (पटोलादेः), पयः कथितं, 'ओ०' प्रार्थितं वा लभ्यते, 'ज०' यद्वस्तु यत्र क्षेत्रे प्रायोग्यमिष्टं, तदित्थंभूतं क्षेत्रं प्रधानमिति ॥२२३॥ अपराह्नविधिमाह—

क्षेत्रस्य त्रिधा
न्याप्रधानते
प्रातरादि-
कालत्रये
लब्धा-
हारादिना ।

॥१०५॥

चरिमे परिताविअ पेज्ज-जूस आएस अतरणट्टाए ।
एक्केकं संजुत्तं, भत्तट्टं एकमेकस्स ॥२२४॥

चरमपौरुष्यामटन्ति, तत्र परितलितानि पेयायूषश्च यदि लभ्यते, तत 'आएस'त्ति प्राघूर्णकः, 'अ०' ग्लानार्थाय भ्यात्, ततश्च तत्प्रधानं । एवं तेऽटित्वा 'ऽभत्तट्ट'ति उदरपूरणमेकस्यानयन्ति, कथं 'एक्के०' एकसाधुरेकेन संयुक्तो यस्मिन्नानयने तदैकैकसंयुक्तमानयन्ति । 'एक्क०' परस्परस्यानयन्ति, अयमर्थः द्वौ साधू अटतः, एक आस्ते प्रत्यूषसि । द्वितीयवेलायां तयोर्द्वयोर्मध्यादेक आस्तेऽन्यो याति, प्रथमस्थितं गृहीत्वा, तृतीयवेलायां च यो द्वितीयवेलायां रक्षपालकः स्थितः स प्रथमस्थितरक्षपालेन सह व्रजति । इतरस्तु येन वारद्वयमटितं स तिष्ठति ॥२२४॥ एवं—

ओसह भेसज्जाणि अ, कालं च कुले य दाणमार्हिणि ।
सग्गामे पेहिता, पेहंति ततो परग्गामे ॥२२५॥

औषधं-हरीतक्यादि, भेषजं-पेयादि, एतच्च प्रार्थनाद्वारेण प्रत्युपेक्षते, कालं च, दानश्राद्धकादीनि एतानि स्वग्रामे प्रत्युपेक्ष्य, परग्रामे च प्रत्युपेक्षते ॥२२५॥

चोयगवयणं दीहं, पणीयगहणे य णणु भवे दोसा ।
जुज्जइ तं गुरुपाहुण-गिलाणगट्टा ण दप्पट्टा ॥२२६॥

श्रीमती
ओषनिर्धुक्तिः

॥१०७॥

दीर्घं भिक्षाटनं कुर्वन्ति, स्नेहवद्द्रव्यग्रहणे [च] ननु दोषाः ? आचार्य आह— युज्यते तत्सर्वं दीर्घभिक्षाटनप्रणीत-
ग्रहणादि, यतो गुरुप्राचूर्णकलनार्थमसौ प्रत्युपेक्षते, न तद्वर्षार्थमात्मार्थं वा ॥२२६॥

जइ पुण खद्धपणीए, अकारणे एक्सिपि गिण्हेज्जा ।
तहिअं दोसा तेण उ, अकारणे खद्धणिद्धाई ॥२२७॥

खद्धं-अचुरं प्रणीतं-स्निग्धं कारणं विनैकशोपि गृह्णीयात्तदा दोषः, यत-स्तेन [साधुना] तानि खद्धादीन्यकारणे
सेवितानि, अथवा खद्धाई-भक्षितानि स्निग्धानि ॥२२७॥

एवं-रुइए थंडिल, वसही देउलिअसुण्णगेहमाईणि (प्र.हाई) ।

पाओगमणुणवणा, वियालणे तस्स परिकहणा ॥२२८॥

एवमुक्तप्रकारेण रुचितेऽभीष्टे क्षेत्रे 'थं०' स्थण्डिलानि प्रत्युपेक्षन्ते, येषु मृतः परिष्ठाप्यते महास्थण्डिलं, वसति
निरूपयन्ति-किं प्रशस्तेऽप्रशस्ते वा देशे सिंगखोडादियुक्त इति, पत्तनमध्ये शालादि, तदभावे शून्यदेवकुलगृहा-
दीनि प्रत्युपेक्षते, वसति लब्ध्वा प्रायोग्याणां तृणडगलादीनां शय्यातरोऽनुज्ञापनां कार्यते, तेनाऽजानता विचारे कृते
प्रायोग्यं किमिति 'तस्स०' कथ्यते प्रायोग्यं तृणडगलादि ॥२२८॥ एतां द्वारगाथां व्याख्यानयति । तत्र रुचिते
क्षेत्रे स्थण्डिलं परीक्ष्यते तत्र बहुवक्तव्यत्वाद्दुपरिष्ठाद्धक्ष्यति ? । अत्र वसतिस्तु कीदृशे स्थाने कर्त्तव्या कीदृशे नेत्याह—

१ परिष्ठापनिकानिर्धुक्ति(क्तौ), श्रीआवस्यकान्तर्गतत्वादौघनिर्धुक्तेः २ ३०।१।२।३।४।५।६॥३७॥ सूत्रे दृश्यन्ते गाथारतात्त एव ३.क्षि.प्ता
अत्र ॥३॥

सिगखोडे कलहो, ठाणं पुण णेव होइ चलणेसुं ।
अहिठाणि पोट्टोरोगो, पुच्छंमि अ फेडणं जाण ॥२२९॥

तत्र वामपार्श्वोपविष्टपूर्वाभिमुखवृषभरूपं क्षेत्रं बुद्ध्या कल्पयित्वा तत इदमुच्यते-शृङ्गप्रदेशे यदि वसति करोति ततः कलहो भवतीति क्रियां वक्ष्यति, स्थानमवस्थितिर्नास्ति पदप्रदेशेषु चरणेषु, अधिष्ठानेऽपानप्रदेशे उदररोगः, पुच्छप्रदेशे फेडनमपनयनं वसत्याः ॥२२९॥

मुहमूलंमि अ चारी, सिरे य कउहे य पूयसक्कारो ।

खंधे पट्टीए भरो, पोट्टंमि य धायओ वसहो ॥२३०॥

मुखमूले चारी भवति, शिरसि शृंगयोर्मध्ये ककुदे च पूजासत्कारो भवति । स्कन्धे पृष्ठे च भरः साधुभिरागच्छद्भिराकुला स्यात्, उरःप्रदेशे तु नित्यं तप्तः स्यात् क्षेत्रवृषभः, वसतिर्व्याख्याता । तद्व्याख्यानाच्च देवकुलशून्यगृहाद्यपि व्याख्यातम् ॥२३०॥ 'पाउग्ग अणुन्नवणे'त्यवयवमाह—

दव्वे तण-दगलाई, अच्छण-भाणाइधोवणा खेत्ते ।

काले उच्चाराई, भावेण गिलाणकुरूवमा ॥२३१॥

द्रव्यतः - द्रव्यमङ्गीकृत्य तृणानां संस्तारकार्थं, डगलानां 'चाधिष्ठानप्रोच्छनार्थं' लेट्टूनामनुज्ञापना क्रियते ।

‘अच्छण’ति स्वाध्यायादि यत्रोपविश्य क्रियते भाजनादिधावनं च, सा क्षेत्रानुज्ञा-दिवारात्री वोचारादिव्युत्सर्जनम् । भावाऽनुज्ञापना-ग्लानादेः साम्यकरणार्थं निवातप्रदेशाद्यनुज्ञापना क्रियते । ‘वियालोणे तस्स परिकहणे’त्यवयवमाह-कूरोपमा, यदा यय्यातरो ब्रूते इयति प्रदेशे मयाऽवस्थानमनुज्ञातं नाधिकं, तदा तस्य परिकथना कूरदृष्टान्तेन, यो हि भोजनं कस्यचिद्ददाति स नियमेनैव भाजनोदकासनाद्यपि दत्ते नान्यः, एवं वसतिं प्रयच्छता तुणोच्चार-प्रश्रवणभूम्यादि सामर्थ्याऽऽक्षिप्तं सर्वमेव दत्तम् । शय्यातरोऽथवेदं विचारयति कियन्तं कालं स्थास्यन्ति भवन्तः, इत्थं विचारे तस्य कथना ॥२३१॥

जाव गुरुण य तुज्झ य, केवइया तत्थ सागरेणुवमा ।
केवइ कालेणेहिह ?, सागार ठवंति अण्णेवि ॥२३२॥

यावद् गुरुणां तव च प्रतिभाति तावदवस्थानं करिष्यामः । अथवा कति स्थास्यथ? इति विचारे, [प्रश्ने] कथ्यते-यथा सागरः कदाचिदुद्वेलः कदाचिन्मर्यादावस्थः एवं गच्छोऽपि, कियता कालेनाऽऽगमिष्यथेत्युक्ताः साधवः ‘साग’० सचिकल्पं कथयन्ति, (कुर्वन्ति) कथं ? ‘अणोवि’ अन्येऽपि साधवः क्षेत्रप्रत्युपेक्षणार्थं गताः सन्ति तैरालोच्य समेष्यामः ॥२३२॥

पुव्वदिट्ठे इच्छइ, अहव भणिज्जा हवंतु एवइया ।
तत्थ ण कप्पइ वासो, असइ खेत्ताणऽणुणाओ ॥२३३॥

यदा त्वसौ पूर्वदृष्टानेवेच्छति नान्यांस्तत्र न कल्पते वासः, अथैवावन्त एव तिष्ठन्तु न शेषास्तत्रापि न वासः, यतः कदाचिद् बहवोऽपि स्युः, शेषक्षेत्राभावे तस्यामेव वसतौ अनुज्ञातो वासः ॥२३३॥ तत्र च नियतपरिमितायां वसतौ प्राचूर्णको यथागच्छति तदाऽयं विधिः —

सकारो सम्माणो, भिक्खुगहणं च होइ पाहुणए ।

जइ जाणउ वसइ तहिं, साहम्मिअवच्छलाऽऽणाई ॥२३४॥

सत्कारो वन्दनादिः, सम्मानः पादप्रक्षालनादिकः, भिक्षाऽऽनयनं क्रियते, पश्चात्तस्य वसतिस्वरूपं कथ्यते, यत्परिमितैरेव लभ्यते नाधिकैः, एवमसावुक्तो यदि (स) जानन्नपि तत्र वसति, तदा तेन न सार्थमिकवात्सल्यं कृतं स्यात्, यतोऽसौ शय्यातरो रुष्टः सर्वानपि निर्धाटयति, आज्ञालोपश्च कृतो भवति १ सूत्रस्य, आदिशब्दात्तद्रव्यान्यद्रव्य-
व्यवच्छेदः ॥२३४॥ इदानीं क्षेत्रप्रत्युपेक्षका गुरुपार्श्वं यान्तः किं कुर्वन्ति—

जइ तिणिण सव्वगमणं, एसु ण एसुत्ति दोसुवि अ दोसा ।

अण्णपहेणऽगुणंता, णियथावासोऽह (प्रःहु) मा गुरुणो ॥२३५॥

यदि ते त्रयस्ततो गच्छन्ति सर्वे, यदि पञ्च सप्त वा तदा तत्र संघाटकं मुञ्चन्ति । 'एसु०' शय्यातरेण

पृष्ठा नैवं वदन्ति - एष्यामो नवेति, यथागमिष्याम इति कथयन्ति, तदा शोभने क्षेत्रे लब्धे सति नागच्छन्ति. ततश्चानृतदोषः, यदि नागमिष्याम इति वदन्ति तदाऽन्यक्षेत्राऽप्राप्तौ यथागच्छन्ति तदा स एव दोषः । 'अण्ण०' क्षेत्रप्रत्युपेक्षका अन्येन मार्गेणागच्छन्ति कदाचित् शोभनतरो भवेत् । 'अगुणंत'त्ति सूत्रपौरुषीमर्कुर्वन्तः प्रयान्ति, मा भून्नित्यवासो गुरोरिति, किं कारणं ? यतस्तेषां विश्रब्धमागच्छतां मासकल्पोऽधिकः स्यात्, ततो नित्यवासो गुरोः ॥२३५॥

गंतूण गुरुसमीवं, आलोएत्ता कहंति खेत्तगुणा ।

ण य सेसकहण मा होज्ज, संखडं रत्ति सहंति ॥२३६॥

आलोच्यैर्यापथिकातिचारं क्षेत्रगुणानाचार्याय कथयन्ति न शेषसाधुभ्यः, मा भूत्स्वक्षेत्रपक्षपातजा राटिः, रात्रौ मिलितानां सर्वेषां कथयन्ति साधूनां क्षेत्रगुणाच्च ॥२३६॥ ते च गत्वैतत् कथयन्ति

पढमाए णत्थि पढमा, तत्थ उ घयखीरक्करदहिलंभो ।

बिहयाए विइ तहयाए, दोवि तेसिं च धुवलंभो ॥२३७॥

प्रथमायां पूर्वस्यां दिशि नास्ति प्रथमा सूत्रपौरुषी, यतस्तत्र क्रूर-वृत्त-दध्यादिलाभोऽस्ति । अन्ये त्वन्यां दिशं कथयन्ति, द्वितीयायां दिशि अर्थपौरुषी नास्ति, तदैव भोजनकालत्वात् । तृतीयायासुभे स्तः । 'तेसिं' चे'त्ति तेषां

श्रीमती
ओषनरुतुकुतः
॥११२॥

धृतदीनल ललडः ॥२३७॥

ओहलसलओ धुवलंओ, डलउगलणं ऑउथुलड नुडडल ।

इहरलडु डलहलऑलड, तुकललओगं ऑ सुवलसु ॥२३ॡ॥

डरुथुतसु धुवु ललडः डरुडुगुनलं ऑथुथुलं दुशु । 'इह०' अडरुथुतुडडु डहऑऑडल तुकललडुगुं डलललदीनलं डरुडुतु ॥२३ॡ॥ एवं कुषुतुरतुडुडुकुषुकुरलडुडलतु सुतुडलऑरुडुः कुकुरुतुतुडलह—

डडगहणं अडरुडुओ, कतुथ वडडडुतुतु ? ततुथ ओडरुडुओ ।

खुडुडुओ डणंतु डडडं, तं ऑलओ अणुओगततुतुलुल ॥२३१॥

डतुतुरहणडडुडुरलडुगुणं शलडुडुणलं कुरुतुतु, डुओ अडुषुडुतुतुः ! कडु डुरऑलडः ? इतुडलडनुतुरतु शलडुडुगुणु तु ओदरुकुलः कुषुधलतल डणनुतु, डुरथडलं दुशुं डुरऑलडः, ततुर डुरथडडुडुलुषुडुलं सुऑडुतुतु, तलडुव दुशुं, अणुओगततुतुलुल' डुडुलडुडुनलरुथुन इऑऑनुतु, डतसुतु सुतुरनलरुडुडुषुः कुषुतुरलरुथुलरुथुन एव ॥२३१॥

डुदुडुडुं ऑ सुतुतगलहुी, उडडडगलहुी ओ तइडुडुं सुवुतुंतु ।

अडरुडुओ ओ ऑउतुथं, सुओ उ डडलणं हवइ ततुथ ॥२ॡ०॥

दुधुतुडुलं दुशुं सुतुरलडुगुणलइऑऑनुतु, उडडडगुरलहुलणसुतुतुडुडुडु, ऑथुथुं कुषुतुरडुडुऑऑतुडलऑरुडुः, ततुर ऑतुथुथुलडडुडु डुडुलुषुडुलं

शलडुडुडुगण-
ऑलणडुडुडुल-
ऑनलडु
अऑरुडुडुसुडु
डुरडलणतुतुं ऑ

॥११२॥

श्रीमती
ओषनिर्युक्तिः

॥११३॥

प्राचूर्णकादेः प्रायोग्यं लभ्यत इति स एव प्रमाणं सर्वेषां 'तत्रे'ति शिष्यगणमध्ये ॥२४०॥ केन कारणेन चतुर्थं क्षेत्रमिच्छत्याचार्य इत्याह—

मोहुर्भवो उ बलिण, दुब्बलदेहो ण साहए जोए ।
तो मज्झबला साहू, दुट्टस्सेणेत्थ दिट्ठतो ॥२४१॥

प्रथमद्वितीयक्षेत्रयोः प्रचुरमक्षणाद् बलवान् भवति, तस्य मोहः—कामोद्भव इत्यर्थः आह—एवं तर्हि यत्र भिक्षा न लभ्यते तत्र ग्रयान्तु ? उच्यते, दुर्बलदेहः—कृशशरीरो नाराधयति योगान् व्यापारान्, अतो मध्यबलाः साधव इष्यन्ते । दुष्टाश्चैन चात्र दृष्टान्तः, दुष्टाश्चः—गर्दभो यथा बहुभक्षणात्मतः सन् कुम्भकाराऽऽरोपितभाण्डकानि भनक्ति दर्पादुत्स्रुत्य, निरुद्धाहारोऽतिदुर्बलत्वात् स्वलितः सन् भनक्ति, स एव मध्यमाहारक्रियया सम्यग् वदति । एवं साधवोऽपि मध्यबलाः संयमक्रियां वहन्ति ॥२४१॥

पणपणगस्स हाणी, आरेणं जेण तेण वा धरइ ।

जइ तरुणा णीरोगा, वच्चंति चउत्थणं ताहे ॥२४२॥

तत्र गच्छे पञ्चपञ्चाशद्वर्षदेशीयाश्चत्वारिंशद्वर्षा वा स्युः, ततो गम्यते चतुर्थं क्षेत्रं यतस्ते येन केनचिद् ध्रियन्ते यापयन्ति । यदि तरुणा नीरोगाः शक्तास्ततश्चतुर्थमेव क्षेत्रं व्रजन्ति ॥२४२॥

अह पुण जुण्णा थेरा, रोगविमुक्का य (प्र.व) असहुणो तरुणा ।
ते अणुकूलं खेतं, पेसंति ण यावि (प्र.चेव) खगूडे ॥२४३॥

जुर्णाः (जीर्णाः) स्थविराः स्युः, रोगेण ज्वरादिना विष्टुक्तास्तरुणा नाड्याऽपि येषां कायसाम्यं स्यात् ताननुकूलं क्षेत्रं प्रेषयन्त्याचार्याः, न खगडान् ॥२४३॥ क्रियता कालेन ते वृद्धादयः पुनरायान्ति ? उच्यते-पञ्चरात्रिन्दिनैः, यत उक्तं वैद्यके—

एग पण अद्धमासं, सट्ठीसुणमणुय-गोण-हत्थीणं ।

राइदिएण उ बलं, पणगं तो एक्क दो तिणि ॥२४४॥

एकेनाहोरात्रेण श्वा, पञ्चभिर्मज्जुजाः, अद्धमासेन वृषभः, षट्त्रिभिर्दिनैर्हस्ति[नो] बलिनः स्युः । तत्र स दिन-पञ्चकं धार्यते, तथाऽपि न बली, द्वि-त्रि-दिनपञ्चक्रान् धार्यते, तत आनीयते ॥२४४॥ एवं आलोचितशिल्पगणा आचार्याः शय्यातरमापृच्छ्य क्षेत्रान्तरं संक्रामन्ति, शय्यातराऽपृच्छने एते दोषाः—

सागारि पुच्छामणे, बाहिरा मिच्छ छेय कयणासी ।

गिहि साहू अभिधारण, तेणग संकाइ जं चऽण्णं ॥२४५॥

तमनापृच्छ्य चेद्गम्यते 'बा'० बाह्या लोकधर्मस्यैते भिक्षव इत्येवं वक्ति शय्यातरः, ये लोकधर्मं दृष्टं न जानन्ति ते

कथमदृष्टं जानन्तीत्यतो मिथ्यात्वं प्रतिपद्यते, छेदो वसतिदानस्य पुनस्तेऽन्ये वा वसतिं न लभन्ते । 'क'० कृतधना ह्येते इति मन्यते । 'गि'० गृही कोऽपि श्रोकस्तमाचार्यमभिधार्य संचिन्त्यायातः प्रव्रज्यार्थम् । तेनाऽध्यागत्य शय्यातरः पृष्टः 'क्वाचार्यः ? सोऽपि रुष्टः सन्नाह-यः कथयित्वा याति स ज्ञायते तं तु को जानाति । तदाकर्ण्य स कदाचि-दर्शनमुञ्चति, लोकज्ञानमप्येषां नास्ति कुतः परलोकज्ञानमिति, पाठार्थी साधुस्तमाचार्यः^१ मनसि कृत्वाऽऽयाति^१, शय्यातरं पृच्छति, सोऽध्याऽह-न'जाने क्वाऽपि गत इति, ततः स साधुरनाचारवानाचार्य इति विचिन्त्यान्यत्र याति, आचार्यो निर्जराया अनाभागी । कदाचिच्चद्गृहं केनचित्स्मिन्नेव दिने मुष्टं स्यात्ततः स्तेना इति शङ्का भवति, आदिशब्दाद्योषित् केनचित् सह गता ततो गृहात्, तेऽप्यनाख्याय गताः, ततः शङ्का । यच्चान्यदपि शङ्कादि जातं पत्तनगतं तत्सर्वमुपजायते ॥२४५॥ ततो गच्छद्भिः स विधिना प्रष्टव्यः । अविधिपृच्छायाभेते दोषाः-

(२२) अविहीपुच्छा उग्गाहिण, सिजातरी उ रोएज्जा ।

सागारियस्स संका, कलहे य सएज्जिआ खिसे ॥२४६॥

अविधिपृच्छेयं, यदुत्-उत्थितोपकरणेन पृच्छति । तेनाकस्मिक्कगमनेन शय्यातर्यो रुदन्ति, शय्यातरस्य शङ्का

१ याति । रुष्टश्चाध्यातरकथनेऽनाचारवानगमित्यन्यत्र याति० ॥६॥

(२२) वसहीए वोच्छेओ, अभिसंधारितयाण साहूणं ।

पुणरावत्ती होएज व, पव्वएजाउज्जुअमईणं ॥२४६॥

श्रीमती
ओषधिनियुक्तिः
॥११६॥

स्यात् । कलहे च सति 'स०' यथा न शोभना त्वं येन त्वया भिक्षोर्गमने रुदितं, किंच-ते स पिता? येन रोदिषि ॥२४६॥ अमुकत्र दिवसे गमिष्याम इत्यनागतकथनेऽप्येते दोषाः—

हरिअच्छेयण छपइय-घच्चणं किच्चणं च पोत्ताणं ।

छणेरं च पगयं, इच्छमणिच्छे य दोसा उ ॥२४७॥

तद्भि शय्यातरकुटुम्बं साधवो यास्यन्तीति विमुक्तव्यापारं गृह एव तिष्ठति कृष्यादिप्रतिजागरणं न करोति । ततश्च क्षणिकं? सत् स्वगृहजातहरितच्छेदं करोति, तथा निर्व्यापारत्वादेव रण्डाः षट्पदीनां परस्परनिरूपणेनोपमर्दनं कुर्वन्ति, 'कि०' तत्र दिने क्षणिका विमुक्तकृष्यादिव्यापारा वस्त्राणि शोधयन्ति, 'छन्ने०' प्र(प्रा)कृतं भोजनं छन्नं कुर्वन्ति, इतरं प्रकटमेव भोजनं संयतार्थं कुर्वन्ति, तत्र चेच्छतामनिच्छतां दोषा भवन्ति, कथं? यदि तद् गृह्णन्ति ततस्तदकल्पनीयं, यदि न गृह्णन्ति ततः कदाचिद् कुर्यान्ति ॥२४७॥ विधिपृच्छा त्वियं—

जइआ चेव उ खेतं, गया उ पडिलेहगा तओ पाए ।

सागारियस्स भावं, तणुंति गुरु इमेहि तु ॥२४८॥

यदैव क्षेत्रं गताः प्रत्युपेक्षका 'तओ पाए' ततः प्रभृति शय्यातरस्नेहं तन्कुर्वन्ति गुरवः, एभिर्गाथाद्वयोपन्यस्त-
वचनैः ॥२४८॥

१ ० किं ते स्वकीयाः स्युः, अनागत० ॥६॥ २ ० स्थितं सत्० ॥॥

अवधिपृच्छाय
मनागतकथने
चैते दोषाः

॥११६॥

उच्छू वोलिति वई, तुंवीओ जायपुत्तभंडा य ।
वसभा जायत्थासा, गामा पव्वायचिक्खल्ला ॥२४९॥ (सुगमा)
अप्पोदगा य मग्गा, वसुहावि अ पक्कमट्टिआ जाया ।
अण्णकंता पंथा, साहूणं विहरिउं कालो ॥२५०॥

[उच्छू], अप्पो० एतद् गोथाद्वयं शय्यातरस्य शृण्वतः पठन्ति । सोऽपि श्रुत्वा भणति किं यूयं गमनोत्सुकाः,
॥२४९॥ आहाऽऽचार्यः—

समणाणं सउणाणं, भमरकुलाणं च गोउलाणं च ।

अणियाओ वसहीओ, सारइयाणं च मेहाणं ॥२५१॥
एतां गाथां पठित्वा इदमाचरन्ति ॥२५१॥

आवस्सग कयणियमा, कल्लं गच्छाम तो उ आयरिआ ।

सपरिजणं सागारिअ, वाहिरिं दिंति अणुसिद्धिं ॥२५२॥

कृतप्रतिक्रमणा इदं भणन्ति—यदुत कल्ये गच्छामः, तत आचार्याः सपरिजनं शय्यातरमाहूयाऽनुशास्तिं ददति-
धर्मकथां कुर्वन्तीत्यर्थः ॥२५२॥

पञ्चज सावआ वा, दंसण भदो जहण्णयं वसहिं ।
जोगंमि वट्टमाणे, अमुगं वेळं गमिस्सामो ॥२५३॥

स धर्मं श्रुत्वा प्रव्रजति; श्रावको वा स्यात्, दर्शनधरो वा, भद्रको वा, जघन्येन वसतिमात्रं ददात्येव ।
धर्मकथां कृत्वेदं ब्रुवते । यदुत-वर्तमाने योगे सति अमुकत्र वेलायां गमिष्याम इति ॥२५३॥ इदमुक्त्वा प्रत्युपसि
व्रजन्ति किम् कृत्वा ?; इत्यत आह—

तटुभय सुत्तं पडिलेहणा य उगयमणुग्गए वावि ।
पडिछाहिगरणतेणे, णट्टे खगूड संगारो ॥२५४॥

सूत्रार्थयोः सूत्रस्य वा पौरुषीं कृत्वा व्रजन्ति, अथ दूरतरं क्षेत्रं ततः पादोनग्रहर एव पात्रप्रतिलेखनामकृत्वा
व्रजन्ति, उद्गतमात्र एव सूर्येऽनुद्गते वा रात्रावेव वा गच्छन्ति, यान्तः परस्परं प्रतीक्षन्ते । अप्रतीक्षणे दोषाः
'अहि०' मार्गाऽनभिज्ञत्वात् पूत्करणादिनाऽधिकरणं, लोको विबुध्यते, स्तेना मोषणार्थमागच्छन्ति, 'नट्ट'त्ति कदाचित्
कश्चिन्नश्यति, ततः प्रदोष एव संकेतः । क्रियतेऽमुकत्र गमिष्यामः, 'ख०' खगूडप्रायम् एवं वक्ति रात्रौ न युज्यते
गन्तुं साधूनां ततः 'सं०' संकेतोऽमुकत्र त्वयाऽऽगन्तव्यम् ॥२५४॥ इमां गाथां भाष्यकृदाह—

पडिलेहतच्चिअ बेंटियाउ काऊण पोरिसि करिति ।
चरिमा उग्गाहेउं, सोच्चा मज्झण्हि वच्चंति ॥२५५॥

प्रथमावयवमाह—ते हि साधवः प्रभातमात्र एव प्रतिलेख्य विण्टलिकां कुर्वन्ति, ततोऽनिश्चितोपधय एव सत्र-
पौरुषी' कुर्वन्ति, 'च०' पादोनपौरुष्यां पात्रकाण्डुद्राह्यार्थपौरुषी' कुर्वन्ति, ततो मध्याह्ने व्रजन्ति ॥२५५॥ अत आह—

तिहिकरणंमि पसथे, णक्खत्ते अहिवइस्स अणुकूले ।
धेत्तूण णिति वसभा, अक्खे सउणे परिक्खंता ॥२५६॥

तिथौ बवादिकरणे च प्रशस्ते नक्षत्रेऽधिपतेराचार्यस्यानुकूले, गृहीत्वाऽस्थान् वृषभा निर्यान्ति शकुनाभिरिक्षमणाः
सन्तः ॥२५६॥ पश्चादाचार्याः किं कारणमित्याह—

वासस्स य आगमणे, अवसउणे पट्टिआ णिवत्तंति ।
ओभावणा पवयणे, आयरिआ मग्गओ तग्घा ॥२५७॥

वृष्ट्यागमनेऽप्यशकुने च प्रस्थिता अपि ते निवर्तन्ते, यद्येवमाचार्या निवर्तन्ते तत 'ओ०' प्रवचनहीलना, यत
एतदप्येते न जानते । ततो मार्गतः पृष्ठत आचार्या निर्गच्छन्ति ॥२५७॥ के ? तेऽप्यशकुना इत्याह—

मइल कुचले अब्भंगिएल्लए साण खुज्जवडभे या ।
एए उ अप्पसत्था, हवंति खित्ताउ णित्ताणं ॥२५८॥

मलिनः शरीरकर्पटकैः 'कु०' जीर्णकर्पटकैः, 'अ०' स्नेहाभ्यक्तशरीरैः, ध्या वामपाश्चाद्दक्षिणपाश्चैर्वा यति, कुब्जो-वक्रः
वडभो-वामनः, एतेऽप्रशस्ताः ॥२५८॥

णारी पीवरगब्भा, वडुकुमारी य कट्टुभारो अ ।
कासायवत्थ कुच्चंधरा य कज्जं ण सहेंति ॥२५९॥

'पी०' आसनप्रसवकाला ॥२५९॥ शेषं सुगमम्, [शुभशकुनान्याह—]

जंबू अ चास-मऊरे, भार एए तहेव णउले अ ।
दंसणमेव पसत्थं, पयाहिणे सब्वसंपत्ती ॥२६०॥ (सुगमा)

णंदी तूरं पुण्णस्स, दंसणं संखपडहसइो य ।
भिगार-उत्त-चामर-धयप्पडागा पसत्थाई ॥२६१॥

'पु०' पूर्णकलशदर्शनं, ध्वज एव [पताका] ध्वजपताका शेषं स्पष्टम् ॥२६१॥

समणं संजयं दंतं, सुमणा मोयगा दहिं ।
मीणं घंटं पडागं च, सिद्धमत्थं विआगरे ॥२६२॥

श्रमणो लिङ्गमात्रधारी, संयतः, इन्द्रियादिभिर्दान्तः, सुमनसः—पुण्याणि निर्गच्छन्नासौ [शिवं सुगमम्] ॥२६२॥
सि(से)ज्जातरेऽणुभा(प्र.सा)सइ, आयरिओ सेसगा चिलिमिलीए ।

अंतो गिण्हंतुवहिं, सारविअपडिस्सया पुब्बि ॥२६३॥

ब्रजनसमये शय्यातराननुभाषते 'ब्रजाम' इत्येवमाद्याचार्यः । शेषाः साधवः चिलिमिन्याः—जवनिकाया अन्तः
उपधि' गृह्णन्ति, पूर्व' संमार्जितोपाश्रयाः ॥२६३॥ कियदुपकरणं गृह्णन्तीत्याह—

बालाई उवगरणं, जावइयं तरति तत्तिअं गिण्हे ।

जहण्णेण जहाजायं, सेसं तरुणा विरिंचिति ॥२६४॥

बालादयो यावदुपकरणं शक्नुवन्ति तावद् गृह्णन्ति, तैश्च 'ज०'जघन्येन रजोहरणं चोलपट्टश्च ग्राह्यः, शेषमुपकरणं
तरुणा आभियाहिका 'वि०' विभजन्ति ॥२६४॥ तदभावे किमित्याह—

आयरिओवहि बालाइयाण गिण्हंति संघयणजुत्ता ।

दो सोत्ति-उणि-संथारए य गहणेक्कासेणं ॥२६५॥

आचार्योपधिं बालादीनां च संहननोपेताः गृह्णन्ति, द्वौ सौत्रिकौ कल्पौ एक और्णिकः कल्पः, संस्तारकः चशब्दादुत्तरपट्टः, एषां ग्रहणं 'इक्यासेणं'ति एकस्मिन् पार्श्वे एकत्र स्कन्धे स्थापयन्ति, द्वितीयस्कन्धे पात्रकाणि, आत्मीयां तूपधिं विष्टलिकां कृत्वा यत्र स्कन्धे उपधिः कृतः तथैव दिशा कक्षायां करोति ॥२६५॥ 'अधिकरण-तेणे'त्यवयवमाह-

आउज्जोवण वणिए, अगणि कुडुंबां कुकम्म कम्मरिण ।
तेणे मालागारे, उब्भामग पंथिए जंते ॥२६६॥

रात्रौ सशब्दं ब्रजतामेते दोषाः-अपां यन्त्राणि योत्रयन्ति, अथवाऽष्कायाय योषितो विबुद्धा ब्रजन्ति, 'जोवणं'ति धान्यप्रकरस्तदर्थं लोको याति, प्रकरो-मर्दनं धान्यस्य, लाटविषये 'जोवणं घण्णपइरणं भन्नइ' 'व०' वणिजो वा वि-भातमिति यान्ति, लोहकारशालादिष्वग्निः प्रज्वाल्यते, कुडुम्बिनः स्वकर्मणि लगन्ति । कुकर्मणिो मात्सिकादयः, कुत्सिता माराः कुमाराः-सौकरिकास्तेषां प्रबोधः स्यात्, पूत्कारादिना स्तेनकानाञ्च, मालाकारा विबुध्यन्ते, 'उब्भा'० पारदारिकाः 'पं०' पथिकाः, 'जं०' यन्त्रका यन्त्राणि बाहयन्ति चाक्रिकादयः ॥२६६॥ यदुक्तं 'णड्डे खग्गड संगारे'चि-तत्र सामान्येन, अत्र तु संगारः कया यतनया कस्यां वा वेलायां कर्तव्यस्तदाह-

संगार बीय वसही, तइए सण्णी चउत्थे साहम्मी ।
पंचमगमि अ वसही, छट्टे ठाणट्टिओ होति ॥२६७॥

श्रीमती
ओषनिर्युक्तिः
॥१२३॥

संकेतविधिर्वक्तव्यः । द्वितीयद्वारे वसतिः, पूर्वप्रतिलेखनवसतिव्याघातेऽन्यवसतिग्रहणविधिर्वक्तव्यः, तृतीये सञ्ज्ञी, चतुर्थे सार्धमिकः, पञ्चमे वसतिर्वाच्या, 'विच्छिन्ना खुड्डुलिया' इत्यादि०, षष्ठे स्थानस्थः स्यात् । द्वागाराथेयम् ॥२६७॥ अधुना संगारद्वयं व्याख्यायन्नाहः—

पाओसे संगारो, अमुई वेलाए णिगए ठाणं ।

अमुगतथ वसहि भिकूखं, बीओ खगूड संगारो ॥२६८॥

सप्रदोषे संकेत आचार्येण कर्त्तव्यः, 'अमु०' अमुकया वेलया यास्यामः, निर्गतानां सतां अमुकत्र विश्रामस्थानं करिष्यामः । [अमुकत्र] वसतिर्भविष्यति । अमुकत्र ग्रामे भिक्षाटनं कर्त्तव्यम्, एकस्तावदयं संगारः—संकेतः । 'विति०' अमुकत्र द्वितीयः संकेतः खगूडस्य दीयते ॥२६८॥ स चैवमाह—

रतिं ण चैव कपइ, णीयदुवारे विराहणा दुविहा ।

पणवण बहुतरगुणे, अणिच्छ बीउव्व उवही वा ॥२६९॥

साधूनां रात्रौ गमनमकल्प्यम्, दिवाऽपि तावनीचद्वारे द्विधा विराधना सतमस्कचादास्तां तावद् रात्रौ, एष च धर्मश्रद्धया न गच्छति । 'प०' ततः स प्रज्ञाप्यते—तत्र रात्रिगमने बहवो गुणा दृश्यन्ते—बालवृद्धादयः सुखेन गच्छन्त रात्रौ तुषया न बाध्यन्ते, अथ तथाऽपि नेच्छति गमनं, ततस्तदर्थं द्वितीयो दीयते, अथवा जीर्णोपधिस्तस्य

१ ०त्राह भाष्यकारः० ॥६॥

सकारणे
प्रदोषगमने
संकेतद्वय-
करणम् ।

॥१२३॥

दीयते शोभनश्च गृह्यते मा गृह्णन्तु स्तेनका इति ॥२६९॥ एकाकी यदि स्वपिति ततः को दोष इत्याह—
सुवणे वीसुवघातो, पडिबज्झंतो अ जो उ ण मिलेज्जा ।
जग्गण अप्पडिबज्झण, जइवि चिरेणं ण उवहम्मै ॥२७०॥

विष्वगेकाकिनस्तस्य स्वापे उपधिरुपहन्यते, एकाकी स्वपन् प्रमादवान् भवति । स्त्र्याद्यभियोगसंभवात्, ततोऽ-
कलयः स्यात्परिष्ठापनीयश्च, गच्छे तु स्वपतो नोपहन्यते, यतस्तत्र केचन सूत्रपौलषीमन्ये द्वितीययामेऽर्थपौलषीं
कुर्वन्ति । तृतीयग्रहरे आचार्या उत्तिष्ठन्ति, चतुर्थे सर्वेष्युत्तिष्ठन्ति, जागरतो नास्ति उपध्युपघातः । एकाकिनो
जागरणं नास्ति । 'प०' प्रतिबध्यमानो ब्रजादिषु क्षीरयाचनेच्छया यो न मिलेत्तस्याप्युपधिरुपहन्यते, यत एकाकिनः
पर्यटनं नोक्तम्, अत एकाकिनो ब्रजादिषु प्रतिबन्धेऽप्युपधिरुपहन्यते यः पुनर्जागर्ति तस्मिन् दिने सुवतो
न ब्रजादिषु प्रतिबध्यते एवंविधस्तत्र दिनेऽमिलन्नपि नोपधिषुपहनन्ति । 'जग्ग० जइ०' किं बहुना जाग्रन्निशि
गोकुलादिषु वा प्रतिबध्यमानो यद्यपि चिरेण मिलति बहुदिनैस्तस्यापि नोपहन्यतेऽप्रमादपरस्वात्तस्येति ॥२७०॥
गच्छस्य गमनविधिमाह—

पुरओ मज्झे तह मग्गओ य ठायंति खित्तपडिलेहा ।
दाइंतुच्चारई, भावासण्णाइरक्खट्ठा ॥२७१॥

क्षेत्रप्रत्युपेक्षकाः केचन दुरतो गच्छस्य तिष्ठन्ति, केचन मध्ये, मार्गतश्च तिष्ठन्ति, ते हि मार्गाभिज्ञाः ।
'दा०' उच्चारप्रस्रवणस्थानानि दर्शयन्ति गच्छस्य, 'भाव०' भावासन्नो अणहियासओ, तद्रक्षणार्थं, अयमर्थः—उच्चारदिना
बाध्यमानस्य गच्छस्य ते मार्गज्ञाः स्थण्डिलानि दर्शयन्ति ॥२७१॥

डहरं भिक्खगामे अंतरगामंमि ठावए तरुणे ।

उवगरणगहण असहू व, ठावए जाणगं चेंगं ॥२७२॥

यत्र ग्रामे वासोऽभिप्रेतो भिक्षा वाऽटितुमभिप्रेता, तत्र 'ड०' लथीयसि सति अन्तरालग्रामे तरुणान् भिक्षार्थं
स्थापयेत् । तेषामुपकरणमन्ये गृह्णन्ति, अथ ते ग्रहीतुं न शक्नुवन्ति, ततस्तानेव भिक्षार्थं तत्र स्थापयेत्, मार्गज्ञं
चैकं तेषां मध्ये, येन ते सुखेनाऽऽगच्छन्ति ॥२७२॥

दूरट्टिअ खुड्डलए, नव भड अगणी य पंत पडिणीए ।

संघाडेगो धुवकम्मिओ व सुण्णे णवरि रिक्खा ॥२७३॥

अथाऽसौ वासकभिक्षार्थमभिप्रेतो ग्रामो दूरस्थः स्यादुत्थितो वा—उद्वसितः, क्षुब्धो वा—पुरा सम्पूर्णो दृष्ट इदानी-
मर्द्धमुद्वसितमतः क्षुब्धकः, 'नव'—पुरा यत्रासीत्ततः स्थानादन्यत्राऽधुना जातः, भटाऽऽक्रान्तो वा जातः, अग्निना
दग्धः, प्रान्तः पूर्व शोभनो दृष्टः सम्प्रति प्रान्तीभूतो विरूपोऽभूत्, प्रत्यनीकाऽऽक्रान्तः, प्रतिलेखनाकाले प्रत्यनीक-

श्रीमती
ओषनिर्युक्तिः
॥१२६॥

स्तत्र नासोत् सम्प्रत्यायातः, पूर्वप्रतिलेखितग्रामे एवंविधे जाते तत्र संघाटकः स्थाप्यते पाश्चात्यप्रव्रजितमीलनार्थं, तदभावे एकः, 'धु०' ध्रुवकार्मिको-लोहकारादिस्तस्य कथ्यते-वयमन्यत्र यास्यामस्त्वया पाश्चात्येभ्यः कथ्यं-यद्नेन मार्गेणागन्तव्यमिति । यदाऽसौ ग्रामः शून्यस्तदा मार्गेऽनभिप्रेते तिरश्चीनं रेखाद्वयं पाल्यते, अभिप्रेते तु दीर्घा रेखां कुर्वन्ति ॥२७३॥ यदेभिदोर्षैर्युक्तो न स्यात् स ग्रामः, ततस्तत्रैव प्रविशति, अन्तरालस्थसाधूनां वसतिज्ञानार्थमागच्छतां न कोऽपि साधुः प्रतिपालयति, एतदाह—

जाणंतठिए ता एउ, वसहीए णत्थि कोइ पडियइ ।
अण्णाएऽजाणंतेंसु, वावि संघाड-ध्रुवकम्मी ॥२७४॥

पूर्वप्रत्युपेक्षितवसतिव्याघातेऽन्यस्यां वसतो जायतां भिक्षार्थं स्थितेऽवजानत्सु वसतिज्ञापनार्थं संघाटको वहिः स्थाप्यते ध्रुवकर्मकाय वा कथ्यते, यदुत-साधवः समेष्यन्ति, तेषामियं वसतिर्दर्शनीया कथ्या वा ॥२७४॥ अन्तराले स्थापितं किं कर्तव्यमित्याह—

जइ अबभासे गमणं, दूरं गंतुं दुगाउयं पेसे ।
ते वि असंथरमाणा, इति अहवा विसञ्जाति ॥२७५॥

प्रत्युपेक्षित-
वसतिव्याघ
कर्तव्य-
विधिः ।

॥१२६॥

यद्यभ्यासे गच्छस्तस्ते गच्छसमीपमेवाऽऽगच्छन्ति, अथ दूरे गच्छस्ततो द्विगव्यूतं 'गंतु'—गत्वा गच्छसमीपमेकं साधुं प्रेषयन्ति, तेऽप्यसंस्तरमाणा-अतृप्ता 'इति' आगच्छन्ति यत्र गृहीतभिक्षाः साधवस्तिष्ठन्ति। अथ तृप्तास्ततस्तं साधुं विसर्जयन्ति, यदुत-पर्याप्तमस्माकं, यूयं भक्षयि-वाऽऽगच्छतेति, संकेतद्वारं व्याख्यातं तत्प्रसङ्गायातं च व्याख्यातम् ॥२७५॥ वसतिद्वारमुच्यते—

पढमबियाए गमणं गहणं पडिलेहणा पवेसो उ ।
काले संघाडेगो व-ऽसंथरंताण तह चेव ॥२७६॥

तस्यां वसतौ प्रथमद्वितीयपौरुष्यां गमनं स्यात्, 'गहणं'ति दंडछणदोरयचिलिमिलीणं ग्रहणं कृत्वा प्रविशन्ति, (ततः) तां प्रमार्जयन्ति, ततो गच्छः प्रविशति। कदाचिद् भिक्षाकाल एव प्राप्तः [ततः संघाटक एको वसतिं प्रमार्जयत्यन्ये भिक्षार्थं यान्ति। संघाटकाभावे एक एव गीतार्थो वसतिप्रत्युपेक्षणार्थं प्रेष्यते, यदैकोऽपि न प्राप्यते तदा 'असंथ०' अतृप्यन्तः सर्व एवाऽटन्ति, पश्चात्पूर्वप्रतिलेखितवसतौ प्रविशन्ति, यदा प्रतिलेखितवसते-व्याघातस्तदा, 'तह चेव'त्ति यथा भिक्षामन्विष्यन्ति तथा वसतिमपि मार्गयन्ति, लब्धायां च तत्रैव परस्परं हिण्डन्तः कथयन्ति, तत्र वसतौ निवर्त्तयन्ति ॥२७६॥ 'पढम-बिहयाए'त्ति द्वारमाह—

पढमबितियाए गमणं, बाहिं ठाणं च चिलिमिणीदारे ।
धिसूण इति वसहा, वसहिं पडिलेहिउ पुब्बि ॥२७७॥

श्रीमती
ओघनिर्युक्तिः
॥१२८॥

प्रथमायां द्वितीयायां वा पौरुष्यां तत्र क्षेत्रे प्राप्तिः स्यात् । तत्रास्यं विधिः 'वा०' बहिरेव तावदवस्थानं कुर्वन्ति, 'चिलिमिणी०' जवनिकां दवरिकां च गृहीत्वा वृषभा वसतौ प्रविशन्ति, ग्रहणद्वारं^१ व्याख्यातम् । किं कर्तुं ?—वसतिं प्रत्युपेक्षितुं, 'पडिलेहण'ति द्वारं भणितम् ॥२७७॥ यदा तु पूर्वं प्रत्युपेक्षिताया व्याघातस्तदा—

वाघाए अणं मग्गिरुण चिलिमिणिपमञ्जणा वसहे ।
पत्ताण भिक्खवेळं, संघाडेगो परिणओ वा ॥२७८॥

पूर्वप्रतिलेखिताया व्याघातेऽन्यां मार्गयित्वा ततो वृषभाश्चिलिमिण्यादीनि गृहीत्वा प्रमार्जयन्ति । यदा तु भिक्षावेलायामेव प्राप्तस्तदा^२ 'काल'ति द्वारं व्याख्यातम् । संघाटको वसतिप्रत्युपेक्षणार्थं प्रेष्यते, 'संघाडे'त्तिभणियं । संघाटकाभावे एको वा प्रेष्यते परिणतो गीतार्थः, 'एग'त्ति भणियं ॥२७८॥ यदा त्वेकोऽपि नास्ति—

संवे वा हिंडंता, वसहिं मगंति जह व समुयाणं ।
लुद्धे संकलिअणिवेअण तु तत्थेव उ नियट्ठे ॥२७९॥

सर्वे वा हिण्डन्त एव वसतिं मार्गयन्ति—अन्विष्यन्ति, यथा समुदानं—भिक्षां प्रार्थयन्ति—निरूपयन्ति । 'तह चे'वत्ति अवयवो भणितः [२८८ गाथास्थः] । लब्धायां वसतौ संकलिकया निवेदनं—यो यथा यं पश्यति स तथा तं वक्ति, लब्धा वसतिरिह निवर्त्तनीयं, ततस्तस्यामेव निवर्त्तन्ते ॥२७९॥ तत्र प्रवेशे को विधिरित्याह—

प्रत्युपेक्षित-
वसतिव्याया
कर्तव्य-
विधिः ।

॥१२८॥

एकौ धरेइ भाणं, ऐकौ दोणहवि पवेसए उवहिं ।

सब्वो उवेइ गच्छो, (प्र.गच्छो उवेइ वसहिं) सबालवुड्डाउला ताहे ॥२८०॥
 एको धारयति-संघट्टयति पात्रकं, द्वितीयो बहिव्यवस्थितो गच्छादुपधिं भिक्षामट्टद्भ्यां शुक्तामानयति द्वयोरस्या-
 त्मनः पात्रसंघट्टयितुश्च । ततो गच्छ उपैति-प्रविशति सबालवुड्डत्वादाकुलः, तदा तस्मिन् काले 'पढमविइयाए'त्ति
 द्वारं भणितम् ॥२८०॥

चोयगपुच्छा दोसा, मंडलिअंधमि होइ आगमणं ।

संजमआयविराहण, वियालगहणे य जे दोसा ॥२८१॥

चोदकस्य पृच्छा, यदुत-बाह्यत एव शुक्त्वा प्रविशन्तु, यतः-क्षुधार्तस्य तृषितस्योपधिमानयत इर्यापथमशोधयतः
 संयमविराधना, उपधिभारक्रान्तस्य कण्टकादीनिरूपयत आत्मविराधना च स्यात् ? , आचार्यस्त्वाह-बहिर्भुञ्जतां
 दोषाः, कथम् ? , मण्डलिअन्धे सत्यागमनं स्यात् सागारिकाणां, तत्र च संयमात्मविराधना भवति, विकालवेलायां
 नसतिग्रहणे ये दोषास्ते वक्ष्यन्ते, द्वारागाथेयम् ॥२८१॥ 'चोयगपुच्छे'त्याह--

अइभारेण उ इरिअं, ण सोहए कंटगाइ आयाए ।

भत्तट्टिअ वोसिरिआ, अइंतु एवं जढा दोसा ॥२८२॥

चोदकः एवमाह-गच्छसमीपादुपधि' प्रवेशयंस्तदतिभारेण बुभुक्षया च पीडितः सन्नीर्यापथिकां न शोधयति, अतः संयमविराधना, बुभुक्षितत्वात् कण्टकादीन् पश्यत्यत आत्मविराधना, तस्मात् 'भक्तद्विय'चि बहिरेव भुक्ताः सन्तः 'बो०' उच्चारप्रस्रवणं कृत्वा ततः प्रविशन्तु वसतौ । एवं क्रियमाणे दोषा जडाः-त्यक्ताः स्युः संयमात्मविराधनादयः ॥२८२॥ एवमुक्ते आचार्य आह--

आयुरिअवयण दोसा, दुविहा णियमा उ संजमायाए ।
वच्चह ण तुज्झ सामी, असंखडं मंडलीए वा ॥२८३॥

आचार्यवचनं, बहिर्भुञ्जतां दोषा द्विधा नियमतः, संयमात्मविराधनादोषाः । भोजनस्थाने सागारिका यदि स्युः, ततो भिक्षामटित्वा आगता 'हे सागारिका ! व्रजते'ति भणने संयमविराधना आत्मविराधना च, एवं-एवमुक्ते ते भणन्ति, नास्य प्रदेशस्य यूयं स्वामिनः, ततोऽसंखडं-कलहः स्यात् । अथ मण्डल्यां जातायाम् ॥२८३॥

कोऊहल आगमणं, संखोभेणं अकंठ गमणाई ।
ते चेव संखडाई, वसहिं व ण दंति जं वऽणं ॥२८४॥

मण्डल्यां कौतुकेनाऽऽगच्छन्ति सागारिकाः, ततः साधूनां क्षोभेण कण्ठे कवलो नोपक्रामति, त एव वा संखडा-दयो दोषाः स्युः, रुधाः सन्तो वसति' ते वा न प्रयच्छन्ति तत्र ग्रामे 'जं वऽणं'ति यच्चान्यदुग्रहणाकर्षणादि

कुर्वन्ति ॥२८४॥ इदानीं तस्माद् ग्रामादन्यग्रामे भोजनं गृहीत्वा गन्तव्यं, तत्र चैते दोषाः—

भारेण वेयणाए, ण पेहए थाणुकंठ आयाए ।

इरियाइ संजमंमि अ, परिगलमाणेण लुक्काया ॥२८५॥

उपधिभिक्षाभारेण या क्षुद्धेदना तथा च न पश्यति स्थाणुकण्टकादीन् तत आत्मविराधना, इयमिशोधयतः संयमविराधना च । तथा परिगलमाने पानादौ षट्कायविराधना भवति ॥२८५॥ तथा चैते दोषा अन्यत्र ग्रामे गच्छताम्—

सावय-तेणा दुविहा, विराहणा जा य उवहिणा उ विणा ।

तणअग्गिगहणसेवण—वियालगमणे इमे दोसा ॥२८६॥

श्वापदभयं स्यात्, स्तेना द्विविधा शरीरोपध्योरपहाणिः । विराधना या संस्तारकाद्युपधिं विना स्यात् वृणान्योर्ग्रहणाऽऽसेवनरूपा, संयमविराधनेति द्वारं । यदुक्तं चोदकेन—विकाले प्रवेण्डुं युज्यते, तन्निरस्यन्वाह— 'वियालगमणे इमे दोसा' एते वक्ष्यमाणा विकालगमने दोषाः ॥२८६॥

पविसण मग्गण ठाणे, वेसित्थिदुगुंछिए य बोद्धव्वे ।

सज्झाए संथारे, उच्चारे चव पासवणे ॥२८७॥

तत्र ग्रामे विकाले प्रविशतां ये दोषास्ते वक्ष्यन्ते, वसतिमार्गणे ये दोषास्तेऽपि च, 'ठाणे वेसित्थिदुगुंछिए य' इत्येतद्वक्ष्यति, विकालवेलायां बोद्धव्यम् 'सज्झा०' स्वाध्यायमप्रत्युपेक्षितवसतौ अगृहीते काले कुर्वतो दोषाः, अथ न करोति तथाऽपि दोषो हानिलक्षणः, 'सं०' अप्रत्युपेक्षितवसतौ संस्तारकञ्चुवं गृह्णतः संयमात्मविराधनादोषः, 'उच्चा०' उच्चारणप्रत्युपेक्षितायां भुवि स्थंडिलेष्चनिरूपितेषु व्युत्सृजतां दोषाः, धरणेऽपि दोषः, एवं प्रस्रवणेऽपि, द्वारागाथेयम् ॥२८७॥ अधुना प्रतिपदं व्याख्यायति—

सावयतेणा दुविहा, विराहणा जा य उवहिणा उ विणा ।
गुम्मिअगहणाऽऽहणणा, गोणार्ह चमढणा चेव ॥२८८॥

विकाले प्रविशतां ग्रामे श्वापदभयं स्यात्, स्तेना द्विविधा शरीरोपध्यपहारिणस्तद्भयं भवति, उपधिना विना या च विराधना तृणाग्निग्रहणसेवनादिका सा च दोषः । गुल्मं—स्थानं तद्रक्षणाला गुल्मकास्तेर्ग्रहणमाहननं च स्यात्, 'गोणादिचमढणा' बलीवर्हीदिपादप्रहारादिभिश्चायं विकालप्रवेशे दोषः ॥२८८॥ 'पविसणे'त्ति गय', 'मग्गणे'त्ति आह—

फिडिए अण्णोणारण, तेण य राओ दिया य पंथंमि ।
साणाह वेसकुत्थिअ, तवोवणं मूसिआ जं च ॥२८९॥

श्रीमती
ओघनिर्युक्तिः

॥१३३॥

विकाले वसतिमार्गणे फिडितो भ्रष्टः स्यात्, तत्रान्योऽयं परस्परत आरणं शब्दनं तत् श्रुत्वा स्तेनका रात्रौ मोषितुमभिलषन्ति, दिवा वा पथि गच्छतः श्रमणान् मुष्णन्ति 'सा०' रात्रौ वसतेरन्वेषणे श्वादिर्दिशति, 'मगण'चि भणियं । 'वेसिस्थिदुगुंछि' (२९८ गादास्थपदमिदं) इत्यत्रयत्रमाह—'कु०' रात्रौ वसतिलाभे न जानन्ति किमिदं स्थानं वेश्यापाटकासनं ? ततस्तत्र वसतोऽयं दोषः, लोको ब्रूतेऽहो ! तपोवनमिति । कुच्छि[त्सि]तं छिम्पकादि-स्थानासन्ने ब्रवीति स्वस्थाने मूषिका गताः । एतेऽप्येवंजातीया एव । 'वेसिस्थिदुगुंछि'चि गतं ॥२८९॥ स्वाध्याय-द्वारं सुखोन्नेयत्वाद्भिद्युच्य संस्तारद्वारमाह—

अपडिलेहिअकंटाविलंमि संथारगंमि आयाए ।

छक्कायंसंजमंमि अ, चि(वि)लिणे सेहऽण्णहा भावो ॥२९०॥

रात्रावप्रत्युपेक्षितायां भुवि कण्टका भवन्ति विलं वा, तत्र संस्तारके क्रियमाणे आत्मविराधना, 'छ०' तत्र ? पट्कायस्यापि विराधना स्वपतः स्यात् । तथा चि(वि)लीनम् अशुचिक्रं भवति, तत्र शैक्षस्य जुगुप्सयाऽन्यथाभाव—उच्चिक्र-मणादिः, 'संथार'चि गयं ॥२९०॥ 'उच्चारपासवणे'चि व्याचष्टे—

कंठगथाणुगवाला—विलंमि जइ वोसिरेज्ज आयाए ।

संजमओ छक्काया, गमणे पत्ते अइंते य ॥२९१॥

१ तत्र स्वपतः पट्कायस्यापि संथमविराधनापीनि० ॥५॥

विकाले वस
प्रवेशदोषे
संस्तारक-
द्वारम् ।

॥१३३॥

श्रीमती
शोधनिर्युचितः
॥१३४॥

कण्टकस्थानुव्यालबिलसमाकुले प्रदेशे उच्चारदिव्युत्सर्गत आत्मविराधना, रात्री षट्कायोपमर्देन संयमतश्च, कायिकीव्युत्सर्जनार्थं गमने (गच्छतो), 'पत्ति'त्ति कायिकाशुवं प्राप्तस्य व्युत्सृजतः । व्युत्सृज्य वसति' प्रविशतः षट्कायोपमर्दो दोषः ॥२९१॥ यदि निरोध' करोति ततश्चैते दोषाः—

मुत्तणिरोहे चम्बू, वच्चणिरोहेण (प्र.य) जीवियं चयइ ।
उड्डणिरोहे कोट्टं, गेलणं वा भवे तिसुवि ॥२९२॥

'उच्चारपासवणे'त्ति गयं ॥२९२॥ संप्रत्यपवाद उच्यते—

जइ पुण विथालपत्ता, पए व पत्ता उवस्सयं ण लभे ।
सुण्णघरदेउले वा, उज्जाणे वा अपरिभोगे ॥२९३॥

यदि विकालवेलायां प्राप्तास्ततो न प्रसादकृतो दोषः । प्रगे एव प्रत्यूषस्येव प्राप्ताः १ किन्तूपाश्रयं न लभन्ते, ततः शून्यगृहे देवकुले उद्याने वाऽपरिभोगे—लोकपरिभोगरहिते 'समुद्दिशन्ति'त्ति क्रियां वक्ष्यति ॥२९३॥

आवाय चिलिमिणीए, रणे वा णिब्भए समुद्दिसणं ।

सभए पच्छणाऽसइ, कमढय कुरुया य संतरिआ ॥२९४॥

१ ० प्राप्ता उपाश्रयं न लभन्ते ० ॥k॥

विकालवसति-
प्रवेशदोषे
उच्चारपासवण-
द्वारम् ।

॥१३४॥

शून्यगृहादौ लोकानामापाते सति यवनिका दीयते । अथ शून्यगृहादिसागारिकाऽऽक्रान्तं ततोऽरण्ये निर्भये समुद्दि-
शन्ति, समयेऽरण्ये प्रच्छन्नस्याऽऽसति अभावे सति लोकाऽऽपातेऽपि कमहके वाद्याभ्यन्तरशुक्लेपलिप्ते भुज्यते, 'कुरुआ य'त्ति
तेष्वेव कुरुकुचा—पादप्रक्षालनादिका क्रियते, 'सं०' सान्तराः सावकाशा बृहदन्तराला उपविशन्ति ॥२९४॥ भुक्त्वा
बहिः पुनर्विकाले वसतिमन्विष्यन्ति, सा च कोष्टकादिका स्यात्तत्र लब्धायां को विधिः—

कोट्टग सभा व पुर्व्वि, काल—वियाराइभूमिपडिलेहा ।
पच्छा अइन्ति रत्ति, पत्ता वा ते भवे रत्ति ॥२९५॥

कोष्टकः—आवासविशेषः, सभा प्रतीता । कोष्टके सभायां [वा] वसतौ लब्धायां प्रागेव कालभूमिं प्रत्युपेक्षन्ते, यत्र कालो
गृह्यते, विचारभूमिं—सञ्ज्ञाकार्यिकाभूमिं च प्रत्युपेक्षन्ते । पश्चाद्गच्छो रात्रौ उपैति, 'पत्ता वा०' यदा पुनस्ते आगच्छ-
न्त एव कथमपि रात्रौ प्राप्तास्तदा रात्रावपि प्रविशन्ति ॥२९५॥

गुम्मिअ-भेसण-समणा, णिब्भय-बहिठण-वसहि-पडिलेहा ।
सुण्णधरपुव्वभणिअं, कंचुग तह दारुदंडेणं ॥२९६॥ —

गुल्मिकाः—स्थानकरक्षपाला यदि भापयन्ति—त्रासयन्ति तदा, वयं श्रमणा न चौरा इति वक्तव्यं, अथ स
सन्निवेशो निर्भय एव भवेत्तदा बहिरेव गच्छस्तावत्तिष्ठार्त, दृग्भास्तु वसतिप्रत्युपेक्षणार्थं व्रजन्ति, किं विशिष्टा वसति-

श्रीमती
ओषनिर्धुवित्तः
॥१३६॥

रीन्वष्यते ? शून्यगृहादि पूर्वोक्तं?, 'कञ्चुग तह दारुदण्डेण'ति दण्डकपुञ्छनं तद्धि कञ्चुकं परिधाय सर्पातिपतन-
भयादण्डपुञ्छनकेन वसतिमुपरिष्ठात्प्रस्फोटयन्ति गच्छथ ग्रविशति ॥२९६॥ ततः को विधिः स्वापे—
संथारगभूमितिगं, आयरियाणं तु सेसगाणेगा ।

रंदाए पुण्फइण्णा, मंडलिआ आवली इयरे ॥२९७॥

आचार्यस्य संस्तारकभूमित्रयं निरूप्यते, निर्वाता१, प्रवाता२, निर्वातप्रवाता३ च, शेषसाधूनामेकैका मंस्तारक-
भूमिदीयते 'रु०' यदि विस्तीर्णा वसतिः स्यात्तदा पुष्पप्रकरवद्विक्षिप्ताः स्वपन्ति यथा सागारिकोवकाशो न स्यात्,
यद्यसौ क्षुल्लिका ततः पात्रकाणि मध्ये कृत्वा मण्डल्या पार्श्वे स्वपन्ति, प्रमाणयुक्तायां वसती आवल्यां पङ्क्त्या
स्वपन्ति ॥२९७॥ क्षुल्लिका—प्रमाणयुक्तवसत्योरयं विधिः—

संथारगहाणाए, वेंटिअउक्खेवणं तु कायवं ।

संथारो घेत्तवो, मायामयविप्पमुक्केणं ॥२९८॥

संस्तारकग्रहणभूमिकाले यदा स्थविरादिः संस्तारकभूमिं विभजति. तदा साधुभिरुपधिविण्टलिकानामात्मीया-
नामुत्क्षेपणं कर्त्तव्यं, येन सुखेनैव दृष्ट्यायां शुवि विभजितुं संस्तारकाः शक्यन्ते, यो यस्मै दीयते संस्तारकः स तेन-
ग्राहो मायामदविप्रसुक्तेन, तेन माया न कार्या, यदहं वातार्थी, ममेह ग्रयच्छ, नाऽपि मदोऽहंकारः कार्यः,
यदहमस्यापि पूज्यो येन मम शुभसंस्तारकभूदंत्तति ॥२९८॥

१ पूर्वोक्तं, कञ्चुकं परिधाय सर्पपतनभयाद्×दण्डासननोपरि स्फोटयन्ति० ॥क॥

वसत्यनुरूपेण
संस्तारकभूमे-
र्विभजनम्
कर्तव्यञ्च ।

॥१३६॥

पोरिसि-आपुच्छण्या, सामाहय उभयकायपडिलेहा ।
साहणिअ दुवे पट्टे, पमज्ज भूमिं जओ पाए ॥२९९॥

पौरुष्यां निर्युक्तीरुणयित्वा, 'आ०' आचार्यसमीपे सुखवस्त्रिकां प्रतिलेखयित्वा भणति 'भगवन् ! बहुपडि-
पुण्णा पोरिसी संदिशत संस्तारकं तिष्ठामीति' सामाधिकं वारत्रयं कथयति । 'उ०' सञ्ज्ञाकायिक्योरुपयोगं
कृत्वा सर्वं कायं प्रमृज्य, 'सा०' द्वावपि संस्तारोत्तरपट्टौ एकत्र संमीलय उर्वोरुपरि संस्थापयति । यतस्तेन पादौ
भूमिं च प्रमृज्य ततः सोत्तरपट्टं संस्तारकं प्रक्षिपति । अस्याः संबन्धः सामाचार्यदुक्रमेण न कृतः किन्तु स्वबुद्ध्या
यथाक्रमं गाथेयं व्याख्येया ॥२९९॥ ततः किं भणतोत्याह—

अणुजाणह संथारं, बाहुवहाणेण वामपासेणं ।

कुचकुडिपायपसारण, अतरंत पमज्जए भूमिं ॥३००॥

अनुजानीध्वं 'सं०' संस्तारकं, पुनश्च बाहूपधानेन वामपार्श्वेन स्वपिति, कुर्कुटीवत् पादावाकाशे प्रसारयति पूर्वं,
यदा न शक्नोति तदा श्रुवं प्रमृज्य पादौ स्थापयति ॥३००॥

संकोए संडासं, उव्वतंते य कायपडिलेहा ।

दव्वाइउवओगं, णिस्सास णिरुंभणालोपं ॥३०१॥

यदा पादौ संकोचयति तदा 'संडासं' उरुसंचन्धि [उरुसन्धि] ग्रमृज्य संकोचयति । उद्धर्त्तयंश्चासौ कायं ग्रमा-
र्जयति, एवं स्वपतो विधिरुतः । यदा कायिकृथर्ममुच्चिष्ठति तदा किं करोति 'द्व्याइउवओगं' द्रव्यतः कोऽहं
ग्रत्रजितो गृही वा, क्षेत्रतः किम् ! उपरितलेऽन्यत्र वाऽस्मि, कालतो रात्रिदिनो वा, भावतः कायिक्यादिना पीडितोऽहं
नवेति । एवमुपयोगे दत्ते निद्राभिभूतः सन्निःश्वासं निरुणद्धि, नासिकां दृढं गृह्णाति निश्वासनिरोधार्थं, ततोऽप-
निद्र 'आलोकं'—द्वारं पश्यति ॥३०१॥ यतः—

दारं जा पडिलेह, तेणभए दोणि सावए तिणि ।

जइ य चिरं तो दारे, अणं ठावेत्तु पडिअरइ ॥३०२॥

तदा स द्वारं यावत्प्रतिलखन् याति, एवमसौ निर्गच्छति, तत्र यदि स्तेनभयं भवति तदा द्वौ साधू निर्ग-
च्छतः, तयोरेको द्वारे तिष्ठत्यन्यः कायिकीं व्युत्सृजति, 'सा'० श्वापदभये त्रयः साधव उच्चिष्ठन्ति, तृतीयो
व्युत्सृजतो रक्षां करोति, यदि च चिरं व्युत्सृजतो जातं, ततो द्वारस्थः साधुरन्यं द्वारे स्थापयित्वा तं व्युत्सृजन्तं
प्रतिजार्गत्ति ॥३०२॥

आगम पडिक्कंतो, अणुपेहे जाव चौदसवि पुव्वे ।

परिहाणि जा तिगाह, निहपमाओ जढो एवं ॥३०३॥

सोऽपि साधुः कायिकीं व्युत्प्लव्य-आगत्येयां प्रतिश्रान्तः 'अणुपेहे' अञ्जुगुणनं करोति, यावच्चतुर्दशपूर्वाणि समाप्तानि, परिहाण्या स्तोकं स्तोक्तरमिति यावद् गाथात्रयं गुणयति । एवं निद्राप्रमादो 'जलो' मुक्तो भवति ॥३०३॥

अंतरतो व णिवज्जे, असंथरंतो अ पाउणे एकं ।
गह्मदिट्ठतेणं, दो तिणिण बहू जहसमाही ॥३०४॥

गाथात्रयं यदि गुणयितुं न शक्नोति, ततः 'णि०' स्वपिति, उत्सर्गतः प्रावर्णरार्हतः स्वपिति, अथ न शक्नोति यापयितुमात्मानं ततोऽसंस्तरमाणः प्रावृणोति कल्पमेकं द्वौ त्रीन् वा, तथाऽपि यदि शीतेन बाध्यते तदा बाह्यतोऽप्रावृतः कायोत्सर्गं करोति, ततः शीतव्याप्तोऽभ्यन्तरं प्रविशति, तत्र निघातमिति मन्यते, तत्राऽपि स्थातुमशक्नुवन् कल्पं प्रावृणोति एकं द्वौ त्रीन्वा, ततः १समाधानं जातं । अत्र गर्दभदृष्टान्तो यथा समारोपिताऽनुरूपभारं यदा रासभो वोढुं नेच्छति तदाऽन्यगर्दभ^२भारोऽप्यरोप्यते, स्वयं वा रोहति, यदा नातिदूरं गतस्ततः स्वयमुत्तरति, ततो गर्दभः शीघ्रतरं याति उत्तरितो मम भार इति मन्यमानः । ततोऽन्यस्मिन् भारेऽपनीते शीघ्रतरं याति एवं साधुरपि । 'संगार वीअ वसहि'त्ति व्याख्यातम् ॥३०४॥ सञ्चिद्धारमाह—

१ गाथास्य 'बहू जहसमाही'त्यं शस्य 'तावत्यावसमाधानं' जातमिति द्रोणीयवृत्तौ व्याख्या । तत्र च 'अववाएणं जहा वा समाही होति तथा कायव्वमि'त्ति चोद्धृतम् । अपवादपदेनाधिकान्यपि कल्पन्त इति भावः ॥सं॥

२ ०गर्दभमारो दत्तः, सोऽप्वारुद्धः ॥१॥

दुविहो य विहरियाविहरिओ उ भयणाउ विहरिए होइ ।
संदिहो जो विहरितो, अविहरिअविही इमो होइ ॥३०५॥

एवं ते व्रजन्तः किञ्चिद् ग्रामं प्राप्ताः, स च ग्रामो द्विविधो, विहृतः साधुभिर्यः क्षुण्णः—आसेवितः, तद्वि-
परीतोऽविहृतः । तुशब्दो विशेषणार्थः, किं विशिनष्टि ? योऽसौ विहृतः स सञ्ज्ञियुक्तो भवात्, संज्ञिरहितो
वा, योऽसौ सञ्ज्ञियुक्तस्तत्र भजना विकल्पना, यद्यसौ संज्ञि संविग्नभावितस्ततः प्रविशन्त, याद पार्थस्थादि-
भावितोऽतो न प्रविशन्ति, 'सं०' संविग्नविहृते संज्ञिगृहे संदिष्ट-उक्तो 'यथाऽऽचार्यप्रायोग्यं त्वया संज्ञिकुलादानयनी-
यमिति' अतः प्रविशति । अथाऽन्यथा व्याख्यायते—द्विधा संज्ञिविहृतोऽविहृतश्च, साधुभिः क्षुण्णोऽक्षुण्णश्च, १संवि-
ग्नविहृते श्रावके भजना तथैव, संदिष्टः संविग्नैः सांभोगिकैश्च विहृते प्रविशति । २अथ पार्थस्थादिविहृतस्तता
न प्रवेष्टव्यम् ॥३०५॥ अविहृते ग्रामे संज्ञिनि चायं विधिर्विध्यमाणः, एतां गाथां व्याख्यानयन्नाह—

अविहरिअ विहरिओ वा, जह सइहो णत्थि उ णियागो ।

णाए जह ओसणा, पविसंति तओ य पणरस ॥३०६॥

अविहृतो विहृतो वा ग्रामः, तत्र यदि विहृते ग्रामे श्रावको नास्ति, ततो नास्ति नियोगो न नियुज्यते
साधुराचार्यप्रायोग्यानयनार्थः, अथाऽस्ति श्रावक इति ज्ञाते यद्यवसन्नाः प्रविशन्ति तथापि नाऽस्ति नियोगः, अथ

१ ०संविग्न इति पदं नास्ति ॥३०॥

२ अथ न प्रवेष्टव्यमेतावानशो नास्ति।।संज्ञिकप्रती ।

प्रविशन्ति ततः पञ्चदशोद्गमदोषाः स्युर्गाधाकर्माद्याः, अध्यवपूर्कमिश्रजाताभ्याभेकः । एवं सञ्ज्ञिविपेयेऽपि गाथेयं वगाख्येया ॥३०६॥

संविगमपणुण्णाए, अइति अहवा कुले विरंचति ।

अण्णाट्ठं व सहू, एमेव य संजईवग्गे ॥३०७॥

अथ सञ्ज्ञी संविग्नैर्विहृतो, १अमनोश्चैर्वसञ्ज्ञिर्भाविस्ततरेवानुज्ञाते सति श्रावकगृहे प्रविशन्ति, अथवा श्राद्ध-कुलानि वा विभजन्ति, एते एवान्यसाम्भोगिकाः संविग्नाः, श्रावकाऽभावेऽज्ञातोऽच्छं वास्तव्याः समर्था हिण्डन्ति, प्राघूर्णका जाप्यशरीराः श्राद्धकुलानि हिण्डन्ति, यदि वास्तव्या २जाप्यशरीरास्ततः प्राघूर्णका अज्ञातोऽच्छं हिण्डन्ति । एवमेव संयतीवर्गेऽपि विधिर्ज्ञेयः ॥३०७॥

एवं तु अण्णसंभोइयाण संभोइयाण ते चेव ।

जाणित्ता णिब्बंढं, वत्थव्वेणं स उ पमाणं ॥३०८॥

एवमन्यसाम्भोगिकविधिरुक्तः । यदि तत्र ग्रामे साम्भोगिकाः स्युः, ततस्त एव वास्तव्या भैक्षमानयन्ति, अथ साम्भोगिकान्ते प्राप्तमात्राणां कोऽपि श्रावक आयातः प्राघूर्णकवत्सल एवं भणति—मम गृहे भिक्षार्थं साधुः ग्रहेतव्यः, तत्रोच्यते—वास्तव्या एवागमिष्यन्ति, अथैवमुक्ते निर्बन्धं करोत्यसौ तदा वास्तव्येनैकेन सहाऽऽगन्तुको

१ अन्यसाम्भोगिकसंविग्नैर्भानिते तु तैरनुज्ञाते सति श्रावककुले प्रवेष्टव्यमिति भावः ॥सं०॥ २ जीर्णशरीराः ॥३॥

याति, यतः स एव वास्तव्यः प्राधूर्णकानां प्रमाणमल्पाधिकवस्तुग्रहणे ॥३०८॥ तथाऽसौ साम्भोगिकवसतिः संकुला भवति ततः—

असह वसहिँ वीसुं, राइणिए वसहि भोयणागम्म ।

असहू अपरिणया वा, ताहे वीसुं सहू वियरे ॥३०९॥

विस्तीर्णवसत्यभावे पृथगन्यत्र वसतौ तिष्ठन्ति, तथापि रत्नाधिकस्य वसतौ भोजनमागम्य कर्त्तव्यम्, स रत्नाधिको वास्तव्यः स्यादागन्तुको वा, 'अस०' अन्यतरो रत्नाधिको भिक्षावेलां प्रतिपालयितुमशक्तः, तथाऽपरिणता वा साधवो मा राटिं कुर्वन्तु ततो 'वीसुं' पृथग् वसतिर्भवति । अथ वास्तव्या यदि समर्यास्ततः प्राधूर्णिकेभ्यो भिक्षां वितरन्ति ॥३०९॥

तिहँ एककेण समं, भत्तडो अप्णो अवइडुं तु ।

पच्छा इयरेण सनं, आगमणं विरेणु सो चेव ॥३१०॥

अत्र तत्र त्रय आचार्याः स्युः, द्वाषागन्तुकावेको वास्तव्यः, तदैकेनागन्तुकाचार्यद्रवजितेन सह वास्तव्यो व्रजति, 'भत्त०' यादागन्तुकाचार्यस्य स.धोश्च पर्याप्तं भवतार्थः स्यात् । 'अप्प०' आत्मार्थमाचार्यार्थं चासौ वास्तव्यो 'डव०' अर्द्धवमात्रं श्रावककुलम्भो गृह्णाति । पश्चादितरेण द्वितीयाऽऽगन्तुकाचार्यप्रव्रजितेन समं

श्रीमती
ओवनिर्धुवितः
॥१४३॥

पर्यटति । तत्राऽपि भवतार्थो यावद्भवति प्राघूर्णकस्य तावत्पर्यटति । आत्मनश्चाद्धुवमात्रं गृह्णाति, एवं पूर्णो ध्रुवो भवति, एवं ते पर्यटित्वाऽऽस्मीयाऽऽस्मीयवसतावागच्छन्ति, 'विरे०' स एव 'विरेगो'—विभजनं यः श्राद्धकुलेषु भिक्षामटद्भिः कृतः, न पुनर्वसतिमागतानां भवति ॥३१०॥ एवं विद्वत्क्षेत्रे ससाधुनि विधिरुक्तः, अधुना विद्वत्-साधुरहितक्षेत्रविधिमाह—

चेइअवंद-णिमंतण, गुरूहिं संदिट्ठो जो वऽसंदिट्ठो ।

णिव्वंध-जोग-गहणं, णिवेय णयणं गुरुरसगासे ॥३११॥

एवं विहरन्तः क्वाऽपि ग्रामे प्राप्ताः । ततः सञ्जिगृहे चैत्यवन्दनार्थमाचार्यो याति, स श्राद्धो गुरून्नि-मन्त्रयति, प्रायोग्यं गृह्णीत, गुरुभिर्यः संघाटकः संदिष्टः स गृह्णाति, अथ स यावन्नागच्छति तावत्तेन श्राद्धेनान्यः संघाटको दृष्टः, स तन्निर्वन्धे सति प्रायोग्यं गृह्णाति, अन्येभ्यः संघाटकेभ्यो निवेदयति नाऽत्र गम्यमिति, तत्रा-योग्यं गुरूसमीपं नयति ॥३११॥ प्राग् यदुक्तं १ 'अविहरिअदिही इमो होति' तदाह—

अविहरिअमसंदिट्ठो, देइय पाहुडिअमेत्त गेण्हति ।

पाउगगपउरलंभे, णऽम्हे किं वा न शु(भुं)जंति ॥३१२॥

अविहते ग्रामादौ सर्वेष्यसंदिष्टा भिक्षार्थं प्रविशन्ति, भिक्षामटन्तः श्राद्धगृहे चैत्यानि वदन्ते, यदि तत्र

श्रीमती
शोधनिर्युक्तिः
॥१४४॥

प्राभृतिकामात्रं लभ्यते ततो गृह्णन्त्येव, अथाऽऽचार्यप्रायोग्यं लभते, प्रचुरं वा लभते, तत इदमुच्यते—'गम्हे'स्ति न वयमाचार्यप्रायोग्यग्रहणे नियुक्ताः किन्त्वन्ये, एवमुक्ते श्राद्ध आह—किं भवद्भिर्नीतं न युज्यते आचार्याः ? एवं निर्बन्धे सति गृह्णन्ति ॥३१२॥ कियदित्याह—

गच्छस्स परीमाणं, णाउं धेउं तुं तओ णिवेयंति ।
गुरुसंघादग इयरे, लद्धं णेधं गुरु समीवं (प्र.मा वच्चह गिण्ह गुरुजोगं) ॥३१३॥
एवइअं वा गिण्हह, पज्जतं वा णियत्तह य भंते ।
अणिवेइए अ गुरुणो, हिंढताणं इमे दोसा ॥३१४॥
दरहिंदिअ बुइढाई, आगंतु समुहिसंति जंकिंचि ।
दव्वविरुद्धं च कयं, गुरुहिं जंकिंचि वा भुत्तं ॥३१५॥

गच्छस्य परिमाणं ज्ञात्वा लान्ति, गृहीत्वा निवेदयन्ति गुरुसंघाटकाय, यदुत—आचार्यप्रायोग्यं अन्येषां च गुड-
घृतादि लब्धं प्रचुरं, इतसंघाटकेभ्यो वा शेषं निवेदयन्ति, लब्धमात्रं तद्गुरुसमीपं नेतव्यं ॥३१५॥ तथा चाह—

एगागिसमुहिसगा, मुत्ता उ पहेणएण दिट्ठतो ।
हिंढणदव्वविणासो, णिद्धं महुरं च पुव्वं तु (प्र.सन्निति दारं) ॥३१६॥

अविहृतक्षेत्रे
भिक्षाग्रहण-
विधिः ।

॥१४४॥

ये मण्डल्युपनीविनः पृथग् भुञ्जते, व्याध्याद्याक्रान्तानां तेषां भुक्तानां पश्चादानीतं 'नोपयुज्यते अत्र 'पहेणएण' विद्धंतो " काले दिणस्स पहेणयस्स, अघो ण तीरेण काउं । तस्सेव अथक्कपणामियस्स गिण्हंतया णत्थि " तथा-
नाऽऽनयेऽयमपरो दोषः, हिण्डतां कथञ्चित्प्रमादात्पात्रभङ्गाद् द्रव्यस्य क्षीरादेर्विनाशः स्यात् । 'णिद्धमहुराह' आगमे
यदुक्तं तत्कृतं न भवति । 'सण्ण'ति द्वारं गतम् ॥३१६॥ साधर्मिकद्वारमाह—

भत्तद्धिअ आवरस्सग, सोहेउं तो अइंति अवरण्हे ।

अब्भुट्ठाणं दंडाइयाण गहणेक्कवयणेणं ॥३१७॥

भुक्त्वाऽऽवश्यकं च कायिकोचारादि शोधयित्वा कृत्वाऽपराऽहणे आगच्छन्ति, येन वास्तव्यानां भिक्षाटनाद्या-
कुलत्वं न स्यात् । वास्तव्या अपि किं कुर्वन्तीत्याह 'अब्भु०' तेषां प्रविशतां तेऽभ्युत्थानादि कुर्वन्ति, दण्डकादि
गृह्णन्ति, मुञ्चस्वेत्येकवचननोक्ताः पात्रकादीन् समर्पयन्ति । अथ न मुञ्चत्येकवचनेन ततो न गृह्यन्ते, मा
भूत्प्रमाद इति ॥३१७॥

खुड्डल-विगट्ट-तेणा, उण्हं अवरण्ह तेण उ पएवि ।
पक्खत्तं मोत्तूणं, णिक्खिवसुक्खित्तमोहेणं ॥३१८॥

यद्यभिप्रेतो ग्रामः शुद्धकस्तत्र भिक्षा न भवति तदा प्रत्यूषस्येवाऽऽगच्छन्ति, अथवा विप्रकृष्टः । अपराह्णे आगच्छतां स्तेनभयं, उष्णं वा तेन कारणेन प्रत्यूषस्येवाऽऽगच्छन्ति । तस्माद् ग्रामात् प्रवृत्ताः साधुभोजनकाले प्राप्ताः साधर्मिकसमीपं नैषेधिकीं कृत्वा प्रविशन्ति, वास्तव्यास्तच्छूवणानन्तरं प्रक्षिप्तमास्यगतं कवलं भुक्त्वा, उत्क्षिप्तं भाजनगतं कवलं निक्षिपन्ति-मुञ्चन्ति, तेषु 'प्राघूर्णिका 'ओधेणं'ति संक्षेपेणाऽऽलोचनां प्रयच्छन्ति ततो भुञ्जते मण्डल्याम् ॥३१८॥ सा चैयं—

अप्या मूलगुणेसुं, विराहणा अप्य उत्तरगुणेसुं ।

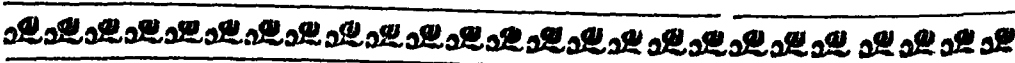
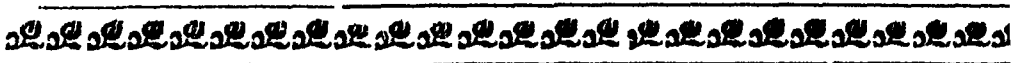
अप्या पासत्थाइसु, दाणगह संपओगोहा ॥३१९॥

अल्पशब्दो नकारार्थः, अल्पा 'पार्श्वस्थादिषु दाने ग्रहणे वा विराधना । तैरेव पार्श्वस्थादिभिः संप्रयोगे संपर्के, अयमर्थो न तैः [पार्श्वस्थादिभिः] सह संपर्क आसीत्^१ । ओधतः संक्षेपत आलोचना दीयते ॥३१९॥ (इयमालोचना) तां दत्त्वा यदि न भुक्तास्ततो भुञ्जते, अथ भुक्तास्तदैवमाहुः—

भुंजह भुत्ता अम्हे, जो वा इच्छे अभुत्त सह भोजं ।
सर्वं च तेसि दाउं, अणं गेण्हंति वत्थव्वा ॥३२०॥

१ ०आगन्तुका० ॥ k ॥० । S । २ ०पार्श्वस्थादिषु दानग्रहणासेव विराधना, संप्रयोगे ॥ k ॥० ॥ S ॥

३ मूलगुणविषया उत्तरगुणविषया पार्श्वस्थादिना सह दानग्रहणाविषयां च विराधना, एव तः सह सम्पर्केऽपि नासीदितिभावः । सं० ।

सुञ्जीत यूयं सुक्ता वयं, यो वा साधुर्मोक्तुमिच्छति ततोस्तेनाऽशुक्तेन सह भोज्यं कुर्वन्ति, यदि पूर्वाऽऽ-
नीतं भक्तं तेषामाऽऽमनश्च पर्याप्यते ततः साध्वेव, अथ न, ततः सर्वे प्राघूर्णिकेभ्यो दत्त्वा वास्तव्याः पर्यटन्ति
॥३२०॥ कति दिनानि तेभ्यो दीयत इत्याह—

तिणिण दिणे पाहुणं, सव्वेसिं असइ बालवुड्ढाणं ।

जे तरुणा सगामे, वत्थव्वा बाहिं हिंडंति ३२१॥

त्रीणि दिनानि प्राघूर्णिकं, सर्वेषामसति बालवृद्धानां कर्त्तव्यं, ये प्राघूर्णिकास्तरुणास्ते स्वग्राम एव भिक्षामदन्ति
वास्तव्यास्तु बहिर्ग्रीमे हिण्डन्ति ॥३२१॥ अथ ते प्राघूर्णिकाः केवला हिण्डितुं न जानन्ति, ततः—

संघाडगसंजोगो, आगंतुगभद्दएयरे बाहिं ।

आगंतुगा व बाहिं, वत्थव्वगभद्दए हिडे ॥३२२॥ (द्वारं)

संघाटकसंयोगः क्रियते, एको वास्तव्योऽन्यः प्राघूर्णिक इति कृत्वा भिक्षामदन्ति । अथाऽसौ ग्राम आगन्तुका-
नामेव भद्रकस्ततस्तत्र प्राघूर्णिका अटन्ति, वास्तव्या बहिः, एवं वास्तव्यभद्रके ग्रामे विपरीतम् ॥३२२॥ वसतिद्वारमाह—

विथिणा? खुड्डुलिआ,^२ पमाणजुत्ता य त्तिविह वसहीओ ।
 पढम-विइयासु^३ ठाणे, तत्थ य दोसा इमे हॉति ॥३२३॥
 खरकम्मिअ-वाणियगा, कप्पडिअ-सरक्खगा य वंठा य ।
 संमीसावासेण, दोसा य (प्र.उ) हवंति णेगविहा ॥३२४॥

विस्तीर्णायां वसतौ 'खर'० दण्डपाशिका रात्रिं भ्रान्त्वा स्वपन्ति, तथा वाणिज्यकाः, कार्पटिकाः, सरजस्का-
 भौताः, वंठाश्चागत्य स्वपन्ति । एभिः सह संमिश्रावासेऽनेनैव विधा एते दोषाः ॥३२४॥

आवासग-अहिकरणे, तदुभय-उच्चार-काइय-णिरोहे ।
 संजय-आय-विराहण, संका तेणे णपुंसिथी ॥३२५॥

आवश्यके-प्रतिक्रमणे क्रियमाणे सागारिकाणामग्रतः, त एव उद्घट्टकान् कुर्वन्ति, ततश्च केचिदसहमाना राटि
 कुर्वन्ति । ततोऽधिकरणदोषः ॥ " आवासग^१ अधिकरणे^२ तदुभय^३ उच्चारकाइ^४ संजम^५ संकातेणे^६ नपुंसि^७थी^८
 ॥३२५॥ इमा द्वारणार्थां प्रतिपदं व्याख्यानयति—

आवासयं करिंते, पंचए झाणजोगवाघाओ ।

असहण अपरिणया वा, भायणभेओ य छकाया ॥३२६॥

आवश्यकं कुर्वतां साधूनां ते सागारिकाः प्रपञ्चयन्ति-उद्बट्टकान् कुर्वन्ति, ध्यानयोगव्याघातश्च^१ । [आवासय] द्वासु १। 'अस०' असहनः--कोपनोऽपरिणतो वा साधुः सागारिकैः सह राटिं करोति, ततश्च भाजनभेदः (विनाशः) स्यात् षट्कायाश्च विराध्यन्ते । द्वासु (अहिगणदार)^२ ॥३२६॥

सुत्तथऽकरण पासो, करणे उड्डंचगाइ अहिगरणं ।

पासवणिअरणिरोहे, गेलणं दिट्ठि उड्डाहो ॥३२७॥

सन्नार्थपौरुष्यकरणे नाशो-विस्मरणा तयोरेव, करणे चोद्बट्टकान् कुर्वन्ति, ततोऽधिककरणदोषः । द्वारं ३ [तदुभयदारं] । 'पास०' प्रसवणेतर^३योनिरोधे ग्लानत्वं स्यात्, व्युत्सृजतो दृष्टे उद्वा(ह्वा)हः--उपघातः प्रवचनस्य स्यात् द्वासु ४, [उच्चारकाइअनिरोहदारं] ॥३२७॥

मा दिच्छिंहिति तो, अप्पडिलिहिए (थंडिल्ले) दूर गंतु वोसिरति ।

संजमआयंविराहण, गहणं आरविस्वतेणेहिं ॥३२८॥

१ ० श्रुत्वामापद्यते चेतः ॥kl। २ इतरपदेन पुरीषपदग्रहणम् ॥सं०॥

श्रीमती
ओषनिर्घुषितः
॥१५०॥

सागारिका मां मा द्राक्षुः इत्यप्रतिलेखिते स्थण्डिले दूरे गत्वा व्युत्सृजति । ततो १ द्विधा चिराथना, ग्रहण-
मारक्षिकाः स्तेना वा कुर्वन्ति । द्वासु ५ [संजमदारं] ॥३२८॥

ओषव पमज्जमाणं, दद्रुं तेनेत्ति आहणे कोइ ।

सागारिअ संघट्टण, अपुमेत्थी गेण्ह साहइ वा ॥३२९॥

२अवनतं प्रमार्जयन्तं दृष्ट्वा सागारिकः स्तेन इति मत्वा हन्ति, द्वासु ६ [‘संकातेणे’ दारं] सागारिकः संस्पर्शो
सति विबुद्धः सन्नपुंसकोऽयमिति, गृह्णाति, [नपुंसयदारं] ७, अथ स्त्री स्पृष्ट्वा ततः सा शङ्कतेऽयं मम समीपे आगच्छति,
ततः ‘सा’ कथयति निजभर्तुः [इत्थीदारं] ८ ॥३२९॥

ओरालसरीरं वा, इत्थिणपुंसा बलावि गेण्हति ।

संबाहाए ठाणे, णिते आवडणपडणाई ॥३३०॥

औदारिकशरीरं वा तं साधुं दृष्ट्वा दिवा रात्रिं स्त्री नपुंसकं वा बलाद् गृह्णाति, औदारिकं चङ्गकं, एते
विस्तीर्णवसतिदोषाः । अथ क्षुल्लिकावसतेर्दोषानाह—‘संबा०’ संकटायां वसतो स्थाने [—अवस्थाने—वासे] सति साधौ
निर्गच्छति प्रखलनपतनादयो दोषाः स्युः ॥३३०॥

१ संयमात्मभिधाना ॥सं०॥ २ ०स हि ता रात्रावुत्थितः सन्नवनतः प्रमार्जयन् निर्गच्छति ततोऽवनतं ॥३॥

विस्तीर्णलघु-
वसत्योदोषाः ।

॥१५०॥

तेणोत्ति मणमाणो, इमो वि तेणोत्ति आवडइ जुद्धं ।

संजम-आय-विराहण-भायण-भेयाहणो दोसा ॥३३१॥

यस्योपरि प्रखलितः स तं स्तेनकमिति मन्यमानः सन् आपतति युद्धं, ततश्च संयमात्मविराधना, भाजनभेदादयश्च दोषाः स्युः ॥३३१॥ तस्माद् वसतिः प्रमाणयुक्ता ग्राह्या, एतदाह—

तम्हा पमाणजुत्ता, एकैकस्स उ ति-हत्थसंथारो ।

भायणसंथारं जह, वीसं अंगुला हुंति ॥३३२॥

प्रमाणोपेतवसतावैकैकस्य साधोर्वाहिल्यतस्त्रिहस्तप्रमाणः संस्तारकः कार्यः, तुशब्दस्य विशेषणार्थत्वात् संस्तारकोऽत्र भूमिरूप इति, तत्र हस्तत्रये ऊर्णामयः संस्तारकश्चतुरङ्गुलाधिकहस्तप्रमाणः भाजनसंस्तारकान्तराले यथा विंशतिरङ्गुलानि स्युस्तथा कर्त्तव्यम् ॥३३२॥ किं पुनः कारणम्—

मज्जारमूसगाई य, वारे णवि अ जाणुवट्टणया ।

दो हत्था य अबाहा, णियमा साहुस्स साहुओ ॥३३३॥

मार्जारसूपकादीन् पात्रक्रेषु लगतो वाशेत्, कस्मादासन्नतराणि न क्रियन्त? इति चेद्—उच्यते, तावति प्रदेशे तिष्ठति पात्रे जातुकृता बहूना न स्यात्, द्वौ हस्ताववाधान्तरालं साधोः साधोश्च स्यात्, त्रिहस्तप्रमाणः संस्तारको, यथा

श्रीमती
ओधनिर्मुक्तिः
॥१५२॥

ऊर्णामयः संस्तारकः २८ अङ्गुलप्रमाणः, संस्तारभाजनधीन्तरालं २० अङ्गुलानि, भाजनानि हस्तप्रमाणे प्रोच्छने स्थाप्यन्ते, साधोः साधोन्तरं द्वौ हस्तौ, द्वयोन्तरं शून्यं महद् दृष्ट्वा बलात् कश्चित् स्वपिति, अतोऽन्यथा व्याख्या, 'तम्हं'ति हस्तं साधू ऋद्धि, संस्तारकात् पात्रकाणि विंशत्यङ्गुलानि, पात्रकमष्टाङ्गुलानि ऋद्धि, पात्राद्विंशत्यङ्गुलानि भुक्त्वाऽन्यसाधुः स्वपिति, इत्थमपि द्वौ हस्तौ द्वयोन्तराले जातौ, यथा स्थापना ॥२४॥२०।८।२०॥३३॥

मुत्तामुत्तसमुत्था, भंडणदोसा य वज्जिआ एवं ।
सीसंतेण व कुइडं तु, हर्धं भोत्तूण ठायंति ॥३३४॥

द्विहस्तान्तरालेन भुच्यमानेन भुक्तभोगस्य आसन्नस्य स्वपतः, अन्यसाधुसंस्पर्शात् पूर्वक्रीडास्मृतिः, अभुक्तभोगस्याऽपि सुकुमारसंस्पर्शेन स्त्रियं प्रति कौतुकं स्यात्, 'भंडणं' कलहः परस्परं हस्तस्पर्शजनितः, अन्तराले द्विहस्तप्रमाणे भुच्यमाने एते दोषास्त्यक्ताः स्युः । 'सीसं' शिरो यत्र कुड्ढां ततो हस्तमात्रं भुक्त्वा पादान्ते गमनमार्गे हस्तं च 'ठां' स्वपन्ति । 'तिहत्थ'पाठे तु कुड्ढात् हस्तं भुक्त्वा, पात्रकाणि १ हस्तं, ततः १ हस्तं विमुच्य स्वपन्ति ॥३३४॥

पुब्बुदिट्ठो उ विही, इहवि वसंताण होइ सो चव ।
आसज्ज तिणि वारे, णिसण आउंटेए सेसा ॥३३५॥

१ ३३३तमा गाथा बोद्धव्या ॥सं॥ २८अङ्गुलमिति उर्णामयसंस्तारके साधुशरीररुद्धो भागः २४अङ्गुलप्रमाणः ततः संस्तारकशेष-
चतुरगुलयुत २०अङ्गुलास्पतोऽष्टाङ्गुलप्रदेशे पात्रकाणि ततः २०अङ्गुलादन्यो साधुरेव हस्तत्रयमिति संस्तारको बोध्यः ॥सं॥

संस्तारकयो-
स्तरं तेन
दोषवर्जनञ्च ।

॥१५२॥

इहाऽपि वसतां स्वापकाले पूर्वोद्दिष्टः 'पोरिसि आपुच्छे'त्यादिकः । किन्त्वयं विशेषः 'आसज्ज'त्ति करोति संस्तारे निषण्णः सन्, शेषास्तु साधवः पीदानाकुञ्चयन्ति ॥३३५॥ पुनरसौ कायिक्यर्थं ब्रजन् किं करोतीत्याह—
आवांससअमासज्जं, णीइ पमज्जंतु जाव उच्छण्णं ।
सागारिय तेणुब्भामए य संका तउ परेणं ॥३३६॥
आवश्यकीं 'आसज्ज' च कुर्वन् पुनः २ प्रमार्जयन् यावच्छन्नमभ्यन्तरं तावन्निर्गच्छति, बहिर्न प्रमार्जयेत् । सागारिकाणां स्तेन—'उब्भा०' पारदारिकशङ्कोपजायते, अतस्तत्परेण आछन्नाद् बाह्यतो न प्रमार्जयति, प्रमाणयुक्तवसति-विधिरुक्तः ॥३३६॥

णत्थि उ पमाणजुत्ता, खुइडलिया चेव वसतिजयणाए ।

पुर हत्थ पच्छ पाए, पमज्ज जयणाए निगमणं ॥३३७॥

प्रमाणयुक्तवसत्यभावे लब्ध्यां वसतौ वसतः यतनेयं, पुरतोऽग्रतो हस्तेन परामृश्य पश्चात् पादौ न्यस्य यतनया निर्गच्छति, कायिक्यार्थं १ गमनाऽऽगमनविधिरुक्तः ॥३३७॥ एवमविधिमाह—

उस्सीसभायणाइं, मज्झे विसमे अहाकडा उवरिं ।

ओवगगहिओ दोरो, तेण य वेहासिलंबणया ॥३३८॥

श्रीमती
ओधनिर्घुचितः
॥१५४॥

उपशीर्षकाणां मध्ये भाजनानि क्रियन्ते, विषमायां गतोपितायां भुवि पात्रकाणि पुञ्जीक्रियन्ते, 'अहागडा उवरि'ति ग्रासुकानि-अल्पकर्माणि यानि तान्यन्येषां पात्रकाणासुपरि क्रियन्ते मङ्गलार्थम्, २स्थापनाऽभावे भुवि औषप्रहिको यो दक्षरस्तेन ३विहायसि लम्ब्यन्ते ॥३३८॥

खुड्डलियाए असई, विच्छिण्णाए उ मालणा भूमी ।

विलधम्मो चारभडा, साहरणेगंतकडपोती ॥३३९॥

लघुवसत्यभावे विस्तीर्णायां वसतौ स्थातव्यम्, भूर्माल्यते-व्याप्यते पुष्पप्रकरसदृशैः स्वपद्भिः, अवलगकादय आगत्येदं भणन्ति-विलधर्मो-बिले यावन्तो मान्ति तावन्तस्तिष्ठन्ति । ततः साधव उपकरणं संहृत्यैकान्ते तिष्ठन्ति, कटमन्तराले ददति, तदभावे 'पुत्ति' चिलिमिनी' ददति ॥३३९॥

असई य चिलिमिलीए, भए व पच्छण्ण भूइए लम्बे ।

आहारा णीहारो, णिग्गमण-पवेस वज्जेह ॥३४०॥

चिलिमिन्यभावे हरणभवे वा न ददति, प्रच्छन्नप्रदेशे तिष्ठन्ति स च प्रदेशो भूत्या लक्ष्यते ४चिह्नयते, इदं तेऽभिधीयन्ते-आहारादवश्यं नीहारः स्यादतो निर्गमप्रवेशी वज्यो' ॥३४०॥ साधुभिरिदं कर्तव्यम्—

१ ० अल्पपरिकर्माणि ० ॥३॥

२ ० अथात्सिकडवाद् भूमी स्थानाऽभावे ० ॥३॥

३ विहायसि कीलकादौ ० ॥३॥

४ चिह्नयतेऽवौटोऽयं प्रदेश इति कथ्यते ० ॥३॥

विस्तीर्ण-
वसत्यां रात्रौ
कर्तव्य-
विधिः ।

॥१५४॥

श्रीमती
ओषनिर्घुषितः
॥१५५॥

पिंडेण सुत्तकरणं, आसज्ज णिसीहियं च ण करंति ।
कासण ण पमज्जणया, ण यं हत्थो जयण वेरंति ॥३४१॥ (वसहित्ति दारं)
पिण्डेन-समुदायेन छत्रपौरुषीकरणं, मा कश्चित्पदं वाक्यं श्रुत्वा हसति, आसज्जादि न करोति, काशनं-
खाट्करणं करोति, न च प्रमार्जयति । न हस्तेन परामृश्य निर्गच्छति, येन वेरचियं कालं गृह्णाति । उक्तं
वसतिद्वारम् ॥३४१॥ स्थानस्थितद्वारसुच्यते—

पत्ताण खेत्त जयणा, काऊणावस्सयं ततो ठवणा ।

पट्टणीय-पत्त-मामग-भद्दग-सद्धे य अचियत्ते ॥३४२॥

अभिमतं क्षेत्रं प्रासानां या यतना सा वाच्या, कृत्वाऽऽवश्यकं—प्रतिक्रमणं, स्थापना क्रियते केषाञ्चित् कुलानां,
तान्याह—प्रत्यनीकः—शासनादेः, ग्रान्तोऽदानशीलः, १मा मम गृहं श्रमणा आगच्छन्तु, मद्रकश्राद्धौ प्रसिद्धा,
'अचियत्ते' साध्यागमेऽप्रीतिचिन्तकः, एतेषां कुलानां यो विभागः प्रतिषेधाऽप्रतिषेधरूपः स २स्थापना ॥३४२॥
अधुनेसां द्वारागाथां प्रतिपदमाह—

१ 'मा मे गृहं श्रमणा यान्तु' इत्यभिप्रायवान् मामकः ॥३॥ २ ० स्यात्स्थानेऽनुच्यते ० ॥३॥

स्थानस्थित-
द्वारम् ।

॥१५५॥

बाहिरगामे बुच्छ, उज्जाणे ठाण-चसहि-पडिलेहा ।

इहरा उ गहिअभंडा, वसहीवाघाय उड्डाहो ॥३४३॥

एवं ते बाह्यगामे पर्युषिताः सन्तोऽभिमतं क्षेत्रं प्राप्योद्याने तिष्ठन्ति, पुनर्वसतिप्रत्युपेक्षका भेष्यन्ते, इतरथा गृहीत-
भाण्डा गृहीतोपकरणा वसतिव्याघाते सति निवर्चन्ते इतदोद्वाहः ॥३४३॥ तत्र च प्रविशतां शकुनाऽपशकुनानाह—

मइल कुचले अब्भंगिएल्लए साण खुज्ज वडभे या ।

एए उ अप्पसत्था, हवंति खित्ताउ (प्र.खित्तं अयं) णित्ताणं ॥३४४॥

णारी पीवरगब्भा, वडुकुमारी य कट्टुमारो य ।

कासायवत्थ कुच्चंधरा य कज्जं ण साहेत्ति ॥३४५॥

चक्कयरंमि भमाडो, सुक्खा मारो य पंडुरंगंमि ।

तच्चणिरुहिरपडणं, बोडियमसिए धुवं मरणं ॥३४६॥

जंबू अ चास मऊरे, भारद्दाए तहेव णउले अ ।

दंसणमेव पसत्थं, पयाहिणे सब्वसंपत्ती ॥३४७॥

णंदीतूरं पुष्पास्स, दंसणं संख पडहसदो य ।
भिगार-छत्त चामर-धयप्पडागा पसत्थाई ॥३४८॥
समणं संजयं दंतं, खुमणं मोयगा दहि ।
मीणं धंटं पडागं च, सिद्धमत्थं विआगरे ॥३४९॥
तम्हा पडिलेहिअ-दीविथंमि पुव्वगय असइ सारविण ।
फडुयफड्डपवेसो, कहणा ण य उट्ट इयरेसि ॥३५०॥

तस्मात् प्रत्युपेक्ष्य प्रवेष्टव्यं, दीपिते-कथिते शय्यातरायाचार्या आगताः, पूर्वगतप्रत्युपेक्षिकप्रमार्जितायां^१ वसती प्रवेष्टव्यम्, फड्डकैः २ प्रवेशः कार्यः । धर्मकथालब्धिसंपन्नो मुनिर्वसतेर्बहिर्गत्वा शय्यातराय धर्मं कथयति । 'न य उट्टं' न-वाऽसौ धर्मकथी 'इयं' ज्येष्ठार्याणामभ्युत्थानं करोति ॥३५०॥ आह-आचार्याय करोति न वा ?-आचार्य आह-आचार्याय करोत्येव, अकरण एते दोषाः-

आयरिय-अणुट्ठाणे, ओहावण बाहिरा यऽदक्खिण्णा ।
साहणय वंदणिज्जा, अणालवंतेऽवि आलावो ॥३५१॥

१ तदभावेऽन्यसाधुभिः प्रमार्जिताया ॥३५॥

श्रीमती
ओषधनिधुक्तिः
॥१५८॥

आचार्याद्याऽनुत्थाने 'ओ०' मलना स्यात्, लोकाचारस्यापि बाह्या एते, १ दाक्षिण्यमप्येषामाचार्यं प्रति नास्ति, इति चिन्तयति शश्यातरः, धर्मकथिनाऽऽचार्याय कथ्यं वसतिदाताऽयम् । शश्यातरं ब्रूते-वन्दनीया आचार्याः, तस्मिन्नालपत्याचार्येणाऽऽलापकः कार्यः ॥३५१॥ नालापे एते दोषाः-

(थद्दा०) बुद्ध्वा निरोवयारा, अगगहणमलोगजत्तवोच्छेओ ।

तम्हा खलु आलवणं, सयमेव उ त्तथ धम्मकहा ॥३५२॥

निरुपका[चो]रा एते मामपि न बहु मन्यन्ते, 'अगगहण'त्ति नाऽऽदरोऽस्य मां प्रति, लोकयात्राबाह्याः, व्यवच्छेदो वसतेरन्यद्रव्यस्य वा । तस्मादालाप्यः, स्वयमेवाचार्येण धर्मः कथ्यः ॥३५२॥

वसहिफलं धम्मकहा, कहण अलद्धीउ सीस वावारे ।

पच्छा अइति वसहिं, तत्थ य भुज्जो इमा जयणा ॥३५३॥

धर्मं कथयन् वसतेः फलं कथयति आचार्यः, लब्ध्यभावे शिष्यं व्यापारयति धर्मकथायां, ततः प्रविशन्त्या-
चार्याः, तत्र भूय इमा यतना ॥३५३॥

पडिलेहण संथारग, आयरिए त्तिण्णि सेस उ (प्र.ग) कमेण ।

विटिअ उव्खेवणया, पविसइ ताहे य धम्मकही ॥३५४॥

१ ०एते, पञ्चाङ्गुलीनामप्येका ज्येष्ठा भवति, दाक्षि० ॥३५४॥

श्रीमती
ओषनिर्मुक्तिः
॥१५९॥

प्रविष्टाः सन्तः प्रतिलेखनां पात्रकादीनां कुर्वन्ति, संस्नारग्रहणं च क्रियते । आचार्यस्य त्रयः, शेषाणां
धिकक्रमेण । साधवो विण्डीनामुत्क्षेपणं कुर्वन्ति भूविभजनाय, अत्रान्तरे धर्मकथी तदर्थं प्रविशति ॥३५४॥
उच्चारे पासवणे, लाउय णिल्लेवणे य अच्छणए ।

पुव्वट्टिय तेसि कहे, -ऽकहिए आयरण वोच्छेओ ॥३५५॥

क्षेत्रप्रत्युपेक्षकास्तत्रोच्चारभुवं ग्लानाद्यर्थं, कारिकाभूमिं, १ तुम्यकत्रेपणभुवं, निर्लेपनस्थानं 'अच्छणए'त्ति साध्याय-
स्थानं, तेषां साधूनां कथयन्ति । अकथिते स्थाने कारिकादेगचरणे व्यवच्छेदस्तद्द्रव्यान्यद्रव्ययोः ॥३५५॥

भत्तट्टिआ व खवगा, अमंगलं चोयए जिणाहरणं ।
जइ खमगा वंदंता, दायंतियरे विहिं वोच्छं ॥४५६॥

ते क्षेत्रं प्रविशन्तः कदाचिद्भक्तार्थिन उपोषिता वा स्युः, '२चो०'अमङ्गलमृगोपिानां क्षेत्रे प्रविशतां । तत्र जिना-
दाहरणं ॥ जिना अपि दीक्षायाः काले उपवसन्ति । यदि क्षपकाः श्रमणाः तदा श्रावकगृहे चैत्यानि वन्दमानाः
स्थापनाकुलानि दर्शयन्ति आगन्तुकेभ्यः, 'इय०' इतरेषु भक्तार्थिषु यो विधिस्तमाह ॥३५६॥

सव्वे द्दट्ठुं उग्गाहिएण, ओयरिअ भयं समुपज्जे ।
तम्हा ति दु एगो वा, उग्गाहिअ चेइए वंदे ॥३५७॥

१ तुम्यकत्रेपणभुवं निर्लेपस्थाने = पात्रप्रक्षालनस्य अवस्थानमिति भावः ॥स०॥ २ ० नोःक अइ -आइ ३० ॥५॥

श्रीमती
शोधनियुक्तिः
॥१६०॥

ते भक्तार्थिनः श्राद्धकुले चैत्यवन्दनार्थं ब्रजन्तः सर्वे तदुद्ग्राहितपात्रका यान्ति, ततस्तान् दृष्ट्वा औदरिका एते
इति श्राद्धः चिन्तयति, भयं चोत्पद्यते, कथमेतावतां दास्यामीति, तस्मादेको द्वौ त्रयो वोद्ग्राहितपात्रका आचार्येण
सह प्रविशन्ति चैत्यवन्दनार्थम्, ॥३५७॥

सद्धामङ्गोऽणुगाहियंमि, (प्र.ग्गाहियेण) ठवणाइया य दोसा उ ।
'घरचेइअ आयरिए, कइवयगमणं च गहणं च ॥३५८॥

अथानुद्ग्राहितपात्रका एव प्रविशन्ति, दातव्ये मतिर्जाता श्राद्धस्य, ततः पात्रकाभावेऽग्रहणात् [श्रद्धामङ्गाःस्याद् ।५।]
पात्रं गृहीत्वाऽऽगच्छामीति भणने स्थापनादिका दोषाः, आदिशब्दात्संस्कारमपि कुर्वन्ति । तस्मात् कृतिभिः साधुभिः
सह गन्तव्यं, ग्रहणं घृतादेः कार्यम् ॥३५८॥ 'पत्ताण खित्तजयणं'ति [गा. ३४३] व्याख्यातम् ॥ 'काङ्कणावस्सयं
तओ ठवण'त्ति आह—

खेत्तंमि अपुव्वंमी, (प्र.मिय) तिट्ठाणट्ठा कहिति दाणाहं ।
असई अ चेइयाणं, हिंडंता चव दायंति ॥३५९॥

अपूर्वे क्षेत्रे त्रिषु स्थानेषु कथयन्ति, श्राद्धगृहचैत्यवन्दने [१] भिक्षाटने [२] आवश्यकान्ते [३] दानादिङ्गुलानि
कथयन्ति 'अस०' चैत्याभावे भिक्षामेव हिण्डन्तः कथयन्ति ॥३५९॥ तान्याह—

गृहचैत्ये
गच्छताऽपात्रके
श्रद्धामङ्गादि
दोषाः ।

॥१६०॥

अपूर्वक्षेत्रे-
त्रिस्थान-
कथनम् ।

श्रोमती
ओषनिर्युक्तिः
॥१६१॥

दाणे अभिगमसङ्घे, सम्भते खलु तहेव मिच्छते ।
मासाए अचियते, कुलाहं दायंति गीयस्था ॥३६०॥

दानश्राद्धकान्, १ अभिनवसम्यक्त्व-श्राद्ध-मिथ्यादृष्टिकुलानि कथयन्ति ॥३६०॥ चैत्यानि चेन्न सन्ति, उपोषित-
त्वाद् भिक्षां न पर्यटन्ति च २ ततः-

काउस्सगामंतण, पुच्छणया अकहिएगयरदोसा ।
ठवणकुलाण य ठवणा, पविसइ गीयत्थसंघाडो ॥३६१॥

आवश्यकक्रायोत्सर्गस्यान्ते आचार्य आसन्य क्षेत्रप्रत्युपेक्षकान् पृच्छति, कानि स्थापनाकुलानि ? कानि चेतस्राणि ?
ते कथयन्ति, तैरकथितेषु कुलेषु एकतरो दोषः संयमात्मविराधनाजनितः, कथिते स्थापनादिकुलानां स्थापना क्रियते,
तेषु गीतार्थसंघाटकः प्रविशति ॥३६१॥

गच्छंमि एस कप्पो, वासावासे तहेव उडुबद्धे ।
गामागरणिगंभेसुं, अइसेसी ठावए सइहो ॥३६२॥

१ ०७भि० = प्रतिषन्नाणुव्रतानि श्रावककुलानि, 'सम्भते' अविगतिसम्यग्दृष्टिकुलानि ॥३०॥ २ ०ततः प्रतिक्रमणान्ते क्षेत्रप्रत्युपेक्षकाः
कथयन्त्याचार्याय । एतदेवाह- ॥३॥

गच्छे 'एष कल्पः' एष विधिः, स्थापनाकुलानि स्थापयेद्वर्षकाले शीतोष्णकालयोश्च, ग्रामः प्रसिद्धः, आकरः-
सुवर्णादिः, निगमो वाणिज्यक्रमायः सन्निवेशः, एषु स्थापयेत् 'अहं' स्फीतानि श्रद्धावन्ति कुलानि ॥३६२॥

किं कारणं चमढणा, दब्बखओ उगमोऽवि अ ण सुज्जे ।

गच्छेमि (प्र.च्छे य) पिययकज्जे, आयरियगिलाणपाहुणए ॥३६३॥

१अन्यान्यसाधुप्रवेशे 'चम०' कदर्थ्यन्ते, प्रायोग्यद्रव्याणां क्षयः स्यात्, उद्गमस्तत्र न शुद्ध्यति, 'गच्छे०' नियतं
कार्यं योग्येन आचार्यग्लानप्राधूर्णकार्यं, द्वारगाथेयं ॥३६३॥ 'चमढण'त्ति व्याख्यायते—

पुर्व्विपि वीरसुणोआ, छिक्का छिक्का पहावए तुरिअं ।

सा चमढणाए सिण्णा, (प्र.ग्गा) संतंपि ण इच्छए वेत्तुं ॥३६४॥

पूर्वमपि वीरशुनी छीरुक्ता २ प्रधावति अलीकचमढणया 'सिन्न'त्ति श्रान्ता सदपि मयूरादि नेच्छति ग्रहीतुम् ॥३६४॥

एवं सद्दकुलाई, चमढिज्जं ताई ताई (प्र.अण्णम)अण्णेहि ।

णिच्छंति किंचि दाउं, संतंपि तयं गिलाणस्स ॥३६५॥

१ ० किं कारण ताने स्थाप्यन्ते ? यतोऽन्योन्यसाधुमवेशे चमढयन्ते-कदर्थ्यन्ते ततः प्रायोग्य० ॥३६॥

२ ० प्रधावति मयूराद्यर्थः, यदा तु-मयूरादि विनाऽपि छीकृता मयूरादि न पश्यति प्रधाविता० तदालीक० ॥३६॥

श्रीमती
ओषनिर्घुषितः
॥१६३॥

स्पष्टा, ॥३६५॥ 'दव्वक्खय'त्ति आह—

दव्वक्खएण पंतो, ईत्थि धाएज्ज कीस ते दिण्णं ? ।

भदो हट्टपहट्टो, करेज्ज अण्णपि समणट्ठा (प्र.साहूणं) ॥३६६॥

साधूनां दीयमानेन द्रव्येण प्रान्तो गृहपतिस्ततः स्त्रियं वातयेत्, कस्मात् त्वया दत्तं ? 'उगमो वि य न सुज्जे' ति (गा. ३६३) आह— 'भदो' भद्रकोऽन्यदपि कारयेत् साध्वर्थम् ॥३६६॥ 'गच्छंमि'त्ति आह—

?आयरिअणुकंपयाए, गच्छो अणुकंपिओ महाभागो ।
गच्छाणुकंपयाए, अब्बोच्छिती कया तित्थे ॥३६७॥

स्पष्टा ॥३६७॥ 'गिलाणे'त्ति आह—

परिहीणं तं दव्वं, चमढिज्जंतं तु अण्णमण्णेहि ।

परिहीणंसि य (प्र.तु) दव्वे, नत्थि गिलाणस्स णं जोगं ॥३६८॥

स्पष्टा ॥३६८॥ तथा दृष्टान्तः—

१ ३६७तमा गाथा नास्ति k संज्ञकप्रती ॥

'दव्वक्खय'
'गच्छंमि'
इति पदद्वयस्
व्याख्या ।

॥१६३॥

श्रीमती
ओषनिर्धुक्तिः
॥१६४॥

श्चत्ता होंति गिलाणा, आयरिया बालबुइढसेहा य ।
खमगा पाहुणगा विय, (प्र.ह) मज्जायमइक्कमंतेणं ॥३६९॥
सारखिलया गिलाणा, आयरिया बालबुइढसेहा य ।
खमगा पाहुणगा विय, मज्जायं ठवयंतेण ॥३७०॥
जइडे महिसे चारी, आसे गोणे अ तेसि जावसिआ ।
एएसिं पडिवस्से, चत्तारि उ संजया हुंति ॥३७१॥

जड्डो-हस्ती तेषां 'जावसिया' घासवाहिका अनुरूपां चारीमानयन्ति । एतेषां जड्डादीनां प्रतिरूपः-अनुरूपः,
पक्षः प्रतिपक्षः-तुल्यपक्ष इत्यर्थः । तत्र चत्वारः संयताः प्राघूर्णकाः स्युः ॥३७१॥ एतेषां भोजनमाह—

जड्डो जं वा तं वा, सुकुमारं महिसिसो, महुरमाऽऽसो ।
गोणी सुगंधद्वं, इच्छइ एमेव साह्वि ॥३७२॥

रपष्टा ॥ इच्छत्येवमेव साधुरपि यद्योग्यं तत् सर्वं स्थापनाकुलेभ्य आनीयते ॥३७२॥ एवमुक्ते सत्याह परः—
यस्मात् प्राघूर्णकाभावे न प्रवेष्टव्यं ? आहाऽऽचार्यः—

१ ३६९ चत्ता० ।३७०। सार० इदं गाथायुगलं k सन्नकप्रतौ नास्ति ॥सं०॥

जड्डादिवद्
चत्वारः, साधू
भक्तिः स्थाप
कुलतः ।

॥१६४॥

श्रीमती
ओघनिर्धुवितः
॥१६५॥

एवं च पुणो ठविण, अप्पविसंते भवे इमे दोसा ।
वीसरण संजयाणं, विसुखलगोणी अ आरामो ॥३७३॥

एवं च पुनः स्थापिते सर्वथा यदि न प्रवेशस्तदा श्राद्धानां साधूनां विस्मरणं स्यात् । तत्र विशुष्कगोण्या-
गवा, आरामेण [च] दृष्टान्तः ॥३७३॥ योऽसौ आचार्यादीनां वैयावृत्यकरः श्राद्धकुलेषु प्रविशति [स] एभि-
१ दौर्वैविशुक्तो नेयः—

अलसं घसिरं सुविरं, स्वमगं कोहमाणमायलोहिल्लं ।
कोऊहलपडिबद्धं, वेथावच्चं ण कारिज्जा ॥३७४॥

‘घसिरं’ बहुभक्तकं, ‘सुं’ स्वापशीलं । कौतूहलप्रतिबद्धं वैयावृत्यं न कारयेत् ॥३७४॥

एयहोसविमुक्कं, कडयोगिं णायसीलमाथारं ।

गुरुभत्तिसंविणीयं (प्र.गुरुभत्तिमं विणीयं) वेथावच्चं तु कारेज्जा ॥३७५॥

२ एतद्दोषविशुक्तं कृतयोगिनं—गीतार्थं, ज्ञातशीलाचारं गुरो भक्तिः—भावप्रतिबन्धः, विनीतो बाह्योपचारेण, तं
वैयावृत्यं कारयेत् ॥३७५॥

१ ० विमुक्तो नियोक्तव्यः ॥k॥

२ ० एतद्दोषविमुक्तं, कृतो योगो—दृष्टना ज्ञानदर्शनच्यारित्रै सह येन स कृतयोगी—गीतार्थं तं ज्ञात० ॥k॥

वैयावृत्य-
नियोजने
योगयायोग्य
विमर्शः ।

॥१६५॥

श्रीमती
ओषधिनिर्युक्तिः
॥१६६॥

साहंति अ पिअधम्भा, एसणदोसे अभिग्गहविसेसे ।
एवं तु विहिग्गहणे, दब्बं वड्ढंति गीयत्था ॥३७६॥

ते वैयावृत्त्यकराः श्राद्धकुलेषु प्रविष्टाः कथयन्त्येषणादोषान् शङ्कितादीन् अभिग्रहविशेषांश्च साधुसम्बन्धिनः, एवं विधिग्रहणे द्रव्यं-घृतादि वर्द्धयन्ति गीतार्थाः ॥३७६॥ गीतार्थेन भिक्षामटतैतानि वस्तूनि ज्ञेयानि—

द्ववप्पमाणगणणा, खारिअफोडिअ तहेव अद्धा य ।
संविग्ग एगठाणे, अणेगसाहूसु पण्णरस ॥३७७॥ (दारं)

द्रव्यं गोधूमादि तद्विज्ञेयं, क्रियत्स्फकारशालायां प्रविशति, 'गण०' एतावद्-घृतादीनि प्रविशन्ति, 'खा०' सलवणानि कानि व्यञ्जनानि, 'फो०' राईघूमितानि कृति, एतानि ज्ञात्वा यथानुरूपं गृह्णाति, 'अद्धा०' किमत्र प्रहरवेला, अथ प्रहरद्वये एतद्विज्ञेयं, संविग्नो मोक्षार्थी एकः संघाटकः प्रविशति, अनेकेषु प्रविशत्सु पञ्चदश दोषाः स्युराधाकर्मादिकाः ॥३७७॥

संघाडेगो ठवणा-कुलेसु सेसेसु बालबुड्ढाई ।
तरुणा बाहिरगामे, बुच्छा दिट्ठतज्जारीए ॥३७८॥

१ एवं विधिना स्थापनाकुलेषु ग्रहणे श्राद्धा वर्द्धयन्ती गीतार्थाः द्रव्यमपि-घृतादिकमपि वातुतो वर्द्धयन्ति इति भावः ॥स०॥

भिक्षामटता-
गीतार्थनेता
वस्तूनि
ज्ञेयानि ।

॥१६६॥

श्रीमती
ओषनिधुवित्तः

॥१६७॥

संघाटक एकः स्थापनाकुलेषु, शेषेषु बालद्वयाथ १ प्रविशन्ति तरुणा बहिर्गामे हिण्डन्ति, नोदकः पृच्छति-
गच्छयोग्यक्षेत्रे प्रतिलेखिते तरुणा बहिर्हिण्डन्ति नेदं युक्तं ? गुरुराह-दृष्टान्तोऽगार्या अग्रतो वक्ष्यति ॥३७८॥
इयमपरा द्वारागाथा—

पुच्छा गिहिणो चिंता, दिट्टुतो तत्थ खुज्जबोरीए ।

आपुच्छिऊण गमणं, दोसा य इमे अणापुच्छे ॥३७९॥

चो०-ननु तस्याऽगार्या घृतादिसंग्रहः कर्तुं युक्तः प्राघूर्णिकोपचारार्थं, साधूनां पुनः स्थापनाकुलरक्षणे न
किञ्चित्कार्यं, यावन्मात्राहारः पाकः क्रियते, तत्सर्वं प्रतिदिनमुपयुज्यते न तु तानि कुलानि संचयित्वा प्राघूर्णिकाऽऽ-
गमे एकमुखेन प्रयच्छन्ति ? एवमुक्ते सत्याह आचार्यः-गृहिणश्चिन्ता स्यादेते प्राघूर्णिकागमे आगच्छन्ति, ततश्चैतेभ्यो
यत्नेन देयं एवमादसपूर्विकां चिन्तां करोति, यच्चोक्तं-तरुणा बहिः क्रिमिति हिण्डन्ते ? तत्र कुञ्जबदर्या दृष्टान्ता
वक्ष्यमाणः २ आचार्यानापृच्छथ गम्यं बहिर्गामादौ । अनापृच्छायाभेदे दोषाः वक्ष्यमाणाः ॥३७९॥ द्वारागाथेयं-
इमां व्याख्यानयति ॥ यदुक्तं-दृष्टान्तोऽगार्याः? स उच्यते—

परिमिअभत्तगदाणे, णेहादवहरइ थोव-थोवं तु ।

पाहुण-वियालआगम, विसण्ण आसासणा-दाणं ॥३८०॥

वसतेरन्यग्रामे
हिण्डतां
प्राघूर्णिक
ममत्यादि-
लाभाः ।

॥१६७॥

श्रीमती
ओषनिर्युक्तिः
॥१६८॥

परिमितभक्तप्रदाने सागारी स्नेहादि स्तोत्रम् २ १ अवहरति, प्राघूर्णकस्य विकालवेलाऽऽगमे भर्ता विषणः
स्त्रियाऽऽधासितः, 'दाण'त्ति तथा स्त्रिया भक्तदानं दत्तं प्राघूर्णकाय ॥३८०॥

एवं पीडिविबुद्धौ, विवरीयणेण होइ दिहुंतो ।

लोउत्तरे विसेसो, असंचया जेण समणा उ ॥३८१॥

एवं प्रीतिवृद्धिद्वयोरपि जाता । विपरीतश्चान्यप्रकारेण दृष्टान्तः । एवं चेद् गृहस्थाः सञ्चयपराः [अनागतं
चिन्तयन्ति तर्हि] लोकोत्तरेऽयं विशेषः, यदुत निःसञ्चया श्रमणास्तैर्विशेषतोऽनागतचिन्ता कार्या । 'पुच्छा दिहुंतऽगारी
य'त्ति भणियं ॥३८१॥ 'पुच्छा गिहिणो चित्त'त्ति (गा. ३७९) अत्रयवमाह—

जणलावो परगामे, हिंदिताऽऽणे'ति वसइ इह गामे ।

दिज्जह बालाईणं, कारणजाए य सुलभं तु ॥३८२॥

नोदकोक्ते इदमुत्तरं, जनालापः—लोक एवं ब्रवीति, परगामे हिण्डयित्वाऽऽनयन्ति—अत्र भुञ्जते, वसतिरिह, 'ततो'
दइच्चं बालादीनां, एवंविधा गृहिणश्चिन्ता स्यात्, ततः प्राघूर्णकादिकारण उत्पन्ने घृतादि सुलभं स्यात् ॥३८२॥

पाहुण विसेसदाणे, णिज्जर कित्ती अ इहर विवरीयं ।

पुब्बं चमढणसिग्गा, ण देंति संतंपि कज्जेसु ॥३८३॥

१ संग्रहं करोतीत्यर्थः । सं० ।

कुञ्जबदरी-
दृष्टान्तः
सोपनयः ।

॥१६८॥

श्रीमती
शोधनिर्युक्तिः
॥१६९॥

प्राचूर्णकाय विशेषदाने निर्जरा कीर्तिश्च स्यात्, अन्यथा विपरीतं स्यात् । पूर्वं चमहणे श्रान्ता न ददति सन्त-
मपि कार्ये उत्पन्ने गृहिणो, 'चित्ति गयं ॥३८३॥ बदरीदृष्टान्तमाह—

गाम्भासे बयरी, नीसंदकडुफला य खुज्जा य ।
पक्वामाऽलसडिभा, घां(प्र.खा)यंति घरे (प्र.यरे) गया दूरं ॥३८४॥
सिन्धयरं आगमणं, तेसिण्णेषिं च देंति सयमेव ।
खायंती एमेव उ, आयपरहिआवहा तरुणा ॥३८५॥
खीरदहिमाइयाणं, लंभो सिन्धतरुणं च आगमणं ।
पहरिकं उग्गमाई, विजडा अणुकंपिआ इयरं ॥३८६॥

ग्रामाभ्यासे बदरी सा च निष्पन्दकडुफला कुब्जा 'पक्वापक्वफला' तामलसा डिम्भा भक्षयन्ति, इतरे सोद्यमा[डिम्भाः]दूरे
गताः । [ततः]तेषां शीघ्रतराऽऽगमनं स्यात्, तत आगत्य तेषामलसडिम्भानां ददति, स्वयमेव च भक्षयन्ति । एवमात्म-
परहितावहाः तरुणास्तेषां क्षीरादीनां लम्भः शीघ्रतराऽऽगमनञ्च । 'पहरिकं'ति प्रचुरं लभन्ते, उद्गमादयो
दोषाः त्यक्ताः स्युः, अनुकम्पिता इतरे बालादयः, उक्तो बदरीदृष्टान्तः ॥३८४-३८५-३८६॥ 'आपुच्छिऊण
गमणं'ति—

विशदतया
बदरीदृष्टान्तः
सोपनयः ।

॥१६९॥

आपुच्छिअ उग्गाहिअ, अण्णं गामं वयं तु वच्चामो ।
अण्णं च अपज्जत्ते, होति अपुच्छे इमे दोसा ॥३८७॥

आपृच्छथ गुरुं, उद्ग्रहितपात्रा एवं भणन्ति, अन्यं ग्रामं वयं व्रजामः, तस्मिन् ग्रामे भिक्षाद्यप्राप्तान्वयं [ग्रामं] यास्यामः ॥३८७॥ 'दोसा य इमे अणापुच्छं' चि आह—

तेणाऽऽएस—गिलाणे, सावय इत्थी णपुंसमुच्छा य ।
आयरिअ-बाल-बुद्धा, सेहा खमगा य परिचत्ता ॥३८८॥

कदाचिदन्यग्रामे यातां स्तेना उपधि-शरीर-हराः स्युः, आचार्योऽप्यकथिते न जानाति कया दिशा गता इति, दुःखान्वेषणं करोति । अथवा 'आएस' प्राघूर्णक आयातस्तेऽनापृच्छथ गताः, आचार्यैः प्राघूर्णकार्थो न तेषां गदितः, ग्लानार्थोऽपि, अथाऽन्तरा श्वापदैर्मथिताः, स्त्रीषण्डदोषा वा, सूर्छया कुवचित् पतिताः स्युः, ततश्चाऽनापृच्छथ गच्छता-माचार्यबालबुद्धसेहक्षपकास्त्यक्ताः स्युः, यत आचार्यादीनां प्रायोग्यमन्नं (प्र० मात्रं) नाऽऽनयन्ति, अनुव्रतत्वात् ॥३८८॥

आयरिए आपुच्छा, तस्संदिट्ठे व तंमि उ असंते ।

चेइयगिलाणकऽजा-इएसु गुरुणो अ णिगमणं ॥३८९॥

तस्मादाचार्यमापृच्छथ गन्तव्यं, तदभावे आचार्यसन्दिष्टमापृच्छथ यान्ति । तस्मिन्नाचार्येऽसति—कचिन्निर्गते,

केन कारणेनेत्याह 'चे०' चैत्यवन्दनार्थं ग्लानार्थं वा गुरोर्निर्गमनं स्यात् ॥३८९॥ चेद् गच्छताऽऽचार्येण यदा न कश्चिन्नियुक्तस्ततः—

अभणिण पुव्वणिउत्तं, आपुच्छिता वयंति ते समणा ।

अणभोगे आसण्णे, काइयउच्चारभोमाई? ॥३९०॥

अभणिते—कस्मिंश्चिद्विनियुक्ते, प्रागेव यो नियुक्तस्तमापृच्छ्य गम्यश्च । अनाभोगेन निर्गताः, आसन्ने भूप्रदेशे यदि स्मृतं तत आगत्य निवेद्य यान्ति, कायिकवर्धं यो निर्गतस्तस्मै कथयन्ति । संज्ञाभूमिं गतस्तस्मै कथयन्ति वा ॥३९०॥

दवमाइनिगयं वा, सेज्जायर पाहुणं च अप्पाहे ।

असई दूरगओ वि अ, नियत्त इहरा उ ते दोसा ॥३९१॥

द्रवं—पानकं तदर्थं यो निर्गतस्तस्मै कथयन्ति, शय्यातरं प्राचूर्णकं वा दृष्ट्वा मन्दिशन्ति, यतः कथनीयं मम विस्मृतम्, एतेपामभावे दूरगतोऽपि निवर्त्तते, इतरथा वा ते दोषाः स्तेनादयः स्युः ॥३९१॥

अण्णं गामं च वए, इमाई कज्जाई तत्थ नाऊणं ।

तत्थ वि अप्पाहणया, नियत्तइ वा सई काले ॥३९२॥

श्रीमती

ओवनिर्द्युक्तिः

॥१७१॥

अथ तस्माद् ग्रामादन्यं ग्रामं ब्रजेत्, एतानि वक्ष्यमाणानि कार्याणि ज्ञात्वा, तत्रेति तस्मिन् ग्रामे योऽसावभि-
प्रेतः । †तत्राप्यन्यग्रामे ब्रजता 'अप्पा०' सन्देशको दातव्यः । तदभावे सति प्रभूतकाले निवर्त्तते ॥३९२॥
कार्याण्याह—

दूरट्टिअबुड्डुलए, नव भड अगणी य पंत पडिणीए ।

पाओग-कालइक्कम, एक्कगलंभो अप्पज्जत्तं ॥३९३॥

एतानि दूरस्थितादीनि कारणानि अर्धपथ एव जानाति, कदाचिद् गतः सन् जानाति, तत्र ग्रामे तथाऽऽचार्य-
प्रायोग्यं न लब्धं, कालातिक्रमो जातः, एकस्य साधोर्भोजनलाभो जातः, न वा पर्याप्त्या तत्र भक्तं जातं । एभिः
कारणैरन्यं ग्रामं २यान्ति ॥३९३॥

पाउग्गाईणमसई, संविगं सण्णिमाह अप्पाहे ।

जइ य चिरं तो इयरे, ठवित्तु साहारणं भुंजे ॥३९४॥

प्रायोग्यानामभावेऽन्यं ग्रामं ब्रजन् साधुः संविगं साधुं यदि पश्यति ततस्तस्य हस्ते सञ्ज्ञहस्ते वा सन्दिशति,
'आदिग्रहणात्' पूर्ववच्छेषम्, भिक्षायटतां विधिरुक्तः, वसतिस्थानामाह—यदि तेषां ग्रामगतानां चिरं, तत 'इ०'
वसतिस्था गच्छसाधारणं विशिष्टं संस्थाप्य शेषं प्रान्तं भुञ्जते ॥३९४॥ अथ तथापि चिरयन्ति ततः—

† ततश्च किं कार्यमित्यत आह-तत्रा० ॥३९॥

जाए दिसाए उ गया, भत्तं धेत्तुं तओ पडियरंति ।

अणपुच्छनिग्गधाणं, चउदिसं होइ पडिलेहा (प्र. पडियरणं) । ३९५॥

यया दिशा . मिश्राटनार्थं गतस्तया दिशा गृहीतभक्तपानकाः साधवः प्रतिज्ञागरणा-निरूपणां कुर्वन्ति ।
अनापृच्छय निर्गतानां भिक्षाहिण्डकानां चतसृष्वपि दिक्षु ^१प्रतिज्ञागरणा स्यात् ॥३९५॥ प्रतिज्ञागरणविधिमाह—

पंथेणेगो दो उपपहेणा, सहं करेति वच्चंता ।

अक्खर पडिसाडणया, पडियरणिअेरसि मग्गेणं ॥३९६॥

^२पथैको द्वावुत्पथेन व्रजन्तः ^३शब्दं कुर्वन्ति । ते स्तेनादिना नीयमाना वर्त्तन्यामश्वराणि लिखन्तः पदादिना
व्रजन्ति ! परिश्राटनं बन्नादेः कुर्वन्तो यान्ति । यतस्तेन पथा कश्चिदन्वेषयति । इतरेयामन्वेषणार्थं निर्गतानां साधूनां
मार्गेण—^४तत्कृतचिह्नेन प्रति जागरणं स्यात् ॥३९६॥

गामे व गंतु पुच्छे, घर परिवाडिएँ जत्थ उ ण दिट्ठा ।

तत्थेव बोलकरणं, पिंडियजणसाहणं चव ॥३९७॥

१ 'प्रतिज्ञागरणा स्यादिति नास्ति ॥ ५ प्रती ॥ २ पथैको व्रजति ॥ ५ ॥ ३ त्रयोऽपि व्रजन्तः शब्दं कुर्वन्ति ते चान्यप्रामे
व्रजन्तस्तेना० ॥ ५ ॥ ४ कृत० ॥ ५ ॥ ५ रण कार्यं स्यात् ॥ ५ ॥

यदा स्तेननीतानां न किञ्चिच्चिन्हं पश्यति(न्ति) तदा ग्रामे गत्वा पृच्छति(न्ति) गृहपरिपाठ्या यदा न दृष्टस्तत्र ग्रामे, न च तद्ग्रामनिर्गतानां वार्ता, तत्रैव 'बोलकरणं' रोलं कुर्वन्ति । 'पिं०' पिण्डितस्याग्रे कथयन्ते । यदुताऽत्र ग्रामे 'संयता आयाता, न पुनरतो ग्रामाद्वाचां श्रुतेति ॥३९७॥ एवंतरुणैरन्यग्रामे भिक्षाटनेनेदं कृतम्—

एवं उगगमदोसा, विजडा पइरिक्कया अणोमाणं ।

मोहतिगिच्छा अ कया, विरियायारो य अणुचिण्णो ॥३९८॥

अन्यग्रामे भिक्षाटनेनोद्गमदोषास्त्यक्ताः स्युः । 'पइ०' प्रञ्चुरभक्तादर्लाभः स्यात्, 'अणो०' न चापमानमना-
दरकृतं स्याल्लोके, 'मो०' श्रमातपवैयावृत्यारिभिर्मोहस्य कामस्य निग्रहः स्यात् । वीर्याचारोऽनुचीर्णः^१ ॥३९८॥
एवमुक्ते नोदकः आह—

अणुकंपायरियाई, दोसा पइरिक्कजयणऽसंसट्टं ।

पुरिसे काले खमणे, पढमालिय तीसु ठाणेसु ॥३९९॥

आचार्यादयोऽनुकम्पिताः स्युः, आचार्योप्यनैव वाक्येन प्रत्युत्तरं ददाति काक्का—'अणु०' एवमाचार्यादीनामनु-
कम्पा एव यतः परलोके निर्जेरह्लोके प्रशंसा, पुनराह परः—'दो०' भवतु परलोकानुकम्पा किन्तु 'क्षुधादिपीडा

१ संयता भिक्षार्थं प्रविष्टाः च (न) तषां पुनः ॥ k ॥

२ ०चीर्णोऽद्भुष्टितो भवति ।: k ॥

३ क्षुधापिपासादि ॥ k ॥

श्रीमती
ओषनिर्युक्तिः
॥१७५॥

तदवस्थैव ? आचार्योप्याह, क्रियत एव प्रथमालिका किन्तु त्रिषु स्थानेषु, पुरुषोऽसहिष्णुः ततः करोति चेदुष्ण-
कालस्ततः करोति, 'क्षपकः-तपस्वी करोति । एषु स्थानेषु, करोति प्रथमालिकां, क्व कथं करोति ? इत्याह-
'पइ०' एकान्ते यतनया करौलु(ति) । आह परः-तेनाचार्यादीनां तद्भक्तं संसृष्टं कुतं (भवति) ? आचार्योऽनेनैव
वाक्येनाह 'पइरिक्कजयणसंसृष्टं' एकान्ते यतनयाऽसंसृष्टं यथा स्यात्तथा प्रथमालयन्ति । अकारः प्रश्लेष आचार्य-
वाक्ये दृष्टव्यः ॥३९९॥ द्वारगाथेयं प्रथमावयवमाह—

चोयगवयणं अप्पा-णुकंपिओ ते अ भे परिच्चत्ता ।

आयरियणुकंपाए, परलोए इह पसंसणया ॥४००॥

आत्मैव अनुकम्पित आचार्येण, 'ते भवद्भिः परित्यक्ताः, आचार्ये आह-आचार्यानुकम्पया ३ परलोकः,
इह प्रशंसा ॥४००॥ 'अणुक्मपाआयरिया' इति गयं, 'दोस'त्ति आह—

एवंपि अपरिचत्ता, काले खवए अ असहुपुरिसे य ।

कालो गिम्हो उ भवे, खंमगो वा पढमबिइएहिं ॥४०१॥

एवमपि ते परित्यक्ताः, यतः क्षुधादिना बाध्यन्ते ? आहाऽऽचार्यः-काले ग्रीष्मे करोति, क्षपको' स्यात्ततः

१ क्षपकस्तपस्वी करोतीत्ययशो नास्ति ॥ ५ ॥ २ ते च ते = प्रसिद्धाः वृषभा इत्यर्थः ॥ ६ ॥ ३ परलोकस्स्यात्, ॥५॥ परलोके इहलोके प्रशसा । ५।

श्रीमती
ओषधिनिर्युक्तिः
॥१७६॥

करोति, प्रथमद्वितीयपरीषदाभ्यां श्लुत्तृड्भ्यां बाध्यमानः पुरुषः करोति ॥४०१॥ आह परः—

जइ एवं संसटुं, अप्पत्ते दोसिणाइणं गहणं ।

लंभणाभिवक्खा दुविहा, जहणमुक्कोस तिअपणए ॥४०२॥

यद्येवं बहिः प्रथमालयति, तदा संसृष्टं स्यात् ? आहाऽऽचार्यः—‘अपत्ते’ति अप्राप्तायामेव शिक्षावेलायां पर्युषितानग्रहणं कृत्वा प्रथमालयति, कियद् ? इत्याह—लम्बनैः कवलैर्भिक्षामिश्र द्विविधा प्रथमालिका, जघन्यतस्त्रयः कवलास्तिस्रो वा भिक्षाः, उत्कृष्टतः पञ्च कवला पञ्च भिक्षा वा ॥४०२॥ तेन संघाटकेन किं वस्तु ‘केषु गृह्यते का वा यतना ? तदाह—

एगत्थ होइ भरां, बिइआंमि पडिग्गहे दवं होइ ।

पाउग्गायरियाई, मत्ते बिइए उ संसत्तं ॥४०३॥

एकस्मिन् पात्रे भक्तं गृह्णाति, द्वितीये पतद्ग्रहे द्रवं, एकस्मिन्मात्रके आचार्यादिप्रायोग्यं, द्वितीये मात्रके संसक्तं किञ्चित् पानकं च गृह्यते ॥४०३॥

जइ रित्तो तो दूबमत्तगंमि, पढमालियाए करणं तु ।

संसत्तगहण दवगु-ल्लहे य तत्थेव जं पत्तं ॥४०४॥

प्रथमालिकाय
कवलादिमा
वस्तुग्रहण-
यतना च ।

यदि र्वितः संसक्तद्रवमात्रकस्ततस्मिन् प्रथमालिकाकरणं, अथ तद्द्रवमात्रके संसक्तद्रवग्रहणं कृतं, तत-
स्तत्रैव पात्रे यत्प्रान्तं तद् शुद्धक्ते, तत्र क्षेत्रे दुर्लभे पानके सति ससक्तमात्रके पानकाक्षणिके सति तस्मिन्नेव भक्त-
पतद्ग्रहे यत्प्रान्तं तद् हस्तेनाऽऽकृष्याऽन्यस्मिन् हस्ते कृत्वा समुद्दिशति । एवं वाऽसौ संघाटकः प्रथमालयति ॥४०४॥

अंतरपल्लीगहिअं, पढमागहियं व सब्व भुंजेजा ।

धुवलंभसंखडीयं व, जं गहिअं दोसिणं वावि ॥४०५॥

अन्तरपल्ली—तस्माद् ग्रामादासन्नो यो ग्रामस्तत्र यद् गृहीतं तद् शुद्धक्ते पुनस्तत् क्षेत्रातिक्रान्तत्वादकल्प्यं स्यात्,
प्रथमपौरुषीगृहीतं यत् सर्वं शुद्धक्ते, तृतीयपौरुष्यामकल्प्यं यतस्तत् स्यात् । ध्रुवोऽशयंभाषी संखडयामत्र लाभ
इति मत्वा यद् गृहीतं 'दोषान्नं' तत्सर्वं शुद्धक्ते ॥४०५॥

दरहिंडिए व भाणं, भरिअं भोच्चा पुणोवि हिंडिजा ।

कालो वाऽड्कमई, भुंजेजा अंतरा सब्वं ॥४०६॥

अर्द्धहिण्डितेऽपि यद् भृतं भाजनं तद् भुक्त्वा पुनर्हिण्डते, भोजनकालो वाऽतिक्रामति साधूनां यावदसौ भक्तं
गृहीत्वा व्रजति, ततोऽन्तरापि सर्वं भुक्त्वा प्रविशति ॥४०६॥

श्रीमती
ओषनिर्मुक्तिः
॥१७८॥

एसो उ विही भणिओ, तंमि वसंताण होइ खेत्तंमि ।
पडिलेहणंपि इत्तो, वोच्छं अप्पक्खरमहत्थं ॥४०७॥

एष विधिरुक्तस्मिन् क्षेत्रे वसताम्, प्रतिलेखनामतो वक्ष्येऽल्पाक्षरं महार्थांश्च, उक्तं स्थानस्थितिद्वारम् । तद्व्याख्यानाच्च गतेयं गाथा—‘सिं’गार—विइय—वसही’त्यादिका, तत्प्रतिपादनाच्चोक्ता ‘जयमाणा विहरंता, ओहेणाहिण्डका चउद्धा उ’चि, तत्प्रतिपादनादुक्ता अनेके प्रत्युपेक्षकाः, तद्व्याख्यानादुक्तं प्रत्युपेक्षिकद्वारम् ॥४०७॥ अतः प्रतिलेखनामाह—

दुविहा खलु पडिलेहा, छउमत्थाणं च केवलीणं च ।
अब्भितर-बाहिरिआ, दुविहा दब्बे य भावे य ॥४०८॥

द्विविधा प्रतिलेखना, छत्रस्थानां केवलानां च संबन्धिनी, सा चकैका १ द्विधा बाह्याभ्यन्तरभेदात्, या बाह्या सा द्रव्यविषया अभ्यन्तरा भावविषयेति ॥४०८॥ केवलानां प्रत्युपेक्षणामाह—

पाणेहि उ संसत्ता, पडिलेहा होइ केवलीणं तु ।
संसत्तमसंसत्ता, छउमत्थाणं तु पडिलेहा ॥४०९॥

१ द्विधा बाह्या सा द्रव्यविषया अभ्यन्तरा भावविषयेति ॥४॥

प्रतिलेखना-
द्वारम्
सभेदम् ।

॥१७८॥

श्रीमती
ओघनिर्युक्तिः

॥१७९॥

प्राणिभिः संसक्तं यद् द्रव्यं तत्प्रतिलेखना केवलिनम्, १ संसक्तासंसक्तप्रतिलेखना छद्मस्थानाम्, आह—यथो-
पन्यासस्तथा निर्देशः कस्मान्न कृतः ? उच्यते—केवलिनं प्राधान्यव्यापनार्थं पूर्वं व्याख्या, पश्चात् छद्मस्थानां कृता,
आह—इत्थमेव पूर्वमुपन्यासः कस्मान्न कृतः? उच्यते—तत्पूर्वकाः केवलिन इत्यस्यार्थस्य ज्ञापनार्थम् ॥४०९॥ केवलिनं
प्रतिलेखनाकरणे कारणमाह—

संसज्जह ध्रुवमेअं, अपेहिअं तेण पुव्व पडिलेहे ।

पडिलेहिअंपि संसज्ज-इत्ति संसत्तमेव जिणा ॥४१०॥

संसज्यते—प्राणिभिः सह संसर्गमुपयाति ध्रुवमेतद्वन्नादि अप्रत्युपेक्षितं सत् तेन पूर्वमेव केवलिनः प्रत्युपेक्षणां
कुर्वन्ति, यदा पुनरेवं संविद्व्रते—इदं वन्नादि प्रत्युपेक्षितमपि उपभोगकाले संसज्यतेऽतः संसक्तमेव जिनाः प्रत्यु-
पेक्षन्ते न त्वनागतं पल्लिमन्थदोषात् ॥४१०॥ उक्ता केवलिद्रव्यप्रत्युपेक्षणा, भावत आह—

नाऊण वेयणिज्जं, अइबहुअं आउअं च थोवागं ।

कम्मं पडिलेहेअं, वच्चंति जिणा समुग्धाथं ॥४११॥

ज्ञात्वा वेदनीयकर्मातिप्रभूतं, तथाऽऽयुष्कं च स्तोत्रं कर्म प्रत्युपेक्ष्य—ज्ञात्वेत्यर्थः, केवलिनः समुद्धातं व्रजन्ति
अत्र च भावः कर्मणः उदयः औदधिको भाव इत्यर्थः ॥४११॥ छद्मस्थानां द्रव्यत आह—

१ ० संसक्तद्रव्यप्रति ० ॥५॥

केवलिनो
द्रव्यभाव-
प्रतिलेखना
तत्कारणञ्च ।

॥१७९॥

संसत्तमसंसत्ता, छुमत्थाणं तु होह पडिलेहा ।

चोयग जह आरक्खी, हिंडिताहिंडिया (प्र. तह उ) चेव ॥४१२॥

संसक्तासंसक्तद्रव्यविषया प्रतिलेखना छद्मस्थानां, अत्र नोदक आह—युक्तं संसक्तस्य वत्त्वादेः प्रत्युपेक्षणम्, असंसक्तं कस्मात्प्रत्युपेक्ष्यते ? आहाऽऽचार्यः—यथा आरक्षकयोर्हिण्डिताऽहिण्डितयोर्यथासंख्येन प्रसादविनाशौ संजातौ तथा अत्रापि द्रष्टव्यम् ॥४१२॥ अमुमेवार्थमाह—

तित्थयरा रायाणो, साहू आरक्खि मंडगं च पुरं ।

तेणसरिसा य पाणा, तिगं च रयणा भवो दंडो ॥४१३॥

किं कय किं वा सेसं, किंकरणिज्जं तवं च न करेमि ।

पुव्वावरत्तकाले, जागरओ भावपडिलेहा ॥४१४॥

स्पष्टा, नवरं 'पुव्वं'चि पूर्वरात्रकालो रात्रिग्रहरद्धयस्याद्यः तस्यान्त-उपरिष्ठादपररात्रकालस्तस्मिन् जाग्रतश्चिन्तयन्ति । एवमुक्ता छद्मस्थानां भावप्रत्युपेक्षणा, तद्भणनाच्चोक्ता प्रत्युपेक्षणा ॥४१४॥ प्रत्युपेक्षणीयमाह—

ठाणे उवगरणे वा, थंडिल-उवथंभ-मग्ग-पडिलेहा ।

किंमाई पडिलेहा, पुव्वणहे चेव अवरणहे ॥४१५॥

स्थानं-कायोत्सर्गादि त्रिविधं वक्ष्यति, उपकरणं पात्रकादि, स्थण्डिलं कायिवयादिभूमिः, †अवष्टम्भः, †मार्गः, एतत्पञ्चकविषया प्रतिलेखना †पूर्वाह्णे च किमादिका ? मुखवस्त्रिकेति, द्वारगाथेयम् ॥१८५॥ तत्र सामान्येन सर्वाण्येव द्वाराणि †व्याख्यानयति—

ठाण-निसीय-तुयट्टण-उवगरणाईण गहण-णिवेवे ।

पुव्वं पडिलेहे चक्खु-णा उ पच्छा पमज्जेज्जा ॥१८६॥

स्थानं-कायोत्सर्गस्तं कुर्वन्, निषीदनम्-उपविशनं, †त्वर्गचनं, †तथोपकरणादीनां ग्रहणे निक्षेपे च आदिग्रहणात् स्थण्डिलसवष्टम्भश्च गृह्यते, एतानि सर्वाण्येव पूर्वं चक्षुषा प्रत्युपेक्ष्य पश्चाद्रजोहरणेन प्रमृज्यन्ते ॥१८६॥ एतामेव द्वारागाथां विशेषेणाह—

उइढणिसीयतुयट्टण, ठाणं तिविहं तु होइ णायव्वं ।

उइढं उच्चाराई, गुरुमूल पडिक्कमागम्म ॥१८७॥

स्थानं त्रिविधं ज्ञातव्यम्-ऊर्ध्वस्थानं निषीदनस्थानं त्वर्गचनस्थानं च । ऊर्ध्वस्थानं-कायोत्सर्गः स †चोच्चारदि कृत्वा, ततश्च गुरुमूले आगत्य इर्यापथिकां प्रतिक्रामतो भवति ऊर्ध्वस्थानम् ॥१८७॥

† आधाररूपः रत्तम्भादिः † मार्गः - पन्थाः ॥१८॥ † पूर्वाह्णेऽपराह्णे च किमादिका ॥१८॥ † नयति भाष्यकारः ॥१८॥

‡ त्वर्गचनं = स्वप्नं ॥१८॥ † आदिशब्दात् प्रत्यवणादिग्रहणम् । सं० ।

पक्खे उस्सासाई, पुरतो अविणीय मगओ वाळ ।

णिक्खम(प्र.णिग्गम)पवेसवज्जण, भावासण्णे गिलाणाई ॥४१८॥

कायोत्सर्गं कुर्वता गुरोः पक्ष्योर्न स्थेयं, यतो गुरुच्छ्वासेनाभिह्यते, पुरतस्तिष्ठतोऽविनीतत्वं स्यात्, नापि मार्गतः—पृष्ठतः (गुरोः) अपानवातनिरोधेन ग्लानता स्यात् । (कथं पुनः स्यातव्यं ?) तत्र निष्क्रम-प्रवेशस्थानं सुबत्वा कायोत्सर्गं करोति । 'भावा०' य उच्चारादिना पीडितः स च निर्गमे रूद्धे सञ्ज्ञानिरोधं करोति, ततश्च ग्लानता स्यात्, अथ निर्गच्छति ततः कायोत्सर्गभङ्गः ॥४१८॥ मार्गे कायोत्सर्गकरणे एते दोषाः—

भारे वेयणखमगुण्ह—मुच्छपरियावच्छिदणे कलहो ।

अव्वावाहे ठाणे, सागारपमज्जणा जयणा ॥४१९॥

भिक्षामदित्वाऽऽगतस्य पात्रादिभाराक्रान्तस्य (अतिपालयतः) साधोर्वेदना स्यात् । विद्वत्याऽऽयातः क्षपकः [तथा] उष्णसंतप्तश्च, द्वयोरपि प्रतिपालयतोर्यथाक्रमं सूच्छीपरितापौ भवतः । अथैते कायोत्सर्गं छित्त्वा प्रविशन्ति, ततः परस्परं कलहः स्यात्, तस्मादध्यात्राधे स्थाने कायोत्सर्गः कार्यः । 'सागा०' सागारिको यदि स्यात् कायोत्सर्गं कुर्वतस्तदाऽप्रमार्जनामेव करोति यतनया वा प्रमार्जयति, कथं ? रजोहरणत्राह्यनिपद्यया, ततस्तां सागारिकपुरत एकान्ते शुञ्चति, गते च गृह्णाति ॥४१९॥ निषीदनस्थानमाह—

श्रीमती
ओवनिर्मुक्तिः
॥१८३॥

संडास पमज्जिता, पुणो वि भूमिं पमज्जिआ णिसिए ।
राओ य पुव्वभणिअं, तुयट्ठणं कण्हई ण दिवा ॥४२०॥

जङ्घोर्वोरन्तरालं प्रमृज्य उत्कृडकस्थः पुनर्भुवं प्रमृज्य निषीदेत् । त्वग्वर्त्तनस्थानमाह—रात्रौ पूर्वोक्तमेव त्वग्वर्त्तनं,
दिवा पुनस्त्वग्वर्त्तनं न कल्पते ॥४२०॥ त्रयाणां कल्पते तानाह—

अद्धानपरिस्संतो, गिलाणबुद्धा अणुणवेत्ताणं ।
संथारुत्तरपट्ठो, अत्थरण णिवज्जणाऽऽलोगं ॥४२१॥

अध्वानपरिश्रान्तो ग्लानो बृद्धश्च एते त्रयोऽबुद्धाभ्याचार्यं संस्तारकीत्तरपट्ठौ आस्तीर्य 'निव०' स्वपन्ति । साव-
काशं मुक्त्वाऽभ्यन्तरे, [स्वपन्ति] मा भूत्सागारिकस्य 'नूनं रात्रौ सुरतप्रपञ्चे स्थितोऽयमन्यथा कुतोऽस्य निद्रेति
शङ्का स्यात् इति' ॥४२१॥ उक्तं त्वग्वर्त्तनस्थानं, तेन गतं स्थानद्वारम्, उपकरणमाह—

उवगरणार्इयाणं, गहणे णिकूखेवणे य संकमणे ।
ठाण णिरिक्खपमज्जण, काउं पडिलेहए उवहि ॥४२२॥
उपकरणादीनां ग्रहणे, निक्षेपणे, संक्रमणं—स्थानात् स्थानान्तरे [नयनं] तस्मिन्, एषु यत् स्थानं तन्निरिक्ष्य प्रमार्जनं

निषीदन-
त्वग्वर्त्तनस्थान
निरूपणा ।

॥१८३॥

कृत्वा च उपधिं प्रत्युपेक्षते, योऽयमादिशब्दः स उपधिप्रकारप्रतिपादनार्थः ॥४२२॥ १ उपकरणप्रत्युपेक्षणामाह—
उवगरण वत्थपाए, वत्थे पडिलेहणं तु वोच्छामि ।
पुवणहे अवरणहे, मुहणंतगमाइ पडिलेहा ॥४२३॥

उपकरणप्रतिलेखना द्विधा—वत्थविषया पात्रविषया च, पूर्वं वत्थप्रतिलेखनां वक्ष्ये, यतः प्रव्रजतः पूर्वं वत्थो-
पकरणमेव दीयते सा च पूर्वाहणे, अपराहणे च सुखवत्त्रिकादिका स्यात् ॥४२३॥ तत्राऽयं विधिः—

उइढं थिरं अतुरिअं, सव्वं ता वत्थ पुव्व पडिलेहे ।
तो विइअं पण्णोडे, तइयं च पुणो पमज्जेज्जा ॥४२४॥

वत्थोर्ध्वं कार्योर्ध्वं चाचार्यमतेन भविष्यति, नोदकमतेन वक्ष्यमाणं, तथा स्थिरं—सुगृहीतं कृत्वा प्रत्युपेक्षेत,
अत्वरितं—स्तिमितं २ प्रत्युपेक्षेत=निरीक्षेत । ३ सर्ववत्थं पूर्वं चक्षुषा निरीक्षेत एवं तावद्वर्गभागः । परभागोऽपि परा-
दृष्ट्यैवमेव चक्षुषा निरीक्षेत, ततो द्वितीयवारायां प्रस्फोटयेत्, वत्थे षट् पुरिमाः कार्य्याः । तृतीयवेलायां हस्तगतान्
प्राणिनः प्रमार्जयति ॥४२४॥ इमां गाथां व्याख्यानयन्नाह भाष्यकारः—

१ ०क्षणमाह ॥k॥ २ प्र०' चक्षुषा निरीक्षेत ॥k॥ ३ 'सव्व'ति सर्ववत्थ ० ॥k॥

वत्थे काउड्डंमि अ, परवयण ठिओ गहाय दसियंते ।
तं ण भवति उक्कुडुओ, तिरिअं पेहे जह विलित्तो ॥४२५॥

ऊर्ध्वं द्विधा वस्त्रोर्ध्वं कायोर्ध्वं च, इत्युक्ते नोदक आह—'ठिओ' स्थितस्योर्ध्वस्य गृहीत्वा दशान्ते वस्त्रं प्रस्फोटयतः कायोर्ध्वं वस्त्रोर्ध्वं च यथा स्याद्, एवमुक्ते आहाचार्यः—तन्न भवति, यस्माद्दुत्कुडुकस्थितस्तिर्यक् प्रसार्य वस्त्रं प्रत्युपेक्षेत । एतदेव नः कायोर्ध्वं वस्त्रोर्ध्वं च [नान्यत्^k], यथा चन्दनादिना विलिप्ताङ्गः परस्परमङ्गानि न लगयति एवं 'सोऽपि ॥४२५॥ स्थिरादीनि पदान्याह—

घेत्तुं थिरं अतुरिअं, तिभागबुद्धीय चक्खुणा पेहे ।
तो बिहयं पप्फोडे, तइयं च पुणो पमज्जेज्जा ॥४२६॥

गृहीत्वा स्थिरं—निबिडं, अत्वरितं—स्तिमितं, त्रिभागबुद्ध्या चक्षुषा प्रत्युपेक्षेत, द्वितीयवारायां प्रस्फोटयेत्, तृतीयवारायां प्रसार्जयेत् ॥४२६॥ प्रत्युपेक्षां कुर्वतेदं कर्तव्यम्—

अणच्चाविअं अवलिअं, अणाणुबंधिं अमोसलिं चव ।
छप्पुरिमा णव खोडा, पाणी पाणपमज्जणं ॥४२७॥

श्रीमती
ओधनिर्युक्तिः
॥१८६॥

प्रतिलेखनां कुर्वता बह्वमात्मा च न नर्तयितव्यः, अवलितं वस्त्रं शरीरं च कार्यं, नानुबन्धि प्रत्युपेक्षणं-नाऽन-
वरतमाखोडा[टका]दि कार्यं, सान्तरं^१ कर्तव्यं, अमोसलि प्रत्युपेक्षणं कार्यं, यथा मुसलं ऊर्ध्वमधस्तिर्यग् लगति नैव
प्रतिलेखना कार्या किन्तु यथा प्रतिलेखयत ऊर्ध्वं पीठिषु, तिर्यक् कुड्यामधो भूमौ न लगति तथा कार्यं,
'छप्युरिमा'^१ तत्र वस्त्रं चक्षुषा निरूप्यार्वाग्भागे त्रयः पुरिमाः कर्तव्याः, तथा परावृत्य परभागं निरूप्य पुनरपरं त्रयः
पुरिमाः एवमेते, षट् पुरिमाः षड्वारामित्यर्थः। नव खोटकाः कार्याः पाणेरुपरि, तथा प्राणिनां प्रमर्जिनं
पाणौ नवैव वाराः कार्यम् ॥४२७॥ इमानि द्वाराण्याह—

वत्थे अप्पाणंमि अ, चउहा अणच्चाविअं च ।

अणुबन्धि णिरंतरया, तिरिउड्हह य घट्टणा मुसली ॥४२८॥

अनर्त्तयितं चतुर्धा, अवलितं चतुर्धा, शरीरवस्त्रभेदात्-अत्र प्रथमो भङ्गः शुद्धः, अनुबन्धः-निरन्तरतोच्यते,
नानुबन्धेन प्रतिलेखयति । त्रिधा मुसली-ऊर्ध्वघट्टनाऽधोघट्टना तिर्यग्घट्टना, एवं न किञ्चिद्वस्त्रेण घट्टयति ॥४२८॥
पूर्वोक्तमनर्त्तयितादि कार्यं, नेदं वक्ष्यमाणम्—

आरभडा सम्महा, वड्जेयव्वा य मोसली तइया ।

पप्फोडणा चउत्थी, विक्खित्ता वेइया छट्टा ॥४२९॥

१ सान्तरं = २ विच्छेदम् ॥ स० ॥

एते षड् दोषाः ॥४२९॥ इमां द्वारगाथां व्याख्यानयति—

वितहकरणे च (प्र.व) तुरिअं, अणं व गेण्हणाऽऽभडा ।

(प्र. वितहकरणंमि तुरिअं अणं वणं व गिहण आरभडा) ।

अंतो व होज्ज कोणा, निसियण तत्थेव संमद्दा ॥४३०॥

वितथं-विपरीतकरणं तदारभडाशब्देनोच्यते, वा-विकल्पेनेयं च आरभडोच्यते-त्वरितम्-आकुलं यदन्यान्यवस्त्र-ग्रहणं तदारभडा, सा च प्रतिलेखना न कार्या । सम्मर्दा व्याख्याते-अन्तः मध्ये वस्त्रस्य संबलिताः कोणा यत्र स्युः, सा सम्मर्दा, तत्रैवोषधौ उपविश्य यत्प्रतिलेखनाकरणं वा सम्मर्दा, सा च न कार्या ॥४३०॥

मोसली पुब्बुदिट्ठा, पप्फोडण रेणुगुण्डिए चेव ।

विक्खेवं तुक्खेवो, वेइयपणं च छद्दोसा ॥४३१॥

मोसली पूर्वमेवोद्दिष्टा^१, प्रस्फोटनामाह-यथा कश्चिद् गृही रेणुगुण्डितवस्त्रं प्रस्फोटयति एवमसावपि, इयं च न कर्त्तव्या, विक्षिप्तमाह-प्रतिलेखयित्वा वस्त्रमन्यत्र जवनिकादौ क्षिपति, अथवा विक्षेपो-वस्त्राञ्चलानामूर्ध्वं यत्क्षेपणं स उच्यते, स च न कार्यः । वेदिका पञ्चप्रकारा जातुनोरुपरि हस्तौ कृत्वा प्रतिलेखयति यत् सा ऊर्ध्ववेदिका [१]

१ आरभडा (१) सम्मर्दा (२) मोसली (३) प्रस्फोटना (४) विक्षिप्ता (५) वेदिका (६) प्रत्युपेक्षणा न कार्या । k ।

२ उद्दिष्टा भणितेत्यर्थः ।

श्रीमती
ओघनिर्मुक्तिः
॥१८८॥

जानुनोरधो हस्तौ कृत्वा यत् प्रतिले० [खयति] सा [अधो वेदिका] (२), मंदशयोर्मध्ये हस्तौ कृत्वा यत् प्रतिलेखयति [सा १५] तिर्य्यवेदिका (३) बाह्वोरन्तरा द्वे जानुनी कृत्वा यत् प्रतिले० [खयति] सा-उभयवेदिका^१ । बाह्वोरन्तरैकं जानु कृत्वा यत् प्रतिले० [खयति] सा एकतोवेदिका, इदं न कर्त्तव्यम् । एते आरभडादयः-षड् दोषाः प्रति-लेखनायां न कार्याः ॥४३१॥ तथैते च न कार्याः—

पसिढिल-पलंब-लोला, ए(णे. पा.)गा मोसा अणेगरूवधुणा ।
कुणइ पमाणपमायं, संकियगणणोवगं कुञ्जा ॥४३२॥

प्रशिथिलं दृढं न गृहीतं प्रलम्बमानाञ्चलं एकान्ते गृहीतं प्रलम्बते, भूमौ लोलते हस्ते वा, 'एगामोस'चि मध्ये गृहीत्वा बलं घसन् हस्ताभ्यां त्रिभागावशेषं करोति, अथवा त्र्यंगुलीभिर्वल्लं गृहीतव्यं तदेकाङ्गुल्या गृह्णाति, 'एगामोस'चि पाठेऽनेकामर्शाः अनेकप्रकारं कम्पयन्ति, अथवाऽनेकानि वस्त्राण्येकत्र कृत्वा धुनाति, प्रमाणे प्रमादं करोति, पुरिमादीनूनाधिकान् करोति शङ्किते सति गणनामुपगच्छन्तीति गणनोपगा तां करोति पुरीमादीन् गणयन्नित्यर्थः ॥४३२॥ इमां द्वारगाथां प्रतिपदमाह—

पसिढिलमघणं अतिराइयं च विसमगहणं व कोणं वा ।
भूर्मीकरलोलणया, कड्डणगहणेक्कआमोसा ॥४३३॥

१ द्विधा वेदिकाः । ५ ।

२ प्रत्युपेक्षणायामेते दोषा न क्षार्या इति भावः । सं० ।

प्रशिथिलम्—‘अघणं’—अदृढं गृह्णाति अतिरायितं वा अतटितं १ वा (अताडितं वा) प्रशिथिलं, विषमग्रहणे सति लम्बकोणं वस्त्रं स्यात् । भूमौ करे वा लोलयति प्रतिलेखयन्, मध्ये वस्त्रं गृहीत्वा तावदाकर्षयति यावत् त्रिभागं शेषं ग्रहणं जातं, इयमेगामोसा एकाघर्षणमित्यर्थः, अथवाऽऽकर्षणे ग्रहणे वा २ अनेकानामर्शान् करोति ॥४३३॥

धुणणा तिह परेणं, बहूणि वा घेतु एकई धुणइ ।

खोडणपमज्जणासु य, संकियगणणं करि पमाई ॥४३४॥

धुनना—कम्पना त्रयाणामुपरि करोति बहूनि वस्त्राण्येकीकृत्य यौगपद्येन धुनाति वा, खोटकप्रमार्जनासु नवसूनाधिकं करोति । शङ्कितगणनां करोति, प्रमादी, इत्थं न कर्त्तव्या ॥४३४॥ विशिष्टा तु कर्त्तव्येत्याह—

अणूणाहरित पडिलेहा, अविवच्चासां तहेव य ।

पढमं पयं पसत्थं, सेसाणि अ अप्पसत्थाणि ॥४३५॥

(१) अन्यूना (२) नतिरिक्ता (३) विपर्यासेन कर्त्तव्या, एभिस्त्रिभिः पदैरष्टौ भङ्गाः स्र्वचिताः । एतेषु प्रथमं पदं प्रशस्तम् ॥४३५॥

णवि ऊणा णवि रिता, अविवच्चासा उ पढमओ सुद्धो ।

सेसा होइ असुद्धा, उवरिल्ला सत्त जे भंगा ॥४३६॥

अन्यूनाऽनतिरिक्ताऽविपर्यासरूपः प्रथमो भङ्गः शुद्धः । शेषं स्पष्टम् । वेऽशुद्धाः सप्त मङ्गास्ते एवं भवन्ति ॥४३६॥
खोडपमज्जण वेलाउ (प्र.सु), चैव ऊणाहिआ मुणैयव्वा ।

अरुणावासग १ पुवं २, परोप्परं ३ पाणिपडिलेहा ४ ॥४३७॥

खोटकेषु प्रमार्जनासु २ऊनाधिकाः क्रियन्ते ततोऽशुद्धाः । ३न्यूनाधिकवेलायामशुद्धा भवन्ति वा, आह—न्यूनाधिक-
वेलायां प्रतिलेखयतो दोष उक्तस्ततः कदा कर्त्तव्या ? तत्र केचनाऽऽहुः— अरुणादावशयकं पूर्वमेव कृत्वा ततोऽरुणो-
द्गमसमये प्रभास्फुटनवेलायां प्रतिलेखयति, अपरे आहुः— प्रभायां स्फुटितायामावश्यकं पूर्वं कृत्वा प्रतिलेखयति,
अन्ये त्वाऽऽहुः— 'परो'० परस्परं यथा[दा] मुखानि विभाव्यन्ते तदा प्रतिलेखयति, अन्ये यदा पाणौ रेखा दृश्यन्ते
४तदा ॥४३७॥ सिद्धान्तवाद्याह—

एते उ अणाएसा, अंधारे उग्गएविहु ण दीसे ।

मुहरयणिसिज्जचोले, कप्पतिगदुपट्ठुई सूरु ॥४३८॥

एते सर्वेऽप्यनादेशाः असत्पक्षाः, यतोऽन्धकारे प्रतिश्रये उद्गतेऽपि सूर्ये रेखा न दृश्यन्ते तस्मादसत्पक्षोऽयं,
शेषं पदत्रयं सान्धकारत्वादेव दूषितं, तर्हि कदा प्रतिलेखयति ? मुखवस्त्रिका—रजोहरण—निपद्या—चोल्पट्ट—कल्पत्रिक—

१ न्यूनातिरिक्ताविपर्यासादयः ।सं०।

२ ०धिका वा पुरिमाः क्रि० ।क।

३ ०यां प्रत्युपेक्षणायां क्रियमाणायामशु० ।क।

४ ०तदा प्रत्युपेक्षणा क्रियते ।क।

संस्तारोत्तरपट्ट-प्रतिलेखनासमाप्त्यनन्तरं यथा स्वर उद्गच्छति, प्रतिक्रमणसमाप्तौ ज्ञानदर्शनचरित्रार्थं स्तुतित्रये दत्ते सति प्रतिलेखना क्रियते ॥४३८॥ प्रागुक्तमुपधेर्विपर्यासो न १ प्रतिलेखनायां कार्यस्तस्यापवादमाह—

पुरिसुवहिविचवासो, सागरिण् करिञ्ज उवहिवच्वासं ।
आपुच्छित्ताण गुरुं, पहुवमाणेयरे वितहं ॥४३९॥

विपर्यासो द्वित्रिधः—पुरुषोपधिविपर्यासभेदात्, सागारिके स्तेनादिके सत्यागते विपर्यासः क्रियते प्रत्युपेक्षणायाः, पूर्वं पात्रकाणि पश्चाद्भस्त्राणि एवमयं प्रणे विपर्यास एवं विक्रालेऽपि, सागारिकानान्गुक्तान् ज्ञात्वा पुरुषविपर्यासमाह 'आपुच्छित्ता' अपृच्छ्य गुरुमात्मीयामुपधिं ग्लानसत्कां वा प्रत्युपेक्षते, यदाऽऽभिग्रहिका उपधिप्रत्युपेक्षकाः पर्याप्यन्ते तदैवं करोति, आभिग्रहिका यदा न सन्ति तदा प्रथममात्मीयोपधिं प्रतिलेखयनो वितथमनाचारः स्यात् ॥४३९॥
एवमपि वितथं स्यात्—

पडिलेहणं करंतो, मिहो कंहं कुणइ जणवयकहं वा ।
देइ व पच्चक्खाणं, वाएइ सयं पडिच्छइ वा ॥४४०॥

प्रतिलेखयन् मिथः कथां—मैथुनसंसत्कां, जनपदकथां वा करोति, प्रत्याख्यानं श्रावकादेर्ददाति, वाचयति—

१ प्रतिलेखयत कार्य इत्युत्सर्गतः ॥५॥ २ एव xxx स्यादित्यंशः कथंशकप्रती नस्ति ।सं०।

कश्चित् साधुं पाठयतीत्यर्थः, स्वयं प्रतीच्छतीति वा आलापं दीयमानं, एतच्च 'कुर्वन्' विराधको भवति ॥४४०॥
अत आह—

पुढवी आउक्काए, तेऊ-चाऊ-वणस्सइ-तसाणं ।
पडिलेहणापमत्तो, छण्हंपि विराहओ होइ ॥४४१॥

कथं पुनः षष्णां विराधकः ? ॥ ४४१॥ अत आह—

घडगाइपलोहृणया, मट्टिअ अगणी य बीय कुंथाई ।
उदगगया व तसेयर, ओमुय संघट्ट झावणया ॥४४२॥

कुम्भकारशालादिवसतौ प्रतिलेखयन्ननु^१पयुक्तस्तोयघटादि प्रलोठयेत्, स च घटो मृत्तिकाग्निबीजकुंश्वादीना-
मुपरि प्रछठितः, तत एतान् व्यापादयेत् । यत्राग्निस्तत्र वायुरप्यवश्यंभावी, अथवेत्थं षष्णां व्यापादकः—योऽसाबुदक-
घटः प्रलोठितस्तद्गता एव त्रसाः पूतरकादयः स्युः । इतरे वनस्पतिकायाश्च तथा वस्त्रान्तेनोल्मुकं संघट्टयेत्तत्र
'ज्ञा०' प्रदीपनकं तेन संजातं ततः संयमात्मविराधनेति ॥४४२॥

१ ० ० कुर्वन् षष्णामपि कायाना विरा० ॥१॥ २ अनभियुक्तः ॥१॥

श्रीमती
ओषनिर्घुषितः
॥१९३॥

इय दवओ उ छण्हंपि, विराहओ भावओ इहरहा वि ।
उवउत्तो पुण साहू, संपत्तीए उवहओ अ ॥४४३॥

सुगमा ॥४४३॥ अथोपयुक्तः करोति ततः—

पुढवी आउक्काए, तेउवाउवणस्सइतसाणं ।
पडिलेहणमाउत्तो, छण्हंउपाराहओ होइ ॥४४४॥

सुगमा ॥४४४॥ न केवलं प्रतिलेखना, अन्योऽपि यः कश्चिद् व्यापरोऽर्हन्मते स सर्वोऽपि कर्मक्षयाय स्यादेतदाह—
जोगे जोगे जिणसासणंमि, दुक्खक्खया पउंजंते ।

अण्णोण्णमबाहाए, असवत्तो होइ कायव्वो ॥४४५॥

दुःखक्षयाय प्रयुज्यमानः क्रियमाणोऽन्योऽन्याऽबाधयाऽसपत्नः—अविल्लो भवति कार्यः [कर्तव्य इत्यर्थः] ।
॥४४५॥ अथुना फलमाह—

जोगे जोगे जिणसासणंमि, दुक्खक्खया पउंजंते ।
एक्केकंमि अणंता, वट्टंता केवली जाया ॥४४६॥ स्पष्टा ।

प्रतिलेखनाया-
मुपयुक्तः षट्-
कायाविराधकः

॥१९३॥

एवं पडिलेहंता, अईयकाले अणंतगा सिद्धा ।
चोयगवयणं सययं, पडिलेहेमो जओ सिद्धी ॥४४७॥

एवं प्रतिलेखयन्तोऽतीतकालेऽनन्ताः सिद्धाः । एवमुक्ते नोदक आह—यद्येवं प्रतिलेखनायाः प्रभावस्तदा सदा
प्रत्युपेक्षणां कुर्मः, किमन्येन योगेनानुष्ठितेन, [यतः ततः सिद्धिः] ॥४४७॥ आचार्य आह—

सेसेसु अवटुंतो, पडिलेहंतो वि देसमाराहे ।

जइ पुण सव्वाराहण-मिच्छसि तो णं णिसामेहि ॥४४८॥

शेषयोगेष्ववर्त्तमानः प्रतिलेखनां कुर्वन्नपि देशत आराधकः । यदि पुनः सम्पूर्णाराधनमिच्छसि इति, सुगमम् ॥४४८॥

पंचिदिएहिं जुत्तो गुत्तो, मणमाईतिविहकरणमात्तो ।

तवणियमसंजमंमि (प्र.मी), जुत्तो आराधओ होइ ॥४४९॥

‘जुत्तो’ यत्नवान् ॥४४९॥ इमां द्वारागाथां व्याख्यायति—

इंदियविसयणिरोहो, पत्तेसु वि रोगदोसणिग्गहणं ।

अकुसलजोगणिरोहो, कुसलोदय एगभावो वा ॥४५०॥

इन्द्रियविषयाः शब्दादयस्तेषां निरोधो गुप्तिः । अयम्, अप्राप्तानां निरोधः, तथा प्राप्तेष्वपि शब्दादिषु रागद्वेषनिग्रहः,

भणिता पञ्चेन्द्रियगुप्तता, 'मणसाई'त्याह - अकुशलानां मनोवाक्कायानां निरोधः कुशलानां त्रिविधकरणगुप्तता, 'एग०' कुशलाकुशलयोगेषु समष्टिर्मध्यस्थता सा त्रिविधकरणगुप्तता ॥४५०॥ तप आह—

अम्बितर-बाहिरंगं, तवोवहाणं दुवालसविहं तु ।
इन्दियतो पुव्बुतो, णियमो कोहाइओ विइओ ॥४५१॥

तपउपधानमु^२पदधातीत्युपधानं तच्च द्वादशविधमपि तप उच्यते । नियममाह—स च द्विधा इन्द्रियनियमः
पूर्वीकः । द्वितीयो नोइन्द्रियनियमो-क्रोधादीनां निग्रहः ॥४५१॥ संयमः सप्तदशप्रकारस्तथाह—

पुढविदगअगणिमारुअ-वणस्सईवितिचउक्कपंचिंदी ।
अज्जीवधोत्थगाइसु, गहिएसु असंजमो जेणं ॥४५२॥

अजीविषु पुस्तकादिषु पनकसंसवत्तेषु गृहीतेष्वसंयमः— स्याद् अतस्तन्न ग्राह्यम् ॥४५२॥ तथा—
पंहिता संजमो बुत्तो, उपेहिता वि संजमो ।
पमज्जेत्ता संजमो बुत्तो, परिट्ठवेत्ता वि संजमो ॥४५३॥

१ ४४९ तमगाथास्थ 'मण' इत्यादि० ।

२ उपपधाति = उपकरोतीतिभावः । सं० ।

प्रेक्षासंयमः—चक्षुषा निरूप्य यत्कार्यकरणं, उपेक्षा द्विधा तां वक्ष्यति, प्रमार्जयतः संयम उक्तः १परिष्ठापयितुश्च
पानकाद्यतिरिक्तम् एवमेते चतुर्दश, मनोवाक्कायसंयमस्त्रिधोक्त एव द्रष्टव्यः, प्रथमगार्थार्थः । एकाकिकारणिकगमन-
यतनायामुक्तः, वनस्पतिगमनयतनायामजीवपुस्तकादिसंयम उक्तः ॥४५३॥ अधुना 'पेहिता संयम'त्ति आह—
ठाणाह जत्थ चेए, पुव्वं पडिलेहिऊण चेएज्जा ।

संजयगिहि चोयणऽचोय-णे य वावारओवेहा ॥४५४॥

स्थानं—कायोत्सर्गादि यत्र चेतयते कर्तुमभिलषति, तत्र पूर्वं चक्षुषा निरीक्ष्य ततश्चेतयते—करोति, उपेक्षासंयमो
द्विधा— साद्यु[१]गृहि[२]विषयः, नोदनाऽनोदनरूपः, यथाक्रमं साध्यपेक्षया—उपेक्षाशब्द 'ईक्षि'दर्शने 'उप'
सामीप्येनेक्षा—उपेक्षा, गृह्यऽपेक्षयाऽवधीरणायां वर्त्तते ॥४५४॥

३उवगरणं अहरंगं, पाणाई वाऽवहट्टु संजमणं ।

सागारिएऽपमज्जण, संजम सेसे पमज्जणया ॥४५५॥

उपकरणमतिरिक्तं पानकं वा, 'अवहट्टु'त्ति परित्यज्य किं?—संयमः स्यात्, आदिशब्दात् भक्तं परित्यज्य
संयमः । सागारिकाणामग्रतो यत् पादाऽप्रमार्जनम् । शेषेषु प्रमार्जनं संयमः ॥४५५॥ योगत्रयमाह—

१ परिष्ठापयतश्च ॥४॥ २ उपेक्षाशब्दोऽवधीरणायामिति भावः ॥सं॥ ३ 'परिट्टवेत्तावि संजमो' ४५४ गाथास्थं
पदं व्याख्यायते ४५६तमगाथया ।सं०।

श्रीमती
शोधनिर्युक्तिः
॥१९७॥

जोगतिग पुव्वभणिअं, समत्त पडिलेहणाए सज्झाओ ।

चरिमाए पोरिसीए, पडिलेह तआ उ (प्र.ताहिं) पायदुगं ॥४५६॥

योगत्रयं पूर्वमेव व्याख्यातं, 'मणमार्इतिविह करणमाउत्त'इत्यत्र (४५० गाथायाम्) उक्तः सप्तदशधा संयमः, तद्व्याख्यानादुक्ता प्रतिलेखना, तत्समाप्तौ स्वाध्यायः कार्यः, सूत्रपौरुषीत्यर्थः, चरिमायां पादोनपौरुष्यां'तओ'त्ति तदा स्वाध्यायानन्तरं पात्रद्वयं प्रत्युपेक्षेत ॥४५६॥ तत्र पौरुषीप्रमाणमाह--

पोरिसिपमाणकालो, णिच्छयववहारिओ जिणक्खाओ ।

णिच्छयओ करणजुओ, ववहारमतो परं वोच्छं ॥४५७॥

पौरुष्याः प्रमाणकालो द्विधा निश्चयव्यवहाराभ्यां, निश्चयनयाभिप्रायेण करणयुक्तो गणितन्यायात् । ततः परं व्यावहारिको व्यवहारनयमतेन ॥४५७॥ तत्र निश्चयनयपौरुषीप्रमाणमाह--

अयणाईय-दिणगणे, अट्टगुणेगट्ठिभाइए लद्धं ।

उत्तरदाहिणमार्इ, पोरिसि पयसुज्झापक्खेवा ॥४५८॥

१ (प्र०) अदठेगसट्ठिठभागा, लयलुद्धिं होइ जं अहोरत्ते ।
तेणदठ्ठुणक्कारो, एगट्ठी सूस्तेएणं ॥प्रत्यन्तसगाथेयम् ॥

निश्चयेन पारं
प्रमाणकालः

॥१९७॥

दक्षिणायने उत्तरायणदिनानि, उत्तरायणे दक्षिणायनदिनानि मीलयित्वा गण्यन्ते, स राशिरष्टभिर्गुण्यते, एक-
षष्ट्या भागो द्वियते, लब्धेऽङ्गुलानि, द्वादशाङ्गुलैः पादः । यावत् पुनरपि मकरदिने चत्वारः षपादाः ॥४५८॥
व्यवहारपौरुषीप्रमाणमाह—

आसाढे मासे दोषया, पोसे मासे चउष्यया ।
चित्तसोऽसु मासेसु, तिपया हवह पोरिसी ॥४५९॥

आषाढमासे पौर्णमास्यां द्विपदा पौरुषी स्यात्, पोषे मासे पौर्णमास्यां चतुष्पदा, रचैत्राश्विनपौर्णमास्यां त्रिपदा
पौरुषी स्यात् ॥४५९॥

अंगुलं सप्त-रस्तेणं, पक्खेणं तु दुअंगुलं ।
वइठए हायए वावि, मासेणं चउरंगुलं ॥४६०॥

१ अयनं-उत्तरायणं दक्षिणायनं च तस्य अतीतदिनानि-अतीतदिवसाः तेषां गणः सर्वोत्कृष्टतः त्र्यशीतिगतं तच्चाष्टगुणं जातं चतु-
र्दशशतानि चतुःषष्ट्यधिकानि, तत्र चैकषष्ट्या भागे हृते लब्धानि चतुर्विंशत्यङ्गुलानि, तत्रापि द्वादशभिर्ङ्गुलैः पादमिति
द्वे पादे जाते, एतयोश्चोत्तरायणादौ च 'पय'त्ति पदोः शुद्धिः प्रक्षेपश्च, तत्र उत्तरायणप्रथमदिने चत्वारि पदानि आसन् ततस्तन्म-
थ्यात् पदद्वयोत्सारेण कर्कसंक्रान्तिदिने पदद्वयं संजातं, दक्षिणायने दूत्रे पदे अभूता तन्मध्ये च द्वयोः प्रक्षिप्तयोर्मकरसंक्रान्तौ
जातानि चत्वारि पदानि, इदमुक्तञ्चदिनयोः पौरुषीमानं, मध्यमदिनेष्वपि स्वधिया भावनीयम् । द्रोणीयवृत्तितः टिप्पणमिदं समुद्भूतं
सुगमरीत्या बोधनाय । ॥सं०॥ २ ० चैत्राश्वयुजपौर्णमास्या ॥k॥

श्रीमती
शोधनिर्युक्तिः

॥१९९॥

आषाढपौर्णमास्या आरभ्य सप्तश्रेणाङ्गुलं वर्द्धते, मासेनाङ्गुलचतुष्टयं वृद्धिः, उत्तरोत्तरं तावद्वावत्पौषपौर्णमास्यां पदचतुष्टयम् । हानिरपि पौषपौर्णमास्याः परतस्तथैव तावद्वावदाषाढपौर्णमास्यां द्विपदा पौरुषी । आह ?— यदुक्तं-
सप्तभिर्दिवसैरङ्गुलं वर्द्धते, तथा पक्षेणाङ्गुलद्वयं वर्द्धते, तदयं १ विरोधः ? आहाचार्यः— सत्यमेतत्किन्त्वनेनैतत् प्रख्याप्यते—वरं किञ्चिद् वृद्ध्यां पौरुष्यां पारितं, मा भून्यूनतायां प्रत्याख्यानभङ्गः ॥४६०॥
आसाढवहुलपक्षे, भद्रवए कत्तिए य पोसे य ।

फगुणवइसाहेसु य, बोद्धवा ओमरत्ताओ ॥४६१॥

एषां मासां कृष्णपक्षेऽहोरात्राणि पतन्ति, 'उमरचं' अहोरात्रं, न तैः पतद्भिः पौरुष्यां न्यूनता ज्ञेया, अस्यार्थस्य ज्ञापनार्थम्, इदमुक्तं पौरुष्याः प्रमाणमुपगतम् ॥४६१॥ चरमपौरुषीप्रमाणमाह—

जेद्भागूले आसाढ-सावणे छहि अंगुलेहि पडिलेहा ।

२अट्टहि बीअतिंमि अ, तइए दस अट्टहि चत्थे ॥४६२॥

ज्येष्ठामूले [मासे] आपाढे श्रावणे पद्भिर्भ्रङ्गुलैर्यावद्वापि पारुषी न पूर्यते तावच्चरमपौरुषी स्यात्, तदा पात्र-
काणि प्रतिलेख्यन्ते ॥४६२॥ पूर्वं किं करोतीत्याह—

१ यदि पक्षेणाङ्गुलद्वयं वर्द्धते, तदा साङ्कैः सप्तभिर्दिवसैरङ्गुलवृद्धिः स्याद् कथं नु सात्तमिर्दिवसैरिति विरोधमूलम् ॥सं०॥

२ भाद्रपदाशुक्लान्तिकरूपे द्वितीयत्रिकेऽप्यभ्रङ्गुलैर्मार्गशिरपौषमाघरूपे तृतीये त्रिके दशभ्रङ्गुलेः फाल्गुनचैत्रवैशाखरूपे चतुर्थे त्रिकेऽप्यभि-
रङ्गुलैर्यावन्न पूर्यते पौरुषी तावच्चरमपौरुषी स्यादित्युत्तरार्धगाथायाः भावः ॥सं०॥

उवऊं जिऊण पुवं, तल्लेसा जइ करेइ उवओगं ।
सोएण चक्खुणा घाण-ओ य जीहाएँ फासेणं ॥४६३॥

उपयुज्योपयोगं दत्त्वा यदुत मयाज्यां वेलायां पात्राणि प्रत्युपेक्ष्याणि, इत्युपयुज्य तल्लेख्य एव यतिः पात्र-
समीपे उपयोगं करोति—मतिं व्यापारयति, श्रोत्रेण पात्रकोपयागं करोति, कदाचिद्भ्रमरादिगुञ्जनं शृणोति, चक्षु-
षोपयोगं च सुषिकोत्करादिरजः कदाचित् स्यात्, घ्राणेन्द्रियेणोपयोगं करोति, सुरभकादिमर्दितः स्यात्, जिह्वया रसं
ज्ञात्वा, यत्र गन्धस्तत्र रसोऽपि गन्धपुद्गलैरोष्ठे यदा व्याप्तः स्यात्, स्पर्शनेन्द्रियेणोपयोगं करोति, तत्र
प्रविष्टमूषि(ष)क्कादिनिःश्वासवायुः काये लगति, एवमुपयुज्य पात्रकाणि प्रतिलेखयति ॥४६३॥ इमां गाथां
किञ्चिदाह [भाष्यकारः]

पडिलेहणियाकाले, फिडिए कल्लाणगं तु पच्छित्तं ।

पायस्स पासु वेट्ठो, सोयादुवउत्त तल्लेसो ॥४६४॥

प्रतिलेखनाकाले 'फि०' अतिक्रान्ते एककल्याणकं प्रायश्चित्तं स्यात् । पात्रकपार्श्वे उपविष्टः श्रोत्रादिभिरुप-
युक्तस्सन् तल्लेख्यो भवतीति ॥४६४॥ कथं करोतीत्याह—

मुहणंतएण गोच्छं, गोच्छगणहिअंगुलीहिं पडलाइं ।

उक्कुडुय भाणवत्थे, पलिमंथाईसु तं ण भवे ॥४६५॥

रजोहरणेन [णसु०] सुखवस्त्रिकया गुच्छकं प्रमार्जयति तदेव गुच्छकमङ्गुलीभिः कृत्वा पडलकानि प्रमा० अत्राह परः— उत्कृङ्कः सच् भाजनस्य वस्त्राणि प्रमार्जयतु, यतो वस्त्रप्रतिलेखनोत्कृङ्कनैव कार्या, आहाचार्यः— तन्न, भवति, यतः पलिमन्थः सूत्रार्थयोः स्यात् । वस्त्रम् उत्कृङ्कः सच्, पात्राणि प्रत्युपेक्षयन् पुच्छने निपीदति, एवं चिर-यतः सूत्रार्थयोः पलिमन्थोऽतो निषण्ण एव प्रति० ॥४६५॥ ततः किम्—

चउकोण भाणकणं, पमज्ज पाएसरीय तिगुणं तु ।

भाणस्स पुण्फगं तो, इमेहिं कज्जेहिं पडिलेहे ॥४६६॥

पडलप्रतिलेखनाऽनन्तरं पात्रकेसरिकया चतुरः कोणान् पात्रबन्धस्य प्रमार्जयति, पुनर्भाजनकरणं प्रमा०, पुनस्तयैव 'तिगुणं'ति तिस्रो वारा बाह्यतोऽभ्यन्तरतश्च पात्रकं प्रत्यु०, ततः पात्रकस्य 'पुण्फगं'—बुध्नं प्रमा०, यद्येतानि वक्ष्यमाणलक्षणानि कारणानि न स्युः ॥४६६॥ तानाह—

मूसय-रय-उक्केरे, घणसंताणए इय ।

उदए महिआ चैव, एमेया पडिवत्तिओ ॥४६७॥

कदाचित्तत्र मूषिकोत्करजो लग्नं स्यात्तस्तद्यनया अपनीयते, घनसंतानकः—कोलिकपुटं लग्नं स्यात्तद्यतनया अपनीयते । उदकं लग्नं, सार्द्रभूमेः मृत्तिका वा, एवमेताः प्रतिपत्तयः प्रकारा भेदा यदि न स्युस्ततो बुध्नं प्रत्युपेक्षेत ॥४६७॥ कुत उत्केरादिसम्भवः, अत आह—

णवगणिवेसे दूराउ, उक्केरो मूसएहि उक्किणो ।
णिद्धमहि हरतणू वा, ठाणं भेतूण पविसेज्जा ॥४६८॥

नूतनग्रामादौ मूषिकैरुत्कीर्णजसा पात्रकं गुण्ढयते, स्निग्धायां सार्द्धायां भुवि, 'हर'० सल्लिबिन्दव उन्मज्ज्य
लगन्ति 'ठाणं'—पात्रकस्थापनकं भित्त्वा प्रविशेत्, तद्यतनां वक्ष्यति । कस्मादुदकस्थानमेवोक्तम् ? उच्यते—पृथ्वीकाय-
घनसंतानयोस्तुल्ययतनाप्रतिपादनार्थः ॥४६८॥

कोत्थलगारिअघरंगं, घणसंताणाइया व लगेज्जा ।

उक्केरं सट्टाणे, हरतणु संचिट्ठ जा सुक्को ॥४६९॥

अमरी गृहं मृण्मयं करोति, घनसन्तानिका वा लगति, एतेषां यतनामाह—मूषिकोत्केरः स्वस्थाने मुच्यते, अथ
हरतुलंगनस्तावत्प्रतिपालयति यावच्छुष्यति ॥४६९॥

इयरेसु पोरिसितिगं, संचिक्खावेतु तत्तिअं छिंदे ।

सव्वं वावि विणिचइ, पोराणं मट्ठिअं ताहे ॥४७०॥

इतरेषु अमर्यादिषु ग्रहत्रयं यावत्तत्पात्रकं 'संचि'० प्रतिपालयति, यदि तावत्या वेलया नापैति ततः पात्र-
स्थापनादेस्तावन्मात्रं छित्त्वा परित्यज्यते, अन्येषां सद्भावे सर्वं त्यजति, यदि 'पोरा०' अमरीगृहं सचेतनमृदान कृतं

किन्तु पुराणमृदा ततः 'ताहे' तत्र प्रतिलेखनाकालेऽपनयति यदि तत्र कृमिकास्तया न प्रवेशिताः ॥४७०॥
पतं पमज्जिऊणं, अंतो बाहिं सइं तु पफ्फोडे ।

केइ पुण तिणिण वारा, चउरंगुल भूमिपडणभया ॥४७१॥

पात्रकमन्तर्बहिस्तिस्त्रो वारास्तिस्त्रो वाराः प्रसृज्यते, सकृत् प्रस्फोटयेत् पात्रमधोमुखं [कृत्वा], केचिदेवं त्रीन् वारान् प्रस्फोटयेत् श्रुव उपरि चतुर्भिर्दुर्गुलैर्धारयित्वा मा भूत्पतनभङ्गभयम् ॥४७१॥ किमुपधेः कर्त्तव्यं, क्व वा पात्रकं स्थाप्य-मित्यत आह—

विटिअ-बंधण-धरणे, अगणी तेणे य दंडियक्खोभे ।

उउबद्धधरणबंधण-वासासु अबंधणा ठवणा ॥४७२॥

उपधेर्विण्टिकाकरणेन बन्धना कार्या, पात्रस्यात्मपार्श्वे धरणं कार्यं, अनिश्चितमित्यर्थः । अग्निस्तेनदण्डिकक्षोभ-भयादेवं क्रियते, कदा ? ऋतुबद्धे काले उपधेर्बन्धनं पात्रस्य धरणं, वर्षाकाले उपधेरबन्धनं कार्यं, पात्रकं निश्चित्यते एकदेशे स्थाप्यते, प्रयोजनं वक्ष्यति ॥४७२॥ एतां गाथां व्याख्यानयति—

रयताण भाण धरणा, उउबद्धे णिक्खिवेज्ज वासासु ।

अगणीतेणभएण व, रायक्खोभे विराहणया ॥४७३॥

रजस्वाणस्य भाजनस्य धरणमनिक्षेपणं ऋतुबद्धं, वर्षासु निक्षिपेत्, धरणादौ कारणमन्यादिभयम् ॥४७३॥

परिगलमाणा हीरेज्ज, डहणा भेया तहेव छक्काया ।

गुत्तो व सयं डज्जे, हीरेज्ज व जं च तेण विणा ॥४७४॥

अन्यादिक्षोभे निर्गच्छत उपधिसबद्धः परिगलन्नपह्निह्यते दह्यते वा । यावत् पात्रकं गृह्यते, गृह्यतो भेदो वा स्यात्, ततः षट्कायविराधना, 'गुत्तो' मूढो वा उपधिग्रहणे स्वयं दह्यते म्लेच्छैरपह्निह्यते वा यत् तेन पात्रोपधिना विनाऽऽत्मादिविराधना ॥४७४॥ वर्षासु उपधेरन्धनकारणमाह—

वासासु णत्थि अगणी, णेव य तेणा उ दंडिया सत्था।

तेण अबंधण ठवणा, एवं पडिलेहणा पाए ॥४७५॥

वर्षासु नास्त्यग्निस्तेनभयं दण्डिका राजानः स्वस्थास्तिष्ठन्ति । तेन कारणेनाऽन्धनमनिक्षेपणं चोपधिपात्रयोः । उक्ता पात्रविषया ऋत्युपेक्षणा, ततश्चोक्तमुपकरणप्रतिलेखनाद्वास्म् ॥४७५॥

स्थण्डिलद्वारमाह—

अणावायमसंलोए, अणवाए चैव होइ संलोए ।
आवायमसंलोए, आवाए चैव संलोए ॥४७६॥

अनापातोऽनभ्यागमः स्वपक्षपरपक्षयोर्यत्र तदनापातम्, न संलोकौ दर्शनं यत्र तदनालोकम्, अनापातासंलोकम् भेदः १ अनापातसंलोकं २ आपातासंलोकं ३ आपातसंलोकं ४ चतुर्थभेदं व्याख्यानयति, ततोऽन्ये विधिप्रतिषेधरूपाः सुज्ञाताः स्युः ॥४७६॥

तथावायं दुविहं, सपक्खपरपक्खओ य णायब्बं ।

दुविहं होइ सपक्खे, संजय तह संजईणं च ॥४७७॥

आपातं [स्थण्डिल] द्विधा स्वपक्षपरपक्षभेदेन, स्वपक्षो द्विधा संयतसंयतीभेदात् ॥४७७॥

संविग्गमसंविग्गा, संविग्गमणुणायरा चैव ।

असंविग्गावि दुविहा, तप्पक्खियएयरा चैव ॥४७८॥

संयताः—संविग्नाः असंविग्गरूपाश्च । संविग्ना—मनोज्ञाऽमनोज्ञाश्च, असंविग्नाः संविग्गनापाक्षिका इतरे -असंविग्गनापाक्षिकाः निर्द्धर्मा नैव श्लाघन्ते तपस्विनस्तु ये निन्दन्ति ॥४७८॥ उक्तः स्वपक्षः परपक्षमाह—

परपक्षेवि अ दुविहं, माणुसतेरिच्छअं च णायब्धं ।
एक्केकं पि अ तिविहं, पुरिसिस्थिणपुसंगे चैव ॥४७९॥
द्विधा मानुषतिर्यग्भेदात्, एकैकं त्रिविधं पुरुषस्त्रीनपुंसकभेदात् ॥४७९॥
पुरिसावायं तिविहं, दंडिअ कोडुंविए य पागइए ।
ते सोयऽसोयवाई, एमेविथी नपुंसा य ॥४८०॥

पुरुषापातं त्रिधा—(१) दण्डिको—राजा (२) कौटुम्बिकः—श्रेष्ठ्यादिः (३) प्राकृतिकः । त्रयाणां तेषामेकैकः
शौचवादी अशौचवादी चेति एवं स्त्रीनपुंसकयोरपि दण्डिकादिभेदा ज्ञातव्याः॥४८०॥ मनुष्यमध्ये द्वितीयपरपक्षभेदमाह—

एए चैव विभागा, परतिथीणंपि होइ मणुयाणं ।
तिरियाणंपि विभागा, अओ परं कित्तइस्सामि ॥४८१॥
एत एव विभागभेदा दण्डिकादयः परतीर्थिकानामपि भवन्ति, तिरश्चामपि विभागान् कीर्त्तयिष्यामि ॥४८१॥
दित्ताऽदित्ता तिरिआ, जहणमुक्कोसमज्झिमा तिविहा ।
एमेविथीनपुंसा, दुगंछिअदुगुं छिआ णेया ॥४८२॥

द्विधा तिर्यञ्चः, दृत्ताऽदृत्ताश्च—माणकाऽमाणकाश्चैति, पुनरेकैकः त्रिधा—मूल्यमङ्गीकृत्य जघन्योत्कृष्टमध्यमाः

क्रमेण मेण्डकादि-हस्त्यश्वादि-गवादयश्च, एवमेते स्त्रीनपुंसकभेदात् त्रिधा, सर्व एव जुगुप्सिताऽजुगुप्सिताश्च ज्ञेयाः ॥४८२॥
एतेषां मध्ये केषामापाते गम्यमित्यत आह—

गमण मणुण्णे इयरे, वितहायरणंमि होह्र अहिगरणं ।
पउरदवकरण दद्रुं, कुसील सेहऽणहाभावो ॥४८३॥

मनोज्ञानामापाते गम्यम्, इतरेषाममनोज्ञानामापाते न गम्यं, यतो वितथाचरणे—अन्यसामाचार्याचरणे शिष्यकाणां स्वसामाचारीपक्षपातजा राटिः स्यात्, ततोऽधिकरणम् । कुशीलापातेऽपि न गम्यं, तेषां प्रचुरद्रवेण शौचकरणं दृष्ट्वा शिष्यकाणामन्यथाभावः स्यात् । यदुतैते शुचयः, न त्वस्मत्साधवः, शोभना एते, तन्मध्ये यान्ति, संयतीनां त्वापात एकान्तेनैव वर्जनीयः ॥४८३॥ परपक्षमानुषापातदोषानाह—

जत्थऽम्हे वच्चाभो, जत्थ य आथरइ णाइवग्गो णे ।
परिभव कामेमाणा, संकेयगदिणया वावि ॥४८४॥

तत्पुरुषा एवमाहुः—यत्र वयं यामः, आचरति यत्र नः—अस्मदीयो ज्ञातिवर्गः पुरीषोत्सर्गः, तथैव दिशते व्रजन्ति, ततश्चैते परिभवमस्माकं कुर्वन्ति नूनमेते कामयन्ति स्त्रियं, दत्तसंक्रेता वा तत्र यान्ति ॥४८४॥

दव-अण-कलुस-असई, अवण-पडिसेह-विप्परीणामो ।
संकाईया दोसा, पंडित्थि गहे य जं चऽण्णं ॥४८५॥

कदाचिद् द्रवमल्पं स्यात् कलुषं वा, अभवो [वा] द्रवस्य स्यात् । ततोऽवर्णोऽश्लाघा प्रवचने स्यात् । प्रधानो वा कश्चिद् दृष्ट्वा भिक्षादि प्रतिषेधयति, विपरिणामोऽभिनवश्राद्धस्य, शङ्कादयो दोषाः पण्डकस्त्रीविषयाः स्युः । 'ग०' पण्डकस्त्रीभ्यां बलाद् गृहीतस्य यच्चान्यदाकर्षणोऽहाहादिर्भवति ॥४८५॥ तिर्यगापातदोषमाह—

आहणणाई दिस्ते, गरहिअतिरिएसु संकमाईया ।

एमेव य संलोए, तिरिए वज्जेत्तु मणुयाणं ॥४८६॥

दृप्ततिर्यगापाते आहननादिदोषाः । गर्हितेषु गर्दभा—[भ्या]दिषु मैथुनाशङ्काद्याः, एवमेते आपातदोषाः, एवमेव संलोकै मनुष्याणां दोषाः । तिर्यगसंलोकै न दोषाः ॥४८६॥ संलोकै दोषानाह—

कलुसदवे असई य व, पुरिसालोए हवंति दोसा उ ।

पंडिस्थीसुवि एए, खड्दे वेउन्वि मुच्छा य ॥४८७॥

कलुपद्रवे द्रवाभावे वा पुरुषालोकै त एव दोषाः स्युः । पण्डकस्त्रीसंलोकैऽपि शङ्कादयो दोषाः, खड्दे बृहत्प्रमाणे शोफे 'वे०' विक्रियामापन्ने पण्डस्त्रियो मूर्च्छानुरागः स्यात् । उक्तं चतुर्थं स्यण्डिलम् ॥४८७॥

आवायदोस तइए, विइए संलोगओ भवे दोसा ।

ते दोवि णत्थि पढमे, तहिं गमणं तत्थिमा मेरा ॥४८८॥

आपातदोषास्तृतीये, संलोकदोषा द्वितीये, प्रथमे स्थण्डिले आलोकसंलोकजनिता दोषा न सन्ति, ततस्तत्रैव-
गम्यम् ॥४८८॥ तत्रयं मेरा—

कालमकाले सण्णा, कालो तइयांइ सेसयमकालो ।
पटमा पोरिसि आपुच्छ, पाणगमपुण्णियऽण्णदिसि ॥४८९॥

एका काले संज्ञा, अन्याऽकाले संज्ञा स्यात् । कालसंज्ञा या तृतीयपौरुष्यां स्यात्, शेषकाले या संज्ञा
स्यात् साऽकालसंज्ञा, अकालसंज्ञा यदि प्रथमपौरुष्यां स्यात् तत आपृच्छ्य साधून—'बहिर्भुवं कश्चिदेव्यति नवे'ति
तदत्रुरूपं पानकं काञ्जिकमानयति अऽपुष्पितं, येन स्वच्छतया उदकभ्रान्तिः स्यात् । अन्यया दिशोदकं गृह्यते,
अन्यया बहिर्भुवं याति, येनैते काञ्जिकेन शौचं कुर्वन्तीति शङ्का न स्यात् ॥४८९॥

अइरेगहण उग्गाहिण्ण आलोअ पुच्छिंउं गच्छे ।

एसा उ अकालंमी, अणहिडिअ हिडिआ कालो ॥४९०॥

अतिरिक्तं तत्पानकं गृह्यते, अन्यसाधोः कार्यं स्यात्, सागार्थेण उच्छेलना वा क्रियते, उद्ग्राहितेन—पात्र-
बन्धबद्धेन पात्रकेणाऽऽनीय गुप्तं सत् आचार्याऽग्रे आलोच्य तमापृच्छ्य गच्छन्ति । इयमकालसंज्ञाऽहिण्डितानां सतां

१ अपुष्पितं = तस्कारहितमित्यर्थः ॥स ०॥

स्यात्, कालसंज्ञा पुनः हिण्डितानां भिक्षाटनीतरकालं भुक्त्वा या, सा कालसंज्ञा, अन्ये त्वाहुः—अहिण्डितानामर्थपौरुषीकरणो-
त्तरकाले या सा कालसंज्ञा, हिण्डितानां भिक्षोत्तरकालं या सा का० ॥४९०॥ भुक्त्वोत्तरकालसंज्ञायाम् अयं विधिः—
क्रपेऊणं पाए, एकेकस्स उ दुवे पडिग्गहए ।

दाउं देा गच्छे, तिण्हट्टु दवं तु धेत्तूणं ॥४९१॥

पात्रकाणि कल्पयित्वा, एकैकस्य साधोः पतद्ग्रहद्वयं दत्त्वा, एकस्तस्यैवाऽज्यो यियासोः, द्वौ द्वौ गच्छतः ।
नैकैको याति, साधुत्रयार्थे[र्थ] यात्रदुदकं स्यात्तावन्मात्रं गृहीत्वा व्रजतः ॥४९२॥

अजुगलिआ अतुरंता, विकहारहिआ वयंति पढमं तु ।

णिसिइत्तु डगलगहणं, आवडणं वच्चमासज्ज ॥४९२॥

न जुगलितौ—समश्रेणिस्थौ यातः । किन्त्युगलितौ अत्रमाणास्ततश्चङ्क्रमणभुवं प्राप्य निपीदयित्वा ? [निरग्र]
डगलकानामपानश्रोच्छनार्थं ग्रहणं करोति । 'आ०' प्रश्नोदनां डगलकानां कीटकादिपातनार्थं करोति । 'वच्च०'
श्लथं कठिनं वा विज्ञाय वर्षस्तदनुरूपानि गृह्णाति ॥४९२॥ कीदृशे स्पण्डिले उपविशतीत्याह—

अणावायमसंलोए, परस्सऽणुवथाइए ।

समे अज्जुसिरे यावि, अचिरकालकयंमि अ ॥४९३॥

श्रीमती
शोधनिर्युक्तिः
॥२११॥

वित्थिण्णे दूरमोगाढे; णासण्णे विलवज्जिए ।
तसपाणवीयरहिए, उच्चाराईणि वासिरे ॥४९४॥ दारगाहा ।

अनापातासंलोकै [१]ञ्जुपघातिके [२] समे [३] अञ्चुसिरे [४] अचिरकाले कृते [५] विस्तीर्णे [६],
दूरमोगाढे [७] नासन्ने [८] विलवर्जिते [९] त्रसप्रणवीजरहिते [१०] इत्येतस्मिन् दशदोषरहिते स्थण्डिले उच्चारदि
व्युत्सृजति । अधुना एकादिसंयोगेन यावन्ति स्थण्डिलानि स्युस्तावन्त्याह ॥४९३॥ ॥४९४॥

एग दुग तिग चउक्कग-पंचग छसत्तट्टणवगदसगेहिं ।
संजोगा कायव्वा, भंगसहस्सं चउव्वीसं ॥४९५॥

उभयमुहं रासिदुगं, हेट्टिल्लणंतरेण भय पढमं ।
लद्धहरासिविभत्ते, तस्सुवरि गुणंतु संजोगा^१ ॥

एक-द्वि-त्रि-चतुः-पञ्च-षट्-सप्त-अष्टनवदशैः संयोगाः कार्याः, ततः सर्वैर्निष्पन्नं भङ्गकसहस्रं चतुर्विंशत्यु-
त्तरं स्यात् । तथाहि- एकसंयोगादिषु क्रमेण १०।४५।२०।२०।२०।२०।४५।२०।२, तत्रैकः शुद्धः ॥४९५॥ अना-
पातासंलोकं व्याख्यातमेवानुपघातिकादि व्याख्यानयति--

१ एकद्वयादिसंयोगिकमेदानयमपद्धतिद्विकेयं गाथा ॥सं०॥

आयापवयणसंजम-तिविहमुघाइमं(यं) तु गायव्वं ।

आराम वच्च अगणी, पिट्टण अमुई य अणत्थ ॥४९६॥

उपधातिकं त्रिविधं, आत्मोपधातिकं (१) प्रवचनोप० (२) संयमोप० (३) कथमात्मोपधातिकादि स्यादित्याह-
यथासंख्येन आरामादौ व्युत्सृजतः पिड्डनं-ताडनं स्यात्, वर्चोभवे स्थाने व्युत्सृजता अशुचिरिति लोके
प्रवचनोपधातः स्यात् । अङ्गारादौ भुवि व्युत्सृजतः सोऽङ्गात्दाहकः अन्यत्र अङ्गारार्थं प्रज्वालयति, ततः संयमो-
पधातः, अतोऽनुपधातिके व्युत्सृजनीयम्, अनुपधातिकं गतम् ॥४९६॥ समाह—

विसम पलोट्टण आया, इयरस्स पलोट्टणंमि छक्काया ।

झुसिरंमि विच्छुगाई, उभयक्कमणे तसाईया ॥४९७॥

विपमे व्युत्सृजतः साधोरेव लुण्ठनं स्यादत् आत्मोप०, इतरयोः कायिकीपुरीपयोर्लुठने षट्काया विराध्यन्ते,
अतः समे व्युत्सृजनीयम् । झुसिरे-तृणादिच्छन्ने वृश्चिकादिभिरात्मविग्राहना, 'उम०' मृत्रपुरीपाऽऽक्रमणेन त्रसादयो
विराध्यन्तेऽतः संयमोप०, अतो अझुसिरे व्युत्सृजनीयम् ॥४९७॥ अचिक्कालकृतमाह—

जे जंमि उउंमि य कया, पयावणाईहि थंडिला ते उ ।

होंतियरंमि चिरकया, वासा बुच्छे य वारसगं ॥४९८॥

यानि यत्र ऋतौ प्रतापनादिभिरचिचीकृतानि तस्मिन्नेव ऋतौ योग्यानि, इतरस्मिन् ऋतौ चिरकृतानि मिश्री-
भूतान्ययोग्यानि स्युः । यत्र प्रदेशे वर्षाकालं ग्रामो वा स्थितः स द्वादशवर्षाणि स्थण्डिलं भवति ॥४९८॥
विस्तीर्णमाह—

हत्थायामं चउरस्स जहणं जोयणे विछक्कियरं ।

चउरंगुलप्पमाणं, जहणयं दूरमोगाढं ॥४९९॥

विस्तीर्णं द्विधा-जघन्यमुत्कृष्टञ्च, जघन्यं हस्तायामं चउरसं च, इतरदुत्कृष्टं-योजनानां द्विषट् १२ योजनानि
विस्तीर्णमित्यर्थः । दूरमोगाढमाह-चउरङ्गुलप्रमाणम् अधो यदवगाढं जघन्यं तत् । मध्यममुत्कृष्टं चउर गुलानामधस्ता-
द्विज्ञेयं ॥४९९॥ आसन्नमाह—

दुव्वासणं भवणाइयाण, तहियं तु संजमायाए ।

आयापवयणसंजम-दोसा पुण भावआसणे ॥५००॥

आसन्नं द्विधा द्रव्यभावभेदेन, तत्र भवनाद्यासन्ने व्युत्सृजतो द्रव्यासन्नं, तत्र संयमात्मोपघातश्च गृहपतिना-
साधुकृतपुरोपत्याजने, सृष्टः सन् कदाचित्ताडयति यथाक्रमम्, अतो द्रव्यासन्ने न व्युत्सृजनीयम्, भावासन्ने तीव्र-
पुरिषादिवेगे आत्मप्रवचनसंयमोपघातदोषाः स्युः, कथं ? स हि साधुरन्ययोगव्यापृतस्तावदास्ते, यावदतीव भावासन्नो
जातस्तस्त्वरितं यानि केनचिद् धूर्तेनोपलक्ष्य भावासन्नतां धर्म(प्र)पृच्छन्व्याजेनार्द्धपथ एव धृतः, ततस्तस्य पुरीषवेगं

धारयत आत्मोप०, तत्रैव व्युत्सृजतः प्रवचनोपघातः, तत्रैवाप्रच्युपेक्षितेऽप्युत्सृजतः संयमोपघातोऽपि, अतोऽनागतमेव गम्यम् ॥५००॥ बिलवर्जितमाह—

होति बिले दो दोसा, तसेसु वीएसु वावि त चेव ।
संजोगओ अ दोसा, मूलगमा होति सविसेसा ॥५०१॥

बिलप्रदेशे व्युत्सृजतो दोषद्वयं संयमात्मोपघातरूपं स्यात्, त्रसेषु जीवेषु च व्युत्सृजतत्वावेव दोषो, संयोगतो द्वयादिदोषसंनन्धेन मूलगमात् मूलभेददोषात् सविशेषतरा—द्विगुणा(द्वयो)दोषा भवन्ति, मूलभेदे तावदापातसंलोकदोष-दुष्टता, ततो द्विदोषसंयोगतः सविशेषा दोषाः स्युः ॥५०१॥ निर्दोषस्थण्डिले प्राप्तस्य विधिमाह—

दिसिपवणगामसूरिय—छायाए पमञ्जिऊण तिकखुत्तो ।
जस्सागगहोत्ति काऊण, वोसिरे आयमेञ्जा वा ॥५०२॥

पूर्वोत्तरदिशोः पवनग्रामहूर्याणां पृष्ठं न देयं व्युत्सृजतो लोकविरोधात्, छायायां विचारान् प्रसृज्य व्युत्सृज्य [व्युत्सृजनीयं], यस्यायमवग्रहस्तेनानुज्ञातव्यम् इत्येवं कृत्वा, आचमय्य निर्लेपनं कर्तव्यमेव कुर्यात् ॥५०२॥ एतां गाथां व्याख्यानयति—

उत्तरपुव्वा पुञ्जा, जम्माए निसियरा अहिवडंति ।
धाणाऽरिसा य पवणे, सूरियगामे अवण्णो उ ॥५०३॥

उत्तरपूर्वे पूज्ये, याम्या दक्षिणा तस्यां न पृष्ठं देयं, यतो निशिः निशाचरा 'अहि०' अभिमुखमागच्छन्ति, 'रात्रौ दक्षिणाया उत्तरस्यां दिशि देवा यान्ती'ति लोकश्रुतिः । पवनपृष्ठे घ्राणार्शः स्यात्, सूर्यग्रामयोः पृष्ठे दत्तेऽयशः ॥५०३॥ छायामाह—

संसत्तगहणी पुण, छायाए निग्गयाए वोसिरइ ।

छायाऽसह उण्हंमिवि, वोसिरिअ मुहुत्तायं चिट्ठे ॥५०४॥

संसत्तग्रहणिः 'संसत्कोदर इत्यर्थः । निर्गतच्छायायां, तदभावे व्युत्सृज्य मुहूर्त्तं तिष्ठति, येन ते स्वयं परिणमन्ति ॥५०४॥

उवगरणं वामे ऊरुगंमि, मत्तं च (प्र. तो य) दाहिणे हत्थे ।

तत्थऽणत्थ व पुंछे, तिहि आयमणं अदूरंमि ॥५०५॥

रजोहरणादि वामे ऊरुणि स्थापयति, मात्रं दक्षिणे हस्ते, प्रोञ्चनं चाऽपानस्य वा करोति, यदि कठिनं पुरीषं ततस्तत्रैव प्रोञ्छयति, अथ श्लथं ततोऽन्यत्र, त्रिभिश्चुलुकैराचामेदासन्नप्रदेशे ॥५०५॥ स्थण्डिलयतमाह—

पढमासाइ अमणुण्णेरयाण, गिहियाण वावि आलोए ।
पत्तेयमत्त कुरुकुय, दवं च पउरं गिहत्थेसु ॥५०६॥

प्रथमस्याऽनापातऽसंलोकस्थण्डिलस्य समनोज्ञसंविगनापातस्थण्डिलस्याभावेऽमनोज्ञापातस्थण्डिले गम्यं, तदभावे-इतरेषां कुशीलानां संविगनपाक्षिकाणां गम्यं, तदभावेऽसंविगनापातस्थण्डिले गम्यं प्रत्येकं २ तानि मात्रकाणि गृहीतानि तैः प्रचुरद्रव्येण कुरुकुचां-(अपान)पादप्रश्चालनादिकां कुर्वन्ति गृहस्थाऽऽलोकै ॥५०६॥

तेण परं पुरिसाणं, असोयवाईण वच्च आवायं ।

इत्थिणंपुसालोए परंमुहा कुरुकुया सा उ ॥५०७॥

तदभावे पुरुयापाते-तत्राप्यशौचवादिनां व्रज आपाते, तदभावे स्त्रीनपुंसकालोकै, पराङ्मुखो व्युत्सृजति, कुरुकुचा सैव कार्या ॥५०७॥

तेण पर आवायं, पुरिसेअर इत्थियाण तिरियाण ।

तत्थ वि अ परिहरेज्जा, दुगुच्छिए दित्तचित्ते य ॥५०८॥

ततः परं तिरश्चां पुरुयाणां 'इत०'-नपुंसका[नां] स्त्रीणामपाते व्युत्सृजन्ति, तत्रापि जुगुप्सितदीप्तान् परिहरेत् ॥५०८॥

श्रीमती
ओषनिर्घुषितः
॥२१७॥

ततो इत्थिणपुंसा, तिविहा तत्थवि असोथवाईसु ।

तहिअं तु सहकरणं, आउलगमणं कुरुकुया य ॥५०९॥ दारं ।

तदभावे स्त्रीनपुंसकापातस्थण्डिले ऽगम्यं, तत्र स्त्रीनपुंसकं त्रिधा-दण्डिक-कौटुम्बिक-प्राकृतभेदात् । तत्रायशौचवा-
दिनाम् आपाते गच्छन् अन्येषामाशङ्कानिघृत्यर्थं काशितादि करोति परस्परं वा जल्पन्तो यान्ति, ३आकुलगमनं-
प्रसभं कार्यं, कुरुकुचा पूर्ववत् कार्या ॥५०९॥ अवष्टम्भद्वारमाह—

अव्वोच्छिण्णा तसा पाणा, पडिलेहा ण सुज्झई ।

तम्हा हट्ट(प्र.समट्टस्स)पहट्टस्स, अवट्टंभो ण कण्णई ॥५१०॥

अवष्टम्भः स्तम्भादौ न कार्यः, यतः प्रत्युपेक्षितेऽपि पश्चादपि 'अव्यवच्छिन्नाः' अनवरतं त्रसाः प्राणिनः स्युस्ततः
प्रत्युपेक्षणा न शुद्ध्यति । दृष्टो-नीरोगः प्रदृष्टः समर्थस्तस्यावष्टम्भो न कल्पते ॥५१०॥ के ते त्रसा इत्याह—

संचर कुंथुहेहिया-त्थूयावेहे तहेव दाली अ ।

धरकोहलिआ सण्णे, विसंभरउंदुरे सरडे ॥५११॥

तत्रावष्टम्भे कुंथवादयः संचरन्ति । लूता क्रोलियकस्तत्कृतो वेधो-भक्षणं स्यात् । ३दाली-राजिस्तस्यां वृश्चिकादे-

१ गन्तव्यमित्यर्थः ।सं०।

२ एकत्र मिलित्वा गमनमिति भावः ।सं०।

३ दाली-'फाट' इति माधायाम् ।सं०।

राश्रयः स्यात् । 'गृहकोकिलिका' उपरिष्टान् मूत्रयति, तन्मूत्रेण चक्षुष उपघातः स्यात्, सर्पे वाऽऽश्रितः स्यात्, विश्वम्भरो जीवविशेषः, उन्दुरः सरडो वा ॥५११॥ इमां गाथां व्याख्यानयति—

संचारगा चउदिसि, पुर्वि पडिलेहिएवि अण्णंति ।

उद्वेहि मूल पडणे, विराहणा तदुभए भेओ ॥५१२॥

संचारकाः कुंश्वादयः परिभ्रमन्ति चतुर्दिक्षु, तत्रावष्टम्भे प्रत्युपेक्षितेषु अन्ये आगच्छन्ति । उद्वेहिकादि-
भक्षितस्तम्भादौ अवष्टब्धवतः पतनं स्यात्, द्विधा विराथना-संयमात्मविषया, भेदश्च पात्रकस्य ॥५१२॥

लूयाइचमढणा संजमंमि, आयाए विच्छुगाईया ।

एवं घरकोइलिआ, अहिउंदुरसरडमाईसु ॥५१३॥

'लूयादिच०' मर्दने संयमत्रि० वृश्चिकादिभिरात्मत्रि० गृहकोकिलाऽहिनुसुरडविषया संयमात्मनि० ॥५१३॥

अपवादमाह—

अतरंतस्स उ पासा, गाढं दुम्भंति तेणऽवट्टंभे ।

संजयपट्टी थंभे, सेल लुहाकुइविट्टीए ॥५१४॥ दारं ।

अथक्वत्तो ग्लानादेः पार्श्वानि गाढं दुष्यन्ति, ततोऽवष्टम्भान्ति, संयतपृष्ठे स्तम्भे पापणमये सुघालिते कुडये,

उपधिविण्डलिकां वा कुड्यादी कृत्वा, अवष्टम्भं करोति ॥५१४॥ मार्गद्वारमाह—
पंथं तु वचमाणा, जुगंतरं चक्षुणा व पडिलेहा ।
अइदूरचक्खुपाए, सुहुमतिरिच्छगय ण पेहे ॥५१५॥

‘युगान्तरं’ युगं—चतुर्हस्तप्रमाणं चक्षुषा प्रत्युपेक्षेत यतोऽतिदूरच्छुः स्रक्ष्मप्राणिनस्तिर्यगागतान्न पश्यति ॥५१५॥
अच्चासण्णणिरोहे, दुक्खं ददुं पि पायसंहरणं ।
छक्कायविओरमणं, सरीर तह भत्तपाणे य ॥५१६॥

अत्यासन्ने निरोधे चक्षुषः दृष्ट्वाऽपि प्राणिनां दुःखेन पादसंहरणं स्यात् । षट्कायविराधना, शरीरवि०, भक्त-
पानयोश्च वि० ॥५१६॥ एतद्गार्थाद्धं व्याख्यानयति—

उद्धमुहो कहरत्तो, अवयक्खंतो वियक्खमाणो य ।
वातरकाए वहए, तसेतरे संजमे दोसा ॥५१७॥

ऊर्ध्वमुखो यान् कथारक्तो ‘अव०’ पृष्ठतो निरूपयन् विविधं सर्वासु दिक्षु पश्यन्, ‘वा०’ पृथिव्यादीनि
व्यापादयति, त्रसेतरांश्च पृथिव्यादीन् स्थावरकायान्, ततः संयमे दोषाः ॥५१७॥ शरीरविराधनामाह—

णिरवेकूलो वच्वंती, आवडिओ खाणुकंटविसमेसु ।
पंचण्ह इंदिपाणं, अण्णतरं सो विराहेज्जा ॥५१८॥

निरपेक्षो ब्रजत्रापतितः स्थायुकण्टकविषयेषून्नेषु पञ्चानामिन्द्रियाणामन्यतरत् स विराधयेत् ॥५१८॥ भक्त-
पानविराधनामाह—

भक्ते वा पाणे वा, आवडियपडियस्स भिण्णपाए वा ।
छक्कायविओरमणं, उड्डाहो अप्पणो हाणी ॥५१९॥

आपतितश्चासौ पतितश्च [आपतितपतितः] तस्य साधोर्भग्नपात्रके भक्ते वा - श्लोञ्जिते पानके वा पट्टकाय-
व्युपरमणं स्यात् उड्डाहश्च । आत्महानिः— क्षुधादित्राधनम् ॥५१९॥

दहि-धय-तकं पयमं विलं व, सत्थं तसेतराण भवे ।

खद्धंमि य जणवाओ, बहुफोडो जं च परिहाणी ॥५२०॥

दधिघृततक्रपयःकाञ्जिकानि गृहीतानि यदि स्युस्ततस्तानि शस्त्रं ज्ञानाम्, इतरेषां—पृथिव्यादीनां च भवेत्,
'ख०' प्रचुरे भक्ते लोकेन दृष्टे जनापवादः, उड्डाहश्च '(व)०' एते बहुभक्षका इति । आत्मपरितापनादिहानिः
॥५२०॥ पात्रविराधनादौषानाह—

श्रीमती
ओषनिर्युक्तिः
॥२२१॥

पतं च मग्गमाणे, हवेज्ज पंथे विराहणा दुविहा ।
दुविहा य भवे तेणा, परिकम्मे सुत्तपरिहाणी ॥५२१॥

पात्रं चाऽन्विषति सति ग्रामादौ भवेत्पथि संयमात्मवि०, स्तेना द्विधा- (१) शरीरो(२) पधिहारिणः ।
लब्धेऽपि पात्रे तत्परिकर्मयतः तद्व्यापारे लग्नस्य स्वार्थपरिहाणिः ॥५२१॥

एसा पडिलेहणविही, कहिआ भे धीरपुरिसपणत्ता ।
संजमगुण(प्र.तव)इढगाणं, णिग्गंथाणं महरिसीणं ॥५२२॥
एयं पडिलेहणविहिं, जुंजंता चरणकरणमाउत्ता ।
साहू खवंति कम्मं, अणेगभवसंचिअमणंतं ॥५२३॥ (दारं)

‘भे’-भवतां ॥५२२॥ अनन्तकर्मपुङ्गलनिर्वृत्त्वादनन्तं, अनन्तानां वा भवानां हेतुर्यत्तदनन्तम्, उक्तं
मार्गप्रत्युपेक्षणाद्वारम्, तत्प्रतिपादनादुक्तं प्रत्युपेक्षणाद्वारम् ॥५२३॥ पिण्डद्वारमाह—

१ • अपहारिणः • ॥५॥ २ • दुक्तं मौल्यप्रत्युपेक्षणाद्वारम् । ५।

प्रतिलेखना-
पयुक्तस्य
कर्मक्षयसिद्धिः

॥२२१॥

पिंडं व एसणं वा, एतो वोच्छं गुरुवएसेणं ।
गवेसणगहणघासेसणाए त्तिविहाए विसुद्धं ॥५२४॥

पिण्डं वक्ष्ये, एषणा च—गवेपणा (१) ग्रहणैपणा (२) ग्रहसैपणा (३) । अनया त्रिधैपणया विशुद्धो यः पिण्डस्तं वक्ष्ये इति योगः ॥५२४॥ पूर्वं पिण्डमाह—

पिंडस्स उ णिक्खेवो, चउक्कओ छक्कओ य कायव्वो ।
णिक्खेवं काऊणं, परूवणा तस्स कायव्वा ॥५२५॥

पिण्डनं पिण्डः 'पिण्डि^१ संघाते' पिण्डः इत्यस्य निःपश्चत्तुष्कः पट्को वा, निक्षेपं कृत्वा ढ्ररूपणा पिण्डस्य कर्तव्या ॥५२५॥ चतुष्कनिक्षेपमाह—

णामं ठवणापिंडो, दव्वपिंडो य भावपिंडो य ।
एसो खलु पिंडस्स उ, णिक्खेवो चउव्विहो होइ ॥५२६॥

नामस्थापनाद्रव्यभादैश्चतुर्धा पिण्डः । एष चतुर्विधोऽपि क्षेत्रकालपिण्डक्षेपे षट्कः ॥५२६॥ नामपिण्डमाह—

१ पिण्डि संघाते ।।।

२ षट्कानामपि पिण्डमाह ।।k।।

श्रीमती
ओषनिधुक्तिः
॥२२३॥

गोणं समयकयं वा, जं वावि हवेज्ज तदुभएण कयं ।
तं बिति णामपिण्डं, ठवणापिंडं अओ वोच्छं ॥५२७॥

तच्च नाम 'गोणं' स्याद्, यथा 'गुडपिण्ड' इति, तथा अन्यत्समयेन-सिद्धान्तेन कृतं—'समयकृत' 'यथा से भिक्खु वा भिक्खुणी वा गाहावइकुलं' पिण्डवायपडियाए पविट्ठे समाणे जं जाणिज्जा अंब-पाण-गन्धेत्यादि । यद्यप्यसौ पानार्थं प्रविष्टस्तथापि पिण्डार्थं प्रविष्ट इत्युच्यते । एष समयसिद्धः पिण्डः । यद्वा नाम 'तदुभयकृत' स्यात् लोकलोकोत्तरकृतं यथा—'गाहावइकुलं' पिण्डवायपडियाए पविट्ठेण पिण्डो चेव सत्तुगाणं कीरउ लद्धउ गुडपिण्डो वा' तत्र लोके गुडः 'पिण्डक' उच्यते एष समयेऽप्येवमेव 'पिण्डक' उच्यते, एवं गुणविशिष्टं नामपिण्डं ब्रुवते ॥५२७॥
अतः स्थापनापिण्डं वक्ष्ये—

अक्ष्वे वराडए वा, कट्टे पोथे व चित्तकम्भे वा ।
सम्भावमसम्भावा, ठवणापिंडं वियाणाहि ॥५२८॥

स्थापना द्विधा—यदैकोऽक्षः पिण्डबुद्ध्या कल्प्यते—तदाऽसद्भावस्थापना यदा पुनस्तेऽक्षास्त्रिभृतय एकत्र स्थाप्यन्ते पिण्डबुद्ध्या तदा सद्भावस्थापना । एवं वराटकेषु काण्ठकर्मणि पुस्तके चित्रकर्मणि ज्ञेयम् ॥५२८॥ ज्ञशरीर-
भव्यशरीरव्यतिरिक्तद्रव्यपिण्डमाह—

१ गोणं = गुणविशिष्टं = गुणनिष्पन्नं नाम ॥सं०॥

श्रीमती
शोधनिर्युवितः
॥२२४॥

तिविहो य दव्वपिंडो, सच्चित्तो मीसओ य अच्चित्तो ।
अच्चित्तो य दसविहो, सच्चित्तो मीसओ णवहा ॥५२९॥

द्रव्यपिण्डस्त्रिया सच्चित्तमिश्राचित्तभेदात्तत्राऽचित्तो दशविधः, सच्चित्तो मिश्रश्च नवप्रकारः ॥५२९॥ अचित्त-
पिण्डमाह—

पुढवी आउक्काए, तेउवाऊवणस्सई च़ेव ।
विअ-तिअ-चउरो पंविदिया य लेवो य दसमो उ ॥५३०॥

पृथ्वीकायपिण्डः । ? एवमफ्कायादिषु योज्यं, पात्रार्थं लेपपिण्डश्च दशमः । एवमयं दशथा अचित्तपिण्डः
॥५३०॥ योऽयमचित्तः स सच्चित्तपूर्वकः स्यादतः सच्चित्तमाह—

पुढविकाओ तिविहो, सच्चित्तो मीसओ य अच्चित्तो ।
सच्चित्तो पुण दुविहो, णिच्छयववहारिओ च़ेव ॥५३१॥
पृथ्वीकायस्त्रिया—सच्चित्तादिभेदेन, तत्र सच्चित्तो द्विधा निश्चयव्यवहाराभ्याम् ॥५३१॥

१ अफ्कायपिण्डो यावत् पञ्चेन्द्रियपिण्डो ज्ञेयः । सं० ।

द्रव्यपिण्डेऽ-
चित्तपिण्डः ।

॥२२४॥

णिच्छयओ सच्चित्तो, पुढविमहापव्वयाण बहुमज्झे ।
अच्चित्तमीसवज्जो, सेसो ववहारसच्चित्तो ॥५३२॥

निश्चयतः सच्चित्तः पृथिवीनां—रत्नशंकराप्रभृतीनां सत्कः । महापर्वतानां हिमवदादीनां बहुमध्ये—मध्ये—मध्यदेशभागे ।
'अचि' अचित्तमिश्राभ्यां वर्जितोऽण्यादौ पृथ्वीकायः स व्यवहारसच्चित्तः ॥५३२॥ मिश्रमाह—

खीरदुमहेट्ट पंथे, कट्टेल्ला इंधणे य मीसो य ।
पोरिसी एगदुगतिगं, बहुइंधणमज्झथोवे अ ॥५३३॥

क्षीरदुमाः — उदुम्बरादयः तेषामधो यः पृथ्वीकायः स मिश्रः, ते हि मधुरस्वभावाः स्युः । पथि यः पृ०
[स मिश्रः] 'क०' हलकृण्डो यः पृथ्वीकायस्तत्क्षणादेव आर्द्रो शुष्कः क्वचिन्मिश्रः पृथिवीकायः, '०इंधण'त्ति गोमयो
भण्यते, कुम्भकृता स सद्रवो आणियो, तेण मिलिओ संतो पृथ्वीकायो मिश्रः स्यात् । १ पोरिसिएगदुगतिगं यथा-
क्रमं बह्निन्धनं स्वल्पः पृ०, मध्ये तु इन्धनेऽर्द्धमिन्धनस्यार्द्धं पृ०, स्वल्पेन्धनः पृ० ॥५३३॥ अचित्तमाह—

१ पोरिसीत्यादिग्रन्थस्थायं भावः— बह्निन्धनं स्वल्पः पृथ्वीकायः पौरुषीमात्रं मिश्रः अर्द्धमिन्धनमर्धं पृथ्वीकायः पौरुषीहितयं याव-
न्मिश्रः, अल्पेन्धनं बहुः पृथ्वीकायः पौरुषीत्रयं यावन्मिश्रो भवतीति बोध्यम् । सं० ।

सीउण्हखारखत्ते, अग्गीलोणूस अंबिले णेहे ।

व(वि.पा०)कंतजोणिणं, (वि.पा०) पओयणं तेणिमं हेति ॥५३४॥

शीत-उष्ण-क्षार-क्षत्राग्नि-लवण-ऊष-काञ्चिक-स्नेहशस्त्रैरभिहतो व्युत्क्रान्तयोनिः । तेनं प्रयोजनं
वक्ष्यमाणं स्यात् ॥५३४॥

अवरद्धिग, विसवंधे, लवणेण व सुरभिउवलणं च ।

अच्चित्तस्स उ गहणं, पओयणं होइ जं चण्णं ॥५३५॥

अवरद्धिगा-लूता फोडिया तस्याशुस्थितायां दाहोपशमार्थं अचित्तपृथ्वीकायेन परिकेकः क्रि०, अथवा अवरद्धिगा
सर्पदंशस्तस्मिन् परिकेकादिः क्रि०, दंशे त्रिये वा पातिते तथा अचेतनमृत्तिकया चन्धो दीयते, लवणेन कार्यं
स्यात् । 'सु०' गन्धारोहकेन पामादौ कार्यं स्यात्, इदमन्यत् प्रयोजनम् ॥५३५॥

ठाणणिसीयतुयट्टण-उच्चाराईणि चैव उस्सग्गो ।

घट्टण-डगलग-लेवो, एमाइ पओयणं बहुहा ॥५३६॥

अचेतने पृथ्वीकाये स्थानं कायोत्सर्गः, घट्टकः-पापाणो येन पात्रकं लेपितं सद् घृष्यते, डगलका अपानप्रो-

च्छनार्थं, लेपकः पात्रकाणां, [एवमादिप्रयोजनमचित्तेन] पृथ्वीकायेन ॥५३६॥ अक्तायमाह, अयमपि त्रिधा, सच्चित्तमाह-

घणउदहीघणवलयया, करगसमुद्दहाण बहुमज्जे ।

अह णिच्छयसच्चित्तो, ववहारणयस्स अगडाई ॥५३७॥

घनोदघयो-रत्नप्रभापृथिव्यादीनां, घनवलयानि च करकाश्च समुद्रबहुमध्ये, द्रहमध्ये निश्चयतः सच्चित्तोऽक्तायः,

१व्यवहारताऽगडादीनां [अगडादा] कूपादावक्तायः सच्चित्तः ॥५३७॥ मिश्रमाह --

उसिणोद्गमणुवत्ते, दंडे वासे य पडिअमेत्ते य ।

मोत्तूणाएसतिगं, चाउलउदगं बहुपसणं ॥५३८॥

उष्णोदकमनुद्वृत्ते दण्डे मिश्रं स्यात्, वर्षे पतितमात्रे च मिश्रं । मुक्त्वाऽऽदेशत्रिकं चाउलोदकं बहुप्रसन्नमचेतनं स्यात् ॥५३८॥ के च ते आदेशा इत्याह --

आएसतिगं बुब्भुय-विन्दू तह चाउला ण सिज्झंति ।

मोत्तूण तिणि वेए, चाउलउदगं बहु पसणं ॥५३९॥

यावद् बुद्बुदा न निवर्तन्ते तावन्मिश्रं, यावद् बिन्दवो भाण्डलग्ना न शुष्यन्त्यन्ये । एके यावत्तण्डुलानि सिध्यन्ति,

१ 'अगडाई'ति कूपादौ । २ ०बुद्बुदा निवर्तन्ते तावन्मिश्रम् । k ।

श्रीमती
ओषधिनिर्युक्तिः
॥२२८॥

एतेऽनादेशाः, यत आधावशाच्चिरेण शीघ्रं वा भवति । तस्माद् बहु प्रसन्नमच्चित्तमेव अथवा मुक्त्वा बहुप्रसन्नं चाउ-
लोदकम् आदेशत्रितयेऽपि मिश्रं स्यात् ॥५३९॥ अचित्तमाह—

सीरुण्ह खारखत्ते, अग्गीलोणूस अंविले णेहे ।
वक्कंतजोणिण्णं, पओयणं तेणिमं हेति ॥५४०॥

पूर्ववत् ॥५४०॥ अचित्ताक्कायेनेदं प्रयोजनम्—

परिसेयपियणहत्थाइ—धोयणा चीरधोयणा चैव ।

आयमण भाणधुवणे, एसाइ पओयणं बहुहा ॥५४१॥

परिपेकः सेचनं दुब्बत्रणाद्युत्थिते सति त्रियते, तथा पानं, हस्तादिधावनं चीरधावनं च क्रि० आचमनं
भाजनप्रक्षालनं क्रियते । एवमादीनि प्रयोजनानि ॥५४१॥ ऋतुवद्धे चीरधावने एते दोषाः—

उउबद्धधुवण वाउस, वंभविणासो अठाणठवणं च ।

संपाइमवाउवहो, पावण आतोपघातो य ॥५४२॥

१ जेमन भाजन० ।५।

अचित्ताक्काय-
पिण्डस्तदुप-
योगश्च ।

॥२२८॥

श्रीमती
ओघनिर्युधितः
॥२२९॥

ऋतुबद्धे यदि वल्लधावनं क्रि०, तदा बाहुसिकः स्याद्, भूषणशील इत्यर्थः, यदा च विभूषणशीलस्तदा ब्रह्मविनाशः, तथाऽस्थानस्थापनं स्याद्, नूलमयं कामी, तेनाऽऽत्मानं मण्डयति, अयोग्यतास्थापनमित्यर्थः । संपाति-मसत्त्वानां वायाश्च वधो भवति प्लवनेन च सत्त्ववधो भ०, हस्तकण्डकनिपतनादात्मोपघातश्च ॥५४२॥ आह—यद्यैवं न धावितव्यान्वेव चीवराणि? उच्यते—वर्षाकाले प्रक्षालयति, अग्रक्षालन एते दोषाः—

अइमारऋडणपणए, सीयलपावरण अजीरगेरणे ।

ओभावणकायवहो, वासासु अधोवणे दोसा ॥५४३॥

‡मलिनानि गुरूणि भवन्ति, 'ऋड०' जीर्यते, पनकश्च लगति, शीतलप्रावरणेऽजीर्णं स्यात्ततो ग्लानता भ०, 'ओहा०' परिभवो भ०, कायवधश्च भ०, तान्यार्द्राणि श्च्योतन्ति सन्ति अष्कायादि विनाशयन्ति, एते वर्षास्वधावने दोषाः ॥५४३॥ कदा प्रक्षालयन्ते इत्याह—

अपत्ते चिय वासे, सब्वं उवहिं धुवंति जयणाए ।

असइए व दवस्स उ, जहणओ पायणिज्जोगो ॥५४४॥

अप्राप्ते वर्षाकाले अर्द्धमासमात्रेण सर्वासुपधिं प्रक्षालयन्ति । प्रचुरग्रासुकोदकाऽभावे जघन्येन पात्रनिर्योगं—

‡ मलेनातिभवन्ति० ।k। । २ विनाशति ।k।

वर्षास्वधावने
दोषाः ।

॥२२९॥

पात्रोपकरणं प्रक्षालनीयं, येन गृहस्था भिक्षां प्रयच्छन्तो न जुगुप्सन्ते ॥५४४॥ आह—किं सर्वेषां वर्षपर्यन्त एवोपधिः प्रक्षाल्यते ? न इत्याह—

आयरियगिलाणं, मइला मइला पुणोवि धोवंति ।

मा हु गुरुण अवणो, लोगंमि अजीरणं इयरं ॥५४५॥

इतरेषां ग्लानानां चीवराप्रक्षालने ग्लानता ॥५४५॥ प्रक्षालनाकाले एतानि न विश्राम्यानि—

षायस्स पडोयारं, दुणिसज्जे तिपट्टपोत्तिरयहरणं ।

एते ण उ विस्सामे, जयणा संकामणा धुवणा ॥५४६॥

पात्रस्य पडोयारं—परिकरं पात्रवन्धादिकं तथा रजोहरणनिषद्या एकोर्णिकी द्वितीया मध्यवर्त्तिनी क्षीमा, 'तिपट्ट' संस्तारोत्तरचौलपट्टाः, मुखवह्निका, रजोहरणं च एतानि न विश्रामयेत्, अनुदिनमुपभोग्यत्वात् । यतनया वस्त्रान्तरितेन हस्तेनान्यस्मिन् वस्त्रे पट्टपदाः[दीः] स श्रामयति, ततो धावति ॥५४६॥ शेषोपधिं विश्रामयतो विधिमाह—

अब्भितरपरिभोगं, उवरिं पाउणह्ण गतिदूरे य ।

तिणिण य तिणिण एकं, णिसिं तु काउं परिच्छेज्जा ॥५४७॥

श्रीमती
ओधनियुक्तिः
॥२३१॥

अभ्यन्तरपरिभोग्यं क्षौमकल्पं शेषकल्पयोरुपरि प्रावृणोति, तिस्रो रात्रीर्यावित्, आत्मासन्ने तमेव कल्पं रात्रित्रयं स्थापयति, एकरात्रिमात्मोपरि कीलकादौ स्था०, एवं सप्तदिनानि परीक्षा कार्या, अथैवं सप्तवाराः कृत्वा पुनः काये वस्त्रं प्रावृत्य परीक्षणं, यदि षट्पदा[द्यो] न लगन्ति ततः प्रक्षालनीयम् ॥५४७॥

केई एकेकणिसिं, संवासेउं तिहा परिच्छंति ।

पाउणिय जइ ण लगंति, छुपया ताहे धोवेज्जा ॥५४८॥
केचनाचार्या एवमाहुः—तं कल्पं शेषकल्पयोरुपरि एकां रात्रिं, द्वितीयामात्माऽऽसन्ने, तृतीयामात्मोपरि कीलकादौ करोति, एवं त्रिरात्रं यावत्परीक्ष्य पुनः प्रावृत्य षट्पदा[द्यो]भावे प्रक्षालयति ॥५४८॥

णिव्वोदग्गस्स गहणं, केई भाणेसु असुइ पडिसेहो ।
गिहिभायणेसु गहणं, ठियवासे मीसिअं छारो ॥५४९॥

ते साधवो वस्त्रप्रक्षालनार्थं 'नीत्रोदकग्रहणं कुर्वन्ति । केचिदेवमाहुः—स्वभाजनेषु नीत्रोदकग्रहणं कार्यम् ? , तन्न, यतो लोका एवं भणन्ति—अशुचय एते, ततश्च प्रतिषेधं कुर्वन्त्यतो गृहिभाजनेषु ग्रहणं कार्यं स्थिते प्रवर्षणे, यतो वर्षति मिश्रं स्यादन्तरिक्षोदकपातात्, गृहीते च क्षारः क्षेपणीयो येन सच्चित्तं न स्यात् ॥५४९॥

गुरुपच्चक्खाणगिलाण-सेहमाईण धोवणं पुव्वं ।
तो अप्पणा पुव्वमहा-कडे य इतरे दुवे पच्छा ॥५५०॥

प्रक्षालने
पूर्वविधिः ।

॥२३१॥

श्रीमती
शोचनिर्धुवितः
॥२३२॥

पूर्व' गुरोः, ततः प्रत्याख्यानिनः—अनशनिनः समाध्यर्थम्, ततो ग्लानस्य, पश्चात्सेहस्य, तत आत्मनः क्षालयत्युपधिम् । पूर्वमेकलण्डानि अतूर्णितानि च तानि यथाकृतानि प्रक्षालयति । 'इ०' इतरो द्वौ बह्वभेदौ पश्चात्, एकान्यल्पपरिकर्माणि—मनाक् तूर्णितानि । अन्यानि बहुपरिकर्माणि द्विधा सीधितानि [तूर्णितानि च] अल्पपरिकर्माणि क्षालयित्वा बहुपरिकर्माणिश्चा० ॥५५०॥

अच्छोडपिट्टणासु य, ण ध्रुवे धावे पतावणं ण करे ।
परिभोगमपरिभोगे, छायातव पेह कल्लाणं ॥५५१॥

स साधुः प्रक्षालयनाच्छोदयति रजकवत् । नाऽपि पिट्टयति स्त्रीवत् । किन्तु हस्तेन मनाग् यतनया धावति, धौतानि च बह्वाणि नाऽऽत्पे प्रतापयति, किन्तु परिभोग्यान्वन्यानि च यथासंख्यं छायातपर्योदत्ते, तानि च शुष्यन्ति सन्ति प्रेक्षतेऽपहरणभयात्, पश्चात्तस्य कल्याणं प्रायश्चित्तं दीयते ॥५५१॥ अग्निक्रान्तमाह—

इट्टगपागार्हणं, बहुमज्जे विज्जुयाइ णिच्छइओ ।
इंगालाई इयरो, मुम्पुरमाई य मिस्सो उ ॥५५२॥

अयमपि त्रिधा, तत्र सच्चित्त इट्टकापाकादिमध्ये विद्युदादिको नैश्चयिकः स्यात्, अङ्गारादिश्चेतरो व्यावहारिकः, सुम्पुरादिको मिश्रः ॥५५२॥ अचित्ताऽग्निकायशरीरोपयोगं दर्शयन्माह—

प्रक्षालन-
विधिः ।

॥२३२॥

ओदण वंजणपाणग-आयामुसिणोदणं च कुममासा ।

डगलगसरखसूई, पिप्लमाई य परिभो(प्र.उवओ)गो ॥५५३॥

ओदनं-कूरादि, व्यञ्जनं-तिम्मणं, पानकं-आचाम्लं, आयामम् अत्रश्रावणं, उष्णोदकं, कुलमाषाश्चैतान्यग्निनिर्घृत्यानि, ततश्चभिरुपयोगः क्रियते । अग्निनिर्वृत्तितशरीरोपयोगमाह-डगलका-इकाखण्डा अतीव पक्वाः, सरखो-भस्म, सूच्यः, पिप्लकः-क्षुरकः एवमादिभिरुपयोगः क्रि०, अग्निशरीराणि द्विधा-बद्धेल्लियाणि मुक्किल्लियाणि, तत्राऽत्र सुक्केल्लियाणि द्रष्टव्यानि ॥५५३॥ वायुकायमाह-

सवलघणतणुवाया, अतिहिमअतिदुद्दिणे य णिच्छइओ ।

ववहार पायमाई, अकंतादी य अच्चित्ता ॥५५४॥

सवलया घनतनुवाता निश्चयतः सच्चित्ताः अतिहिमपाते यो वायुः, अतिदुद्दिने च स च नैश्चयिकः [सच्चित्तः] प्राच्यादीनां दिशां यो वायुः एव व्यावहारिकः सच्चित्तः । कर्दमादौ क्रान्ते रुति यो भवति सोऽसच्चित्तः, स च पञ्चधा अकंते (१) धंते (२) पीलिए (३) सरीराणुगए (४) समुच्छिमे । (५) ततय 'अकंते' चिक्खल्लाइसु, 'धंते'-दत्तियाईसु, 'पीलियो'-पुत्तचम्माइसु, 'सरीराणुगओ'-ऊसासनीसासवाऊ-'समुच्छिमो'-तालियंटाईहि जणिओ ॥५५४॥

श्रीमती
ओषनिर्भुक्तिः
॥२३४॥

मिश्रमाह । आह—किं पुनः कारणं मिश्रः पश्चाद् व्याख्यायते ? उच्यते—अचित्तेनैव साशुभ्यवहारः स च गृहीतः
सन्नेव मिश्रीभवत्यस्यार्थस्य ज्ञापनार्थम्—

हृत्थसयमेग गंता, दइउ अचित्तो विइय रूंमीसो ।

तइयंमि उ सच्चित्तो, वत्थी पुण पोरिसिदिणेहिं ॥५५५॥

अच्चित्तवायुभृतो दत्तिस्तरणार्थं गृह्यते, स चैकहस्तशते गत्वाऽप्यच्चित्तः । द्वितीयहस्तभ्रतारम्भे मिश्रः, तृतीय-
हस्तशतारम्भे सच्चित्तः स्यात् क्षेत्रतः । कालमङ्गीकृत्याह— 'वत्थी'त्यादि, कालो द्विधा—स्निग्धो रूक्षश्च, एकैक-
द्विधा—उत्कृष्टमध्यमजघन्यभेदात्, तत्र वस्तिर्वायुपूरितः, स्निग्धे त्रिविधेऽपि काले एकद्वित्रिपौरुषीभिर्द्वित्रिचतुः—
पौरुषीभिस्त्रिचतुःपञ्चपौरुषीभिर्यथाक्रमं अचित्तमिश्रसच्चित्तः स्यात् । रूक्षे त्रिविधेऽपि काले एकद्वित्रिभिः द्वित्रि-
चतुर्भिस्त्रिचतुःपञ्चभिर्दिनेर्यथाक्रममचित्तो मिश्रः सच्चित्तः स्यात् ॥५५५॥ अच्चित्तेन वायुना यत् प्रयोजनं तदाह—

दइएण वत्थिणा वा, पओयणं होल्ल वाउणा मुणिणो ।

गेलण्णंमि व होज्जा, सचित्तमीसे परिहरेज्जा ॥५५६॥

दत्तिना तीर्यते, वस्तिना ग्लानत्वे कार्यं स्यात् ॥५५६॥ वनस्पतिक्रामाह—

सव्वो वऽणंतकायो, सच्चित्तो होइ णिच्छयणयस्स ।

ववहाराउ अ सेसो, मीसो पव्वायरोट्टाई ॥५५७॥

अचित्तवायुः
तत्प्रयोजनञ्च ।

॥२३४॥

सर्व एवानन्तजनस्पतिक्रायो निश्चयतः सञ्चितः, शेषप्रत्येकवनस्पतिर्व्यवहारतः सञ्चितः, मिश्रः प्रग्लानानि फल-
क्षुसुमपर्णानि, रुद्धो-लोहः तन्दुलशुखानि सन्ति तत्र अतो मिश्रः ॥५५७॥ अञ्चितवनस्पतिक्रायप्रयोजनमाह—
संथारपायदंडग-खोमिअकप्पाइ पीढफलगार्इ ।

ओसहभेसज्जाणि य, एमाइ पओग्रणं तरुसु ॥५५८॥

संस्तरकः शुष्कशुषिरतृणैः क्रियते, कल्पद्वयं कार्पासिकं स्याद्, औषधमन्तरूपयोगि, भेषजं वहिः ॥५५८॥
द्विन्द्रियाद्याह—

वियतियचउरो-पंचिदिया य, तिप्पभिइं जत्य उ समंति ।

सट्टाणे सट्टाणे, सो पिंडो तेण कज्जमिणं ॥५५९॥

द्वित्रिचतुःपञ्चेन्द्रिया एकैके त्रिमृतयो यत्र समवायं गच्छन्ति स द्वीन्द्रियादिपिण्डः, ते स्वस्थाने २ समवायं
गच्छन्ति, द्वीन्द्रियाद्वीन्द्रियैरेव मिलितैद्वीन्द्रियपिण्डः, तथा त्रीन्द्रियास्त्रीन्द्रियैरेव त्रिमृत्तिभिमिलितैस्त्रीन्द्रियपिण्डः ।
एवं यात्रपञ्चेन्द्रिया इति स्वस्थाने २ स पिण्डोऽयं सञ्चितः । यथाऽञ्चितपिण्डो द्वीन्द्रियादिसत्कस्तेनेदं कार्यम् ॥५५९॥

वेइंदियपरिभोगो, अक्खाण संसंखसिप्पमाईणं ।

तेइंदियाण उइहि-गाइ जं वा वए विज्जो ॥५६०॥

श्रीमती
श्रोत्रनिर्मुक्तिः
॥२३६॥

द्वीन्द्रियाणां परिभोगः—अक्षाणां चन्दनकानां सशङ्खला याः शुक्रयः तद्दादीनां, शङ्खलेषु शुश्रितु चोपधानि
क्रियन्ते, त्रीन्द्रियाणां उद्देहिकादीनां मध्ये यथा वदति वैद्यः, उद्देहिका मृदा कार्यम् स त्रीन्द्रियपरिभोगः ॥५६०॥
चतुरिन्द्रियपरिभोगमाह—

चतुरिन्द्रियाण मन्त्रिखय-परिहारा आसमन्त्रिखया चैव ।
पञ्चिन्द्रिअपिंडमि उ, अव्ववहारी उ णेरइया ॥५६१॥

मन्त्रिकापरिहारेण—मन्त्रिकापुरीषेणोर्ध्वविरक्तः क्रियते, अथमन्त्रिक्रयाऽङ्गोः पतितान्यक्षराण्युद्दिश्यन्ते, पञ्चेन्द्रियाणां
मध्ये अव्ववहारिणो नैरयिकाः, शेषैस्तु कार्यम् ॥५६१॥ तत्र तिर्यक्पञ्चेन्द्रियोपयोगमाह—

चम्मट्टिदंतणहरोम-सिंगअमिलाइळ्ळणगोमुत्ते ।
खीरदहिमाइयाणं, पंचिन्द्रिअतिरिअपरिभोगो ॥५६२॥

चर्मणा कुण्ठिनो भवति कार्यम्, अस्थना रगुग्रनलकेन, दन्तेन सूकरादिसत्केन नखेन वा, उरआदिसत्के
रोमभिः कम्बलिका स्यात्, उरत्रा तत्पुरीषं पामादौ उपयुज्यते ॥५६२॥ मनुष्योपयोगमाह—

शङ्खलेषु चोपधानि ।क। २ वाग्वादिव्याध्यपनयनार्थं पादे वध्यते ।सं०।

द्वित्रिचतुरि-
न्द्रियणिडः
तत्परिभोगश्च ।

॥२३६॥

सच्चित्तो पवावण, पंथुवदेसे य (प्र.साह) भिम्बुदाणार्ह ।

सीसट्टिय अच्चित्ते, मीट्टिसट्टि सरक्खपहपुच्छ ॥५६३॥

अच्चित्तमनुष्योपयोगमाह—‘सी०’ अच्चित्तेन शिरःकपालेन ऽपित्तारूपेण घसिऊण दिज्जह, वेषपरावर्त्तादि क्रियते । मिश्रोपयोगमाह—मिश्रः—अस्थियुतो यः सरजस्कः कापालिकस्तस्य पथि पृच्छोपयोगः ॥५६३॥

खमगाइकालकज्जा—तिण्णु पुच्छेज्ज देवयं किंचि ।

पंथे सुभासुभे वा, पुच्छेज्ज व दिव्वमुवओगो ॥५६४॥

क्षपकादिकश्चिद्, आदिशब्दादाचार्याः, कालकार्यादौ सङ्गादिकार्ये वोत्पन्ने पृच्छेत्, पथि वा गच्छतः शुभा-
शुभं दुर्भिक्षादि पृच्छेत् काश्चिद्देवताम्, अयं दिव्यपिण्डोपयोगः ॥५६४॥ अर्चितं दशमं लेपपिण्डमाह—

अह होइ लेवपिंडो, संजोगेणं णवण्ह पिंडाणं ।

णायव्वो णिप्फणो, परूवणा तस्स कायव्वा ॥५६५॥

अथ भवति लेपपिण्डो नवानां पिण्डानां संयोगेन निष्पन्नो ज्ञेयः, कथं?, दुचक्का गड्डिया, तत्थ अवखे मविस्वए
पुढविकायस्स रजो लग्गह, आउक्काओ नदीए उत्तणे लग्गह, तेउकाओ तत्थ लेहं घसइ, वाऊ तत्थेव, ‘यत्राग्निस्तत्र
वायुना भाव्यं, वणस्सई अक्खो, वि ति चउ संपात्तिमा पाणा पडन्ति । पंचिदियाणवि वरत्ता घस्सई । एवं

१ पित्तारूपे० ॥ पित्तारूपे इति सुद्विदष्टहृदीकायाम् ।स०॥

संज्ञेण निष्पन्नो [लेपः] ॥५६५॥ अधुना तस्य प्ररूपणां—व्याख्यामाह—

अवक्कालिअ-लेवं, भणंति लेवेसणा णवि अ दिट्ठा ।

ते वत्तन्वा लेवो, दिट्ठो तेलुक्कंदसीहिं ॥५६६॥

अर्वाकालिकं केचिल्लेपं प्रतिपादयन्ति, सदोपत्वान्नेपस्य, यतः समये वत्तपात्रैषणे उक्ते, लेपैषणा नोक्ता, आहाचार्यः—‘ते इदं वक्तव्या’ः—यतो लेपो दृष्टस्त्रैलोक्यदर्शिभिः । पात्रैषणां प्रतिपादयता जिनेन लेपैषणोक्तैव, अन्यथा तद्व्यतिरेकेण पात्रग्रहणाऽनुपपत्तेः, पात्रं हि लेपादिसंस्कृतमेवोपयोगभाग् भवति ॥५६६॥ एतद्गुगाथाया एव व्याख्यामाह—

आया-पवयण-संजम-उवघाओ दीसई जओ त्तिविहो ।

तम्हा वदंति केई, ण लेवगहणं जिणा विंति ॥५६७॥

पर आह—आत्म—प्रवचन—संयमोपघातस्त्रिविधो दृश्यतेऽतो वदन्ति केचित्, न लेपग्रहणं जिना भ्रुवते ॥५६७॥ पर एव तत् त्रैविध्यमाह—

रहपणउत्तिमंगाइ-भंजणं घट्टणे य करघाओ ।

अह आयविराहणया, जक्खुल्लिहणे पवयणंमि ॥५६८॥

श्रीमती
ओषनिर्युक्तिः
॥२३९॥

साधोल्लेपं गृह्णतो दुःस्थितस्य पतनेनोत्तमाङ्गादिभञ्जनं, घट्टने-चलने स्थस्य हस्तपीडा, आत्मविराधनेयं, यक्षः-धा
स हि यक्षोऽधप्रदेशमुल्लिहति सति प्रवचनोपघातः ॥५६८॥

गमणागमणे गहणा, तिष्ठणे संयमे विराहणया ।

महि-सरि-उम्मुग-हरिआ, कुंथू वासं रओ व सिया ॥५६९॥

लेपार्थं गमने ग्रहणे च आगमने संयमवि०, कथं ? , -गच्छतो मही सच्चिता भ०, सरिदुत्तरणेऽध्कायवि०,
गृह्णन्, कदाचिद् उल्मुकं चालयति [ततश्चाग्निविराधना] । गन्त्री हरितकुंश्वादिमध्यव्यवस्थिता स्यात्, १ कदा-
चिद् गतस्य वर्षं स्यात् रजःसंपातो वा ततस्तद्विराधना ॥५६९॥ एधमुक्ते स्वरिहाह—

दोसाणं परिहारो, चोयग ! जयणाइ कीरई तेसि ।

पाए उ अलिण्णंते, ते दोसा हुंति णेगगुणा ॥५७०॥

“यतनया लेपस्य ग्रहणं कुर्वतस्तेषां दोषाणां परिहारः, पात्रेऽलियमाने त एव २दोषास्तदुक्ता अनेकगुणाः—
स्युः ॥५७०॥ [दोषान् दर्शयन्नाह—]

१ भङ्गवन्तरेण संयमविराधना दर्शयन्नाह—‘कदाचिदि’त्यादि० । सं० । २ आत्मोपघातादयः सं० ।

श्रीमती
धनियुक्तिः

॥२४०॥

उड्ढाई विरसंमी, मुजमाणस्स हुंति आयाए ।

दुग्गंधिभायणंमि य, गरहइ लोगो पवयणंमि ॥५७१॥

तत्र विरसे पात्रे सुआनस्योद्धर्वादि-छद्नादिदोषो भ०, ततश्चात्मविराथना, दुर्गन्धभाजने मिक्षां गृह्णतो लोको गर्हति, ततश्च प्रवचनवि०, यन्नोदकेनोक्तं 'जबुद्धिहणे पवयणंमि' [५६८] तत्रेदमुत्तस्म् ॥५७१॥

पवयणंघाया अण्णेवि, होंति (प्र.अत्थि) जयणा उ कीरई तेसिं ।

आयमणभोयणाई, लेवे तव मच्छरो को णु ? ॥५७२॥

प्रवचनोपघाताइ अन्येऽप्याचमनभोजनादयः सन्ति, किन्तु तेषां यतना क्रियते, ततश्च लेपे तव को मत्सरः ?

॥५७२॥ पात्रस्यलेपने संयमविराथनामाह—

खंडंमि मग्गिअंमि अ, लोणे दिण्णंमि अवयवविणासो ।

अणुकंपाई पाणंमि, होइ उदगस्स उ विणासो ॥५७३॥

एकेन साधुना ग्लानार्थं खण्डो मार्गितः, तस्मिन् विषये लवणमपि खण्डं भण्यते, तेन श्राद्धेन लवणं मार्गित-मिति कृत्वा दत्तं, पश्चात्तेन साधुना प्रतिश्रयगतेन लवणं दृष्ट्वा पृथ्वीकाय इति कृत्वा परिष्ठापितं खरपुरुषपात्रराजीषु

पात्राऽलेपने
संयम-
विराथना ।

॥२४०॥

श्रीमती
ओषनिर्युक्तिः
॥२४१॥

लवणावयवाः प्रविष्टाः, ततो यदि तत्र पात्रे पानकादि लाति ततो, लवणविनाशः, अग्रहणे आत्मादिविराधना,
१ काञ्जिकेऽर्थितेऽनुपयोगेन [प्रत्यनीकेन वाऽ]कायो दत्तः, ततः कडुकपात्रे तद्विनाशः ॥५७३॥

पूयणिअ-लग्ग-अगणी-पलीवणं गाममाइणो होज्जा ।
रोट्टपणगा तरुंमी, भिगुकुंथादी व(प्र.य) छट्ठमि ॥५७४॥

एकेन साधुना पूषलिका लब्धा, तल्लग्नह्रस्माङ्गारेण प्रदीप्तं पात्रं दट्ट्ठण घत्तिं, तं पि चाडीए पडियं, गाम-
पलीवणं जायं, यत्राग्निस्तत्र वायुः । अथवा छुट्टोऽपरिणतः स्यात्, पणगो उल्लीराइसु होइ [ततः] तव्विणासे
तरुविणासो, वणस्सइविणासो, भृगू-राजिस्तत्र कुंथादयः स्युः । तत एवं षष्ठहसकायो विनाशितो भवति,
अलिप्तपात्रे षट्कायविराधनैवम् ॥५७४॥ २ यन्नोदकेनोक्तं समये लैपैषणा जिनैर्नोक्ता तत्रेदमुत्तरम्—

पायगगहणंमि देसिअंमि, लेवेसणावि खलु वुत्ता ।
तग्हा आणयणा लिप-णा य पायस्स जयणाए ॥५७५॥

पात्रग्रहणे उवते लैपैषणोक्तेव द्रष्टव्या, तस्मादानयनं लेपस्य लिम्पनं यतनया कार्यम् ॥५७५॥ अत्राह परः—

१ ० अर्थितेऽनुकम्पयाऽऽगार्या अष्कायो० ।ऽ। ।।। २ 'आया पवयणे'त्यादि ५६७ गाथायाम् ।स'०।

हृथोवघाय गंतूण, लिपणा सोसणा य हृथंमि ।

सागारिए पमुजिघ-णा य छक्कायजयणा य ॥५७६॥

लेपानयने हस्तोपधातो-हस्तबाधा भवति, ततः शकटसमीपं गत्वा लिप्यतां, अथवा हस्ते लेपमानयतः संपातिमसत्त्वोपघातः, तस्माद् गत्वा पात्रं लेप्यं, तथा तत् पात्रकं लेपयित्वा पुनस्तस्य शोषणा हस्तव्यवस्थितस्य कार्या, येन साद्रे निक्षेपणदोषः परिहृतः स्यात् । आचार्य आह-हस्ते एवं शोष्यमाणे पात्रके आत्मोपघातादयो दोषा भवन्ति । लेपश्चानयनीयः, तत्र स साधुर्लेपार्थं गच्छन् यदि शय्यातश्शकटानि पश्यति ततस्तेषु गृह्णतो लेपे शय्या-तरपिण्डो न लगति, लेपं गृह्णता शकटप्रभुः पृच्छथः, अप्रच्छने दोषाः, लेपस्याघ्राणं कार्यं, कटुरकटुर्वा, पट्टकाये यतना कार्या, इत्येतत्सर्वं वक्ष्यति ॥५७६॥ आघावयवमाह—

चोदगवयणं गंतूण, लिपणा आणणे वहू दोसा ।

संपाइमाइघाओ, अतिउव्वरिए य उस्सगो ॥५७७॥

नोदकवचनं-गत्वा लेपनीयम् । यत आनयने हस्तोपघातः, तथा संपातिमसत्त्वोपघातः, अत्युद्धरिते लेपे उत्सर्गः-परिष्ठापनं स्यात्, ततोऽसंयमः ॥५७७॥ एवमुक्ते गुरुराह—

एवंपि भाणभेओ, विआवडे अत्तणो य उवघाओ ।

णीसंकिंयं च पायंमि, गिण्हणे इहरहा संका ॥५७८॥

श्रीमती
शोधनिर्युक्तिः
॥२४३॥

एवमपि गत्वा लिम्पतो भाजनभेदो भ०, व्यापृतस्याऽऽकुलस्य पात्रकलेपन[ने] गन्ध्याश्चलने आत्मोपघातो भ०, प्रकटे[ट'] लेपयतो वृणां निःशङ्कितं भ०—यैथेतेऽशुचयो—येनाऽऽशुचिलेपेन लिम्पन्ति, इतरथा—अप्रकटे[ट'] लेपयतो लोकस्य शङ्कोपजायते किमप्यनेन लेपेन करिष्यन्ति ततः प्रतिश्रये आगत्य लेपना कार्या ॥५७८॥

१ चोएइ पुणो लेवं, आणेउं लिपिऊण तो हत्थे ।

अच्छउ धारेमाणो, सदवणिक्खेवपरिहारी ॥५७९॥

हस्ते पात्रं लिप्तं २स धारयंस्तिष्ठतु तावद् यावच्छेषमुपयाति । ततो यूयं सद्रवनिक्षेपपरिहारिणः, एतदुक्तं भवति—पात्रं तोयाद्रमपि भ्रुवि न निक्षिपथ किं पुनर्लेपल्लिसम् ॥५७९॥ गुरुराह—

एवं होउवधाओ, आताए संजमे पवयणे य ।

मुच्छाई पवडंते, तम्हा उ ण सोसए हत्थे ॥५८०॥

एवं हस्ते धारयतस्त्रिधात्मनि संयमे प्रवचने चोपघातः, कथं ? पात्रं हस्तस्थं धारयतः कदाचिन्मूर्च्छया प्रपतति, प्रपतितस्य चाल्मोप०, पात्रकभेदे संयमोप०, तं साधुं पतितं : दृष्ट्वा कश्चित्सागारिक एवं ब्रूयाद्यदुतैतदीय-

१ प्रत्यन्तरस्थितेयं गाथा— प्र. जइ ते हत्थुवघाओ. आणिज्जंतमि होइ लेवमि । पडिहेहणाइचिदूठ, तम्हा उ ण काई कायव्वा ॥

२ स तात्रद्वारयंस्तिष्ठतु यावच्छेषमुप० । 5।

सर्वज्ञेन हस्ते पात्रधारणमुपदिशता अयमपायो भावी न दृष्ट इति प्रवचनोप० ॥५८०॥

दुविहा य होंति पाया, जुणा य जे उ लिपंति ।

जुणे दाएऊणं, लिपइ पुच्छा य इयरेसि ॥५८१॥

यानि लेख्यानि तानि द्विधा, जीर्णानि पात्रकाणि गुरोः प्रदश्यं लिम्पति, एवंविधान्येतानि पश्य लिम्प्यन्ते उत नेति ? इतरेषां नवानां लेपने पृच्छा कार्या, किं तानि लिम्प्यन्ते उत तिष्ठन्तु ? ॥५८१॥ आह—कः पुनरनापृच्छ्य लेपने दोषः ? उच्यते—एवं ज्ञात्वा मायावी लिम्पति—

पाडिच्छ्मासेहाणं, गाऊणं कोइ आगमणमाई ।

दढलेवेवि उ पाए, लिपइ मा एसु देजेज्जा ॥५८२॥

प्रतीच्छकाः—सुत्रार्थग्राहिणः, [सिहा] शिष्याः—अभितवप्रव्रजिताः, एतेपामागमनं ज्ञात्वा कोऽपि दढलेपान्यपि जीर्णानि लेपयति, मा भूदाचार्यस्तेभ्यो दद्यात् ॥५८२॥

अहवावि विभूसाए, लिपइ जा सेसगाण परिहाणी ।

अपडिच्छणे य दोसा, सेहं काया अओ दाए ॥५८३॥

अथवा दढलेपमपि पात्रं विभूषया लिम्पति, तत्र लिप्ते शेषाणां ग्लानादीनां परिहानिर्या सा सर्वा

तत्कृतैव भव०, पात्राभावे गुरुः प्रतीच्छकान्न प्रतीच्छति, [ततः] निर्जराद्यभावः । शैष्यकस्यापि चेत्यात्राणि न दीयन्ते तदा विपरिणामः स्यात्, गृहीभूतः षट्कायान् हन्ति । अतो गुरुः पृच्छ्यः ॥५८३॥ कदा लेपस्य ग्रहणं—दानं कर्त्तव्यमित्याह—

पुव्वण्हलेवदाणं, लेवगहणं सुसंवरं काउं ।
लेवस्स आणणे लिपणे य जयणाविही वोच्छं ॥५८४॥

पूर्वाह्णे पात्रकलेपनं करोति, येन प्रत्यूषसि लिप्तं दिवसेन शुष्यति, 'लेपग्रहणं' गृह्यतेऽस्मिन्निति ग्रहणं-शरावसंपुटं सुसंवृतं वस्त्रादिना कृत्वाः लेपस्याऽऽनयने लिम्पने (च) यतनां वक्ष्ये ॥५८४॥ इमां गाथां व्याख्यायति—

पुव्वणहे लेवगहणं, काहंति चउत्थगं करेज्जाहि ।
असहू वासिअभत्तं, अकारऽलंभे य दित्तिगरे ॥५८५॥

पूर्वाह्णे लेपदानं करिष्यामीति कृत्वा चतुर्थमेकशुष्यासं कुर्यात् । येन निर्व्यापारः सुखेन क०, यद्यसहिष्णुस्ततो वासिकभ कं भुक्त्वा लेपयति । अथवा तदकारकम्—अपथ्यं तस्याऽलभ्यो वा ततोऽन्ये साधनो रलब्धिवन्त आनीय ददति ॥५८५॥

१० कृत्वा लिम्पनाऽऽनयने यतना ० ।k।

२ लब्धित. ।k।

कयकितिकम्पो छंदेण, छंदिओ भणइ लेवऽहं धेत्तुं ।
तुभंअपि अत्थि अट्ठो?, आमं तं किसिअं किं वा? ॥५८६॥

स लेपार्थं याच् कृतद्वादशावर्तवन्दनः । 'छंदेने'ति गुरुरावयेन 'छन्दितः-अनुज्ञातः सच् भणति लेपमहं
ग्रहीष्यामि, भवतामप्यस्ति लेपेनार्थः? गुरुर्भणति'- ममास्ति कार्यं, सायुर्भणति-क्रियन्तं ग्रहीष्यामि, 'किंव'त्ति,
किं मल्लिकया लेपेन वा तव प्रयोजनम्?, आचार्यस्य लेपेनार्थः, स गच्छसाधारणनन्दीपात्रार्थं चिन्तां करोति ॥५८६॥
सेसेवि पुच्छिऊणं, कयउस्सगो गुरुं पणमिऊणं ।

मल्लगरूवे गिण्हइ, जइ तेसि कप्पिओ होइ ॥५८७॥

कृतोत्सर्गः - कृतोपयोगो गुरुं नत्वा मल्लकं-शरात्रं लेपग्रहणार्थं, 'रूतं लेपाच्छादनार्थं', गृह्णाति चेत्योः कल्पिकः
स्यात्, यद्यसौ वक्ष्येणायां पात्रैपणायां च गीतार्थ इत्यर्थः ॥५८७॥

गीयत्थपरिग्गाहिअ, अयाणओ रूग्गमल्लए धेत्तुं ।

छारं च तत्थ वच्चइ, गहिए तसपाणरखब्हु ॥५८८॥

'अथासौ मल्लकरूतयोर्मर्गिणे न कल्पिकः, ततो गीतार्थपरिगृहीते स्वीकृते मल्लकरूते गृहीत्वा, थारं-भूतिं च
लात्वा याति, लेपे गृहीते सति चीरसुपरि दत्त्वा लेपस्य, ततो रूतं, तपदुरि भूतिं ददाति, त्रसप्राणरक्षणार्थम् ॥५८८॥

यदुक्तं नोदकेन सागारिकगन्ध्यां लेपो न ग्राह्यः, शय्यातरपिण्डभयात्तत्रप्रतिषेधयति—
वच्चतेण य दिट्ठं, सागारिदुचक्कगं तु अब्भासे ।
तत्थेव होइ गहणं, ण होइ सो सागरिअण्डियो ॥५८९॥

व्रजता दृष्टं सागारिकद्विचक्रं-शकटं, तत्तरतत्रैव लेपग्रहणं कार्यं, न शय्यातरपिण्डो लगति ॥५८९॥

गंतुं दुचक्कमूलं, अणुण्णवेत्ता पहुंति साहीणं ।

एत्थ य पहुत्ति भणिए, कोई गच्छे णिवसमीवे ॥५९०॥

गत्वा द्विचक्रमूले चेतत्रशुः सन्निहितः-स्वाधीनः स्यात् तदाऽनुज्ञाप्यते, तदभावे 'कोऽत्र प्रशु'रिति पृच्छेत्?, एवमुक्ते कश्चित् पुरूप एवं ज्ञयात् । अत्र शकटे प्रभू राजा, एवमुक्ते कश्चिदगीतार्थोऽनुज्ञापनार्थं नृपान्ते याति ॥५९०॥ एषोऽविधि-अनुज्ञापनादृष्टान्तोऽत्र —

किं देमिस्सि णरवई, तुज्झं खरमखिखआ दुच्चकेत्ति ।

सो अपसत्थो लेवो, एत्थ य भदेतरे दोसा ॥५९१॥

कश्चित्सार्थुर्नृपशकटानि दृष्ट्वा, ज्ञापनार्थं नृपान्ते जगाम । किं ददामि ?, इत्युक्ते नृपेण, 'खर०' तैलमर्षितेषु

द्विचक्रेषु लेपोऽस्ति, तेन कार्यं, भ्रूतरयोर्दोषा भवन्ति, भद्रज्ञो^१ यदि-तदा तैलमर्षितान्यान्यान्यपि कारयति, चेदमद्रक-
स्तदाऽशुचय इति हीलयति, कर्षति वा ॥५९१॥

तम्हा दुचक्कवइणा, तस्संदिट्टेण वा अणुण्णाए ।

कडुगंधजाणणडा, जिंघे णासं तु अफुसंता ॥५९२॥

तस्माद् द्विचक्रपतिना तदादिष्टेन वाऽनुज्ञाते लेपो ग्राह्यः । कटुतैलगन्धज्ञानार्थं जिघ्रति नासिकयाऽस्पृशन् कटु-
मूटो वा, रकटुरस्थिरः स्यात् । मूटो ग्राह्यः ॥५९२॥ जिघणावयवो भणितः, 'छक्कायजयण'ति आह—
हरिए वीए चले जुत्ते, वच्छे साणे जलट्टिए ।

पूढवी संपाइमा सामा, महवाते महियाऽमिए ॥५९३॥

हस्तिवीजरूपरि स्थितं, चलं-गमनाभिमुखं वा तथा शुकं, वत्सः श्वा वा बद्धो भवति, जलस्थं, सच्चिचतृथिथीस्थं,
स प्रदेशः सम्पातिसत्त्वव्यापृतो भ०, श्यामा-रात्रिस्तस्यां, महावाते, महिकायां निपतन्त्यां, अमितो-घनः [न गृह्यत इति]
॥५९३॥ द्वारगाथेयं, आद्यावयवमाह—

१ 'तत्थ जह सो राथा भहो ताहे सब्वहिं चेष उग्घोसणं करेड, जह-णेह केणड सगडा घएण मन्निवयन्वा,
जो मक्खेड सो दंडं पनो एवमाई भदओ पसंग कुज्जा.

किं देमिस्ति' गाथाया द्रोणीयवृत्तिस्थ एतावदंश उपकारक इति मत्वा तत उद्धृत्य मुद्रितोऽत्र ।स०।

२ कटुतैलेन निष्पन्नो लेपोऽभ्ययो भवति अतो मिष्टतिलैलेन निष्पन्नो लेपो ग्राह्यः । स० । ३ वहति तदाऽपे न ग्राह्य इति भावः ।स०।

हरिण बीएसु तहा, अणंतरपरंपरे वि य चउक्का ।

आया दुपयं च पति-ट्टियंति एत्थं पि चउभंगो ॥५९४॥

हरिते बीजे द्वौ चतुष्कौ भङ्गानां, कथं ? हरितेऽनन्तरप्रतिष्ठितं शकटं बीजेऽपि^१, ह०अन० बीजाभावान्न बीजे, अनं० ह० न ३, द्वयोर्न० ४, एवं परम्परेऽपि ४ हरितबीजयोः, आत्माप्रतिष्ठितो द्विषदं चाऽत्रापि चतुर्भङ्गी पूर्ववत् । लुर्यः सर्वत्र शुद्धः ॥५९४॥ 'चल'त्ति आह—

दव्वे भावे य चलं, दव्वंमि दुपइट्टिअं तु जं दुपयं ।

आया य संजमंमि अ, दुविहा उ विराहणा तत्थ ॥५९५॥

चलं द्विधा द्रव्यभावभेदेन, द्रव्यचलं-दुःप्रतिष्ठितं द्विषदं भवति । तत्र लेपं गृह्णतो द्विधात्मसंयमविराधना भवति ॥५९५॥ भावचलमाह—

भावचलं गंतुमणं, गोणार्इ अंतराइयं तत्थ ।

जुत्तेवि अंतरायं, वित्तस चलणे य आयाए ॥५९६॥

१ अनन्तरहरिते प्रतिष्ठितो न बीजे इति द्वितीयो भङ्गः २, अनन्तरहरिते न प्रतिष्ठितोऽनन्तरबीजे च प्रतिष्ठित इति तृतीयो भङ्गः ३ न बीजे न हरिते चानन्तरं प्रतिष्ठित इति चतुर्थो भङ्गः ४, एवं परम्परेऽपि, अनया रीत्या चारमद्विषदेतिशब्दद्वयमाश्रित्य चतुर्भङ्गी कर्तव्या ।स ० ।

भावचलं—यच्छकटेः गमनाभिमुखं वर्त्तते, तत्र शकटपत्नी भद्रक्रे सति यावत्साधुलंपं गृह्णाति, तावन्न योत्रयति बलीवर्दीन्, पश्चादुत्सरे योत्रयति, ततो बलीवर्दानामन्तरायं भवति । 'जुचे'त्ति द्वारं, बलीवर्दयुक्तेऽपि शकटे एवमेवान्तरायं भवति, साधुं दृष्ट्वा वित्रासे^२ बलीवर्दीनां, गन्त्रीचलने च लेपं गृह्णत आत्मविराथना भवति ॥५९६॥ 'वच्छे'त्ति द्वारमाह—

वच्छो भएण णासइ, भंडिखोभेण (प्र.य) आयवावत्ती ।

आया पवयण साणे, काया य भएण णासंति ॥५९७॥

आसन्नवर्ती वत्सस्तं^३ साधुं पश्यन् भयेन षट्कायान् व्यापादयति, यदि गन्त्रीबद्धस्तदा भयेन नश्यन् गन्त्र्या-
क्षेपं करोति, तेन 'भ'डिखोभेण" गन्त्रीक्षोभेनात्मव्यापत्तिर्भवति । 'साण'त्ति द्वारं,—श्चाऽक्षं जिह्वया लिखति तत्र
लेपं लातो द्विधाऽऽत्म-प्रवचनोपघातः, भयेन नश्यता कायाश्च विनाश्यन्ते ॥५९७॥ 'जलपुढवि'त्ति द्वारं—

जो चव य हरिणुं, सो चव गमो उ उदगपुढवीसु ।

संपाइमा तसगणा, सामाए होइ चउभंगा ॥५९८॥

य एव हरितबीजेषु^४ गमोऽसावेवोदकपृथिव्योर्ज्ञेयः । अत्राऽपि पदद्वयेन भङ्गाः कार्यः, 'संपाइम'त्तिद्वारं

१ तावच्छकटे न युनक्ति बलीवर्दीन्, पश्चादुत्सरे युनक्ति ।ऽ।
२ वित्रासने ।ऽ।
३ साधुं दृष्ट्वा नश्यन् भयेन ।ऽ।
४ गमः—अधिगमः ।ऽ।

श्रीमती
ओषनिर्घुक्तिः
॥२५१॥

संपातिमाः त्रसगणा यदि स्युस्तदा लेपो न ग्राह्यः । अत्र भङ्गचतुष्कं भवति०, कथं ? संपातिमेवात्मा प्रतिष्ठितः
द्विचक्रं प्र० इत्यादि, तुयैः शुद्धः, संपातिमद्वारं । श्यामायां भङ्गचतुष्कं भ०, दिवा गृहीतोऽन्यत्रदिने दत्तः ।
दिवा गृहीतो रात्रौ लिप्तं२, रात्रौ गृ० दिवा दत्तः३, रात्रौ गृहीतो रात्रौ दत्तः ४ ॥५९८॥ 'महावाय'त्ति द्वारं—

वाउंमि वायमाणेषु, संपयमाणेषु वा तसगणेषु ।
णाणुणायं गहणं, अमियस्स यं मा विणिचणया ॥५९९॥

वायौ वाति संपतत्सु वा त्रसगणेषु वाशब्दान्महिक्कायां च पतन्त्यां लेपो न ग्राह्यः । 'अमिय'त्तिद्वारं,
मा भूत् प्रभूत्ग्रहणे १त्यागः ॥५९९॥

एयद्दोसविमुक्कं, वेत्तुं छारेण अक्कमित्ताणं ।

चीरेण वंघिऊणं, गुरुमूलपडिक्कमालोए ॥६००॥

एतदोषविमुक्तं लेपं गृहीत्वा वल्लेणच्छाद्य क्षारेणाऽऽक्रम्य चीरेण शरावसंपुटं बद्ध्वा गुरुमूलमेत्येर्यापथिकी
प्रतिक्रम्यालोचयति ॥६००॥

१ अधिकलेपग्रहणे पश्चात्तत्यागजन्यो दोषो न स्यादिति भावः । सं० ।

दंसिअ छंदिअ गुरुसेसए य ओमत्थियस्स भाणस्स ।
काउं चीरं उवरिं, रूथं च छुभेज्ज तो लेवं ॥६०१॥

दर्शयति, पुनश्च गुरुं छन्दयति-आमन्त्रयति, शेषसाधूंश्च, यदुत-भवतामनेन लेपेन किञ्चित्कार्यं यदि स्यात्, ततो गृह्यतां, यदि कश्चिन्न गृह्णाति, तदा 'ओमत्थियस्स' अधोमुखीकृतस्य भाजनस्य १ कृत्वा उपरि चीरं, चीरोपरि रूतपटलं, रूतस्योपरि लेपं प्रक्षिपेत् ॥६०१॥

अंगुट्टु-पएसिणि-मज्झिमाए धेचुं घणं तओ चीरं ।
आलिपिऊण भाणे, एकं दो तिणि वा घट्टे ॥६०२॥

अङ्गुष्ठप्रदेशिनीमध्यमाभिरङ्गुलीभिलेपं गृह्णाति-लात्वा घनम्-अत्यर्थं चीरं, पुनः षोडशिकाभिर्गतेन लेपसेन पात्रं लिम्पति, तच्च पात्रं कदाचिदेकं द्वे त्रीणि वा, २ तान्यपि घट्टयति-अङ्गुल्या मसृणीकरोति ॥६०२॥

अण्णोऽण्णं अंकमि उ, अण्णं घट्टेइ वारवारेणं ।
आणेइ तमेव दिणं, दवं एएउं अभत्तट्ठी ॥६०३॥

१ कृत्वा उपरि रूतपटल रूतस्यो० । २ तान्यालिय घट्टे० । ३

श्रीमती
ओषनिर्घुषितः
॥२५३॥

अन्यदन्यदङ्के—उत्साङ्गे स्थापयति । अन्यद् घट्टयत्यङ्गुल्या मसृणीक०, एवं वारं २ एकं द्वे वा अङ्के स्थापयेत्,
अन्यदेकं मसृणयति यदैकमेवोत्कृष्टलेपेन लिप्तं भवेत्तदा रूढे सति तत्रैव दिने रङ्गयित्वा पात्रकमुपोषितो द्रवमानयति
॥६०३॥ वैयाघ्र्यकर एवं करोति—

अभत्तट्टियाण दाउं, अण्णसिं वा अहिंडमाणणं ।
हिंडेज्ज असंथरणं, असहू घेत्तुं अरइयं तु ॥६०४॥

अथ तत्-पात्रकं न रूढं, ग्लानादयश्च सीदन्ति, ततोऽसौ वैयाकृत्यकर उपोषितेभ्यः पात्रं समर्प्य, अथवान्येषामहिण्डमानानां
समर्प्य हिण्डेत, ग्लानादीनामसंस्तरणेऽनिर्वाहे एवं करोति, अथाऽसौ स्वयमसहिण्णुरुपवासं कर्तुं, ततो लात्वा
अन्यसत्कं पात्रं १ अरञ्जितं—पूर्वलेपितं हिण्डेत ॥६०४॥ यदा पुनरेवंविधः साधुर्नास्ति, यस्य तत्रवलेपं पात्रं समर्प्य
भिक्षामटति, आत्मना त्रीणि पात्रकाणि संवाहितुं न शक्नोति, कानि त्रीणि ? एकं नवलेपं, अन्यो भक्तपतद्ग्रहस्तृती-
यमनुद्वार्य मात्रकं, तदाऽयं विधिः—

ण तरेज्जा जइ तिणी, हिंडावेउं तओ अ छरेणं ।
उच्चुण्णेउं हिंडइ, अण्णे य दवं सि गेण्हंति ॥६०५॥

१ अरञ्जितं—तस्मिन्नेव दिने पूर्वलिप्तमित्यर्थः । सं० ।

लेपे वैयाघ्र्य-
कारकस्य
कर्तव्यम् ।

॥२५३॥

यदि व्रीणि पात्राणि हिण्डयितुं न तरेद्-न शक्येत तदा नवपात्रं छारेणावचूर्ण्य-अथगुण्डयैकत्र प्रदेशे संस्थाप्य हिण्डति । अन्ये साधवस्तदर्थं लान्ति ॥६०५॥

लेथारियाणि जाणि उ, घट्टगमाईणि तत्थ लेवेणं ।

संजमफ़ाइनिमित्तं, ताई भूईए गुंडेज्जा ॥६०६॥

लेपेन यानि लिप्तानि, घट्टकादीनि-येनाश्मना पात्रं १सलेपं मसृणीक्रियते स घट्टकः, आदिशब्दाच्छरावं चीरं च लेपलितं, एतानि भूत्याऽवगुण्डयति, येन तत्र प्रतिष्ठापितानां सतां कीटिकाद्युपघातो न स्यात् । संयमस्फ़ाति-निमित्तम् ॥६०६॥

एवं लेवगहणं, आणयणं लिपणा य जयणा य ।

भणियाणि अतो वोच्छं, परिकम्मविहिं तु लित्तस्स ॥६०७॥

लेपग्रहणमानयनं लिप्पना यतना एतानि भणितानि, लिप्तस्य पात्रस्य परिकर्मविधिमतो वक्ष्ये ॥६०७॥ स चायम्-

लित्ते २छाणिअछारी, घणेण चीरेण वंधिउं उण्हे ।

अंछण परियत्तण घट्टणे (प्र.सोसणे) य धोवे पुणो लेवो ॥६०८॥

१ नवलेपं । २ 'छाणिय छारी' इत्यपि पाठः, तत्र 'धाणितः' गालितः क्षारो-मस्य तत्र लेपे प्रक्षिप्यते इत्यर्थो बोध्यः । स ० ।

लिप्ते पात्रे सति गोमयछारेणावगुण्ढयते पश्चाद् घनेन चीरेण वेष्टयित्वा, रजस्त्राणेन च परिवेष्टय, पात्रकबन्ध ग्रन्थिमदत्त्वोष्णे स्थापयति । 'अंछण'त्ति अङ्गुल्याऽऽकर्षणं—समारणं करोति, परिवर्त्तयति-आतपाऽभिमुखं स्थापयति, एवं शोषणा नवलेपस्य । तत्र छारगुण्ढिते धौते पुनर्लेपो दीयते ॥६०८॥ इमां गाथां व्याख्यानयति—तत्र 'लिप्ते छगणिय छारी'त्ति व्याख्यातमेव द्रष्टव्यं, शेषमाह—

दाउं सरयत्ताणं, पत्ताबंधं अबंधणं कुज्जा ।

साणाहरक्खणट्ठा, पमज्ज छाउण्हसंकमणा ॥६०९॥

तत्र पात्रके सरजस्त्राणं पात्राबन्धं दत्त्वा ग्रन्थिं न ददाति, श्वादिर्क्षार्थं, ग्रन्थौ सत्यामुत्पाद्य याति, स भुवं प्रमृज्याऽपराहणे छायोक्रान्ते सत्पुनरुष्णे स्थापयति ॥६०९॥

ताहिवसं पडिलेहा, कुंभमुहाईण होइ कायव्वा ।

छण्णे य. णिसं कुज्जा, कयकज्जाणं विउस्सगो ॥६१०॥

तत्र दिने कुम्भमुखादीनां-घटग्रीवादीनां प्रत्युपेक्षणं कार्यं, येन लिप्तं पात्रकं बहिस्तस्यां ग्रीवायां तस्मिन् दिने क्रियते, निशायां तु छन्ने [प्रदेशे] तत्पात्रकं कुर्यादात्मसमीपे, कृते कार्ये व्युत्सर्गो घटग्रीवादीनां कार्यः ॥६१०॥ अत्र लेपशेषेऽयं विधिः—

श्रीमती
धनियुक्तिः
॥२५६॥

अट्टगहेडं लेवाहियं तु, सेसं सरुवगं पीसे ।

अहवावि णत्थि कज्जं, सरुवमुज्जे तओ विहिणा ॥६११॥

तत्रान्यत्र वा पात्रकेऽष्टको दातव्यो भ०, तदर्थं लेपाधिकं शेषं सरुतं पिब्यात् । अथ नास्ति कार्यं तदा रूतं परित्यजेद्विधिना छारेण गुण्डयित्वा ॥६११॥ तत् पात्रकं कस्यां पौरुष्यां बाह्यत अभ्यन्तरे च स्थापनीयमित्याह—

पढमचरिमा सिसिरे, गिम्हे अद्धं तु तासि वज्जेज्जा (प्र.ज्जित्ता)।

पायं ठवे सिणेहाति(दि)—रखणट्टा पवेसो वा ॥६१२॥

शीतकाले प्रथमपौरुषीं वर्जयित्वा तत् पात्रं बहिरातपे स्थापयति, चतुर्थयामे मध्ये प्रवेशयेत् शिशिरे, ग्रीष्मे तयोः प्रथमचरमपौरुष्योरद्धं वर्जयेत् । पात्रं स्थापयति प्रवेशयति ॥६१२॥

उवओगं च अभिक्खं, करेइ वासाइरक्खणट्टाए (प्र. साणरक्खट्टा) ।

वावारेइ व अण्णे, गिलाणमाई(प्र.दा)सु कज्जेसु ॥६१३॥

तस्मिन्नातपस्थापिते निरूपणं करोति, वर्षादि-श्वादिशार्थम् अन्यान्वासाधून्व्यापारयति, यदि स्वयं ग्लानादिकार्ये क्षणिको भवति ॥६१३॥

१ वर्गादिस्वाश्वा० ।क।

लेपपरिष्ठापन-
विधिः, लिप्त-
पात्रस्य शीतो
काले आतपे
स्थापनविधिः

॥२५६॥

एकौ व जहण्णेणं, दुगतिगचत्तारि पंच उक्कोसा ।
संजमहेउं लेवो, वज्जित्ता गारवविभूसा (प्र. सं) ॥६१४॥

जघन्येनैकः प्रलेपः, मध्यमतो द्वौ त्रयश्चत्वारो वा, उत्कृष्टतः पञ्च दीयन्ते ॥६१४॥ 'रधोवे पुणो लेवे'-

त्यत्रयवमाह—

अणुवट्ठते तहवि हु, सर्वं अवणित्तु तो पुणो लिपे ।
तज्जाय सच्चोप्पडगं, घट्टगरइअं ततो धोवे ॥६१५॥

अनुपतिष्ठति—अस्त्वमाणे पात्रे तेनापि प्रकारेण यदा न रोहति, तदा सर्वं लेपमपनीय पुनर्लिम्पति । एवं खञ्जनलेपविधिरुक्तः, तज्जातलेपमाह—तत्र गृहिभाजने जातस्तज्जातो मलिकादिः । तेन 'सचोप्पडगं'—सस्नेहं यत् पात्रं घट्टकेन रचितं मसृणितं सत्काञ्जिकेन धावति ॥६१५॥ कतिभेदो लेप इत्याह—

तज्जायजुत्तिलेवो, खंजणलेवो य होइ वोद्धव्वो ।
मुद्दिअणावाबंधो, तेणयबंधेण पडिक्कुट्टो ॥६१६॥

१ बृहत्कल्पटीकाया, -मध्यमतो द्वौ त्रयो वा, उत्कर्षतश्चत्वारः पञ्च वेति निर्दिष्टम् ।सं०।

२ ६०८तमगाथास्थं 'धोवे पुणो लेवे'ति पदम् ।सं०।

श्रीमती
ओषनिर्घुवितः

॥२५७॥

खञ्जन-तज्जात-
लेपविधिः,
शुक्ति-लेपस्य
निषेधश्च ।

॥२५७॥

श्रीमती
ओषनिर्धुवितः
॥२५८॥

(१) तज्जातलेपः, (२) युक्तिलेपः पाषाणादिः, (३) खञ्जनलेपश्च । भग्ने पात्रे नवं गृह्यते, तदभावे ऽमुद्रिका-
बन्धेन नौबन्धेन गोसूत्रिकाबन्धेनित्यर्थः] तत्पात्रकं सीवयति, स्तेनबन्धः प्रतिपिङ्गः, पात्रासारताहेतुत्वात् ॥६१६॥
इमां गाथां व्याख्यायति-तत्र (१)तज्जात(३)खञ्जनलेपौ व्याख्यातावेव, युक्तिलेपमाह—
जुत्तीउ पत्थराई, पडिकुडो सो उ सण्णिही जेणं ।

दयसुकुमार(प्र.ल) असण्णिहि, खंजणलेवो अओ भण्णिओ ॥६१७॥
युक्तिलेपः प्रस्तरादिः स च प्रतिषिद्धो भगवद्भिर्भयतः स सन्निधिं विना न भवति, अतो जीवदयार्थं
सुकुमारत्वादसन्निधिरिति कृत्वा खञ्जनलेपो भणितः ॥६१७॥ आह-सुकुमारं लेपमिच्छता विभूषा स्यात् ? नैवं, यतः—
संजमहेउ' लेवो, ण विभूसाए वंदंति तित्थयरा ।

सइ-असइ य दिट्ठतो, सइसाहम्मे उवणओ उ ॥६१८॥
संयमनिमित्तं लेप उक्तो न विभूषार्थम्, अत्र सत्यसत्योर्द्वन्द्वान्तो-यथा सत्यसत्यौ द्वे स्त्रियावद्भुतवेषं कुरुतः,
सत्या वेषो भर्तुर्भक्तिरिति कृत्वा लोकेन गण्यते, असत्या वेषो ऽन्यार्थं वर्तते इति, एवमत्र
सतीसाधर्म्योपनयः कार्यः ॥६१८॥ मुद्रिकादिवन्धानाह—

१ 'मुद्रिकाबन्धेन-ग्रान्थबन्धेन तथा नौबन्धेन सीवयति यादृशो नाधि बन्धो भवति तस्सहो न गोसूत्रिकाबन्धेनेत्यर्थः' एतावान्नोऽत्र द्रोणीयवृत्तित्त
उद्धृतोऽर्थभौकर्याय । स ० ।

लेपस्याविभू-
षार्थत्वं निरू-
स्तेनबन्धस्य
निषेधः ।

॥२५८॥

श्रीमतो
ओषनिर्युक्तिः
॥२५९॥

भिज्जिज्ज लिप्पमाणं, लित्तं वा असइए पुणो बंधो ।

मुद्दिअणावाबंधो, ण तेणएणं तु बंधिज्जा ॥६१९॥

लिप्यमानं पात्रं भिद्याह्मितं वा भिद्यते, अन्यस्मिन्नसति बन्धं कुर्यात् ॥६१९॥ लेपस्त्रिधेत्याह—

खरअयसिकुडुंभसरिसव, कमेण उक्कोसमज्झिमजहण्णा ।

णवणीए सणिवसा, गुडेण लेपो (प्र. लोणे) अलेवो उ ॥६२०॥

खर इति तिलतैलं तेन कृतो लेप उत्कृष्टः, अतसिक्खुमुभयोर्भध्यमः, सर्पपस्य जघन्यः, नवनीतेन, सर्पिषा, वसया, गुडेन, लवणेन च लेपो न भवति ॥६२०॥ उवतो द्रव्यपिण्डोऽधुनैकार्थिकन्याह—

पिंड णिकाय समूहे, संपिंडण पिंडणा य समवाए ।

समोसरण णिचय उवचय, चए य जुम्भे य रासी य ॥६२१॥

पिण्डो निकायः समूहः संपिण्डनं पिण्डना समवायः समवसरणं—सम्यगेकत्र गमनं समवसरणं । निचय १ उपचय-
श्चयः राशिर्युग्मः पिण्डार्थः ॥६२१॥ भावपिण्डमाह—

डुविहो य भावपिंडो, पसथओ होइ अप्पसथो य ।

दुग सत्तडुवउक्कग, जेणं वा बज्जाए इयरो ॥६२२॥

१ उपचयश्च राशि. ।क।

खरादित्रयेण
सर्पिषा विन
लेपो न भवति

॥२५९॥

भावपिण्डः प्रशस्ताऽप्रशस्तभेदाद् द्विधा, अप्रशस्तो द्विविधः—रागद्वेषभेदात्, भयभेदात्सप्तधा, कर्मभेदादष्टधा, कपायभेदाच्चतुर्द्धी, येन बाह्येन वस्तुना इतरः—आत्मा बध्यते कर्मणा अष्टप्रकारेण सोऽप्रशस्तो भावपिण्डः ॥६२२॥
प्रशस्तभावपिण्डमाह—

तिविहो होइ पसत्थो, पाणे तह दंसणे चरित्ते य ।
मोत्तूण अप्पसत्थं, पसत्थपिंडेण अहिगारो ॥६२३॥

त्रिविधः प्रशस्तभावपिण्डः—ज्ञानदर्शनचारित्र्यभेदेन, अयं ज्ञानादिभावपिण्डो येन शुद्धेनाहारोपधिषय्यादिना प्रचुरीक्रियते स एव भावपिण्डः, कारणं कार्योपचारात्, ज्ञानादि कार्यं, पिण्डः कारणम् ॥६२३॥ स चैषणाशुद्धो ब्राह्मोऽत एषणा प्रतिपाद्यते—

लित्तंमि भायणंमि उ, पिंडस्स उवगहो उ कायव्वो ।
जुत्तस्स एसणाए, तमहं वोच्छं समासेणं ॥६२४॥ दारं ।
लिप्ते भाजंनं सति पिण्डस्योपग्रहणं कार्यम् एषणायुवत्स्य, अतस्तामिषणां वक्ष्ये ॥६२४॥
णामं ठवणां दविए, भावंमि य एसणा मुणेयव्वा ।
दव्वंमि हिरण्णाई, गवेस-गह-भुंजणा भावे ॥६२५॥

नामस्थापने सुगमे । द्रव्ये-हिरण्यादेर्गवेपणा, भावैपणा त्रिधा-गवेपणा (१) ग्रहणैषणा (२) ग्रहणैषणा (३)-
भेदेन ॥६२५॥ सा च गवेपणा एभिर्द्वारैरभिगन्तव्या—

पमाणे काले आवस्सए य, संघाए य उवकरणे ।

मत्तगकाउस्सगो, जस्स य जोगो सपडिवक्खो ॥६२६॥

प्रमाणं कतिवारा भिक्षार्थं प्रवेष्टव्यमित्येतद्वक्ष्यति, काले-कस्यां वेलायां भिक्षा गवेपणीया?, आवश्यकं-
कायिक्यादिव्युत्सर्गं कृत्वा गोचरे गम्यं, संघाटकयुक्तेन हिण्डनीयं नैकाकिना, भिक्षामदता किम्? उपकरणं सर्वं स्तोकं
वा ग्राह्यं, भिक्षामदता मात्रकं ग्राह्यं, कायोत्सर्गं उपयोगप्रत्ययः कार्यः । ' यस्य च योगः ' गच्छन्निदं वक्ति,
येन वस्तुना सह योगो भवति तं ग्रहीष्यामि, सर्वं एवाज्यं द्वारकलापः सप्रतिपक्षो वाच्यः । द्वारगाथेयम् ॥६२६॥

दुविहं होइ पमाणं, काले भिक्खा पवेसमाणं च ।

सण्णा मिक्खायरिआ, भिक्खे दो काल पढमद्धा ॥६२७॥

द्विविधं प्रमाणं भ०, एकः कालनियमोऽन्यद्भिक्षार्थं प्रविशतां वारालक्षणं प्रमाणं, भिक्षार्थं वारद्वयं प्रविशति,
एकमकालसञ्ज्ञायाः पानकनिमित्तं, द्वितीयं भिक्षार्थमिति द्वे भिक्षे, तृतीयवारं न कल्पते । उक्तं भिक्षाप्रवेशवारा-
प्रमाणम् । भिक्षाकालमाह—'काल पढमद्धा' प्रथमपौरुष्यां यदद्दं' तत्र प्रवेष्टव्यम् । उक्तं कालप्रमाणम् ॥६२७॥

श्रीमती
ओषनिर्दुवित्तः

॥२६१॥

प्रमाणादिद्वारै
गवेपणा ।

॥२६१॥

श्रीमती
मोघनिर्घुचितः
॥२६२॥

आरण भद्रपंता, भद्रग उट्टवण भंडण पदोसा ।
दोसीणपउरकरणं, ठवियगदोसा य भद्दंमि ॥६२८॥

यद्यद्वैपौरुष्या आस्त एव भिक्षार्थं प्रविशतो भद्रक-ग्रान्तकृतदोषाः स्युः । भद्रः सुप्तां भार्याश्रुत्थापयति, यदि नोचिष्ठति, तदा भण्डणं-कलहो भ०, अथवा स एव प्रद्वेषं कुर्यात्, स गृहपतिदोषान्नं प्रचुरं कारयति, एवं स्थापनाकृता दोषा भवन्ति ॥६२८॥

अदागमंगलं वा, उभावण खिसणा हणण पंते ।
फिडिउग्गमे य ठविया, -भद्रग-चारी किलिस्सणया ॥६२९॥

तस्यामेव रवेलायां साधुमागतं दृष्ट्वा ग्रान्तो ब्रूते-अदागमिव अहिङ्गणं दिडं, अमङ्गलं वा गृहपतिर्मन्यते साधुदर्शनं, 'उ'० ततः परिभवो भ०, खिसना-चैते उदरपूरणार्थमेव प्रवर्त्तितो इति, ताडनं क०, एवं प्रणे गच्छतां दोषाः, यदि फिडि[डि]ते काले प्रविशति तदैते दोषाः-भद्रका गृही भार्या वक्ति-इयत्यामेव वेलायां त्वया भवतादि कार्यं, एवमुद्गमदोषः । अथवा यदुद्धरति, तत्त्वयाऽद्यदिवसादारभ्य साध्वर्थं स्थापनीयं, ततः स्थापना भ०, अमद्रक एवं वक्ति-चारी भण्डिकोऽयमन्यथा कोऽयं भिक्षाकाल इति, अवेलायां भिक्षार्थं प्रविष्टस्य वलेश एव न तु भिक्षाप्राप्तिः ॥६२९॥ मध्याह्नस्यावर्गिव यदि भिक्षामटति तदाऽयं दोषः-

भिकखस्सवि य अवेला, ओसक्कहिसक्के भवे दोसा ।
भद्दगंपंतातीया, तम्हा पत्ते चरे काले ॥६३०॥

१ ० प्रविशति, ततः भद्रक० । २ प्रातःकाले इतिभावः । स० ।

प्रमणादिद्वारै-
गवेषणा ।

॥२६२॥

भिक्षाया अवेलायां चेत्प्रविशति तदा गृही भद्रकः 'ओ०' या रन्धनवेला तामर्शकं करोति येन साधोरपि दीयते, उच्छरे गच्छतो 'अहि'० तां रन्धनवेलासुत्तर एव कारयति । प्रान्तकृता दोषाः पूर्ववत् । तस्मात् प्रात् एव चरेत् काले ॥६३०॥ ['काले'त्ति गय' आवस्सए'त्ति व्याख्यायते-]

आवस्सग सोहेउं, पविसे भिक्खस्सऽसोहणे दोसा ।

उग्गाहिअवोसिरणे, दवअसईए य उड्डाहो ॥६३१॥

काथिक्कयादि संशोध्य भिक्षार्थं प्रविशति, अशोधने एते दोषाः—गृहीतपात्रो यदि व्युत्सृजति तदेड्डाहः, १ अन्यस्या-
र्षितपात्रो यदि व्युत्सृजति तदा द्रवाभावे उड्डाहः ॥६३१॥

अइदूरगमणफिडिओ, अलहंतो एसर्णपि पेल्लेज्जा ।

छड्डाण पंतवाण, धरणे मरणं च छक्कया ॥६३२॥

यदि काथिक्कयादिव्युत्सृजनार्थं दूरं स्थण्डिले याति, तदा भिक्षावेलाया भ्रष्टः सन् भिक्षामनानुवन्नेषणां प्रेरयेद्—अतिक्रामयेत् । अथ तत्रैव गृहासन्ने व्युत्सृजतः स गृहपतिस्तदशुचिं त्याजयति । अथवा पंतवाणं—ताडनं क०, एतदौषभयात् धरणे पुरीषवेगस्य मरणं स्यात् । व्युत्सृजतस्तु षट्कायविराधना स्थण्डिलाभावात्, २ द्वारम् ॥६३२॥

१ 'अन्यxx उड्डाहः' पर्यन्तो भागः kप्रतौ नास्ति ।सं० । २ ['आवस्सय'त्ति द्वारं गत 'संघाडए'त्ति व्याख्यायते ।सं० ।

श्रीमती
ओधनिर्घुञ्जितः
॥२६४॥

एकाणियस्स दोसा, इत्थी साणे तहेव पडिणीए ।
भिवखविसोहि महब्बय, तम्हा सबित्तिज्जए गमणं ॥६३३॥

एकाकिनः स्त्री-श्च-प्रत्यनीकजनितोपघाता भवन्ति । भिक्षाविशुद्धिरेकस्य न भवति महाव्रतोपघातश्च; तस्मात्
सद्धितीयेन गम्यमिति ॥६३३॥ अथ द्वारागाथां व्याख्यानयति—

संघादगअग्गहणे, दोसा एगस्स इत्थियाउ भवे ।
साणे भिवखुवओगं, संजमआएगयरदोसा ॥६३४॥

एकाकिनं साधुं दृष्ट्वा कदाचित् स्त्री गृह्णीयात् । शुन्युपयोगे संयमोपघातो, भिक्षोपयोगे आत्मोपघातः ।
यथासंख्यमेकतरतो दोषः ॥६३४॥

दोष्णि उ दुद्धरिसतरा, एगोत्ति हणे पदुट्टपडिणीए ।
तिघरगहणे असेही, अग्गहण पदेसपरिहाणी ॥६३५॥

द्वौ मुनी दुष्प्रदृश्यतरौ भवतः, एकाकिनं दृष्ट्वा हन्ति प्रविष्टः सन् प्रत्यनीकः, तस्मात् सङ्घाटकेन गम्यम्,
एकाकिनो युगपद्गृहत्रयविनिर्गतभिक्षाग्रहणेऽशुद्धिर्भवति । अर्थकां भिक्षां गृह्णाति यस्यासुपयोगो दत्तः, तदा द्वयोः
प्रद्वेषो भ०, येन नास्मदीयं गृह्णाति । अग्रहणे परिहानिभिक्षाया भ० ॥६३५॥ महाव्रतद्वारम्—

प्रमाणादिद्वारे-
र्गवेषणा ।

॥२६४॥

पाणिवहो तिसु गहणे, पउंजणे कौंटलयस्स वितियं तु ।
तिण्णं (प्र.तेणं) उच्छुद्धाई, परिगहोऽणेसणगहणे ॥६३६॥

गृहत्रयस्य भिक्षाग्रहणे प्राणिवधः कृतो भ०, ततः प्रथमव्रतभङ्गः । तथैकाकी कुटिलं ज्योतिषं प्रयुङ्क्ते, तत्रोपघातकरमवश्यं शोच्यते, उपघातजनकं चानृतं, तदुच्चारणे द्वितीयव्रतभङ्गः । उच्छुद्धं—विश्विप्तं हिरण्यादि दृष्ट्वा लाति एकाकिनो मोहसम्भवात्, ततः 'तिण्णं'ति स्तैन्यदोषस्तृती०, अनेषणीयपरिग्रहणे परिग्रहकृतो दोषः ॥६३६॥ चतुर्थव्रतस्य परिग्रह एवान्तर्भावात् मध्यमतीर्थकृतां, १पश्चिमस्य तु मतेन पृथग्, आह—
विहवा पउत्थवइया, पयारमलभंति दट्ठुमेगागी ।

दारपिहाणय गहणं, इच्छमणिच्छे य दासा उ ॥६३७॥

विधवा श्लेषितभर्तृका, प्रचारमलभमाना यास्त्रिप्रकाराः ३स्त्रियः, ता एकाकिनं दृष्ट्वा गृह्णन्ति । यदीच्छति तां तदा संयमवि०, अनिच्छति सैव लोकस्य कथयति । यदुत-अयं मामभिभवति, तत उद्वाहः ॥६३७॥ व्याख्याता प्रति-
द्वारगाथा । एभिः कारणैरेकाकी भवति—

गारविण्ण काहीए, माइल्ले अलस लुद्ध णिद्धम्मे ।
दुल्लभअत्ताहिट्ठिय, अमणुणे वा असंघाडो ॥६३८॥

श्रीमती
ओधनियुधितः
॥२६५॥

एकाकिनो भिक्षा
ग्रहणे सर्वमहाव्रत-
भङ्गप्रसङ्गः ।

॥२६५॥

श्रीमती
ओषनिर्युक्तिः
॥२६६॥

एभिः कारणैरसङ्घाटको भवति, द्वारगाथेयम् ॥६३८॥ आधाऽव्ययवसाह—
संघाडगारायणिओ, अलद्धिओभो य लद्धिसंपणो ।

जेट्टुग पडिगहणं, मुय गारवकारणा एगो ॥६३९॥

कस्यचित्सङ्घाटकस्य पर्यायज्येष्ठो रत्नाधिकोऽलब्धिकः । 'ओम'त्ति पर्यायलघुद्वितीयो लब्धिसम्पन्नः, सोऽग्रतो विहरति । १ पुनश्च मण्डल्यां भोजनकाले गुरुर्वक्ति यदुत ज्येष्ठार्यस्याग्रतः पतद्ग्रहं मुञ्चेत्युक्ते लघुश्चिन्तयति, यदुतास्यां वेलायामयं ज्येष्ठार्यः संजातो; न तु भिक्षावेलायां, ततोऽनेन गर्वैककाकी भवति ॥६३९॥ 'काही'त्ति द्वारम्—

काहीउ कहेइ कहं, बिइओ वारेइ अहव गुरुकहणं ।
एवं सो एगागी, माइल्लो भदगं मुंजे ॥६४०॥

कथकः कथां कुर्वन्नास्ते, द्वितीयो वारयति मा कृथा धर्मकथां ग्लानादयः सीदन्ति, न तिष्ठति; गुर्वग्रे कथयति, गुरुत्वारितोऽपि न तिष्ठति, तत एकाकी भ०, द्वारम् । मायावी-भद्रकान्नं भोक्तुमना एकाकी भ० ॥६४०॥ अलसद्वारम्—
अलसो चिरं ण हिडइ, लुद्धो ओहासए विगईओ ।

णिद्धम्मो णेसणाई, दुल्लहभिस्से व एगागी ॥६४१॥

अलसश्चिरं न हिण्डति, द्वासम्, लुब्धो विकृतीः प्रार्थयति, द्वासम् । १ निर्द्धर्मा नैषणादि करोति, द्वासम् । दुर्भिक्षे दुर्लभायां [भिक्षायां] सङ्घाटक नेच्छति ॥६४१॥ 'अत्ताहिड्डि'त्ति द्वासम्—

अत्ताहिड्डियजोगी, असं(प्र.अ सं)खडीओ वऽणिट्टु सन्वेसि ।

एवं सो एगागी, हिड्डइ उवएसऽणुवदेसा ॥६४२॥

आत्माधिष्ठितः—आत्मलब्धिको योगी स एकाकी म०, द्वासम् । 'अस'० २ कलहकारकः सर्वेषामनिष्टः सन्नेकाकी म०, 'उव'० गुरुणा अनुज्ञातोऽनुज्ञातो वा, उक्तं सङ्घाटकद्वासम् ॥६४२॥ उपकरणद्वारमाह—

सव्वोवगरणमाया, असहू आयारभंडगेण सह ।

णयणं तु मत्तगस्सा, ण य परिभोगो विणा कज्जे ॥६४३॥

उत्सर्गेण सर्वस्युपकरणमादाय भिक्षामटति, यद्यसमर्थस्तत आचारभण्डकेन समं, आचारभण्डकं—पात्रं पटलानि रजोहरणं दण्डकः कल्पद्वयं चोलपट्टमात्रकमेतद् गृहीत्वा याति । मात्रकस्य कार्येण संसक्तादिना परिभोगः क्रियते । 'मत्ते'त्ति गयं ॥६४३॥ 'काउस्सग'त्ति द्वासम्—

आपुच्छणत्ति पढमा, बिइया पडिपुच्छणा य कायव्वा ।

आवस्सिया य तइया, जस्स य जोगो चउत्थो उ ॥६४४॥

श्रीमती
ओधनिर्युक्तिः
॥२६७॥

भिक्षायामेका-
किभवने गर्वादि
कारणानि ।

॥२६७॥

श्रीमती
गोधनिर्युक्तिः
॥२६८॥

१ प्रथममापृच्छति संदिशत, उपयोगं करोमि?, 'कहं लेखु'चि पडि^२पुच्छा [प्रतिपुच्छा], ३ आवश्यककी-कायिकीव्यु-
त्पन्नरूपा, 'जस्स^४'० यद्धत्संयमोपकारे वर्त्तते तच्चद् ग्रहीष्यामि ॥६४४॥ एतानि द्वाराणि सप्रतिपक्षान्यभिधीयन्ते—

आयरियाईणट्टा, ओमगिलाणट्टया य बहुसाऽवि ।

गेलणखमगपाहुण, अतिपएऽतिच्छिण् यावि ॥६४५॥

आचार्यादीनामर्थे, ओम-ग्लानार्थे [च] बहुशोऽपि वाराः प्रविशति प्रमाणप्रतिपक्ष उक्तः । कालद्वये प्रवेष्टव्यं,
तत्प्रतिपक्षो ग्लान-क्षपक-पारणार्थेऽतिप्रत्यूषस्यपि प्रविशति तथा अतिक्रान्तायामपि भिक्षावेलायां प्रवि० बहुशः ॥६४५॥

अणुकंपापडिसेहो, कयाइ हिडेज्ज वा ण वा हिडे ।

अणभोगि गिलाणट्टा आवस्सगऽसोहइत्ताणं ॥६४६॥

गृही एवं वक्त्यनुकम्पया, यदुत-त्वया इयत्यां वेलायां ग्लानार्थं पुनरेत्यं, साधुः प्रतिषेधयति-यतः कदाचि-
त्प्रत्यूषसि हिण्डामि कदाचिन्न, एवं भगता उद्गमदोषाः परिहृता भवन्ति, न च प्रतिषेधः कृतः स्यात् । आवश्यक-
यतनोच्यते-अनाभोगेन ग्लानार्थमावश्यकमशोध्य गतः ॥६४६॥

१ 'प्राघ्नर्णकार्थे' इति पदं युक्तम् ।स० ।

प्रमाणादीनि
सप्रतिपक्षाणि ।

॥२६८॥

श्रीमती
ओषनिर्घुञ्जितः
॥२६९॥

आसणाड णियत्ते, कालि पडुपंति दूरपत्तोवि ।
अपडुपंते ततो च्विय, एगु घरे वोसिरे एगो ॥६४७॥

ततः सञ्जातकार्यिकायुआसन्नान्निवर्त्तते, प्रभूते काले दूरतोऽपि निवर्त्तते, यदि न प्रभूतः कालः, ततो यतो मिश्वार्थं गतस्तत एव व्युत्सृजति, एको भाजनं धारयति एकस्तु व्युत्सृजति ॥६४७॥

भावासणो समणुण, अणओसणसड्डवेज्जघरे ।
सल्लपरुवणवेज्जो, तथेव परोहडे वावि ॥६४८॥

अथवा भावासन्नोऽत्यन्तासहिष्णुः ततः समनोज्ञानामासन्नप्रतिश्रये गत्वा व्युत्सृजति, तदभावेऽमनोज्ञानां, तदभावे-
ऽवसन्नानां तदभावे श्राद्धगृहे, तदभावे वैधगृहे यात्वा प्ररूपयति ' तिष्णि सल्ला महाराये'चि एवं स्मारितो वैधो
वक्ति-अत्र पश्चाद्गृहे व्युत्सृज 'परोहडे'-पश्चादङ्गणे वा ॥६४८॥

१ एएसिं असईए, रायपहे दो घराण वा मज्जे ।
हत्यं हत्यं मुत्तुं, मज्जे सो णरवइस्स भवे ॥६४९॥

१ इयं गाथा मुद्रितौघनिर्घुञ्जितो नास्ति तथापि श्रीमताऽवचूस्कारेण कुतोऽपि प्राप्य विद्वेतेति मुद्रिताऽत्र ।सं०।

एतेषामभावे नरपतिपथे—राजमार्गे व्यु०, यतोऽसौ सामान्यो लोकस्य, तदभावे द्वयोर्गृहयोर्मध्ये हस्तमात्रं हस्तमात्रं ह्युत्वा व्यु०, यतः स मध्यप्रदेशो नरपतिपथिग्रहः ॥६४९॥

उगगहकार्इयवज्जं, छंडण ववहारु लुभए ततथ ।

गारविए पणवणा, तव चव अणुगहो एस ॥६५०॥

तदभावे [राजमार्गऽभावे] कायिकीर्जं गृहस्थाऽथग्रहे पुरीषं व्यु०, यतस्त्याजने राजकुले व्यवहारं करोति, जहा चाणक्य-एवि भणियं—'जइ काइयं न वोसिरइ तओ अदोसो' अयमित्थंभूतस्तत्र व्यवहारो लभ्यते । सङ्घाटकयतनोच्यते । 'गार'० गर्वितमेकाकी भवन्तमाचार्याः प्रज्ञापयन्ति—यत्तवैवोनुग्रहोऽयं यदुत स्वाध्यायादि कुर्वन्ति । एवमन्येषामप्यलसादीनां प्रज्ञापना ॥६५०॥ दुर्लभपदव्याख्यां कुर्वन्निदमाह—

जइ दोणह एग भिक्खा, ण य वेल पहुणए तओ एगो ।

सव्वेवि अत्तलाभी, पडिसेहमणुण पियधम्मे ॥६५१॥

यदि . तत्र क्षेत्रे पर्यटतामेकैव भिक्षा द्वयोरपि लभ्यते, न च कालः पर्याप्यते, तदैकाकी हिण्डते, 'अत्ताहिड्डिय'त्ति यतनामाह—यदि सर्वेऽपि खगूडा आत्मलब्धिका भवन्ति, तदाचार्यः प्रतिषेधं करोति, प्रियधर्मे आत्मलब्धिकेऽनुज्ञां करोति, तत एवमेकाकी स्यात् ॥६५१॥ अमणुणयतनामाह—

१ कायेकथा सह पुरीषत्याजने व्यवहारो चलति नान्यथेति भावः । सं० ।

श्रीमती
ओघनिर्मुक्तिः
॥२७१॥

अमणुण अणसंजोइया उ सवेवि णेच्छण विवेगो ।
बहुगुणतदेकदोसे, एणबलवं ण उ विगिंचे ॥६५२॥

अमनोज्ञो रतनशीलस्तदा अन्येन सह योज्यते । यदि सर्वेऽपि नेच्छन्ति तदा परित्यागः तस्य कार्यः, अथाऽयं बहु-
गुणसंपन्नः स एवैको दोषः, एषणायां च बलवांस्तदा न परित्यज्यते ॥६५२॥ यदुक्तः मेघाणियस्स दोसा इत्यादि
(गा० ६३३) तद्यतनामाह—

इत्थीगहणे धम्मं, कहेइ वयठवण गुरुसमीवंमि ।

इह चेवोवर रज्जू, भएण मोहोवसम तीए ॥६५३॥

स्त्रिया गृहीतः सन् धर्मकथां करोति, अथ तथाऽपि न तिष्ठति तदैव वक्ति-गुरूणां समर्प्य व्रतान्यायामीत्य-
भिधाय नश्यति; अथ तथाऽपि न लभ्यते गन्तुं, ततो भणतीहाऽपवक्रे व्रतानि मुञ्चामीति प्रविश्योल्लम्बनार्थं रज्जुं
गृह्णाति, ततस्तेन भयेन कदाचिन्मुञ्चति, अथवा म्रियते ॥६५३॥ आदियतनामाह—

साणा गोणाइधरे, परिहरणाभोगकुडुकडणीसा ।

वारइ य दंडएणं, वारावे वा अगारेहि ॥६५४॥

प्रमाणादीनि
सप्रतिपक्षाणि ।

॥२७१॥

श्रीमती
ओषनिर्युक्तिः
॥२७२॥

श्वानो गवादयश्च येषु गृहेषु तानि परित्यजति, अनाभोगप्रविष्टः कुड्यकटनिश्रयोचिच्छति । दण्डेनाश्रतो वारयति अणारैर्वा श्वारापयति ॥६५४॥ प्रत्यनीकयतनामाह—

पडिणीयोगेहवज्जण, अणभोगपविड् बोलणिकूलभणं ।

मज्जे तिण्ह घराणं, उवओग करेउ गेण्हज्जा ॥६५५॥

अनाभोगेन प्रविष्टः प्रत्यनीकैश्च ग्रहीतुमारब्धो बोलं करोति—उच्छब्दयति । येन लोको मिलति, ततो निर्गच्छति । भिक्षाविशोधिमाह—मध्यस्थितस्त्रयाणां गृहाणामुपयोगं दत्त्वा पङ्क्त्या स्थितानां भिक्षां गृह्णाति ॥६५५॥ पञ्चमहाव्रत-यतनामाह—भिक्षायामुपयोगं ददता प्राणतिपातरक्षणं कृतमेव । द्वितीयमहाव्रतयतनामाह—

वेंटल पुट्टो ण याणे, आइण्णातीणि वज्जए ठाणे ।

सुद्धं गवेस उंछं, पंचइयारे परिहरंतो ॥६५६॥

वेण्डलं-निमित्तादि षष्ट एवं वक्ति-न जानेऽहम् । तृतीयव्रतयतनामाह—यत्र हिरण्यादि विक्षिप्तमास्ते तदा-ऽऽकीर्ण[स्थानं] वर्जनीयम् । पञ्चमव्रतयतनामाह शुद्धमुद्गमादिदोषरहितमुच्छं [भक्तं] गवेषयति । एवं पञ्चातिचारान् परिहरन् ॥६५६॥ व्रतानां [मध्ये] चतुर्थमहाव्रत २यतनोक्तैव, उपकरणयतनामाह—

१ 'वारयति' चेति द्रोणीयवृत्तौ सुत्रितायाम् ।सं०। २ 'इत्थीगहणे' इत्यादि ६५३तमाया गाथायाम् ।सं०।

श्रीमती
ओषनिर्धुक्तिः
॥२७३॥

जहण्णेण चोलपट्टो, वीसरणालू गहाय गच्छेज्जा ।
उस्सग्ग काउ गमणे, मत्तय(ऽ)गहणे इमे दोसा ॥६५७॥

यस्तु विस्मरणाळुः स जवन्थेन चोलपट्टमादाय याति । उपलक्षणं चात्र चोलपट्टकः, अन्यथा पात्रकं पटलानि रजो-
हरणं दण्डकं कल्पद्वयं च लाल्वा याति । मात्रक्यतनामाह—मात्रकं लाल्वा गन्तव्यं, कृत्वा चापयोगकायोत्सर्गम्
॥६५७॥ मात्रकाग्रहणे एते दोषाः—

आयरिए य गिलाणे, पाहुणए दुल्लहे सहसलाभे ।
संसत्त भत्तपाणे, मत्तगगहणं अणुण्णायं ॥६५८॥

आचार्याद्यर्थ, दुर्लभं वा १ किञ्चिल्लभ्यते, अकस्माद्वा, संसक्तभक्तपानग्रहणार्थं मात्रकमऽनुज्ञातम् ॥६५८॥ इमां
गाथां व्याख्यानयति—

पालग्गारियाई, कह गिण्हउ मत्तए अगहियंमि ।
जा एसि विराहणया, द्वभाणे जं दवेण विणा ॥६५९॥

प्रायोग्यमाचार्यादीनां क्व गृह्णातु मात्रकेऽपृहीते सति १, या तेषामाचार्यादीनां विराधना सा तेनाङ्गीकृता

१ किञ्चिद्व्यं • । 5।

भिक्षायां
मात्रकाग्रहणे
दोषाः ।

॥२७३॥

भवति, द्रवभाजने गृह्णतो द्रवेण विना या विराधना सा भवति ॥६५९॥
दुस्रहद्ववं व सिया, घयाइ गिण्हे उवगहकरं तु ।
पउरऽण्णपाणलंभो, असंथरे कथइ सिया उ ॥६६०॥

दुलंभं द्रव्यं घृतादि स्यात्तत्र तत्र घृतादि गृह्यते, यत उपष्टम्भकरं हि तत् । आकस्मिकः प्रचुरान्नपानलाभः
स्यात्ततोऽसंस्तरतां घृतीनां कुत्रचित् स्याद् ग्रहणम् ॥६६०॥

संसत्तभत्तपाणे, मत्तग सोहेउ पक्खिखे उवरिं ।

संसत्तगं च णाउं, परिट्टे सेसरक्खट्ठा ॥६६१॥

संसक्तभक्तपानग्रहणे मात्रके संशोध्य पात्रोपरि प्रक्षिपेत् । मात्रकेऽशुद्धं संसक्तं ज्ञात्वा तत्क्षणादेव परिष्ठापयति
शेषभवत्स्थणार्थं, मा भूत्तद्गन्धेन शेषस्यापि संसक्तिः ॥६६१॥ एभिः कारणैर्न गृह्णाति—
गेलणकज्जतुरिओ, अणभोगेणं च लित्त अगहणं ।

अणभोगगिलाणट्ठा, उस्सग्गादीणि णवि कुज्जा ॥६६२॥

ग्लानकार्येण त्वरितो गतः, अनाभोगेन वा, लिप्ते वा मात्रके, मात्रं विनाऽपि याति । उत्सर्गयतनामाह—उप-
योगं विना अनाभोगेन गतो ग्लानार्थं वा याति । आदिशब्दादावश्यकं च न कुर्यात् ॥६६२॥ 'जस्स य जोगो'त्ति
अस्य विधिमाह---

श्रीमती
ओषनिर्मुक्तिः

॥२७५॥

जस्स य जोगमकाऊण, णिगमो ण लभई तु सच्चित्तं ।

ण य वत्थपायमाई, तेणं गहणे कुणसु तम्हा ॥६६३॥

‘जस्स य जोग’ इत्यकृत्वा निर्गत एवं न लभते, सच्चित्तं प्रत्रज्यार्थमुपस्थितं गृहस्थं, नाप्यचित्तं पात्रवस्त्रादि,
‘यस्य योग’ इत्येवमकृत्वा गृह्णतस्सैन्यदोषो भवति, तस्मात् कुरु ‘यस्य योग’ इत्येवम् ॥६६३॥

सो आपुच्छि अपुण्णाओ, सग्गामे हिड अहव परगामे ।

सग्गामे सह काले, पत्ते परगामि वोच्छामि ॥६६४॥

१ संदिसह उपयोगं करोमि । २ कंहं लेसुं चि आपुच्छने गुरुणा अनुज्ञात ३ आवश्यकीं कृत्वा, ४ यस्य च योग
इत्येवमभिधाय निर्गत्य स्वग्रामे हिण्डते, सति काले ग्रासायां-भिक्षावेलायाम्, अधुना परग्रामे वक्ष्यामि हिण्डतो विधिम् ॥६६४॥

पुरतो जुगमायाए, गंतूणं अण्णंगामवाहिठिओ ।

तरुणे मज्झिमथेरे, णव पुच्छओ जहा हेट्ठा ॥६६५॥

पुरतो युगमात्रं निरीक्षमाणोऽन्यग्रामं प्राप्य बहिःस्थः पृच्छति । किं विद्यते? भिक्षावेला अत्र [ग्रामे] उत नेति,
कान् पृच्छति?, अत आह-यथोऽथस्तात् प्रतिपादिता, पृच्छा नवविधा-पुरुष-स्त्री-नपुंसकभेदात् त्रिधा, तरुणमध्यम-
स्थविरभेदैरेकैकः, एवं नवविधा पृच्छा ॥६६५॥ यदि तत्र भिक्षावेला जाता तदाऽयं विधिः—

‘जस्य य जोगो
सत्यकरणे
स्तैन्यम् ।

भिक्षावेला-
पृच्छाविधिः ।

॥२७५॥

श्रीमती
ओषनिर्मुक्तिः
॥२७६॥

पायपमज्जण पडिलेहणा उ, भाणदुग देसकालंमि ।

अण्णत्तेऽच्चिय पाए, पमज्ज पत्ते य पायदुगं ॥६६६॥

ग्रामासन्ने उपविश्य पादौ प्रमार्जयति, पुनश्च पात्रद्वयं प्रत्युपेक्षते, एवं देशकाले भिक्षावेलायां प्राप्तायां करोति ।
अथाऽद्याऽपि भिक्षाकालो न जातस्तदा पादौ प्रमार्ज्यं तावदास्ते यावद्भिक्षाकाले पात्रद्वयं प्रत्युपेक्षेत ॥६६६॥

समणं समणं सावग-सावियगिहि अण्णत्तिथि बहि पुच्छे ।

अत्थिह समण? सुविहिया, सिट्ठे तेसालयं गच्छे ॥६६७॥

श्रमणं श्रमणीं श्रावकं श्राविकां गृहस्थमन्यतीर्थिकं वा दृष्ट्वा बहिः पृच्छति, तत्र प्रविशन् सन्त्यत्र श्रमणाः सुवि-
हिताः?, शिष्टे, तेषामालये गच्छेत् ॥६६७॥

समणुण्णेषु पवेसो, बाहिं ठविऊण अण्ण किइकम्मं ।

खग्गूडोसण्णेषु, ठवणा उच्छोभवंदणयं ॥६६८॥

समनोज्ञेष्वेकसामाचारीप्रतिग्रहेषु मध्ये प्रविशति, अमनोज्ञेषु बहिरुपकरणं भुक्त्वा प्रविश्य कृतिकर्म करोति । संविग्न-
पाक्षिकाव? सन्नेषु बहिस्थ एव बन्दनं कृत्वा अत्राद्यां पृच्छति । खग्गूडप्रायावसन्नेषु बहिरुपकरणं संस्थाप्य प्रविश्य
तेषामुत्थोभवनन्दनं करोति ॥६६८॥

श्रीमती
ओद्यनिर्युक्तिः

॥२७९॥

पडिकुट्टकुलाणं पुण, पंचविहा श्रुभिआ अभिण्णाणं ।

भग्गधरगोपुराई, सुखा गाणाविहा चेव ॥६७४॥
पञ्चनिधा सूयिका अभिज्ञानं, कृष्णनीलरक्तपीतशुक्लभेदभिन्ना पञ्चधा, तथा गोपुरसमीपे बहिरन्तर्वा वृक्षा नाना-

विधा अभिज्ञानं प्रतिपिद्दकुलानाम् ॥६७४॥ एतेषु कुलेषु न प्रवेष्टव्यम्—
ठवणा मिलम्भुणेइ; अचियत्तघरं तहेव पडिकुट्टं ।

एयं गणधरमेरं, अइकमंतो विराहेज्जा ॥६७५॥

स्थापनाकुलानि, 'मिलक्खू'-^१ स्लेच्छगृह, अचियत्तकुलं [अप्रीतिमकुलं], प्रतिच्छुष्टं—छिम्पकादिगृहं स्रतकोपेतगृहं वा, एतेषु

न प्रवेष्टव्यम्, इसां गणधरमर्यादामतिक्रामन् विराधयेदर्शनादि ॥६७५॥ आह—प्रतिच्छुष्टकुलेषु प्रविशतो न कश्चिजीववधो भवति
ततः किमर्थं परिहारः ? उच्यते—

छक्कायदयावंतोऽवि, संजओ दुल्लहं कुणह बोहिं ।
आहारं णीहारं, दुगुंछिए पिंडगहणे य ॥६७६॥

रआहारो नीहारो यद्यगुप्तः, स कुर्वन् जुगुरितेषु छिम्पकादिषु पिण्डग्रहणं, दुर्लभां बोधिं करोति ॥६७६॥

१ स्लेच्छगृह, राधुदर्शनेऽप्रीतिकुल, प्रतिच्छुष्ट ० ।ऽ।
२ योऽगुप्ताहारनीहारकारको जुगुरिसत्छिम्पकादिपिण्डग्राहकश्च स बाधि दुर्लभा करोतीति सरलार्थः ।स ०।

ननु 'य' इह जुगुप्सितास्तेऽयत्राऽजुगुप्सितास्ततः कथं परिहृयन्ते ?, उच्यते—
जे जहि दुगुंछिया खलु, पव्वावणवसहिभत्तपाणेसु ।
जिणवयणे पडिक्कुट्टा, वज्जेयव्वा पयत्तेण ॥६७७॥

ये यत्र विषये जुगुप्सिताः, प्रव्रज्यां वसतिं भवत्तपानं चाङ्गीकृत्य, एते जिनवचनप्रतिक्रिया वर्जनीयाः ॥६७७॥

अट्टारस पुरिसेसुं, वीसं इत्थीसु दस नपुंसेसुं ।
पव्वावणाए एए, दुगुंछिया जिणवरमयंमि ॥६७८॥ सुग्गमा ॥६७८॥

दोसेण जस्स (प्र.जेण)अयसो, आयासो पवयणे य अग्गहणं ।
विप्परिणामो अप्पच्चओ य कुच्छा य उप्पज्जे ॥६७९॥

येन दोषेनाऽयशो भवति, आयासः—प्रवचने पीडा भवति, अग्रहणं व्रतादेः, विपरिणामो वा श्राद्धस्य शैथस्य च भवति, अप्रत्ययो वा शासने येन भवति, जुगुप्सा येनोत्पद्यते, तन्न कार्यम् ॥६७९॥ पुनरेवं कुर्वतो भगवतेदमुक्तम्—

पवयणमणपेहंतस्स, तस्स णिद्धंघसस्स लुद्धस्स ।
बहुमोहस्स भगवया, संसारोऽणंतओ भणिओ ॥६८०॥

श्रीमती
ओषधिनिर्युक्तिः
॥२७७॥

गेलुणाइ-अवाहा, पुच्छिय सयकारणं च दीवेत्ता ।

जयणाए ठवणकुले, पुच्छइ दोसा अजयणाइ ॥६६९॥

सर्वेष्वनन्तरोदितेषु ग्लानाद्यवाधां पृष्ठा; स्वागमनकारणं दीपयित्वा; वक्ष्यमाणयतनया
स्थापनाकुलानि पृच्छति
॥६६९॥ कानि तानीत्याह—

दाणे अभिगमसङ्घे, संमत्ते खलु तहेव मिच्छते ।

मामाए अचियत्ते, कुलाइ जयणाइ दायंति ॥६७०॥

एतानि कुलानि ते-चास्तव्यास्तस्य साधोर्यतनया दर्शयन्ति ॥६७०॥ तथा चैतानि—

सागारि वणिम सुणए, गोणे पुण्णे दुगुंछियकुलाइं ।

हिसागं मामागं, सव्वपयत्तेण वज्जेज्जा ॥६७१॥

सागारिकः शय्यातरस्तद्गृहं दर्शयन्ति, 'वणीम'त्ति दरिद्रस्तद्गृहं दर्शयन्ति, तत्रैतदर्थं न गम्यते-स हि असति भवते लज्जां करोति, यदि वा यत्किञ्चिदस्ति तदत्त्वा आत्मार्थं रन्धनं करोति, दुष्टश्च? वत्कुलं, दुष्टगोमद्गृहं, 'पुण्ण'त्ति

१ श्वकुलं । 5।

श्रीमती
ओधनिर्युक्तिः
॥२७८॥

पुण्यार्थं यत्र रन्धयित्वा श्रमणादीनां दीयते, अथवा यद् गृहं, बहुलोकैः पूर्णं, वा जुगुप्सितं—छिम्पकादि, हिसागं—
सौनिकादिगृहं सामाकं, एतानि दर्शितानि सन्ति सर्वप्रयत्नेन त्याज्यानि ॥६७१॥ १ यदुक्तं स्थापनाकुलानि यतनया
पृच्छनीयानि कथनीयानि च, तदाह—

वाहाए अंगुलीय व, लट्टीइ व उज्जुओ ठिओ संतो ।

ण पुच्छेज्ज ण दाएज्जा, पच्चावाया भवे दोसा ॥६७२॥

बाहुं प्रसार्य गृहाभिमुखं तथा अङ्गुल्या यष्ट्या न पृच्छति, नाऽपि कथयति तथा ऋजुगृहाभिमुखः स्थितो
न पृच्छेन्नाऽपि दर्शयेत् । यतस्तत्र प्रत्यपायजन्ति दोषाः ॥६७२॥ के च ते इत्याह—

अगणीण व तेणेहि व, जीविथवरोवणं तु पडिणीए ।

स्वरओ स्वरिया सुण्हा, णट्टे वट्टस्सुरे संका ॥६७३॥

यद् गृहं बाहुं प्रसार्य पृष्टं कथितं च साधुना तद् गृहं कदाचिद्गिना दग्धं भवति, जीवितव्यपरोपणं वा गृह-
स्थस्य प्रत्यनीकेन कृतं, 'स्वरिय'चि द्वयश्चरिका दासी नष्टा भवति, 'स्वरओ' द्वयश्चरो वा दासः प्रायो नष्टो भवति,
स्नुषा 'केनचित् सह'गता, एतेषु नष्टेषु सत्सु साधोरुपरि शङ्का स्यात् । 'वृत्तस्सुरः'—अश्वप्रधानः केनचिदपहृतो भवति,
ततः साधोरुपरि बाह्यादिना दर्शयतः शङ्का भवति ॥६७३॥ प्रतिक्कु(कु)ष्टकुलान्येभिरभिज्ञानैर्वर्जयति—

श्रीमती
ओषनिर्युक्तिः
॥२८१॥

प्रवचनमनेक्षमाणस्य—निद्वन्द्वसस्य निःशूकस्य—लुब्धस्य भगवताऽनन्तः संसार उक्तः ॥६८०॥ अन्यस्याप्येवं कुर्वतो-
ऽनन्त एव संसारस्तदर्थमाह—

जो जह व तहव लद्धं, गिण्हइ आहारलवहिमाईयं ।
समणगणमुक्कजोगी, संसारपवइठओ भणिओ ॥६८१॥

सुगमा ॥६८१॥ एवं तावज्ज्ञानवतामपि दोष उक्तः । ये पुनराचार्येण मुण्डितमात्रा अगीतार्थास्ते सुतरामेष-
णादि न कुर्वन्ति, तदाह—

एसणमणेसणं वा, कह ते णाहिति जिणवरमयं वा ।
कुरिणंमिव पोयाला, जे मुक्का पव्वईमेत्ता ॥६८२॥

‘कुरिणंमि’ महत्परण्ये ‘पोयाला’ मृगादिपौ(पो)तलकास्त इव यूथप्रतिना मुक्तः सन्तो विनश्यन्ति । एवं
तेऽपीति, एते आचार्यदोषैर्बन्धिनाः स्युः ॥६८२॥ एते स्वदोषेण, के च ते तदाह—

गच्छंमि केइ पुरिसा, सउणी जह पंजरंतरणिरुद्धा ।
सारणत्वारणचइया, पासत्थगया पविहरंति ॥६८३॥

अनेषणावता-
मन्तः संसारः

॥२८१॥

शकुनीव पञ्जरान्तरनिरुद्धाः स्मरणादिभिः त्याजिताः सन्तः पार्श्वस्थादिषु प्रविहरन्ति ॥६८३॥ '१जह सागरंमि'०
स्पष्टा, 'एवं गच्छसमुद्दे'० स्पष्टा—

तिविहोवधायमेयं, परिहरमाणो गवेसए पिंडं ।

दुविहा गवेसणा पुण, दब्बे भावे इमा दब्बे ॥६८४॥

त्रिविधस्य ज्ञानदर्शनचारित्रस्योपघातरूपं पिंडं परिहरन्, गवेषयेत् पिंडं, सा गवेषणा द्विधा—द्रव्यभावभेदेन
॥६८४॥ द्रव्यत आह—

जियसत्तुदेवि-चित्तसभ-पविसणं कणगपिट्ट-पासणया ।

डोहल दुब्बल पुच्छ, कहणं आणा य पुरिसाणं ॥६८५॥

सीवणिसरिसमोदग-करणं सीवणिरुक्खहेट्टेसु ।

आगमण कुरंगाणं, पसत्थअपसत्थउवमा उ ॥६८६॥

विइयमेयं कुरंगाणं, जया सीवणि सीद्धई ।

पुरावि वाया वायंति, ण उणं पुंजगपुंजगा ॥६८७॥

१ 'जह' तथा 'एवं' नामकगाथाद्वयं एकेनवतितमे पृष्ठे मुद्रितमस्ति, अतः तत एव विलोकनीयम् । स ० ।

श्रीमती
ओघनिर्युक्तिः
॥२८३॥

वसन्तपुरे जितशत्रुः [नृपः], धारिणी प्रिया, सा चित्रसंभां गता, सा गुर्विणी, कनकपृष्ठमृगदर्शनात्तच्चर्मशयनमांसाशनो-
त्पन्नदोहदा दुर्बला, पृष्टे ज्ञाते च कारणे राज्ञाऽऽदिष्टा नराः—व्रजत कनकपृष्ठमृगार्थं, तेषामाहारः श्रीपर्णीफलानि,
तदा ते नराः श्रीपर्णीफलाकारं कृत्वा कणिकफलानि कृत्रिमाणि कृत्वा अटवीं गत्वा श्रीपर्णीफलानि पुंजय पुंजया
हिङ्गा ठवंति, मृगास्तद् दृष्ट्वा यूथपस्य साहंति, स ग्राह—यूयं स्थ, अहं गत्वा पश्यामि, दृष्ट्वोक्तं केनाप्यस्मद्ग्रहणार्थं
माया कृता, यतोऽकालः श्रीपर्णीफलानां, अथ भणथ अकालेऽपि स्युः, तत्सत्यम्, किन्तु न पुंजा २, अथ भणथ
वातेन तथा कृताः, तन्न-यतः पुरापि वाता वान्ति, न पुनः फलानि पुञ्जाः २ स्युः । १ अतो न गच्छामः तत्र,
इत्युक्ते ये स्थितास्ते सुखिनः, अन्ये न ॥६८५—६८६—६८७॥

इत्थिगहणंमि गिम्हे, अरहेद्विहिं भरणं तु सरसीणं ।

अच्युदएण ण लवणा, अभिरूढा गयकुलागमणं ॥६८८॥

विइयमेयं गयकुलाणं, जहा रोहंति णलवणा ।

अण्णयावि झरंति सरा, ण एवं बहुओदगा ॥६८९॥

केनापि राज्ञा वनहस्तिग्रहणार्थमादिष्टाः पुरुषा भणन्ति,—यत्र ते हस्तिनश्चरन्ति तन्नलवनं—तृणवनं शुष्कं ग्रीष्मेण,

अतो गच्छामस्तत्रैत्युक्ते ये स्थिता० ॥६८॥

द्रव्यगवेष
हस्तिदृष्टान्तः ।

॥२८३॥

श्रीमती
ओद्यनिर्युक्तिः
॥२८४॥

अतो राज्ञो तत्र कारिताऽऽर्घेन तन्नलवनं हरितं जातं, दृष्टं यूथपतिना, निवारयति निजऋलभान्, यथा विदितं गजकुलानां यदा रोहन्ति नलवनानि, अत्र पुनरऋलः, अथ भणथ-पानीयं ग्रभृतं निर्द्धरेषु वर्त्तते, तेन नीलानि ? तन्न, यतो-ऽन्यदाऽपि पानीयं ग्रभृतं स्यान्न च नीलानि तदा स्थ, माऽत्र ग्रविशत, इत्युक्ते ये स्थितास्ते सुखिनो जाता नाऽन्ये ॥६८८-६८९॥ एषा द्रव्यगवेषणा भावगवेषणा त्वसौ—

पहाणार्इसु विरइयं, आरंभकडं तु दाणमार्इसु ।

आयरियणिवारणया, अपसत्थितरे उवणओ उ ॥६९०॥

जिनस्नात्रादौ मिलितसाध्वर्थं केनापि श्रावकेण आधार्कमादि कृतं, भोजनं वा साधून् दृष्ट्वा केनापि भद्रकेण कृतम्, तत्रानेके निमन्त्रिताः, स भद्रकश्चिन्तयत्येनं [नान्] दृष्ट्वा साधवोऽप्यायास्यन्ति, तज्ज्ञान्वा गुरुणा निवारिता ये स्थितास्ते सुखिनो नाऽन्ये । ६९०॥ अथेयं भावगवेषणा—

धम्मरुह अज्जवररे, लंभो वेउव्वियस्स णभगमणं ।

जेट्टामूले अट्टम, उवरिं हेट्टा व देवाणं ॥६९१॥

धर्मरुचिर्ज्येष्ठामासे आतापयत्यष्टमं च करोति, स्वग्रामे न हिण्डत्यन्यग्रामे हिण्डति, तं यान्तं दृष्ट्वैका देवता कुंकणरूपं विकुर्व्यं, सालाधस्तिष्ठति भक्त्या आरनालभृताऽलाबुः, ततः समीपगं प्रेक्ष्यैको वक्ति-इदं काञ्जिकं पिय, स उवाच-अलमनेन, ततः परो वक्ति क इदं वहति ? साधोर्दीयते, पर आह-देहि त्यज वा, ततस्तेन साधुर्निमन्त्रितः

भावगवेषणा
धर्मरुचैवज्जर्षे
दृष्टान्तौ ।

॥२८४॥

श्रीमती
ओषनिर्युक्तिः

॥२८५॥

सच् द्रव्यतः—इदं काञ्जिकं शीतलं सुरभि च, क्षेत्रतो अस्यामटव्यां को दत्ते, कालो[कालतः] ज्येष्ठामासोऽत्र दुःखी-
द्राणुं, मात्रतः हृष्टलुष्टः ततोऽत्र कारणेन भाव्यं, तदोपयुज्य तेन 'तस्य पादौ भूमावलगन्तौ नयने अनिमेषे च' हृष्टत्रा
'देवं' इति ज्ञात्वा वर्जितम् । अथवा वज्रस्वामिदृष्टान्तः—अवन्त्यामष्टवर्षी वज्रपिर्वर्षिकाले सत्ताहःवहले तस्मिन्
मित्रजृम्भका अपराः सार्धं विकृत्य राध्वा न्यमन्त्रयन् वज्रं, विन्दौ स्थिते गतः, द्रव्यतः पक्वकूष्माण्डकं, क्षेत्रतः
उज्जयिन्यसौ, कालतः प्रथमवर्षी, भावतो दायिकाअनिमिषनयना, इत्युपयोगाद्दर्जने लाभो वैकुर्विकलब्धेर्नभोगमनलब्धेश्च
॥६९१॥ अधुना धर्मरुचिकथानकमुपसंहरन्नाह—

आयावणऽट्टमेणं, जेह्ममूलंमि धम्मरुहणो उ ।

गमणऽण्णगामभिवस्स-ट्टया य देवस्स अणुकंपा ॥७००॥

ओकणरूवविउव्वण, अंबिल्लछइडेमऽहं पियसु पाणं ।

छइडेहिति य विहओ, तं गिण्ह मुणित्ति उवओगो ॥७०१॥

तण्हाछुहाकिलंतं, दट्टूणं कुंकणो भणइ साहुं ।

उज्झामि अंबकंजिय, अज्जो ! गिण्हहि णं तिसिओ ॥७०२॥

गवेषणायां
धर्मरुचिकथान
गाथाः ७००
७०६पर्यन्ताः

॥२८५॥

श्रीमती
ओद्यनिर्युक्तिः
॥२८६॥

सोऽङ्ग कौंकणस्स य, साहू वयणं इमं विचितेइ ।
गविसणविहिण् णिउणं, जह भणियं सव्वदंसीहिं ॥७०३॥
गविसणगहणकुडंगं, णाऽण मुणी उ मुणियपरमत्थो ।
आहडरक्खणहेउं, उवउंजइ भावओ णिउणं ॥७०४॥
उक्कोसदव्वखेतं च, अरणं कालओ णिदाहो उ ।
भावे हट्टपहट्टो, हिट्टा उवरिं च उवओगो ॥७०५॥
ददूहण तस्स रुवं, अच्छिणिवेसं च पायणिक्खेवं ।
उवउं णिऽण पुव्विं, गुड्ढिगमिणमोत्ति वज्जेइ ॥७०६॥ ॥७००-७०१-७०२-७०३॥

[सुगमाः] गवेपणागहनमेव १कुडङ्गं-गह्वरमित्यर्थः, तं ज्ञात्वा मुनिः ॥७०४-७०५॥ गुह्यकोऽयमिति [दिवोऽयमिति] वर्जयति ॥७०६॥ वज्रस्वामिकथानकमुपसंहरन्नाह—

सत्ताहवहले पुव्व-संगई वणिय विरूवुवक्खडणं ।
आमंतण खुडु गुरु, अणुणवणं बिंदु उवओगो ॥७०७॥

श्रीमती
ओषनिर्मुक्तिः
॥२८७॥

सप्ताहवर्दले पूर्वसंगतिकदेवो, वणिग्रूपं, अनेकप्रकारसुवक्खडित्ता आमन्त्रणं शुद्धकस्य कृतवान् । गुरुणा अनु-
ज्ञातः, ग्रहचक्र, पुनश्च चिन्दुपतनात्स्थितः, देवेनोपसंहरितम् ॥७०७॥

एसा गवेसणविही, कहिया भे धीरपुरिसपणत्ता ।
गहणेसणंपि एत्तो, वोच्छं अप्पक्खरमहत्थं ॥७०८॥

अतः परं ग्रहणैषणां वक्ष्ये ॥७०८॥

पामं ठवणा दविए, भावे गहणेसणा णेयव्वा ।
द्वं वाणरजूहं, भावंमि य ठाणमाईणि ॥७०९॥

नामतः सुगमा । स्थापनाग्रहणैषणा द्विधा—(१)सद्भावस्थापना—चित्रकर्मणि साधुग्रहणैषणां कुर्वन् दृश्यते, (२)असद्भाव
स्थापनाग्रहणैषणा—अक्षादिषु । द्रव्यग्रहणैषणायां आगम—नोआगम—ज्ञशरीर—भव्यशरीर[तदुभय]व्यतिरिक्त्यां वानरयूथं,
भावग्रहणैषणायां तु स्थानादीनि, इदं कथानकं—एकं वनं, तत्र वानरयूथं परिचसति, कालेन तद्वनं परिशदितपत्रफलं जातं
दृष्ट्वा गृथपतिरन्यवनपरीक्षार्थं द्वौ त्रीन् वा पञ्च वानरान् प्रेषयति, ते एताः, एकं वनं भूरिषुष्पफलं पश्यन्ति, तन्मध्ये
एको द्रवः, आगत्य कथयन्ति, गृथपतिः सर्वैः सह गत्वा वनं विलोक्य शुद्धं ज्ञात्वा भणति—खादत फलानि प्राणाः[तुप्ताः]
सन्तः पानीयं गताः । गृथपतिर्द्वंदं सर्वतो विलोक्य 'ओयरंताणि पयाणि दीसंति, नोत्तरंचाणि', भणितं च—साऽपाय

ग्रहणैषणाऽ-
धिकारः ।
द्रव्यग्रहणैषणायां
वानरयूथ-
दृष्टान्तश्च ।

॥२८७॥

श्रीमती
ओधनिर्युक्तिः
॥२८८॥

एष हृदः । मध्ये तीरस्था वा माचारि पिबत किन्तु नालेन पिबत, तत्र यैः श्रुतं तस्य वचस्ते सुखिनो जाताः, अन्ये दुःखिनः, एवं जिनस्नात्रादौ आधाकर्मादि निष्पन्नं ज्ञात्वा, आचार्यः साधून्निवारयति, यैः श्रुतं ते सुखिनो जाता जिनाज्ञाकरणेन, नाऽन्ये ॥७०९॥ अमुमेवार्थं गाथाभिः साह—

परिसडियपंडुपत्तं, वणसंडं ददट्टु अण्हि पेसे ।

जूहवई पडियरिए, जूहेण समं तहिं गच्छे ॥७१०॥

सयमेवालोणुं, जूहवई तं वणं समं तेहिं ।

वियरइ तेसि पयारं, चरिऊण य ते दहं गच्छे ॥७११॥

‘पडि’० निरूपयति ॥७१०॥ ‘वियरइ’ ददाति तेषां वानराणां ग्रचारं उत्सङ्कलयति ॥७११॥

ओयरंतं पयं ददट्टुं, उत्तरंतं ण दीसइ ।

णालेण पियह पाणीयं, एस णिक्कारणो दहो ॥७१२॥

द्रव्यभावग्रहणैषणैर्भिद्वारैरनुगन्तव्या ॥७१२॥

ठाणे य दायए चेव, गमणे गहणागमे ।

पत्ते परियत्ते प्राडिए य, गुरुयं तिहा भावे ॥७१३॥

ग्रहणैषणायां
स्थानादि-
द्वाराणि ।

॥२८८॥

श्रीमती
ओषनिर्मुक्तिः

॥२८९॥

पिण्डग्रहणं कुर्वता वक्ष्यमाणं [१] स्थानत्रयं त्याज्यं, १ आत्म२-संयम-३प्रवचनोपघातम्, [२] दाता परीक्ष्यो योऽव्यक्तादि-
रूपो न स्यात्, [३] दातुर्गमनं-भिक्षार्थमन्तः प्रविशतो निरूप्यम्, [४] यस्मोद्भ्रजनाद् गहणं करोति तन्निरूप्यम्,
[५] स आगच्छन् निरूप्यः, [६] प्राप्तस्य दातुर्हस्तमात्रादिरुदकारौ न वेति, [७] परावृत्तं अधोमुखं स्थितं ददतो
दर्व्यादि, [८] पातितः पात्रे पिण्डो निरूप्यः, [९] गृहिभाजनं स्थाल्यादि गुरु भवति पाषाणादिर्घोपरि दत्तो भवति,
[१०] त्रिविधोऽपि कालो वाच्यः, [११] भावश्च प्रशस्ताग्रशस्तरूपो वाच्यः ॥७१३॥ इमां गाथां प्रतिपदमाह—

आया पवयण संजम, त्तिविहं ठाणं तु होइ णायव्वं ।

गोणाइ पुढविमाई, णिद्धमणाई पवयणंमि ॥७१४॥

गवादिभिरात्मोपघातो भवति, पृथिवीकायादिभिः संयमोपघातश्च, निद्धमणाई-नगरोदकोपघसरादि-उपघातस्थानं
प्रवचनविषयं भवति ॥७१४॥ गवादिभिः कथमात्मोपघातो भवति ?, आह—

गोणे महिसे आसे, पेळ्ळणे (प्र.ण) आहणण मारणं भवइ (प्र.वावि) ।

दरगहिय भाणभेदो, छडुणि भिक्खवस्स छक्काया ॥७१५॥

गोमहिष्यादिस्थाने प्रेरणमाघातो मारणं भवति 'दर'० अर्द्धगृहीतायां भिक्षायां भाजनभेदो भवति, 'भिक्ख०'
भिक्षोज्झने षडपि काया विराध्यन्ते, अतः संयमविराधना ॥७१५॥ अथाऽनेन प्रकारेणात्मविराधना भवति—

ग्रहणैषणायां

स्थानद्वारे

आत्मोप-

घातादिः ।

॥२८९॥

चलुकुडुपडणकंटग-बिलस्स व पासि होइ आयाए ।

णिक्खमपवेसवज्जण, गोणे महिसे य आसे य ॥७१६॥

भिक्षाग्रहणस्थाने कदाचिच्चलुकुडयतनादात्मोपघातो भवति, कण्टका वा स्युः, बिलस्य पार्श्वे तावत् स्थानं भवति, तदात्मोपघातः, निर्गमप्रवेशस्थानं गवादीनां मुक्त्वा तिष्ठति भिक्षाग्रहणार्थम् ॥७१६॥ प्रकारान्तरेण संयमविराधनामाह—

पुढवि-दग-अगणि-मारुय-तरु-तस-वज्जंमि ठाणि ठाइज्जा ।

दिंती व हेट्ट उवरिं, जहा ण घट्टेइ फलमाई ॥७१७॥

पृथिव्यादिवर्जिते स्थाने स्थातव्यं, भिक्षां प्रयच्छन्ती गृहस्थी अधो-भूमौ उपरि-नीव्रादी न संघट्टयति फलादि, तत्र प्रदेशे स्थितो गृह्णाति ॥७१७॥ अधुना प्रवचनोपघातमाह—

पासवणे उच्चारे (प्र. उच्चारे पासवणे), सिणाण आयमणठाणउक्कुरुडे ।

णिद्धमणमसुइमाई; पवयणहाणी विवज्जेज्जा ॥७१८॥

प्रसवणादीनां यत्स्थानं, तयोः त्कुरुटिकास्थानं, तथा निर्द्धमनस्थानं—उपघससस्थानं, यत्र वाज्यदशुचि क्षिप्यते, एतेषु स्थानेषु भिक्षां लातुः प्रवचनोपघातो भवति, अतः सर्वैः प्रकारैः प्रवचनहानिं—हीलनां वर्जयेत् । [उक्तं स्थानद्वारम्] ॥७१८॥ दातुद्वारमाह—तत्रैतानि द्वाराणि—

श्रीमती
ओषनिर्मुचितः
॥२९१॥

अव्वत्तमपहु थरे, पंडे मत्ते य खित्तचित्ते य ।

दित्ते जक्खाइडे, करचरछण्णे ऽन्ध णियले य ॥७१९॥

अष्टवर्षमध्याऽव्यक्तः, स यद्यपि ददाति भिक्षां तथापि न गृह्यते, तथा अप्रभुहस्तात्, स्थविरहस्तात्, पण्डक-
हस्तात्, मत्तः सुरया पीतया; तस्य हस्तात्, क्षित्तचित्तः—द्रविणाद्यपहारिणा अन्यचित्तः; शत्रुजयाज्जातहर्षः । यक्षा-
विष्टः—पिशाचगृहीतः, छिन्नकरचरणः, अन्धः, निगडित्तश्च यः ॥७१९॥

तद्दोस-गुव्विणी-बाल, वच्छ-कंडंत-पीस-भज्जंती ।

कत्तंती पिंजंती, भइया दगमाइणो दोसा ॥७२०॥

त्वग्दोषः कुष्ठी यः । बालवत्सा—शिशुपालका, कण्डन्ती व्रीह्यादि, पेषन्ती—गोधूमादि, भर्जयन्ती—यवधान्यादि, केषा-
श्चित् पाठो 'भुंजंती', कर्तयन्ती ह्यत्रम्, पिञ्जयन्ती रूतम्, एतेभ्योऽव्यक्तकादिभ्यो हस्ताद् भिक्षा न ग्राह्या, 'भइया'-भजना-
विकल्पनो कदाचित्तेभ्योऽपि गृह्णाति, 'दग'० एतेषु भुञ्जानादिषु आचमनोदकक्रोज्झनदोषः । अव्यक्तादिष्वनेके
उपघातादयः ॥७२०॥ इदं गाथाद्वयं व्याख्यानयति—

कप्पट्टिग अप्पाहण दिण्णे, अण्णो ऽण्णगहणपज्जंतं ।

खंतियमग्गणदिण्णं, उट्टाहपदोसचारभडा ॥७२१॥

श्रीमती
ओषधिनिर्युक्तिः
॥२९२॥

‘कप्पट्टिअ’त्ति वालिकायै ‘अप्पाहण’त्ति. संदेशं साधुदानार्थं दत्त्वा क्षेत्रं गता काऽपि भद्रिका, बालया आगतसाधवे
कूरो दत्तः, सोऽन्यान्यमार्गणेन सर्वं पर्याप्तं गृहीत्वा गतः । अपराहणे आगता ‘खंत्ति’त्ति जननी भोजनं याचते,
बालाऽऽह--साधवे दत्तं, सा आह--सुष्ठु कृतं, कूसोमनय, अन्नि, बा०--साधवे दत्तः, साऽऽह सु० कस्मन्मानय, सा आह--
साधवे दत्तः । चतुर्थरसिकमानय बालाऽऽह--साधवे दत्तं, किं सर्वं दत्तं ? बालाऽऽह--स मार्गयति, ततो रुथा गुरुपाश्वं
गत्वा निन्दत्येव चारभटः, गुरुणा तत्पुरत एव तस्योपकरणं सर्वं लात्वा निष्काशितः ॥७२१॥ अप्रभुद्वारमाह--

अप्पमु भयगाईया, उभएगतरे पदोस पट्टु कुज्जा ।

थेरे चलंत पडणं, अप्पमुदोसा य ते चेव ॥७२२॥

अप्रभवो भृतकादयस्तैर्दीयमानं न गृह्णीयात् । प्रभुभृतकसाध्वोरेकतरे द्वेषं कुर्यात् । द्वारम् । स्थविरस्य चलतः
पतनं भवति, अप्रभुदोषास्तथैव, स्थविरः प्रायेणाप्रभुर्भवति, परिभूतत्वात् ॥७२२॥ पण्डकद्वारमाह--

आयपरोभयदोसा, अभिक्खगहणंमि खुब्भण णंपुसे ।

लोगदुगुंछा संका, एरिसगा पूणमेतेऽवि ॥७२३॥

पण्डकाद् गृह्यमाने एते दोषाः । यत आत्मनः परत उभयतश्च दोषः, अभीक्ष्णं तत्र भिक्षाग्रहणे क्षोभो भवति,
तद्वा क्षुभ्यत्यभीक्ष्णं साधुदर्शनादिना, लोकश्च जुगुप्सते शङ्कते एतेऽपि ? नपुंसकाः ॥७२३॥ मत्तद्वारम्--

१ नपुंसकानीति ।।।।।

ग्रह० दातृद्वारे
अव्यक्तादयः ।

॥२९२॥

अवयास भाणभेदो, वमणं असुइत्ति लोण उड्ढाहो ।
खेत्ते य दित्तच्चित्ते, जवखाइहे य दोसा उ ॥७२४॥

मत्तो 'अवयास' चि आलिङ्गति भिक्षां प्रयच्छन्, भाजनं वा मनक्ति, वमनं-छर्दनं कराति तथा 'अशुचि'-
रिति कृत्वा लोके उड्ढाहः । क्षिप्तचित्त-दीप्तचित्त-यथाधिष्ठितेषु एत एव पूर्वोक्ता दोषाः ॥७२४॥ द्वारपञ्चकमाह—

करच्छिण्ण असुइ चरणे, पडणं अधिल्लए य छक्काया ।

णियलाऽसुइ पडणं वा, तद्दोसी संकमो असुइ ॥७२५॥

१ छिन्नकराद्भिक्षां गृह्णतो लोकेऽशुचिरिति दोषः, २ छिन्नचरणस्य पतनं भवति, ३ अन्धात् षट्कायवधो भवति,
४ निगडितोऽशुचिर्भवति, तस्य पतनं वा भवति, ५ कुण्डिनस्तत्संक्रमो भवेत्, अशुचिर्भवति, द्वारम् ॥७२५॥

गुब्बिणि गब्भे संघट्टणा उ, उट्टंति णिवेसमाणी य ।

बालाई मंसउडग, मज्जाराई विराहेज्जा ॥७२६॥

गुब्बिणीहस्तान्न ग्राह्या भिक्षा गर्भसंघट्टनभयात्, बालवत्साहस्तान्न, यतः सा बालं मुक्त्वा यदि भिक्षां ददाति
ततस्तं बालं 'भंसुडग'त्ति मांसपिण्डादिबुद्ध्या मार्जारादि विराधयेत् ॥७२६॥ द्वारपञ्चकमाह—

श्रीमती
शोधनिष्ठिः
॥२९४॥

वीओद्गसंघट्टण, कंडणपीसंत भज्जणे उहणं ।
कसंती पिजंती, हत्थं लित्तंमि उद्गवहो ॥७२७॥

कण्डयन्त्यां पिषन्त्यां च यथासंख्यं बीजोदकयोः सङ्घट्टनकृतौ दोषो स्तः । भर्जयन्त्यां दहनकृतौ दोषो भवति,
कर्त्तयन्तीपिञ्जयन्त्योर्हस्तौ निष्ठीवनलिप्तौ भवतः । तत्क्षालने उदकवधो भवति ॥७२७॥ यदुक्तं भजनया
विकल्पनीयमव्यक्तादीनां, तदाह—

भिमखामेत्ते अवियालणं तु, बालेण दिज्जमाणंमि ।
संदिट्ठे वा गहणं, अह्वहुय वियालणुण्णाओ ॥७२८॥

भिक्षामात्रे दीयमाने बालेनाऽविचारणया गृह्णाति, अश्रुणा प्रत्यक्षं संदिष्टो बालो ददाति, तदा
गृह्णाति, अथाऽसौ बहु ददाति, ततः साधुर्विचारयति किमर्थं बह्वद्य !, गृहस्थेन कारणे श्रोक्ते गृह्णाति ॥७२८॥
अप्रश्रुयतनामाह—

अण्हुसंदिट्ठे वा, भिक्खामिन्ते व गहणस्संदिट्ठे ।
थेर पहु थरथरंते, धरणं अहवा दढसरारे ॥७२९॥

१ ददाति बाल इत्यर्थः ।सं०।

२ साधुर्गृह्णातीति भावः ।सं०।

अव्यक्तादीनां
आपवादिकी
यतना ।

॥२९४॥

श्रीमती
ओघनिर्मुक्तिः
॥२९५॥

अप्रश्रुर्भूतकादिः—तस्य प्रश्रुसंदिष्टस्य हस्ताङ्गिका गृह्यते, अतंदिष्टे सति भिक्षामात्रं गृह्यते । स्थविरः प्रश्रुः,
कम्पमानः परेण धृतो यदि ददाति दृढशरीरो वा ततो गृह्यते ॥७२९॥ पण्डकादीनाह—

पंडगअपपडिसेवी, मत्तो सद्दो व अप्पसागरिए ।

खेत्ताह भद्दगाणं, करचरविट्ठुप्पसागरिए ॥७३०॥

पण्डकस्य ददतो गृह्यते ऽयदि सोऽप्रतिसेवी भवति, न कुत्सितं कर्म समाचरति, मत्तो यदि श्राद्धोऽल्पसागा-
रिको वाशब्दादल्पमदश्च ददाति, तदा ग्राह्यं, रक्षित्तचित्तदीप्तचित्तयक्षाविष्टानां हस्ताद् गृह्यते, यदि प्रकृत्या
भद्रकाः स्युः । चरणरहितो यद्युपविष्टो ददाति अल्पसागारिकं भवति, कररहितोऽपि यद्यल्पसागारिके ददाति तदा
ग्राह्यम् ॥७३०॥ अन्धादियतनामाह—

सद्दो व अण्णरंभण, अंघे सवियारणा य वद्धंमि ।

तद्दोसिए अभिण्णे, वेला थणजीवियं थेरा ॥७३१॥

चेच्छ्रद्धान्येनाऽऽकृष्यमाणोऽन्धो ददाति तदा ग्राह्यम् । बद्धाद् गृह्यते चेत्सविचारी भवति, परिष्वङ्कितुं
शक्नोति, तदा गृह्यते, 'तद्दो'० यद्यसाचभिन्नकुण्ठी भवति—गलकुण्ठी न भवति, वेलासां सुक्त्वा गुर्विण्या हस्ताद्

१ ० ययसोऽप्र ॥ऽप्रतो २ ० चित्तादि यदा० ।ऽप्रतो

पण्डकादीनां-
यतना ।

॥२९५॥

श्रीमती
ओधनिर्घुषितः
॥२९६॥

गृह्णन्ति स्थविरकल्पिकाः, जिनकल्पिकादयस्तु यतः प्रभृत्यापन्नसत्त्वा भवति ततः प्रभृति न गृह्णन्ति । स्थविरकल्पिकाः-
स्तनोपजीविनालयुक्ताया हस्तान्न गृह्णन्ति । जिनकल्पिकादयो यावद्बालस्तावत्परिहरन्ति ॥७३१॥ कण्डयन्त्या-
दियतनामाह—

उक्थित्तऽपचवाए, कंडे पीसे वऽछूढ भज्जन्ती ।

सुहं व पीसमागीं, बुद्धीय विभावए सम्मं ॥७३२॥

उत्क्षिप्तं शुशलमग्रत्यपाये सुक्त्वा ददाति तदा ऋत्पते, अचित्तं पेपयन्ती, सच्चित्ते पूर्वप्रक्षिप्ते पिष्टे अन्यस्मिन्न
प्रक्षिप्ते सति चेद्ददाति ततो गृह्यते, (१पेषणं शिलायां घट्टे वा) एवं भृज्जन्त्यपि 'अच्छू'त्ति यदि पूर्वप्रक्षिप्तं
भृष्टं, अन्यदद्यापि न प्रक्षिप्तं, शुष्कं अचेतनं वा पिनष्टि ततश्च बुद्ध्या विभाव्य निरूप्य गृह्णाति ॥७३२॥ इमां
गाथां भाष्यकार आह—

मुसले उक्थित्तंमि य, अपचवाए य पीस अचित्तं ।

भज्जन्ती अच्छूढे, भुंजंती जा अणारद्धा ॥७३३॥

भर्जयन्ती पूर्वभृष्टेऽन्याऽक्षेपेण, अच्छूढेऽक्षिप्ते, 'भुंजं' यद्यद्यापि न विद्यालयति भवतं यत्तद्भाजनगृहातं, तत
उत्थाय ददाति ॥७३३॥

१ () एतदन्तर्गतोऽद्यः k संज्ञक प्रतिमथ्ये नास्ति ।

कण्डयन्त्यादीनां
यतना ।

॥२९६॥

श्रीमती
ओषधिनिर्युचितः
॥२९७॥

कतंतीए थूलं, विखिखण लोहण जति य णिट्ठवियं ।

पिजण असोयवाई, भयणागहणं तु एएसिं ॥७३४॥

स्थूरं कर्त्तयन्त्याः कराद् गृ०, यतः सा न शङ्खचूर्णादिना हस्ताङ्गुलीः करोति, नाऽपि निष्ठीवनेन, रूतं विखणन्त्यां गृह्यते । १ उरिणं-लोहणं यदि निह्वयिं होइ, लोहिणीदिन्नो कष्यासघाणो लोहिओ अन्नोऽद्यापि न दिन्नो, पिञ्जयन्त्या अशौचवादिन्या हस्ताद् गृह्यते [यदि] न हस्तौ प्रक्षालयति, एवमेवां दातृणां हस्ताद्भजनया ग्रहणं च भवति ॥७३४॥ उक्ता प्रतिद्वारगाथा, ततश्चोक्तं दातृद्वारम्, गमनद्वारमाह—

गमणं च दायगस्सा, हेट्ठा उवरिं च होइ णायव्वं ।

संजम आय विराहण, तस्स सरीरे य मिच्छसं ॥७३५॥

दातृभिक्षार्थमन्तर्गच्छतोऽथस्तादुपरि विज्ञेयम्, यदि न निरूपयति ततस्तस्य गच्छतः पृथिव्यादिधिनाशात्साधोः संयमवि०, तस्य दातुः शरीरे सर्पादिना भ०, अतः स मिथ्यात्वं यायाद्, यदुतैवंविधस्य दत्तम् ॥७३५॥ इमां गाथां व्याख्यानयति—

वच्चंती छक्काया, पमद्दए ह्दिट्ठतो उवरि तिरियं च ।

फलवण्डिलरुखसाला, तिरिया मणुया य तिरियं तु ॥७३६॥

१ उरुणं ति पाठः । k. । 51

व्रजन्ती सा स्त्री पडपि कांयान् विराधयति—अधस्ताद् युत्रि पृथिव्यने जोधनस्यतिव्रसान्, वायुकायं-कचिद् दृतौ स्थितं स्पृशन्ती व्यापादयेत् । तथोपरि फलवलिद्वृक्षशालाः—शाखो विराधयेत् तिर्यग्, जातमात्रमजुजाव तिरश्चोऽध्वत्सकादीन् संघट्टयेत् ॥७३६॥ अर्थेते दोषाः—

कंठगमाई य अहे, उर्षि अहिमादिलंबणे आया ।

तस्स 'सरीरविणासो, मिच्छतुद्वाह वोच्छेओ ॥७३७॥

कण्टकादयो वाऽधः स्युः, उपरि सर्पादिलम्बने आत्मवि०, दातुः शरीरविनाशो मिथ्यात्वं तस्यान्यस्य वा, प्रवचनोपघातश्च, एतेषामेतावानपि प्रभावो नास्ति येन रक्षन्ति, गतं गमनद्वारम् ॥७३७॥ ग्रहणद्वारमाह—

णीयंदुंवारुंघाडण-कवाडठिय देह दारमाइण्णे ।

इड्डिरपत्थियलिदे, गहणं पत्तस्सऽपडिलेहा ॥७३८॥

नीचद्वारे चक्षुषा निरूपयितुं न शक्नोति, अतस्तत्र न गृह्यते शिक्षा, उद्घाटकपाटं—अनर्गलितकपाटं न, किन्तु दत्तकपाटं तत्र न गृह्यते, तथा दातुर्देहेन रुद्धे सति न गृ०, आकीर्णं—अन्यपुरुषैर्गमागमं कुर्वद्भिः । इड्डरं—गन्ध्यादिरूपं, पत्थिका—बृहती पिठिका, अलिन्दं—कुण्डकं, गृह्यते तस्मिन्निति ग्रहणं—प्रदेशः—अन्नभण्डकस्थानं प्राप्तस्य 'अप'०-यतः प्रत्युपेक्षणा न शुद्ध्यति अन्तरोदितैर्दोषैः, अतो न गृह्यते, यदि शुद्ध्यति ततो ग्रहणप्रदेशं प्राप्तस्य

१ शुद्ध्यति ततो ग्रहणप्रदेशं ० ५।५।

श्रीमती
शोधनिर्युक्तिः
॥२९९॥

गृहस्थस्य प्रत्युपेक्षणा कार्या, श्रोत्रादिभिरुपयोगं करोति, द्वारागाथेयम् ॥७३८॥ कथं जिनकल्पिकादयो गृह्णन्ति स्थविरा वा ? तदाह—

णियमा उ दिट्टाही, जिणमाई गच्छणिगया हांति ।
थेरावि दिट्टाही, अदिट्ठि करेति उवओगं ॥७३९॥

नियमाद् दृष्टग्राहिणो जिनकल्पिकाः, स्थविरा अदृष्टेऽपि श्रोत्रादिभिरुपयोगं दत्त्वा ततः परिशुद्धं गृह्णन्ति ॥७३९॥
'णीयदुवारकवाड'त्ति आह—

णीयदुवारुवओगे, उइडाह अवाउडा पदोसो य (प्र.पउसिज्जा) ।
हियणट्ठमि अं संका, एमेव कवाड उग्घाडे ॥७४०॥

नीचद्वारे निष्कुट्टनं कुत्सोपयोगं निरीक्षणं कुर्वत उद्गाहः । कदाचिदग्रावृतास्त्रियस्तत्र भवन्ति तासां दर्शने प्रद्वेषं कुर्वन्, हते नष्टे वस्तुनि कश्चिद् गृहस्थानां शङ्कोपजायते । उद्घाटकपाटे एते दोषाः ॥७४०॥

देहेणणसरीरेण व, दारं पिहिअं जणाउलं वावि ।

इइडरपथियलिदेण, वावि पिहियं तहि वावि ॥७४१॥

स्थूलत्वादातुदेहेनान्यदेहेन वा पिहितं द्वारं भवति, 'तहिं वा वि' तत्रेइरादौ स्थगितद्रव्यं भवेत्तो न गृह्यते ॥७४१॥

ग्रहणद्वारे
नीचद्वारादि

॥२९९॥

एतेहऽदीसमाणं, अगहणं अहव कुज्ज उवओगं ।

सोतेण चोक्खुणा घाण-ओ य जीहाए फासेणं ॥७४२॥

एतैरद्वयमाने चक्षुदर्शने सति अग्रहणं भवति, अथवाऽद्वयमानेऽप्युपयोगं कुर्यात् श्रोत्राद्यैः ॥७४२॥ कथम् ? इत्याह—

हत्थं मत्तं च युवे, सहो उदकस्स अहव मत्तस्स ।

गंधे व कुलिगाई, तत्थेव रसो फरिसविट्टू ॥७४३॥

हस्तं मात्रं वा कुण्डलिकादि प्रक्षालयति [सति] उदकस्य शलज्जलाशब्दो भ० । घ्राणेन [उपयोगं दत्ते] कदाचिदागच्छन्त्या कुलिङ्गादिस्त्रीन्द्रियादिर्मदितो भ०, एतच्च गन्धेन जानाति, यत्र गन्धस्तत्र रसोऽपीति, स्पर्शनेन [उपयोगं दत्ते] उदकत्रिन्दुर्लगति, चक्षुषा [उपयोगं ददाति] गमनागमनप्राप्तस्य द्रव्यस्य भाजनस्य हस्तस्य मा भूदुदकसंसृष्टम् ॥७४३॥

सो होइ दिट्ठगाहो, जो एते जुंजई पदे सब्बे ।

णिसंसंकि य णिगमणं, आसंकपयंमि संचिक्खे ॥७४४॥

य एतानि पदानि पूर्वोक्तानि प्रयुङ्क्ते स दृष्टग्राही, यदि निःशङ्कितं स्यादेतेन किञ्चित् पुरःकर्मादि कृतं, ततो निषिध्य याति, अथ शङ्कितं भवति, तां प्राप्तां सती निरुपयति ॥७४४॥ आगमनद्वारमाह—

श्रीमती
ओषनिर्गुणितः
॥३०१॥

आगमणदायगस्सा, हेद्वा उवरि च होइ जह पुन्वि ।
संजमआयविराहण, दिट्ठतो होइ वच्छेण (प्र.च्छंमि) ॥७४५॥

यथा—पूर्व गमने संयमात्मधिराधने निरूपिते, एवमागमनेऽपि निरूपणीये । 'पत्त'त्ति द्वारास् । 'दिट्ठतो'प्राप्तायां भिक्षायां दात्र्यां वा वत्सकैः दृष्टान्तः । यथैकस्मिन् वणिग्गृहे संखड्यां वत्सस्य सारा केनापि न कृता, मध्याहने तेन रटितं, १सालङ्कारया स्तुषया भक्तं पानं दत्तं यथा तस्य चार्या दृष्टिः, न नार्याम्, एवं साधारण्यि ॥७४५॥ अथवा—
पत्तस्स उ पडिलेहा, हत्थं मत्तं तंहेव दब्बे य ।

उदउल्ले ससिणिद्धे, संसत्ते चेव परियत्ते ॥७४६॥

प्राप्तस्य गृहस्थस्य प्रतिलेखना कार्या, हस्त उदकारौ न वेति, मात्रं निरूपयति, द्रव्यं संसक्तं नवेति, एवं प्राप्तद्वारं व्याख्यातं निर्गुणितकृता । 'परिय'त्ति द्वारास् । परिवर्तितेऽधोमुखे कृते गृहिणा मात्रादौ यद्युदकारौ स्निग्धं, उदकेनैव संसक्तं वा [संयुक्तमित्यपि] भ० । तन्न गृह्यते ॥७४६॥ 'पत्त'द्वारमाह भाष्यकारः—

तिरियं उड्ढमहेवि य, भायणपडिलेहणं तु कायब्बं ।
हत्थं मत्तं दब्बं, तिणिण उ पत्तस्स पडिलेहा ॥७४७॥

१ सालंकारस्तुषया ।K।S।

गोचरीगतसाधे
विशुद्धदृष्टिः

गोचरीगतसाधे
प्रतिलेखना ।

॥३०१॥

श्रीमती
ओषनिर्घृष्टिः
॥३०२॥

आगच्छत एव भाजनस्य तिर्यग्ध्वार्धो विलोषयासनीभूतस्य गृहिणो हस्तं मात्रं द्रव्यं त्रीष्यष्येतानि निरूपयेत्
॥७४७॥ किम् ?—

१मा ससिण्ढो दउल्ले, तसाउलं गिणह एगतर ददुं ।
परियत्तियं च मतं, ससणिद्धाईसु पडिलेहा ॥७४८॥

सस्निग्धादीनामेकतरमपि मात्रादौ दृष्ट्वा तन्मा गृहाण । 'परिय'त्ति द्वारामाह भाष्यकारः—'परि'० परावर्तितं सद्-
गृहस्थादिमात्रं सस्निग्धादिसमन्वितं भवति । तेषु सस्निग्धादिषु प्रत्युपेक्षणा कार्या ॥७४८॥ 'पडिय'त्ति द्वारामाह—

पडिओ खलु ददुव्वो, कित्तिमसहाविओ य जो पिंढो ।
संजमआयविराहण, दिदुंतो सिट्टि कब्बट्टो ॥७४९॥

पात्रे पिण्डः पतितमात्रो विलोष्यः, किमयं कृत्रिमः ? योगेन निष्पन्नः, सक्त्वादि सिद्धपिण्डी२ वा । स्वा-
भाविकः क्खोव्व इव, यदि कृत्रिमः पिण्डः, स्फोटयित्वा न निरूपयति तदा संयमात्मविगथना भवति । दृष्टान्तः
काष्ठश्रेष्ठिना, तेन हि संयोगपिण्डो न निरूपितः, तत्र सङ्कलिकाऽऽसीत्, राजकुले व्यवहारः, तेन काष्ठर्षिणा
निर्गृहम् । अन्यः कदाचिचादृशो न भ०, अतो निरूपणीयः ॥७४९॥ आत्मविगथनामाह—

१ । 5। । 1। एतत्संज्ञकप्रतिमध्ये 'ससिण्ढो' इति गाथात्रभागो दृश्यते । स० । २ सिद्धपिण्डी वा । 5।

श्रीमती
ओषनिर्युक्तिः
॥३०३॥

गरविस अट्टिय कंटय, विरुद्धद्वंमि होइ आयाए ।
संजमओ छकाया, तम्हा पडियं विगिचिज्जा ॥७५०॥

१गरः य आहारं स्तम्भयति कार्मणं वा, विषमस्थीनि कण्ठकाश्राहारे कदाचिद् भवन्ति, विरुद्धं वा किञ्चिद्द्रव्यं स्याद्, अनिरूपणे २आत्मविराधना भवत्यसंयमश्च, षट्काया विराध्यन्ते पृथिव्यादीनां तत्र सम्भवाद्, ततश्च पतितं 'विगि-चिज्ज'त्ति विलाकयेत् ॥७५०॥

अणभोगेण भएण य, पडिणी उम्मीस भत्तपाणंमि ।
दिज्जा हिरण्णमाई, आवज्जणसंकणादिट्ठे ॥७५१॥

अनाभोगेन ददाति, कदाचित्परसत्कं सुवर्णमुपहृतं, पुनश्च प्रत्याकलिता सती कलिकलङ्कभयात्साधोर्वेष्टयित्वा, प्रत्यनीकत्वेन वोन्मिश्रय—एकीकृत्य भक्तादिना दत्ते । एतद्वेषं विनाऽपि ३यदि तत्र निरूपयति तदा—आवर्जनं पूर्वोक्तसंयमविराधनादिदोषाणाम्, शङ्कना सुवर्णादी दृष्टे राजादीनां भवति ॥७५१॥ गुरुद्वारमाह—

उक्खेवे णिक्खेवे, महल्लया लुद्धया वहो दाहो ।
अचियत्ते वोच्छेओ, छकायवहो य गुरुमत्ते ॥७५२॥

१ गराः-आहारं । २ ० विराधना स्याद् संयमतश्च पदं । ३ ० यदि न निरूपयति । ४ । ५ ।

अनाभोगार्ग
जन्यविराधन

॥३०३॥

श्रीमती
ओषधिनिर्युक्तिः
॥३०४॥

महती भाजनस्योत्क्षेपे-मोक्षणे गृहस्थस्य कटिमङ्गो भवति, पादस्योपरि वा पतनं भ०, 'जह'० साधुर्वक्ति
महता भाजनेन दीयतां, ततश्च लुब्धता साधोरुपजायते । तस्य भाजनस्य साधोर्गृहिणो वा यदोपरि पतने वधो भवति ।
१ उष्णत्वादाहो वा भ०, महाप्रमाणेन दीयमाने गृहिणोऽप्रीतिर्भ०, व्यवच्छेदो वा तद्द्रव्यान्यद्रव्ययोः, षट्कायवधश्च-
मण्डकपतने ॥७५२॥ एतां गाथां भाष्यकृदाह—

गुरुद्वेषेण व पिहिअं, सयं व गुरुथं हवेज्ज जं दव्वं ।
उक्खेवे णिक्खेवे, कडिभंजण पाय उवरिं वा ॥७५३॥

गुरुद्वेषेण पिहितं, स्वयं वा यद्द्रव्यं गुरु भवति । तस्योत्क्षेपे निक्षेपे [च] कटिमङ्गो भ०, पादोपरि पतने
आत्मवि० ॥७५३॥

महल्लेण देहि मा डहरण, भिण्णे अहो इमो लुद्धो ।
उभए एगतरवहो, दाहो अच्युण्ह एमेव ॥७५४॥

महता भाजनेन देहि, १ मा'डहरेणे'त्युक्ते मुनिना तथाकृते, अशक्नुवत्या कदाचित्तद्भाजनं भज्यते, भग्ने लुब्धो-
यमि'ति वञ्चित, पतिते उभयोरेकतरस्य वधो भ० । अत्युष्णे द्रव्ये पतिते १ दाहो भवति ॥७५४॥

१ उष्णत्वादाघो वा । २ । ३ । ४ । ५ । ६ । ७ । ८ । ९ । १० । ११ । १२ । १३ । १४ । १५ । १६ । १७ । १८ । १९ । २० । २१ । २२ । २३ । २४ । २५ । २६ । २७ । २८ । २९ । ३० । ३१ । ३२ । ३३ । ३४ । ३५ । ३६ । ३७ । ३८ । ३९ । ४० । ४१ । ४२ । ४३ । ४४ । ४५ । ४६ । ४७ । ४८ । ४९ । ५० । ५१ । ५२ । ५३ । ५४ । ५५ । ५६ । ५७ । ५८ । ५९ । ६० । ६१ । ६२ । ६३ । ६४ । ६५ । ६६ । ६७ । ६८ । ६९ । ७० । ७१ । ७२ । ७३ । ७४ । ७५ । ७६ । ७७ । ७८ । ७९ । ८० । ८१ । ८२ । ८३ । ८४ । ८५ । ८६ । ८७ । ८८ । ८९ । ९० । ९१ । ९२ । ९३ । ९४ । ९५ । ९६ । ९७ । ९८ । ९९ । १०० ।

गुरुभाजन-
दोषवर्जनम् ।

॥३०४॥

श्रीमती
ओषधिनिर्युक्तिः

॥३०५॥

बहुगहणे अचियत्तं, वोच्छेओ तदण्णदव्व'तस'वावि ।
छक्कायाण य वहणं, अइमत्तं तंमि मत्तंमि ॥७५५॥

बहुग्रहणेऽचियत्तं भवति गृह्णिणः, व्यवच्छेदस्तदन्यद्रव्यस्य, षट्कायवधोऽतिमात्रे बृहत्प्रमाणे स्थाल्याऽऽदौ गृहीते ॥७५५॥ त्रिधा—द्वारसाह—

तिविहो य होइ कालो, गिम्हो हेमंत तह य वासासु ।
तिविहो य दायगो खलु, थी पुरिस' णपुंसओ चेव ॥७५६॥
कालस्त्रिधा—श्रीष्मो हेमन्तो वर्षा च, त्रिविधेऽपि काले दाता त्रिधा—पुंस्त्रीनपुंसरुमेदात् ॥७५६॥
एक्किक्कोवि अ तिविहो, तरुणो तह मज्झिमो य थेरो य ।
सीयत्तणुओ णपुंसो, सोम्हि त्थी मज्झिमो पुरिसो ॥७५७॥
एकैकस्त्रिधा—तरुणादिभेदेन, शीतलतनुर्नपुंसकः, सोष्मा स्त्री, मध्यमो नरो नात्युष्णो नातिशीतलः ॥७५७॥

पुरकम्मं उदउल्लं, ससणिद्धं तंपि होइ तिविहं तु ।
इक्किक्किंपि य तिविहं, सच्चित्ताचित्तमीसं तु ॥७५८॥

काल-पुरुष-
त्रैविध्यम् ।

॥३०५॥

श्रीमती
ओषनिर्घुचितः
॥३०६॥

न केवलं कालादयस्त्रिधा, यदपि पुरःकर्मादि त्रिधा-१पुरःकर्म २उदकारं ३सस्निग्धं, १एकैक त्रिविधं सच्चित्ताचित्तमिश्रभेदात् ॥७५८॥

आइदुवे पडिसेहो, पुरओ कयं जं तु तं पुरेकम्मं ।
उदउल्लं बिंदुसहिअं, ससणिच्चे मग्गणा होइ ॥७५९॥

आद्यद्वयस्य पुरःकर्मादकारस्य प्रतिषेधो ह्ययो, यतस्ताभ्यां सदोषत्वान्न व्यवहारः । भिक्षायाः पुरतो यत्कडुच्छक-
ग्रक्षालनादि कृतं तत्पुरःकर्म, यद् बिन्दुसहितं भाजनादि तदुदकारं, सस्निग्धं-बिन्दुरहितमात्रं, तस्मिन् मार्गेणा कार्यं ॥७५९॥

ससिणिद्धंपि य तिविहं, सच्चित्ताचित्तमीसगं चैव ।
अच्चित्तं पुण ठप्पं, अहिगारो मीससचित्ते ॥७६०॥

सस्निग्धं त्रिधा, तत्राऽचित्तं स्थाप्यं, यतस्तत्र भिक्षा श्रावणं, पुनर्निरूपणं मिश्र-सच्चित्तयोः कार्यम् ॥७६०॥
पव्वाण किंचि अ(उ)व्वाणमेव, किंचिच्च होअणुव्वाणं ।
पाएण तिहि सव्वं, एकग्गहाणी य बुइठी य ॥७६१॥

१ पुरःकर्म सचित्तं अचित्तं मिश्रं चेति एवमुदकारं सस्निग्धं च श्रेयम् ।सं०।

पुरःकर्मादि-
भेदप्रभेदाः

॥३०६॥

हस्ते सस्निग्धं मनाक् प्रम्लानं(१) १अव्यानमुद्धानं किञ्चित्,(२) २किञ्चिदनाव्यानमनुद्धानं, (३) त्रिविधमप्ये-
त्रायेण सस्निग्धं, एकैकशुष्कभागवृद्ध्या हान्या वा, ग्रहणं पश्चानुपूर्व्या, पूर्वानुपूर्व्या सैकैकभागवृद्धिः ॥७६१॥ कथमित्याह—
सप्तविभागेण करं, विम्भाइत्ताणं इत्थिमाईणं ।

णिच्चुण्णय इयरेवि यं, रेहा पव्वे करतले य ॥७६२॥

सप्तविभागात् करं विभज्य ह्ययादीनां, ते च विभागा एतानङ्गीकृत्य कार्याः, इमे च ते निम्नोन्नतेतरे,
निम्नाङ्गुलिपर्वरेखाः, उन्नतं-पर्वणि, ३इतरत्करतलं ॥७६२॥ केन शुष्केन कः प्रम्लानः? केन प्रम्लानेन कः सार्द्रः?, इत्याह—
जाहे य उण्णयाई, उव्वाणाई हवंति हत्थस्स ।

ताहे तलपव्वाणा, लेहा पुण हेंतऽणुव्वाणा ॥७६३॥

यदोन्नतानि [पर्वणि] उद्धानानि भवन्ति तदा हस्तस्य तलं प्रम्लानं मनाक् शुष्कं भवति, रेखा अनुद्धानाः स्युः
॥७६३॥ शुष्कहस्तस्थानानां एकैकवृद्धयो यथा यस्मिन् काले ग्रहणं भवति तथाह—

तरुणित्थि एकभागे, पव्वाणे होइ गहण गिम्हासु ।

हेमंते दोसु भवे, तिसु पव्वाणेषु वासासु ॥७६४॥

१ आस्थान ० ।k।S। २ ० मास्थान ० ।k।S। ३ इतरत्-नोन्नतं नाऽपि निम्नं सममित्यर्थः ।सं०।

तरुण्याः—स्त्रिय उन्नतसप्तमैकभागे प्रम्लाने शुष्के सति उष्णकाले भिक्षा ग्राह्या, तस्याः कालस्य चोष्णत्वात्, यावता कालेनोन्नतप्रदेशः शोषं गतस्तावतेतरेः निम्नप्रदेशाः साद्राी अप्यचित्ता जाताः, अतः कल्पते भिक्षाग्रहणं, हेमन्ते द्वयोः सप्तभागयोर्भिक्षाग्रहणं, वर्षीसु त्रिषु शुष्केषु तरुण्याः ॥७६४॥

एमेव मज्झिमाए, आढत्तं दोसु ठायए चउसु ।

तिसु आढत्तं थेरी, णवरि दुणेषु पंचसु उ ॥७६५॥

एवमेव मध्यमायाः स्त्रियो ग्रीष्मे द्वयोर्भङ्गयोः प्रारब्धं चतुर्भागेषु १ सन्तिष्ठते, एवं स्थविर्या ग्रीष्मे त्रिष्वारब्धं पञ्चसु २ सन्तिष्ठते ॥७६५॥

एमेव हेइ पुरिसो, दुगाइच्छाण पज्जवसिएसु ।

अपुमं तु तिभागाइं, सत्तमभागे अवसिते उ ॥७६६॥

एवमेव नरे द्वयोरारब्धं परस्थानपर्यवसितेषु भागेषु सन्तिष्ठते, नपुंसकस्य पुनस्त्रिभागेष्वारब्धं सप्तमभागे सन्तिष्ठते, सर्वस्मिन् हस्ते शुष्के भिक्षाग्रहणं कार्यं । एवं पूर्वानुपूर्व्या ३ एकैकशुद्धया ग्रहणमुक्तं, पश्चानुपूर्व्या त्वेकैकभागान्या भिक्षाग्रहणं ज्ञेयं, यथा स्थविरनपुंसकस्य वर्षसि सप्तभिर्भागैः शुष्कैर्गृह्यते । तस्यैव हेमन्ते षड्भिर्भागैर्ग्रीष्मे पञ्चभिर्भागैरेवमनया हान्या तावधावत्तरुणी स्त्रीति ॥७६६॥ भावद्वारमाह—

१ तिष्ठते ।क। २ तिष्ठते ।क।

३ पष्ठीविभक्तिरत्र ।सं०।

श्रीमती
ओषनिर्धुवितः
॥३०९॥

दुविहो य हेइ भावो, लोइयलोउत्तरो समासेणं ।
एक्किक्कोवि य दुविहो, पसत्थओ अप्पसत्थो य ॥७६७॥

द्विधा भावो—लौकिको लोकोत्तरश्च, एकैको द्विधा—प्रशस्तोऽप्रशस्तश्च, अत्रोदाहरणं—एकत्र संनिवेशे द्वौ भ्रातरौ, तत्रैको ग्रामं गत्वा कर्षणं करोत्यन्योऽपि तथैव, एकस्य सुभार्या अन्यस्य दुर्भार्या, सा प्रभाते उत्थायात्मानं मण्डयन्ती कर्मकरचिन्तां किञ्चिन्न करोति, अन्या कर्मकरादिचिन्तां कृत्वाऽऽत्मनः कार्यं मण्डनादि करोति, याऽऽत्मन एव मण्डने लाना अचिरेण तस्या गृहं परिक्षीणं, अन्यस्या धनधान्येन समृद्धं जातं, एवं यः सार्धुर्वर्णाद्यर्थं शुद्धते, गुर्वादीनां नाऽऽनयति, तस्य निर्जरालाभाभावः, या बालादीनां दत्त्वा न वर्णाद्यर्थं पश्चादाहरति स ज्ञानोद्याभागी जातः ॥७६७॥ १ अधुनेममर्थं गाथाभिरुपमंहरन्नाह—

सज्झलगा दो वणिया, गामं गंतूण करिसणारंभो ।
एगस्स देहमंडण-बाउसिया भारिया अलसा ॥७६८॥

बाउसिया—विभूषणशीला ॥७६८॥

१ सम्प्रत्यमुमेवार्थं गाथा० ।k।

प्रशस्ताप्रशस्त-
भाववर्णनम् ।

लौकिक-प्रशस्ते
तरमेदेन
भावचातुर्विध्यम्

॥३०९॥

श्रीमती
शोधनियुक्तिः
॥३१०॥

मुहधोवण दंतवणं, अहागाईण कल्ल आवासं ।
पुव्वण्हकरणमपण, उक्कोसरं च मज्झणहे ॥७६९॥

मुखधानं करोत्यादर्शादिभिर्मण्डयति, 'कल्ल'चि कल्यपूपकम् आवश्यकं पूर्वाह्णे करोत्यात्मनोत्कृष्टतरं च घृत-
पूर्णादि मध्याह्ने भक्षयत्येकाकिनी ॥७६९॥

तणकट्टहारणां, ण देइ ण य दासपेसवग्गस्स ।

ण य पंसणे णिउजइ, पलाणि हिय हाणि गेहस्स ॥७७०॥

तृणकाष्ठहारकाणां न किञ्चिद्दत्ते न च प्रेषणे कार्ये नियुङ्क्ते, भाजनादिना विना नष्टाः किञ्चिद् गृहे आसीत्तद्
दृतं ॥७७०॥ तत्रायं लौकिकोऽप्रशस्ती भावः । लौकिकप्रशस्तमाह—

विइयस्स पंसवग्गं, वावारे अण्ण(प्र.ऊण) पेसणे कम्मे ।

काले देहाहारं, सयं च उवजीवई इइढी ॥७७१॥

द्वितीयस्य भार्या प्रेष्यवर्गं प्रेषणाकार्ये व्यापारयति, काले च तेषामाहारं दत्ते ॥७७१॥ लोकोचराप्रशस्तभावमाह—
वणवलरूव्हंउं, आहारे जो तु लाभि लब्भंते ।

अतिरेगं ण उ गिण्हइ, पाउग्गगिलाणमाईणं ॥७७२॥

लौकिकप्रश-
स्तरयोः लोको-
चराप्रशस्तस्य
च स्वरूपम् ।

॥३१०॥

श्रोमती
ओषनरुथुवुतः

॥३११॥

वर्णबलरूपहेतुमाहारयति । लामे क्षीरादौ लभ्यमाने प्रायोग्यं ग्लानादीनामतिरिक्तं न गृह्णाति ॥७७२॥

जह सा हिरण्णमार्इसु, परिहीणा होइ दुक्खआभागी ।

एवं तिगपरिहीणो, साहू दुक्खस्स आभागी ॥७७३॥

यथा सा हिरण्यादिहीना जाता दुःखभागिनी, एवं साधुरपि त्रिकेण-ज्ञानदर्शनचारित्रलक्षणेन हीनो भवति ॥७७३॥ लोकोत्तराग्रस्तमाह— दुःखभाग्

आयरियगिलाणट्ठा, गिण्ह ण महंति एव जो साहू ।

णो वण्णरूवहेउं; आहारं एस उ पसत्थो ॥७७४॥

आचार्यादीनामर्थाय लाति न ममेदं योग्यं किन्त्वाचार्यादेरेव । उक्तं भात्रद्वारम् ॥७७४॥

उग्गमउप्पायणएसणाए, बायाल हेअंति अवरहा ।

सोहेउं समुयाणं, पडुप्पणे वच्चए वसहिं ॥७७५॥

सुण्णघरदेउले वा, असई य उवस्सयस्स वा दारे ।

संसत्तकंटगाई, सोहेउमुवस्सगं पविसे ॥७७६॥

लोकोत्तराग्र-
स्तरयोः
स्वरूपम् ।

॥३११॥

श्रीमती
ओषधिनियुक्तिः

॥३१२॥

एवं साधुर्द्वारमोत्यादौ नैषणामिद्विचत्वारिंशदपराधैः समुदानं—भैक्ष्यं संशोध्य, 'पडुष्यन्ने'—लब्धे भक्तादौ याति ॥७७५॥ सा केषु स्थानेषु १, अत आह—उपाश्रयं २ यान्, शून्यगृहे भक्तं प्रत्युपेक्षते, तद्भावे देवकुलं, तद्भावे उपाश्रयद्वारे, संसक्तं त्रसैः कण्टकैर्वा ३ यद् व्याप्तं तत्संशोध्य, प्रोज्झय संसक्तादिभक्तम्, उपाश्रयं प्रविशति ॥७७६॥

संसक्तं ततोच्चिञ्ज, परिद्वेषता पुणो दवं गिण्हे ।

कारण मत्तय गहिं, पडिगंहं छोटु पविसणया ॥७७७॥

संसक्तं भक्तं पानकं वा तत् एव स्थानात्परिष्ठाप्य पुनरन्यद्द्रव्यं गृह्णाति, ग्लानादिकारणेन मात्रके यद् गृही-
तमासीत् पतद्ग्रहे प्रक्षिप्य प्रविशति, यतस्तस्य साधुभिराख्यातं तस्यान्यल्लब्धं, अतो निष्कारणमात्रोपयोगं परि-
हस्य, प्रक्षिप्य पतद्ग्रहे, प्रविशति ॥७७७॥ निष्कारणमात्रोपयोगे च प्रमादी भवति, अशुद्धं परिष्ठाप्य किं
करोति ? अत आह—

गामे य काल-भाणे, पडुच्चमाणे हवंति भंगट्टा ।

काले अपहुपंते, गियत्तई सेसए भयणा ॥७७८॥

१ ० वसतिं व्रजति संशोध्य केपु ॥k। २ ० व्रज्य ॥k। ३ संगोधयित्वा प्रोज्झय संसक्तादिभक्तं, तत् उपाश्रयं ० ॥k।

गौचरीं गृहीत्
वसतिप्रवेश-
विधिः ।

॥३१२॥

श्रीमती
ओघनिर्मुक्तिः
॥३१३॥

यदा ग्रामः[१] कालः[२] भाजनं[३] च पर्याप्यते, अत्र पदत्रयनिष्पन्ना अष्टौ भङ्गाः, एषां मध्ये यत्र कालो न पर्याप्यते तस्मिन्निवर्त्तते, शेषेषु च चतुर्षु विकल्पनां करोति ॥७७८॥ भजनामाह—

अर्णं च वए गामं, अर्णं भाणं व गेण्ह सइ काले ।
पढमे वित्तिए छपंचमे य भय सेस य णियत्ते ॥७७९॥

अन्यं ग्रामं व्रजति काले पर्याप्यमाणे, अन्यं च भाजनं गृह्णाति, एवं प्रथमद्वितीयषष्ठपञ्चमेषु भङ्गेषु १ भजनां, सेवनां [वा] २ करोति ॥७७९॥ स च पर्याप्यमाणः कालो द्विधा जघन्य ऊत्कृष्टश्च, जघन्यमाह—

वोसिट्ठुमागयाणं, उव्वासिअ मत्तए य भूमित्तिअं ।
पडिलेहयमत्थमणं, सेसत्थमिए जहण्णो उ ॥७८०॥

संज्ञां व्युत्सृज्याऽऽगतानां तोयमात्रके शुक्के निलेपनार्थं, तोयं यत्र क्षिप्यते तस्मिन् शोषिते, कारिकादिभूमि-
त्रये प्रत्युपेक्षिते सति ३ यदाऽस्तमनं भवति तत्र प्रदेशे शेषोपधिरादित्येऽस्तमिते प्रत्युपेक्ष्यते यदा, अयमित्यंभूतो
जघन्यः ॥७८०॥ उत्कृष्टमाह—

१ ० भजना करोति ० ।k। २ येषु कालो न पर्याप्यते तेषु भिक्षात्रै न गन्तव्यमित्यर्थः ।स०।

३ ० यदाऽस्त याति शेषोपधिरादित्येऽस्तमिते प्रत्युपेक्षते यदा, अयं जघन्यः ।S।

श्रीमती
शोधनिर्युक्तिः
॥३१४॥

भुक्ते विचारभूमी, गयागयाणं तु जह य आगाहे ।
चरमाए पोरसीए, उक्कोसो सेस मज्झिमओ ॥७८१॥

भुक्ते सति १ विचारभूमिं गत्वाऽऽगतानां यथा 'ओगाहे' आगच्छति २ चरमपौरुषी चतुर्थः प्रहरोऽयमुत्कृष्टः,
शेषस्तु मध्यमः ॥७८१॥ भिक्षामटित्वा प्रविशता वसतौ १ क कर्त्तव्यम् ? अत आह—
पायपमज्जण णिसीहिआ य तिण्णि उ करे पवेसंमि ।

अंजलि ठाणविसोही, दंडुग उवहिस्स णिक्खेवो ॥७८२॥
बहिरेव वसतेः पादौ प्रमार्ज्यं, निषेधिकात्रयं करोति, पुरस्ताद् गुरो ३ उज्जल्या नमस्कारं करोति, 'णमो खमासम-
णाणं' ति, ४ स्थान विशेषयति यत्र दण्डोपधयोर्निक्षेपं करोति ॥७८२॥ एतां गाथां व्याख्यानयति—
एवं पडुपणे पविसओ उ, तिण्णि व णिसीहिया हेति ।

अगदारे मज्जे, पवेस पाए य सागरिए ॥७८३॥
एवं प्रत्युत्पन्ने लब्धे भक्ते प्रविशतस्तिस्सो नैषेधिका भवन्ति । अग्रदारे, मध्यप्रदेशे, वसतेः प्रवेशे च मूल-
द्वारस्य ४ तृतीयां करोति, असागारिके पादौ च प्रमार्जयति ॥७८३॥ अज्जलयवयवमाह—

१ विचारभूमेरगताना ।ऽ। २ अथवा चरमपौरुषी-पादेनचतुर्थप्रहरो बोध्यः ।सं० । ३ तथा प्रविष्टस्थानं० ।k।
४ ० तृतीया आगारिके० ।k।।ऽ।

श्रीमती
ओचनिर्धुक्तिः
॥३१५॥

हत्थुस्सेहो सीस-प्पणामणं वाइओ णमोक्कारो ।
गुरुभायणे पणामो, वायाए णमो ण उस्सेहो ॥७८४॥

प्रविशन् हस्तोच्छ्रायं नमस्कारार्थं करोति, शीर्षग्रणामनं^१ करोति, वाचा'नमो खमासमाणं'ति^२ करोति, गुरुणि
भिक्षाभाजने सति शिरसा वाचा वा ग्रणामं करोति, न हस्तोच्छ्रायं करोति ॥७८४॥ स्थानविशोधिमाह---
उवरिं हेट्ठा य पमज्जिऊण, लट्ठिं ठवेज्ज सट्ठणे ।
पट्ठं उवहिस्सुवरिं, भायणवत्थाणि भाणेषु ॥७८५॥

उपर्यधः प्रमृज्य स्वस्थाने यष्टिं^१ स्थापयति, चोलपट्टकमुपधेरुपरि स्थापयति, भाजनवस्त्राणि भाजनोपरि
स्थापयति ॥७८५॥

जइ पुण पासवणं से, हवेज्ज तो उग्गहं सपच्छागं ।
दाउं अणणस्स सचौल-पट्टओ काइयं णिसिरे ॥७८६॥
यदि प्रत्नवणस्य विषयो भवति, ततोऽवग्रहं-पतद्ग्रहं सपटलं समर्प्यन्त्यस्य साधोः, सचौलपट्टः कायिकां
व्युत्सृजति, व्युत्सृज्य कायोत्सर्गं करोति ॥७८६॥ तत्र को विधित्त आह---

१ ० करोति, अय तद् गुरुभिक्षाभाजनं मात्रकञ्च गुरु यहीनमइगुलीभिस्ततश्चैवं गुरुणि ० ।k। २ करोति यतोऽसौ गुरोर्मात्रकस्याधो हस्तो दत्त ।k।

प्रत्नवणस्य
तत्कायोत्सर्गस्य
च विधिः ।

॥३१५॥

भीमती
ओन्ननिर्धुक्तिः

॥३१६॥

चउरंगुलमुहपती, उज्जुयए वामहत्थि रयहरणं ।
वोसट्टवत्तदेहो, काउस्सगं करेज्जाहि ॥७८७॥

चतुर्भिरङ्गुलैर्जन्तिरुपरि चोलपट्टं करोति, नामेश्वाधत्तुर्भिरङ्गुलैः, पादयोश्चान्तरं चतुरङ्गुलं कार्यं, मुखवस्त्रिकां दक्षिणहस्तेन गृह्णाति वामहस्तेन रजोहरणम् ॥७८७॥ एतां गाथां व्याख्यानयति—

चउरंगुलमपत्तं, जाणुगहेट्ठा छिवोवरिं णाहि ।

उमओ कोणपरधरिअं, करेज्ज पट्टं च पडलं वा ॥७८८॥

चतुरङ्गुलैर्प्रातजानुश्लेषद्वी यथा भवति, नाभिं चतुर्भिर्न स्पृशति । उभयतो बाहुर्कूर्पराम्यां धृतिं करोति चोल-
पट्टस्य, यदा चोलपट्टः सच्छिद्रो भवति, तदा पटलं गृह्णाति ॥७८८॥

पुव्बुदिट्ठे ठाणे, ठाउं चउरंगुलंतरं काउं ।

मुहपोत्ति उज्जुहत्थे, वामंमि य पायपुंछणयं ॥७८९॥

पूर्वोद्दिष्टमेव कायोत्सर्गस्थानं, तत्र स्थित्वा पादस्यान्तरं चतुरङ्गुलं कृत्वा दक्षिणे मुखवस्त्रिकां वामहस्ते पाद-
पुच्छनकं—रजोहरणं कृत्वा तिष्ठति कायोत्सर्गे ॥७८९॥

भिक्षाशोधिका-
योत्सर्गविधिः।

॥३१६॥

श्रीमती
ओधनिर्युक्तिः
॥३१७॥

काउस्सगंगमि ठिओ, चित्ते समुयाणिए अईआरे ।
जा णिगगमप्पवेसो, तत्थ उ दोसे मणे कुज्जा ॥७९०॥

साधुदानिकातिचारान्-भिक्षातिचारानित्यर्थः । निर्गमादारभ्य यावद् वसतौ प्रवेशो जातः, तत्र ये दोषा जातास्तान्-
मनसि १ कृत्वा ॥७९०॥

ते उ पडिसेवणाए, अणुलोमा हांतिः वियडणाए य ।
पडिसेववियडणाए, एत्थ उ चउरो भवे भंगा ॥७९१॥

तांश्चातिचारान् प्रतिसेवनानुलोम्येन यथैव रसेवितास्तेनैवानुक्रमेण स चिन्तयति, विकटना-आलोचना तस्या
आनुलोम्येन वा चिन्तयति, कथं ? पूर्वं लघुः पश्चाद् बृद्धः पश्चाद् बृद्धतर आलोच्यते । अत्र चतुर्भङ्गी-द्वयनुलोमेन १,
प्रतिसेवनानु० आलोचनानुलोमेन २, आलोचनाऽऽनुलो० प्रति० अननुलो० ३, द्वयननुलोमेन ४ ॥७९१॥ व्याक्षिप्ते गुरो
नाऽऽलोचयतीत्येतदाह—

वक्खित्तपराहुत्ते, पमत्ते मा कयाइ आलोए ।
आहारं च करेंतो, णीहारं वा जइ करेइ ॥७९२॥

१ करोति । २ ० क्रमेण चिन्तयति० । ३ ।

आलोचना-
विधिः ।

॥३१७॥

श्रीमती
ओषनिर्घुञ्जितः
॥३१८॥

व्याक्षिप्तो धर्मकथादिना स्वाध्यायेन, पाण्डुमुखः पराभिमुखः, प्रमत्त इति विकल्पयति, एवंविधे गुरौ न कदा-
चिदालोचयेत्, तथाऽऽहारं नीहारं वा कुर्वति नालोचयेद् ॥७९२॥ इमां गाथां व्याख्यानयति—

कहणार्हं वक्रिते, विकहाइ पमत्त अण्णओ व मुहे ।

अंतरमकारण वा, णीहारं संक मरणं वा ॥७९३॥

‘अन०’ अन्यतोऽभिमुखो वा स्यात्, भुञ्जतोऽपि नालोच्यं अन्तरायं भवति, अकारकं वा शीतलं भवति
यावदालोचनां शृणोति, नीहारं कुर्वत आशङ्कया कायिकादिर्नायाति, धारयतो मरणं स्यात् ॥७९३॥

अव्वक्खित्तउत्तं, उवसंतमुवट्टिअं च णाऊणं ।

अणुणवेत्तु मेहावी, आलोएज्जा सुसंजए ॥७९४॥

अव्याक्षिप्तम्, आयुक्तम्-उपयोगपरं, उपस्थितं, [उपशान्तं] उद्यतं, ज्ञात्वा अनुज्ञाप्यालोचयेत् ॥७९४॥
इमां गाथां व्याख्यानयति—

कहणार्हं अवक्खित्ते, कोहाइ अणाउले तदुवउत्ते ।

‘संदिसह’त्ति अणुणं, काऊण विदिणमालोए ॥७९५॥

१ ० आशङ्कया साधुञ्जितया न काय० ।k।

श्रीमती
ओषनिर्द्युक्तिः
॥३१९॥

कथनादिना अक्याक्षिप्ते, क्रीधादिभिरनाकुले, तदुपयुवते भिक्षालोचनोपयुक्ते 'संदिग्हालोचामी'त्येवमनुज्ञां कृत्वा 'विदिन्ने'त्ति आचार्येणाऽपि दत्तायामनुज्ञायां 'भगत' इत्येवंलक्षणायामालोचयेत् ॥७९५॥ २एतानि वर्जनीयानि-
णट्टं वलं चलं भासं, मूर्यं तह ढड्डरं च वज्जेज्जा (प्र.त्ता) ।

आलोएज्ज सुविहिओ, हत्थं मत्तं च वावारं ॥७९६॥

नृत्यन् नालोचयति, वलन् नालोचयति, अङ्गानि चलयन् नालोचयति, भाषमाणो गृहस्थभाषया ३नालोचयति, मूकेन स्वरेण ढड्डरेण वा नालोचयति । आलोचयेत् सुविहितः, ४उदकादिस्निग्धं मात्रं च, दात्र्या व्यापारकं कथयन्नालोचयति ॥७९६॥ एतां गाथां व्याख्यानयति—

करपाय भमुहिसीसऽच्छि-उट्टिमाईहि णट्टिअं णाम ।

वलणुं हत्थसरीरे, चलणं काए य भावे य ॥७९७॥

करस्य पादस्य भ्रुवः शिरस अक्ष्णः ओष्ठस्य चैवमादीनामङ्गानां सविकारं चलनं नर्तनं कुर्वन् नालोचयति, वलनं हस्तस्य शरीरस्य कुर्वन् नालोचयति, चलनं मोटनं कायस्य कुर्वन् नालोचयति, भावचलनम् अन्यथागृहीतमन्यथाऽऽ-
लोचयति ॥७९७॥

१ संदिगत आलोचया० ।ऽ। २ तेनाऽलोचयतैतानि ।k।

३ ० यति किन्तु संयतभाषयाऽलोचयति मूकेन ० ।k।

४ ० हस्तं उदकस्निग्धं तथा मात्रकञ्च गृहस्थसत्कं दात्र्या० ।k।

श्रीमती
शोधनिर्युक्तिः
॥३२०॥

गारत्थिय भासाओ य, वज्जए मूय ढइढरं च सरं ।
आलोए वावारं, संसट्टियरे व करमत्ते ॥७९८॥

दोत्री-संबन्धिनं व्यापारं, संसृष्टदुक्काद्रादि इतरदसंसृष्टं करं मात्रं चालोचयति ॥७९८॥

एयदोसविमुक्कं, गुरुणो गुरुसम्मयस्स वाऽऽलोए ।

जं जह गहियं तु भवे, पढमाओ जा भवे चरिमा ॥७९९॥

एभिर्दोषैर्विमुक्तमनन्तरोक्तैर्भक्षमालोचयेद् गुरुसमीपे, गुरुसम्मतस्य साधोर्वा, यद्यथा गृहीतं प्रथमभिक्षाया आरभ्य
यावत्पश्चिमा भिक्षा १ तावदालोचयत्युत्सर्गेण ॥७९९॥ एभिः कारणैरोद्यतो वाऽऽलोचयतीत्याह—

काले अपहुंपंते, उच्चाओ (प्र.उब्वाओ) वावि ओहमालोए ।

वेला गिलाणगस्स व, अइच्छइ गुरू व उच्चाओ ॥८००॥

अपर्याप्यमाणे काले ओद्यत आलो०, यदि वा श्रान्तः । वेलां वा ग्लानस्यातिक्रामति, गुरुः २ उच्चातः—श्रान्तः
कुलादिकार्येण, तदौद्यत आलोचयति ॥८००॥ का सा ओघाऽऽलोचना ?— इत्याह—

१ ० चयेदुत्सर्गेण० ।k। २ उद्यत ।k।

आलोचना-
स्वरूपम्
तत्क्रमश्च

॥३२०॥

पुरकम्मपच्छकम्मे, अप्पेऽसुद्धे य ओहमालोए ।

तुरियकरणंमि जं से, ण सुज्झई तत्तिअं कहए ॥८०१॥

आकुलत्वे आपन्ने सति एवमोषालोचनयाऽऽलो०, पुरःकर्मपश्चात्कर्मालं नास्ति किञ्चिदित्यर्थः, अशुद्धमाथाकर्मादि, तदल्पं नास्तीति, एवमोषत आलोचयेत्, त्वरिते कार्ये जाते सति यत्र शुद्धयति उक्तेन प्रकारेण, तावन्मात्रमेव कथयति, एषा ओषत आलोचनेति ॥८०१॥

आलोइत्ता सव्वं, सीसं सपडिग्गहं पमज्जित्ता ।

उइढमहो तिरियंमि (प्र.येसुं), पडिलेहे सव्वओ सव्वं ॥८०२॥

एवमेवा मानसी वाचिकी बोक्ता, कायिकी आलोचना-भण्यते आचार्यस्य शिक्षा दर्शयते, एवं मनसा वाचा चालोचयित्वा सर्वं निरवशेषं, तथा शुखवस्त्रिकया शिरः प्रमृज्य पतद्ग्रहं च सपटलं ऊर्ध्व-पीठीः, अथो-शुवि, तिर्यक्-तिरश्चीनं प्रत्युपेक्षेत निरूपयेत्, सर्वतश्चेति-चतसृष्वपि दिक्षु सर्वं नैस्तयेण ॥८०२॥ ततः पतद्ग्रहं हस्ते कृत्वा भक्तादि गुरवे दर्शयतीति वक्ष्यति । एतां गाथां व्याख्यानयति—

उइढं पुफफलाई, तिरिअं मज्जारि-साण-डिभाई ।

खीलग-दारुग-आवडण-रक्खणट्ठा अहो पेहे ॥८०३॥

श्रीमती
शिवनिश्चितः
॥३२२॥

बुद्धानादौ आवासितानां सतां पुष्पफलादिपातमूर्ध्वं निरूप्य, तिर्यगू मोजार्-क्ष-डिम्भानालोक्याऽऽलोचयति मा भूदस्य आगच्छन्तस्तत्पात्रमुत्प्रेर्य पातयिष्यन्ति । क्राण्डं वा केनचिद्विश्विस्तमायाति, अथः कदाचित्कीलका भवन्ति, तत्राऽऽपतनं-प्रस्खलनं मा भूत्ततोऽथो निरूप्य ततो भक्त्वादि दर्शयति ॥८०३॥ 'सीसं सपडिगहं पमज्जित्ते'त्यवयवमाह-
ओणमओ पवडेज्जा, सिरओ पाणा सिरं पमज्जेज्जा ।

एमेव उग्गहंमिवि, मा संकुडणे तसविणासो ॥८०४॥

हस्तस्थे पतद्ग्रहेऽवनमतः शिरसः प्राणिनः कदाचित्पतेयुः, अतः शिरः प्रमार्जयेत्, एवमेव पतद्ग्रहे प्रमार्जनं कृत्वा प्रदर्शयेत् भक्त्वादि, कुतः ? 'मा सं' मा भूत्संकोचने पटलानां त्रसादिविनाशः ॥८०४॥

काउं पडिगहं करयलंमि, अद्धं च ओणमित्ताणं ।

भत्तं वा पाणं वा, पडिदंसिज्जा गुरुसगासे ॥८०५॥

कृत्वा पतद्ग्रहं करतलेऽर्द्धं च शरीरस्यावनम्य भक्तं वा पानं वा प्रदर्शयेद् गुरुसकाशे ॥८०५॥

ताहे य दुरालोइय, भत्तपाण एसणमणेसणाए उ(प्र.अ) ।

अद्रुस्सासे अहवा, अणुगहादीउ झाएज्जा ॥८०६॥

कदाचिद्दुरालोचितं भक्तं पानं वा भवति, 'नहुं वलं चलमि'त्येवमादिप्रकारेण, तथैषणादोषकृताऽनेषणादोषो

ऊर्ध्वार्धस्तिर्यक्-
प्रतिलेखना-
दिकम् ।

गोचरीप्रदर्शन-
विधिः ।

॥३२२॥

श्रीमती
श्रीधनियुक्तिः
॥३२३॥

वा जातस्तत एतद्विशुद्धवर्षमष्टोच्छ्वासं नमस्कारं ध्यायेत्, अथवाऽनुग्रहादि ध्यायेत् । 'जह मे अणुगहं कुञ्जा'सि
गाथाद्वयम् ॥८०६॥

विणएण पट्टवित्ता, सञ्जायं कुणइ तो मुहुत्तागं ।

पुव्वभणिया य दोसा, परिस्समाई जठा एवं ॥८०७॥

विनयेन प्रस्थाप्य स्वाध्यायं सुहृत्तमात्रं करोति, जघन्यतो ऽगाथात्रयम् उच्छ्रुत्तत्रतुर्दशपूर्वाणि, एवं कुर्वता पूर्व-
भणिता दोषा 'धाउक्खोसेण मरणमित्यादयः परिश्रमादयश्च त्यक्ता भवन्ति ॥८०७॥

अपच्छण्णे भुत्तब्बं, जयणा दाणाउ पडिणियत्तेणं ।

तुच्छगजाई दाणा, बंधो इहरा पओसाई ॥८०८॥

प्रच्छन्ने भोक्तव्यम् ॥८०८॥

दुविहो य होइ(प्र.सोय) साहू, मंडलिउवजीवओ य इयरो य ।

मंडलिमुवजीवंतो, अच्छइ जा पिडिया सव्वे ॥८०९॥

यो मण्डल्यासुपविशति स तावत्प्रतीक्षते यावत् सर्वे पिण्डिता भवंति ॥८०९॥

१ ० गाथाद्वयं ० ।।६। २ ।६ संज्ञकप्रती गाथा नास्ति ।सं०। ३ स्युः ।६।

स्वाध्यायः
भोजनविधिश्च ।

॥३२३॥

इयरो वि(प्र.य) गुरुसगासं, गंतूणं भणइ संदिसह भंते ! ।
पाहुण-खवग-अतरंत-बाल-बुद्धाण-सेहाणं ॥८१०॥

इतरोऽमण्डल्युपजीवी गत्वा गुरुं १ भणति । संदिशत-ददत यूयं, इदं प्राघूर्णक-क्षपका^२तरन्त बाल-बुद्ध-शैक्षकेभ्यः
॥८१०॥ पुनश्च—

दिण्णे गुरुहिं तेसिं, सेसं भुंजेज्ज गुरुअणुण्णायं (प्र.ये) ।

गुरुणा संदिट्ठो वा, दाउं सेसं तओ भुंजे ॥८११॥

एवमुक्ते गुरुणा तेभ्यो दत्ते, शेषं शुद्धक्ते गुरुणाऽनुज्ञाते, अथवा गुरुणाऽसौ संदिष्टस्त्वमेव देहि, स्वयं दत्त्वा
शेषं शुद्धवते ॥८११॥ ३अन्यानपि साधून्निमन्त्रयतीत्याह—

इच्छिज्ज ण इच्छिज्ज व, तहविय पयओ णिमंतए साहू ।

परिणामविसुद्धीए अ, निज्जरा होअगहिएवि ॥८१२॥

४प्रयत्नेन सद्भावेन ५निमन्त्रयेत्, अगृहीतेऽपि भक्ते निर्जरा भवति ॥८१२॥ अथाऽवज्ञया निमन्त्रणेऽयं दोषः—

१ ० भणतीह-आचार्याः-सदिशत-ददत यूयमिदं भोजनम् ।k। २ ० कासमर्थं ० ।S।

३ ० न केवलमसौ प्राघूर्णकादिभ्यो ददाति अन्यानपि ० ।k।

४ इच्छेन्न वा तथापि प्रयत्नेन ० ।k। ५ ० येत्, ततोऽष्ट ० ।k।

भरहेरवयविदेहे, पण्णरसवि कम्मभूमिगा साहू ।
एकंमि हीलियंमि, सन्वे ते हीलिया हुंति ॥८१३॥
भरहेरवयविदेहे पण्णरसवि कम्मभूमिगा साहू ।
एकंमि पूइयंमि, सन्वे ते पूइया हुंति ॥८१४॥
अह को पुणाइ णियमो, एकंमि वि हीलियंमि ते सन्वे ।
होति अवमाणिया, पूइए य संपूइया सन्वे ॥८१५॥
णाणं व दंसणं वा, तवो य तह संजमो य साहुगुणा ।
एकं सन्वेसुवि हीलि-एसु ते हीलिया हुंति ॥८१६॥
एमेव पूइयंमिवि, एकंमिवि पूइया जइगुणा उ ।
थोवं बहूणिवेसं, इइ णच्चा पूयए मइमं ॥८१७॥
तम्हा जइ एस गुणो, एकंमि वि पूइयंमि ते सन्वे ।
भत्तं वा पाणं वा, सन्वपयत्तेण दायब्बं ॥८१८॥

श्रीमती
ओषनिश्चिन्तितः
॥३२६॥

स्पष्टा ॥८१३॥ आदरेण निमन्त्रणेऽयं गुणः, सुगमा ॥८१३॥ अत्राऽऽह परः—

अथ कः पुनरयं नियमो यदेकस्मिन्नवमानिते सर्व एवाऽऽपमानिता भ० । न हि एकस्मिन् पूजिते सर्व एव पूजिताः,
न हि यज्ञदत्ते भुक्ते देवदत्तो भुक्तो भवति ॥८१५॥ आह्राऽऽचार्यः—

एते गुणा यथैकस्मिन् साधौ स्थिता एवं सर्वेष्वपि १ एकरूपत्वात्तेषां ॥८१६॥

एवमेकस्मिन् पूजिते सर्वे पूजिता यतिगुणा भवन्ति । यस्मादेवं तस्मात्स्तोकमेतद् भवतं बहुनिवेपं—ब्रह्माय-
मित्यर्थः । निर्जराहेतुः । एवं ज्ञात्वा साधून् पूजयेन्मतिमान् ॥८१७॥ स्पष्टा ॥८१८॥

वेयावच्चं णिययं करेह, उत्तमगुणे धरिन्ताणं ।

सर्वं किल पडिवाई, वेयावच्चं अपडिवाई ॥८१९॥

उत्तमगुणान् धारयतां वेयावृत्त्यं कुरुत ॥८१९॥

पडिभगस्स मयस्स व, णासह चरणं सुयं अगुणणाए ।

णहु वेयावच्चविअं, सुहोदयं णासए कम्मं ॥८२०॥

१ ० तेषा तत एकत्र पूजिते पूजिताः स्युः ।।

वेयावृत्त्यस्या-
प्रतिपातित्वादि ।

॥३२६॥

लाभेण जो जयंतो, जइणो लाभंतराइयं हणइ ।
 कुणमाणो य समाहिं, सब्वसमाहिं लहइ साहू ॥८२१॥
 भरहो बाहुबलीवि य, दसारकुलणंदणो य वसुदेवो ।
 वेयावच्चाहरणा, तम्हा पडितप्पह जईणं ॥८२२॥
 होज्ज ण व होज्ज लंभो, फासुग-आहार-उवहिमाईणं ।
 लं(प्र.ला)भो य णिज्जराए, णियमेण अओ उ कायव्वं ॥८२३॥
 वेयावच्चे अब्भुट्टियस्स, सद्धाए काउकामस्स ।
 लाभो चैव तवस्सिस्स, होइ अहीणमणसस्स ॥८२४॥

प्रतिभग्नस्य—उन्निष्क्रान्तस्य, मृतस्य वा नश्यति चरणं, श्रतमगुणनया, न तु श्वैयान्त्रयचित्तं बद्धं शुभोदयं
 नश्यति कर्म ॥८२२०॥

लाभेन प्राप्तघृतादेर्योजयन् यतीन् लाभान्तरायं हन्ति, पादप्रक्षालनादिना कुर्वन् समाधिं सर्वसमाधिं लभते

श्रीमती
ओषनिर्युक्तिः
॥३२८॥

॥८२१॥ 'पङ्क्तिपह'सि वैयावृत्तं कुल्ल ॥८२२॥ भवेद्वा न वा लाभः प्रासुकाहरोपध्यादीनां, १ तथाऽपि निर्जरा भवति ॥८२३॥ स्पष्टा ॥८२४॥

एसा गहणेसणविही, कहिया भे धीरपुरिसपणत्ता ।

गहणेसणा समत्ता

घासेसणंपि इत्तो, वुच्छं अप्पक्खरमहत्यं ॥८२५॥

ग्रासैषणोच्यते ॥८२५॥

दव्वे भावे घासेसणा उ, दव्वंमि मच्छ आहरणं ।

गलमंसुंडगभवखण, गलस्स पुच्छेण घट्टणया ॥८२६॥

एको मत्स्यो गले मांसपिण्डं पार्श्वतो भुक्त्वा पुच्छेण घट्टणां करोति । गलं हन्ति० मत्स्यबन्धो वेत्त्ययं गृहीतः तेन चैवं सर्वं भक्षितम् ॥८२६॥

अह मंसंमि पहीणे, ज्ञायंतं मच्छियं भणइ मच्छो ।

किं ज्ञायसि तं एवं ?, सुण ताव जहा अहिरिओऽसि ॥८२७॥

१ ० तथाऽपि वैयावृत्त्यर्थमप्युद्यतस्य निर्जराभाभो भवति० ॥८२३॥ ।k।

श्रीमती
ओघनिर्युक्तिः
॥३२९॥

चरियं व कर्णियं वा, आहरणं दुविहमेव णायव्वं ।
अत्थस्स साहणद्धा, इंधणमिव ओयणद्धाए ॥८२८॥
स्पष्टा ॥८२८॥

तिवलागमुहा मुक्को, तिबलुत्तो वलयामुहे ।
तिसत्तलुत्तो जालेणं, सयं छिणोदए दहे ॥८२९॥
एयारिसं समं सत्तं, सढं(प्र.हि) घट्टिअघट्टणं ।
इच्छसि गलेण घेतुं, अहो ते अहिरीयया ॥८३०॥

अहं प्रमत्तश्चन् बलाकथा गृहीतः, सा उत्स्थिय पश्चाद् गिलति अहं वक्रीभूतो मुखेन पतासि, एवंद्वित्रिवीरा ऊर्ध्वं क्षिप्तः [त्रिवीरा ऊर्ध्वं क्षिप्तः] । ततो मुक्तः, अन्यदा सागरे गतः, तत्र बलयामुखे कटककात्मके १ आवर्त्ते इव चित्ते वास्त्रयं पतितो मुक्तश्च, त्रयः सप्तका एकविंशतिविरान् जालान्मुक्तः, कथं?,—यदा जालं क्षिप्तं स्यात्तदा भूमिं लात्वा तिष्ठामि । एकहृद्देशभावाम, परमस्माभिर्न ज्ञातं यदेष शोष्यति, स शुष्कः । मत्स्यानां स्थले गतिर्नास्ति । ततः केऽपि मृताः केऽपि सन्ति तत्र मात्सी आगतः, स करेणाऽऽदाय शूले प्रोतयति, ततश्चिन्तितं

१ आवर्त्तवदुचित्ते ० ।k।

उदाहरण—
द्वैविध्यम् ।
मत्स्यस्य कल्पि
तोदाहरणम् ।

॥३२९॥

श्रीमती
ओषनिर्गुक्तिः
॥३३०॥

ममाऽप्येषां गतिरिति विमृश्य तेषां मत्स्यानामन्तरातं(लं) [मध्यस्थितमित्यर्थः] शूलं मुखे लात्वा स्थितः, स वेत्येते सर्वे प्रोताः, १ सोऽन्यहृदे गत्वा धावयति, तत्राऽहं शूलं मुखोत्प्लुत्यास्ताघे जले गतः । तत ईदृशं मे सत्त्वं, शठं मां तथा घड्डितघट्टनः,—घड्डितानि सम्बन्धितानि जालादिचलनानि यस्य मे सोऽहं घड्डितघट्टनः, तमेवं-विधं मामिच्छसि गले ग्रहीतुम् ?, अहो ते निर्लज्जता, उवता द्रव्यग्रासैषणा, यथाऽसौ ग्रासं कुर्वन्न क्वचिच्छलितः ॥८२९-८३०॥ भावग्रासैषणामाह—

अह होइ भावघासेसणा उ, अप्पाणमप्यणा चेव ।

साहू भुंजिउकामो, अणुसासइ णिज्जरट्टाए ॥८३१॥

कथं ?, यदात्मानमात्मनैवाऽनुशास्ति, कदा पुनः ?, भोक्तुकामो निर्जरार्थं, न तु वर्णाद्यर्थम् ॥८३१॥ किं पुनश्चिन्तयन्नात्मानमनुशास्तीत्याह—

बायालीसेसणसंकडंमि, गहणंमि जीव ! णहु छलिओ ।

एण्हि जह(प्र.जह) ण छलिज्जसि, भुजंतो रागदोसेहि ॥८३२॥

द्विचत्वारिंशदेषणादोषैर्दुःप्रवेशे गह्वरे हे जीव ! न त्वं छलितः ॥८३२॥ [इदानीं भुञ्जन् यदि रागद्वेषाभ्यां

१ ० न्यद् हृदे गत्वा धावति तत्राऽहं । k ।

श्रीमती
ओषनिर्मुक्तिः
॥३३१॥

न छलिष्यसि तथा विधेयमिति]—

जह अब्भंगण-लेवा, सगडखव-वणाण जुत्तिओ हांति ।

इय संजमभरवहणट्ट-याए साहूण आहारो ॥८३३॥

यथाऽभ्यङ्गः शकटाक्षे युक्त्या दीयते, त्रणानां च लेपा दीयन्ते, नातिबहवो नातिस्तोका वा एवं संयमभरवहनार्थं
साधूनामाहारः ॥८३३॥

उवजीवि-अणुवजीवी, मंडलि(प्र.लिए) पुव्ववणिओ साहू ।

मंडलिअसमुद्दिसगाण, ताण इणमो विहिं बुच्छं ॥८३४॥

मण्डल्युपजीवी अनुपजीवी च पूर्वं द्विधा वर्णितः साधुरेकः, इदानीं बहूनां मण्डल्यामसमुद्दिस[श]कानां यो-
विधिस्तं वक्ष्ये ॥८३४॥ १ ते च कथं भवन्ति ?, अत आह—

आगाढजोगवाही, णिज्जूढत्तट्टिआ व पाहुणगा ।

से(प्र.सा)हा सपायच्छिता, बाला बुइढेवमाईया ॥८३५॥

(१)आगाढयोगः—गणियोगस्तत्रस्था; (२)‘णिज्जूढ’०त्ति कारणान्तरेणामनोज्ञास्तिष्ठन्ति ते पृथग् भुञ्जते, (३)आत्मा-

१ ते च मण्डल्यामसमुद्देशकाः कथं स्युः ? अत० ।।क।

श्रीमती
ओधनिर्मुचितः
॥३३२॥

र्थिकाश्च (४)प्राचूर्णकाश्च, यतस्तेषां ग्रथममेव प्रायोग्यं ? दीयते, बौद्धा(शिक्षकाः) अपि सागारिकत्वेन पृथग् भोज्यन्ते,
(६)सप्रायश्चित्ताश्च पृथग् भोज्यन्ते, (७)बाल(८)बुद्धाश्च, आदिग्रहणात् कुष्ठव्याध्याद्युपद्रुताः ॥८३५॥ ते चाऽऽलोकैके मुञ्जते,
स च द्विधेत्याह—

दुविहो खलु आलोकौ, दब्बे भावे य दब्बि दीवाइ ।
सत्तविहो पुण भावे, आलोगं(प्र.गो) तं परिकहेऽहं(प्र.सं) ।८३६॥

द्विधाऽऽलोकौ द्रव्यभावभेदेन, द्रव्यतः प्रदीपादिः । भावतः सत्तथा, तं परिकथयामि ॥८३६॥

(१)ठाणे(२)दिसि(३)पगासणया, (४)भाय(प्र.स)ण(५)पस्खेवणे य(६)गुरु(७)भावे ।
सत्तविहो आलोकौ, सयावि जयणा सुविहिषणं ॥८३७॥

तैर्निष्क्रमप्रवेशवर्जिते स्थाने भोक्तव्यं, गुरोरेकस्यां दिश्युपवेष्टव्यं, सप्रकाशे स्थाने भोक्तव्यं, भाजने च विस्तीर्ण-
मुखे, प्रक्षेपणं कवलानां, गुरोश्चक्षुःपथे भोक्तव्यं, 'भावे'० ज्ञानादिदृष्टदर्थं, सत्तविधेऽध्यालोकैके सदाऽपि यतना
सुविहितानाम् ॥८३७॥ इमां गाथां व्याख्यानयति—

१० दीयते तत्तस्तेऽप्येकाकिनो भवन्ति० !k। २ द्रव्यः प्रदीपादिभिः ।ऽ।

आलोकभेदाः ।

॥३३२॥

श्रीमती
ओषधिनिर्युचितः

॥३३३॥

णिक्खमपवेस मंडलि, सागारियठाण परिहियट्ठाइ ।

मा एक्कासणभंगो, अहिगरणं अंतरायं वा ॥८३८॥

निष्क्रमप्रवेशौ वर्जयित्वोपविशति, मण्डलीप्रवेशं च वर्जयति । सागारिकस्थानं च, सागारिके ग्राप्ते एकाशनमङ्गः स्याद्, अधिकरणं राट्वा भवति, अन्यसाधुस्थाने उपविष्टस्यान्तरायं भवति ॥८३८॥ दिशिद्वारमाह—

पच्चुरसि-परंमुह-पट्टि-पक्ख एया दिसा विवज्जेत्ता ।

ईसाणगेईय व, ठाएज्ज गुरुस्स(प्र.गुरुण) गुणकलिओ ॥८३९॥

प्रत्युरसं-गुरोरभिमुखं पराङ्मुखं च नोपविशति, षष्ठः पक्षयोर्न, एता दिशो वर्जयित्वा ईशान्यां गुरोरग्नेय्यां वा दिशि तिष्ठेद् भोजनार्थम् ॥८३९॥

मक्खि(प्र.च्छि)यकंटट्ठाईण, जाणणट्ठा पगासमुंजणया ।

अट्टियलग्गणदोसा, वग्गुलिदोसा जठा एवं ॥८४०॥

मक्षिका-कण्टकाऽस्थ्यादीनां ज्ञानार्थं प्रकाशे स्थाने शुद्धक्ते, एवं च गलकादौ अस्थि-कण्टक-लग्नानदोषस्यवतो भवति ॥८४०॥

१ ० भवति पार्श्वे निपतति बहु ० ।k।

मण्डली-
मर्यादा ।

॥३३३॥

जे चैव अंधयारे, दोसा ते चैव संकडमुहंसि ।

परिसाडी बहुलेवाडणं च तम्हा पगासमुहे ॥८४१॥

परिशाटिर्भयति, 'बहुलेवाडणं' हस्तस्योपरि खण्टते ॥८४१॥

कुक्कुडिअंडगमित्तं, अविगियवयणो उ पक्खिखवे कवलं ।

अइखड्ढकारणं वा, जं च अणालोइयं हुज्जा ॥८४२॥

कुर्कुटचण्डकप्रमाणं कवलमविकृतवदने गुर्वाऽऽलोके भोक्तव्यम् । गुरोरदर्शने कदाचित्साधुः प्रचुरं भुञ्जीत, अकारकम्-अपथ्यं, प्रच्छन्नं यत्स्निग्धद्रव्यं गुरोरनालोचितमभूत्तदपि भुञ्जीत ॥८४२॥

एएसि जाणणट्ठा, गुरु-आलोए तओ उ भुंजेज्जा ।

णाणाइसंधणट्ठा, ण वण्ण-बलरूवविसयट्ठा ॥८४३॥

एतेषां दोषाणां ज्ञानार्थं गुर्वाऽऽलोके भुञ्जीत । भावद्वारमाह-ज्ञानादिभावत्रयमभुज्यमाने भ्रुयति, एत एतेषां सन्धानार्थं भुञ्जीत न च वर्णबलरूपविषयार्थम् ॥८४३॥

सो आलोइयभोई, जो एए जुंजए पए सव्वे ।

गविसण-गहण-ग्घासेसण,इ तिविहाइ वि विसुद्धं ॥८४४॥

श्रीमती
ओघनिर्युचितः
॥३३५॥

स २साधुरालोकितभोजी य एतानि पदानि स्थानादीनि प्रयुङ्क्ते, स त्रिविधयाऽन्वेषणया शुद्धं युङ्क्ते ॥८४४॥
एवं एगस्स विही, भोत्तब्बे वण्णिओ समासेणं ।

एमेव अणेयाणवि, जं णाणत्तं तयं वोच्छं ॥८४५॥

एकसाधोर्भोजनविधिवर्णितः संक्षेपेण, एवमनेकेषामपि^(k) यत् पुनर्नानात्वं यदतिरिक्तं तदहं वक्ष्ये ॥८४५॥
किं पुनः कारणं मण्डली क्रियते?, उच्यते—

अतरंतबालवुड्ढा, सेहाएसा गुरू असहुवग्गो ।

साहारणोग्गहाऽलद्धि-कारणा मंडली होइ ॥८४६॥

ग्लान-बाल-दृढ-शैक्ष्य प्राधूर्णकाः गुरुः 'असहुवग्गो'त्ति असमर्थो राजपुत्रादिः । एतेषां सुखनिर्वाहनार्थं मण्डली क्रियते, येन बहवः प्रतिजागरकाः स्युः^k यथा कश्चित्किञ्चित्करोति, एकस्यैव वैयाघ्र्यादि कुर्वतः सूत्रार्थहानिर्भवति, तस्मादुपग्रहो भक्तादिको भवति, साधारणोपग्रहा मण्डली, स साधारणोऽतुल्यो यस्यां सा । योऽल्लब्धिमांस्तदर्थं मण्डली भवति ॥८४६॥ भिक्षागतानां वसतिरक्षपालस्याऽयं त्रिधिः—

णाउं णियट्टणकालं, वसहीपालो य भायणुग्गाहे ।

परिसंठियच्छदवगेणह-णट्ठया गच्छमासज्जा ॥८४७॥

२ ० साधुरालोकितं युङ्क्ते य० ।k।

मण्डली—
प्रयोजनम् ।

॥३३५॥

श्रीमती
ओषनिर्युचितः
॥३३६॥

ज्ञात्वा भिक्षागतानां निवर्त्तनकालं वसतिपालो नन्दीपात्रं प्रतिलिख्योद्ग्राहयति । संघड्डितेनास्त इत्यर्थः । किमर्थं ? परिसंस्थिताच्छुद्रवग्रहणार्थम् , एतदुक्तं भवति—तत्रानीय साधवः पानकं प्रक्षिपन्ति । परिसंस्थितं—स्वच्छी-भूतं ततोऽन्यत्र पात्रके क्रियते, येनाऽऽचार्यादीनां स्वच्छं योग्यं भवति पात्रकादिप्रक्षालनं च क्रियते^(k), गच्छमाश्रित्य द्वे त्रीणि चत्वारि भवन्ति प्रतिलेख्यानि ॥८४७॥

असह य गियत्तेसुं, एकं चउरंगुल्लूण भाणेसु ।

पक्खिविय पडिग्गहगं, तथऽच्छदवं तु गालेज्जा ॥८४८॥

वसतिपाल—नन्दिपात्रयोरभावे एकं पतद्ग्रहं चतुरङ्गुलन्यूनपात्रेषु प्रक्षिप्य, रिक्तपात्रे द्रवगलनं क्रियते, अत्राऽयं नियमो, यद्दुत—तावद् भिक्षा ग्राह्या यावत् पात्रकं चतुरङ्गुलन्यूनमास्ते ॥८४८॥ किमर्थं द्रवं गालयेत् ? , इत्याह—

आयरिय-अभाविय-पाणगट्टया पायपोस-धुवणट्टा ।

होइ य सुहं विवेगो, सुहआयमणं च सागरिण् ॥८४९॥

आचार्याः, अभावितशैक्षादिपानार्थं, पादधावनार्थं, अपानधावनार्थं भवति^(k) सुखेन विवेकः—त्यागोऽतिरिक्तस्य भवति, तथा सागारिणोऽप्रे सुखेनाऽऽचमनं भवति ॥८४९॥ ३ क्रियन्ति भ्रियन्ते पात्राणीत्याह—

१ ० चत्वारि पञ्चादीनि यावदुद्ग्राहयति ० ।k। २ ० यद्दुत भिक्षां तावत् साधवोऽट्टन्ति यावत् ० ।k।

३ ० क्रियन्ति पात्राणि गच्छिद्रवस्य भ्रियन्त इत्याह ।k।

एकं व दो व तिणि व, पाए गच्छपमाणमासज्ज ।
अच्छदवस्स भरेज्जा, कसट्ट-बीए विगिचेज्जा ॥८५०॥

एकं द्वे त्रीणि वा त्रिन्यन्ते स्वच्छद्रवस्य, गलिते सति 'कसट्ट'त्ति कचवरं बीजादि च परित्यजेत् ॥८५०॥
अथ पुनस्तत्र गलने कीटिकामर्कोटकादयः प्लवमाना दृश्यन्ते, तत्रायं विधिः—

मूङ्गाईमकोडएहि, संसत्तगं च गाऊणं ।

गालेज्ज छब्बएणं, सउणीघरणं व दवं तु ॥८५१॥

कीटिकादिसंसक्तं ज्ञात्वा, गालयेत् 'छब्बएणं' वंशपिटकेन शकुनिगृहेण वा ॥८५१॥

इय आलोइयपट्टविअ-गालिए मंडलीइ सट्टाणे ।

सज्झायमंगलं कुणइ, जाव सब्वे पड्डिणियत्ता ॥८५२॥

एवमालोचिते सति, प्रस्थापिते स्वाध्याये, गलिते पानके, पुनश्च मण्डल्यां स्वस्थाने उपविश्य स्वाध्यायमङ्गलं करोति । यावत्सर्वे साधवः प्रतिनिवृत्ता ऽभवन्ति ॥८५२॥ यदि सहिष्णवस्ततो योगपद्येन भुञ्जते, असहिष्णुष्वयं विधिः—

श्रीमती
ओषनिर्युक्तिः
॥३३८॥

काल-पुरिसे व आसज्ज, मत्तए पक्खिवित्तु तो पढमा ।
अहवावि पडिगहगं, मुयंति गच्छं समासज्ज ॥८५३॥

ग्रीष्मकालाद्यङ्गीकृत्याऽऽसहिष्णुः; बुभुक्षालुर्वा तमाश्रित्य मात्रे प्रक्षिप्य भक्तं प्रथमालिङ्गा दीयते, अथ बहवो बुभुक्षालवस्ततः पतद्ग्रहं मुञ्चति तेभ्यो भक्षणार्थं, गच्छमाश्रित्य तदनु रूपं पतद्ग्रहं मुञ्चति ॥८५३॥ -

चित्तं बालार्हणं, गहाय आपुच्छिऊण आयरिअं ।

जमलजणणीसरिच्छो, णिवेसई मंडलीथेरो ॥८५४॥

चित्तं बालादीनां गृहीत्वा, पृष्ठाऽऽचार्यं, मण्डलीस्थविरो [उपविशति, मण्डलीस्थविरो] गीतार्थो - रत्नाधिकोऽलुब्धः,
[अत्र पदत्रयनिष्पन्ना अष्टौ भङ्गाः ॥८५४॥ शुद्धाऽशुद्धान् दर्शयन्नाह -

जह लुद्धो राहणिओ, होइ अलुद्धो वि जावि गीयत्थो ।

ओमोवि हु गीयत्थो, मंडलिराहणि अलुद्धो उ ॥८५५॥

यद्यसौ मण्डलीस्थविरो लुब्धो रत्नाधिकस्ततस्तिष्ठति न प्रविशति, अनेन लुब्धपदेन २, ४, ६, ८ भङ्गाः अशुद्धाः, अलुब्धोऽपि यदि गीतार्थः 'ओमो'त्ति लघुपर्यायः स मण्डल्यां प्रविशति, अयं प्रथमाऽभावेऽपवादे शुद्धो भवति । 'गीय'० यस्तु गीतार्थो रत्नाधिकोऽलुब्धः स प्रविशति, असावाधो भङ्गः शुद्धः, यत्र यत्र लुब्धपदम-

मण्डलीस्थवि
स्वरूपम् ।

॥३३८॥

श्रीमती

ओषनिर्मुक्तिः

॥३३९॥

गीतार्थपदं च स स [भङ्गः] त्याज्यः । 'ओम' रत्नाधिकपदं अगीतार्थलुब्धपदरहितं शुद्धमपवादपदे ॥८५५॥ १ते
मिलिता आलोकैः शुञ्जते, स द्विधा द्रव्यालोकः- प्रदीपादिः, भावलोकमाह—

ठाणदिसिपगासण्या, भायणपक्खेवणा य भावगुरू ।
सो चैव अ आलोगो, गाणत्तं तदिसा ठाणे ॥८५६॥

अर्थः पूर्ववत् । श्यन्नानात्वं दिशः स्थानस्य च ॥८५६॥ स्थानमाह—

णिक्खमपवेस मोत्तुं, पढमसमुद्दिससाण ठायंति ।
सज्जाए परिहाणी, भावासण्णेवमाईया ॥८५७॥

निष्क्रमप्रवेशौ पूर्वभुक्तानां भुक्त्वा तिष्ठन्ति, मार्गाऽभावे स्वाध्यायहानिः । भावासन्नस्य संज्ञादिवेगधारणे पीडा
[भवति] ॥८५७॥ दिग्द्वारमाह—

पुव्वमुहो राइणिओ, एको य गुरुस्स अभिमुहो ठाइ ।
गिण्हइ व पणामेइ व, अभिमुहो इहरहाऽव्वणा ॥८५८॥

१ इदानीं ते० ।।। २ किन्तु नानात्वं ।।।

गौचरीस्थाना
निरूपणम् ।

॥३३९॥

श्रीमती
ओधनियुवितः
॥३४०॥

पूर्वाभिमुखो रत्नाधिक उपविशति, एको गुरोरभिमुखमुपविशति, स यथा गुरोरतिरिक्तं गृह्णाति दत्ते वा,
इतरथा पृष्ठथादि दत्त्वोपविशतोऽवज्ञा कृता भवति ॥८५८॥

जो पुण हवेज्ज खमओ, अतिउच्चाओ व सो बहिं ठाइ ।
पढमसमुद्दिट्ठो वा, सागारियरक्खणट्ठाए ॥८५९॥

क्षपकः, अतिश्रान्तो, वा-प्राचूर्णकादिः स बहिर्मण्डल्यास्तिष्ठति, प्रथमसमुद्दिष्टो वा सागरिकक्षणार्थम् ॥८५९॥

एक्केक्कस्स य पासंमि, मल्लयं तत्थ खेलमुग्गाले ।
कट्ठं(प्र.कंट)ट्ठिए व छुब्भइ, मा लेवकडा भवे वसही ॥८६०॥

साधूनां भुञ्जतामेकैकस्य पार्श्वे मल्लकं भवति, तत्र खेलः श्लेष्मा-उद्गाल्यते, भुञ्जतः कदाचित्कण्ठकोऽस्थि
वा स्यात्ततस्तत्र क्षिप्यते ? मा वसतिलेपकृता-अनायुक्ता भवति ॥८६०॥ तथाऽमुं परं विधिमाह---

मंडलि भायण भोयण, गहणं साहीय कारणुव्वरिते ।
भोयणविही उ एसो, भणिओ तेल्लकदंसीहि ॥८६१॥

१ अन्यथा वसतिलिं० ।k।

गौचरीमण्डली-
व्यवस्था ।

॥३४०॥

श्रीमती
ओघनिर्युक्तिः
॥३४१॥

मण्डली यथारत्नाधिकतया कार्या । भाजनानि पूर्वं अहाकडाइं भुञ्जन्ति । भोजनं च स्निग्धमधुरं पूर्वं भोक्तव्यं,
१ पात्रात्कवलग्रहणं, ग्रहणस्यैव शुद्धिर्वाच्याऽथवा शुद्धिर्भुञ्जानस्य यथा स्यात्तथा वक्तव्यं, कारणे भोक्तव्यं ।
अतिरिक्तविधिर्वाच्यः । अयं २ भोजनविधिः । द्वारागार्थेयम् ॥८६१॥ ३ आद्यावयवमाह—

मंडलि अहराइणिआ, सामायारी य एस जा भणिआ ।
पुवं तु अहाकडगा, सुचंति तओ कमेणियरे ॥८६२॥

यथारत्नाधिकतया सामाचारी चाऽत्र कार्या 'ठाण-दिसी'त्यादि, उक्तं मण्डलीद्वारम् ॥ भाजनद्वारमाह—प्रथमं
यथाकृतानि परिकर्मरहितानि यानि लब्धानि तानि भोजनार्थं सुच्यन्ते । एतदुक्तं भवति—पूर्वमप्रतिकर्मा पतद्ग्रहो
भ्राम्यते, क्रमेणोतरे—अल्पपरिकर्म—बहुपरिकर्माणि सुच्यन्ते ॥८६२॥ भोजनद्वारम्—

णिद्धमहुराणि पुवं, पिताईपसमणट्टया मुंजे ।
बुद्धिबलवइठणट्टा, दुखं खु विगिंचिउं णिद्धं ॥८६३॥

स्निग्धमधुराणि पूर्वं भक्ष्यन्ते (k) बुद्ध्यादिवर्धनार्थं, 'धृतेन वर्धते मेधा'इत्यादि । बलेन वैयावृत्यादि कर्तुं शक्यते (k)
दुःखं परिष्ठापयितुं स्निग्धं घृतादि भवति, यतोऽसंयमो भवति ॥८६३॥

मण्डलीविधिः
भोजनद्वारमाह ।

॥३४१॥

१ 'ग्रहणं' च पात्रात् कुर्कुट्यण्डकमात्रं कवलं गृह्णाति । k । २ ० विधिः सुगमः । k । ३ प्रथमाव० । k ।

श्रीमती
ओघनिर्युक्तिः
॥३४२॥

अह होज्ज णिद्धमहुराणि, अप्पपरिकम्म-सपरिकम्ममेहि ।
भोत्तूण णिद्धमहुरे, फुसिअ करे मुंचऽहागडए ॥८६४॥

अथ भवेयुः(k) स्निग्धानि मधुराणि चाल्पपरिकर्मसु पात्रेषु ततः को विधिः? इत्याह—स्निग्धादीनि शुक्त्वा करौ प्रोञ्छयित्वा यथाकृतान्यपरिकर्मणि सञ्चक्षिणार्थं मुच्यन्ते ॥८६४॥ ग्रहणद्वारमाह—

कुङ्कुडिअंडगमितं, अहवा खुड्ढागलंबणासिस्स ।
लंबणतुल्ले गिण्हइ, अविगियवयणो य राइणिओ ॥८६५॥

अथवा 'क्षुल्लकः लम्बनाशिनः—लघुक्कवलभोजिनस्तुल्यान् कवलान् गृह्णाति, अविक्कृतवदनो रत्नाधिको न भावदोषेण सुखमत्यर्थं बृहत्कवलक्षेपार्थं निर्वाहयति किं तर्हि? , स्वभावस्थेनैव मुखेनेति ॥८६५॥ अथवाऽयं ग्रहणविधिः—
गहणे पक्खेवंमि अ, सामायारी पुणो भवे दुविहा ।

गहणं पायंमि भवे, वयणे पक्खेवणा होइ ॥८६६॥

ग्रहणे प्रक्षेपे च कवलानां द्विधा सामाचारी, ग्रहणं पात्रकात्कवलोत्क्षेपः प्रक्षेपणं वदनविषयम् ॥८६६॥ पात्रात्कथं गृह्यते तदाह—

१ क्षुल्लकेन लम्बनकेनाऽशितुं शीलं यस्य तस्य क्षुल्लकलम्बनाशिनः० ।k।

श्रीमती
ओषनिर्युक्तिः
॥३४३॥

कडपरच्छेष्टणं, भोक्तव्यं अहव सीहखइएणं ।

एणेहि अणेगेहिवि, वज्जेत्ता धूमइंगालं ॥८६७॥

कटकच्छेदेन भोक्तव्यं, यथा कलिञ्जस्य खण्डलं छिन्वाऽपनीयते एवमसावपि सुङ्कते, प्रतरच्छेदेन वा तरिकाच्छेदेनेत्यर्थः, सिंहभक्षितेन वा सिंहो हि एकदेशादारभ्य तावद् सुङ्कते यावत्सर्वं निष्ठितं भवति, तच्चैकेन बहुभिर्वा भोक्तव्यं वर्जयित्वा धूमाङ्गारे—रागद्वेषावित्यर्थः ॥८६७॥ वदनग्रक्षेपणमाह—

असुरसुरं अचवचवं, अदुयमविलंबिअं अपरिसाडि ।

मणवयणकायगुत्तो, मुंजइ अह पक्खिवणसोहिं ॥८६८॥

‘असुरसुरं’—सरडकान् अङ्कुर्वन्, ‘अच’० वल्कमिव न चर्वयति, अद्रुतम्—अत्वरितं तथाऽविलम्बितं—अमन्यम्, अपरि-
शादि, मनोवाक्कायगुप्तो सुञ्जीत, एवं त्रिगुप्तस्य ग्रक्षेपणशोधिर्भवति ॥८६८॥

उग्गम-उप्पायणासुद्धं, एसणादोसवज्जिअं ।

साहारणं अयाणंत्तो, साहू हवइ असारओ ॥८६९॥

उद्गमोत्पादनाशुद्धमेषणादोषवर्जितं साधारणं सामान्यं गुडादि अजानानः अतिमात्रं दुष्टेन भावेन वाऽऽदानः
योऽसौ पतद्ग्रहो भ्रमति तस्मात्, साधुसारकोऽप्रधानो भवति ज्ञानाद्यङ्गीकृत्य ॥८६९॥

श्रीमती
ओयनिर्युक्तिः
॥३४४॥

उगम-उप्यायणासुद्धं, एसणादोसवज्जिअं ।

साहारणं वियाणंतो, साहू हवइ ससारओ ॥८७०॥

साधारणमेतद् द्रव्यमिति विजानानोऽदुष्टेन^१ भावेन कवलं गुडादेराददानः साधुर्भे^० ससारः ॥८७०॥

उगम-उप्यायणासुद्धं, एसणादोसवज्जिअं ।

साहारणं अयाणंतो, साहू कुणइ तेणिअं ॥८७१॥

साधारणमजानानः—दुष्टभावेनाऽऽददानः स्तेन्यं साधु करोति ॥८७१॥

उगम-उप्यायणासुद्धं, एसणादोसवज्जिअं ।

साहारणं वियाणंतो, साहू पावइ णिज्जरं ॥८७२॥

साधारणं तुल्यमेतत्सर्वेषां जानन्न दुष्टान्तरात्मा स्वल्पमाददानो निर्जरां करोति ॥८७२॥

अंतंतं भोक्त्वामिति, बेसए भुंजए य तह केव ।

एस ससारणिविद्धो, ससारओ उट्ठिओ साहू ॥८७३॥

१ अदुष्टेनान्तरात्मना कवलं^० ।।।।

श्रीमती
ओषनिर्युक्तिः
॥३४५॥

अन्त्यं बल्लचणकादि तदपि पर्युषितं अन्त्यान्त्यं भक्षयिव्यामीति परिणामेनोपविष्टो मण्डल्यां, तथापरिणामो
शुद्धवते, एष ससार उपविष्टः, उत्थितश्च, तस्य शुभपरिणामस्याप्रतिपातित्वात् ॥८७३॥

एमेव य भंगतिअं, जोएयवं तु सारणाणार्हं ।
तेण सहिओ ससारो, समुद्धवणिण दिट्ठतो ॥८७४॥

एवमेव भङ्गत्रयं योजनीयम् । सारश्चात्र ज्ञानादि, अत्र समुद्धवणिजा दृष्टान्तः । १ एको वणिक् समुद्रपारे ससारो
रगतः ससारश्चाऽऽगतः । एवं भङ्गाः ॥८७४॥

जत्थ पुण पडिगहगो, होज्ज कडो तत्थ छुब्भए अण्णं ।
मत्तग गहिउव्वरिअं, पडिगहं जं असंसट्ठं ॥८७५॥

यत्र पुन भुञ्जानानां पतद्ग्रहो 'भवेत्कडो'—निष्ठितभक्तो जातः—साधुपर्यन्तमप्राप्त एव, बतस्तत्र. निष्ठितभक्ते
पतद्ग्रहेऽन्यद् भक्तं श्रथिष्यते, ततश्च यस्मिन् साधौ संनिष्ठितस्तत आरभ्य पुनश्र्मांम्यति, मात्रके बालादीनां प्रायोग्यं
गृहीतमासीत् । उद्धरितमसंसृष्टं पतद्ग्रहे क्षिप्त्वा भ्राम्यति ॥८७५॥

संसारे समुद्र-
वणिग्दृष्टान्तः ।

मण्डल्यां पतद्ग्रह-
भ्रमणविधिः ।

॥३४५॥

१ ० 'एको xxx एवं भङ्गाः' एतावानेकोऽसंज्ञकप्रतो नास्ति । स ० । २ ० गतः द्रविण बहुकृत्य ससा ० । k ।

जं पुण गुरुस्स सेसं, तं छुब्भइ मंडलीपडिगहके ।
वालादीण व दिज्जइ, ण छुब्भइ सेसगाणऽहिअं ॥८७६॥
सुकोल्लपडिगहगे, विआणिआ पखिखवे दवं सुके ।
अभत्तट्टिआण अट्टा, बहुलंभे जं असंसट्टं ॥८७७॥

यद् गुरोः शेषं भुञ्जानस्य तत्संसृष्टमपि मण्डलीपतद्ग्रहे प्रक्षिप्यते, ततश्च बाललानादीनां दीयते, शेषाणां न प्रक्षिप्यते, संसृष्टं सत्, 'सुकु'० शुक्कार्योर्भक्तयोः पतद्ग्रहौ भवतः । विज्ञाय शुक्के द्रवं प्रक्षिप्यते, येन तोयप्रक्षेपणे संजातवन्धं भक्तं सुखेनैव कवलैर्गृह्यते, १ अथवा गुडादि लब्धं तदसंसृष्टमेव ध्रियते, किमर्थम् ?, अभवत्तार्थिनां येन मनोर्ज्ञं भवेत् ॥८७६-८७७॥ उक्ता ग्रहणशुद्धिः, भुञ्जानस्य शोधिमाह—

सोही चउक्कभावे, विगइंगालं च विगयधूमं च ।
राणेण संयंगालं, दोसेण सधूमगं होइ ॥८७८॥

शुद्धौ चतुष्कं भवति, नामस्थापनाद्रव्यभावरूपं, द्रव्यशोधिः पूर्ववत्, भावे-विगताङ्गारधूमं भुञ्जतो भावशुद्धिः ॥८७८॥

श्रीमती
ओद्यनिर्युक्तिः
॥३४७॥

जत्तासाहणहेउं, आहारैति जवणट्टया जइणो ।
छा(प्र.बा)यालीसं दोसेहि, सुपरिसुद्धं विगयरागा ॥८७९॥
चारित्र्यात्रासाधनार्थं—यापनार्थं शरीरसंधारणार्थं यतयः षट्चत्वारिंशद्वैषैः सुपरिशुद्धम् आहारयन्ति, के च ते?,
षोडशोद्गमदोषाः, षोडशोत्पादनादोषाः, १दशैषणादोषाः । संयोजनाऽतिप्रमाणं साङ्गारं धूमगं चैते षट्चत्वारिंश-
द्वैषाः ॥८७९॥

हियाहारा मियाहारा, अप्पाहारा य जे णरा ।
ण ते विज्जा तिगिच्छंति, अप्पाणं ते तिगिच्छगा ॥८८०॥

श्लोकः स्पष्टः ॥८८०॥ कारणद्वारमाह—

छण्हमणणयरे ठाणे, कारणंमि उ आगए ।
आहारेज्जा (उ)मेहावी, संजए सुसमाहिए ॥८८१॥
षण्णां स्थानानामन्यतरस्मिन् कारणे स्थाने आगते आहारयेत् ॥८८१॥ तान्याह—

१ दशैषणात् आरभ्य षष्ठं धर्मं इत्यादिपर्यन्तः पाठः k संज्ञकप्रती पतितो दृश्यते ।सं०।

शुब्जानस्य
शोधिः ।

आहार-कारणानि

॥३४७॥

वेयणवेयावच्चे, इरियट्टाए य संजमट्टाए ।

तह पाणवत्तियाए, छट्ठं पुण धम्मचित्ताए ॥८८२॥

१ शुद्धेदनोपशमार्थं २ वैयावृत्त्यार्थं ३ ईर्याशोधनार्थं ४ संयमार्थं ५ 'पाणवत्तियाए'त्ति प्राणसंधारणार्थं ६ षष्ठं धर्मचिन्तार्थम् ।
॥८८२॥ इमां गाथां व्याख्यानयति—

णत्थि छुहाए सरिसया, वेयण भुंजेज्ज तप्पसमणट्टा ।

छाओ वेयावच्चं, ण तरइ काउं अओ भुंजे ॥८८३॥

नास्ति क्षुत्सदृशी वेदना, तत्प्रशमार्थं शुद्धक्ते, द्वारं । 'छाओ' बुभुक्षितो वैयावृत्त्यं कर्तुं न शक्नोति, अतो शुद्धक्ते
(द्वारं) ॥८८३॥

इरियं(प्र.चन सोहेइ)णवि सोहेइ, पेहाईयं च संजमं काउं ।

थामो व परिहायइ, गुणणुपेहासु य असत्तो(प्र.असमत्थो) ॥८८४॥

ईयां न शोधयति क्षुधितः, द्वारं । प्रेक्षादिकं संयमं कर्तुं न शक्नोति, द्वारं ॥ थामः—प्राणस्तस्य परिहानिर्भवति,
द्वारं । गुणनं पूर्वपठितस्यानुप्रेक्षणं—चिन्तनं ग्रन्था^१र्थयोः, असमर्थः सच्च शुद्धक्ते ॥८८४॥

श्रीमती
ओधनिर्युक्तिः
॥३४९॥

अहवा ण कुज्ज आहारं, छहिं ठणेहिं संजए ।

पच्छा पच्छिमकालंभि, काउं अपवखमं-खमं ॥८८५॥

अथवा न कुर्यादिवाहारम् एभिः पद्भिः स्थानैर्वक्ष्यमाणैः, १ पष्ठे पदमाह—‘पच्छा’० पश्चिमकाले—संलेखनाकाले, आत्मधाम्—आत्महितां क्षान्तिं? कृत्वा पश्चात्—शरीरपरिक्रमनिन्तरं सर्वोऽऽहारं भुञ्चति ॥८८५॥ तानि पद स्थानान्याह—
आयंके उवसग्गे, तित्तिक्खया बंभचेरगुत्तीए ।

पाणदयातवहेउं, सरीखोच्छेयणट्टाए ॥८८६॥

१ आतङ्कोप?सर्गयोस्तित्तिक्षार्थं—सहनार्थं ब्रह्मचर्यगुण्यर्थं च प्राणदया ५ तपः ६ शरीरव्यवच्छेदार्थं न भोक्तव्यम् ॥८८६॥
इमां गाथां व्याख्यानयति—

आयंको जरमाई, राया सणायगा व उवसग्गा ।

बंभवयपालणट्टा, पाणदयावासमहियाई ॥८८७॥

१ आतङ्को—ज्वरादिः, २ राज्ञा राजकुलधारणादिरूपो यद्युपसर्गः कृतः, ३ ‘स’ स्वजनो यद्यन्निष्क्रमणार्थमुपसर्गं करोति, ४ ब्रह्मवतपालनार्थं, ५ तथा प्राणदयार्थं न भुञ्जते, यदि वर्षति महिका वा निपतति ॥८८७॥

१ तत्र पष्ठ पदमाह निर्युक्तिः—‘पच्छा’ ।k। २ क्षान्तिमुपशामं कृ० ।k।

पइ अनाहार
कारणानि ।

॥३४९॥

श्रीमती
श्रीधनियुपितः
॥३५०॥

तवहेतु चउत्थाई, जाव छउम्मा(प्र.चउमा)सिओ तवो होइ ।
छट्टं सरीरवोच्छेय-णट्टया होयणाहारो ॥८८८॥

५तपोऽर्थ-तच्च चतुर्थीदि यावत्पणमासास्तावत्तपो भवति तदर्थं, ६शरीरव्यवच्छेदार्थं न च भुङ्क्ते ॥८८८॥

एणहिं छहिं ठाणेहिं, अणाहारो य जो भवे ।
धम्मं णाइक्करो भिक्खू, ज्ञाणजोगरओ भवे ॥८८९॥

स्थथा ॥८८९॥ आहैदमुक्तं षड्भिः कारणैर्भोक्तव्यं च, ततः किमेतत् ? , भोजनमपवादपदम् ? , उच्यते-अप-
वादपदमेव, यतः—

भुंजंतो आहारं, गुणोवयारं सरीरसाहारं ।
विहिणा जहोवइट्टं, संजमजोगाण वहणट्टा ॥८९०॥

भुञ्जन्नाहारं, किभूतः, गुणानां ज्ञानादीनामुपकारकं, शरीरसत्त्वाधारकं, यथोपदिष्टम्-आधाकर्मादिरहितं, संयम-
योगानां व्यापराणां वहनार्थं भुञ्जन्नपवादस्य एव भुङ्क्ते नान्यथा॥ ८९०॥ समुद्दिष्टे सति संलिहनकल्पः कार्य इत्याह-

१ ° धारकमाहार भुञ्जन् विधिना प्राप्तेपणाविशुद्धं, यथो० ;k।

आहारस्याप-
वादपदता ।

॥३५०॥

भुत्तद्वियावसेसो, तिलंबणा होइ संलिहणकण्पो ।
अपहुपत्ते अण्णं पि, छोडुं ता लंबणे ढवए ॥८९१॥

भुक्तानामवशेषो यः संलिहनकल्पः कार्यः स भुक्ताऽवशेषः । कवलत्रयप्रमाणः संलिखनकल्पः कार्यः । स यदा त्रिकवलप्रमाणो न भवति ?, तदाऽपर्याप्यमाणेऽपि तस्मिन् पात्रके भक्तं ग्रक्षिाय त्रीन् कवलान् स्थापयति ॥८९१॥
संदिद्धा संलिहिउं, पढमं कण्पं करेइ कलुसेणं ।

तं पाउं मुहमासे, वितियच्छदवस्स गिण्हति ॥८९२॥

संदिष्टा भुक्ताः सन्तः संलिह्य पात्रकाणि प्रथमं कल्पं ददाति कलुषोदकेन, तत्पीत्वा 'सु'० सुखस्य परामर्शः—
प्रमार्जनं करोति, द्वितीयकल्पाथमच्छद्रवस्य ग्रहणं कुर्वन्ति ॥८९२॥

दाऊण वितियकण्पं, बहिआ मज्झट्टिओ उ दवहारी ।

तो द्रति तइयकण्पं, दोण्हं दोण्हं तु आयमणं ॥८९३॥

दत्त्वा द्वितीयं कल्पं बाह्यतः पात्रकप्रक्षालनभूमौ, ते च मण्डल्या^१कारेणोपविशन्ति, तेषां मध्ये स्थितो द्रवधारी^२ पात्रकप्रक्षालनं सर्वेषामेव ग्रयच्छति, ततो ददति तृतीयकल्पं, पात्रकप्रक्षालनानन्तरं 'दुण्हं'द्वयोः २ साध्वोर्मात्रक्रेषु 'आ'०

१ ० कारेण तत्रोपविशन्ति । २ ० धारी भवति स च पात्र० ।k।

निलेपनार्थमुदकं प्रयच्छति? ॥८९३॥ उद्धरितभक्तविधिमाह—

होञ्ज सिआ उद्धरिं, तत्थ य आयंबिलाइणो हुज्जा ।
पडिदंसि अ संदिट्ठो, वाहरइ तओ चउत्थाई ॥८९४॥

स्यात्कदाचिदुद्धरितं तत्र साधूनां मध्ये केचिदाचाम्लादयो भवन्ति, ततस्तस्मिन् भक्ते उद्धरिते आचार्याय दर्शिते सति रत्नाधिकः संदिष्टः सन् चतुर्थादीन् साधून् व्याहरति ॥८९४॥ नैतान् [व्याहरति]—

मोहचिगिच्छ-विगिट्ठं गिलाण-अत्तट्ठियं च मोत्तूणं ।
सेसे गंतुं भणई, आयरिया वाहरंति, तुमं ॥८९५॥

मोहचिकित्सार्थं य उपोषितस्तं, तथा विकृष्टपसं च न व्याहरति । तस्य कदाचिद्वैवता प्रातिहार्यं करोति, अतो न दीयते, ग्लानो ज्वरादिना, आत्मार्थिक, एतान् मुत्त्वा, शेषान् गत्वा भणति, यदुत—आचार्या युष्मान्-व्याहरन्ति ॥८९५॥ यश्चतुर्थादिक आक्रान्तिः स आकर्ण्य किं करोतीत्याह—

१ ० च्छति ॥८९५॥ एयोऽनुद्धरितभक्ते विधिरुक्तः यदा तूद्धरितभक्तं तदा को विधिरित्याह ।k।

२ ० भवन्ति आदिग्रहणादभक्तार्थिको वा कोऽपि, तद् उद्धरित रत्नाधिक आचार्याय दर्शयति, गुरुणा च संदिष्टो यदुत आह्वययाचाम्लादीन्, येन तेभ्यो दीयते, पुनश्चासौ सदिष्टः सन् चतुर्थादीन् व्याहरति, स च नैतान् व्याहरति ० ।k। 'होञ्ज' इत्यादिगाथा ।ksंज्ञकप्रतावनया रोल्या व्यख्याता ।स ० । ३ आत्मलब्धिकं न व्याहरति ।k।

श्रीमती
ओषनिर्घुञ्जितः
॥३५३॥

अपडिहणंतो आगंतु, वंदितुं भणइ सो उ आयरिए ।
संदिसह भुंज जं सरति, तत्तियं सेस तस्सेव ॥८९६॥

गुर्वाज्ञामनतिलह्वयन् आगत्य वन्दित्वा भणति, संदित्त यूर्यं, भणति गुरुः शुब्जीत, सोऽपि भणति
'जं सरइ तत्तियं' शुब्जामि, शेषशुद्धरितं तस्यैव यस्य सत्कः पतद्ग्रहः, पुनश्चासावेव परिष्ठापयति ॥८९६॥

अभणंतस्स उ तस्सेव, सेसओ होइ सो विवेगो उ ।

भणिओ तस्स उ गुरुणा, एसुवणसो पवयणस्स ॥८९७॥

'जं सरइ तत्तियं'ति, अभणतस्तस्यैवोद्धृतं म०, स एव विवेचकः—परिष्ठापकः, भणिते तस्यैव साधोः पतद्-
ग्रहः, स एव कल्पं ददाति, अयं पूर्वोक्तः प्रवचनोपदेशः ॥८९७॥

भुत्तंमि पढमकण्णे, करेमि तस्सेव दंति तं पायं ।

जावत्तिअंति अभणिए, तस्सेव विणिंचणे सेसं (प्र.ए भूमिं) ॥८९८॥

उद्धरिते भवते भुक्ते सति, पात्रकरय प्रथमकल्पे कृते, यस्य सत्कं पात्रं तत्तस्यैव ददाति 'जं सरइ' इत्यभणिते
तस्यैव यदुद्धृतं शेषं तत्परित्याज्यं भवति । इदं पूर्वोक्तस्यैव व्याख्यानं न पुनस्तत्तमिति ॥८९८॥ चतुर्थोपवा-
सिकादेः कीदृशं कल्पते इत्याह—

शेषस्यम क्त.
परिष्ठापनक-
विमर्शः ।

॥३५३॥

श्रीमती
ओषनिर्मुक्तिः
॥३५४॥

विहगिहिनं विहिमुत्तं, अइरेगं भत्तपाण भोत्तव्व ।
विहगिहिए विहिमुत्ते, एत्थ य चउरो भवे भंगा ॥८९९॥
विधिना गृहीतुद्गमादिदोषरहितं, विधिभुक्तं—कटकच्छेदादिना भुक्तं, यद्यतिस्वितं जातं भक्तं पानकं वा
तद् भोक्तव्यं १ परिष्ठापनकं कल्पते ॥८९९॥ विध्यविधिगृहीतस्वरूपमाह—

उग्गमदोसाइजढं, अहवा बीअं जहिं जहा पडिअं ।

इय एसो गहणविही, असुद्धपच्छायणे अविही ॥९००॥

उद्गमादिभिस्त्यक्तं यद्भस्तु—मण्डकादि, यथा पतितं तत्तथैव, न समारचयत्येषा ग्रहणविधिः । उद्गमादिदोषा-
न्वितस्याऽशुद्धस्य ग्रहणमिदमविधिग्रहणं, अथवा गुडादेर्मण्डकादिना प्रच्छाद्य २ यदेकत्र स्थापनं, तदविधिग्रहणम्
॥९००॥ अविधिभुक्तमाह—

काग-सियाल-कखइयं, दविअरसं सव्वओ परामट्टं ।

एसो उ भवे अविही, जहगहिअं भोयणंमि (मुंजओ य) विही ॥९०१॥

काकभुक्तं, शृगालभुक्तं, दवित[ओ]स्सं—द्राधितरसमित्यर्थः, सर्वतः परामट्टं—उत्थल्लपत्थल्लणेण भुक्तं, इदम-

१ परिष्ठापनकं न कल्पते । 5। परिष्ठापनिकाकारेण । 6। २ ० कत्र देशे० । 6।

श्रीमती
ओघनिर्युक्तिः
॥३५५॥

विधिभुक्तं, यथैव गृहीतं पात्रे तथैव भुक्ते इदं विधिभुक्तं ॥९०१॥ द्वासाथेयम्, ३ आद्यावयवमाह—

उच्चिणइ व विट्ठाओ, कागो अहवावि विक्खिरइ सव्वं ।

विप्पेक्खइ य दिसाओ, सियालो अण्णोण्हिं गिण्हे ॥९०२॥

यथा काक उच्चित्तयोच्चित्त्य विष्टादेर्मध्याद्बल्लादि भक्षयति एवमसावपि, अथवा विकिरति सर्व, काकवदेव कवलं मुखे प्रक्षिप्य दिशः प्रेक्षते, शृगाल इवान्यत्र २ प्रदेशे भक्षयति ॥९०२॥

सुरहीदोच्चंगट्ठा, छोट्टूण दवं तु पियइ दवियरसं ।

हेट्टोवरि आमट्टं, इय एसो भुंजणे अविही ॥९०३॥

सुरभिर्यद् 'दोच्चंगं' तीमनमोदनादिना यस्मिन् मिश्रीभृतं तत्र द्रवं प्रक्षिप्य यो निर्यासः संजातस्तत्पिबनं यत्तद् द्रवितरसमुच्यते, अधस्तादुपरि च यद् 'आमट्टं' विपर्ययीकृतं 'तदेतत्परामट्टं', अयं भोजनेऽविधिः ॥९०३॥ को ग्रहणभोजनयोर्विधिरित्येतदाह—

जह गहिअं तह णीयं, गहणविही भोयणे विही इणमो ।

उक्कोसमणुक्कोसं, समकयरसं तु भुंजेज्जा ॥९०४॥

३ प्रथमावयव ० ।।। ४ 'परामट्टं' इति भण्यते ।५।

विध्यविधि-
भुक्तादि ।

॥३५५॥

॥

श्रीमती
ओषनिर्युक्तिः
॥३५६॥

यथैव गृहीतं—गृहस्थेन दत्तं तथैवाऽऽनीतमयं ग्रहणविधिः । भोजने पुनरयं विधिः । यदुत्कृष्टमनुत्कृष्टं द्रव्यं तत्समीकृतसं युञ्जीतेत्ययम् । प्रथमो भङ्गः शुद्धः ॥९०४॥

तदहवि अविहिगहिअं, विहिमुत्तं तं गुरुहिऽगुण्णायं ।

सेसा गाणुण्णया, गहणे दत्ते य णिञ्जुहणा ॥९०५॥

तृतीये भङ्गेऽविधिना गृहीतं विधिभुक्तं समीकृतसं तच्च गुरुणाऽनुज्ञातं, शेषो द्वौ भङ्गौ नाऽनुज्ञातौ, यस्तु अविधिभुक्तं काकशृगालादिरूपं भक्तं ददाति, यो गृह्णाति तयोर्निर्द्धारणं—निष्काशनं क्रि० । तथा विधिगृ० अविधिभुक्तं यो ददाति गृह्णाति वा तयोर्निष्काशनं क्रि० ॥९०५॥

अहवावि अकरणाए, उवट्टियं जाणिऊण कल्लाणं ।

घट्टेउं दिति गुरु; पसंगविणिवारणट्टाए ॥९०६॥

अथवैतद्वेषाऽकरणतया—अनासेवनतयोपस्थितं दातारं? च ज्ञात्वा संगोपायनं क्रियते, कल्याणं च गुरुर्ददाति, वट्टयित्वा—तिरस्कृत्य, यदुत—त्वया पुनरेवं न कार्यं, प्रसङ्गस्य पुनरासेवनस्य निवारणार्थम् ॥९०६॥

१ दातारं गृहीतारं च ।K।

ग्रहणभोजनयो-
र्विधिः ।

॥३५६॥

श्रीमती
ओषनिर्युक्तिः
॥३५७॥

घासेसणा य एसा, कहिया भे ! धीरपुरिसपणत्ता ।
संजमतवड्डगणं, णिगंथाणं महरिसीणं ॥१०७॥
एयं घासेसणविहिं, जुंजंता चरणकरणमाउता ।
साहू खवंति कम्मं, अणेगभवसंचियमणंतं ॥१०८॥
एत्तो परिट्ठवणविहिं, वोच्छामि धीरपुरिसपणत्तं ।
जं णाऊण सुविहिया, करेंति दुक्खक्खयं धीरा ॥१०९॥

स्पष्टा ॥१०७॥ स्पष्टा ॥१०८॥ स्पष्टा ॥१०९॥ उद्धरितद्वारसाह, अथवा स्वयमेव भाष्यकारः सम्बन्धं प्रतिपादयति-

भत्तट्ठिअ उव्वरिअं, अहव अभत्तट्ठियाण जं सेसं ।
संबंधेणणेण उ, परिठवणिआ मुणेयव्वा ॥११०॥

भक्तार्थिकानां अथाऽभक्तार्थिकानां श्रुतानां परिष्ठापनिकभाक्त्वृणां यदुद्धरति. तत्परिष्ठाप्यमिति कृत्वाऽनेन सम्बन्धेन पारिष्ठापनिका ज्ञेया ॥११०॥

सा पुण जायमजाया, जाया मूलोत्तरेहि उ असुद्धा ।
लोभातिरेगहिआ, अभिओगकया विसकया वा ॥९११॥

१जाता-ग्रहणकाल एव प्राणातिपातादिभिरशुद्धा । यद्वा जाता-आधाकर्मादिदोषयुक्ताः । जातास्वरूपमाह-
मूलगुणैः-प्राणातिपातादिभिरशुद्धा, उत्तरगुणैराधाकर्मादिभिरशुद्धा, लोभातिरेकतया शुद्धीता साप्यशुद्धा जातोच्यते,
अभियोगः कृता विषकृताऽप्यशुद्धा ॥९११॥ इमां गाथां व्याख्यानयति—

मूलगुणेहि असुद्धं; जं गहिअं भत्तपाण साहूहि ।
एसा उ होइ जाता, बुच्छं सि विहीए वोसिरणं ॥९१२॥

वक्ष्ये 'अस्यां'-जाताया विधिना व्युत्सृजनं परित्यागम् ॥९१२॥

एगंतमणावाए, अच्चित्ते थंडिले गुरुवइह्ठे ।

आलोए एगपुंजं, तिद्वाणं सावणं कुज्जा ॥९१३॥

आलोके-समे भूभागे न गत्तदौ । यत्र प्राघूर्णकादयः सुखेन पश्यन्ति, त्रिः श्रावणां करोति यदुत-
व्युत्सृष्टम् ॥९१३॥

१ सा परिष्ठापनिका जाता ग्रहणकाल एव प्राणातिपातदोषेण जातोत्पन्ना, अजाताऽऽधाकर्मादिदोषेणाऽदूषिता तत्स्वरूपमाह ।क।

२ ० युक्ता, अजाता आधाकर्मादिदोषेणाऽदूषिता, तत्स्वरूपमाह ० ।ड। ३ अभियोगो वशीकरणचूर्णं मन्त्रश्च, साऽप्यशुद्धा इमा ० ।क।

लोभातिरेगगहिअं, अहव असुद्धं तु उत्तरगुणेहिं ।
एसावि होति जाया, वोच्छं सि विहीए वोसिरणं ॥९१४॥
अथवोत्तरगुणैरशुद्धम्, इयमपि भिक्षा जातेत्युच्यते ॥९१४॥

एगंतमणावाए, अच्चित्ते थडिले गुरुवइहे ।

आलोए दुण्णि पुंजा, तिहाणं सावणं कुज्जा ॥९१५॥
केवलमत्र द्वो पुज्जौ क्रियेते ॥९१५॥ 'अभियोग'त्ति आह—

दुविहो खलु अभिओगो, दब्बे भावे य होइ णायब्बो ।
दब्बंमि होइ जोगो, विज्जा मंता य भावंमि ॥९१६॥

योगश्चूर्णस्तन्मिश्रः पिण्डः । भावाभियोगश्च विद्याभिमन्त्रितपिण्डः । स च परिष्ठाप्यः ॥९१६॥

विज्जाए होअगारी, अचियत्ता सा य पुच्छए चरिअं ।
अभिमतणोदणस्स उ, अणुकंपणमुज्झणं च खरे ॥९१७॥

विद्याभिमन्त्रितपिण्डे भावाभियोगेऽगारीदृष्टान्तः—सा भर्तुर्न रोचते । चरिकां प्रत्राजिकां पृच्छति पत्युर्वशीकर-
णार्थं तयौदनमभिमन्त्र्य दत्ते, पत्युर्मरणानुकम्पया न दत्तम्, उत्कुरुटिकायामुज्जनं कृतं स च खरेण भक्षितः ॥९१७॥

वारस्स पिट्ठंगमि अ, पुच्छण कहणं च होअगारीए ।
सिट्ठे चरियादंडो, एवं दोसा इहंपि सिया ॥९१८॥

१स गर्दभ आगत्य[द्वार] पिट्टयति मन्त्रवशीकृतः सन्, भर्त्रा पृष्ठ्या तथा स्वभावे कथिते चरिकाया दण्डः कृतः । यदि तिरश्चामप्येवमवस्था स्यात्तदा नृणां विशेषतः, अत ईदृशः पिण्डो न ग्राह्यः ॥९१८॥ द्रव्याभियोगे चूर्णवशीकरणपिण्डे अविरतादृष्टान्तः—

जोगंगमि उ अविरइया, अज्जुववण्णा सरूवभिक्खुंमि ।
कडजोगमणिच्छंतस्स, देइ भिक्खं असुभभावे ॥९१९॥

‘अज्जोववण्णा’—अनुरक्ता सुरूपे भिक्षौ अनिच्छतस्तत्कर्म कर्तुं कृतयोगो भिक्षापिण्डो दत्तः, पुनस्तस्य तद्ग्रहणा-
नन्तरमेवाशुभभावो जातः—तदभिमुखं चित्तम् ॥९१९॥

संकाए स णियट्ठो, दाऊण गुरुस्स काइयं णिसिरे ।
तेसिंपि असुभभावो, पच्छा(प्र.पुच्छा) उ ममापि उज्झयणा ॥९२०॥

श्रीमती
ओषनिर्युक्तिः
॥३६१॥

योगकृतमिक्षाशङ्कया निवृत्त्य गोचराद् गुरोः पतद्ग्रहं समर्प्य कायिकाभूमिं याति, गुरोरशुभभावः । ततः सायु-
रागत्याऽऽलोचते, गुरुरप्याह—ममाप्यस्ति भावः, ततो विधिनोज्ञानं क्रियते ॥९२०॥

एमेव विसकयंमि वि, दाऊण गुरुस्स काइयं णिसिरे ।
गंधाइ विण्णाए, उज्झण अविही सियालवहे ॥९२१॥

नवरं ग्रहणान्तरमेव तस्य शिरोवेदना, गुरुणा गन्धादिना ज्ञाते, आदिशब्दाद्भवतस्य १उर्फंसणेण वा, विधि-
नोज्ञानं क्रियते, अविधित्यागे शृगालादिवधः ॥९२१॥

एवं विज्जाजोए, विससंजुत्तस्स वावि गहियस्स ।
पाणच्चएवि णियमुज्झणा(प्र.ज्झिअव्व) उ वोच्छं परिट्ठणं ॥९२२॥

एवं विद्यायोगविषयुक्तस्य प्राणात्ययेऽप्यत्यर्थं क्षुत्पीडायामप्यथश्वमुज्जनं करोति । तस्य च परिष्ठापनविधि-
रयम् ॥९२२॥

एगंतमणावाए, अच्चित्ते थंडिले गुरुवइहे ।
छारेण अक्कमित्ता, तिट्ठणं सावणं कुज्जा ॥९२३॥

जातापरिष्ठाप-
निकायां त्रिस्था
श्रावणम् ।

॥३६१॥

१ भृत्याऽऽक्रम्य—मिश्रीकृत्य ॥९२३॥ 'तिद्धानं सावणं'ति व्याख्यायते—

दोसेण जेण दुट्ठं तु, भोयणं तस्स सावणं कुज्जा ।
एवंविहवोसट्ठे, वेराओ मुच्चई साहू ॥९२४॥

दोषेण येन मूलकर्मादिना वा दुष्टं तस्य रत्रिः श्रावणं कर्त्तव्यं, यदुत मूलकर्मादिदोषैर्दुष्टमिति । एवमुत्तर-
गुणयोग-मन्त्र-विषकृतदुष्टानामपि त्रिः श्रावणं कर्त्तव्यम् । एवं व्युत्सृष्टे वैरात्-कर्मणो मुच्यते । अथवा वैरात्-
जन्तुवधजनितान्मुच्यते साधुः ॥९२४॥ आह-इदमुक्तं शुद्धाया भिक्षाया यत्परिष्ठापनं, सा अजाता परिष्ठापनिकेत्युच्यते—

जावइयं उवउज्जइ, तत्तिअमित्ते विणिचणा णत्थि ।
तम्हा पमाणगहणं, अइरेणं होज्ज उ इमेहि ॥९२५॥

यावन्मात्रमेवोपयुज्यते तावन्मात्रे गृहीते परिष्ठापना नास्ति, स्वरिराह—अतिरिक्तमेभिः कारणैर्भवति ॥९२५॥

आयरिए य गिलाणे, पाहुणए दुल्लभे सहसदाणे ।

एवं होइ अजाया, इमा उ गहणे विही होइ ॥९२६॥

कस्मिंश्चित् क्षेत्रे आचार्यप्रायोग्यं दुर्लभं भवति, ततः सर्वे सङ्घाटका गृह्णन्ति, एवं वर्द्धते । एवं ग्लाना-

दीनामपि, दुर्लभलाभे सर्वैर्गृहीते उद्धरति, तथा सहसदाणे-अप्रतर्कितदाने सति प्रचुरमुद्धरति । ततोऽजाता परिष्ठापनिका भवति । तत्राचार्यादीनां ग्रहणेऽयं विधिः ॥९२६॥

जह तरुणो णिरुवहओ, मुंजइ तो मंडलीइ आयरिओ ।

असहुस्स वीखुगहणं, एमेव य होइ पाहुणए ॥९२७॥

केचनैवं भणन्ति । यद्यसावाचार्यस्तस्मिन् निरुपहृतपञ्चेन्द्रियश्च ततोऽसौ मण्डल्यामेव भुङ्क्ते, अथाऽसमर्थस्तस्य ततः पृथग् ग्रहणं प्रायोग्यस्य कर्तव्यं, एवमेव प्राघूर्णकेऽपि विधिः, यदि प्राघूर्णकः समर्थस्ततो ऽनेव तत्प्रायोग्यग्रहणं क्रियते । अथाऽसमर्थस्ततः पृथग् ग्रहणं क्रियते ॥९२७॥ केचिदेवं भणन्ति यदुत-^२समर्थस्यऽपि प्रायोग्यं ग्रहणं कार्यं, यत एते गुणा भवन्ति—

सुत्तथथिरीकरणं, विणओ गुरुपूय सेह(प्र.स)बहुमाणो ।

दाणवति-सद्धवुइठी, बुद्धिबलवद्धणं चव ॥९२८॥

मनोज्ञाऽऽहारेण सूत्रार्थयोः स्थिरीकरणं कृतं भवति, ^३त्रिनयश्च कृतो भवति, गुरुपूजा च कृता भवति सेहस्य च गुरुं प्रति बहुमानं दर्शितं भवति, प्रायोग्यदानपतेः श्रद्धावृद्धिः कृता भवति, गुरोर्बुद्धिबलस्य च वर्द्धनं कृतं ^४भवति ॥९२८॥

१ नैतत् ० ।k। २ ० स्यापि आचार्यस्य प्रा० ।k। ३ विनयश्चानेन प्रकारेण प्रदर्शितो भवति ।k।

४ ० भवति, तत्र महती निर्जाय ॥९२८॥ ।k।

एएहिं कारणेहि उ, केइ सहस्सवि वयंति अणुकंपा ।
गुरुअणुकंपाए पुण, गच्छे तित्थे य अणुकंपा ॥९२९॥

एभिः कारणैः समर्थस्याप्यनुकम्पा कार्येति केचिद्धदन्ति ॥९२९॥

सति लाभे पुण दब्बे, खेत्ते काले य भावओ चेव ।
गहणं तिसु उक्कोसं, भावे जं जस्स अणुकंपं(प्र.कुलं) ॥९३०॥

विद्यमाने लाभे द्रव्यक्षेत्रकालभावेभ्य उत्कृष्टं ग्राह्यम् । त्रिषु द्रव्यादिषूत्कृष्टं कार्यं, भावे यद्धस्तु यस्यानुकूलं-
भवति ॥९३०॥ इमां गाथां व्याख्यानयति—

कलमोतणो उ पयसा, उक्कोसो हाणि कोइवुब्भज्जी ।
तत्थ वि मिउ-तुप्पतरयं, जत्थ व जं अच्चियं दोसु ॥९३१॥

कलमशाल्योदनं पयसा सह द्रव्यत उत्कृष्टं ग्राह्यं, तदलाभे हान्या तावद्यावत्कृद्भवजाउलयं मृदु गृ०, 'तुप्प'०
अतिस्निग्धतरं तदेव जाउलयं गृ०, द्वयोः क्षेत्रकार्योर्यद्भस्तु यत्र पूजितं तत्र गृह्यते, भावोत्कृष्टं पुनर्नियुक्तिकारणैव
व्याख्यातम् ॥९३१॥ यदुक्तमाचार्यदीनां गृहीतं सद्यथाद्धरति तथाह—

श्रीमती
ओषनिष्ठुक्तिः
॥३६५॥

लामे सति संघाडो, गेण्हइ एगा उ इहरहा सव्वे ।
तत्सप्पणो य पज्जत्त-गेण्हणा होइ आंतरेगं ॥१३२॥

सति लामे घृतादीनामेक एव संघाटको गुरुयोग्यं गृ०, अन्यथा सर्वे गृह्णन्ति, ततो गुर्वात्मनोः पर्याप्त्या
ग्रहणेऽतिरिक्तं भवति, ततस्तत्परिष्ठाप्यते ॥१३२॥ १ गिलाणत्ति [द्वारमाह]

गेलण्णणियमगहणं, णाणत्तोभासियंपि तत्थ भवे ।
ओभासियमुव्वरिअं, विगिंचए सेसगं भुंजे ॥१३३॥

ग्लानस्य नियमेन प्रायोग्यं ग्राह्यं, यदि परं नानात्वं, 'उ'० प्रार्थितमपि ग्लाने भगति, ततश्च ओभासितं-
प्रार्थितं सद् ग्लानार्थं यदुद्भूतं तत्राल्यं, शेषमुद्भूतं भुञ्जीत, प्राघूर्णक आचार्यवद्भ्याख्यात एव द्रष्टव्यः
॥१३३॥ 'दुल्लभ'त्ति—

दुल्लभदव्वं व सिआ, घयाइ घेत्तूण सेस भुंजंति (पा. सेसमुज्झंत्ति) ।
थोवं देमि व गेण्हामि, यत्ति सहसा भवे भरियं ॥१३४॥

दुर्लभं द्रव्यं वा स्यात्-दृतादि, तद् गृहीत्वा-परिभुज्य च शेषमुद्धृतं त्यजन्ति । 'सहसदाण'ति आह-स्तोकं दास्यामि-लास्यामि वेति गृहिसाधोश्चिन्तयतोस्तर्कितमेव साधुभाजनं भृतं भवति ॥९३४॥

एएहिं कारणेहिं, गहियमजाया उ सा विगिचणया ।

आलोगंमि(प्र.आलोईय)तिपुंजी, (प्र.तिणि पुंजा)अद्वाणे णिगयातीणं ॥९३५॥

एभिः कारणैर्यद् गृहीतं भक्तं-साज्जाता विगिञ्चना [परिष्ठापना], तस्याश्चाजातायाः साध्वालोकैः त्रयः पुञ्जाः क्रियन्ते, १अध्वाने निर्गतास्तदर्थं, कदाचित्ते गृह्णन्ति ॥९३५॥

एक्को व दो व तिणि व, पुंजा कीरंति किं पुण णिमित्तं ? ।

विहमाइणिगयाणं, सुद्धेरजाणणट्टाए ॥९३६॥

ए'लो द्वौ त्रयो वा पुञ्जाः क्रियन्ते, किमर्थम् ?-उच्यते? । विहः पन्थाः तदर्थं निर्गतानां शुद्धेतरभक्तपरि-
ज्ञानार्थम्, आदिशब्दाद्वास्तव्यानाञ्च ॥९३६॥

१ अध्वाने निर्गतास्तदर्थं, कदाचित् एव कारणे उत्पन्ने गृह्णन्ति ॥९३५॥ ।k। २ ० उच्यते, वहवः पन्थानस्तदर्थं निर्गताना ।ऽ।
उच्यते गहिः पन्थास्तदर्थं निर्गताना सा'नां शुद्धेतरभक्तपरिज्ञानार्थं त्रयः पुञ्जाः क्रियन्ते, आदिग्रहणात्तद्वास्तव्यानामेव कदाचिदुपयुज्यते
॥९३६॥ ।k।

श्रीमती
ओषनिर्घुक्तिः
॥३६७॥

एषं विगिचिउं णिग्गयस्स, सण्णा हवेज्ज तं तु कहं ? ।
णिसिरेज्जा अहव धुवं, आहारा हाइ णीहारो ॥९३७॥

एवं परिष्ठापनार्थं निर्गतस्य यदि सञ्ज्ञोत्सर्जने बुद्धिर्भवति, किं तदा कार्यम् ?, इत्याह 'नि'० उत्सृजेत् ;
अथवा किं प्रष्टव्यं ?,—धुवमाहारात्तीहारो भवति, ॥९३७॥ ततः स्थण्डिले व्युत्सृज्यते, तच्च पूर्वमेव भणितमित्याह—

थंडिल्ल पुव्वभणियं, पढमं णिद्दोस दोसु जयणाए ।

णवरं पुण णाणत्तं, भावासण्णाए(प्र.सण्णेअ) वोसिरणं ॥९३८॥

नवरमिदं नानात्वं, यदुत—'भावासणो'त्ति पीडायां व्युत्सृजनमनुज्ञातम् । तत्रानुज्ञा नैव कृताऽऽसीद्, इह च कृता,
अतो नानात्वं, ततश्चतुर्थभङ्गाऽऽसेवनमप्यनुज्ञातमेव ॥९३८॥ अधुना पूर्वोक्तस्थण्डिलानि भाष्यकार आह—

अणावायमसंलोयं, अणावायालोय तत्तिय विवरीधं ।

आवातं संलोगं, पुव्वुत्ता थंडिला चउरो ॥९३९॥

अनापातममंलोकः प्रथमो भङ्गः, १एतानि पूर्वोक्तस्थण्डिलानि चत्वारि ॥९३९॥

? अनापातं सरलोकं (२), नापातमसलोकं (३) सापात समलोकं (४) इमे शेषभङ्गाः ।स०।

परिष्ठापने
सञ्ज्ञोत्सर्जने
बुद्धौ
मार्गदर्शने ।

॥३६७॥

अणावायमसंलोगं, णिद्दीसं वित्तिचरिम जयणाए ।
पउरदवकुरुकुयादी, पत्तेयं मत्तगा चव ॥९४०॥

द्वितीयतृतीयचरमेषु भङ्गेषु यतनयोत्सर्जनं कार्यम् । यतनेयम्-कुल्लुचादि कार्ये, प्रत्येकं मात्रकाणि सपान-
कानि भवन्ति ॥९४०॥

तइएवि य जयणाए, णाणत्तं णवरि सहकरणंमि ।

भावासण्णाए पुण, णाणत्तमिणं सुणसु वोच्छं ॥९४१॥

तृतीये स्थण्डिले यतनाया नानात्वं, यदुत-शब्दं कुर्वाणैर्गम्यं, भावासन्ने पुनर्यतनया यन्नानात्वं तत् शृणुत,
वक्ष्ये ॥९४१॥

जदि पढमं ण तरेज्जा, तो वित्तिं तस्स असइए तइयं ।

तस्स असई चउत्थे, गामे दारे य रथाए ॥९४२॥

यदि प्रथमं स्थण्डिलं गन्तुं न शक्नुयात्ततो द्वितीयं, तदभावे तृतीयं, तदभावे चतुर्थं ब्रजति । तुर्याभावे
ग्रामद्वारे व्युत्सृजति, तदशक्तौ रथ्यायां व्युत्सृजति ॥९४२॥

१ ० तदभावे तुर्यं स्थण्डिलं ब्रजेद्यदा चतुर्थमपि गन्तुं न शक्नोतीति तदा ग्राम० ॥k॥

श्रीमती
ओजनिर्घुमिः
॥३६९॥

साही पुरोहडे वा, उवस्सए मत्तंमि वा णिसिरे ।
अच्चुक्कडंमि वेगे, मंडलिपासंमि वोसिरह ॥९४३॥

स्थयागमनाशक्तौ 'साही'सि-... 'पुरो' अग्रद्वारे व्युं, उपात्रये मात्रके वा व्युं अत्यु-
त्कटवेगे [मंडलिपासंमि वोसिरह] ॥९४३॥ अत्र कथानकम्—

राया विज्जंमि मए, विज्जसुयं भणइ किं च ते अहियं ? ।
अहियंति वायकम्मे, विज्जे हसणा य परिकहणा ॥९४४॥

केनापि राज्ञाऽभीष्टे वैधे सूते-तद्युत्रप्र-नेऽधीतसकलवैद्यकपुत्रीत्युक्ते, साऽकारिता, पृष्टा? किं त्वया वैद्य[क]मधीनं
न वा?, साऽह-अधीतमिति, अत्रान्तरे व्यातकर्म तया कृतं । वैद्या हसन्ति, सा वैद्यानां राज्ञश्च कथयति यथा-॥९४४॥

तिणिण्ण सल्ला महाशय?, आस्स देहे पइड्डिया ।
वायमुत्तपुरीसाणं, पत्तवेणं ण धारए ॥९४५॥

भावासन्ने
नानात्वम् ।

॥३६९॥

एसा परिद्वणविही, कहिया भे धीरपुरिसपणत्ता ।
सामायारी एत्तो, बुच्छं अप्पक्खरमहत्थं(प्र.सेसं जहा विहिणा) ॥९४६॥ दारं ।

स्यथा ॥९४५॥ अधुना सामाचारी व्याख्यायते ॥९४६॥

सण्णातो आगतो चरम-पोरिसिं जाणिऊण ओगाळं ।
पडिलेहणमप्पत्तं, णाऊण करेइ सज्झायं ॥९४७॥

१सज्झासुत्तुज्यागतः । चरमपौरुषीं-चतुर्थप्रहरं ज्ञात्वा अवगाढम्-अवतीर्णं प्रत्यूषेक्षणां करोति, अग्रास्तां पौरुषीं ज्ञात्वा स्वाध्यायं करोति ॥९४७॥

पुव्वुद्धिदो य विही, इंहपि पडिलेहणाइ सो चेव ।
जं एत्थं णाणत्तं, तमहं बुच्छं समासेणं ॥९४८॥

२यदत्र नानात्वं तदहं वक्ष्ये ॥९४८॥

पडिलेहणा उ दुावहा, भत्तद्विय-एयरा य णायव्वा ।
दोण्ह वि य आइपडिलेहणा उ मुहणंतग-सकायं ॥९४९॥

प्रत्युपेक्षका द्विधा—भक्तार्थिकाः इतरे—उपोषिताः । द्वयोरादौ मुखवस्त्रिका प्रत्युपेक्ष्या, ततः स्वकायं निजदेहं प्रत्युपेक्षन्ते मुखवस्त्रिकया ॥९४९॥ अभक्तार्थिनां प्रतिलेखनायां विधिमाह—

ततो गुरु परिणा, गिलाणसेहाति जे अभत्तही ।
संदिसह पायमत्ते य, अण्णो पट्टुगं चरिमं ॥९५०॥

मुखवस्त्रिकाप्रत्युपेक्षणाऽनन्तरं गुरोरुपधि प्रत्युपेक्षयन्ति । 'परिण'त्ति—अनश्नितः, तदनन्तरं ग्लानस्य तथा शिष्यकस्याऽभिनवप्रजितस्योपधि प्रत्युपे०, शिक्षणार्थं तस्यैवाऽग्रतः, आदिशब्दाद् बृद्धादीनां, ततो गुरुं संदिशापयित्वा, 'संदिसह इच्छाकारेण उपधि प्रतिलेखयामि' एवं भणित्वा पात्रं—पतद्ग्रहं प्रत्यु० मात्रकं चात्मीयं, सरुलमुपधि प्रत्युपेक्षते, यावच्चरमश्चोलपट्टुस्तमपि प्रत्युपेक्षन्ते ॥९५०॥ भुक्तानां विधिमाह—

पट्टुग मत्तय सयमोगहो य, गुरुमाइया अणुणवणा ।
तो सेस पायवत्थे, पाउंछणगं च भरुट्टी ॥९५१॥

मुखवस्त्रिकाप्रतिलेखनानन्तरं चोलपट्टुकं प्रत्यु०, ततो गुच्छकः—यः पात्ररुस्योपरि दीयते, पश्चात्प्रतिलेखनिकां पात्राब्धं—पट्टलानि—रजसाणं पात्रकं च, यदि मात्रकमस्त्रिकं तत एव, अथ स्त्रिकं—तदा तदेव प्रत्युपेक्ष्य स्व-

कीयमत्रग्रहं पतद्ग्रहं प्रत्युपेक्षन्ते, ततो गुरुप्रभृतीनां सत्का उपधयः । ततो गुरुमनुज्ञाप्य शेषाणि गच्छसाधारणानि
पात्राणि वस्त्राणि चाऽपरिमोगानि यानि तानि प्रत्युपेक्षन्ते, ततः पाय० रजोहरणं च प्रत्युपेक्षन्ते भवतार्थिनः ॥९५१॥

जंस्स जहा पडिलेहा, होइ कया सो तहा पढइ साहू ।
परियट्टेइ व पयओ, करेइ वा अणवावारं ॥९५२॥

यस्य यथा प्रतिलेखना कृता संपूर्णा भवति स तथैव पठति । परावर्त्तयति गुणयति वा प्रयत्नतः, अन्येना-
भ्यर्थितः किञ्चिद्ब्रव्यापारं करोति वा ॥९५२॥

अउभागवरोसाए, चरिमाए पडिक्कमित्तु कालस्स ।
उच्चारे पासवणे, ठाणे चउवीसई पेहे ॥९५३॥
अहियासिया उ अंतो, आसण्णे मज्झि तह य दूरे य ।
तिण्णेव अणहियासी, अंतो छच्छच्च वाहिरओ ॥९५४॥
एसेव य पासवणे, बारस चउवीसई तु पेहिता ।
कालस्सवि तिण्णि भवे, अह सूरौ अत्थमुवयाई ॥९५५॥

चतुर्भागावशेषायां चरसपौरुष्यां प्रतिक्रम्य कालम् उच्चारादीनां स्थण्डिलानि ऽप्रत्युपेक्षन्ते ॥९५३॥
 अधिकासिका भूमयः—याः ऽसञ्ज्ञावेगेन पीडितः सुखेनैव गन्तुं शक्नोति, तास्तिस्त्रः, 'अन्तः'—मध्येऽङ्गणस्य
 प्रत्युपेक्ष्याः । एका वसतेरासन्ना, अन्या मध्ये, अन्या अतिदूरे एवमेतास्तिस्त्रः ३ तथाऽन्यास्तिस्त्र एव तस्मिन्नेवाङ्गणे आ-
 सन्नतरा भवन्त्यधनधिकासिकाः, एवमेता अन्तर्मध्याऽङ्गणस्य षट्, अङ्गणस्य बहिस्तात् षट् ॥९५४॥
 एवमेव प्रस्त्रवणे द्वादश भूमयः ऽप्रत्युपेक्षन्ते, एवमेताः सर्वा एव चतुर्विंशतिः तां प्रत्युपेक्ष्य, कालस्यापि तिस्रः
 प्रत्युपेक्षणीया भ०, अथ सूर्यो यथास्तष्टुष्याति ॥९५५॥

जइ पुण णिब्वाघाओ, आवासं तो करंति सव्वेवि ।
 सइढाइकहणवाघाय—ताए (प्र.ओ.य.) पच्छा गुरू ठंति ॥९५६॥

१ उच्चारार्थं प्रस्त्रवणार्थं च चतुर्विंशतिस्थानानि प्रत्युपेक्षन्ते इति भावः । इदं च प्रत्युपेक्षण मुहूर्त्तद्वयान्वशिष्टे दिवसे भवतीति । स० ।

२ ० वेगेनाऽऽपीडितः । ऽ।क।

३ तिस्रः स्थण्डिलभूमयः स्युः० ।क। ४ ० कासिकाः सञ्ज्ञावेगोऽपीडितः यासु याति ता अपि तिस्र एका वसतेरासन्नतरं प्रदेशेऽन्या
 [मध्येऽन्या]दूरे एवमेता अन्तः—मध्येऽङ्गणस्य षट् षट् च वाह्यतः, अङ्गणस्य बहिः षडेवमेव च स्युः ।क। ॥९५४॥

५ ० पेक्षन्ते षडङ्गणमध्ये, षड वाङ्गणवाह्ये एवमेताः सर्वा एव चतुर्विंशतिः—प्रत्युपेक्ष्याः स्युः । ताश्च कालभूमयो जघन्येन हस्तान्तरिताः
 प्रत्युपेक्षन्ते, एवमेतेन कृतेन यथा सूर्योऽस्तमुपयाति तथा कर्तव्यम् ॥९५५॥ ।क।

श्राद्धादिकथनव्याघाते गुरुः १पश्चाद् आवश्यकं तिष्ठति ॥९५६॥

सेसा उ जहासतो, आपुच्छित्ताण ठंति सट्टाणे ।

सुत्तथक्षरणहेउं, आयरिण्ठियंमि देवसियं ॥९५७॥

शेषा आपृच्छ्य गुरुं, स्वस्थाने तिष्ठन्ति. २ सूत्रार्थक्षरणहेतोः३ । आचार्ये स्वस्थाने स्थिते दैवसिकं प्रतिक्रामति ॥९५७॥

जो होज्ज उ असमत्थो, बालो बुद्धो गिलाणपरित्तो ।

सो आवस्सगजुत्तो, अच्छेजा णिज्जरापेही ॥९५८॥

*योऽनागतोत्सर्गेऽसमर्थो म० । स उपविष्टः कायोत्सर्गं कराति ॥९५८॥

आवासगं तु काउं, जिणोवदिट्ठं गुरुवण्णसेणं ।

त्तिण्णिथुई पडिलेहा, कालस्स विही इमो तत्थ ॥९५९॥

१ ० एवं सूर्यास्तसमयानन्तरं यदि निर्व्याघातो गुरुः क्षणिक आस्ते ततः सर्व एवाऽऽवश्यकं-प्रतिक्रमण कुर्वन्ति, अथ श्राद्धधर्मकथादिना व्याघातो गुरोर्जातः-अक्षणिकत्वं, ततः [पश्चाद्] गुरुरावश्यकभूमौ सन्तिष्ठते ॥९५६॥ ।k।, k संज्ञकप्रतौ गाथेयमनया रीत्या विवृताऽऽगति ।सं० ।

२ ० स्वस्थाने स्वस्थाने यथारत्नाधिकृतयाऽऽवश्यकोऽव्यां तिष्ठन्ति सूत्रार्थक्षरणहेतोः-सूत्रार्थगुणनन्निमित्तं कायोत्सर्गेण तिष्ठन्ति, केचन भणन्ति साधवः सामायिकसूत्रं पठित्वा कायोत्सर्गेण तिष्ठन्ति, कायोत्सर्गस्था ग्रन्थार्थान् चिन्तयन्ति यावद् गुरुरागतः [ततो गुरुः] सामायिकसूत्रमाकृष्य दैवसिकानतिचारान् चिन्तयति साधवोऽपि गुरौ तथास्थिते दैवसिकं० ।k।

३ ० र्थस्मरणहेतोः ।k।s। ४ यो ह्यनागतोत्सर्गेऽसमर्थो भवति ।k।

स्तुतित्रयं मङ्गलार्थं पठित्वा कालस्य प्रत्युपेक्षणार्थं निर्गच्छन्ति ॥९५९॥ तत्र कालवेलानिरूपणोऽयं विधिः—

दुविहो य होइ कालो, वाधातिम एयरो य णायव्वो ।
वाधाओ धंघसालाए, घट्टणं सड्ढकहणं वा ॥९६०॥

द्विधा कालो व्याघातेतरमेदात्, व्याघातः—घड्ढशालायामनाथमण्डपेऽन्योन्यः? घट्टना वैदेशिकैः स्तम्भैर्वा भवति, श्राद्धधर्मकथया व्याघातो भवति ॥९६०॥

वाघाते तइया सि, दिज्जइ तस्सेव ते णिवेयंति ।
णिव्वाघाते दुण्णिउ, पुच्छंती काल धेच्छामो ॥९६१॥

एवं घड्ढशालायां व्याघाते तृतीय उपाध्यायो दीयते, निर्व्याघाते द्वौ दण्डभृत्कालग्राहिणौ निर्यातः, पुनश्च तौ वृच्छतः कालं गृह्णीवः? ॥९६१॥ एतैर्व्याघातैर्हन्यते कालः—

१ घड्ढशालाया मण्डपे दीर्घे घट्टना परस्परेण वैदेशिकैर्वा स्तम्भैर्वा सह निर्गच्छतः प्रविशतो वा तादृचो व्याघातकालस्तथा श्राद्धकादीना यत्राचार्यो धर्मकथा करोति, सोऽपि व्याघातकालः, न तत्र कालग्रहणं भवति ॥९६०॥ ।k।

श्रीमती
शोधनिर्युक्तिः
॥३७६॥

आपुच्छण किइकम्मं, आवस्सियखलियपडियवाघाओ ।
इंदिय दिसा य तारा, वासमसज्झाहयं चेव ॥९६२॥

आपृच्छव गच्छन्ति दण्डिकां गृहीत्वा 'मत्थएण वंदामि कालवेलं निरूवेमो' इत्यभणने व्याघातो भवति,
वन्दनाऽकरणे व्याघातोऽविनयेन वा वन्दनं कुर्वन्ति । आवश्यकरूपेण व्याघातः, स्वलनं स्तम्भाद् पतनं वा ।
?इन्द्रियार्थाऽननुक्ते व्या०, दिग्मोहः०, तारिकाः पतन्ति, वर्षणं वा भ०, एभिर्वर्षाघातैः कालो न ग्राह्यः ।
अस्वाध्यायकं चेत्स्यात् ॥९६२॥

जह पुण वच्चंताणं, छीयं जोइं च तो णियत्तंति ।
णिव्वाघाते दोणिण उ, अच्छंति दिसा णिरिक्खंता ॥९६३॥

व्रजतां क्षुतं ज्योतिर्वा-अग्निः उद्योतो वा भ०, ततो निवर्त्तन्ते, निर्वर्षाघाते द्वावेव दिशं क्षणमात्रं निरूपयतः ॥९६३॥
एभिश्च कालभूमौ गतानामुपघातो भवति —

गोणादि कालभूमीए, होज्ज संसप्पगा व उट्टेज्जा ।
कविहमिय वास विज्जुक्क-गज्जिण वावि उवघातो ॥९६४॥

१ ० इन्द्रियाणा यदि विषया आन उक्त्वाः २दुः ।k।

कालमण्डले गौरुपविष्टो म०, कदाचित्कालभूमौ संसर्पणाः—पिपीलिकादय उच्छिष्टेरन् ॥९६४॥

सज्ज्ञायमचितंता, कणगं दद्द्रूण तो (प्र. पडि)णियसंति ।

वेलाए दण्डधारी, मा बोलं गंडए उवमां ॥९६५॥

स्वाध्यायमुखर्वाणा एकाग्राः कालवेलं निरूपयन्ति । वेलायां प्रविश्य गुरुसमीपे दण्डधारी वक्ति. मा बोलं कुरुत,^० यथोद्दिष्टो दण्डकः कस्मिंश्चित्कारणे आपन्ने उत्कुरुटिकामारुह्य भणति 'ग्रामे, इदं प्रातः कार्यम्,' एवं दण्ड-धार्यपि भणति, यदुत—कालग्रहणवेला वर्त्तते, ततश्च भवद्भिर्गर्जितादिषूपयुज्यम् ॥९६५॥

आधोसिए वह्हि, सुयंमि सेसेसु णिवडइ दंडो ।

अह तं वह्हि ण सुयं, दंडिज्जइ गंडओ ताहे ॥९६६॥

स्पष्टा^२ ॥९६६॥

० कुरुत. अल्पशब्दैरवहितैश्च भवितव्यम्, अत्र च दण्डकदृष्टान्तो. यथा हि दण्डकः ।k।

२ kसंज्ञकप्रताविमंगाथाऽनया रीत्या व्याख्याता ।सं०।—एवमात्रोद्धिते बहुभिः श्रुते र्तोर्कैर्न श्रुते ततस्तेषामुपरि दण्डो निपतति—सूत्रार्थ-करणरानानुज्ञायते, अथ बहुभिर्न श्रुतं [र्तोकैः श्रुतं] ततः दण्डधारिण एव दण्डः स्वाध्यायनिरोधः क्रियते, यथा दण्डका घोषामस्तोकैरश्रुते स्तोकाणा दण्डः ॥९६६॥ ।k।

श्रीमती
ओघनिर्युक्तिः
॥३७८॥

कालो सत्रज्ञा य तहा, देवि सम्पति जह समं चैव ।
तह तं तुलंति कालं, चरिमदिसं वा असत्रज्ञागं ॥९६७॥

तौ च प्रत्युपेक्षकौ कालः सन्ध्या च द्वे अपि समकमेव समाप्तिं ब्रजतस्तथा कालं तुलयतः । चरिमा—पश्चिमा
दिक् असन्ध्या—विगतसन्ध्या भ०, यथा कालश्च समाप्यते तथा गृह्णन्ति ॥९६७॥ एवंविधेन कालो ग्राह्यः—
पियधम्मो दढधम्मो, संविग्गो चैवऽवज्जभीरू य ।

खेयणो य अभीरू, कालं पडिलेहए साहू ॥९६८॥

खेदज्ञः—गीतार्थः ॥९६८॥ दण्डधारिणि घोषयित्वा निर्गते द्वितीयः कालग्राही कालसंदेशनार्थं गुरोः समीपं
याति । क्रथम्—

आयुत्तपुव्वभणिए, अणपुच्छा खलियपडियवाघाते ।
घोसंतमूढसंकिय,—इंदियविसएवि अमणुण्णे ॥९६९॥

१ प्रिय इण्डो— X X X X यस्य स मोक्षाभिलाषी, 'अ'० पापमीरु. खेदज्ञो—गीतार्थः अभीरुः—सत्त्वसंग्रह. । k ।

श्रीमती
ओषनिर्युक्तिः
॥३७९॥

उपयुक्तः सन् प्रविशति, पूर्वभणितमेतत्-यतो निर्गच्छतो यो विधिः, प्रविशतोऽपि स एव विधिः । अना-
पृच्छथ गृहीतस्य व्याघातः, तथा स्वलित्तस्य-व्याघा०, गुरुवन्दनकाले केनचित्सह जल्पतो व्या०, १ मूढो यदि भ०,
आवर्तान् विपर्यसेन क०, शङ्का किम् ?-आवर्त्ता दत्ता न वेति ॥९६९॥ प्रविष्टश्चासौ किं करोतीत्याह ।--

णिसीहिया णमोक्कारे, काउस्सग्गे य पंचमंगलए ।
पुव्वाउत्ता सब्बे, पट्टवणत्तउक्कणाणत्तं ॥९७०॥

प्रविशन्निपीधिकां करोति, नमस्कारं च क० 'णमो खमासमणाणं,' प्राप्तश्चेर्यापथिकी(का)प्रत्ययमष्टोत्त्वा(च्छवा)सो-
त्सर्गं क०, नमस्कारं च चिन्तयति पञ्चमङ्गलमित्यर्थः । पुनश्च संदिशापयित्वा कालग्रहणार्थं निर्गच्छति, आवश्यक्या-
दयस्तथैव, 'पुंः पूर्वमेव दण्डधारिषोपणानतरं सर्वे गर्जितादौ उपयुक्ता भवन्ति, गृहीते काले स्वाध्यायं प्रस्थापयन्ति,
'चउ'० कालचतुष्टयस्य [यथा] नानात्वं भवति, तथा वक्ष्यामः ॥९७०॥ कालं गृह्णतोऽयं विधिः ।--

थोत्रावसेसियाए, सञ्जाए ठाइ उत्तराहुत्तो ।
चउवोसगटुमपुफिय-पुव्वग एक्केक्यदिसाए ॥९७१॥

श्रीमती
श्रीवनिर्घृष्टितः
॥३८०॥

स्तोकावशेषायां सन्ध्यायां कालमण्डलं प्रमृज्य, निपीथिकां कृत्वा कालमण्डले प्रविशति । उत्तराभिमुखः
कायोत्सर्गं करोति । तस्मिंश्चाष्टोच्छ्वासोत्सर्गं क०, नमस्कारेणोत्सर्गं सूत्र एव चतुर्विंशतिस्तवं पठति, तथा हुम-
पुष्पिकं, 'धम्मो मंगलपुञ्जगं'ति, श्रामण्यपूर्वकं 'कहं नु कुञ्जे'त्यादिकमित्यर्थः । एतच्चैकैकस्यां दिशि कर्षति
दण्डधार्यपि उत्तराभिमुखसंस्थितस्य वामपार्श्वेऽप्रतो दण्डकं धरति । ऊर्ध्वस्थितः पुनस्तस्य पूर्वादिषु चलतस्तथैव
अमति ॥९७१॥

भासंतमूढसंकिय-इदियविसए य होइ अमणुणे ।
विटू य छीयऽपरिणय, सगणे वा संकियं तिण्हं ॥९७२॥

भाषमाणः—ओष्ठमञ्चारेण पठन् यदि कालं गृह्णाति ततो व्याहन्यते १कालः, तथा शङ्कितेनाऽपि गर्जितादिना
त्रयाणां कालो भज्यते नैकद्वयोः । तच्च स्वगणे[गच्छे] न परगणे ॥९७२॥ इमां गाथां किञ्चिद्दशाख्यानयति ।—

मूढो व दिसऽज्जयणे, भासंतो वावि गिण्हइ ण सुज्जे ।
अणं च दिसज्जयणं, संकंतोऽणिट्ठविसयं वा ॥९७३॥

१ ० कालः मूढो दिशि, अध्ययने वा भवति, विन्दुस्वरिपत्ति शरीरस्थेषुर्वा, 'अपरिणत' इति कालग्रहणभावोऽपगतोऽन्यचित्तो जातः ।S। ।k।

कालग्रहणा-
धिकारः ।

॥३८०॥

संक्रान्तोऽन्यां दिशम् अध्ययनं वाऽन्यत्संक्रान्तो द्रुमुष्णिकां मुक्त्वा श्रामण्यपूर्वके गतः । उचरातो दिशो दक्षिणां गतः । तदा न शुद्धयति ॥९७३॥

जो वच्वंतिमि विही, आगच्छंतिमि हेइ सो चेव ।

जं एत्थं णागत्तं, तमहं बुच्छं समासेणं ॥९७४॥

यः प्रथमं वसतेर्ब्रजतो विधिरुक्तः, आगच्छतोऽपि वसतौ स एव विधिः । यद् नानात्वं तदहं वक्ष्ये ॥९७४॥

णिसीहिया णमुक्कारं, आसज्जावडपणजोइयखे ।

अपमज्जिय भीए वा, छीए छिण्णेव कालवहो ॥९७५॥

‘णमुक्कारं’ ‘णमो खमासमणणं’ ति, तथा आसज्जासज्जेत्यकरणे व्या० । कस्यचिदाभ(भि)डणे व्या० । पतनं लेट्वादेरात्मनो वा ज्योतिःस्पर्शे व्या० । यद्यप्रमार्जय न्प्रविशति, भीतस्त्रस्तो वा चेद् भवति, यदि मर्जारादि-स्तिर्यग् छिन्दन् व्रजति, ततः कालवधः ॥९७५॥

आगम इरियावहिया, मंगल आवेयणं तु मरुणायं ।

सव्वेहिवि पट्टुविएहि, पच्छाकरणं अकरणं वा ॥९७६॥

आगत्य गुरुसमीपमीर्यां प्रतिक्रामति । उत्सर्गेऽष्टोच्छ्वासं चिन्तयति । ततो गुरोरावेदयति कालं अत्र मरुक-

दृष्टान्तः ॥ स्नापि पत्तने राज्ञा ब्राह्मणानां दानं दत्तं, तैश्च वीषितं यः समर्थः स आगत्य गृह्णातु भागम् । एव-
माहने (य) आगतस्तेन लब्धः । यो ग्रामादी गतः स भ्रष्टः । एवं दण्डधारिणा घृष्टे ये उपयुक्ताः प्रस्थापित-
स्वाध्यायाश्च तेषां स्वाध्यायकरणं दीयते नेतरेषाम् ॥९७६॥ एतदेवाह—

सण्णिहियाण वडारो, पट्टविय पमाय णो दए क्कलं ।
वाहिठिए पडियरण, पविसइ ताहेव दंडधरो ॥९७७॥

सन्निहितानां त्रैविध्यब्राह्मणानां 'वडारो'त्ति वण्टकः । ये तु नागतास्तेषां न वण्टकः — विभागो जातः । एव-
मत्रापि प्रस्थापितस्वाध्यायानां स्वाध्यायो दीयते न तु प्रमादिनां । निवेदितकालेऽन्यः प्रतिजागरको बहिर्याति
दण्डधारा प्रविशति ॥९७७॥

पट्टविय वंदिए या, ताहे पुच्छेइ किं सुयं भंते ! ।
तें वि य कहंति सव्वं, जं जेण सुयं व दिट्ठं वा ॥९७८॥

प्रस्थापितस्वाध्यायो वन्दितगुरुश्च साधून् प्रच्छति दण्डधारी ॥९७८॥

एक्कस्स दोणह व संकियमि, किरइ ण कीरण तिण्हं ।
सगणमि संकिए परगणमि गंतुं ण पुच्छंति ॥९७९॥

श्रीमती
ओषनिर्युक्तिः
॥३८२॥

कालग्रहण-
विधि-
निरूपणम् ।

॥३८२॥

पररणे गत्वा न पृच्छति, यतः स कदाचित्कालग्राहको रुधिरादिना युक्त आसीत्तौ देवता कालं शोध-
यितुं न ददाति, तत्र तु-पररणे नैवं, अथवा पररण एवानायुक्तः कश्चिद् भ० । इह तु नैवं तस्मात्पररणो न
प्रमाणम् ॥९७९॥ कालचतुष्के नानात्वमाह—

कालचतुष्के णाणत्तय' तु, पादोसियंमि सव्वेवि ।
समयं पट्टवय'ती, सेसेसु समं व विसमं वा ॥९८०॥

प्रादोषिके काले सर्वे समकं स्वाध्यायं प्रस्थापयन्ति, शेषेषु त्रिषु समकं विषमं वा प्रस्थापयन्ति ॥९८०॥
कनकमानमाह—

इंदियमाउत्ताण'; हणंति कणगा उ सत्त उक्कोसं ।
वासासु य त्तिणि दिसा, उउबद्धे तारगा त्तिणि ॥९८१॥

वर्षासु प्राभातिके काले गृह्यमाणे तिसृषु दिक्षु-^१यथाऽऽलोक्यते, ततो गृह्यते कालोऽन्यथा व्याघातः,
शेषेष्वधेषु चतसृष्वपि दिक्षु चेदालोको भवति, ततो गृह्यते नान्यथा ॥ ऋतुत्रये तारिकात्रयं दृश्यते, ततः
शुद्धयति नान्यथा आधेषु त्रिषु कालेषु, प्राभातिकस्तु एकस्यामपि तारिकायां गृह्यते ॥९८१॥ इमां गाथां
व्याख्यानयति—

श्रीमती
ओधनिर्धुक्तिः
॥३८३॥

कालग्रहण-
विधि-
निरूपणम् ।

॥३८३॥

श्रीमती
ओयनिर्युक्तिः
॥३८४॥

कणगा हणंति कालं, ति-पंच-संत्वे धि-सिसिर-वासे ।
उक्त्वा उ सरेहागा, रेहारहितो भवे कणतो ॥१८२॥

कनका ध्वन्ति कालं त्रयः पञ्च सप्त यथाक्रमं ग्रीष्म-शिशिर-वर्षासु ॥१८२॥

सर्वेवि पढमजामे, दोणिण उ वसभा उ (प्र. ण) आइमा जामा ।
तइओ होइ गुरुणं, चउत्थओ होइ सर्वेसि ॥१८३॥

द्वौ आद्यौ यामौ वृषमाणां भवतः? ॥१८३॥

वासासु य तिणिण दिसा, हवंति पाभाइयम्मि कालंमि ।
सेसेसु तीसु चउरो, उउंमि चउरो चउदिसंमि ॥१८४॥

वर्षासु तिसृषु दिक्ष्वालोके प्राभातिको गृ०, शेषेषु २त्रिषु चतसृष्वप्यालोके सति नान्यथा, ऋतुयद्वे चत्वारोऽपि
कालाश्चतुर्दिक्ष्वालोके गृह्यन्ते नान्यथा ॥१८४॥

१० भवतः, ते हि प्रहृद्यं सूत्रार्थं चिन्तयन्ति ।K।

२ त्रिषु-कालेषु ।मं०।

कालग्रहण-
विधि-
निरूपणम् ।

॥३८४॥

तिसु तिष्णि तारगा उ, उडुमि पाभाइए अदिट्टे वि ।
वासासु अतारागा, चउरो छण्णे णिविट्ठोवि ॥१८५॥

ऋतुचद्वे त्रिष्वधेषु कालेषु त्रयस्तारा विलोबयन्ते । ग्रामातिकस्तारादर्शनेऽपि गृ०, वर्षासु घनाच्छादितेषु अपि
अदृष्टताराश्चत्वारोऽपि गृ०, ग्रामातिकमुपविष्टोऽपि गृ० ॥१८५॥ एतदेवाह—

ठाणाऽसति बिदूसु, गेण्हइ गिट्ठोवि पच्छिमं कालं ।
पडियरइ बाहि एको, एको अंतट्ठिओ गिण्हे ॥१८६॥

बिन्दुषु पतसु एको द्वारस्थितः प्रतिजागर्ति एको अन्तर्गृह्णाति ॥१८६॥

पाओसियअड्ढरत्ते, उत्तरदिसि पुव्वः पेहए कालं ।
वेरत्तिर्यमि भयणा, पुव्वदिसा पच्छिमे काले ॥१८७॥

ग्रादोषिकोऽर्द्धरात्रिकश्चोत्तरस्यां दिशि प्रथमं प्रत्युपेक्ष्यते, वैरात्रिके भजना उत्तरस्यां प्राच्यां वा, पश्चिमे तु
ग्रामातिके २ पूर्वस्यामेव ॥१८७॥

१. ० जागर्ति उक्कादिपात एकोऽन्तर्मध्ये गृह्णाति कालम् ० ।k।

२. पूर्वस्यामेव दिशि प्रथमं गृह्णाति ।k।

श्रीमती
शोचनिर्युक्तिः
॥३८६॥

सज्ज्ञायं काऊणं, पढमवितियासु देासु जागरणं ।
अण्णं वावि गुणंती, सुणंति ज्ञायंति वाऽसुद्धे ॥१८८॥

चेच्छुद्धयति प्रादोषिकः कालः । ततः स्वाध्यायं कृत्वा प्रथमद्वितीयपौहष्योर्जागरणं कुर्वन्ति । अशुद्धेऽन्य-
दुत्कालिकं गुणन्ति गृणन्ति ध्यायन्ति वा ॥१८८॥

जो चैव अ सयणविही, जेगाणं वणिओ वसहिदारे ।
सो चैव इहंपि भवे, णाणत्तं णवरि सज्ज्ञाए ॥१८९॥

य एव शयितव्ये विधिः २पूर्वमेकानेकानां ग्रन्थुपेक्षकाणां व्याख्यातः वसतिद्वारे, स एवाऽत्रापि, नानाल-
मिदं, यदुत स्वाध्यायं कृत्वा स्वपन्ति ॥१८९॥

एसा सामायारी, कहिया भे ! धीरपुरिसंपणत्ता ।
सम्मत्तं पिडदारं ।

एत्तो उवहिपमाणं, बुच्छं सुद्धस्स जह धरणा ॥१९०॥

१. यदि ।। २ पूर्वमेकानां ।।

कालग्रहण-
विधिः ।

। ३८६॥

उक्तं पिण्डद्वारम् । उपधिद्वारमाह—शुद्धस्य वस्त्रादेर्यथा धरणं भवति, तथा वक्ष्ये ॥९९०॥ तत्त्वभेदपर्यावैव्यर्थित्वेति
न्यायात् पर्यायानाह—

उवही उवगहे संगहे य, तह पगगहुगहे चव ।
भंडग उवगरणे या (प्र. विय), करणेवि य हुंति एगट्टा ॥९९१॥

उपदधातीत्युपधिः, किं ? द्रव्यतः शरीरं, भावतो ज्ञानादीनि उपदधाति १, उपगृह्णतीत्युपग्रहः २. संगृह्णातीति
संग्रहः ३, प्रकर्षेण गु० प्रग्रहः ४, अवगृह्णतीत्यवग्रहः ५, भण्डकं ६, उपकरणं ७, करणं ८, इत्येते एकार्थाः
॥९९१॥ तद्भेदमाह—

ओहे उवगहंमि य, दुविहो उवही उ होइ णायव्वो ।
एक्केको वि य दुविहो, गणणाए पमाणतो चव ॥९९२॥

ओषोपधिः-उपग्रहोपधिश्चेति द्विषोपधिः; स एकैको द्विधा १गणनया प्रमाणतश्च, तत्रौषोपधिः नित्यमेव यो
गृह्यते, उपग्रहोपधिस्तु कारणे आपन्ने संयमार्थं यो गृह्यते ॥९९२॥ तत्रौषोपधिर्जिनकल्पिकानां प्रतिपाद्यते, तत्राऽपि
गणनाप्रमाणत आह—

पतं पत्तावंथो, पायह्वनं च पायकैसरिया ।
पड्याइं रयत्ताणं च, गुच्छओ पायणिज्जोगो ॥९९३॥

पात्रकस्यापनकम् । पात्रनिर्यगः पात्रपरिकरः ॥९९३॥

तिण्णैव य पच्छागा, रयहरणं चैव होइ मुहपत्ती ।
एसा दुवालसविहो उवही जिणकप्पियाणं तु ॥९९४॥

त्रयः प्रच्छादकाः कल्पाः । एष द्वादशविध उपधिर्जिनकल्पिकानाम् ॥९९४॥ स्थविरोपधि गणनाप्रमाणत आह—

एप् चैव दुवालस, मत्तग अइरंगचोलपट्टो य ।
एसो (प्र. उ) चउह(प्र. द)सविहो, उवही पुण थेरकप्पम्मि ॥९९५॥

एत एव द्वादश, अतिरिक्तस्तु मात्रकञ्चोलपट्टश्च भवति, एष चर्तुदशविधोपधिः स्थविरकल्पिके भवति ॥९९५॥
अधुना संग्रहगाथामाह—

जिणा वारसरूवाहं, थेरा चउदसरूविणो ।
अज्जाणं पणवीसं तु, अओ उइहं उवगणहो ॥९९६॥

जिनानां—जिनकल्पिकानां द्वादशरूपाणि उक्तलक्षणानि भवन्ति, आर्याणां भिक्षुणीनां पञ्चविंशतिरूपोपधिर्विध्य-
माणः, अत ऊर्ध्वमुपग्रहोपधिर्वेदितव्यः ॥९९६॥ स जिनकल्पिकस्थविरकल्पिकोपधिः सर्व एव त्रिधा भवति,
तत्र जिनकल्पिकानामाह—

तिण्णेव य पच्छागा, पडिग्गहो चेव होइ उक्कोसो ।

गुच्छगपत्तगठवणं, मुहणंतगकेसरि जहणो ॥९९७॥

त्रयः प्रच्छादकाः पतद्ग्रहश्च, एष उत्कृष्टः प्रधानश्चतुर्विधोऽप्युपधिः, गोच्छक्रः पात्रकस्थापनं मुखानन्तकं
शुक्वस्त्रिका पात्रकेसरी एष चतुर्विधो जघन्योऽग्रधानः, पात्रबन्धः पटलानि रजह्माणं रजोहरणमित्येष चतुर्विधोऽ-
पि मध्यमः ॥९९७॥ स्थविरकल्पिकानामाह—

पडलाइं रयत्ताणं, पत्ताबंधो य चोलपट्टो य ।

रयहरण मत्तओऽवि य, थंरणं छन्विहो मज्झो ॥९९८॥

एष षड्विधो मध्यमः, उत्कृष्टो जघन्यश्च जिनकल्पिकत्रत् ॥९९८॥ आर्याणां गणनाप्रमाणत ओवोपधिमाह—

पत्तं पत्ताबंधो, पांयट्टवणं च पायकेसरिया ।

पडलाइं रयत्ताणं, गोच्छओ पांयणिज्जो ॥९९९॥

भीमती
ओघनिर्युक्तिः
॥३९०॥

स्पष्टा ॥९९९॥

तिष्णैव य पच्छागा, रयहरणं चैव होइ मुहपती ।
ततो य मत्तगो खलु, चउदसमो कमढगो चैव ॥१०००॥
उग्गहणंतगपट्टो, अद्धोरुग चलणिया य वोद्धव्वा ।
अन्भितर वाहिरियं, सणि तह कंचुगे चैव ॥१००१॥
उक्कच्छिय वेकच्छी, संघाडी चैव खंधकरणी य ।
ओहोवंहिमि एए, अज्जाणं पण्णवीसं तु ॥१००२॥

कमढकमेतदर्थं भवति, यतस्तासां प्रतिग्रहको न भ्रमति, तुच्छस्वभावत्वात्, कमढके भुञ्जते ॥१०००-१-२॥
भाष्यकारो गाथाद्वयं व्याख्यानयति-

णावाणिभो उग्गहणंतगो उ, सो गुञ्जदंसरक्खट्ठा ।
सो उ पमाणेणो, घणमसिणो देहमासज्जा ॥१००३॥
पट्टो वि होइ एक्को, देहपमाणेण सो उ भइयव्वो ।
छायंतोग्गहणंतं, कडिबंधो मल्लकच्छ वा ॥१००४॥

आर्याणां
पञ्चविंशत्योषो-
पधिनामानि ।

॥३९०॥

अद्दोरुगो उ ते दोवि, गेण्डिउं छाये कडिविभागं ।
जाणुपमाणा चलणी, असीविया लंखियाएव्व ॥१००५॥
अंतो णियंसणी पुण, लीणतरा जाव अद्धजंघाओ ।
बाहिरखालु(हि खलुग)पमाणा, कडी य दोरेण पडिबद्धा ॥१००६॥

‘घणमसिणो’ षनम् आत्वं बीजपानरक्षार्थं वा, मसृणं कर्कशस्पर्शत्यागार्थं, कस्याश्चित्सूक्ष्मं कस्याश्चित्सूक्ष्मं
पट्टश्चतुरङ्गुलः—पृथुः कटीमानदीर्घः, पृथुकट्यां दीर्घः कृशकट्यां ह्रस्व इति मल्लचर[ल]णाकृतिः ॥१००३—१००४॥
अथ ऊरुकार्द्धं भजत्यद्धौलकः, परमूर्ध्वोस्तरं ऊरुद्वये च कशाबद्धः । लंखि[लुङ्ग]का वशोपरि नर्तकी
तत्परिधानवत् ॥१००५॥

अन्तर्निवसनी पुनः उपरि कटिभागात् [आरभ्य अथः] बहिर्निवसनी गुल्फौ यावत् अघः षड्विधोपकरणम्
उक्तम् ॥१००६॥

छाण्ड अणुकमइ (प्र.कुइए), उरोरुहे कंचुओ य असीविओय ।
एमेव य ओकच्छिय, सा णवरं दाहिणे पासे ॥१००७॥

श्रीमती
आधनिर्युक्तिः

॥३१२॥

[स्वहस्तेन] सार्द्धत्रिहस्तदीर्घः, हस्तपृथुः, स्वदेहमाननिषन्नो वा पार्श्वद्वयेऽपि कशाबद्धः । अणुः—स्वल्पं कञ्चुकाभ्यन्तरे ससंचारा, [उरोरुहावित्यर्थः] 'एवमेव च' कञ्चुकवल्कलासमीपाच्छादिका उपकक्षिका सार्द्धहस्तमाना चतुरस्रा ॥१०७॥

वेक(प्र. ग.)च्छिया उ पट्टो, कंचुयमुकच्छियं व छाएइ ।
संधाडीओ चउरो, तत्थ दुहत्था उवसयंमि ॥१००८॥

वैकक्षिका वामपार्श्वे, संधाटिका प्रच्छाद्यः, तत्थ जा संधाडी दुहत्थिया ष्पिहुत्तेण सां खोमिया होइ ॥१००८॥

दुण्णि तिहत्थायामा, भिक्खट्ठा एग एग उच्चारे ।
ओसरणे चउहत्था, णिसण पच्छायणी मसिणा ॥१००९॥
खंधकरणी य चउहत्थ-वित्थडा(रा) वायविहुयरकखट्ठा ।
खुज्जकरणी उ कीरइ, ख्ववईणं कुड(ड)हंउं ॥१०१०॥
संधाइमेअ(त)रा वा, संबवेसो समासओ उवही ।
पासग बच्छ मज्झुसिरो, जं चाइणं तयं एयं ॥१०११॥

१. ० पिहुत्तेणे न सा खोमिया ० lki

२. २. संधाइमे, इत्यत आरभ्य 'बुच्छामि' पर्यन्ताः गाथाः । k। संज्ञकप्रती न सन्ति । सं० ।

आर्याणां
पञ्चविंशत्योषा-
पधिनामानि ।

॥३१२॥

१ जिणा बारसरुपाणि० ॥ १०११ ॥

उक्कोसगो ऽजणणं, चउव्विहो मज्झिमो वि एमेव ।

जहण्णो चउव्विहो खलु, इत्तो थेराण बुच्छामि ॥१०१२॥

उक्कोसो थेराणं, चउव्विहो छव्विहो अ मज्झिमओ ।

जहण्णो चउव्विहो खलु, इत्तो अज्जा(ज्जा)ग बुच्छामि ॥१०१३॥

उक्कोसो अट्टविहो, मज्झिमओ होइ तेरसविहो उ ।

जहण्णो चउव्विहोवि य, तेण परमुवग्गहं जाण ॥१०१४॥

उत्कृष्टोपधिः पात्रं, संघाडी ४, खंधकरणी, अंतोणियंसणी बहिणियंसणी, अयमष्टविधः प्रधानः । पात्र-
बन्धः १. पटलानि २. रजत्तानि ३. रजोहरणं ४. मात्रं ५. उपग्रहानन्तकं ६. पट्टकः ७. अर्द्धोरुकः ८. चलणी
९. कञ्चुकः १०. उपकक्षिका ११. वैकक्षिका १२. कमढकः १३. अयमार्यिकाणां त्रयोदशभेदो मध्यमोपधिः ।
पात्रस्थापनकं, पात्रकेसरिका, गुच्छो, सुवस्त्रिकाश्चायं जघन्यश्चतुःप्रकारः । अतः परं यः कारणे संयमार्थं गृह्यते
स उप[अव]ग्रहोपधिः ॥१०१४॥

श्रीमती
ओषनिधुक्तिः
॥३९४॥

एगं पायं जिणकण्पियाण, थेराण मत्तआ विइओ ।

एयं गणणपमाणं, पमाणमाणं अओ बुच्छं ॥१०१५॥

एकमेव पात्रं जिनकल्पिकानां, स्थविरकल्पिकानां तु मात्रको द्वितीयो भवति, इदमेकद्वयादिकं गणनाप्रमाणम्
॥१०१५॥ इत ऊर्ध्वं प्रमाणप्रमाणं वक्ष्ये—

तिण्णि विहत्थी चउरंगुलं च, भाणस्स मज्झिमपमाणं ।

इत्तो हीण जहणं, अइरेगतरं तु उक्कोसं ॥१०१६॥

समचतुरस्रं वृत्तं दोरेण मीयते, तिर्यगूर्ध्वोद्यो यदि सदवरकस्तिस्रो वितस्तयश्चतुरङ्गुलानि भवन्ति ततो
भाजनस्येदं मध्यमप्रमाणम्, इतोऽस्मात्प्रमाणाद्यद्धीनं तज्जन्यं यदतिरिक्तं तदुत्कृष्टम् ॥१०१७॥
प्रकारान्तरेण प्रमाणमाह—

इणमणं तु पमाणं, णियगाहाराउ होइ णिफ्फणं ।

कालपमाणप(प्र. पमाण)सिद्धं, उदरपमाणेण य वयंति ॥१०१७॥

इदमन्यत् प्रमाणं, येनाहारेण निष्पन्नम् । एतदृक्तं भवति, कांजिकादिद्रवोपेतभवत्स्य चतुरङ्गुलैर्न्यूनं यत्पात्रं
यदि साधुर्भुङ्क्ते तच्चाहर्गुविधं मध्यमप्रमाणं, तच्चेकविधं ग्रीष्मकालप्रमाणसिद्धमुदरप्रमाणसिद्धं वदन्ति ॥१०१७॥ एतदेवाह—

उक्कोस तिसामसे, दुगाउअद्धानमागओ साहू ।

चउरंगुलूण भरियं, जं पज्जतं तु साहुस्स ॥१०१८॥

उत्कृष्टमासयोज्यैषाषाढयोर्द्विगव्यूताध्वानाऽगतो यो मिधुश्चतुर्भिरङ्गुलैर्न्यूनं भृतं सत् पर्याप्त्या [यत्]
साधुर्भुङ्क्ते तदित्यंभृतं कालप्रमाणोदरप्रमाणसिद्धं पात्रं मध्यमं भवति ॥१०१८॥

एयं चैव पमाणं, सविसेसयरं अणुगगहपवत्तं ।

कंतारे दुब्भिवस्से, रोहगमाईसु भइयवं ॥१०१९॥

एतदेव पूर्वोक्तं प्रमाणं यदा सन्निशेषतस्म अतिस्विकृतं भवति, तदा तद् अनुग्रहार्थं प्रवृत्तं भवेत्, एतदुक्तं भवति, बृहत्तरेण पात्रेणाऽन्येभ्यो दानेनानुग्रहार्थमात्मनः क्रियेत, तच्च क्रान्तारे महतीमटवीसुत्तीर्यान्त्येभ्योऽप्यर्थं गृहीत्वा व्रजति—येन बहूनां भ०, तथा दुर्भिक्षे अलभ्यमानायां भिक्षायां बहूटित्वा बालादिभ्यो ददाति, तच्चातिमात्रे भाजने सति भ०, तथा रोधके कोट्टस्य जाते सति कश्चिज्जोजनं श्रद्धया दद्यात्तत्र तन्नीयते येन बहूनां भ०, एतेषु भजनीयं सेवनीयं तदतिमात्रं पात्रम् ॥१०१९॥ इमां गाथां व्याख्यानयति—

वेयावच्चगरो वा, णंदीभाणं धरे उवग्गहियं ।

सो खलु तस्स विसेसो, पमाणञ्जुत्तं तु सेसाणं ॥१०२०॥

श्रीमती
ओघनिर्युक्तिः
॥३९६॥

वैयावृत्यकरो वा नन्दीपात्रं धारयत्यौषग्रहिकं गुरुसमर्पितं निजं वा, स खलु तस्यैव वैयावृत्यकरस्य विशेषः, एतदुक्तं भवति—यदतिरिक्तं पात्रधारणमयं तस्यैवैकस्य वैयावृत्यकरस्य विशेषः क्रियते, शेषाणां तु साधूनां प्रमाणयुक्तमेव पात्रं भवति ॥१०२०॥

दिज्जाहि भाणपूरंति, रिद्धिमं कोवि रोहमार्हिसु ।

तत्थवि तस्सुवओगो, सेसं कालं तु पडिक्कुट्टो ॥१०२१॥

२दद्याद्भ्राजनपूरकं कश्चिद् ऋद्धिमान् पचनरोधकादौ, तत्र तस्य नन्दीपात्रस्योपयोगः, शेषकालं तस्योपयोगः प्रतिक्रष्टः ॥१०२१॥

पायस्स लखणमलखणं च, भुज्जो इमं वियाणित्ता ।

लखणजुत्तस्स गुणा, दोसा य अलखणस्स इमे ॥१०२२॥

१. • त्यक्कुतो० ।।।।।

२. एतच्च तेन (प्रमाणातिरिक्तेन पात्रेण, प्रयोजनम् ।।।।

नन्दीपात्र—
स्योपयोगिता ।

॥३९६॥

श्रीमती
ओ. घनिर्धुवितः
॥३९७॥

पात्रस्य लक्षणमलक्षणं ज्ञात्वा भूयः पुनर्लक्षणोपेतं ग्राह्यं, यतो लक्षणोपेतस्याऽस्मी गुणाः, अपलक्षणोपेतस्याऽस्मी दोषा वक्ष्यमाणाः । तस्माच्छक्षणोपेतमेव ग्राह्यम् ॥१०२२॥ तच्चेदम्—

वट्टं समचउरंसं होइ, थिरं थावरं च वण्णं च ।

हुंडं वायाइद्धं, भिण्णं च आधारणिज्जाइं ॥१०२३॥

वृत्तं, समचतुरस्रं, स्थिरं—सुप्रतिष्ठानं, स्थावरं न परकीयं याचितं, वर्ण्यं—स्निग्धवर्णोपेतं यद्भवति तद् ग्राह्यं नेतरत्, उक्तं लक्षणोपेतम् । हुण्डं क्वचिन्निम्नं क्वचिदुन्नतं, 'वा'० अकालेनैव शुष्कं संकुचितं बलिभृतम् । भिन्नं—राजियुक्तं सच्छिद्रं वा, एतानि न धार्यन्ते ॥१०२३॥ लक्षणयुक्तस्य फलमाह—

संठियंमि भवे लाभो, पतिट्ठा सुपतिट्ठिते ।

णिव्वणे किच्चिमारोगं, वण्णइट्ठे णाणसंपया ॥१०२४॥

संस्थिते वृत्तचतुरस्रे पात्रे ध्रियमाणे लाभो भवति, प्रतिष्ठा गच्छे भवति सुप्रतिष्ठिते स्थिरे, निर्व्रणे कीर्तिरोग्यं च भवति, वर्णाढ्ये ज्ञानसंपद् भवति ॥१०२४॥ अपलक्षणयुक्तदोषमाह—

१. ० घ्नान ५त्तद् ग्रहन्ते, तथा स्थावरं, न परकीयोपस्करवन् कतिपयदिनस्थायि, तथा निग्ध० ।k।

लक्षणालक्षणोन्ने
पात्रस्य
फलदोषौ

॥३९७॥

हुंडे चरित्तभेदो, सबलंमि य चित्तविभ्रमं जाणे ।
दुप्पए खीलसंठाणे, गणे च चरणे च णो ठाणं ॥१०२५॥

हुंडे चारित्रविनाशो भवति, शबले-चित्रले चित्तविभ्रमः-चित्तविच्छुतिर्वा भवति, 'दुप्पए'
तथा १ कीलवदूर्ध्वंस्थाने, गणे चरणे वा न प्रतिष्ठानं भवति ॥१०२५॥ अधोभागेऽप्रतिष्ठिते,

पउमुप्पले अकुसलं, सब्वणे वणमादिसे ।

अंतो बहिं च दइढंमि, मरणं तत्थ णिद्विसे ॥१०२६॥

अत्रः स्थासकाकारे पात्रेऽङ्कुशलं भवति, २सत्रणपात्रे व्रणो भवति तत्स्वामिनः । तथा अन्तर्द्विर्वा दग्धे
सति मरणं निर्दिश्यते ॥१०२६॥

अकरंडगम्मि भाणे, हत्थो उडं जहा ण घट्टेह ।
एयं जहणयमुहं, वत्थुं पप्पा विसालं तु ॥१०२७॥

१. ० दूर्ध्वसंस्थाने । २। १। २. सत्रणे व्रणश्च तत्स्वामिनः । १।

करण्डको-बंधग्रथितः समतलकः करण्डकस्येवाकारो यस्य तत्करण्डकं, न करण्डकमकरण्डकं, वृत्तचतुरस्रमित्यर्थः, तस्मिन्नेवंविधे पात्रे हस्तः प्रविशन् ओष्ठं-कर्णं यथा न घट्टयति न स्पृशति एतज्जघन्यस्य पात्रं, वस्तु प्राप्य-
२ वस्त्राश्रित्य सुखेनैव गृहीतं-ददातीत्येवमाद्याश्रित्य विशालतरं मुखं क्रियते ॥१०२७॥ किमर्थं भाजनग्रहणमिति चेदुच्यते—

छक्कायरकूखण्टा, पायगहणं जिणेहि पणत्तं ।

जे य गुणा संभोए, हवंति ते पायगहणेवि ॥१०२८॥

षट्कायरक्षणार्थं, पात्ररहितः साधुर्भोजनार्थी षडपि [कायान्] व्यापादयति, तस्मात्पात्रग्रहणं जिनेः ग्रहणं, य एव गुणा मण्डलीसंशो[भो]गे वर्णितास्त एव पात्रग्रहणेऽपि ॥१०२८॥ के च ते, तदाह—

अतरंतवालुवुड्ढा, सेहाएसा गुरू असहुवग्गे ।

साहारणेगहाऽलद्धि-कारणा पादगहणं तु ॥१०२९॥

एभिः कारणैः पात्रग्रहणं भवति, उक्तं पात्रकप्रमाणम् ॥१०२९॥

१.० एतज्जघन्यस्य पात्रं=एतज्जघन्यमुखं पात्रकमित्यर्थः । सं० २.० वस्त्राश्रित्य विशालतरं मुखं क्रियते किमर्थं० । k।

३.० षडपि कायान्, व्या० । k।

श्रीमती
ओषनिर्युवितः

॥४००॥

पत्ताबंधप्रमाणं, भाणप्रमाणेण होइ कायव्वं ।

जह गंठिमि कर्यंमि, कोणा चउरंगुला हुंति ॥१०३०॥

पात्रबन्धप्रमाणं भाजनप्रमाणेन भ०, यथा ग्रन्थौ कृते-दत्ते कोणौ चतुरङ्गुलप्रमाणौ भवतस्तथा कार्यम् ॥१०३०॥

पत्तट्टवणं तह गुच्छओ य, पायपडिलेहणीआ य ।

तिण्हंपि यप्पमाणं. विहत्यि चउरंगुलं चैव ॥१०३१॥

पात्रस्थापनं, १गुच्छकः, पात्रशुखवस्त्रिका एतेषां त्रयाणामपि वितस्तिश्चत्वार्यङ्गुलानि च प्रमाणं चतुरस्रं द्रष्टव्यम् । पात्रस्थापनगुच्छौ ऊर्णामयौ, पात्रकेसरी खोमिया ॥१०३१॥

रयमादिरक्खणट्टा, पत्तट्टवणं जिणेहिं पणत्तं (प्र. विऊ उवइसंति) ।

होइ पमज्जणहंउं तु, गोच्छओ भाणवत्थाणं ॥१०३२॥

रजआदिरक्षणार्थं पात्रस्थापनकं भवति, गुच्छको भाजनवस्त्राणां प्रमार्जननिमित्तं भवति, गुच्छकेन हि पटलानि प्रमृज्यन्ते ॥१०३२॥

पात्रबन्धादीनां
प्रमाणम् ।

॥४००॥

श्रीमती
ओषधिनियुक्तिः
॥४०१॥

पायपमज्जणहेउं, वेसरिया पाए पाए एकैका ।
गोच्छगपत्तट्टवणं, एकैकं गणणमाणेणं ॥१०३३॥

पात्रे पात्रे एकैका पात्रकेसरिका भवति, तथा गुच्छकः पात्रस्थापनकं शैवेककं गणनामानेन भवति ॥१०३३॥
जेहिं सविया ण दीसइ, अंतरिओ तारिसा भवे पडला ।

तिणिण व पंच व सत्त व, कयलीगभोवमा मसिणा ॥१०३४॥

यैः पटलैस्त्रिभिरेकीकृतैः सविता अन्तरितो न दृश्यते, पञ्चभिः सप्तभिर्वा, कदलीगर्भोपमानि शुक्लानि मसृणानि
वनानि पटलानि भवन्ति ॥१०३४॥ यदुक्तं श्रीणि पटलानि पञ्च सप्त वा, एतदेव कालभेदेनाऽऽह—

गिग्हासु तिणिण पडला, चउरो हंमंत पंच वासासु ।

उक्कोसगा उ एए, एत्तो पुण मज्झिमे वुच्छं ॥१०३५॥

श्रीण्ये श्रीणि, हेमन्ते चत्वारि, वर्षासु पञ्च, यद्युत्कृष्टानि मसृणानि भवन्ति । इत ऊर्ध्वं मध्यमानि—न शोभनानि
नाऽऽयशोभनानि वक्ष्ये ॥१०३५॥

उत्तमपटला
कालभेदे
संख्या ।

॥ ४०१ ॥

गिम्हासु हुंति चउरो, पंच य हेमंति छच वासासु ।
एए खलु मञ्जिमया, एत्तो उ जहण्णओ बुच्छं ॥१०३६॥

श्रीष्मे चत्वारि मध्यमानि-मनाक् जीर्णानि, हेमन्ते पञ्च, वर्षासु षट्, एतानि मध्यमानि ॥१०३६॥

जघन्यान्याह -

गिम्हासु पंच पडला, छपुण हेमंति सत्त वासासु ।
तिविहंमि कालछेए, पायावरणा भवे पडला ॥१०३७॥

श्रीष्मे पञ्च जघन्यानि-जीर्णग्रायाणि गृह्यन्ते, षट् हेमन्ते, वर्षासु सप्त पटलानि, एवं त्रिविधेषुपि कालच्छेदे-
कालपर्यन्ते पात्राऽऽवरणानि पटलान्यन्यानि चान्यानि गृह्यन्ते ॥१०३७॥ एषामेव त्रयमाणमाह-

अइढाइज्जा हत्था, दीहा छत्तीस अंगुले रुदा ।
वितियं पडिग्गहाओ, ससरीराओ य णिप्फणं ॥१०३८॥

अर्द्धतृतीयहस्तदीर्घाणि भवन्ति षट्त्रिंशद्बुगुलानि रुदानि-त्रिस्तीर्णानि भवन्ति, द्वितीयमेतं त्रयमाणं पात्रा-
च्छादनेन शरीरस्कन्धाच्छादनेन च निष्पन्नम्, एतदुक्तं भवति-भिक्षादनकाले स्कन्धः पात्रं वा च्छाद्यते यावता
तत्रयमाणं पटलानाम् ॥१०३८॥

श्रीमती
ओद्यनिर्युक्तिः
॥४०३॥

पुष्पफलोदयररेणु-सउणपरिहारपाथरभ्रस्वद्वा ।

लिंगस्स य संवरणे(प्र. आवरणे), वेदोदयरक्खणे पडला ॥१०३९॥

अस्थगिते पात्रे पुष्पं फलं वा निपतति, रजः सचिचो रेणुर्धूलिः, शकृनिपरिहारः-तत्पातरक्षणार्थं,
१ लिङ्गस्थगनं तैर्भ०, पुंवेदोदये स्तब्धताऽऽच्छोदनार्थं पडलानि भवन्ति ॥१०३९॥ रजस्त्राणप्रमाणमाह—

माणं तु रयत्ताणे, भाणपमाणेण होइ णिफ्णं ।

पायाहिणं करंतं, मज्झे चउरंगुलं कमइ ॥१०४०॥

मानं रजस्त्राणस्य भाजनप्रमाणं भवति, तच्च प्रदक्षिणां कुर्वाणं तिर्यग् दीयते, मध्ये पृथुत्वेन चत्वार्यङ्गुलानि
क्रमते गच्छति प्रदक्षिणां कुर्वाणम् ॥१०४०॥

मूसय-रज-उक्केरे, वासे सिण्हा एए य रक्खद्वा ।

होति गुणा रयत्ताणे, पादे पादे य एकैकं ॥१०४१॥

मूषकरजउत्केररक्षणार्थं, वर्षोदकं, स्नेहोऽव्ययायस्तद्रक्षणार्थं, रजः सचिचः । रजस्त्राणस्यैते गुणाः । तच्च पात्रे पात्रे
एकैकं भवति ॥१०४१॥ कल्पप्रमाण[प्रमाण]माह—

पडलानां प्रम
कारणता च

रजस्त्राणप्रमाण

॥४०३॥

श्रीमती
ओघनिर्मुक्तिः

॥४०४॥

कष्पा आयपमाणा, अद्भुताहज्जा उ वित्थडा हत्था ।
दो चैव सोत्तिया उण्णिओ य तइओ मुणेयव्वो ॥१०४२॥

कल्पा यावन्मात्राः प्राहुताः स्कन्धस्योपरि प्रक्षिप्तास्तिष्ठन्ति एतावदात्मप्रमाणम् । अद्भुततीयहस्तान् विस्तृताः ।
द्वौ सन्निकौ तृतीय ऊर्णिकः ॥१०४२॥

तणगहणाणलसेवा-णिवारणा धम्मसुक्कज्ञाणट्ठा ।

दिट्ठं कप्पगहणं, गिलाणमरणट्ठया चैव ॥१०४३॥

तृणग्रहणाऽनलसेवानिवारणार्थं, तथा धर्मशुक्लध्यानार्थं, यतः कल्पं विना शीतादिना बाध्यमानो धर्मशुक्लध्याने
ध्यातुमसमर्थो भवति, ग्लानरक्षणार्थं च, मृतस्योपरि दीयते कल्पः ॥१०४३॥ रजोहरणस्वरूपमाह—

घगं मूले थिरं मज्झे, अग्गे मइवजुत्तया ।

एगंगियं अञ्जुसिरं, पोरायामं तिपासियं ॥१०४४॥

मूले-दण्डपर्यन्ते घनं निविडं भवति । मध्ये स्थिरं कार्यम्, अग्रे-दसिकापर्यन्ते मार्दवयुक्तं मृदु कार्यं, एकाङ्गिकं
तज्जातदशिकं, दशिकाः कम्बलीखण्डनिष्पादिता इत्यर्थः । [न] ग्रन्थिला दशिका निषद्या च श्रुसिरा यस्य तदश्रुसिरं,
'पोरायामं'ति अङ्गुष्ठपर्वणि प्रतिष्ठितायाः प्रदेशिन्या यावन्मात्रं श्रुषिरं भवति तदापूर्कं कार्यं, दण्डिकायुक्ता
निषद्या यथा तावन्मात्रं पूर्यति तथा कार्यं 'त्रिपाशितं' त्रीणि वेष्टनानि दवरकेन दत्त्वा पाशितं यत्र बन्धनेन ॥१०४४॥

रजोहरण-
स्वरूपम् ।

॥४०४॥

अप्पोहं मिउ पम्हं च, पडिपुणं हत्थपूरिसं ।
रयणोपमाणमित्तं, कुज्जा पोरपरिगहं ॥१०४५॥

अमुमेव श्लोकमाह 'अप्पो[ग्र. पु.]हं' दृढवेष्टनात्, सटुपक्ष्म सटूनि दशिकापक्ष्माणि क्रियन्ते, प्रतिपूर्णं बाह्यनिप-
द्याद्वयेन युक्तं हस्तं पूरयति यथा तथा कार्यं, रत्निप्रमाणमात्रं यथा दण्डो हस्तप्रमाणो भवति, किञ्चिच्चाधिकं भवति,
तथा कार्यं, 'पोर०' अङ्गुष्ठपर्वणि लग्नया प्रदेशिन्या यद्भवति छिद्रं तद्यथा पूर्यते तेन दण्डकेन बाह्यनिपद्याद्वयरहितेन
तथा कार्यम् ॥१०४५॥ अधुना समुदायरूपस्यैव प्रमाणमाह—

बत्तीसंगुल दीहं, चउवीसं अंगुलाइं दंडो से ।
अट्टंगुला दसाओ, एगयरं हीणमहियं वा ॥१०४६॥

द्वात्रिंशदङ्गुलानि सर्वमेव प्रमाणतो भवति, तत्र च रजोहरणस्य चतुर्विंशत्यङ्गुलानि दण्डकः, अष्टाङ्गुलप्रमाणा-
श्च दशिका भवन्ति, एकतरं दण्डकस्य दशिकानां वा ऋदाचिद्वीनमधिकं प्रमाणतो भवति ॥१०४६॥

उण्णियं उट्टियं वावि, कंबलं पायपुंछणं ।
तिपरीयल्लमणिस्सट्टं, रयहरणं धारए एणं ॥१०४७॥

तद्रजोहरणं कदाचिदूर्णमयं भवति, उद्गोर्णमयं भवति, कम्बलमयं भवति, पादपुञ्छनशब्देन रजोहरणमेव गृह्यते, त्रिःपरिवर्त्त-त्रयो वेष्टका यथा भवन्ति तथा कार्यं, 'अणिसङ्घं' चि मृदु कार्यं, रजोहरणं ध. रयेदेकमेवेति ॥१०४७॥

आश्राणे णिवस्त्रेवे, ठाण-णिसीयण-तुवट्ट-संकोए ।

पुवं पमज्जणट्टा, लिगट्टा चैव रयहरणं ॥१०४८॥

आदानं १ ग्रहणं, निक्षेपो न्यासः, स्थानं-कायोत्सर्गः, निषीदनमुपवेशनं, तुयट्टणं-शयनं, संक्रोचनं जानुसंदशकादेः, एतानि पूर्वं प्रमृज्य २ क्रियन्ते, लिङ्गमिति कृत्वा रजोहरणम् ॥१०४८॥ सुखवस्त्रिकाप्रमाणमाह—

चउरंगुलं विहत्थी, एयं मुहणंतगस्स उ पमाणं ।

त्रितियं मुहपमाणं, गणणपमाणेण एक्केकं ॥१०४९॥

चत्वार्यङ्गुलानि वितस्तिश्च एतच्चतुरस्रं सुखान्तकप्रमाणम्, अथवेदं द्वितीयं-प्रमाणं, यदुत-सुखप्रमाणं कार्यं, एतदुक्तं भवति-वसतिप्रमार्जनादौ त्र्यस्रं कोणद्वये गृहीत्वा यथा कृकाटिकायां ग्रन्थि दातुं शक्नोति तथा कार्यं, गणनाप्रमाणेन पुनस्तदैकैकमेवं सुखानन्तकं भवति ॥१०४९॥

श्रीमती
ओघनिर्द्युक्तिः

॥४०७॥

संपातिमरयेणू-पमज्जणट्टा वयंति मुहपत्ति ।
णासं मुहं च बंधइ, तीए वसहिं पमज्जंतो ॥१०५०॥

संपातिमसत्त्वरक्षणार्थं जल्पद्भिर्मुखे दीयते, रजः सच्चित्तेणुस्तत्प्रमार्जनार्थं १ मुखवस्त्रिकां वदन्ति, नासिकां मुखं च
बध्नाति तथा वस्त्रिकया वसति प्रमार्जयन्, येन मुखादौ न रजः प्रविशति ॥१०५०॥ मात्रकप्रमाणमाह—

जो मागहओ पत्थो, सविसेसतरं तु मत्तयपमाणं ।

दोसु वि दव्वगहणं, वामावासासु अहिगारो ॥१०५१॥

यो मागधिकः प्रस्थस्तत्सविशेषतरं मात्रकं भवति, दो असईओ पमई, दोहिं पसईहिं सेइया होइ । चउसेईओ य
कुडओ, चउकुडओ पत्थओ होइ ॥१॥ द्वयोरपि वर्षावर्षयोः—वर्षाऋतुबद्धयोर्ददाऽऽचार्यादिभ्रायोग्यद्रव्यग्रहणं विनियते,
अयमधिकारस्तस्य मात्रकस्य, इदं प्रयोजनमित्यर्थः ॥१०५१॥ अथवेदं प्रमाणं मन्यते—

सूवोदणस्स भरिउं, दुगाउअद्धाणमागओ साहू ।

मुंजइ एगट्टाणे, एयं किर मत्तयपमाणं ॥१०५२॥

१. ० वस्त्रिकाग्रहणं प्रतिपादयन्ति पूर्वर्षयः ।k।

श्रीमती
ओषधनिर्मुक्तिः
॥४०८॥

स्रपस्योदनस्य भृतं ? द्विगव्यूताध्वाऽऽगतः साधुर्भुङ्क्ते एकस्थाने तदेव मात्रकप्रमाणम् ॥१०५२॥ आह—कस्मादुक्त-
प्रमाणाच्छुतरं न क्रियते ? उच्यते—लघुतरे एते दोषाः—

संपाइमतसपाणा, धूलिसरिखे य परिगलंतंमि ।

पुढवि-दग-अगंणि-मारुय-उद्धंसण-खिसणा डहरे ॥१०५३॥

अतिलघुनि मात्रे आहारेण भृते यद्याच्छादनमुत्क्षिप्यते तदा शुषिरेण संपातिमास्त्रसाः, धूलिः, सरजस्कः
छारः. एते प्रविशन्ति, परिगलमाने भूदकाग्निमारुतानां 'उद्धंसण'वधो भवति, तथा खिसना—परिभवो भवति ।
यदुतानेनाऽवृत्तेनैतावत् गृहीतं, ततो डहरे मात्रके एते दोषाः ॥१०५३॥ आचार्यदिकार्ये मात्रकस्याऽनुज्ञामाह—

आयरिए य गिलाणं, पाहुणए दुल्लभे सहसदाणे ।

संसत्तभत्तपाणे, मत्तगपरिभोग अणुणाओ ॥१०५४॥

तस्य च मात्रकस्थानेन क्रमेण परिभोगः कार्यः, यद्याचार्यप्रायोग्यस्य तत्र क्षेत्रे ध्रुवलाभस्तदैक एा संघाटको
गुल्फ्रायोग्यं गुल्लाति न सर्वे ॥१०५४॥ तत्रैकसंघाटकस्य गृह्णतोऽयं विधिः—

मात्रकोपयो
विचारणा ।

१४०८॥

१ । ० ध्वानादागतः ० k । २. ० मारुताना विनाशः समव्यते ० ।k।

एकंमि उ पाउगं, गुरुणो वितिओगहे य पडिकुट्टं ।
गिण्हइ संघाडेगो, धुवलंभे सेस उभयंपि ॥१०५५॥

एकपात्रे गुरुप्रायोग्यं गृह्णाति, द्वितीयपात्रे 'पडिकुट्टं'ति संसक्तभक्तादि गृह्णाति, अथवा 'पडिकुट्टं' विरुद्धं यत्काञ्चिकादि तद् द्वितीयप्रतिग्रहके गृह्णाति एक एव संघाटकः, ध्रुवलम्भे सत्ययं विधिः, शेषा-अन्ये संघाटका आत्मार्थमुभयमपि भक्तं पानकं च गृह्णन्ति, एकः पानकमेकत्र पात्रे गृह्णाति, द्वितीयो भक्तम् । एवं सर्वेऽपि संघाड्टका अटन्तीति ॥१०५५॥ प्रायोग्यध्रुवलम्भाऽभावेऽयं विधिः—

असई लाम्भे पुण मत्तए य, रुव्वे गुरुण गेण्हंति ।
एसेव कमो णियमा, गिलाणसेहाइएसुंपि ॥१०५६॥

अलाभे प्रायोग्यस्य, सर्वे मात्रेषु गुरुयोग्यं गृह्णन्ति ॥१०५६॥

दुल्लभदब्बं व सिया, घयाइ तं मत्तएसु गेण्हंति ।
लुद्धेवि उ पज्जत्ते, असंथरे सेसगट्टाए ॥१०५७॥

तथा लब्धेऽपि भक्ते पर्याप्तेऽप्यात्मार्षं, तथापि यदि न संस्तरति न सरति ग्लानादीनां, ततोऽसंस्तरणे तावत्पर्यटति यावत्पर्याप्तं भक्तं ग्लानादीनां भवति ॥१०५७॥ अथाऽनेन प्रकारेण मात्रकग्रहणं भवति—

संसत्तभत्तपाणेसु, वावि देसेसुः मत्तए गहणं ।

पुवं तु भत्तपाणं, सोहेउ छुहंति इयरेसु ॥१०५८॥

यत्र देशे स्वभावेनैव भक्तं पानं संसज्यते, तत्रादौ मात्रेण गृह्यते भक्तादि, पुनस्तत्पूर्वमेव संशोध्यतरेषु शिष्यते ॥१०५८॥ चोलपट्टप्रमाणमाह—

दुगुणो चउग्गुणो वा, हत्था चउरंस चोलपट्टो उ ।

थेरजुवाणाणहा, सण्हे थुह्वंमि य विभासा ॥१०५९॥

द्विगुणश्चतुर्गुणो वा कृतः सन् यथा हस्तप्रमाणश्चतुरस्रो भवति, तथा चोलपट्टकः कार्यः, स्थविराणां द्विहस्ती, यूनां चतुर्हस्तः, परमयं विशेषः—स्थविराणां श्लक्ष्णः क्रियते यूनां पुनः स्थूलः ॥१०५९॥

वेय(उ)व्विवाउडे वात्तिए हिए खद्धपजणणे चेव ।

तेसिं अणुगगहत्था, लिंगुदयट्टा य पट्टो उ ॥१०६०॥

१. देशेषु ।।। २. ० शोधयित्वा प्रक्षिपन्तीतरेषु पतद्ग्रहेषु ० ।।।

श्रीमती
ओषनिर्घुञ्जितः

॥४११॥

यस्य साथोः प्रजननं विकृतं भवति, तत्प्रच्छादनार्थं, कश्चिद्वातिको भवति वातेन तत्प्रजननमुत्सहनं भवति, ह्रीकः-लज्जालुः कश्चिद्भवति, 'खड्ग'ति० बृहत्प्रमाणं स्वभावेनैव कस्यचित्प्रजननं भवति, ततश्चेतेषामनुग्रहार्थं, तथा लिङ्गगोदयार्थं च, स्त्रियं दृष्ट्वा लिङ्गस्योदयो भवति ॥१०६०॥ उक्त ओषोषधिः, अधुना औषग्रहिकोपधिमाह—
संथारुत्तरपट्टो, अद्भुताइज्जा य आयया हत्था ।

दोण्हंपि य वित्थारो, हत्थो चउरंगुलं चैव ॥१०६१॥

संस्तारकोत्तरपट्टौ अर्धतृतीयहस्तौ दैर्घ्येण प्रमाणतो भवतः । द्वयोरप्यनयोर्विस्तारो हस्तश्चत्वीर्याङ्गुलानि च भवति । १०६१॥ किं प्रयोजनमेभिरित्याह—

पाणादिरेणुसारकख-णट्टया हेति पट्टगा चउरो ।

छप्पइयरकखणट्टा, तत्थुवरिं खोमियं कुज्जा ॥१०६२॥

प्राणिरेणुसंरक्षणार्थं पट्टका गृह्यन्ते, प्राणिनः पृथिव्यादयः, रेणुश्च स्वपतः शरीरे लगति, तद्रक्षार्थं, ते च चत्वारो भवन्ति, द्वौ संस्तारकोत्तरपट्टाबुक्तावेव, तृतीयो रजोहरणबाह्यनिषद्यापट्टकः पूर्वोक्त एव, चतुर्थः क्षौमिकोऽभ्यन्तर-

१. ० च, कदाचित् स्त्रियं दृष्ट्वा लिङ्गस्योदयो भवति, अथवा तथा एव स्त्रिया लिङ्गं दृष्ट्वा लिङ्गस्योदयो भवति तं प्रत्यभिलाषो भवतीत्यर्थः ० ।ki

औषग्रहिको
पधिः ।

औषग्रहिकोप
प्रयोजनम् ।

॥ ४११॥

श्रीमती
ओषनिर्मुक्तिः
॥४१२॥

निषद्यापट्टकः षट्पदीसंरक्षणार्थं संस्तारोपरि क्षौममुत्तरङ्गं कुर्यात्, येन देहकम्बलसंस्तारकघट्टने षट्पदा[द्यो]न
विराध्यन्ते ॥१०६२॥ अभ्यन्तरक्षौमनिषद्याप्रमाणमाह—

रथहरणपट्टमेत्ता, अदसागा किंचि वा समतिरेगा ।

एकगुणा उ णिसेज्जा, हत्थपमाणा सपच्छागा ॥१०६३॥

रजोहरणपट्टः यत्र दशिका लनाः, तत्प्रमाणा दशिकारहिता क्षौमा निषद्या भवति, किञ्चिन्मात्रेणाधिका ।
'एकगुण'चि एकैव सा निषद्या भवति, हस्तप्रमाणा च पृथुत्वेन भवति, 'सपच्छाग'चि सह बाह्यया निषद्यया
हस्तप्रमाणया भवति, एतदुक्तं भवति—बाह्याऽपि निषद्या हस्तमात्रैव ॥१०६३॥

वासोवग्गहिओ पुण, दुगुणा अवही उ वासकप्पाई ।

आयासंजमहेउं, एकगुणा सेसओ होइ ॥१०६४॥

वर्षासु औपग्रहिकोपधिर्वर्षाकल्पादिर्द्विगुणो भवति, ^२आत्मरक्षार्थं, शेषोपधिरेकगुण एव ॥१०६४॥

जं पुण सपमाणाओ, ईसिं हीणाहियं व लंभेज्जा ।

उभयंपि अहाकड्यं, न संघणा तस्स छेदो वा ॥१०६५॥

१. ० षट्पदका ० । ५। २. गार्थं संयमरक्षणार्थं च ० । क।

यत् पुनः कल्पादिरूपकरणं स्वप्नमाणादीषदूनमधिकं वा लभ्येत, तदुभयमपि—ओघौपग्रहिकौ, यदिवा तदेव हीनमधिकं वा लब्धं सत् यथाकृतं अल्पपरिकर्म यल्लभ्यते, तस्य सन्धना न क्रियते हीनस्य, नाऽपि छेदोऽधिकस्य क्रियते ॥१०६५॥

दंडए लड्डिया चैव, चम्पए चम्मकोसए ।

चम्मच्छेदण पंडेवि, चिलिमिली धारए गुरू ॥१०६६॥

अयमपर औपग्रहिको भवति साधोः, साधोर्दण्डो विदण्डश्च भवति, यष्टिश्च, 'चैव'ग्रहणाद्वियष्टिश्च, अयं सर्वेषामेव पृथक्, अयं गुरोरेव—चर्मकृतिछवाडिया, चर्मकाशो—नखहरण्यादिस्थानं, चर्मच्छेदनकं—वर्धप्रपट्टिकाऽथवा पिप्पलकादिः, 'पंडे'त्ति योगपट्टः, चिलिमिली ॥१०६६॥

जं चणण एवमादी, तवसंजमसाहगं जइजणस्स ।

ओहाहरेगहियं, ओवगगहियं वियाणाहि ॥१०६७॥

‡ओघोपधेरतिरिक्तं गृहीतमौषग्रहिकं विजानीहि ॥१०६७॥ यष्ट्यादिस्वरूपमाह—

लट्टी आयपमाणा, विलट्टि चउरंगुलेण परिहीणा ।

दंडी बाहुपमाणो, विदंडओ कम्ममेत्तो उ ॥१०६८॥

‡ यच्चान्यद्वस्तु, एवमादि, उपानहादि, तपःसयमयोः साधकं, यतिजनस्येति द्रोणीयवृत्तिस्थोऽश्च अत्रोद्धृतः तापर्यावबोधाय ।स०।

१अन्या नालिका—आत्मप्रमाणाच्चतुरङ्गुलैरतिरिक्ता, तथा जलं मीयते । यष्टयां जवनिका बध्यते, वियष्टिरुपाश्रयद्वाराघट्टनी भवति, दण्डक ऋतुबद्धे भिक्षामटङ्गिर्गृह्यते । विदण्डको लघुत्वाद्द्वर्षिकाले गृह्यते ॥१०६८॥
यष्टिलक्षणमाह—

एकपवं पसंसति, दुपन्वा कलहकारिया ।

तिपन्वा लभसंपणा, चउपन्वा मारणंतिया ॥१०६९॥ स्पष्टा

पंचपन्वा उ जा लट्टी, पंथे कलहणिवारणी ।

छचपन्वा य आथंकी, सत्तपन्वा अरोगिया ॥१०७०॥ स्पष्टा

चउरंगुलयइट्टाणा, अट्टंगुलसमूसिया ।

सत्तपन्वा उ जा लट्टी, मत्तागयणिवारिणी ॥१०७१॥

चत्वार्यङ्गुलानि अधः प्रातण्डानं यस्याः सा, तथाष्टौ अङ्गुलानि पर्शोपरि उच्छ्रिता या सा ॥१०७१॥

अट्टपन्वा असंपत्ती, णवपन्वा जसकारिया ।

दसपन्वा उ जा लट्टी, तहियं सबसंपया ॥१०७२॥ स्पष्टा

वंका कीडखइया, चित्तल्या पोखडा य दड्डा य ।
लट्टी य उब्भसुक्का, वज्जेयवा पयत्तेण ॥१०७३॥ स्पष्टा ।
विसमेसु य पव्वेसुं, अणिफण्णेषु अच्छिसु ।
फुडिया फरुसवणा य, णिस्सारा च्चव णिंदिया ॥१०७४॥

विषमेषु पर्वसु सत्सु यष्टिर्न १ ग्राह्या, तथा अनिषन्नान्यक्षीणि-बीजप्रदेशस्थानानि यस्याः सा निन्दिता, स्फुटित^२परुषवर्णा, निःसारा, निन्दिता ॥१०७४॥

तणूई पव्वमज्जेसु, थूला पोरेसु गंठिला ।
अथिरा असारजरठा, साणपाया य णिंदिया ॥१०७५॥

तन्वी पर्वमध्येषु, पोरेषु च स्थूला ग्रन्थियुक्ता इत्यर्थः । अस्थिरा-अहदा, असारजरठा-अकालवृद्धा इत्यर्थः ।
अथो या श्रपादरूपा वर्तुला, सा निन्दिता ॥१०७५॥

१. ० ग्राह्या, एकं पर्वं लघु पुनर्बृहत् पुनर्लघु इत्येवं या यष्टिः ० ।k।

२. परुषवर्णा=रूक्षवर्णा, निःसारा=प्रधानगर्भरहिता ० ।k।

श्रीमती

ओषनिर्युक्तिः

॥४१६॥

घणवद्धमाणपन्वा, णिद्धा वण्णेण एगवण्णा य ।

घणमसिणवट्टपोरा, लट्ठि पसत्था जइजणस्स ॥१०७६॥

घनानि वर्द्धमानानि पर्वाणि यस्याः सा, स्निग्धा, वर्णेनैकवर्णा, घनानि मष्टुणानि वर्तुलानि पोरानि यस्याः सा ॥१०७६॥

दुट्ठयसु-साण-सावथ-चिक्खल-विसमेसु उदगमज्जेसु (प्र. मग्गेसु) ।

लट्ठी सरीररक्खा, तवसंजमसाहिया भणिया ॥१०७७॥

‘चिक्खल’ सर्कदमः प्रदेशस्तद्विषमेषु तथोदकमध्येषु रक्षणार्थम् ॥१०७७॥ कथं तपःसंयमसाधिकेत्याह—

मोक्खट्ठा णाणाई, तणू तयट्ठा तयट्ठिया लट्ठी ।

दिट्ठो जहोवयारो, कारणतक्कारणेषु तहा ॥१०७८॥

मोक्षार्थं ज्ञानादीनीष्यन्ते, ज्ञानादेश्च तदुत्थिते, तदर्थं च यष्टिः । अत्र च कारणतत्कारणेषुपचारो दृष्टो, यथा ‘घृतं वर्षति अन्तश्चिमि’ति ॥१०७८॥ न केवलं ज्ञानादीनां यष्टिरूपकरणं, अन्यदपि यदुपकरोति तदेवोपकरणमेतदेवाह—

उपकरणपद—
व्याख्या ।

॥४१६॥

‘जं-जुञ्जइ उवकरणे (प्र.० यारे), उवगरणं; तं: सि होइ उवगरणं ।
अतिरेगं अहिगरणं, अजतो अजयं परिहरंतो ॥१०७९॥

उपकारे ज्ञानादीनामुपयुज्यते तदेवोपकरणं, से तस्य साधोर्भवति, ‘अज०’ अयत्नवतः । अयत्तं-अयतनया
परिहरन् *प्रतिसेवमानः ॥१०७९॥

उगमउप्पायणासुद्धं,-एसणादोसवज्जियं ।

उवहिं धारए भिक्खू, पगासपडिलेहणं ॥१०८०॥

प्रकटा प्रतिलेखना यस्याः सा । एतदुक्तं भवति-यस्याः प्रकटमेव कल्पाद्युपधेः प्रत्युपेक्षणा क्रियते न तु
महार्घमौल्याच्चौरभयादभ्यन्तरे या क्रियते सा, तादृशी न धारणीया ॥१०८०॥

उगमउप्पायणासुद्धं, एसणादोसवज्जियं ।

उवहिं धारए भिक्खू, जोगाणं साहणट्ठया ॥१०८१॥

१. कं. जुञ्जइ इतिगाथाऽनन्तरं ‘न उ’ इति गाथा प्रत्यन्तरे वर्तते साऽधो मुद्रिता ।

(प्र.) न उ केवलमइरितं, उवगरणं परिमिअ पि जो अजभो । परिमुजइ उवगरणं, अहिगरणं तस्स वी होइ ॥सं०॥

२. • यदुपकरणं पात्रादि उपकारे ० ।क। ३. अत्र द्रोणीयवृत्तौ प्रथमानिर्देशः ।सं०।

४. अयतनयोपकरणं प्रतिसेवमानस्याधिकरणं भवतीति भावः ।स०।

योगाः संयमात्मकाः तत्साधनार्थम् ॥१०८१॥

उगमउप्पायणासुद्धं, एसणादोसवज्जियं ।

उवहिं धारए भिक्खू, अप्पदुट्ठो अमुच्छिओ ॥१०८२॥

अप्रद्विष्टोऽमूर्च्छितः सन् ॥१०८२॥

उगमउप्पायणासुद्धं, एसणादोसवज्जियं ।

उवहिं धारए भिक्खू, सदा अज्झत्थसोहिए ॥१०८३॥

अध्यात्मशुद्ध्या हेतुभूतया ॥१०८३॥

अज्झत्थविसोहीए, उवगरणं बाहिरं परिहरंती ।

अप्परिगहीत्ति भणिओ, जिणेहिं तेलुक्कदंसीहिं ॥१०८४॥

अध्यात्मविशुद्ध्या बाह्यमुपकरणं 'परि'० प्रतिसेवमानोऽपरिग्रहो भणितो जिनैः ॥१०८४॥ अत्राह—बौटिक-
पक्षपाती, यद्युपकरणसहिता अपि निर्ग्रन्था एवं तर्हि शुद्धिणोऽपि निर्ग्रन्थाः, यतस्तेऽपि सोपकरणा वर्तन्ते ? उच्यते—

अज्झप्पविसोहीए, जीवणिकाएहिं संथडे लोए ।

देसियमहिंसगतं, जिणेहिं तेलोक्कदंसीहिं ॥१०८५॥

श्रीमती
ओषनिर्युक्तिः
॥४१९॥

नन्विदुक्तमेव यदुत-अध्यात्मविशुद्ध्या सत्यप्युपकरणे निग्रन्थाः साधवः, यद्यध्यात्मविशुद्धिर्नेष्यते ततो
जीवनिकायैः संसृते व्याप्ते लोके नग्नस्त्वं न वधको भवसि?, अतो जीवविनाशेष्यध्यात्मविशुद्ध्या
दर्शितमहिंसकत्वं जिनैः ॥१०८५॥ इत्याह—

उच्चालियंमि पाए, ईरियासमियस्स संकमट्टाए ।
वावज्जेज्ज कुलिगी, मरिज्ज तं जोगमासज्जा ॥१०८६॥

ईर्यासमितस्य साधोः सङ्क्रमार्थमुत्पादिते पादे व्यापद्येत संघट्टनपरितोपैः, कुलिङ्गी-द्वीन्द्रियादिः
परितोप्येत, त्रियते वाऽसौ व्यापादनयोगमासाद्य ॥१०८६॥

न य तस्स तण्णिमित्तो, बंधो सुहुमोवि देसिओ समए ।
अणवज्जो उ पओगेण, सब्भवेण सो जम्हा ॥१०८७॥

न च तस्य तन्निमित्तो बन्धः स्रक्ष्मोऽपि, सर्वभावेन मनोवाक्कायकर्मभिरनवद्योऽसौ, यस्मात्तस्मान्न स्रक्ष्मोऽ-
पि बन्धस्तस्य ॥१०८७॥

गाणी कम्मस्स खयट्ठ-मुट्ठिओऽणुट्ठितो य हिंसाए ।
जयइः असढं अहिंसत्थ-मुट्ठिओ अवहओ सो उ ॥१०८८॥

ज्ञानी सम्यग्ज्ञानयुक्तः, कर्मणः क्षयार्थमुत्थितः—उद्यतो हिंसायां च न स्थितः । जयति—कर्मणः क्षये प्रयत्नं करोति, अहिंसार्थमुत्थितः, किन्तु सहसा कथमपि प्रयत्नं कुर्वतोऽपि प्राणिवधः संजातः, स एवंविधोऽवधक एव साधुः ॥१०८८॥

तस्स असंचेअयओ; संचेयतओ य जाइं सत्ताइं ।
जोगं पप्प विणस्संति; णत्थि; हिंसाफलं तस्स ॥१०८९॥

तस्यैवंप्रकारस्य ज्ञानिनः कर्मक्षयार्थमभ्युद्यतस्याऽसंचेतयतो—अजानानस्य, किं सत्त्वानि, कथं? प्रयत्नवताऽपि कथमपि न दृष्टः, प्राणी व्यापादितश्च, तथा संचेतयतो—जानानस्य कथम्? अस्त्यत्र प्राणी ज्ञातो दृष्टश्च न प्रयत्नं कुर्वतोऽपि रक्षितुं पारितः, ततस्तस्यैवंविधस्य यानि सत्त्वानि योगं—कायादि प्राप्य विनश्यन्ति, नास्ति तस्य हिंसाफलं साम्प्रसारिकं—संसारजननं, यदि परमीर्याप्रत्ययं कर्म भवति, तदेकत्र समये बद्धमन्यत्र क्षपयति ॥१०८९॥

जो अ पमत्तो पुरिसो, तस्स य जोगं पडुच्च जे सत्ता ।
वावज्जंते णियमा, तेसिं सो हिंसओ होइ ॥१०९०॥

यश्च प्रमत्तस्तस्य सम्बन्धिनं योगं कायादि प्रतीत्य ये सत्त्वा व्यापाद्यन्ते तेषां नियमात् स हिंसको भवति ॥१०९०॥

जे वि न वावज्जंती, णियमा तेसिं पंहिसओ सो उ ।
सावज्जो उ पओगेण, सब्बभावेण सो जम्हा ॥१०९१॥

येऽपि न व्यापाद्यन्ते तेपाम्प्यसौ नियमाद्धिसकः यतः सावधः सपापः प्रयोगेण कायादिव्यापारेणातोऽव्यापादयन्नपि व्यापादक एव ॥१०९१॥ यतश्चैवमतः—

आया चेव अहिंसा, आया हिंसत्ति णिच्छओ एसो ।
जो होइ आप्पमतो, अहिंसओ हिंसओ इयरो ॥१०९२॥

१ स्पष्टा ॥१०९२॥ प्रकारान्तरेण तथाविधपरिणामविशेषात् हिंसाविशेषं दर्शयन्नाह—

जो य पओगं जुंजइ, हिंसत्थं जो य अण्णभावेणं ।
अमणो उ जो पंउजइ, इत्थ विसेसो महं बुत्तो ॥१०९३॥

श्रीमती
ओघनिर्घुन्तिः
॥४२२॥

यश्च जीवः प्रयोगं मनोवाक्कायकर्मभिर्हिसार्थं युनक्ति, यश्चान्यभावेन, एतदुक्तं भवति—लक्ष्यचिन्धनार्थं^१ बाणं क्षिप्तं यावताऽन्यस्य मृगादेलंनं, तस्यानन्तरोक्तान्नरान् महान् विशेषः । 'अम०' अमनस्कौ—मनोरहितः संमूर्च्छज इत्यर्थः, स च प्रयोगं कायादिकं प्रयुङ्क्तेऽत्र विशेषो महानुक्तः ॥१०९३॥ एतदेवाह—

हिसार्थं जुंजतो, सुमहं दोसो अणंतरं इयरो ।
अमणो य अघदोसो, जोगणिमित्तं च विण्णोओ ॥१०९४॥

हिसार्थं प्रयोगं युङ्क्ते^२ सुमहान् दोषो भवति, इतरश्चाऽन्यभावेन यो युङ्क्ते तस्याऽनन्तरो दोषोऽल्पतर इत्यर्थः । अमनस्कस्याल्प^३तरतमदोषो भवति, अतो योगनिमित्तं योगकारणः कर्मबन्धो विज्ञेयः ॥१०९४॥

रत्तो वा दुट्ठो वा, मूढो वा जं पउंजइ पओगं ।
हिसा वि तत्थ जायइ, तम्हा सो हिसओ होइ ॥१०९५॥
रक्तः—आहाराद्यर्थं सिंहादिः, द्विष्टः—सर्पादिः, मूढो वैदिकादिः, प्रयोगं कायादि प्रयुङ्क्ते, तत्र हिसाऽपि भवति । अपिशब्दादनुत्तादि च, तस्मान्स हिसको भवति ॥१०९५॥

१ काण्डं । २ स महान् । ३ ० स्यात्पतमदोषो ० । ४. योगकारणिकः । ५ ० तस्मात्स हिसको यो रक्तादिभावयुक्तः ॥१०९५॥ ० ।

श्रीमती
ओधनिर्युक्तिः
॥४२३॥

णय हिसामित्तिणं, सावज्जेणावि हिसओ होइ ।

सुद्धस्स उ संपत्ती, अफला भणिया जिणवरेहि ॥१०९६॥

न च हिसामात्रेण हिसको भवति, कुतः ? १ शुद्धस्य कर्मसंप्राप्तिरफला भणिता जिनैः ॥१०९६॥

जा जयमाणस्स भवे, विराहणा सुत्तविहिसमग्गस्स ।

सा होइ गिज्जरफला, अज्झत्थविसोहिजुत्तस्स ॥१०९७॥

या विराधना यतमानस्य भवेत्सत्रविधिसमग्रस्य गीतार्थस्य अध्यात्मविशोधि^२युक्तस्य [सा भवति निर्जरफला] ॥१०९७॥

परमरहस्समिसीणं, समत्तगणिपिडगञ्जरितसाराणं ।

परिणामियं पमाणं, णिच्छयमवलंबमाणं ॥१०९८॥

परमं रहस्यं तत्त्वं, ऋषीणां समग्रगणिपिटकस्य क्षरितः ३ पठितः सारो यैस्तेषां, पारिणामिकं प्रमाणं, परिणामेन भवं पारिणामिकं, निश्चयनयमवलम्ब^४मानानाम् ॥१०९८॥ आह—यद्ययं निश्चयस्ततोऽयमेवावलम्ब्यतां

१. ० शुद्धस्य पुरास्य कर्म ० ।क।

२. विद्युद्भवयुक्तगीतार्थत्वेन जायमाना विराधनाऽपि निर्जरहेतुरितिभावः ।ख०।

३. पठित इति पाठो मुद्रितप्रतावस्ति ।घ०।

४. ० मानानां, यतः शब्दादिनिश्चयनयाः पारिणामिकमिच्छन्तीति ० ।ङ।

किमन्येन ?, उच्यते—

णिच्छयमवलंबंता, णिच्छयओ णिच्छयं अयाणंता ।
णासंति चरणकरणं, बाहिरकरणालसा केइ ॥१०९९॥

निश्चयनयमवलम्बमाना निश्चयतः—परमार्थतो निश्चयमजानानाः सन्तश्चरणकरणं नाशयन्ति, बाह्यकरणालसाः
केचिदेवमङ्गीकुर्वन्ति, यदुत—परिणाम एव प्रधानः—न तु बाह्यक्रिया, एतच्च नाङ्गीकर्तव्यं, यतः परिणाम एव
बाह्यक्रियारहितः शुद्धो न भवति, ततो निश्चयव्यवहारमतमुभयरूपमेवाङ्गीकार्यम् । उक्तमुपधिद्वारम् ॥१०९९॥
आयतनद्वारसम्बन्धमाह—

एवमिणं उवगरणं, धारेमाणो विहीसुपरिसुच्छं ।
हवति गुणाणायतणं, अविहि असुद्धे अणाययणं ॥११००॥

एवमुक्तन्येनोपकरणं धारयन् विधिना गुणानामायतनं स्थानं भवति, अविधिना असुद्धमुपकरणं धारयन्ननायतनं
स एव साधुर्भवति ॥११००॥ अधुना आयतनस्य पर्यायशब्दानाह—

सावज्जमणायतणं, असोहिठाणं कुसीलसंसग्गी ।
एगट्ठा हेति पदा, एते विवरीय आययणा ॥११०१॥

श्रीमती
ओघनिर्युक्तिः
॥४२५॥

सावद्यमनायतनं अशोधिस्थानं कुशीलसंसर्गिः[र्गः], एतान्येकार्थिकानि, एतान्येव च विपरीतानि आयतने
स्युः ॥११०१॥

वज्जेत्तु अणायतनं, आयतणगवेसणं सया कुब्जा ।
तं तु पुण अणाययणं, णायव्वं दव्वभावेणं ॥११०२॥

स्पष्टा ॥११०२॥ (द्रव्या[ना]यतनमाह—k)

दव्वे रुदाइधरा, अणायतणं भावओ दुविहमेव ।
लोइयलौगुत्तरियं, तहियं पुण लोइयं इणमो ॥११०३॥

द्रव्यविषयमनायतनं रुदादीनां शृंहं, भावानायतनं द्विधा, आयतनं लौकिकं लोकोत्तरं च,
लौकिकमिदम् ॥११०३॥

खरिया तिरिखवजोणी, तालायर समण माहण सुसाणे ।
वग्गुरिय वाह गुम्मिय, हरिएस पुलिद मच्छंथा ॥११०४॥

१. 'वज्जेत्तु'० इत्यादि गाथा ।k। शशकप्रती नस्ति ।घ०।

श्रीमती
ओधनिर्युक्तिः
॥४२६॥

१द्वयक्षरिका यत्रास्ते तदनायतनं, तिर्यग्योनयः, तालाचराश्चाराणाः, श्रमणा-शावधादयः, ब्राह्मणाः,
इमशानं, वागुरिकाः, व्याधाः, गुल्मिकाः-गुप्तिकाराः, हरिकेशाः, पुलिन्द्रा, मत्स्यबन्धाश्च, यत्र
तदनायतनमिति ॥११०४॥

खणमवि न खमं गंतुं (प्र. काउं), अणायतणसेवणा सुविहियाणं ।

जंगंधं होइ वणं, तंगंधं मारुओ होइ ॥११०५॥

क्षणमपि न क्षमं योग्यं अनायतनं गन्तुं तथा आसेवना वा अनायतनस्य ॥११०५॥

जे अण्णे एवमादी, लोणंमि दुगुळिया गरहिया य ।

समणाण व्र समणीण व, ण कप्पई तारिसे वासो ॥११०६॥

येऽन्ये एवमादयो जुगुप्सिता द्वयक्षरिकादयोऽनायतनविशेषास्तत्र श्रमणानां :श्रमणीनां वा न कल्पते तादृशो
वासः । उक्तं लौकिकम् ॥११०६॥

अह लोउत्तरियं पुण, अणायतणं भावतो मुणेयव्व ।

जे संजमजोगाणं, करंति हाणिं समत्थावि ॥११०७॥

लौकिक-
लोकोत्तरानाय-
तनानि ।

॥४२६॥

ये संयमयोगानां हानिं कुर्वन्ति समर्था अपि, तल्लोकोत्तरानायतनं, तैश्च संसर्गिनं कार्यं [संसर्गो न कार्यः]
॥११०७॥ यतः—

अंबस्स य णिवस्स य, दुण्हंपि समागयाइं मूलाइं ।
संसग्गीएँ विणहो, अंबो णिवत्तणं पत्तो ॥११०८॥

स्पष्टा ॥११०८॥ पर आह—

सुचिरंपि अच्छमाणो, णलथंबो उच्छुवाडमज्झंमि ।
कीस ण जायइ महुरो, जइ संसग्गी पमाणं ते ॥११०९॥

स्पष्टा ॥११०९॥ पुनरपि पर आह—

सुचिरंपि अच्छमाणो, वेरुलिओ कायमणियओमीसे ।
ण उवेइ कायभावं, पाहणणगुणेण णियएण ॥१११०॥

स्पष्टा ॥१११०॥ आहाऽऽचार्यः—

भावुग-अभावुगाणि य, लोए दुविहाइं हुंति दब्वाइं ।
वेरुलिओ तत्थ मणी, अभावुगो अण्णदब्बेणं ॥११११॥

१ पुनरप्याह परः ।k।

श्रीमती
ओधनिर्युक्तिः
॥४२८॥

द्विधा ऽद्रव्याणि मातुकाभावुकभेदेन ॥११११॥

ऊणगसयभागेणं, विबाइं परिणमंति तब्भावं ।

लवणागराइसु जहा, वज्जेह कुसीलसंसर्गी ॥१११२॥

न्यूनशततमभागेन लवणाद्रिव्याप्तेन विम्बानि-चर्मकाष्ठादीनि तानि लवणेन न्यूनशततमभागस्पृष्टेन तद्भावं लवणभावं परिणमन्ति । अतिलवणाकरादियु यथा तस्माद्द्वज्जेयैकुशीलसंसर्गिम् ॥१११२॥

जीवो अणाइणिहणो, तब्भावणभाविओ य संसारे ।
खिण्पं सो भाविज्जइ, मेलणदोसाणुभावेणं ॥१११३॥ सुगमा ।

जह णाम महुरसलिलं, सागरसलिलं कमेण संपत्तं ।
पावइ लोणियभावं, मेलणदोसाणुभावेणं ॥१११४॥ स्पष्टा ।

एवं खु सीलमंतो; अ(प.कु.)सीलमंतेहि मेलिओ संतो ।
पावइ गुणपरिहाणीं, मेलणदोसाणुभावेणं ॥१११५॥

कण्ठ्या ॥१११५॥ २यस्मादेवं तस्मात्—

१. ० द्रव्याणि आम्रादीनि मातुकानि ।क।

२. यस्मादेवं ततः ।क।

लोकोतरा-
नायतनानि ।

॥४२८॥

णाणस्स दंसणस्स य, चरणस्स य जत्थ होइ उवघातो ।
वज्जेज्जऽवज्जभीरू, अणाययणवज्जओ खिपं ॥१११६॥

अनायतनवर्जकः क्षिप्रम् ॥१११६॥

जत्थ साहम्मिया बहवे, भिण्णचित्ता अणारिया ।

मूलगुणपडिसेवी, अणायतणं तं वियाणाहि ॥१११७॥

विशेषतोऽनायतनमाह-मूलगुणाः-प्राणातिपातादयस्तान् प्रतिसेविनः, ते यत्र निवसन्ति तदनायतनम् ॥१११७॥

जत्थ साहम्मिया बहवे, भिण्णचित्ता अणारिया ।

उत्तरगुणपडिसेवी, अणायतणं तं वियाणाहि ॥१११८॥

उत्तरगुणाः । पिण्डविशुद्ध्यादयस्तत्प्रतिसेविनो ये ॥१११८॥

जत्थ साहम्मिया बहवे, भिण्णचित्ता अणारिया ।

लिंगवेसपडिच्छणा, अणायतणं तं वियाणाहि ॥१११९॥

लिङ्गवेषमात्रेण प्रतिच्छन्ना बाह्यतोऽभ्यन्तरतश्च पुनर्मूलोत्तरगुणसेविनः ॥१११९॥ अधुनायतनमाह—

आययणंपि य दुविहं, दब्बे भावे य होइ णायव्वं ।
दव्वंमि जिणघराई, भावंमि य होइ तिविहं तु ॥११२०॥

भावे त्रिविधं ज्ञानदर्शनचारित्ररूपम् ॥११२०॥

जत्थ साहम्मिया बहवे, सीलमंता बहुस्सुया ।
चरित्तायारसंपण्णा, आययणं तं वियाणाहि ॥११२१॥ सुगमा ।

सुंदरजणसंसग्गी, सीलदरिहंपि कुणइ सीलइहं ।
जह मेरुगिरीजायं (प्र. लग्गं), तणंपि कणगतणमुवेइ ॥११२२॥

स्पष्टोक्तमायतनम् ॥११२२॥ प्रतिसेवनाद्वासंबन्धमाह—

एवं खलु आययणं, णिसेवमाणस्स हुज्ज साहुस्स ।
कंटगपहे व छलणा, रागहोसे समासज्ज ॥११२३॥

एवमुक्तेन न्यायेनाऽऽयतनं सेवमानं स्यापि कण्टकपथ इव छलना, किमासाद्य ? रागद्वेषौ समासृत्य
[समासाद्य-प्राप्य] ॥११२३॥

पडिसेवणा य दुविहा, मूलगुणे चैव उत्तरगुणे य ।
मूलगुणे छट्टाणा, उत्तरगुणि होइ तिगमाई ॥११२४॥

प्रतिसेवना द्विधा, मूलगुणे उत्तरगुणे च, मूलगुणे षट्स्थाना, उत्तरगुणा त्रिकादिका-उद्गमोत्पादनैषणारूपा,
आदिग्रहणात्समितयो भावना तपो द्विविधमित्येवमादीनि गृह्यन्ते ॥११२४॥ मूलगुणानाह—

हिसालियचोरिक्के, मेहुणपरिगहे य णिसिभत्ते ।

इय छट्टाणा मूले, उग्गमदोसा य इयरंमि ॥११२५॥

उद्गमदोषादिका इतरोत्तरगुणप्रतिसेवना, आदिशब्दादुत्पादनैषणादयो गृह्यन्ते ॥११२५॥

पडिसेवणा मइलणा, भंगो य विराहणा य खलणा य ।

उवघाओ य असोही, सवलीकरणं च एगट्टा ॥११२६॥

प्रतिसेवा, मलिनता, भङ्गः, विराधना, उपघातः, अशोधिः, शबलीकरणं चेत्येकार्थिकाः शब्दाः ।
उक्तं प्रतिसेवनाद्वारम् ॥११२६॥ आलोचनाद्वारसंग्रन्थमाह—

छट्टाणा तिगठाणा, एगतरं दोसु वावि छल्लिएणं ।

कोयन्वा उ विसोही, सुद्धा दुक्खवखयट्टाए ॥११२७॥

पटस्थाने प्राणातिपातादिके, उद्गमादिके च त्रिके, अनयोरेकतरे द्वयोर्वा छलितेन—स्वलितेन वा साधुना विशुद्धिः कार्या, निःकलङ्का दुःखक्षयार्थम् ॥११२७॥ सा च विशुद्धिरालोचनापूर्विका भवति, इति कृत्वाऽऽलोचनामाह—

आलोयणा उ दुविहा, मूलगुणे चैव उत्तरगुणे य ।
एकैका चउकण्णा, दुवग्न सिद्धावसाणा य ॥११२८॥

द्विविधाऽथैकैकाऽऽलोचना चतुःकर्णा भवति, द्वयोरपि साधुसाध्वीवर्गयोरेकैकस्य, प्रथमैक आचार्यः—
द्वितीय आलोचकः साधुः, एवं साधुवर्गे, एका प्रवर्तिनी द्वितीयाऽऽलोचयित्री, एवं साध्वीवर्गे, १अथवा द्वयोश्च साधुसाध्वीवर्गयोर्मिलितयोरष्टकर्णा, कथम्?, आचार्य आत्मद्वितीयः प्रवर्तिनी चात्मद्वितीयाऽऽलोचयति ।
२पटकर्णा वा कथं? बुद्धाचार्यस्यैकस्याऽपि साध्वीद्विकमालोचयति । आचार्यगीतार्थाद्यभावे सिद्धसाक्ष्याऽऽलोचना ग्राह्या ॥११२८॥

आलोयणा वियडणा; सोही सम्भावदायणा चैव ।
णिदण गरिह विउट्टण, सल्लुद्धरणंति एगट्ठा ॥११२९॥

१ ० अथवैकैका मूलगुणे उत्तरगुणे च चतुष्कर्णा ० ।।।। २ ० सामान्यसाध्वी वा यद्यालोचयति षट्कर्णा ० ।।।।

श्रीमती
ओषनिर्युक्तिः
॥४३३॥

आलोचना विकटना शुद्धिः सद्भावदर्शना निन्दना गर्हणा विउड्डणा श्लयोद्धरणं १ चैकार्थिकानि ॥११२९॥
विशुद्धिद्वारमाह—

इतो सल्लुद्धरणं, बुच्छामी धीरपुरिसपणत्तं ।
२जं णाऊण सुविहिया, करंति दुक्खक्खयं धीरा ॥११३०॥ स्पष्टा ।

दुविहा य होइ सोही, दव्वसोही य भावसोही य ।
दव्वंमि वत्थमाई, भावे मूलुत्तरगुणेषु ॥११३१॥

द्रव्येषु वत्थादिशुद्धिः । भावे तु मूलीचगुणाऽऽलोचनया भावशुद्धिः ॥११३१॥

छत्तीसगुणसमण्णा—गएण तेणवि अवस्स कायव्वा ।
परसक्खिया विसोही, सुद्धुवि ववहारकुसलेणं ॥११३२॥

३षट्त्रिंशद्गुणसमन्वितेन तेनाऽपि परसाक्षिकी शुद्धिः कार्यी ॥११३२॥ अत्रोदाहरणम्—

१. • कानि उक्तमालोचनाद्वारम् ॥११२९॥ • ।k। २ • यच्छ्लयोद्धरणं ज्ञात्वा कुर्वन्ति दुःलक्ष्यं • ॥११३०॥ ।k।
३ • जातिकुले • षट् • ।k।

श्रीमती-
ओषनिर्द्युचितः
॥४३४॥

जह सुकुसलोऽवि विज्जो, अणस्स कहेइ अण्णो वाही ।
सोऊण तस्स विज्जस्स, सोवि परिकम्ममारभइ ॥११३३॥ स्पष्टा ।
एवं जाणंतेणवि, पायच्छित्तविहिमण्णो सम्मं ।
तहवि य पागडत्तरयं, आलोएत्तव्वयं हाइ ॥११३४॥

तथाऽपि प्रकटतरमालोच्यमवश्यम् ॥११३४॥

गंतूण गुरुसकासं, काऊण य अंजलिं विणयमूलं ।
सव्वेण अत्तसोही, कायव्वा एस उवएसो ॥११३५॥ स्पष्टा ।
ण हु सुज्झई ससल्लो, जह भणियं सासणे धुव(य)रयाणं ।
उद्धरियसव्वसल्लो, सुज्झइ जीवो धुयकिलेसो ॥११३६॥

यथा भणितं धुतरजसां शासने १ तथा शुद्धयति ॥११३६॥

सहसा अण्णाणेण व, भीएण व पिल्लिएण व परेण ।
वसणेणायंकेण व, मूढेण व रागदोसेहिं ॥११३७॥

प्रायश्चित्तग्रहण
विधिः ।

॥४३४॥

१-० शुद्धयति तथा शुद्धेरुद्धृतसव्वाख्यः ० ॥११३६॥ ।K।

सहसा अप्रतर्कितमेव, अज्ञानेन, भीतेन, परप्ररितेन, व्यसनेन, आतङ्कनेन, मूढेन, रागद्वेषैर्वा यत्किञ्चिदकार्यं कृतम् ॥११३७॥ ततः—

जं किञ्चि कयमकज्जं, ण हु तं लब्भा पुणो समायरिउं ।
तस्स पडिक्कमियव्वं, ण हु तं हियएण वोढव्वं ॥११३८॥
यत्किञ्चित् कृतमकार्यं नैव पुनः समाचरितुं 'लब्भ'ति उपलभ्यते १ तथा तस्य प्रतिक्रान्तव्यं, न तु तदकार्यं हृदि २वोढव्यम् ॥११३८॥

३जह बालो जंपंतो, कज्जमकज्जं व उज्जुयं भणइ ।
तं तह आलोएज्जा, मायामयविप्पमुक्को उ ॥११३९॥ स्पष्टा ।
तस्स य पायच्छित्तं, जं मग्गविऊ गुरू उवइसंति ।
तं तह आयरियव्वं, अणवत्थपसंगभीएण ॥११४०॥

तस्य सार्धैर्यत्रायश्चितं गुरवो मार्गविदो ददति तत्तथैवाऽऽचरितव्यं साधुनाऽनवस्थाप्रसङ्गभीतेन ॥११४०॥

१. ० यथा तथा ० ।।। २. सर्वमालोचयितव्यमित्यर्थः ।स० ३. आलोचयितव्यं कथमित्याह ।।।
४. अनवस्था यद्यकार्यकारणात् प्रायश्चित्तं न दीयते—न क्रियते ततोऽन्योऽपि पापे निःशङ्कः स्यादित्यनवस्था ।।।

श्रीमती
ओषनिर्घुक्तिः
॥४३६॥

णवि तं सत्थं व विसं व, दुष्पउत्तो व कुणइ वेयालो ।
जंतं व दुष्पउत्तं, सणो व पमाइणो कुद्धो ॥११४१॥

न तत्करोति दुःखं शस्त्रं विषं दुःप्रयुक्तो-दुःसाधितो वेतालः, यन्त्रं वा दुःप्रयुक्तं, सर्पो कुद्धः
प्रमादिनः पुरुषस्य ॥११४१॥

जं कुणइ भावसल्लं, अणुद्धियं उत्तमट्टुकालंमि ।
दुल्लभवोहीयत्तं, अणंतंसंसारियत्तं च ॥११४२॥

अनशनकाले दुर्लभवोधित्वमनन्तं संसारित्वञ्च ॥११४२॥

तो उद्धरंति गारव-रहिता मूलं पुणभवलयणं ।
मिच्छादंसणसल्लं, मायासल्लं णियाणं च ॥११४३॥

एवमालोच्य गारवहिता रघुनय उत्पाटयन्ति मूलं पुनर्भवलतानाम् ॥११४३॥ ततः—

उद्धरियसव्वसल्लो, आलोइयणिदिओ गुरुसगासे ।
होइ अतिरेगलहुओ, ओहरियभरोव्व भारवहो ॥११४४॥

१. ० त्वं चातः सर्वमालोचयितव्यम् ० ।।। २. ० मुनय उद्धरन्त्युत्पाटयन्ति ० ।।।

गारवरहिताऽऽ
चना कार्या

॥४३६॥

अतिरेकमत्यर्थं लघुर्भवति ॥११४४॥

उद्धरियसव्वसख्खो, भत्तपरिणाएँ धणियमाउत्तो ।

मरणाराहणजुत्तो, चंदगवेज्झं समाणेइ ॥११४५॥

भक्तप्रत्याख्यानं, धनिकमत्यर्थं १ युक्तः स एवंविधश्चन्द्रकवंधं समानयति करोतीत्यर्थः । चन्द्रकवंधं—
राधावेधम् ॥११४५॥

आराहणाइ जुत्तो, सम्मं काऊण सुविहिओ कालं ।

उकोसं तिणिण भवे, गंतूण लभेज्ज णिव्वाणं ॥११४६॥

२ उक्तृशब्दोऽत्रातिशयार्थं द्रष्टव्यो न तु भवानङ्गीकृत्य ॥११४६॥

एसा (प्र.एसोह) सामायारी, कहिया भे धीरपुरिसपणत्ता ।

संजमतवइढगणं, णिगंथाणं महरिसीणं ॥११४७॥ स्पष्टा ।

१. ० युक्तः प्रयत्नपरः ० ।k।

२. ० उक्तृशब्दोऽतिशयेन सम्यगाराधनं कृत्वा त्रीन् भवान् गत्वा निर्वाणसवस्य प्राप्नोति उक्तृशब्दः ० ।k।

एवं समायाहि, जुंजंता चरणकरणमाउत्ता ।
साहू खवंति कर्मं, अणेगभवसंचियमणंतं ॥११४८॥ स्पष्टो ।
एसा अणुगगहत्था, फुडवियडविसुद्धवंजणाइण्णा ।
इकारसहिं सएहिं, एगुणवणेहिं सम्मत्ता ॥११४९॥ स्पष्टा ।

॥ श्रीश्रीद्रोणाचार्यकृतवृत्तेः श्रीमदोघनिर्युक्त्यवचूरिः श्रीज्ञानसागरस्वरिक्ता समाप्ता ॥छ॥
श्रीमत्तपागणनभोज्जगणभास्कराभ—श्रीदेवसुन्दरयुगोत्तमपादुकानां ।

शिष्यैर्जिनागमसुधाम्बुधिनीनचित्तैः, श्रीज्ञानसागरगुरुत्तमनामधैयैः ॥१॥
निधिवद्धिमनु१४३९मितेऽब्दे—वचूर्णरेषा कृताधनिर्युक्तेः ।

स्वपरोपकृतिक्ते त—द्विवृतेरुपरि स्फुटाजयतात् ॥२॥

[वसन्ततिलका]

श्रीशालिवाहनशाके १३७० प्रभवसंवत्सरे । फाल्गुन शुदि ११ गुरौ ताजनपुरे पुस्तकमलेखि ॥ शुभं
भवतु श्रीसंघस्य ॥ श्रीरस्तु ॥

‘k’ सन्नकप्रतिप्रान्तस्थिता प्रशस्ति :-

सवत् १५३० वर्षे माघशुदि १४ भौमे श्री ङुणपुरनगरे राउलश्रीसोमदासविजयराव्ये धीरालिखितं ।
शुभं भवतु ॥छ॥ कल्याणं भूयात् ॥छ॥ * ॥छ॥

‘S’ सन्नकप्रतिप्रान्तस्थिता प्रशस्ति:-

इति श्रीद्रोणाचार्यवृत्त्यनुसारेणैदंयुगीनसुविहितशिरोऽलंकरणकोटीरकरणिमट्टारकप्रभुश्रीज्ञानसागरसूरिपादधिरचिता
श्रीओषनिर्घुक्तियवचूर्णिः समाप्ता ॥छ॥

श्रीमत्तपोगणनभोङ्गण भास्कराम-श्रीदेवसुन्दरगुरुत्तमपादुकानाम् ।

शिष्यैर्जिनागमसुधाम्बुधिलीनचित्तैः, श्रीज्ञानसागरगुरुत्तमनामधेयैः ॥१॥ (वसततिलका)

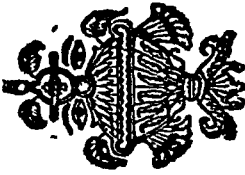
निधिवह्निमनु १४३९ मितेऽब्देऽ-वचूर्णिरेषा कृतौघनिर्घुक्तेः ।

स्वप कृतिकृते तद्-विवृतेरुपरि स्फुटा जयतात् ॥२॥ (आर्या)

॥छ॥ ॥श्री॥ ॥ ग्रंथाग्रं ३३०० ॥ ॥ शुभं भवतु ॥ कल्याणमस्तु ॥छ॥ म० श्रीवाल्लिखितमिदं ॥छ॥

॥१०१११॥ ॥छ॥

॥ श्रीमती ओद्यनिर्युक्तिः सावचूरिका समाप्ता ॥

श्रीमती
भवनिर्युक्तिः
॥४४०॥

॥ ओघनिर्युक्तिउद्धार-गाथाः ॥

अरिहंते वंदित्ता चउदमपुन्वी तहेव दसपुन्वी । एककारसग-सुत्तथ-श्राए सव्व-साहू य
 दुविहोवक्कमकालो सामायारी अहाउयं चैव । सामायारी तिविहा ओहे दसहा पयविभागे ॥१॥
 वय-समणधम्म संजम देयोवच्चं च वंभगुत्तीओ । गाणाइतियं तव-कोहणिग्गहाइ य चरणमेवं ॥२॥
 पिडविसोही-ममिई-भावण पडिमा इंदियणिगेहो । पडिलेहण-गुत्तीओ अभिग्गहा चैव करणं तु ॥३॥ [४]
 उडुबध्धे रयहरणं वामावामासु पायलेहणिया । वड उंवर पिलखू तस्स अलभंमि चिचिणिया ॥५॥ [५]
 बारमअंगुल दीहा अंगुलमेगं तु होः त्रिस्थिणा । घण-मसिण-बिन्वणा त्रि अ पुरिसे पुरिसे य पत्तेयं ॥६॥ [६०]
 उभओ नहसठाणा सचित्ताचित्तकाणा मसिणा । आउक्काआ दुविहो भोमो तह अंतलिकखो अ ॥७॥ [६२]
 जघद्धा संघट्टा णाभी लेवो परेण लेबुवरि । एगो जले थलेगो निप्पगले तीरसुस्सग्गो ॥८॥ [६८]
 दगतीरे ता चिट्ठे णिप्पगला जाव चोलपट्टो अ । समए पलवमाणं गच्छई काएणं अप्फुसंतो ॥९॥ [७०]

१ अवचूरिस्थेमा गाथा तथा आत्र० निर्युक्ति था ६६५ तमेव गाथा० । सं ।

सागारं संवरणं ठाणतियं परिहरित्तु णात्ताए । ठाई णमुक्ककारपरो तीरे जयणा इमा होई ॥१०॥ [७२]
 तिचिहो वणस्सई खलु परिचणंतो थिराथिरिक्किक्को । संजोगां जह हिह्हा अक्कंताई तहेव इहं ॥११॥ [७६]
 तिचिहा वेइदिया खलु थिरसंघयणेअरा णो दुविहा । अब्कंताई य गमा जात्र उ पंचिदिया णेया ॥१२॥ [७७]
 पुढविदए य पुढवीए उदए पुढवि तस वाल कंटा य । पुढवि वणस्सईआए ते चेव उ पुढविए कम्मणं ॥१३॥ [७८]
 पुढवि तसे तस्सरहिए निरंतर तसेसु पुढवीए चेव । आउ वणरसई काए वणेग णियमा वणं उदए ॥१४॥ [७९]
 तेऊ वाउत्रिहूणा एवं सेमावि सव्वसंजोगा । णच्चा विराहणदुगं वज्जंतो जयसु उवउत्तो ॥१५॥ [८०]
 सव्वस्थ संजमं संजमाओ अप्पाणमेअ रक्खंतो । मुच्चई अइवायाओ पुगो विसोही ण याविई ॥१६॥ [८१]
 जे जनिआ य हेऊ भवस्स ते चेव तत्तिया मुखे । गणणाईया लोणा दुण्हवि पुण्णा भवे तुल्ला ॥१७॥ [८७]
 इरियावहियाईया जे चेव हंतति कम्मबंधाय । अजयाणं ते चेव उ जयाण णिव्वाणगमणाय ॥१८॥ [८८]
 वज्जेसित्ति परिणओ संपत्तीए वि मुच्चए वेरा । अवहंतो ण वि ण मुच्चई किलिडुभावो अइवायस्स
 (त्ति वा तस्स) ॥१९॥ [१४]
 गामदुवारब्भासे अगडसमीवे महाणमज्जे वा । पुच्छिज्ज संयं पक्खं वियालणे तस्स परिकहणा ॥२०॥ [१००]
 जह सागरंमि मीणा संखोहं सागरस्स असंहता । णित्ति तओ सुहक्कामी णिग्गयमित्ता विणस्संति ॥२१॥ [१८२]
 एवं गच्छममुहे सागरवीईहि चोईया संता । णित्ति तओ सुहक्कामी मीणा व जहा विणस्संति ॥२२॥ [१८३]

ओधनियुचित्त-
 उद्धारगाथाः
 ॥४४२॥

चक्के थूमे पडिमा जम्मण णिवक्खमण-गाण-णिव्वाणे । संखडि विहार आहार उवहि तह दंसणट्टाए ॥२३॥
 [एते] अकारणा संजयस्स असमत्त-तडुभयस्स भवे । ते चेव कारणा पुण गीअत्थविहारिणो भणिया ॥२४॥ [१८५]
 गीअत्थो अ विहारो बीओ गीअत्थमीसिओ भणिओ । इत्तो तईयविहारो णाणुण्णाओ जिणवरेणं(हिं) ॥२५॥ [१८६]
 संजम-आयविराहण णाणे तह दंसणे चरित्ते य । आणालोव जिणाणं कुव्वइ दीहं च-संसारं ॥२६॥ [१८७]
 सुत्तणिरोहे चक्खु वच्चणिरोहे अ जीवियं चयई । उट्ठणिरोहे कोट्ठं गेलण्णं वा भवई तिसुवि । २७॥ [२९२]
 १जड्ढो जं वा तं वो सुक्कुमारं महिसिओ महुरभामो । गोणे सुगंधिदव्वं इच्छइ एमेव साह् वि। २८॥ [३७२]
 अलसं घसिरं सुधिरं खमगं कोह-माण-माय-लोभिल्लं । कोऊहलपडिबध्धं वेयावच्चं ण कारिज्जा ॥२९॥ [३७४]
 २संडास पमज्जित्ता पुणो वि भूमिं पमज्जिज्जा णिसीए । राओ अ पुव्वभणियं तुअट्टणं कप्पए ण दिवा। ३०॥ [४२०]
 वेत्तुं थिरं अतुरियं तिभागबुद्धीइ चक्खुणा पेहे । तो विइयं पक्कोडे तईयं च पुणो पमज्जिज्जा ॥३१॥ [४२६]

अणच्चावियं अचली(लि)यं अणाणुवंधि अ मोसलिं चैव । छपुरिमो णव खोडा पाणी पाणपमज्जणं ॥३२॥ [४२७]
 वत्थे अप्पाणंम चउहा अणच्चावियं अवलियं च । अणुवंधि णिरंतस्या तिरिउइढह (य) घट्टणा सुसली ॥३३॥ [४२८]
 पसिढिलपलंवल्लोला एगामोसा अणेगरूवधुणणा । कुणई पमाणपमायं संक्रिय गणणोवणं कुज्जा ॥३४॥ [४३२]
 पसिढिलमघणं अतिराईयं च विसमगहणं च कोणं वा । भूमींकरलोत्थया कड्डहणगहणेक्कआमोसा ॥३५॥ [१६४ भा०]
 धुणणा तिण्ह परेणं चट्टणि वा घेतु इक्कओ धुणइ । खोडण-पमज्जणासु य संक्रियगणणं करि पसाई ॥३६॥ [४३४]
 अणूणाईरित्तपडिलेहा अविचच्चासा तहेव य । पढमं पयं पसत्थं सेसाणि य अप्पसत्थाणि ॥३७॥ [४३५]
 पडिलेहणं कुणंतो (प्र. करंतो) मिहा कहं कुणई जणवईकहं वा । देई व पच्चक्खणं वाएई सयं पडिच्छई वा ॥३८॥ [४४०]
 पुढवी आउक्काए तेऊ-वाऊ-वणस्सई-तसाणं । पडिउइणापमचो छण्हंमि विराहओ होई ॥३९॥ [४४१]
 पुढवी आउक्काए तेऊ-वाऊ-वणस्सई-तसाणं । पडिलेहणमाउत्तो छण्हंडपाराहओ होइ ॥४०॥ [४४४]
 जोगो जोगो जिणसासणंमि दुक्खवखया पउंजंते । अणोण्णमवाहाए अवसत्ता होइ कायव्वो ॥४१॥ [४४५]

ओघनिर्युक्ति-
उद्गामगाथाः
॥४४५॥

जोगे जोगे जिणसासणंमि दुक्खवखया पउंजंते । एककेक्कमि अणंता वहुंता केवली जाया ॥४२॥ [४४६]
 एवं पडिलेहंता अईयकाले अणंतगा सिद्धा । चोअगवयणं सयं पडिलेह[हि]मो जओ सिद्धी ॥४३॥ [४४७]
 सेसेसु अवहुंतो पडिलेहंतो देममाराहेई । जई पुण सव्वाराहणमिच्छसि तो णं णिसामेह[प्र.हि] ॥४४॥ [४४८]
 पंचिदिएहि गुत्तो मणमाई,तिविहकरणमाउत्तो । तवणियमसंजमंमि य जुत्तो आगहओ होई ॥४५॥ [४४९]
 णवगणिवेसे दूगओ उक्केगे सूसएहि उविकणो । णिद्धमहि हरतणू वा ठाणं भेत्तण पविसिज्जा ॥४६॥ [४६८]
 'कुत्थलगारिअघरणं घणसताणाइआ व लग्गिज्जा । उक्केरं सट्ठाणे हरतणू चिद्धिज्ज जा सुक्को ॥४७॥ [४६९]
 २पडिलेहणीयाकाले फिडिए कल्लणदुगं तु पच्छिंतं । पायस्स पासु चिहे सोओवत्त तल्लेसो ४८॥ [१७४भा०]
 इयरेसु पोरिसितिगं संचिकुखावेत्तु तत्तियं छिदे । सव्वं पा विगिचेई वाराणं मट्ठियं ताहे ॥४९॥ (४७०)
 वि'टय वधण धरणे अगणी तेणे य द'डियक्खोभे । उउवद्ध धरणबंधण वासासु अबंधणा ठवणा ॥५०॥ (४७२)
 अणावायमसंलोए परस्सणुववाइए । समेअणज्जुसिरे यावि अचिरकालकयंमि अ ॥५१॥ (४९३).

१ अमरीएहं ।

२ इयं गाथा अत्रचूरिमये न दृश्यते किन्तु उद्गारकृता द्रोणीयवृत्तिसमलकृतौवनिर्युक्तिः समुद्धृताऽतोऽङ्कोपि द्रोणीयवृत्तेरिति श्रेयम् ॥सं०॥

ओघनिर्भुवित-
उद्धारगाथाः
॥४४६॥

चित्थिण्णे दूरमोगाढे णायणे त्रिलवज्जिए । तसपणनीअरहिए उच्चाराईणि वोसिरे
आया-पवयण-संजम तिविहसुवघाइयं (दुघाइयं) तु णायव्वं । आराम वच्च अगणी पिट्टुण असुई य अण्णत्थ
॥५२॥ [४९४]
जे जग्मि उउंमि कया पयावणाईहि थंडिला ते उ । हुंति अन्नंमि (होति परंमि) चिक्रया वासा बुब्बे य
॥५३॥ [४९६]
हत्थायामं चउरस्स जहननं जोयणे विच्छक्कि परं । चउरंगुलपपमाणं जहणायं दूरमोगाढं
॥५५॥ [४९९]
दिसि-पवण-गाम-सुरिअ छायाइ(ए) पमज्जिऊण तिरक्खुत्तो । जस्सोगहोत्ति काऊणं वोसिरे आयमि (मे)-
उजो वा ॥५६॥ [५०२]
उत्तर पुव्वा पुज्जा जम्मांए णिसिअरा अहिबडंति । घाणाडरिसा य पवणे सरीअगामे अत्रणो अ (उ) ॥५७॥ [५०३]
संसत्तगहणी पुण छायाए निग्गयाण वोसिरे(रई) । छायाडसई उण्हंमिवि वोसिरिय सुहुत्तगं चिह्णे ॥५८॥ [५०४]
अव्वोच्छिन्ना तसा पाणा पडिलेहा ण सुज्झई । तम्हा हट्ट समत्थ (पहट्ट)स्स अदडुंभो न कर्पई ॥५९॥ [५१०]
अतरंतस्स व पासा गाढं दुक्वंति तेणअडुंभे । संजयपिड्डी थंभे सेल-छुहा कुडु विटि (विट्ठि) ए ॥६०॥ [५१४]
पंथं तु वच्चमाणो जुगंतरं चक्खुणा व पडिलेहे । अहदूरचक्खूपाए सुहुम तिरिच्छुग्गया ण पेहे ॥६१॥ [५१५]
अच्चासण णिरोहे दुक्खं दडुंपि पायसंहरणं । हक्कायविओरमणं सरीर तह भत्तपाणे अ ॥६२॥ [५१६]

ओघनिर्धुक्तिः-

उद्धारगाथाः

॥४४७॥

उद्बुद्धो कहरत्तो अवयवखंतो वियवखमाणो वा । बायरकाए वदए तसेयरे संजमे दोसा ॥६३॥ [५१५]
एयं पडिलेहणविहि जुंउंता चरणकरगमाउत्ता । साहू खवंति कम्मं अणेगभवसंचियमणंतं ॥६४॥ [५२६]
खीर-दुम-हेट्ट पंथे कट्टोल्ला इंधणे य मीसो य । पोरिसि एग-दुग-तिगं बहुइंधणमज्जथोवे अ ॥६५॥ [५३३]
आएसतिगं बुबुअ विदु तह चाउला ण सिज्झंति । मोत्तण तिणिण एए चाउलउदगं बहु पसणं ॥६६॥ [५३९]
उउचद्ध धुवण बाउस वंभविणासे अठाणठवणं च । संपाइमवाइवहो पलवण आतोपघातो य ॥६७॥ [५४२]
अहमार चुडणं पणए सीयल पावरण जीरगेलणे । ओमावण कायवहो वासासु अधोवणे दोसा ॥६८॥ [५४३]
आयरिय-गिलाणाणं मईला मईला दुणां विधोवंति । मा हू गुरुगं अवणणा लोणंमि अजीरणं इयरे ॥६९॥ [५४६]
अब्भंतरपरिमोगं उवरि पाउणई नातिदूरे य । तिणिण य तिणिण इक्कं णिसि काउं परिक्खिज्जा ॥७०॥ [५४७]
केई इक्किकक णिसि संवासेउं तिहा परि (उ)च्छंति (पडिच्छेज्जा) । पाउणीय जइ ण लगति छप्पया ताहे
धोवेज्जा ॥७१॥ [५४८]

अच्छोलपिड्डणासु अ ण धुवे धोवे पयावणं न करे । परिभोगमपरिमोगं छायाऽऽयव पेह कल्लणं

॥७२॥ [५५१]

पढमवरमा सिसिरे गिग्हे अद्धं च (तु) तासि वडिज्जा । पायं ठवे सिणेहाति खखणट्टा पवेसो वा

॥७३॥ [६१२]

संजमहेळ' लेनो न विभूसाए वयंति तित्थयरा । सई असई दिट्टो सई-माहम्मे उवणओ उ ॥७४॥ [६१८]
 आयरिए य गिलाणे पाहुणए दुल्लहे सहसलाभे । संसत्तभत्तपाणे मत्तगगहणं अणुणांयं ॥७५॥ [६५८]
 बाहाहि अंगुलीई व लडाई व उज्जुओ ठिओ संतो । ण पुच्छिज्ज ण दाविज्जा पच्चावाया भवे दोसा ॥७६॥ [६७२]
 छक्रायदयावंतो वि संजओ दुल्लहं कुणई बोहि । आहारे णिहारे दुगंछिए पिडगहणे अ ॥७७॥ [६७६]
 जो जह व तह व लद्धं गिण्हई आहारमुवहिमाई य । समण(गण)पुक्क जोगी संसारपवइ ओभणिओ ॥७८॥ [६८७]
 तिविहोवघायमेअ' परिहरमाणो गवेसए पि'ड' । दुविहा गवेसणा खजु दन्वे भावे इमा दन्वे ॥७९॥ [६८४]
 जियसत्तु देवि चित्तसह पचिसणं कणगपिट्ठपासणया । डोहल दुच्चल पुच्छा कहणं आणा य पुरिसाणं ॥८०॥ [६८५]
 सीवन्निसरिसमोदगकरणं सोवन्निरुक्खहेट्ठसु । आगमण कुंरंगाणं पसथ अपसथ उवमा उ ॥८१॥ [६८६]
 णिइयमेयं कुंरंगाणं जया सीवन्नि सीदई । पुरावि वाया वायंति न उणं पुंजगपुंजगा ॥८२॥ [६८७]
 हत्थिगहणंमि गिमहे अरहट्ठेहिं भरणं तु सरसीणं । अच्चुदएण णलवणा अभिरूढा गयकुलागिमणं ॥८३॥ [६८८]
 विइयसेयं गयकुलाणं जहा रोहंति णलवणा । अन्नया वि झरंति सरा न एवं बहुओदगा ॥८४॥ [६८९]

पायपमज्जण णिसीहिया (प्र. नाहि णिसीहि) य, तिष्णि उ करे पवेसमि । अजलि ठाणविसोही द'डग उव-
काउस्सगंगमि ठिओ चित्ते ससुआणिए अईयारे । जा णिग्गमप्वेसो तत्थ उ दोसे मणे कुज्जा ॥८५॥ [७८२]
इच्छिज्ज ण इच्छिज्ज व तहवि पयओ णिमंतए साहू । पग्णिमविसुद्धीए'णिज्जरा होअगहिए वि ॥८६॥ [७९०]
भरहेरवयधिदेहे पणरसवि कम्मभूमीया साहू । इक्कमि हीलियंमि सव्वे ते हीलिया हुंति ॥८७॥ [८१२]
वेयावच्चं निययं करेह उत्तमगुणे धरं'रि'ताणं । सव्वं किर पडिवाई वेयावच्चं अपडिवाई ॥८८॥ [८१३]
पडिभग्गस्स मयस्स व णासई चरणं सुयं अगुणणाए । ण हु वेयावच्चं चिय सुहोदयं णासए कम्मं ॥८९॥ [८१९]

लाभेण जोजयंतो जहणो लाभंतराईयं हणइ । कुणमाणो य समाहि सव्वसमाहि लहई साहू ॥९०॥ [८२०]
वेयावच्चे अबुद्धियस्स सहाए काउकामस्स । लाभो चैव तवस्सिस्स होई अर्हीणमणस्स ॥९१॥ [८२१]
अह होई भावघासेसणा उ अप्पाणमपणा चैव । साहू भुंजिउकामो अणुसासई निज्जरुडाए ॥९२॥ [८२४]
वायालीसेसणसंकड'मि गहणंमि जीव! णहु छलियो । एण्हं जह ण छलिज्जयि भुंजता रागदोसेहि ॥९३॥ [८३१]
जह अब्भगणलेयो सगड'ख-वणाण जुचिओ हुंति । इय रंजमभरवहणहु-याए [साहूण] आहारो ॥९५॥ [८३३]
क'डपयरच्छेएण भोत्तव्वं अहव सीहखइएणं । एणेण अणेगेहि चि वज्जिता धूममंगालं ॥९६॥ [८६७]

असुरसुरं अचवचवं अद्भुतमविलंबितं अपरिसादि । मणवयणकायगुत्तो, शुंजह अह पक्खवणसोहि ॥९७॥ [८६८]
 अंतंतं भोक्खाभिचि वेसए शुंजए य तह चेन । एस ससारणिविद्धो ससारओ उट्टिओ साहू ॥९८॥ [८७३]
 हियाहारा मियाहारा अप्पाहारा अ जे णरो । ण ते विज्जा तिगिच्छंति अप्पाणं ते तिगिच्छगा ॥९९॥ [८८०]
 वेयण वेयावच्चे इरियट्टाए असंजमट्टाए । तद्द पाणवित्ती[वत्ति]याए छट्ठं पुण धम्मचित्ताए ॥१००॥ [८८२]
 आयंके उवसग्गे तित्तिक्खया बंभयेगुत्तीसु[ए] । पाणिदया-तवहेउ सरीर-बुच्छेअणट्टाए ॥१०१॥ [८८२]
 विहिगहियं विहिसुत्त अहरेगे भत्तपाण भोत्तव्वं । विहिगहिये निहिसुत्ते इत्थ य चउरो भवे भंगा ॥१०२॥ [८९९]
 कागसीयालवखइयं दविअरसं मव्वओ पगमइं । एमो उ भवे अविही जहगहियं भोअणंमि [शुंजओ य] विही
 ॥१०३॥ [९०१]

जह गहियं तह णीय गहणञ्छिही भोअणं विहो इगमो । उवक्रोसमणुक्कोसं समकयरसं तु शुंजिज्जा ॥१०४॥ [९०४]
 अहियासया उ अंतो आसणो मज्झि दूरि भावे य (प्र. तह य दूरं य) । तिण्णव अणद्विआसी अंतो छच्छच्च

वाहिरओ ॥१०५॥ [९५४]

एमेव य पासवणे चारस चउवीसियं च पाप्पित्ता, कालस्स वि तिण्णि भवे अह खुरो अत्थमुवयाह ॥१०६॥ [९५५]
 ऋणगाभा हणि कलं तिपंच सत्तेा [वि] गिग्धि सिमिरासे । उक्काउ सरेदागा रेहांगहिओ भवे ऋणंगां तो

॥१०७॥ [९२२]

वासासु अ तिष्णि दिसा हवंति पाभाइयंमि कालंमि । सेसेसु तीसु चउरो (उडु) उडं मि चउरो चउदिसिं पि
 ॥१०८॥(९८४)
 तिसु तिष्णि तारगाउओ उडु(उड)मि पाभाइए अदिट्टेवि । वासासु अ तारगा चउरो छण्णे णिविट्ठो वि
 ॥१०९॥ (९९५)
 पाओसिय अइठरसे उत्तरदिसि पुव्व पेहए कालं । वेरत्तियंमि भयणा पुव्वदिसा पच्छिमे काले ॥११०॥(९९७)
 उक्कोस तिसामासे दुगाउअद्धानमागओ साह । चउरंगूलूणभरियं जं पज्जत्तं तु साहुस्स ॥१११॥(१०१२)
 वट्टं चउरंसं होइ थिरं थावरं च वणं च । हुंडं वायाइद्धं भिष्णं च अथारणिज्जाइं ॥११२॥ (१०३५)
 एगपव्वं पसंसंति दुपव्वा कलहकारिया । तिपव्वा लाभसंपण्णा चउपव्वा मारणत्तिया ॥११३॥ (१०६९)
 पंचपव्वा उ जा लट्ठी पंथे कलहणिवारणी । छपव्वा य वायंका सत्तपव्वाणि[अ]रोगया ॥११४॥(१०७०)
 चउरंगुलपइहाणा अंडुगुलसमूसिया । सत्तपव्वा य (उ) जा लट्ठी मत्तागयनिवारिणी । ११५॥ (१०७१)
 अट्टपव्वा असंपत्ती णवपव्वा जसकारिया । दसपव्वा य (उ) जा लट्ठी तहियं सव्वसंपया ॥११६॥ [१०७२]
 वंका कीडक्खइया चित्तलया पोह्णडा (य) दइहा य । लट्ठी य उब्भसुक्का वज्जेयव्वा पयत्तेण ॥११७॥(१०७३)
 घणवद्धमाणपव्वा णिद्धा वण्णेण एगवण्णे य । घण-मसिण-वट्ट-पोरा लट्ठि पसस्था जइजणस्स
 ॥११८॥ (१०७६)

ओषनिर्घुदित-
उद्धारगाथाः

॥४५२॥

जं जुज्जइ उवयारे (करणे) उवगणं तं सि होइ उागणं । अहरेणं अहिगणं अजआ(प्र. तो) अजयं परिहरंतो
॥११९॥ [१०७९]

उच्वालियंमि पाए इरियासमियस्स संकमट्ठाए । चावज्जिज्ज कुलिगी मरिज्ज तं जोगमासज्जा

॥१२०॥ [१०८६]

ण य तस्म तण्णिमित्तो बंधो सुहुमो चि देसिओ समए । अणवज्जो उ पओगेणं सन्वभावेण सो जम्हा

॥१२१॥ [१०८७]

जा जयमाणस्स भवे त्तिराहणा सुत्तविदिसग्गस्स । सा होइ णिज्जरफला अज्झत्थविसोहिजुत्तस्स ॥१२२॥ [१०९७]

ण ह् सुज्झई ससल्लो जह भणियं सामणे धुरयाणं । उद्धरियसन्वसल्लो सुज्झई जीवो धुयकिलेसो

॥१२३॥ [७९८]

जह बालो जंपतो कज्जमकज्जं व उज्जुयं भणई । तं तह आलोइज्जा मायामयविप्पप्पुक्को य ॥१२४॥ [८०१]

णवि तं सत्थं व विसं व दुप्पउत्तो वि कुणइ वेयालो । जंतं व दुप्पउत्तं सप्पो व पमाइणो कुद्धो ॥१२५॥ [८०३]

जं कुणइ भावसल्लं अणुद्धियं उत्तमट्टकालंमि । दुल्लहवोहियत्तं अणंतससारियत्तं च ॥१२६॥ [८०४]

एयं सोमायारीं जुंजंता चरणकरणमाउत्ता । सःहू खवंति कम्मं अणेगभन्नसंचियमणत्तं ॥१२७ [८१०]

॥ इति श्री ओषनिर्घुदित-उद्धारगाथाः समाप्ताः ॥ श्री शुभं भवतु ॥

॥४५२॥

परिशिष्ट ११

शुद्धिपत्रकम् ।

अशुद्धम्	शुद्धम्	पत्रम्	पंक्तिः	अशुद्धम्	शुद्धम्	पत्रम्	पंक्तिः
समाचारी	सामाचारी	२	८	बलवत्ति	बलवत्ति	१०	१०
पदार्थः	पदार्थः	३	१०	सादाहरणं	सोदाहरणम्	१२	३
कतव्यो	कर्तव्यो	३	१२	यादीना	यादिनाह	१३	१३
घरणा •	घराणा०	३	१३	द्रव्याणा	द्वाराणा	१४	१
षड	षड्	३	१४	निरीक्षणाऽ-	निरीक्षणाऽऽ-	१५	३
न्यागान्	व्योगान्	५	९	०वरादिभिः०	०वरादिभिः०	१५	१३
एव	एवं	६	४	फिडिता	फिडितो	१६	९
निर्युक्तेर्क्ति	निर्युक्तेर्युक्ति	५	८	णिञ्जवगम्स	णिञ्जवगम्स	२३	९
भवतीति	भवतीति	६	९	सर्वे	सर्वे	२६	४
अणुभोगा	अणुभोगा	८	७	गच्छता०	०गच्छतो०	२९	१
निर्युक्तिं	निर्युक्तिं	८	८	समए	समये	३७	३

अशुद्धम्	शुद्धम्	पत्रम्	पंक्तिः	अशुद्धम्	शुद्धम्	पत्रम्	पंक्तिः
खण्डेवकः	सण्डेवकः	३६	३	अथर्व	अथर्वा	५३	८
५१	७२	४१	७	भाव	भाव-	५३	१२
संयमा०	संयमा०	४५	१	वद्य	वैद्य	५४	३
॥८१॥	॥८१ आ॥	४५	३	सातुभ	सातुभिः	५४	२
॥८१॥	॥८१ आ॥	४५	९	नादक	नोदक	७०	२
प्राणात्०	प्राणाति०	४६	२	१ ।	१ ;	७०	८
०प्रदार्था	०प्रदार्था	४७	९	संसर्	संसर्	७६	६
परिया०	इरिया०	४७	१०	करति	करोति	८१	७
साधोर्ह०	साधोर्ह०	४७	१२	चतुर्विं०	चतुर्विंश	१००	९
साधोरा०	साधोरा	४८	४	पन्नानम्	प-थानम्	१००	१३
०णत्तं-	णत्ते	४९	१	पुच्छ	पुच्छ	१०८	५
बन्धो	वन्धो	४९	२	यश्यातर	शय्यातर	१०९	३
वैरात्	वैरात्	४९	१३	खगूडान्	खगूडान्	११४	४
मुकुत्र	मुकुत्र	५१	७	दा	दो	११४	७
परिक०	परिक	५२	७	वेलायम्	वेलायम्	१२०	२
पृ-छत्	पृच्छेत्	५२	८	प्रजन०	प्रजन	१२१	६

श्रीमती
पेधनिर्युक्तिः।
॥४५५॥

अशुद्धम्	शुद्धम्	पत्रम्	पंक्तिः
कुडुं बा	कुडुं बी	१२२	५
खगड	खगडू	१२२	११
गच्छन्न	गच्छन्ति	१२३	१२
काइ	कोइ	१२६	६
दर्शनाथा	दर्शनीया	१२६	९
गीता	गीतार्ये	१२७	९
(२९८ गादा०	(२८७ गाथा०	१३३	३
प्रविशन्त	प्रविशन्ति	१४०	८
स्तता	स्ततो	१४०	८
जाप्य	व्याप्य	१४१	७
मगाथायाम्	तमगाथायाम्	१४३	१४
रामा	रानौ	१५०	१०
३३३	३३२	१५२	१४
प्रसिद्धा	प्रसिद्धौ	१५५	५
कायिका	कायिकी	१५९	९
जिना	जिनो	१५९	९

अशुद्धम्	शुद्धम्	पत्रम्	पंक्तिः
दर्शयन्ति	दर्शयन्ति	१५९	११
भङ्ग	भङ्गा	१६०	७
(जाव सिया)	यावसिका	१६४	९
दृशयन्ता	दृशयन्तो	१६७	९
चउदिस	चउदिस	१७३	२
वीरायां	वीराया	१८५	९
हस्ता	हस्तो	१८८	७
षड०	षड०	१९२	६
पंचिदिपहिं गुत्तो	पंचिदिपहिं	१९४	८
त्रिविध	त्रिविध	१९५	२
बैशाख०	बैशाख	१९५	१४
४५४	४५३	१९६	१३
क्व	क्व	२०३	५
ऋता	ऋतौ	२१३	१
धतोऽपि	धतोऽपि	२१४	१
पाते	आपाते	२१६	८

शुद्धिपत्रकम् ।

॥४५५॥

अशुद्धम्	शुद्धम्	पत्रम्	पंक्तिः	अशुद्धम्	शुद्धम्	पत्रम्	पंक्तिः
दाला	दाली	२१७	१२	०श्वादिस्वार्थम्	०श्वादिस्वार्थम्	२५६	११
कोकिला	कोकिलिका०	२१८	९	सर्पिषा विना	सर्पिषादिना	२५९	४
मार्गे	मार्गे	२२०	१	मडनुशातम्	मनुशातम्	२७३	८
(अगाडादौ)	(अगाडादौ)	२२०	५	हरिय०	हरिय०	२८२	८
लेखना०	लेखनो०	२२१	१	ण लवणा	ण लवणा	”	९
बुब्बुय	बुब्बुय	२२७	१०	पुंजा	पुंजा	२८३	५
बहु	बहु	२२७	११	रुचेर्वत्र	रुचेर्वत्र	२८४	३
पावण	पलवण	२२८	११	करोति	करोति	२९३	३
वायाश्च	वायोश्च	२२९	३	गृहीतं	गृहीतं	२९६	१२
हस्तकण्डक	हस्तकण्डक	२२९	३	श्रोत्राद्यैः	श्रोत्राद्यैः	३००	३
एकोर्णिके	एकोर्णिकी	२३०	८	साधोरपि	साधोरपि	३०१	५
वाय्वा०	वाय्वो०	२३३	१	वोच्छेद्य	वोच्छेद्य	३०५	१
प्रखलानि	प्रखलानि	२३५	१	‘तस्स’वावि	‘तस्स’वावि	”	९
नत्त । नस्य	नन्तवनस्य०	२३५	१	प्रायिव	प्रायिव	३०६	९
द्विन्द्रिय०	द्विन्द्रिया०	२३५	६	किं	किं	३१४	४
भुंजमाणस्स	भुंजमाणस्स	२४०	१				

अशुद्धम्	शुद्धम्	पत्रम्	पंक्तिः	अशुद्धम्	शुद्धम्	पत्रम्	पंक्तिः
अवक्लिरो	वक्लिरो	३१८	११	प्रपेक्ष्य	प्रत्युपेक्ष्य	३७३	५
णिययं करेह,	णिययं, करेह	३२६	७	स्तम्भादा	स्तम्भादौ	३७६	४
शत०	शुत	३२७	९	णा	इन्द्रियाणा	३७६	१३
०प्येवां	प्येषा	३३०	१	०पथिकी	०पथिकी	३७९	६
०हुःप्रवेशे	दुश्रवेशे	३३०	१२	०पुष्पिय	०पुष्पिय	३७९	११
शषं	शेषं	३५३	१२	०प्रमार्जय न्	०प्रमार्जयन्	३८१	९
दाच्चगं	दोच्चगं	३५५	८	प्रविशति	प्रविशति		
भाक्चृणाम्	भोक्चृणाम्	३५७	१०	ससंचारी	ससंचारी	३९२	२
०कमाद०	कर्मदि	३५८	१४	०त्योघो०	०त्योघो०	३९२	४
अप्रतर्किं दाने	अप्रतर्कितदाने	३६३	१	जिण्णं	जिण्णं	३९३	२
अच्चयं	अच्चियं	३६४	९	०क्रमा, द्रष्टव्याङ्के	क्रमाङ्के द्रष्टव्या	३९३	१३
हाइ	होइ	३६७	२	मत्तओ	मत्तओ	३७४	१
०चरसे	०चरसेषु	३६८	३	तच्चैक०	तच्चैक०	३९४	१३
वासिरइ	वोसिरइ	३६९	२	प्रतिष्ठानं	प्रतिष्ठानं	३९८	४
दुविहा	दुविहा	३७०	११	तेः,	तेः,	३९९	८
तता	ततो	३७२	७	एव	एवं	४०२	७

श्रीमती
ओघनिर्युक्तिः।

॥४५८॥

अशुद्धम्	शुद्धम्	पत्रम्	पंक्तिः	अशुद्धम्	शुद्धम्	पत्रम्	पंक्तिः
हस्तान्	हस्ता	४०४	३	स्वप कृति०	स्वपरोपकृति०	४३९	१२
न	भणं	४०४	९	ओघनि०	ओघनि०	४४०	१
•दशिफा०	•दशिफा०	४०४	११	शुद्धिपत्रकनो वधारो			
रहितेन	सहितेन	४०५	५	अणुएवसा	अणुएवसा	९०	१
ए।	एव	४०८	१०	शाकादिबाहुल्ये	शाकादि बाहुल्ये	९९	६
संघाटका	संघाटका	४०९	६	जोगे जोगे	जोगा जोगा	१९३	७
•श्रुत्वार्थ०	•श्रुत्वार्थ०	४११	६	ओमो-ग्लानार्थं	ओमो-बालः, ग्लानार्थं,	२६८	५
•काशो	•केसो	४१२	७				
कृताघनि०	कृतौघनि०	४३८	८				

शुद्धिपत्रकम्।

॥४५८॥

ओघनिर्युक्ति-अवचूरिगत-विशिष्टव्याख्यातशब्दानामर्थसंग्रहः ।

पत्र	मूल	अर्थ	पत्र	मूल	अर्थ
१२	कारकाणि	उदाहरणानि	२८	वृषभाः	गीतार्थाः
१३	अवमे	दुर्भिक्षे	"	संखडिः	भोजनकरणं, प्रकरणं
१६	अवमौदरिकं	दुर्भिक्षं	३४	भ्राष्टिः	रजोगहिता भुः
१६	उत्तमार्थः	अनशनं	३५	चिच्चिणिकामयी	अम्बिलिकामयी
१६	फिडितः	भ्रष्टः, मार्गभ्रष्टः	३९	सण्डेवकः	पाषाणः
१९	सांभोगिकेषु	सामाचोरीसमेषु	४०	संधट्टुः	जंघार्धमात्रप्रमाणं जलं
२०	संगारः	संकेतः	४०	लेपः	नाभिप्रमाणं जलं
२४	फिडितः	भ्रष्टः, मार्गभ्रष्टः	४०	लेपोपरिजलं	नाभिपरेण जलं
२५	तनुगमनिकां	संज्ञाभूमिं	४१	आभोगः	उपकरणं
२८	वासिभत्तं	दोषान्नं	४२	मार्गतः	पृष्ठतः

पत्र	मूल	अर्थ	पत्र	मूल	अर्थ
४२	कृत्तिः	चर्म	६१	खण्डः	शठः
४२	अनन्तकं	कम्बलादिवलं	६२	उद्धंसनं	आक्रोशकरणं
४२	डेवनं	लडूधनं	६५	रोधः	गमनव्याघातः
४३	नितम्बः	पर्वतैकदेशो	६५	विनिपातः	दुःखं
४३	गमः	वननिकुञ्जो वा	६६	संखडिः	भोजनकरणं, प्रकरणं
४६	विधुरता	भङ्गः (प्रकारः)	६६	व्रजः	गोकुलं
५३	कृत्तिकर्म	विसदृशता	६६	सञ्जी (संज्ञी)	श्रावकः
५५	छगं	वन्दनकं	६७	द्रवं	काञ्जिकं, उदकं
५७	खरण्टणं	पुरीषं	६७	'खट्ट'	प्रभूतं
६०	प्रतीक्षणं	प्रवचनोपदेशपूर्वकं	६८	+पडुच्छिरीरं	पारिहृद्धिशीरं
६१	ग्रान्तं	कर्कशभरणं	६८	क्षणः	उत्सवः
		प्रतिपालनं	७३	पश्यतां	दर्शनकरणं
		नीरसं	७३	'ओयविय'	साधुवेदज्ञं

पत्र	मूल	अर्थ
७५	वायुप्रवेशः	गवाक्षः
७६	'ओहामिओ'	पराजितः (बहुभिस्तिरस्कृतः)
७६	वर्णः	यज्ञः
७६	'तेगिच्छि'त्ति	निःस्त्रिको वैद्यः
७९	सोपानत्काः	उपानद्गूहपादाः
८०	'चक्कवाल'त्ति	मण्डलबन्धेन स्थिताः
८१	'खरिया'	द्व्यक्षरिका-वैश्या
८२	'विसु'त्ति	पृथक्
८२	+फलहिका	अन्तर्गतकुटी
८५	आहरणा	घोरणकरणं (घोरबु)
९८.	'दुइज्जइ'	विहरति

पत्र	मूल	अर्थ
८९	आहिण्डिकः	अगीतार्थः अमणशीलः
९२	"	"
९३	'ओहांता'	प्रज्यादेरपसर्पन्तः गृहस्थतां पार्श्वस्थादितां वा
९६	उत्थितः	प्राप्नुवन्त इत्यर्थः
९६	हरितपर्णी	उद्भसितः शाकादि-लीलोतरी अथवा बलिदानमां घरपर करेली लीला पांडडानी निशानी स्निग्धं प्रार्थितः
१०७	प्रणीतं	
११२	'ओहामिअ'	

पत्र	मूल	अर्थ
११३	दुष्टाश्वः	गर्दभः
१२०	कुब्जः	वक्रः
१२०	वडभः	वामनः
१२२	प्रकरः	धान्यस्य मर्दनं
"	कुमारः	सौकरिकः (कसाई)
"	उभामग	पारदारिकः
१२८	चिलिमणी	जवनिका
१२८	समुदानं	भिशां
१३०	जडाः	त्यक्ताः
"	असंखडं	कलहः
१३२	गुलमं	स्थानं
१३५	कुरूकुचा	पादप्रक्षालना
१३६	मदः	अहंकारः

पत्र	मूल	अर्थ
१३८	संडासं	उरुसंबन्धि [उरुसंधि]
"	आलोकं	द्वारं
१५०	औदारिकं	चङ्गकं
१५४	+पुत्ति	चिलिमिनी
१५५	ग्रान्तः	अदानशीलः
"	'अचियत्ते	साध्वागमेऽप्रीतिचिन्तकः
१५९	'अच्छणए'त्ति	स्वाध्यायस्थानं
१६४	जावसिआ	घासवाहिका
१६५	घसिरं	बहुभक्षकं
१६५	कृतयोगिनं	गीतार्थं
१७०	'आयेस'	प्राघूर्णकः
१७५	क्षपकः	तपस्वी

पत्र	मूल	अर्थ
१७७	अन्नरपल्ली	चिवधितग्रामादासन्नो ग्रामः निरान्नगता त्वरितं अन्यान्यवस्त्रग्रहणं उपधौ उपविश्य प्रतिलेखनाकरणं मुशलनी जेम उपर तथा नीचेना भागमां कपडु अडे तेवु पडिलेहण वस्त्रं प्रतिलेखयित्वा जवनिकादौ क्षेपणं सा अथवा वस्त्राञ्चला- नामूर्ध्वं क्षेपण
१८६	अनुबन्धः	
"	आरभडा	
१८७	+सम्मर्दा	
"	मोसन्नी	
"	विधिप्ता	

पत्र	मूल	अर्थ
१८७	ऊर्ध्ववेदिका	जाजुनोरुपरि हस्तौ कृत्वा प्रतिलेखनं यत्र सा जाजुनोरधो हस्तौ कृत्वा यत् प्रतिलेखनं सा संदंशयोर्मध्ये हस्तौ कृत्वा यत् प्रतिलेखनं सा बाह्वोरन्तग द्वे जाजुनी कृत्वा यत् प्रतिलेखनं सा बाह्वोभन्तर्गकं जाजु कृत्वा यत् प्रतिलेखनं सा चक्षुषा निरूप्य यत्कार्यकरणं
१८८	अधोवेदिका	
"	तिर्यग्वेदिका	
"	उभयवेदिका	
"	एकतोवेदिका	
१९६	प्रक्षासंयमः	

श्रीमती
ओघनिर्युक्तिः ।

॥४६४॥

पत्र	मूल	अर्थ
१९६	उपेक्षासंयमः	साधुनोदनविषयकः, गृहिणस्त्वनोदनविषयकः
२०१	पुष्पगं	बुध्नं
"	घनसंतानकः	कोलिकपुटं
२०५	अनापातो	अनभ्यागमः
२०८, ४११	'खड्गे'	बृहत्प्रमाणे शेफे [शुलभचिह्ने]
२०९	अपुष्पितं	तरिकारहितं जल
२१२	झुसिगः	तृणादिच्छन्नो भागः
२१५	संसक्तग्रहणिः	कृमिसंसक्तोदरः
२१७	+लृता	कोलियकः जीवविशेषः
"	दालिः	राजिः [फाट]
२१८	विश्वम्भरः	जीवविशेषः

पत्र	मूल	अर्थ
२१८	उन्दुरः	सरडः
"	गृहकोकिलिका	(गीरोली)
२१९	युगं	चतुर्हस्तप्रमाणं
२१९	+ओमो	बालः
२२६	+अवरद्विगा	लूता जीवविशेषः
"	घट्टकः	पाषाणविशेषः लेपितपात्रघर्षणार्थः
२२९	बाकुसिकः	भूषणशीलः
२२९	'ओभावण'	परिभवः
२३३	ओदनं	कुरादि
२३३	व्यञ्जनं	तिम्भणं
"	पानकं	आचाम्लं
"	आयाम	अवश्रावणं
"	डगलक	इष्टकाखण्ड

परिशिष्ट-२

॥४६४॥

पत्र	मूल	अर्थ
२३५	रुद्रः	लोहः [कुट्टितन्दुलाः]
"	औषधं	अन्तरूपयोगी
"	भेषजं	बहिरूपयोगी
२३९	यक्षः	श्वा
२३९	भृगुः	राजी [फाट]
२४४	प्रतीच्छक	सूत्रार्थग्राही
२४६	मल्लिका	पात्रविशेषः [मली]
		कोऽङ्घ्रियुं इति भाषायां
२४६	मल्लकं	शरावं
२४६	क्षारं	भृतिं
२५३	अरञ्जितं	पूर्वलेपितं
		[तस्मिन्नेव दिने पूर्व- लिप्तम्]

पत्र	मूल	अर्थ
२५७	'सचोपडगं'	सस्नेहं
२५९	'स्वरं'	तिलतैलं
२६३	पंतावणं	ताडनं
२६५	उच्छुद्धं	विश्विप्तं
२६८	ओमः	बालः
२७२	वेष्टलं	निमित्तं
२७८	वृत्तसुरः	अश्वप्रधानः
२७९	प्रतिकुष्टं	छिस्पकादिगृहं
		सूतकोपेतगृहं वा
"	मिलकवू	भ्लेच्छगृहं
"	अचियत्तगृहं	अग्नीतिमत्कुलं
२८३	नलवनं	तृणविशेषवनं
२९०	निर्धमनस्थानं	उपघसरस्थानं [खाल]

श्रीमती
ओषधिनिर्युक्तिः।

॥४६६॥

परिशिष्ट-

॥४६६॥

पत्र	मूल	अर्थ	पत्र	मूल	अर्थ
२९१	अव्यक्तः	अष्टवर्षमध्यः	२९८	उद्घाटकपाट	अनर्गलितकपाटं न
"	त्वदोषः	कुण्ठी			किन्तु दत्तकपाटं
"	बालवत्सा	शिशुपालका	२९८	इष्टरं	[सांकल वगरुं बंध
२९२	चतुर्थरसिकं	काञ्जिकं [पीवानी कांजी]	"	पत्थिका	करेल कर्षाट]
"	'खंतिय'	जननी	"	अलिन्दं	गन्त्रीसंबन्धि
"	कप्पट्टिअ	षड्वर्षीया वा सप्त-	३०३	गरः	बृहतीपेटिका
२९२	अप्पाहण	वर्षीया बाला			कुण्डकं
२९३	'अवयास'	संदेश आपवो			आहारं स्तंभयति
"	वमनं	आलिङ्गनम् इत्यर्थः	३०९	बाउसिया	कार्मणं वा
२९६	अच्छट्ट	छर्दनम् [उलटी]	३१५	अवग्रह	विभूषणशीला
२९७	लोहण	अक्षिप्तः	"	'सपच्छागं'	पतद्ग्रहं [पातरु]
		पीजवानुं साधनं	३१७	सामुदानिकातिचारां	सपडलं [पडला सहित]
					भिक्षातिचारां

श्रीमती
ओषधिनिर्युक्तिः।

॥४६७॥

पत्र	सू०	अर्थ
३१७	विकटना	आलोचना
३१८	आयुषं	उपयोगपरं
३२०	उच्चातः	श्रान्तः
३२६	बहुनिवेमं	बहवायं
३२७	प्रतिभग्नः	उन्निष्क्रान्तः
३२८	'पडितप्पह'त्ति	[दीक्षात्यागी]
३३३	प्रत्युगमं	वैयाचृस्यं कुरुत
३३४	+चहुलेवाडणं	गुरोरभिमुखं
३३४	'पगससुहे'	हस्तस्योपरि स्वरणं
३३५	अकारकं	[जिमां हाथनो उपरनो भाग खरडाय] विपुलमुखे भाजने अपथ्यं

पत्र	मूल	अर्थ
३३६	परिसस्थितं	स्वच्छीभूतं
३३७	'कसट्ट'त्ति	कचवरं
३३७	'छब्बणं'	वंशपिटकेन
३३८	गीतार्थः	रत्नाधिकः
३३८	'ओमो'त्ति	लघुपर्यायः
३४२	लम्बनाशिनः	लघुकवलभोजिनः
३४३	'असुरपुर'	मरडकान् अकुञ्चन [सरड एवा शब्दोने न करे]
३४३	अचवचवं	वलकमिव न चर्चयति [चव चव करतां न चावे]
३४८	'छाओ'	बुभुक्षितः
३४८	थामः	प्राणः

परिशिष्ट-२

॥४६७॥

पत्र	मूल	अर्थ	पत्र	मूल	अर्थ
३४९	पश्चिमकाले	संलेखनाकाले	३७५	+घड्घशाला	दीर्घोऽनाथमण्डपः [विस्तीर्णशाला]
"	आत्मक्षमा	आत्महिता	३७७	संसर्पगाः	पिपीलिकादयः
"	आतङ्कः	ज्वरादिः	३७८	खेदज्ञः	गीतार्थः
३५१	+संलिह्नकल्पः	पात्र सा'क करवानी रीत	३८२	'वडासो'ति	वण्टकः-विभागःइत्यर्थः
३५३	विवेचकः	परिष्ठापकः	३८७	ओघोपधिः	नित्यसेव या गृह्यते
३६५	ओभासितं	प्रार्थितं	३८७	उपग्रहोपधिः	कारणे आपन्ने संयमार्थं या गृह्यते
३६६	विहः	पन्थाः			पात्रपरिकरः
३६९	'साही'त्ति	गृहपङ्क्तेरग्रभागः [खडकी]	३८८	पात्रनिर्योगः	ज्येष्ठाषाढमासौ
३७१	'परिण'त्ति	अनशनिनः	३९५	उत्कृष्टतृणमासौ	न परकीयं याचितं, कतिपयदिनस्थायि, अपि तु स्वकीयं पात्रं
३७३	अधिक्रासिकाभूमयः	संज्ञावेगेन पीडितः यत्र सुखेनैव गन्तुं शक्नोति ता भूमयः	३९७	स्थावरं	

पत्र	मूल	अर्थ
३९७	वर्ष्यं	स्निग्धवर्णोपितं
"	हुण्डं	क्वचिन्निम्नं क्वचिदुन्नतं यत् पात्रं तत्
"	'वायाचिद्धं'	अकालेनैव शुष्कं संकुचितं
"	भिन्नं	वलिभृतम् [त्रांसुं शयेळं] राजि[तरड]युक्तं ; सन्धिद्रं वा पात्रं चित्रलं
३९८	शबलं	अप्रतिष्ठताधोभागवत् पात्रं
३९८	'दुष्पण'	वंशग्रथितः समतलकः
३९९	करण्डकः	विस्तीर्णं
४०२	रुन्दं	शकृन्निपुरीषः
४०३	शकृन्निपरिहारः	द्वरकेन त्रीणि वेष्टनानि
४०४	'तिपासिय'	दत्त्वा यत्र पाशितं

पत्र	मूल	अर्थ
४०४	पोरायामं	अंगुष्ठाना पर्व पर प्रदेशिनी आंगली मुक- वाथी जेटळुं गोल बने तेटळुं दांडी अने निषद्या सहित रजोहरण होय अंगुष्ठपर्व कायोत्सगः शयनं जाडु-संदशकादेः [द्वीचणना सांधाने वालवा] माथाना पाळला भागमां आवेल स्थलविशेष ओठनी लाईनना बराबर पाळला भागमां ते स्थान छे.
४०५	पोरं	
४०६	स्थानं	
"	तुयदृणं	
"	संकोचनं	
"	कृकाटिका	

पत्र	मूल	अर्थ	पत्र	मूल	अर्थ
४०८	'उद्धंसणं'	वधः	४१३	यष्टिः	देहप्रमाणा
"	खिसना	परिभवः	"	वियष्टिः	चतुरङ्गुलन्यूनदेहप्रमाणा
"	'डहरे'	लघुमात्रके	"	चिदण्डः	कक्षाप्रमाणाः
४११	हीकः	लज्जालुः			वरसादमां भीनो न थाय ते
४१३	चर्मकोशो	नखहरण्यादिस्थानं			सारुं कपडावडे ढांकीने लह
"	चर्मच्छेदनकं	वर्धपट्टिका अथवा पिप्पलकादि	४१५	असारजरढा	जई शकाय तेवां
"	'पट्टे'	योगपट्टः चिलिमिली	४१९	कुलिङ्गी	अकालवृद्धा
४१४	नालिका	आत्मप्रमाणाच्चतुरंगुलै- रधिका यष्टिः	४२६	गुल्मिकाः	द्विन्द्रियादिः
			४३७	चन्द्रकवेधं	गुप्तिकाराः राधावेधम्

श्रीमती

ओघनिर्युक्तिः ।

॥४७१॥

परिशिष्ट-३

अकारादिवर्णानुक्रमेण गाथानुक्रमणिका ।

परिशिष्ट-३

अ		गाथाङ्क
१	अइभारच्युडण०	५४३
२	अहरेगगहण०	४९०
३	अहदूरगमण०	६३२
४	अइभारेण	२८२
५	अहरेगोवहि०	१९९
६	अईसेसिओ व सेहं	३८
७	अइसेस०	२४
८	अकरंडगम्भि	१०२७
९	अवखे वराडए वा	५२८

गाथाङ्क		
६७३	१०	अगणीण व
५१६	११	अरुचासणणिरोहे
४९२	१२	अजुगलिआ
१०८४	१३	अज्झत्यविसोहीए,
५५१	१४	अच्छोडपिड्डणासु य
६११	१५	अट्टगहेउं
६७८	१६	अट्टारस
१०७२	१७	अट्टपव्वा
१०३८	१८	अट्टाहज्जा

॥४७१॥

श्रीमती

ओषनिर्युवितः।

॥४७२॥

१९	अड्डहोलगो	१००५
२०	अणभिग्गहिए	२०८
२१	अणच्चविअं	४२७
२२	अणभोगेण	७५१
२३	अणावायमसंलोए अणवाए	४७६
२४	अणावाय०	४९३
२५	अणावायमसंलोए अणा०	९३९
२६	अणावायमसंलगं णिहोसं	९४०
२७	अणुमिचोडवि	९१
२८	अणुकंपायरियाई०	३९९
२९	अणुजाणह	३००
३०	अणुवडुंते	६१५
३१	अणुकंपा-पडिसेधो	६९६

३२	अणूगाइरित्त०	४३५
३३	अणणं गामं	३९२
३४	अण्णोऽण्णं	६०३
३५	अण्णं च वए	७७९
३६	अतरंतो व	३०४
३७	अतरंत पादगहणं तु	१०२९
३८	अतरंतस्स	५१४
३९	अतरंत-वाल-बुड्डा	८४६
४०	अत्ताहिट्टिय जोगी	६४२
४१	अत्थंडिल०	४६
४२	अदिट्ठे किं वेला	१५४
४३	अद्धाणपरिस्संतो	४२१
४४	अद्दागमंगलं वा	६२९

परिशिष्ट-३

॥४७२॥

श्रीमती
ओषनिर्युक्तिः।
॥४७३॥

परिशिष्ट-

॥४७३॥

गाथाङ्क	गाथाङ्क
४५ अपडिहन्ती	८९६
४६ अपहुप्यंते काले	१५८
४७ अपडिलेहिअदोसा	१९७
४८ अपडिलेहिअ	२९०
४९ अपक्खरं०	१३
५० अपत्ते चिय	५४४
५१ अप्पथु	७२२
५२ अप्पाहि०	४३
५३ अप्पहुसंदिट्ठे०	७२९
५४ अप्पो मूलगुणेषुं	३१९
५५ अप्पोदगा य	२५०
५६ अप्पोल्लं	१०४५
५७ अब्भितरपरिमोगं	५४७
५८ अभणिण	३९०
५९ अभत्तट्टियण	६०४
६० अभणंतस्स	८९७
६१ असणुण्ण०	६५१
६२ अयणाईय०	४५८
६३ अवरद्धिग	५३५
६४ अवयास०	७२४
६५ अविअज्जो	८४
६६ अविस्सिद्धिमि वि	८५
	आ
१ आइदुवे	७५९
२ आउज्जोवण	२६६

गाथाङ्क	गाथाङ्क
३ आएसतिगं	५३९
४ आगम्म०	३०३
५ आगमणदायगस्स	७४५
६ आगढजोगवाही	८३५
७ आगम	९७६
८ आवोसिए	९६६
९ आपुच्छणत्ति	६४४
१० आपुच्छिय	३८७
११ आपुच्छणत्ति	६४४
१२ आउत्तपुव्वभणिणिए	७६२
१३ आमोग मग्गण	१८
१४ आयसियोवहि	२६५
१५ आयरिअवयण०	२८३
१६ आयरिय-अणुड्डाणे	३५१
१७ आयरियअणुकंपयाए	३६७
१८ आयरिए	३८९
१९ आयरिय-गिलाणणं	५४५
२० आयरियाईणट्टा	६४५
२१ आयरिए य	६५८
२२ आयपरोभयदोसा	७२३
२३ आयरियगिलाणणट्टा	७७४
२४ आयरिय	८४९
२५ आयरिए य	९२६
२६ आयरिए य	१०५४
२७ आययण पि	११२०
२८ आया-पवयण-संजम	४९६

गाथाङ्क	गाथाङ्क
२९ आया-पवयण०	५६७
३० आयावण्डुमेणं	७००
३१ आयो पवयण	७१४
३२ आयाणे	१८४८
३३ आया चैव	१०९२
३४ आयंके	८८६
३५ आयंको	८८७
३६ आवस्सग	२५२
३७ आवस्सग	६३१
३८ आवाय	२९४
३९ आवासग	३२५
४० आवासयं	३२६
४१ आवस्सअमासज्ज०	३३६
४२ आवायदेस	४८८
४३ आवासगं तु	९५९
४४ आरभडा	४२९
४५ आराहणाइ	११४६
४६ आरेण	६२८
४७ आलोअणमालावो	१५०
४८ आलोइत्ता	८०२
४९ आलोयणा उ	११२८
५० आसण्णा उ	६४७
५१ आसाढे मासे	४५९
५२ आसाढवहुलपवखे	४६१
५३ आहणणाइ	४८६

श्रीमती
ओषधनिर्मुक्तिः।
॥४७६॥

परिशिष्ट-३

॥४७६॥

गाथाङ्क	गाथाङ्क
१२ इय आलोइय	८५२
१३ इरियाई	१५६
१४ इरियं [प्र. च न सोहेइ]	८८
१५ इरियावहमाईया	९७
१६ इहलोइआ	
	उ
१ उउवद्धुवण	५४२
२ उक्कच्छिअ वेकच्छी	१००२
३ उक्कोसदव्वखेतं	७०५
४ उक्कोसगो जिणणं	१०१२
५ उक्कोसो थेराणं	१०१३
६ उक्कोसो अट्टविहो	१०१४
	इ
१ इच्छिज्ज ण	८१२
२ इट्टगपागाईणं	५५२
३ इणमण्णं	१०१७
४ इत्तो सल्लुद्धरणं	११३०
५ इत्थिगहणंमि	६८८
६ इत्थीगहणे	६५३
७ इंदियचित्तयणिरोहो	४५०
८ इंदियमाउत्ताणं	९८१
९ इय दव्वओ	४४३
१० इयरेसु	४७०
११ इयरो वि	८१०

गाथाङ्क	गाथाङ्क
७ उक्कोस तिसामसे	१०१८
८ उक्खित्तपच्चवाए	७३२
९ उक्खेवे	७५२
१० उग्गमदोसाईणं०	१४५
११ उग्गम एसण०	१४७
१२ उग्गहकाईयवज्जं	६५०
१३ उग्गम उप्पायण एसणाए	७७५
१४ उग्गम-उप्पायणासुद्धं	८६९
१५ उग्गम-उप्पायणासुद्धं	८७०
१६ उग्गम-उप्पायणा सुद्धं	८७१
१७ उग्गम-उप्पायणासुद्धं	८७२
१८ उग्गमदोसाइज्जहं	९००
१९ उग्गहणंतगपट्टो	१००१
२० उग्गम-उप्पायणासुद्धं	१०८०
२१ ”	१०८१
२२ ”	१०८२
२३ ”	१०८३
२४ उच्चारे पासवणे	३५५
२५ उच्चालियंमि पाए	१०८६
२६ उच्चिचणह व	९०२
२७ उच्चु वोलिति वहं	२४९
२८ उच्चुवेद्धे	६०
२९ उच्चुहणिसीयतुयट्टण	४१७
३० उच्चुसुवो	५१७
३१ उच्चुहई	५७१
३२ उच्चुहं थिरं	४२४

श्रीमती
ओषनिर्धुक्तिः।

॥४७८॥

परिशिष्ट-३

॥४७८॥

गाथाङ्क	गाथाङ्क
३३ उइहं पुष्फफलाई	८०३
३४ ऊणगसयभाणेणं	१११२
३५ उणियं उट्टियं	१०४७
३६ उत्तरपुव्वा	५०३
३७ उद्धरियसव्वसल्लो	११४४
३८ उद्धरियसव्वसल्लो भत्त०	११४५
३९ उभओ	६२
४० उभओ णिड्ढम्मेषुं०	१२१
४१ उवएस-अणुवएस	१८४
४२ उवएस-अणुवएस	१९५
४३ उवगरणाईयाणं	४२२
४४ उवगरणवत्थपाए	४२३
४५ उवगरणं	४५५
४६ उवळंजिऊण	४६३
४७ उवगरणं	५०५
४८ उवओगं च	६१३
४९ उवरि हेट्ठा य	७८५
५० उवजीवि-अणुवजीवी	८३४
५१ उवही उवगहं	९९१
५२ उव्वत्तणणिल्लेवण	२७
५३ उव्वत्तणमप्पत्तं	१३४
५४ उसिणोदगमणुवत्ते	५३८
५५ उस्सीसभायणाई	३३८
ए	
१/१ एए चेव १/२ एए (ते) १/३ एए चेव,	
४८१ १८६ २१४	

गाथाङ्क

१३	एककंमिवि	८६
१४	एककं व दो व,	८५०
१५	एककंमि उ	१०५५
१६	एगं बहु	११४
१७	एग पण	२४४
१८	एगस्थ होइ भत्तं	४०३
१९	एग-दुग-तिग	४९५
२०	एगागिगिलाणंमि उ	१०६
२१	एगागिससुद्धिसगा	३१६
२२	एगो व	२०
२२/१	एगं पायं	१०१५
२३	एगंतेण	८९
२४	एगंतमणावाए	९१३

गाथाङ्क

२	एएसि	६४९
३	एएहिं कारणेहि उ	९२९
४	एएहिं कारणेहि गहिअ	९३५
५/१	एएसि जाणणडा	८४३
५/२	एएहिं छहि,	८९९
६	एककपव्वं	१०६९
७	एकाणियस्स	६३३
८	एक्किककोवि अ	७५७
९	एक्केक्कस्स	८६०
१०	एक्को धरेइ	२८०
११	एक्को व	६१४
१२	एक्को व दो व	९३६

गाथाङ्क	गाथाङ्क
२५ एगंतमणावाए, अच्चित्ते	११५
२६ एगंतमणावाए छारेण	१२३
२७ एते उ	४३८
२८ एतेह्स्दीसमाणे	७४२
२९ एत्तो पण्डिवणविही	९०९
३० एत्थं पुण	५४
३१/१ एमेव उ	३१
३१/२ एमेव	१७४
३२ एमेव मज्झिमाए	७६५
३३ एमेव होह	७६६
३४ एमेव पूडयंमि वि	८१७
३५ एमेव य	८७४
३५/१ एमेव य पासवणे	९५५
३६ एमेव विसकयंमि वि०	९२१
३७/१ एयद्दोसविमुक्कं	३७५
३७/२ एयद्दोसविमुक्कं	७९९
३८/१ एयं पडिलेहणविहिं	५२३
३८/२ एयं घासेसणविहिं	९०८
३९ एयद्दोसविमुक्कं	६००
४० एयारिसं ममं सत्तं	८३०
४१ एवइअं वा	३१४
४२ एवसिणं	११००
४३ एवं चरणंमि	१२
४४ एवं श्रेहिं	१६
४५ एवं गैलण्णडा	१३३
४६ एवं ता	१८१

श्रीमती
ओषनिर्भुक्तिः।

॥४८१॥

गाथाङ्क	
४७	एवं गच्छसमुद्दे
४८	एवं रूए
४९	एवं तु
५०	एवं सदृक्कुलाईं
५१	एवं च पुणो
५२	एवं पीडविवुड्डी
५३	एवं उगमदोसा
५४	एवंपि अपरिचत्ता
५५	एवं पडिलेहंता
५६	एवंपि अणाभोभे
५७	एवं होउवघाओ
५८	एवं लेवगहणं
५९	एवं पडुपणो
१८३	
२२८	
३०८	
३६५	
३७३	
३८१	
३९८	
४०१	
४४७	
५७८	
५८०	
६०७	
७८३	

गाथाङ्क

६०	एवं एगस्स	८४५
६१	एवं विज्जाजोए	९२२
६२	एवं खलु	११२३
६३	एवं जाणंतेण वि	११३४
६४	एवं सामायारिं	११४८
६५	एवं विगिंविउं	९३७
६६	एवं चैव पमाणं	१०१९
६७	एवं खु सीलमंतो	१११५
६८	एस गमो	१२२
६९	एसणमणेसणं वा	६८२
७०	एसा (प्र. एसोह)	११४७
७१	एसा पडिलेहणविही	५२२
७२	एसा गवेसणविही	७०८

परिशिष्ट-

॥४८१॥

श्रीमती
ओघनिर्घुञ्चितः।
॥४८२॥

गाथाङ्क	गाथाङ्क
७३ एसा अणुगहत्था	११४९
७४ एसा गहणेसणविही	८२५
७५ एसा परिट्ठवणविही	९४६
७६ एसो उ विही	४०७
७७ एहिअ-पारत्तगुणा	९६
ओ	
१ ओणव पमज्जमाण	३२९
२ ओणमओ	८०४
३ ओदणवज्जण०	५५३
४ ओयरंतं पर्यं	७१२
५ ओरालसरीरं वा	३३०
६ ओसह-भेसज्जाणि अ	२२५
७ ओहाचंता	१९४

गाथाङ्क	गाथाङ्क
८ ओहासिअ	२३८
९ ओहेण उ	२
१० ओहे पिड	३
११ ओहे उवगगंहमि	९९२
अं	
१ अंगुलं सत्त-रत्तेणं	४६०
२ अंगुट्ट-पएसिणि	६०२
३ अंतरपह्ठीमहिअं	४०५
४ अंतंतं भोक्खा-मिति	८७३
५ अंतेउरप्पवेसो	३४
६ अंतोणियंसणी	१००६
७ अंबस्स य	११०८

क

१ कडपयरच्छेयणं	८६७
२ कणगा हर्णति	९८२
३ कयरी दिसा	२०७
४ कपडिग अप्याहण	७२१
५ कपेऊणं पाए	४९१
६ कप्पा आयपमाणा	१०४२
७ करच्छिण असुइ०	७२५
८ करपाय भसुहि सीसच्छि०	७९७
९ कलमोतणो उ पयसा	९३१
१० कलुसदवे	४८७
१०/१ कहणार्हं वक्खित्ते	७९३
१०/२ कहणार्हं अवक्खित्ते	७९५

गाथाङ्क

११ कचंतीए पूलं	७३४
१२ काउस्सगामंतण	३६१
१२/१ काउस्सगंगंमि	७९०
१२/२ काउं पडिगहं	८०५
१३ काग-सियाल-क्खइयं	९०१
१४ कारणिअ	१०९
१५ कालमकाले	४८९
१५/१ काल पुरिसे व	८५३
१५/२ कालचउक्के	९८०
१६ काहीउ कहेइ	६४०
१७ कालेअपहुपंतै	८००
१८ कालो सज्जा य तहा	९६७
१९ किं कारणं	३६३

गाथाङ्क

७३४
३६१
७९०
८०५
९०१
१०९
४८९
८५३
९८०
६४०
८००
९६७
३६३

श्रीमती
ओघनिर्युक्तिः।

॥४८४॥

परिशिष्ट-३

॥४८४॥

गाथाङ्क	गाथाङ्क
१९/१ किं कय किं वा	४१४
२० किं कीरु ? जं	१२०
२१ किं देमि ति	५९१
२२ किं पुण	१३२
२३ कुक्कुडिअं डगमित्तं	८४२
२४ कुक्कुडिअं डगमित्तं अहवा	८६५
२५ कक्खट्ठेत्तत्तुओ वा	१४१
२६ कयंते अब्भत्थण	२९
२७ केई भणंति	२०६
२७/१ केई एककेक्कणिसिं	५४८
२८ कोज्जहल आगमणं	२८४
२९ कौक्कणरूचविउव्वण	७०१
३० कोहुग-सभा व पुब्बि	२९५
३१ कोत्थलगारिअघरणं	४६९
३२ कंटग-तेणा वाला	२१८
३३ कंटगथाणुगवाला	२९१
३४ कंटगसाई य	७३७
३५ कयकित्तिक्कम्मो	५८६
ख	
१ खणमचि न खमं	११०५
२ खद्धा-दाणिअ-गामे	१३५
३ खमगाइकालकज्जा	५६४
४ खरक्कम्मिअ वाणियगा	३२४
५ खरअयसिक्कुसुं भ०	६२०
६ खीरुद्धिमाइयाणं	३८६
६/१ खरिया तिरिक्खजोणि	११०४

गाथाङ्क

५	गमणे पमाण०	१०४
६	गमण-मणुणे	४८३
७	गमणागमणे गहणा०	५६९
८	गमणं च दायगस्सा०	७३५
९	गविसण गहण०	७०४
१०	गर-विस-अड्डिय०	७५०
११	गइणे पक्खेवमि	८६६
१२	गामदुवारब्भासे	१००
१३	गामब्भासे बयरी	३८४
१४	गामे परितलिअ०	१३७
१५	गामे व गंतु०	३९७
१६	गामे य काल-भागे०	७७८
१७	गारविए काहीए	६३८

गाथाङ्क

७	खीरदुमहेह पंथे	५३३
८	खुडल-विगट्ट-तेणा	३१८
९	खुडलियाए	३३९
१०	खेत्त तिहा करेत्ता	२२१
११	खेत्तमि अपुव्वंमी	३५९
१२	खोडपमज्जण	४३७
१३	खंधकरणी य	१०१०
ग		
१	गच्छस्स परीमाणं	३१३
२	गच्छेज्ज को णु	४०
३	गच्छंमि एस कणो	३६२
४	गच्छंमि केह पुरिसा	६८३

गाथाङ्क	गाथाङ्क
१८ गारथिय भासाओ य०	७९८
१९ गिम्हासु तिणि पडला	१०३५
२० गिम्हासु हुंति चउरो	१०३६
२१ गिम्हासु पंच पडला	१०३७
२२ गीयस्थो य विहारो०	१८७
२३ गीयस्थ-परिगाहिअ	५८८
२४ गुम्मिअ-भेसण	२९६
२५ गुव्विणि-गन्भे०	७२६
२६ गुरु-पच्चक्खाण-गिलाण०	५५०
२७ गुरुद्वेण व०	७५३
२८ गोणे महिसे०	७१५
२९ गोणादि कालभूमीए	९६४
३० गोणं समयकयं वा	५२७
३१ गेलणकज्जतुरिओ	६६२
३२ गेलणाइ अवाहा०	६६९
३३ गेलणनियमगहणं	९३३
३४ गंतूण गुरुसमीवं	२३६
३५ गंतूण गुरुसकासं	११३५
३६ गंतुं दुचकमूलं	६६२
३७ गुरुद्वेण व पिहिअं	७५३
घ	
१ घडगाइ-पलोद्वणया	४४२
२ घणउदही-घणवलया	५३७
३ घणवद्धमाणपव्वा	१०७६
४ घणं मूले थिरं०	१०४४
५ घट्टाइतलियदंडग०	१६२

गाथाङ्क	गाथाङ्क
६ धासेसणा य एसा	९०७
७ धेसुं थिरं अतुरिअं० च	४२६
१ चउकोण भाणकण्णं०	४६६
२ चउरिंदियाण०	५६१
३ चउरं गुलमुहपत्ती	७८७
४ चउभागवसेसाए	९५३
५ चउरं गुलं विहत्थी	१०४९
६ चउरं गुलयह्हाणा	१०७१
७ चउरं गुलमप्पत्तं	७८८
८ चक्करं मि भमाडो	३४६
९ चक्के थूमे०	१८५
१० चलमाणमणवकंते	६६

गाथाङ्क

१०/१ चलकुड्डणकंटग०	७१६
११ चिंता लोहागरिए	११
१२ चत्तारि उ	७
१२/१ चत्ता होंति गिलाणा	३६९
१३ चम्मदिट्टंतनहरोम०	५६२
१४ चरणपडिवत्तिहेउं	९
१५ चरिमाए संदिट्ठो	३९
१५/१ चरिमे परिताविय०	२२४
१५/२ चरियं व कप्पियं वा	८२८
१६ चिक्खल्ला-वाल०	८२
१७ चित्तं बालाईणं	८५४
१८ चेहयवंद-निमंतण	३११
१९ चोअणेवयणं	१२५

गाथाङ्क

- १९/१ चोएह पुणो लेवं
२० चोदगवयणं छट्ठी
२१ चोदगवयणं
२२ चोयगपुच्छा०
२३ चोयगवयणं अप्पा०
२४ चोयगवयणं दीहं

छ

- १ छक्कायदयावंतोऽवि
२ छक्कायरक्खण्डा
३ छ-ट्टाणा०
४ छण्हमणयरे ठाणे
५ छत्तीसगुण०
६ छाएह अणुक्कमह

ज

- १ जह ता पासत्थोसण्णा० १३१
२ जह सुद्धा संवासो० १६१
३ जह पुण खद्ध-पणीए २२७
४ जह तिणि० २३५
५ जहया चैव उ खेतं २४८
६ जह अब्भासे गमणं २७५
७ जह पुण वियालपत्ता २९३
८ जह एवं संसहं ४०२
९ जह रित्तो तो० ४०४
१० जह दोण्ह एग० ६५१
११ जह पुण पासवणं से ७८६
१२ जह लुद्धो राहणिओ ८५५

गाथाङ्क

- ५७९
६
५७७
२८१
४००
२२६
६७६
१०२८
११२७
८८१
११३२
१००७

१३	जह गहिअं तह णीअं	९०४
१४	जइ तरुणो णिरुवहओ	९२७
१५	जइ पुण णिव्याघाओ	९५६
१६	जइ पुण वच्चंताणं	९६३
१७	जइडे महिसे०	३७१
१८	जइओ जं वा तं वा०	३७२
१९	जणलावो परगामे	३८२
२०	जत्थड्ढे वरुचामो	४८४
२१	जत्थ पुण पडिग्गहओ	८७५
२२	जत्थ साहम्मिआ मूलगुण०	१११७
२३	जत्थ साहरिमआ उत्तरगुण०	१११८
२४	जत्थ साहम्मिआ लिंगवेस०	१११९
२५	जत्थ साहम्मिआ चरित्ता०	११२१

२६	जदि पढमं०	९४२
२७	जयमाणा विहरंता	१९१
२७/१	जयमाणा खलु एवं	१९२
२८	जयणमजयणं च०	८३
२९	जस्स य जोगम०	६६३
३०	जस्स जहा पडिलेहा	९५२
३१	जहण्णेण चोलपट्टो	६५७
३२	जह सा हिरण्णमाईसु	७७३
३३	जह अब्भंगण०	८३३
३४	जह सुल्लसलोडवि०	११३३
३५	जह बालो०	११३९
३६	जह रण्णो विसएसुं	१०
३७	जह अंतरिक्खल्लदए	७५

गाथाङ्क	गाथाङ्क
३८ जह णरवइणो०	१२८
३९ जत्तासाहणहेउं	८७९
४० जाए दिसाए०	११७
४१ जाए दिसाए उ गया	३९५
४२ जा जयमाणस्स	१०६७
४३ जाव गुरूण य०	२३२
४४ जावइयं उवउज्जइ	९२५
४५ जाणंत ठिए ता एउ	२७४
४५/१ जाहे य उण्णयाई	७६३
४६ जियसत्तुदेवि०	६८५
४७ जिणा बारसरूवाइं	९९६
४८ जीवो अणाइणिहणो	१११३
४९ जुण्णमएहिं विहूणं	२२७
५० जुत्ती उ पत्थराई०	६१७
५१ जे अण्णे एवमादी०	११०६
५२ जह सागरंभि मीणा	१८२
५३ जह णाम महुरसलिलं	१११४
५४ जो चेव पडिच्छण०	१४२
५५ जे चेव अंधयारे	८४१
५६ जे जत्तिआ अ हेऊ	८७
५७ जे जंसि उउंसि य कया	४९८
५८ जे जहि दुगंछिया खलु	६७७
५९ जेह्वा मूले आसाह०	४६२
६० जे वि ण वावज्जंती	१०९१
६१ जेहिं सविया ण	१०३४
६२ जो अ पमत्तो०	१०९०

गाथाङ्क	गाथाङ्क
७६ जो होज्ज उ	४४६
७७ जं किञ्चि०	४५६
७८ जं कुण्ह भावसह्लं	४४६
७९ जंघद्धा संघट्टो	४४५
८० जं चण्ण एवमादी०	९१९
८१ जं जुज्जह उवकरणे	९८९
८२ जं पुण सयमाणाओ	५९८
८३ जं पुण गुरुस्स	६८१
८४ जंबू अ चास०	९२
८५ जंबू अ चास०	८५९
८६ जंमि णिसेविज्जंते	१०५१
	१०९३
१ उवणकुल०	९७४

ठ

१ उवणकुल०

श्रीमती
ओषनिर्गुक्तिः।

॥४९२॥

गाथाङ्क

- २ ठवणकुलाणि ण०
३ ठवणा मिलवबुणेडुं
४ ठाण-णिसीय-तुयट्टण०
५ ठाण-णिसीय-तुयट्टण०
६ ठाण-दिसि-पगासणया
७ ठाणाइ जत्थ चेए
८ ठाणाऽसति०
९ ठाणे उवगरणे वा०
१० ठाणे य दायए चेव
११ ठाणे दिसि पगासे ण
१ णट्टुं वलं चलं भासं
२ णवगणिवेसे०

- ३ ण तरेज्जा जह०
४ णत्थि उ पमाणजुत्ता
५ णत्थि छुहाए सरिसया
५/१ ण य हिंसामित्तेणं
६ णवि ऊणा णवि रित्ता
७ णवि तं सत्थं व विसं व
७/१ णवि पुरओ णवि०
८ ण हु सुज्झई ससल्लो
९ णाउं णियट्टणकालं
१० णाणस्स दंसणस्स य
११ णाणी कम्मस्स
११/१ णाणं व दंसणं वा
१२ णामं ठवणापिडे

गाथाङ्क

- ६०५
३३७
८८३
१०९६
४३६
११४१
७३
११३६
८४७
१११६
१०८८
८१६
५२६

परिशिष्ट-३

॥४९२॥

श्रीमती
ओघनिर्युक्तिः।
॥४९३॥

गाथाङ्क	गाथा
१२/१	णामं ठवणा दविए०
१२/२	णामं ठवणा दविए, भावे०
१२/३	णावाणिभो उगह०
१३	णारी पीवरगन्भा०
१४	णारी पीवरगन्भा०
१५	णिककारणिअं०
१६	णिकखम-पवेस मंडली
१७	णिकखमपवेस०
१८	णिकखविउं
१९	णिरवेक्खो वच्चंतो
२०	णिच्छयओ सच्चित्तो
२०/१	णिच्छयमवलंबंता०
२१	णिज्जवगस्स०

२२	णिद्ध-महुराणि०
२३	णिमए-ऽगारिस्थीणं तु
२४	णियमा उ दिट्ठगाही०
२५	णिव्विसउत्ति य०
२६	णिव्वोदगस्स०
२७	णिसिअ तुयट्ठण०
२८	णिसीहिया णमोकारे
२९	णिसीहिया णसुकारं०
३०	णीयदुवारुग्घाडण
३१/१	णीयदुवारुवओगे
३१/२	णीयाइ अपरिभुत्ते०
३१	णिसंसकिय०
३२	णेगावि होंति०

गाथाङ्क

८६३
६९
७३९
३२
५४९
१७३
९७०
९७५
७३८
७४०
१७१
१०१
१९०

गाथाङ्क	गाथाङ्क
३३ षेगंगि-परंपर०	६५
३४ गंदी तूरं पुण्णस्स०	२६१
३५ गंदी तूरं पुण्णस्स०	३४८
३६ ष्हाणाईसु विरइयं	६९०
१ तवकोयणाण गहणे	१३९
॥१ तइएवि अबिहिगहिअं	९०५
॥२ तइएवि य०	९४१
२ तज्जाय जुत्तिलेवो	६१६
३ तणगहणाणलसेवा०	१०४३
४ तणकट्टहारगाणं	७७०
५ तणूई पव्वमज्जेसु०	१०७५
६ तद्विसं पडिलेहा	६१०
७ ततो इत्थि-णंपुसा०	५०९
८ तत्थावायं दुविहं०	४७७
९ तत्थेव अंतरा वा०	१७६
१० तण्हा-छुहाकिलंतं	७२२
११ तद्दोस गुन्विणी-बाल०	७२०
१२ तग्हा सया विसुद्धं	९३
१३ तग्हा पुव्वं पडिलेहि०	१९८
१४ तग्हा पमाणजुत्ता	३३२
१५ तग्हा पडिलेहिअ०	३५०
१६ तग्हा दुक्कवइणा	५९२
१७ तग्हा जइ एस गुणो	८१८
१८ तरुणा नाहिरभावं०	२०३
१९ तवहेउ चउत्थाई०	८८८

गाथाङ्क	गाथाङ्क
२० ततो गुरु परिणा	९५०
२१ तरुणित्थि एकभागे	७६४
२२ तस्स असंचेअयओ	१०८९
२३ तस्स य पायच्छित्तं	११४०
२४ तस्स य पायच्छित्तं	११४०
२५ तस्साऽसहं	५९
२६ तह चैव दीवणं	११२
२७ तह जिणवराणं	१२९
२८ तारेहि जयणकरणे०	१२४
२९ ताहे य दुरालोइय	८०६
३० तिण्णि दिणे पाहुणं०	३२१
३१ तिण्णि विहत्थी	१०१६
३२ तिण्णि सल्ला महाराय	९४५
३३ तिण्णेव य पच्छागा रय०	३३
३४ तिण्णेव य पच्छागा	३४
३५ तिण्णेव य पच्छागा	३५
३६ तस्स पंडियमाणिस्स	३६
३७ तिण्हं एक्केण समं	३७
३८ तित्थगराणा चोयग !	३८
३९ तित्थगरवयणकरणे	३९
४० तित्थयरा रायाणो०	४०
४१ तिबलागमुहा०	४१
४२ तिचिहो पुढविककाओ	४२
४३ तिचिहो उ होइ०	४३
४४ तिचिहो वणस्सइ०	४४
४५ तिचिहा बेइन्दिया०	४५

भीमती
 ओषनिर्द्युक्तिः।
 ॥४९६॥

परिशिष्ट-

॥४९६

गाथाङ्क

५९	तेण परं आवायं	५०८
६०	तेणा सावय-मसगा०	२००
६१	तेणाऽऽएस०	३८८
६२	तेणोत्ति मणमणो	३३१
६३	तेसिं पडिच्छण पुच्छण	११८
६४	तो उदरंति गाव० थ	११४३
१	(थदा) बुइदा०	३५२
२	थुइमंगलमामंतण	२०५
३	थेरो पंढं ण याणइ०	५०
४	थोवं थुंजइ बहुअं०	१५३
५	थोवावसेसियाए	९७१
६	थंडिल्लासइ चीरं	१५७

गाथाङ्क

४६	तिविहो य०	५२९
४७	तिविहो होइ पसत्थो	६२३
४८	तिविहोववायमेयं	६८४
४९	तिविहो य होइ०	७५६
५०	तिव्वेण व मालेण व	१५२
५१	तिरियं उइमहेवि य	७४७
५२	तिसु तिणि तारागाउ	९८५
५३	तिहिकरणंमि पसत्थे	२५६
५४	तूरंतो अ ण पेहे०	२१२
५५	तेऊ-चाउ-विहूणा०	८०
५६	ते उ पडिसेवणाए	७९१
५७	तेण परं पासत्था०	१७२
५८	तेण परं पुरिसाणं०	५०७

गाथाङ्क	गाथाङ्क
१२ दन्वे भावे य चलं	७ थंडिल्ल पुव्वभणिअं०
१३ दन्वे भावे वासेसणा उ	१ दहण वत्थिणा वा
१४ दन्वे रुहाइघरा	२ दगतीरे ता०
१५ दन्वंमि ठाणपुलए	३ दट्टूण तस्स रूवं
१६ दहि-षय-तक्कं पयसं०	४ दरहिडिअ बुड्डाई
१७ दाऊण वितियक्कप्पं	५ दरहिडिए व भाणं
१८ दाउं सरयत्ताणं	६ दवमाइणिगगयं वा
१९ दाणे अभिगमसइठे	७ दव-अप्प-कलुस०
२० दाणे अभिगमसइठे	८ दव्वक्खेण पंतो
२१ दारं जा पडिलेहे	९ दव्वप्पमाणगणणा
२२ दिअ राउपच्चवाए य	१० दव्वासणं भवणा०
२३ दिज्जाहि भाणपूरंति	११ दन्वे तण-डगलाई
२४ दिट्ठअंसंभम पिंडा०	
५९५	९३८
८२६	५५६
११०३	७०
१६६	७०६
५२०	३०२
८९३	४०६
६०९	३९१
३६०	४८५
६७०	३६६
३०२	३७७
२१९	५००
१०२१	२३१
१५१	

श्रीमती
ओषनिर्भुक्तिः।

॥४९८॥

परिशिष्ट-

॥४९८॥

गाथाङ्क

३८	दुविहा य होति पाया०	५८१
३९	दुविहो य भावपिंडो	६२२
४०	दुविहं होइ पमाणं	६२७
४१	दुविहो य होइ०	७६७
४२	दुविहो य होइ [प्र० सोय०]	८०९
४३	दुविहो खलु०	८३६
४४	दुविहो खलु अमि०	९१६
४५	दुविहो य होइ कालो	९६०
४६	दुविहा य होइ सोही	११३१
४७	दूरुडिअ खुडुलए नव०	२७३
४८	दूरुडिअ खुडुलए	१४०
४९	दूरुडियखुडुलए गवमड-	३९३
५०	देहेण्णसरीरेण व	७४१

गाथाङ्क

२५	दिडुमदिडा दुविहा	१५९
२६	दिडा व समोसरणे	१६०
२७	दिण्णे गुरुहिं तेसिं	८११
२८	दित्ताऽदिता तिरिया	४८२
२९	दिसि-पवण-गाम-हरिय०	५०२
३०	दुगुणो चउगुणो वा	१०५९
३१	दुहु-पसु-साण	१०७७
३२	दुविहो य विहरिया०	३०५
३३	दुल्लहदव्वं व सिया	६६०
३४	दुल्लभदव्वं व सिया	९३४
३५	दुणि तिहत्थायामा	१००९
३६	दुल्लभदव्वं व...मत्तएसु	१०५७
३७	दुविहा खलु पडिलेहा	४०८

श्रीमती
ओघनिर्घुषितः।
॥४९९॥

गाथाङ्क	प
५१	दोणि उ दुद्रसितरा
५२	दोसाणं परिहारो
५३	दोसेण जस्स (प्र० जेण०)
५४	दोसेण जेण दुहं तु
५५	दंसिअ छंदिअ गुरु०
५६	दंडए लट्टिया चैव ध
१	धम्मरुई अज्जवयरे
२	धुणणा तिण्ह०
१	ण य तस्स तण्णिमित्तो
२	णाऊण वेयणिज्जं

गाथाङ्क

प

१	पउमुप्पले अक्कुसलं	१०२६
२	पक्खे उस्सासाई०	४१८
३	पच्चवाया वालाइ०	५८
४	पच्चुरसि-परंमुह०	८३९
५	पच्चंत तावसीओ	२०१
६	पच्छणो भुत्तव्वं	८०८
७	पडुग मत्तय सय०	९५१
८	पडो वि होइ एक्का	१००४
९	पडुविय वंदिए या	९७८
१०	पड्डलाईं रयत्ताणं	९९८
११	पडिलेहणं च०	१७
१२	पडिलेहओ य०	१९

गाथाङ्क	गाथाङ्क
२५५	१३ पडिलेहंत चिअ
३५४	१४ पडिलेहण-संथारग
४४०	१५ पडिलेहणं करंतो
४६४	१६ पडिलेहणिया काले
६५५	१७ पडिणीय-गेहवज्जण
६७४	१८ पडिकुट्टुकुलाणं पुण
७४९	१९ पडिओ खलु दडुब्बो
८२०	२० पडिभगस्स मयस्स व
९४९	२१ पडिलेहगा उ०
११२४	२२ पडिसेवणा य०
११२६	२३ पडिसेवणा महलणा
१३६	२४ पडुच्छिवीर सतरं
९५	२५ पढम-विहया गिलाणे
१०५	२६ पढमावियारजोणं
२३७	२७ पढमाए णत्थि पढमा
२७६	२८ पढम-वियाए गमणं
२७७	२९ पढमवियाए गमणं चाहिं०
५०६	३० पढमासइ अमणुणोयराण
६१२	३१ पढमचरिमा सिसिरे
२४२	३२ पणपणगस्स हाणी
७४६	३३ पत्तस्स उ पडिलेहा
१०३१	३४ पत्तडुवणं तह०
३४२	३५ पत्ताण खेत्त-जयणा
१०३०	३६ पत्ताबंध-पमाणं
१९३	३७ पत्तेयबुद्ध-जिणकप्पिया य०
४७१	३८ पत्तं पमज्जिज्जणं०

गाथाङ्क

५२	परिगलमाणा हीरेज्ज०	४७१
५३	परिसेयपियणहत्थाई०	५४१
५४	परिसडियपंडुपत्तं	७१०
५५	पसिढिल-पलंब-लोला	४३२
५६	पसिढिलमवणं	४३३
५७	पेहिता संजमो बुत्तो	४५३
५८	पाउगार्हणमसई	३९४
५९	पाउगगायरियाई	६५९
६०	पाओसे संगारो	२६८
६१	पाओसिय अइहरत्ते	९८७
६२	पाणिवहो तिसु गहणे	६३६
६३	पाणादिरेणुसारक्ख०	१०६२
६४	पाडिच्छग-सेहाणं	५८२

गाथाङ्क

३९	पत्तं च मग्गमाणे	५२१
४०	पत्तं पत्ताबंधी	९९३
४१	पमाणे काले०	६२६
४२	पवयणघायो०	५७२
४३	पवयणमणपेहंतस्स	६००
४४	पविसंत णिमित्त०	१६५
४५	पविसण-मग्गण०	२८७
४६	पव्वज्ज सावओ वा	२५३
४७	पव्वाण क्किचि०	७६१
४८	परपक्खेवि अ दुविहं	४७४
४९	परमरहस्समिसीणं	१०९८
५०	परिहीणं तं दव्वं	३९८
५१	परिमिअत्तगदाणे	३८०

गुथाङ्क	गाथाङ्क
६५ पाणेहि उ संसत्ता	३७९
६६ पायस्स पडोयारं	७८
६७ पायग्गहणंमि देसिअंमि	७९
६८ पायपमज्जण०	४४१
६९ पायपमज्जण णिसीहिआ०	४४४
७० पायस्स लक्कणमलक्खणं च	४५२
७१ पायपमज्जणहेउं०	५३०
७२ पासड्डिओ य०	५३१
७३ पासवणे-उच्चारे०	७१७
७४ पाहाणे महुसित्थे	१०३
७५ पाहुणविसेसदाणे	१७७
७६ पियधम्मो दहधम्मो	१९६
७७ पुच्छाए तिणि०	१०३९
७८ पुच्छा गिहिणो चिंता	
७९ पुढविदए य०	
८० पुढवितसे तसरहिए०	
८१ पुढवी आउक्काए	
८२ पुढवी आउक्काए, तेउवाउ०	
८३ पुढवि दग-अगणिमारुअ०	
८४ पुढवी आउक्काए	
८५ पुढविकाओ तिविहो	
८६ पुढवि-दग-अगणि०	
८७ पुणरवि अयं०	
८८ पुण्णा व नई०	
८९ पुणंमि मासक्कपे	
९० पुण्फफलोदयरयरेणु०	

श्रीमती
ओघनिर्युक्तिः।

॥५०३॥

परिशिष्ट-

॥५०३॥

गाथाङ्क

१०४	पुरिसा इत्थि०	४८
१०५	पुरिसावायं तिविहं	४८०
१०६	पुरिसुवहि चिवच्चासो	४३९
१०७	पूयणिअ-लग-अगणी	५७४
१०८	पोरिसिकरणं०	४१
१०९	पोरिसि-आपुच्छणया	२९९
११०	पोरिसि पमाणकालो०	४५७
१११	पंचपव्वा उ जा ल्ही	१०७०
११२	पंचिदिएहि जुत्तो	४४९
११३	पंडगअप्पडिसेवी	७३०
११४	पंतं असहू करित्ता	११९
११५	पंथम्भासे य०	५२
११६	पंथं च मासवासं	२११

गाथाङ्क

९१	पुव्वदिट्ठे इच्छइ	२३३
९२	पुव्वण्हलेवदाणं	५८४
९३	पुव्वण्हे लेवगहणं	५८५
९४	पुव्वसुहो रायणियो	८५८
९५	पुव्वाभिगणहवुइढी०	२८
९६	पुव्विंपि वीर०	३६४
९७	पुव्वुद्धिहो उ विही	३३५
९८	पुव्वुद्धिहो ठाणे०	७८९
९९	पुव्वुद्धिहो य विही	९४८
१००	पुरओ मज्जे	२७१
१०१	पुरकम्मं उदउल्लं	७५८
१०२	पुरकम्मपच्छकम्मे	८०१
१०३	पुरतो जुगमायाए	६६५

गाथाङ्क	गाथाङ्क	व	गाथाङ्क
११७ पंथुन्चारे उदए	२१६	१ बत्तीसं गुलदीहं	१०४६
११८ पंथं तु वच्चमाणा	५१५	२ बहुगहणे अवियत्ते	७५५
११९ पंथेणेगो दो उप्पहेण	३९६	३ नायालीसेसण-सं'कडं'मि	८३२
१२० पिंढविसोही०	५	३/१ चारसअंगुलदीहा	६१
१२१ पिं'डस्स उ णिवस्सेवो	५२५	४ चारस्स पिट्ठणंमि	९१८
१२२ पिंढ णिकाय समूहे	६२१	५ चालाईणऽणुकंपा०	१५
१२३ पिंढं व एसणं वा.	५२४	६ चालाह-उवगरणं	२६४
१२४ पिंढेण सुत्तकरणं	३४१	७ चाहाए अंगुलीय व	६७२
		८ चाहिरगामे पुच्छा	३४३
१ फिडिओ य परिरएणं	३७	९ चिइयं च सुत्तगाही	२४०
२ फिडिएसु जा पचित्ती	१७८	१० चिइयस्स पेसवग्गं	७७१
३ फिडिएअणोष्णारणं	२८९	११ चिय-तिय-चउरो	५५९
४ फेडेज्ज व सहं	१४६		

भीमती
ओघनिर्युक्तिः ।
॥५०५॥

- १२ बीयोदग-संघट्टण
१३ बेइंदिय-परिभोगो
१४ बोहण अप्पडिबुद्धे
भ
१ भत्तट्टिअ आवस्सग
२ भत्तट्टिया व खवगा
३ भत्तट्टिय-उव्वरियं
४ भत्ते वा पाणे वा
५ भरहेरवयविदेहे
६ भरहेरवयविदेह पण्णरं
७ भरहो बाहुबली
८ भाववलं गंतुमणं
९ भावुग-अभावुगाणि य

गाथाङ्क

- ७२७
५६०
४२
३१७
३५६
९१०
५१९
८१३
८१४
८२२
५९६
११११

गाथाङ्क

- १० भाव,रुणो समणुण्णं
११ भासंत-मूढ-संकिय
१२ भारेण वेयणाए
१३ भारे वेयणखमगुण्हं
१४ भिक्खस्स वि य अवेला
१५ भिक्खामेत्ते
१६ भिज्जिज्ज लिप्पमाणं
१७ भुत्तट्टियावसेसा
१८ भुत्ताभुत्तसमुत्था
१९ भुत्ते वियारभूमी
२० भुंजइ भुत्ता अम्हे
२१ भुंजंतो आहारं
२२ भुत्तंमि पढमकप्पे

- ६४८
९७२
२८५
४१९
६३०
७२८
६१९
८९१
३३४
७८१
३२०
९८०
८९८

परिशिष्ट-

॥५०५॥

श्रीमती
ओघनिर्युक्तिः।

॥५०६॥

- म
- १ मइल-कुचैले अब्भं०
 - १/१ मइल-कुचैले
 - २ मक्खि[प्रच्छि]यकंट०
 - ३ मज्झण्हि पउरभिवत्तं
 - ४ मज्जार-सूसगाई०
 - ५ मयगहणं आयरियो
 - ६ महिआवासं तह०
 - ७ महत्तेण देहि मा
 - ८ माणं णु रयत्ताणे
 - ९ मा दिच्छिहिति तो
 - ९/१ मा ससिणिद्धो
 - १० मोहचिणिच्छि-विगिहं

गाथाङ्क

२५८
३४४
८४०
२२३
३३३
२३९
६३
७५४
१०४०
३२८
७४८
८९५

- ११ सुत्तणिरोहे चक्खू०
- ११/१ सुसले उक्खित्तंमि य
- १२ सुहमलंमि अ
- १३ सुहणंतए अ गोच्छं
- १४ सुहधोवण दंतवणं
- १५ मंडंगाईमक्कोडएहि
- १६ सूढो व दिसज्झयणे
- १७ मूलगुणेहि असुद्धं
- १८ सुसय-रय-उक्केरं
- १९ सुसय-रय-उक्केरं
- २० मोक्खट्ठा गाणाई
- २१ मोसली पुब्बुद्धिहा
- २२ मोहुब्भत्रो उ वलिए

गाथाङ्क

२९२
७३३
२३०
४६५
७६९
८५१
९७३
९१२
४६७
१०४१
१०७८
४३१
२४१

परिशिष्ट-

॥५०६॥

भीमती
ओषनिर्युक्तिः।

॥५०७॥

गाथाङ्क	गाथाङ्क
२३ मंडलि भायण भोयण	८६१
२४ मंडलि अह राइणिआ	८६२
	र
१ रणो तणघरकरणं	१२७
२ रत्तो वा दुडो वा	१०९५
३ रत्ति ण चैव कप्पह	२६९
४ रयमादिरवखण्डा	१०३२
५ रयहरण०	१०६३
६ रयत्ताण भाणधरणा	४७३
७ रसवह पविसण	१४८
८ रहपण्डणउत्तिमंगाइ०	५६८
९ राया विज्जंमि मए	९४४

गाथाङ्क

गाथाङ्क	गाथाङ्क
१ लङ्गी आयपमाणा	१०६८
२ लेत्थासियाणि जाणि उ	६०६
३ लाभेण जो जयंतो	८२१
४ लाभे सति संघाडो	९३२
५ लित्ते छगणिअछारो	६०८
६ लित्तंमि भायणंमि	६२४
७ ल्ळयाइ-चमढणा	५१३
८ लोमातिरेगगहिधं	९१४
	व
१ वविलत्त-पराहुत्ते	७९२
२ वच्चंतेण य दिहं	५८९

परिशिष्ट-

॥५०७॥

श्रीमती
ओद्यनिर्युक्तिः।

॥५०८॥

गाथाङ्क	गाथाङ्क
२/१ वञ्चंती छक्काया	७३६
३ वञ्छो मएण	५९७
४ वज्जेमि त्ति परिणओ	९४
४/१ वज्जेत्तु अणायतणं	११०२
५ वड्डं समचउरंसं	१०२३
५/१ वण्णवल्लरुवहेउं	७७२
६ वत्थे काउइढंमि अ	४२५
७ वत्थे अप्पाणंमि अ	४२८
८ वसही समणुणोसुं	१६९
९ वसहिफलं धम्मकहा	३५३
१० वाउंमि वायमाणेसु	५९९
११ वाघाए अणं मग्गि०	२७८
१२ वाघाते तइओ	९६१
१३ वायस्स य आगमणे	२५७
१४ वासासुं उव्विभण्णा	१७९
१५ वासासु गत्थि अगणी	४७५
१६ वासासु य तिणिण	९८४
१७ वासोवग्गहिओ	१०६४
१७/१ वाहि जइवि असुद्धं	१६४
१८ त्रिइयमेयं कुरंगणं	६८७
१८/१ विइयमेयं गयक्कुलाणं	६८९
१९ विकहा हसिउग्गाइय	१६३
२० विज्जाए होअगारो	९१७
२०/१ विट्ठिअ-बंधण-धरणे	४७२
२०/२ चिणएण पट्टविच्चा	८०७
२१ वितहकरणे अ	४२८

परिशिष्ट-३

॥५०८॥

गाथाङ्क	
३२३	विथिण्णा खुड्डलिया
४९४	विथिणो दूरमोगाढे
४९७	विसम-पलोद्दण०
१०७४	विसमेसु य पन्वेसुं
११५	विद्धिपुच्छाए पवेसो
१४३	विद्धिपुच्छाए सण्णी
६३७	विहना पउत्थवइया
८९९	२८/१ विद्धिगहियं
३५२	२९ बुइटा निरोवयारा
२१०	३० बुइढोऽणुकंपणिज्जो
१००८	३१ वेक[प्र०ग०]च्छिया
८८२	३२ वेयण-वेयावच्चे
१०६०	३२/१ वेय(उ)ब्बिवाउडे०

८१९	३३ वेयावच्चं णिययं	२३४
८२४	३४ वेयावच्चे अब्भुद्धियस्स	५६३
१०२०	३४/१ वेयावच्चगरो वा	९६५
७४	३५ बोलीणे अणुलोमे	९८८
७८०	३६ बोसिद्दुमागयाणं	७६८
१०७३	३७ वंका कीडवइया	७६८
६५६	३८ वे'टल पुढो ण याणे	७६८
	स	
	१ सक्कारो सम्माणो	२३४
	२ सच्चित्तो पव्वाचण	५६३
	३ सज्जायमचित्तो	९६५
	४ सज्जायं काज्जणं	९८८
	५ सज्जिलगा दो वणिया	७६८

गाथाङ्क

- ६ सद्देसु चरिअकामो
 ७ सद्दो व अण्णरुंभण
 ८ सण्णातो आगतो
 ९ सण्णिहियाण वडारो
 १० सत्तविभागेण करं
 ११ सत्ताहवद्ले पुव्वं
 १२ सति लाभे पुण
 १३ सद्धाभङ्गोऽणुग्गाहियंमि
 १४ सभए वासत्ताणं
 १५ समणं समणिं सावगं
 १६ समणाणं सउणाणं
 १७ समणियवेसि णिसीद्विअ
 १८ समणुण्णेषु पवेसो

- १९ समणं संजयं दंतं
 २० समयमेवाल्लोएडं
 २१ सत्तलययणतणुवाया
 २२ सविसयबलवत्तं
 २३ सव्वत्थ संजमं
 २४ सव्वे वा हिडंता
 २५ सव्वे दट्टुं उग्गाहिएण
 २६ सव्वे वि पढमजामे
 २७ सव्वोवडणंतकायो
 २८ सव्वोवगरणमाया
 २९ सव्वंपि ण धेत्तव्वं
 ३० ससिणिद्धंपि य
 ३१ सहसा अण्णाणेण य

गाथाङ्क

- २६२
 ७११
 ५५४
 ८
 ८१/अ
 २७९
 ३५७
 ९८३
 ५५७
 ६४३
 ११६
 ७६०
 ११३७

श्रीमती
ओधनियुक्तिः ।

॥५११॥

गाथाङ्क	गाथाङ्क
३२ संकाए स णियड्डो	९२०
३३ संकोए संडासं	३०१
३४ संगारो रायणिए	२०
३५ संगारबीय वसही	२६७
३६ संघाडगसंजोगो	३२२
३७ संघाडगअगहणे	६३४
३८ संघाडगरायणिओ	६३९
३९ संघाडेगो ठवणा	३७८
४० संचर कुंथुद्देहिअ	५११
४१ संचारगा चउद्दिसि	५१२
४२ संजमओ छक्काया	१८९
४३ संजम—आय—विराहण	१८८
४४ संजमहेउं देहो	८१/आ
४५ संजमहेउं लेवो	६१८
४६ संजय—गिहि—तडुमय	२५
४७ संठियंमि भवे लामो	१०११
४८ संडास पमज्जित्तो	४२०
४९ संथारगभूमितिगं	२९७
५० संथारगहणाए	२९८
५१ संथारपायदंडग	५५८
५२ संथारुत्तरपड्डो	१०६१
५३ संदिट्टा संलिहिउं	८९२
५४ संपातिमस्यरेणू०	१०५०
५५ संपाहमतसपाणा०	१०५३
५६ संभावणेऽविसदो	१२३
५७ संवच्छरबारसएण	२३

श्रीमती

ओषनिर्युक्तिः।

॥५१२॥

गाथाङ्क	
१८०	५८ संविग-सण्णि-महग
३०७	५९ संविगगमणुण्णाए
४७८	६० संविगगमसंविगगा
१६८	६१ संविग-सण्णि-महग-सुण्णे
६७	६२ संविगोसु पवेसो
४१०	६३ संसज्जह धुवमेअं
४१२	६४ संसत्तमसंसत्ता
५०४	६५ संसत्तगहणी पुण
६६१	६६ संसत्तभत्तपाणे
१०५८	६७ संसत्तभत्तपाणोसु
७७७	६८ संसत्तं तत्तोच्चिअ
७२	६९ सागार' संवरणं
२४५	७० सागारि पुच्छ गमणे

गाथाङ्क

६७१	७१ सागारि-वणिम-सुणए
६५९	७२ साणा गोणाइधरे
९११	७३ सा पुण जायमजाया
२१५	७४ सामायासिमगीए
१४	७५ सामायारी ओहे
१०७	७६ सारवणं साहल्लय
३७०	७७ सारन्निबया गिलोणा
११०१	७८ सावज्जमणायतणं
२८६	७९ सावय तेणा दुविहा
४९	८० साहम्मिअपुरिसासह
३७६	८१ सोहंति अ पियधम्मा
९४३	८२ साही पुरोहडे वा
३८५	८३ सिग्घयरं आगमणं

परिशिष्ट-३

॥५१२॥

श्रीमती
ओषनिर्युक्तिः।
॥५१३॥

परिशिष्ट-

॥५१३॥

गाथाङ्क

८४	सि[से]ज्जातरेऽणुभासइ	२६३
८५	सिद्धंमि सहपडिणीय०	१११
८६	सिंगवखोडे कलहो	२२९
८७	सीउणह्वाखत्ते	५३४
८८	सीउणह्वाखत्ते	५४०
८९	सीवणिणसारसमोदग	६८६
९०	सीसे जुह आमंतइ	२०२
९१	सुक्कोहपडिगाहणे	८७७
९२	सुक्कोह-उह-गमणे	५६
९३	सुचिरं पि अच्छमाणो णलथंबो	११०९
९४	सुचिरं पि अच्छमाणो वेरुलिओ	१११०
९५	सुणघरासइ बाहिं	१५५
९६	सुणघरदेउले वा	७७६

गाथाङ्क

९७	सुणो वीसुवघातो	२७०
९८	सुत्तथं अकरिता	२२०
९९	सुत्तथऽकरण-णासो	३२७
१००	सुत्तथथिरीकरणं	९२८
१०१	सुंदरजणसंसग्गी	११२२
१०२	सुरहीदोच्चंगट्टा	९०३
१०३	सुवोदणस्स भरिउं	१०५२
१०४	सेसाउ जहासत्तो	९५७
१०५	सेसेसु अवडुंतो	४४८
१०६	सेसेवि पुच्छिऊणं	५८७
१०७	सो आलेइयभोई	८४४
१०८	सो आपुच्छि अणुणाओ	६६४
१०९	सोऊण कोंकणस्स	७०३

गाथाङ्क	गाथाङ्क
११० सोच्चा दट्टूणं वा	१४४
१११ सो चेव उ (प्र,य)	२१७
११२ सो होइ दिट्टगाही	७४४
११३ सोही चउक्कभावे	८७८
	ह
१ हत्थायामं चउरस्स	४९९
२ हत्थोवघाय गंतूण	५७६
३ हत्थुसेहो सीस-प्पणामणं	७८४
४ हत्थसयमेग गंता	५५५
५ हत्थं मत्तं च धुवे	७४३
६ हरियच्छेयण छप्पय	२४७
६/१ हरिए बीएसु तहा	५९४
७ हरिए बीए चले	५९३
८ हिम-तेण-सावयमय	४४
९ हियाहारा मियाहारा	८८०
१० हित्थ' जु'जंतो	१०९४
११ हीलेज्ज व०	२०९
१२ हुडे चरित्तभेदा	१०२५
१३ होज्ज ण व होज्ज	८२३
१४ होज्ज सिया उद्धरिवं	८९४
१५ हो'ति चिले देा देसा	५०१
१६ हत्थिगहणंमि	६८८

श्रीमती
ओघनिर्मुक्तिः ।

॥५१५॥

परिशिष्ट-४

—: विशेषनाम—सूची :-

परिशिष्ट-

पत्र	पंक्ति	पत्र	पंक्ति
१	९	१३	७
१	९	२२	१०
१	९	९०	७
२-४	१-९	९०	७
२-९	१-९	९०	७
२-९-१२	२-१०-१०	९०	८
४	१०	१२२	८
९	१०	२८२	७
१२	९	२८३	१
१२	१०	२८३	१

आवश्यक
सामायिकाध्यय०
कल्पव्यवहारः
भद्रबाहुस्वामी
उत्तराध्ययन
दृष्टिवादाः
ओघनिर्मुक्तिः
सूर्यप्रज्ञप्तिः
ओघसामाचारी
ज्ञाताध्ययननि

ओहणिज्जुत्ती
उज्जेणी
धर्मचक्रं
मथुरा
शौरिकपुरादि
उज्जयन्तादि०
लाट०
जियसतु०
वसंतपुर
जितशत्रुः

॥५१५॥

श्रीमती

ओषधिनिर्युक्तिः।

॥५१६॥

पंक्ति

पत्र

२८३	१	धारिणी
२८४	१०	धम्मरुई
२८४	११	धर्मरुचिः
२८५	३	वज्रस्वामी
"	३	अगन्ति
"	३	वज्रर्षिः
"	६	धर्मरुषिः
"	७	धम्मरुणो
३०२	११	काष्ठश्रेणी
"	११	काष्ठर्षिः

पंक्ति

पत्र

३२५	१-३	अरह०
"	"	एरवय
"	"	विदेह
३२७	३	भरहो
"	३	बाहुवली
"	३	दसार०
३२७	३	बसुदेवः
३७९	११	दुमपुष्पिण्य
"	११	पुव्वग०
३८०	३	दुमपुष्पिण्यं
"	३	श्रामप्यपूवूकं

卐

परिशिष्ट-

॥५१६॥

અમારાં પ્રકાશનો ગ્રંથાંક ૧૧૫ સુધીની હકીકત-સારાંશ

(સ્ટોકમાં જે પુસ્તકો છે તેની હકીકત આપવામાં આવી છે)

૧. ગ્રંથાંક ૮૫. આવશ્યકમૂત્ર ભાગ ત્રીજો.

આ ગ્રંથ શ્રીગણધર ભાગવંતકૃત્ છે. શ્રીમદાયગિરિસૂરિકૃત વિવરણ સહિત શ્રુતકેવલિશ્રીમદ્ભદ્રાહુસ્વામિસૂત્રિત નિર્ચુક્રિત્યુક્ત. સંશોધક આચાર્યશ્રી આનંદસાગરસૂરિજી. પ્રકાશક શ્રી જીવણચંદ સાહેબચંદ એવેરી. મુદ્રણકાલ વિ. સં. ૧૯૨૨ ઈ. સ. ૧૯૩૬ વીર સં. ૨૪૬૨. મુદ્રણસ્થાન નિર્ણયસાગર પ્રેસ, મુંબઈ. સ્લોકટીકા ૧૮૦૦૦ પ્રમાણુ છે. કિંમત રૂા. ૨-૫૦ કુલ ૧૦૦૦ નકલો. વિષય ષડાવશ્યકનો છે. ભાષા સંસ્કૃત-પ્રાકૃત છે; કુલ ખર્ચ રૂા. ૫૦૦૦ થયો છે. આવશ્યકમૂત્ર ભા. ૧-૨ આગસોદય સમિતિ તરફથી પ્રસિદ્ધ થયો હતો.

૨. ગ્રંથાંક ૯૨. અભિધાન ચિન્તામણિકોશ :

આ ગ્રંથના કર્તા કલિકાલ સર્વજ્ઞ શ્રીમદ્ હેમચન્દ્રચાર્ય છે. આ ગ્રંથનો વિષયક્રમ (૧) લિંગાનુશાસન (૨) એકાક્ષરકોષ (૩) અભિધાન ચિન્તામણિ (૪) શેષનામમાલા (૫) નામમાલા શિલોચ્છ (૬) નિઘંતુશેષ (૭) અભિધાન ચિન્તામણિકોશની અકારાદિ અનુક્રમણિકા છે. એકાક્ષર નામમાલા સુધાકુશલ વિરચિત. નામમાલાશિલોચ્છ જિનદેવસૂરિવિરચિત છે.

સંશોધક-આચાર્યશ્રી આનંદસાગરસૂરિ. પ્રકાશક-શ્રી હીરાચંદ કસ્તુરચંદ એવેરી અને મોતીચંદ મગનભાઇ ચોકસી, મુદ્રણકાલ વિ. સં. ૨૦૦૨ ઈ. સ. ૧૯૪૬. વીર સં. ૨૪૭૨. મુદ્રણસ્થાન-નિર્ણયસાગર પ્રેસ, મુંબઈ. વિષય શબ્દસંગ્રહ, ભાષા-સંસ્કૃત, પૃષ્ઠ સંખ્યા

આ અર્થના કર્તા અચલગાચ્છય આચાર્ય શ્રી જયશાળરસૂરિ છે. ટાકાકાર આચાર્ય ત્રા વન શાળરસૂરિ જ્યાં આચાર્ય શ્રી હીરાચંદ્રકંતુરચંદ્ર અવેરી અને મોતીચંદ મંગેનભાઈ સૂરિ અને આચાર્ય શ્રી વિન્નયલેખિધસૂરિ શિષ્ય મુનિશ્રી વિક્રમવિન્નય છે. પ્રકાશકે શ્રી હીરાચંદ્રકંતુરચંદ્ર અવેરી અને મોતીચંદ મંગેનભાઈ ચોકસી. પ્રસ્તાવના મુનિશ્રી વિક્રમવિન્નય છે. આભારદર્શક શ્રી હીરાચંદ્રકંતુરચંદ્ર અવેરી. મુદ્રણકાલે વિક્રમસંવત ૨૦૦૨ છે. ૧૯૪૬ થી ૨૦૦૨ સંવત ૨૪૭૨. મુદ્રણસ્થાન નિર્ણયસાગર પ્રેસ સુખાઇ. વિષયામહાકાવ્ય ચરિત્રકાલાપા સંસ્કૃતકા પૃષ્ઠ સંખ્યા ૩૯૬, ક્રિમત ૩૦. ૨૦૦૪ થી સ. ૧૯૪૮ વીર સંવત ૨૪૭૪ મુદ્રણસ્થાન-મહોદય મુદ્રણાલય, લાવનગર. પૃષ્ઠ સંખ્યા ૩૧૨, ક્રિમત ૩૦. ૨૦૦૪ થી સ. ૧૯૪૮ વીર સંવત ૨૪૭૪ મુદ્રણસ્થાન-મહોદય મુદ્રણાલય, લાવનગર. પૃષ્ઠ સંખ્યા ૩૧૨, ક્રિમત ૩૦.

૪. ગ્રંથાંક લઘુ-સિદ્ધહિમચન્દ્ર-શબ્દાનુશાસન-બૃહદ્વૈવર્યવચ્છિ.

(બૃહદ્વૈવર્યવિવરણ-વિવરણ-નવપાદી.) આ અર્થના કર્તા આચાર્ય શ્રી હિમચન્દ્રસૂરિ છે. ડુર્ગપદવિવરણ-અવચ્છિના કર્તા શ્રી જયનાનંદસૂરિના શિષ્ય શ્રી અમરચન્દ્ર અને છે. સંશોધક-આચાર્ય શ્રી ચન્દ્રસાગરસૂરિ છે. પ્રકાશકે શ્રી મોતીચંદ મંગેનભાઈ ચોકસી. મુદ્રણકાલ-વિ. સં. ૨૦૦૪ થી સ. ૧૯૪૮ વીર સંવત ૨૪૭૪ મુદ્રણસ્થાન-મહોદય મુદ્રણાલય, લાવનગર. પૃષ્ઠ સંખ્યા ૩૧૨, ક્રિમત ૩૦. ૨૦૦૪ થી સ. ૧૯૪૮ વીર સંવત ૨૪૭૪ મુદ્રણસ્થાન-મહોદય મુદ્રણાલય, લાવનગર. પૃષ્ઠ સંખ્યા ૩૧૨, ક્રિમત ૩૦. ૨૦૦૪ થી સ. ૧૯૪૮ વીર સંવત ૨૪૭૪ મુદ્રણસ્થાન-મહોદય મુદ્રણાલય, લાવનગર. પૃષ્ઠ સંખ્યા ૩૧૨, ક્રિમત ૩૦.

૫. ગ્રંથાંક લપ. વીતરાગસ્તોત્ર

આ અર્થના કર્તા-કલિકાલ સર્વસ-આચાર્ય શ્રી હિમચન્દ્રસૂરિ છે. શ્રી વિશાલરાજસૂરિ શિષ્ય શ્રીસોમોદયગણિકૃત અવચ્છિ, શ્રી દેવલદ્રમુનિન્દ્ર શિષ્ય શ્રી પ્રભાનન્દસૂરિકૃત વિવરણ અને મુનિશ્રી ચન્દ્રપ્રભસાગરકૃત મૂલનો ગુજરાતી અનુવાદ સહિત. સંપાદક-સંશોધક

અનુવાદક મુનિશ્રી ચન્દ્રપ્રભાસાગર છે. પ્રકાશક મોતીચંદ મગનભાઈ ચોકસી. મુદ્રણકાલ વિ. સં. ૨૦૦૬, ઇ. સ. ૧૯૪૯ વીર સંવત ૨૪૭૬. મુદ્રણ સ્થાન મહોદય મુદ્રણાલય ભાવનગર. ભાષા-સંસ્કૃત-ગુજરાતી. કિ. રૂ. ૧-૫૦ કુલ નકલ ૧૦૦૦.

૬. ગ્રંથાંક ૯૯. શ્રમણ સૂત્રાદિ આવચૂરિ.

સાધુ સાધ્વીઓને ઉપયોગી શ્રી શ્રમણસૂત્ર પાક્ષિકસૂત્ર-ક્ષામણિકસૂત્રો આવચૂરિ સહિત પ્રકાશિત કર્યા છે. સંશોધક-આચાર્યશ્રી વિજયદાપ્પિધસૂરિ શિષ્ય મુનિશ્રી લલિતાંગવિજય. પ્રકાશક મોતીચંદ મગનભાઈ ચોકસી. મુદ્રણકાલ, વિ. સં. ૨૦૦૭, ઇ. સ. ૧૯૫૧. વીર સંવત ૨૪૭૭. મુદ્રણસ્થાન સરસ્વતી મુદ્રણાલય, સુરત. કિ. રૂ. ૧-૦૦. કુલ નકલ ૫૦૦ કુલ ખર્ચ રૂ. ૧૨૫૦ થયો છે.

૭. ગ્રંથાંક ૧૦૦. વન્દન પ્રતિક્રમણ આવચૂરિ

પૂર્વના મહર્ષિઓ રચેલી આ આવચૂરિ વન્દન પ્રતિક્રમણ નામની છે. પ. પૂ. આચાર્ય પ્રવર શ્રી દેવેન્દ્રસૂરિકૃત વન્દાસ્વત્તિ તથા આચાર્યશ્રી રત્નશેખરસૂરિ કૃત અર્થદીપિકા જે છે, તેમાંથી કથાઓ વગેરે છોડીને આવચૂરિ રૂપ જે ટીકાનો ભાગ તે આ ગ્રંથમાં લેવામાં આવેલો છે; તેથી આ આવચૂરિ કહેવાય છે, આ આવચૂરિના કર્તૃઓ કેઈ જગ્યાએ પોતાના નામનો ઉલ્લેખ કર્યો નથી. તેથી આ આવચૂરિ અનિર્દિષ્ટ નામવાળી છે. સંપાદક-આચાર્યશ્રી આન્દસાગરસૂરિના અંતેવાસિ મુનિશ્રી કંચનવિજય તથા શ્રી ક્ષેમંકરસાગર. પ્રકાશક-મોતીચંદ મગનભાઈ ચોકસી. મુદ્રણકાલ-વિ. સં. ૨૦૦૮ ઇ. સ. ૧૯૫૨ વીર સંવત ૨૪૭૮. મુદ્રણસ્થાન નિર્ણયસાગર પ્રેસ, મુંબઈ. વિષયવન્દન-ષડાવશ્યક, ભાષા સંસ્કૃત. કિ. રૂ. ૧-૫૦ કુલ નકલ ૫૦૦ કુલ ખર્ચ ૫૫૦૦ થયો છે.

૮. ગ્રંથાંક ૧૦૨. આદ્ય (શ્રાવકધર્મ) પંચાશકચૂર્ણિ.

આચાર્યશ્રી હરિભદ્રસૂરિ કૃત પંચાશક ગ્રંથમાંલું એક શ્રાવકધર્મ પંચાશક પ્રકરણ શ્રી યશોદેવસૂરિ કૃત ચૂર્ણિસહિતનું આ

૯. ગ્રંથાંક ૧૦૩. શ્રી દશવૈકાલિકસૂત્ર

આ ગ્રંથના કર્તા શ્રી શશ્યંભવસૂરિણ છે. ટીકાકાર શ્રી સુમતિસાધુસૂરિણ છે. સંપાદક-શ્રી આનંદસાગરસૂરિના અન્તેવાસિ મુનિ શ્રી કંચનવિજય તથા શ્રી શોમંકરસાગરણ. પ્રકાશક-મોતીચંદ મગનભાઈ ચોક્સી. મુદ્રણકાલ-વિ. સં. ૨૦૧૦. ઇ. સ. ૧૯૫૪. વીર સંવત ૨૪૮૦. વિષય સાધુ-સાધ્વીના આચાર. ભાષા પ્રાકૃત-સંસ્કૃત. મુદ્રણસ્થાન-મહોદય મુદ્રણાલય, ભાવનગર. ક્રિ. રૂ. ૩-૦૦ કુલ નકલ ૫૦૦ કુલ ખર્ચ રૂ. ૩૦૦૦ થયો છે.

૧૦. ગ્રંથાંક ૧૦૪. શ્રી ઉત્તરાદયન અવચૂરિ ભા. ૧ ભો.

આ અવચૂરિના કર્તા ચિરંતનાચાર્ય છે. આ સકથાનક લઘુ વૃત્તિ છે. આ ગ્રંથના ૩૬ અધ્યયનો છે, તેમાંથી આ પ્રથમ ભાગમાં ૨૩ અધ્યયનો આપવામાં આવ્યાં છે. સંપાદક-આચાર્ય શ્રી આનંદસાગરસૂરિણના ઉપસંપદા પ્રાપ્ત મુનિ શ્રી કંચનવિજયણ પ્રકાશક-મોતીચંદ મગનભાઈ ચોક્સી. મુદ્રણકાલ-વિ. સં. ૨૦૧૬. ઇ. સ. ૧૯૬૦. વીર સંવત ૨૪૮૬. મુદ્રણસ્થાન-નિર્ણયસાગર પ્રેસ, મુંબઈ. ભાષા પ્રકૃત-સંસ્કૃત ક્રિ. રૂ. ૪-૦૦. કુલ નકલ ૫૦૦. કુલ ખર્ચ રૂ. ૪૦૦૦ થયો છે.

૧૧. ગ્રંથાંક ૧૦૫. શ્રી પિણ્ડનિર્ણુક્તિ અવચૂરિ.

શ્રી શશ્યંભવસૂરિણ શ્રી દશવૈકાલિકસૂત્રમાં પાંચમું અધ્યયન પિણ્ડેષણા છે. તેની નિર્ણુક્તિ શ્રી ભદ્રબાહુસ્વામી સહારાજી

રચેલી છે, તેજ આ પિણ્ડનિર્ચુકિત નામનો અંથ છે. તેના ઉપર અવચૂરિ શ્રી જ્યકીતિસ્સૂરિના શિષ્ય શ્રી ક્ષમારત્નજીએ રચી છે. શ્રી વીર ગણિરચિત શિષ્યહિતા નામની વૃત્તિનો આદિઅંત ભાગ પરિશિષ્ટ ૯ માં આપવામાં આવ્યો છે. અંચલગચ્છીય શ્રી મેસ્તુંગ સૂરિના શિષ્ય શ્રી માણિક્યશેખરસૂરિ રચિત હીપિકાનો આદિઅંત ભાગ પરિશિષ્ટ ૧૦માં આપવામાં આવ્યો છે. આનું પ્રકાશન પ્રથમવાર થાય છે. સ પાદક-આચાર્યશ્રી આનન્દસાગરસૂરિજીના ઉપસંપદા પ્રાપ્ત સુનિ શ્રી કંચનવિજયજી. પ્રકાશક-મોતીચંદ મગનભાઈ ચોકસી. સુદ્રજીકાલ-વિ. સં. ૨૦૧૪. ઈ. સ. ૧૯૫૮. વીર સંવત ૨૪૮૪. ક્રિ. રા. ૩-૦૦. ભાષા પ્રાકૃત-સંસ્કૃત. સુદ્રજીસ્થાન-મહોદય સુદ્રજીલાય, ભાવનગર. કુલ નકલ ૫૦૦. કુલ ખર્ચ રૂા. ૧૫૦૦ થયો છે.

૧૨. અંથાંક ૧૦૬. શ્રી શ્રાધધવિધિ પ્રકરણુ શ્રાધધવિધિ કૌસુદીવૃત્તિસહિત

આ અંથના કર્તા શ્રી રત્નશેખરસૂરિ છે. તેના ઉપર સ્વોપસ 'શ્રાધધવિધિ-કૌસુદી' વૃત્તિ છે. સંશોધક-શ્રીમદ્ વિજયદાઉધસૂરિ શિષ્ય પં. શ્રી વિક્રમવિજયગણિ અને સુનિ શ્રી ભાસ્કરવિજયજી. આદિતીય સંસ્કરણુ છે.

પ્રકાશક-મોતીચંદ મગનભાઈ ચોકસી. સુદ્રજીકાલ-વિ. સં. ૨૦૧૪ ઈ. સ. ૧૯૬૦. વીર સંવત ૨૪૮૬. સુદ્રજીસ્થાન-નિર્ણયસાગર પ્રેસ; સુંબઈ. વિષય-શ્રાવકધર્મ અંગે વિધિવાદનું નિરૂપણ. ભાષા પ્રાકૃત-સંસ્કૃત. ક્રિ. રા. ૪-૦૦. કુલ નકલ ૫૦૦. કુલ ખર્ચ રૂા. ૪૦૦૦ થયો છે.

૧૩. અંથાંક ૧૦૮. શ્રીમદાવશ્યકસૂત્ર નિર્ચુક્ટેરવચ્ચણિ : (પ્રથમો વિભાગ :)

આ અવચ્ચણિના કર્તા ભદ્રારક શ્રી જ્ઞાનસાગરસૂરિ છે, તેઓશ્રી તપાગચ્છમાં થઇ ગયેલ શ્રી દેવસુંદરસૂરિના શિષ્ય હતા. તેઓશ્રીના સત્તાકાલ પંદરમાં જ્ઞેકાને છે. તેઓશ્રીએ આ અવચ્ચણિ શ્રી હરિભદ્રસૂરિકૃત વૃત્તિની અનુસારે કરેલી છે. સંશોધક :

છે. વિષય : ષડાવશ્યકનો છે. ભાષા : પ્રાકૃત, સંસ્કૃત, કિ. રૂ. ૫-૦૦ ફૂલ નકલ ૫૦૦.

૧૪. ગ્રંથાંક ૧૦૮. શ્રીમદાવશ્યકસૂત્ર નિર્યુકેતેરવચ્છિ : (દ્વિતીયો વિભાગ :)

આ બીજા ભાગને પણ પ્રથમ ભાગની માફક ગ્રંથાંક : ૧૦૮ આપવામા આવ્યો છે. બીજા ભાગનું સંપાદન પણ પંચાસ શ્રી માન-
વજ્યગણિએ કર્યું છે. આમાં આવશ્યકસૂત્રના બીજા ચતુર્વિંશતિ અધ્યયનથી છેલ્લા છઠ્ઠા પચ્ચઠ્ઠાણ અધ્યયન સુધીની નિર્યુકિતની અવચ્છિ
આપવામાં આવી છે. નિર્યુકિત ગાથા ૧૦૬૯ થી ૧૬૩૭. પ્રતના પાના ૨૮૬ છે. સાથે સાથે પરિશિષ્ટ ૧ આવશ્યકસૂત્ર અંગેના ગ્રંથોની યાદી.
પરિશિષ્ટ-૨ આવશ્યકસૂત્ર નિર્યુકિત ઉપર શ્રી તિલકાચાર્યકૃત. લઘુવૃત્તિનો આદિ વિભાગ, પાના ૧ થી ૪૦ ભાષા પ્રાકૃત-સંસ્કૃત. વિષય :
ષડાવશ્યકનો છે. પ્રકાશક : મોતીચંદ મગનભાઈ ચોકસી. સુદ્રણસ્થાન : મહોદય સુદ્રણાલય ભાવનગર તથા નવપ્રભાત સુદ્રણાલય, રાજનગર
સુદ્રણકાલ : વિ. સં. ૨૦૨૧. ઈ. સ. ૧૯૬૫. વીર સંવત ૨૪૨૧. કિ. ૩-૦૦ ફૂલ નકલ ૫૦૦.

૧૫. ગ્રંથાંક ૧૦૯. શ્રી સયગડાંગસૂત્ર-દીપિકા. (પહેલો શ્રુતસ્કન્ધ : પ્રથમો વિભાગ :)

આ સૂત્રના મૂલ કર્તા સુધર્માસ્વામીગણધર. ભાષા : પ્રાકૃત. દીપિકાનાં કર્તા : શ્રી સાધુરંગગણિ, ભાષા : સંસ્કૃત. વિષય : જ્ઞાન દર્શનનું
સ્થાપન અને પરદર્શનનું નિરાકરણ (દાર્શનિક) સંપાદક : શ્રી બુદ્ધિસાગરગણિ, પ્રકાશક : મોતીચંદ મગનભાઈ ચોકસી. સુદ્રણકાલ : વિ. સં.
૨૦૧૫, ઈ. સ. ૧૯૫૯, વીર સંવત ૨૪૮૫ સુદ્રણસ્થાન : મહોદય સુદ્રણાલય, ભાવનગર. કિ. રૂ. ૩-૦૦ ફૂલ નકલ ૫૦૦.

૧૬. ગ્રંથાંક ૧૧૦. શ્રી સૂયગડાંગસૂત્ર-દીપિકા. (દ્વિતીય શ્રુતસ્કન્ધ : દ્વિતીય વિભાગ :)

આ દીપિકા શ્રી સાધુરંગગણિએ તથા શ્રી હર્ષકુલગણિએ રચી છે. જેનો પ્રથમ ભાગ ગ્રંથાંક ૧૦૯ અમારા તરફથી પ્રકાશિત થયેલો છે. ભાષા : પ્રાકૃત-સંસ્કૃત. વિષય : જૈન દર્શનનું સ્થાપન અને પરદર્શનનું નિરાકરણ (દાર્શનિક) સંપાદક : શ્રી બુદ્ધિસાગરગણિ. પ્રકાશક : મોતીચંદ મગનભાઈ ચોકસી. મુદ્રણકાલ : વિ. ૨૦૧૯, ઈ. સ. ૧૯૬૨, વીર સવત ૨૪૮૯. મુદ્રણસ્થાન : મહેાદય મુદ્રણાલય-ભાવનગર. કિં. ૩-૦૦ કુલ નકલ ૫૦૦.

૧૭. ગ્રંથાંક ૧૧૫. શ્રી અદ્યપરિચિત સૈદ્ધાન્તિક શબ્દકોષ. (દ્વિતીય વિભાગ :)

આ ગ્રંથનો પહેલો ભાગ શ્રી આનન્દસાગરસૂરીશ્વરજી સંકલિતસંપૂર્ણસ્વરસુધાનો ગ્રંથાંક ૧૦૧ વિ. સં. ૨૦૧૦. ઇ. સ. ૧૯૫૪માં અમારા તરફથી પ્રકાશિત થયો હતો. તેનો જ આ બીજો ભાગ શ્રી આનન્દસાગરસૂરીશ્વરજી સંકલિત છે. આમાં કથી જ સુધીનો શબ્દકોષ છે. સંપાદક : શ્રી કંચનવિજયજી અને શ્રી પ્રમોદસાગરજી. સંગ્રાહક : શ્રી ગુણસાગરજી. પ્રકાશક : મોતીચંદ મગનભાઈ ચોકસી. ભાષા : પ્રાકૃત-સંસ્કૃત. વિષય : આગમગતસૈદ્ધાન્તિક શબ્દોનો સંગ્રહ અને અર્થ સંક્ષેપમાં ટીકાકારોને આધારે મુદ્રણકાલ : વિ. સ. ૨૦૨૦. ઈ. સ. ૧૯૬૪. વીર સવત ૨૪૯૦, મુદ્રણસ્થાન : જૈનેન્દ્ર મુદ્રણાલય, લલિતપુર. કિં. રૂા. ૫-૦૦ કુલ નકલ ૫૦૦.

આઠ ગ્રંથો ગ્રેસમાં છે.

- (૧) નંદીસૂત્ર અવચૂરિ ભા. ૧. (૨) જમ્બુદ્વિપ્રસમિચૂર્ણિ. (૩) નંદીસૂત્ર અવચૂરિ ભા. ૨. (૪) અદ્યપરિચિતસૈદ્ધાન્તિક શબ્દકોષ ભા. ૩
(૫) ભગવતી અવચૂરિ. (૬) સાતાધર્મ. (૭) આચારાગ દીપિકા. (૮) જમ્બુવૃત્તિ.

- १ न'धादिगाथाद्यकाराद्द्विभुतो (सप्तसूत्र) विषयानुक्रम
 २ लक्षताभरस्तोत्र पादप्रतिरूप काव्य टीका भाषांतर
 ” ” द्वितीय विभाग ”
 ३ स्तुति अष्टविंशतिका सन्निधौ श्री शोभनमुनि कृता संस्कृता.
 ४ ” ” श्री अष्टादशस्रिभृता भाषांतर युक्ता.
 ५ ” ” कविधनपादाकृता व गौन्ध्र स्तुति.
 ६ लोकप्रकाश भा. २ जे क्षेत्रलोकसर्ग १२ थी २० भाषांतर सहित

२ - ००
 ३ - ५०
 ८ - ००
 ६ - ००
 ६ - ००
 ३ - ५०

५

7